

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 7 ฉบับที่ 7 (กรกฎาคม 2565)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.7 No.7 (July 2022)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลาไม้ชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 7 ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย มีบทความทั้งสิ้น จำนวน 34 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

โดยในฉบับนี้ มีบทความที่น่าสนใจ คือ ดวงใจชล มธุรสโลกันตร์: จริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร โดย จุฑามาศ ศรีระชา ซึ่งพูดถึง การศึกษาด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมของตัวละครเอกชายปรากฏ 2 พฤติกรรม ได้แก่ 1) พฤติกรรมของคนดี และ 2) พฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง ด้านสาเหตุทางจิตใจ พบ 5 ประการ ได้แก่ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง 3) ความเชื่ออำนาจในตน 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ 5) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม และด้านพื้นฐานทางจิตใจ พบ 3 ประการ ได้แก่ 1) สติปัญญา 2) ประสบการณ์ทางสังคม และ 3) สุขภาพจิตดี จริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมทางจริยธรรม สาเหตุทางจิตใจ และพื้นฐานทางจิตใจ ล้วนมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และไม่สามารถขาดส่วนใดส่วนหนึ่งได้ สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลจะเจริญเติบโตพัฒนาเป็นคนดีมีจริยธรรมย่อมต้องผ่านกระบวนการการขัดเกลา ประสบการณ์ รวมถึงพื้นที่และโอกาสให้บุคคลได้แสดงความสามารถ ซึ่ง ตัวละครเอกชายถือเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม พร้อมทั้งทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ว่า เมื่อเป็นผู้มีจริยธรรมแล้วย่อมนำสิ่งดี ๆ มาสู่ชีวิตของตนและผู้อื่น จึงถือได้ว่านวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรเป็นนวนิยายที่นำเสนอเรื่องราวทางจริยธรรมได้อย่างสมบูรณ์

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ฉ)

การวิเคราะห์องค์ประกอบความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1

FACTOR ANALYSIS OF DIGITAL TRANSFORMATION LITERACY FOR
TEACHERS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION

พงศ์รัตน์ ธรรมชาติ, ขวลิต เกิดทิพย์, และวรลักษณ์ ชูกำเนิด

การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชน 16
ประเทศไทย

POTENTIAL BUILDING VOLUNTEER LEADERSHIP FOR SUSTAINABLE
DEVELOPMENT IN THE LOCAL COMMUNITY CONTEXT, THAILAND

วงศ์สิริ เรืองศรี, ชัญญูชิตา ทิพย์ญาณ, เรืองวิษณุ นิลโคตร และอรุณเกียรติ
จันทร์ส่งแสง

การวิเคราะห์สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและองค์ประกอบของ 33
สมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ
ของรัฐ

THE ANALYSIS OF CLASSROOM ACTION RESEARCH COMPETENCY AND
FACTOR NECESSARY FOR DEMONSTRATION SCHOOL TEACHERS UNDER
AUTONOMOUS UNIVERSITY

กฤษณะ มุขแก้ว, งามอาจ นัยพัฒน์ และทวิกา ตั้งประภา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงาน 50
กลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

FACTORS AFFECTING DIGITAL LITERACY OF THE AVIATION LABOUR
FORCE IN EASTERN ECONOMIC CORRIDOR

สรียาภา คັນธวัชย์ และกุลทิพย์ ศาสตรระจุจิ

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาารูปแบบวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ THE DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL CULTURE MODEL FOR PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES ชวลิต เกิดทิพย์	61
รูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศเพื่อเสริมสร้างพลัง ทางสังคมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33 จังหวัดสุรินทร์ MODEL AND MECHANISM TO PROMOTE GENDER EQUALITY IN ORDER TO SOCIAL EMPOWERMENT IN SCHOOLS OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 33, SURIN PROVINCE ลดาวัลย์ ปัญตะยัง, ฌัก วุฒิวิธันศา และอุษา กลมพันธ์	84
อำนาจการทดสอบทางสถิติภายใต้เงื่อนไขการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ระดับนัยสำคัญและประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน POWER OF TEST UNDER THE CONDITION OF DIFFERENT SAMPLE SIZES, LEVELS OF SIGNIFICANCE, AND DATA TYPES ณัชชา มหปัญญานนท์ และสุวิธญา ภูทับทิม	101
การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อ ส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับนักศึกษา ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ฌณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง THE DEVELOPMENT MODEL OF INSTRUCTION PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY TO ENHANCE INFORMATION TECHNOLOGY SKILL FOR UNDERGRADUATE STUDENTS OF THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY CASE STUDY LAMPANG CAMPUS วิเชียร วงศ์วัน, ทิพนรัตน์ สิทธิวงศ์ และประหยัด จิระวรพงศ์	119
การพัฒนาารูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชน เป็นฐาน เขตสุขภาพที่ 4 DEVELOPMENT OF CEREBROVASCULAR DISEASE PREVENTION MODEL OF ELDERLY BY COMMUNITY - BASED IN THE 4th REGIONAL HEALTH ศิริรักษ์ ปานเกตุ และพรสุข หุ่นนิรันดร์	132

สารบัญ (ต่อ)

การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัย อยุธยาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ	149
CONSTRUCTION OF THE HEROIC KING ON THE WARRIOR CHARACTERISTIC OF AYUTTHAYA MONARCH IN THE WRITTEN PANEGRIC VERSE OF KING	
ไกรสิทธิ์ จามรจันทร์สาขา และกาญจนา วิชญาปกรณ์	
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน	163
DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL FOR THE WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS FOR SUSTAINABILITY	
นฤภพ ชันทับไทย	
การบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี	181
ADMINISTRATION AND MANAGEMENT OF VILLAGE UTILITIES IN THE AREA OF NONTABURI PROVINCE	
เมธา ขำดี	
แนวความคิดประชาธิปไตยในพระไตรปิฎก	197
THE CONCEPT OF DEMOCRACY IN THE TRIPITAKA	
พระครูปริยัติสาทร, ชีชนพวงศ์ ศรีจันทร์, อาทิตย์ แสงเงว และกล่อมศรี สิทธิศักดิ์	
คุณค่าที่มอบให้ลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืน ธุรกิจร้านอาหารจานด่วน เพื่อสุขภาพ	208
VALUE PROPOSITION FOR SUSTAINABLE OF FAST CASUAL RESTAURANT	
นัทชา มารูอิ	
รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู	219
A MODEL OF ACTION RESEARCH IN ORDER TO ENHANCE TEACHER'S INNOVATIVE SKILLS	
จิตติมา วรรณศรี, วิทยา จันทรศิลา และสกริพร เชาวนชัย	
การนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย	233
PROPOSED GUIDELINES FOR DEVELOPING A HEALTH LITERACY PROMOTING MODEL TO PREVENT ROAD ACCIDENTS FROM MOTORCYCLING AMONG UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS	
ธัญธร แผงฤทธิ์ และจักรกฤษณ์ พลราชม	

สารบัญ (ต่อ)

ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์	248
NEEDS AND GUIDELINES OF THE INTEGRATIVE PHYSICAL ACTIVITY TO ENHANCING EXECUTIVE FUNCTIONS OF EARLY CHILDHOOD IN SURIN PROVINCE	
วาริรัตน์ แยมประดิษฐ์, อนันต์ มลารัตน์ และสาธิต ประจันบาน	
ต้นทอง (ต้นจั่ว) ที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา คุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพร	266
TON THONG TREE (RED KAPOK TREE) RELATED TO LOCAL CULTURAL TECHNOLOGY, RELIGION BELIEF, FOOD AND HERB VALUE	
ปรีดี ปริญญา, ทองอินทร์ ไหวดี, สมพงษ์ ธงไชย และปิยศักดิ์ สีดา	
การวิเคราะห์ผลกระทบต่อการโต้ตอบภาวะวิกฤตความปลอดภัยของสุขภาพจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส กรณีศึกษาบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในประเทศไทย	284
INFLUENCING INTERACTIVE CRISIS SAFETY OF HEALTH DURING VIRUS PANDEMIC: CASE STUDY OF LOGISTICS PROVIDERS (3PLs) IN THAILAND	
ชยพล ผู้พัฒน์, วรพล วัฒนานนท์ และธนพงษ์ จำปาหอม	
การเล่าเรื่องตัวละครคนชราในละครโทรทัศน์ยอดนิยมยุคดิจิทัล	299
STORYTELLING ON ELDERLY PEOPLE CHARACTER IN POPULAR THAI TV DRAMA IN DIGITAL AGE	
ประกายดาว เสือเปรม และอรรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล	
การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงระบบทวิภาคี เขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก	315
NEED ASSESSMENT OF STRENGTHEN INDUSTRIAL HABITS FOR HIGH VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS UNDER THE DUAL VOCATIONAL TRAINING SYSTEM EASTERN ECONOMIC CORRIDOR	
สุภาพร ศรีนางแย้ม, งามอาจ นัยพัฒน์ และทวิภา ตั้งประภา	

สารบัญ (ต่อ)

- การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการบูรณาการซัพพลายเออร์ และ การพัฒนาซัพพลายเออร์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย 329**
EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF SUPPLIER INTEGRATION AND SUPPLIER DEVELOPMENT IN THAI AUTOMOTIVE INDUSTRY
ณิชากร ทองเปลว
- รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ 344**
THE DEVELOPMENT MODEL OF MORAL SCHOOL ADMINISTRATION OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN THE NORTHERN REGION
ชาญชิต ทัพพณี, วิทยา จันทร์ศิลา และสกริพร เขาวนชัย
- ดวงใจขบถ มธุรสโลกันตร์: จริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยาย ชุดสุภาพบุรุษจอมโจร 359**
DUANGJAI KABOT AND MADHUROSA LOKANTARA: ETHICS REFLECTED THROUGH MAIN MALE CHARACTERS IN THE NOVEL COLLECTION “SUPAAP BURUS JOMJONE”
จุฑามาศ ศรีระชา
- การได้ การใช้ และการรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสีเขียวใน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 377**
THE ACQUISITION OF POWER, THE EXERCISE OF POWER AND THE PRESERVATION OF THE POWER OF GREEN POLITICIAN IN SANSAI DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE
เกรียงไกร เจริญผล และสถาพร แสงสุโพธิ์
- การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการ ทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษา 389**
INTEGRATED ECONOMICS LEARNING TO DEVELOP MANAGEMENT SKILLS FOR CREATIVE COMMUNITY RESOURCES BY PROJECT-BASED LEARNING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS
กชพรรณ ต.เจริญ, ชรินทร์ มั่งคั่ง และเชษฐภูมิ วรรณไพศาล

สารบัญ (ต่อ)

- รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานเพื่อสร้างรายได้เปรียบเทียบ 407**
ทางการแข่งขันของธุรกิจนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีน
LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT MODEL TO CREATE A COMPETITIVE ADVANTAGE IN THE BUSINESS OF IMPORTING CHILDREN'S CLOTHING FROM CHINA
จิระวดี ตั้งสกุลทองปาลี, ณัฐปภัสร ฤทธิ์วัฒนาวณิช และเกวลี แก่นจันทา
- แนวทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอ 425**
และแปรรูปเสื่อกกบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น
LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT APPROCH OF COMMUNITY ENTERPRISE GROUP WEAVING AND PROCESSING REED MATS AT BAN NON SA-AT KHONKAEN
ณัฐปภัสร ฤทธิ์วัฒนาวณิช, ยุทธนา คล้ายอยู่ และสุรัชฎา เมฆขลา
- การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัด 441**
จำหน่ายผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
A STUDY OF PUBLIC SPACES IN BANGKOK TO DEVELOP AS A DISTRIBUTION AREA FOR COMMUNITY ENTERPRISE PRODUCTS UNDER THE CREATIVE ECONOMY CONCEPT
จารุวรรณ ข้าเพชร
- กลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่าคณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์ 458**
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
STRATEGIES OF LANGUAGE USE AND BELIEF IN LI- KE -PA PLAY AT RUAMMITR PRADITSILPA TROUPE, SURAT THANI PROVINCE
สุวิมล เวชวิโรจน์
- โมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและ 473**
บรรเทาสาธารณภัย
THE MEASUREMENT MODEL OF SAFETY BEHAVIOR OF FIRE AND RESCUE OFFICER
คณิศ จุลสุนทร, ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร และมานพ ชูนิล

สารบัญ (ต่อ)

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต๋น อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	486
LOCAL WISDOM KNOWLEDGE MANAGEMENT OF PRODUCTION AND REDUCING THE COST OF KHOW-TAN PRODUCTION AT KO KHA DISTRICT LAMPANG PROVINCE	
สุจิตรา ปันดี, ดุษฎี สีตลวรารักษ์, เกษตร วงศ์อุปราช, อัมเรศ เนตาสีทธิ์ และสิริมาศ แก้วกันทา	
การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพเพื่อป้องกันโรคแทรก ซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	499
DEVELOPMENT OF A COMMUNITY PARTICIPATORY HEALTH LITERACY PROMOTION MODEL TO PREVENT COMPLICATIONS IN OBESE DIABETICS	
อัจฉรพรรณ คำยาดี, ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสุรีย์ จันทโมลี	
รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศ ไทย 4.0	518
THE MODEL OF PRIVATE SCHOOL ADMINISTRATION FOR CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THAILAND 4.0	
สรายุทธ ช่างงาม, พิณสุดา สิริธรงค์ศรี และอุทัย บุญประเสริฐ	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	533

การวิเคราะห์องค์ประกอบความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครู
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน*

FACTOR ANALYSIS OF DIGITAL TRANSFORMATION LITERACY FOR
TEACHERS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
THE BASIC EDUCATION COMMISSION

พงศ์รัตน์ ธรรมชาติ

Phongrat Thammachat

ชวลิต เกิดทิพย์

Chawalit Kerdtip

วรลักษณ์ ชูกำเนิด

Woralak Chookamnerd

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

E-mail: thammachatdews@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสกัดตัวแปรการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครู นำตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์มาสร้างแบบคัดกรองตัวแปรแบบเลือกตอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ทั้งนี้สามารถผ่านการตรวจสอบคัดกรองมาได้จำนวน 36 ตัวแปร ผู้วิจัยได้สร้างแบบตรวจสอบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert rating scale) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.975 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แนวคิดของ Hair et al.

* Received 10 July 2022; Revised 21 July 2022; Accepted 24 July 2022

อัตราส่วนตัวแปรต่อขนาดกลุ่มตัวอย่าง 1:20 จำนวน 720 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครู ตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สถิติ Kaiser-Meter-Olkin (KMO) and Bartlett's test of sphericity ได้ค่า .952 ตรวจสอบความเหมาะสมของเมริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความสัมพันธ์และมีความเหมาะสมผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความปลอดภัยเข้าถึงสื่อดิจิทัล 2) เทคโนโลยีกับการทำงาน 3) ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และ 4) รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงกับดิจิทัล

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ, การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัล, ครูยุคดิจิทัล

Abstract

The Objectives of this research article were to analyze the factors analysis Digital transformation of teachers in secondary schools under the Office of the Basic Education Commission. The researcher used a quantitative research methodology. Research tools The researcher extracted the teachers' digital transformation literacy variables of teachers in secondary schools. The variables obtained from the synthesis were used to create a screening form for 7 qualified variables. Able to pass the screening test for 36 variables. Create a Rating scale questionnaire divided into 2 parts : Part 1 is a questionnaire about general information of teachers with a checklist style and Part 2 is a questionnaire on the digital transformation awareness of teachers in secondary schools. They were Likert type with a the reliability of 0.975. The sample group used in this research teacher in secondary school. The sample size using the concept of Hair et al. ratio of variables to sample size 1:20 of 720 people by stratified random sampling analyze data Analysis of the digital transformation literacy component of teachers in secondary schools. The correlation coefficient between the variables was examined using statistics Kaiser-Meter-Olkin (KMO) and Bartlett's test of sphericity got .952. Determine the suitability of the correlation merix between the correlated and appropriate variables. The results showed that the analysis of the digital transformation literacy factor of teachers in secondary schools consisted of 4 factors 1) Security in accessing digital media 2) Technology and work 3) Technology application and 4) Equal knowledge of changes with digital.

Keywords: Factors Analysis, Digital Transformation Literacy, Digital age teacher

บทนำ

สังคมโลกมีความเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นำพาให้เกิดสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ภาพวิถีชีวิตของคนในสังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตและเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology-ICT) เป็นยุคสมัยที่เรียกว่า ยุคดิจิทัล ที่คนในสังคมให้ความสำคัญกับกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างมาก ในด้านการศึกษากระแสความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่อาศัยเทคโนโลยีที่แพร่หลายอยู่ในสังคมปัจจุบัน (Pahae, S., 2017) ทั้งนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนปรากฏในสังคมตะวันตกตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 แต่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เพียงเชื่อมโยงโรงเรียนกับสังคมที่มีอยู่จริงเท่านั้น เพราะยังเชื่อมโยงบุคคลหรือผู้เรียนกับโลกสังคม เสมือนจริง ที่เรียกว่าสังคมออนไลน์ด้วย ซึ่งการเชื่อมโยงนี้ยังเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่เฉพาะแต่ในเวลาเรียนหรือที่โรงเรียน ดังนั้นการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนหรือผู้สอนเหมือนในอดีตอีกต่อไป และในปัจจุบันมีเครื่องมือดิจิทัล โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน สื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย กำลังจะเกิดเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก (Disruptive Technologies) มาจากเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า สามารถเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงานการประกอบธุรกิจและเศรษฐกิจโลก จึงเป็นความท้าทายอย่างมากต่อการรับมือกับเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก โดยการเตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจและได้รับการฝึกฝน พัฒนาการรู้ดิจิทัลในระดับสูง ทั้งการคิด การปฏิบัติ และการสื่อสารทางสังคม เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไปได้ (Malisuwan, S., 2016) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน การเติบโตอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี และโลกาภิวัตน์ องค์ความรู้ที่มีอยู่ที่ไม่เพียงพอต่อการจัดการข้อมูล และสังคมต้องการข้อมูลที่สามารถเตรียมรับอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลง สำหรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในปัจจุบัน (Candy, P.C., 2022)

การเปลี่ยนสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอน การเข้าถึงเว็บไซต์ การสื่อสารออนไลน์ระหว่างครูกับนักเรียน (Bower B. L., 2001) การสอนออนไลน์ให้ประสบ ความสำเร็จนั้นต้องได้รับความร่วมมือ ออกแบบวางแผนร่วมกันจากทุกส่วนในโรงเรียน ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในชั้นเรียนออนไลน์ ตั้งแต่วิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา ออกแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียน เน้นการทำงานร่วมกันและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ที่สามารถ

นำไปปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี (Xie, J. & Rice, M. F., 2021) ความท้าทายในการนำเทคโนโลยีร่วมจัดการเรียนการสอน การเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การใช้เทคนิคการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ต้องปรับให้เข้ากับผู้เรียน มีสื่อ การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและน่าสนใจ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูรุ่นใหม่ปรับตัวได้ง่ายในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และพร้อมพัฒนาเนื้อหาในการสอนออนไลน์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ครูอาวุโสก็มีความมั่นใจสูงในการใช้ เทคโนโลยีสำหรับการจัดการเรียนการสอน แต่ก็มีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยี และต้องการได้รับการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือต่าง ๆ และการสอนออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ และเทคโนโลยีที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมและสะดวกในการใช้งาน ทำให้มั่นใจในการเรียนการสอนออนไลน์ และการใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Google ห้องเรียน Google Meet, ทีม MS, YouTube, การประชุม Zoom และ อื่น ๆ (Rajhans, V. U. et al., 2020) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 หมวด 9 เทคโนโลยีทางการศึกษา มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ และมาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

สถาบันการศึกษาที่ต้องปรับลักษณะการสอนให้เป็นรูปแบบ Project base Learning เพื่อเพิ่มทักษะให้กับผู้เรียน “ครู” และ“เทคโนโลยีการสอน” จึงเป็นกำลังปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นต้องสร้างอย่างเร่งด่วน เพื่อ เตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีความพร้อมรองรับเทคโนโลยีแห่งอนาคต และสร้าง/ปรับหลักสูตรให้มีความผสมผสาน มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ให้สอดคล้องกับประชากรวัยเรียนเจนเนอเรชันใหม่ ซึ่งถ้าพึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมนั้นไม่สามารถสร้างคนให้อยู่ได้ในยุคแห่งการถูกล้ำทางเทคโนโลยีเช่นนี้ (ฐิติวัธน์ สุขป้อม และคณะ, 2563) ซึ่งครูต้องเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรองรับโลกเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่จะเกิดขึ้น ต้องตอบโจทย์ความต้องการของสังคมให้ได้ในยุคนี้หรือใน อนาคต ดังนั้น สิ่งที่ครูต้องทำ ได้แก่ 1) ต้องปรับตัวให้ทันต่อความรวดเร็วแห่งเทคโนโลยี 2) ต้องหาวิธีรับมือจาก ผลกระทบที่จะตามมา 3) ต้องหามูลค่าเพิ่มจากผลกระทบนั้นมาสร้างให้เกิดผลในเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยสร้างวิกฤติให้เป็นโอกาส นั่นหมายความว่าสิ่งที่ครูต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง เช่น เปลี่ยนแปลงกระบวนการสอนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงคุณค่าที่เคยเน้นผลลัพธ์ให้เป็นคุณค่าที่เกิดจากการเรียนรู้โดยเปลี่ยนไปเน้นที่กระบวนการแทน (บัณฑิต เอื้ออาภรณ์, 2562) และเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การสอนด้วยสื่อเทคโนโลยีและดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ กล่าวคือครูในอนาคตต้องสามารถปรับตัวเข้ากับโลกสมัยใหม่และใช้เทคโนโลยี

ในการสร้างบทเรียนและเนื้อหา (Enabler) ทั้งยังเป็นผู้ใช้เทคโนโลยี ได้หลากหลายและเป็นผู้ใช้ปลายทางได้เป็นอย่างดี (End – User) ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผล (Efficient and Effective) (สมใจ เดชบำรุง, 2561)

ยุคประเทศไทย 4.0 นับแต่ปี 2562 เป็นต้นไป ประเทศไทยและโลกก้าวสู่ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอันนำมาสู่ความปั่นป่วนสับสนทางเทคโนโลยี เกิดช่องว่างในสังคมที่เรียกว่า ช่องว่างดิจิทัล รัฐจึงมีข้อเสนอด้านการศึกษาด้านเสริมสร้างความรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ให้กับพลเมืองที่ต้องเผชิญกับโลกแห่งความปั่นป่วนทางเทคโนโลยี การเตรียมความพร้อมทั้ง อาชีพในอนาคต ต้องได้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเรียนรู้ปัญญาประดิษฐ์ การเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตประยุกต์ เป็นต้น พร้อมกับการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอน เตรียมความพร้อมและปรับตัวอย่างรวดเร็วให้ทันกับการรับมือกับโลกแห่งยุคดิจิทัล (สุชีวีร์ สุวรรณสวัสดิ์, 2561) ประกอบกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้เตรียมพร้อมการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาอันอาจจะเกิดขึ้นนี้ โดยได้กำหนดเป็นนโยบาย การสร้างพัฒนานวัตกรรม ในส่วนของนวัตกรรมได้ยกระดับประเทศขึ้นสู่ฐานนวัตกรรม (Innovation Nation) ตามที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ชาติ การปรับเปลี่ยนหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การปรับจุดเน้นการผลิตให้สอดคล้อง พร้อมกำหนดรูปแบบเทคโนโลยีการเรียนรู้ให้ชัดเจน รวมถึงกำหนดการวัดสัมฤทธิ์ผลใหม่ด้วย ซึ่งโรงเรียนแกนนำห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์เป็น สถาบันการศึกษาที่มีส่วนช่วยให้ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและทันต่อการเติบโตแบบ “รุกคืบ” ของเทคโนโลยีสมัยใหม่ใน ศตวรรษที่ 21 นี้ และครูในโรงเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital literacy) อีกทั้งสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึง ต้องการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ถึงทราบตัวแปรหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยผู้วิจัยจะนำตัวแปรต่าง ๆ ในแต่ละด้านไปสร้างแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาครูให้สามารถรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงและการยกระดับในการใช้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะความเข้าใจและการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลที่จะส่งผลต่อคุณภาพศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเชิงปริมาณ (Quantity Research) ประชากร คือ ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่ม

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ข้าราชการครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Hair et al. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 1:20 ของตัวแปร ซึ่งตัวแปรที่ผ่านการคัดกรองในครั้งนี้ จำนวน 36 ตัวแปร ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมี จำนวน 720 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างวิธีการแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (Hair, J. et al., 2010)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์เพื่อสกัดตัวแปรการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์มาสร้างแบบคัดกรองตัวแปรแบบเลือกตอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เป็นผู้ตรวจสอบสามารถผ่านการตรวจสอบคัดกรองมาได้ จำนวน 36 ตัวแปร นำมาสร้างแบบสอบถามการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูมีลักษณะเป็นแบบเลือกรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert rating scale) จำนวน 36 ข้อ แล้วนำแบบสอบถามตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ซึ่งมีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทและเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ใช้วิธีการตรวจสอบค่าความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Congruency : IC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 นำแบบสอบถามการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.975

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดพิมพ์เอกสารหนังสือนำและบรรจุลงในซองปิดผนึก จำนวน 720 ฉบับ นำส่งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามนำส่งเอกสารกลับมายังผู้วิจัย หลังจากได้รับเอกสาร 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 720 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สถิติ Kaiser-Meter-Olkin (KMO) and Bartlett's test of sphericity

ได้ค่า .952 ซึ่งมากกว่า .5 และเข้าสู่ 1 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีความเหมาะสมและความสอดคล้องกันมากจึงสามารถใช้เทคนิค Factor Analysis จากการทดสอบสมมติฐาน Bartlett's test of sphericity พบว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กัน จากนั้นได้วิเคราะห์หาองค์ประกอบ ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละของความแปรปรวนสะสม โดยวิเคราะห์จากเมตริกสหสัมพันธ์ หลังจากนั้นสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยเลือกองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigen value) มากกว่าหรือเท่ากับ 1 และหมุนองค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบ Orthogonal Rotation เพื่อให้สามารถกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ร่วมกันเป็นองค์ประกอบหนึ่งได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วยวิธี Varimax (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556) ; (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) ; (ยุทธ ไถยวรรณ, 2556) เพื่อหาองค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกข้อคำถาม (ตัวแปร) ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป และจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีอย่างน้อย 3 ตัวแปรขึ้นไปถือว่าเป็น 1 องค์ประกอบ แล้วมาตั้งชื่อองค์ประกอบโดยพิจารณาจากตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบนั้น ๆ แล้วกำหนดชื่อให้ครอบคลุมตัวแปรโดยคำนึงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรที่มีค่ามากที่สุดก่อนและรองลงมาตามลำดับ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลปรากฏดังนี้

1. การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ โดยภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเมตริกสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเมตริกสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	KMO		Bartlett's test	
	ค่าที่เหมาะสม	ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์	ค่าที่เหมาะสม	ค่าที่ได้จากการวิเคราะห์
36 ตัวแปร	มากกว่า .50 (มากกว่า .90 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก)	.952	$P < .05$	$P = .000$

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่า KMO (Kaiser – Meyer – Olkin) มีค่าเท่ากับ .952 มีค่ามากกว่า .50 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีความเหมาะสม สามารถนำมาวิเคราะห์

องค์ประกอบและการทดสอบ ด้วย Bartlett's test of sphericity เป็นการทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกภาพ (Identity matrix) พบว่า ค่า Chi-Square เท่ากับ 61,462.557 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) = .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกภาพ แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 36 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันและมีความเหมาะสมสำหรับการนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ

2. ผลการวิเคราะห์ส่วนประกอบแบบหมุนแกนองค์ประกอบออร์ทogonal (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax) และตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีค่าน้ำหนักมากกว่า .60 ขึ้นไป แต่ถ้าหากมีตัวแปรที่มีน้ำหนักมากกว่า .60 ในหลายองค์ประกอบ ผู้วิจัยเลือกค่าน้ำหนักสูงสุดในองค์ประกอบนั้น ๆ เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์องค์ประกอบการเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ มีตัวแปร 36 ตัวแปร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
DT8	.851			
DT9	.842			
TL14	.799			
TL3	.797			
DT5	.769			
TL8	.742			
TL7	.724			
TL4	.702			
DT14	.694			
DT13	.680			
DT3	.611			
TL13	.610			
TL10		.805		
DT17		.760		
DT1		.745		
TL1		.725		
TL15		.721		
TL2		.672		
DT7		.652		
DT12		.633		
DT15			.791	
DT11			.769	

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
TL18			.767	
TL9			.640	
TL12			.638	
TL17				.872
DT4				.848
DT2				.715
TL6				.652
DT6				.636

จากตารางที่ 2 พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าข้อคำถามที่มีน้ำหนัก 0.60 ขึ้นไป พบว่าจากจำนวนตัวแปรที่ผ่านการคัดกรองจากผู้เชี่ยวชาญ 36 ตัวแปร ปรากฏตัวแปรที่มีความชัดเจนสามารถจัดกลุ่มเป็นองค์ประกอบได้ มีจำนวน 30 ตัวแปร ได้แก่ตัวแปรที่ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35

3. ผลการสกัดองค์ประกอบ (Factor extraction) และการหมุนแกน (Rotation)

ผู้วิจัยได้สกัดองค์ประกอบ (Factor extraction) โดยใช้วิธีองค์ประกอบหลัก (Principle Component analysis) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญ ประกอบด้วยจำนวนองค์ประกอบ (Factor) ค่าไอเกน (Eigen values) ร้อยละความแปรปรวน (Percentage of Variance) และร้อยละความแปรปรวนสะสม (Cumulative Percentage of Variance) โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่าองค์ประกอบต้องค่าไอเกน (Eigen value) มากกว่าหรือเท่ากับ 1.0 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวนและร้อยละของความแปรปรวนสะสมของการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบที่	ค่าไอเกน (Eigenvalues)	ร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative %)
1	24.276	67.434	67.434
2	3.215	8.931	76.365
3	2.601	7.226	83.591
4	1.734	4.816	88.407

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่าองค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเกนเท่ากับ 24.276 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 67.434 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .610 - .851 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ความปลอดภัยเข้าถึงสื่อดิจิทัล”

องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเกนเท่ากับ 3.215 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 76.365 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .633 - .805 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “เทคโนโลยีกับการทำงาน”

องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเกนเท่ากับ 2.601 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 83.591 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .638 - .791 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี”

องค์ประกอบที่ 4 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.734 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 88.407 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .636 - .872 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงกับดิจิทัล”

อภิปรายผล

การวิเคราะห์องค์ประกอบความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านความปลอดภัยเข้าถึงสื่อดิจิทัล คือ การที่ครูมีกระบวนการสืบค้นข้อมูลที่เป็นลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้และนวัตกรรมไปเผยแพร่ให้กับเครือข่ายทางวิชาชีพผ่านการออนไลน์อย่างเป็นระบบ สามารถวางระบบการตัดสินใจปัญหาโดยอาศัยข้อมูลและข้อเท็จจริง โดยเผยแพร่แนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เครือข่ายทางวิชาชีพผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้สามารถสืบค้นความรู้ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในการทำงาน หรือปรับทัศนคติของตนเองในเชิงบวกต่อเหตุการณ์ที่พลิกผันในภาวะปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกด้าน ถูกต้องทันสมัย และสะดวกต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเลือกสื่อสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพ วิเคราะห์ เลือกใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ สอดคล้องกับความถนัดของตน การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศที่ตนต้องการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำสิ่งที่เคยปฏิบัติมาพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมที่ก่อประโยชน์ต่อวิชาชีพใหม่อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับจิตวิสัย สุขป้อม และคณะ กล่าวว่า ในศตวรรษที่ 21 ยุคประเทศไทย 4.0 ครูถือว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญของประเทศที่สามารถนำทาง ชี้ช่องทางนำมาซึ่งองค์ความรู้ได้ ครูจึงต้องมีความรู้รอบและทักษะครอบคลุมความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทั้ง 4 มิติ ได้แก่ การใช้ การเข้าใจ การสร้าง และการเข้าถึง สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในยุคที่ถูกกล่าวถึงว่า “โลกไร้พรมแดน” (จิตวิสัย สุขป้อม และ

คณะ, 2563) และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้กำหนดให้ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐจะต้องมีทักษะด้านดิจิทัลสำหรับการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การใช้งานคอมพิวเตอร์ การใช้งานอินเทอร์เน็ต การใช้งานเพื่อความปลอดภัย โดยเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ดิจิทัล การใช้งานอุปกรณ์ไอทีและติดต่อสื่อสารบนสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งรู้จักและเข้าใจบริการพื้นฐานและทำธุรกรรมออนไลน์ขั้นต้นได้ ทักษะขั้นต้นสำหรับการทำงาน ได้แก่ การใช้โปรแกรมประมวลผลคำ การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ การใช้โปรแกรมนำเสนอ โดยเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้งานเครื่องมือด้านดิจิทัลหรือแอปพลิเคชันขั้นต้นสำหรับการทำงาน และ ทักษะประยุกต์สำหรับการทำงาน ได้แก่ การทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ การใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล การใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย โดยเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้งานเครื่องมือต่าง ๆ ด้านดิจิทัล ได้หลากหลายและประยุกต์ใช้ในงานได้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2564)

2. องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีกับการทำงาน คือ ครูมีการเรียนรู้ที่หลุดออกจากกรอบความคิดเดิม มีมุมมองที่กว้างสามารถตัวปรับเข้ากับสถานการณ์ได้ดี เรียนรู้จากกลุ่มบุคคลหรือสถาบันที่จัดการเรียนรู้ทั้งใน และนอกสถานศึกษา ตระหนักถึงการเรียนรู้ร่วมกันกับภาคีเครือข่าย นำความคิดสร้างสรรค์มาประยุกต์ออกแบบ สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านวิชาชีพเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งกระบวนการคิดและการปฏิบัติงาน มีความรู้สึกที่ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเสมอ มีวิจรรย์ญาณในการแยกแยะข้อเท็จจริงจากสารสนเทศบนเครือข่ายออนไลน์ เรียนรู้ระบบการเชื่อมต่อเครือข่ายงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความสะดวกในการสืบค้น สอดคล้องกับฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล กล่าวว่า ในชีวิตประจำวันของเรา เทคโนโลยีสารสนเทศ มีบทบาทกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ในขณะที่ในทุก ๆ วัน เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เราเองก็ต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีนี้นั้นมีทั้งคุณประโยชน์และโทษในเวลาเดียวกัน เพื่อให้เรามีความรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย ก็จำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับความรู้ทางด้านต่าง ๆ เช่น การรู้เท่าทันสื่อ แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม การรักษาข้อมูลส่วนตัว การรับมือการคุกคามทางออนไลน์ ลิขสิทธิ์และความเป็นเจ้าของผลงาน และกฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ (ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล, 2564) และ Keengwe and Kidd กล่าวว่า การสอนออนไลน์จะมีคุณภาพได้ดึ้นั้น โรงเรียนต้องจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สอน ให้ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมเป็นการสอนเชิงรุกในการสอน ออนไลน์ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกิดความรู้ความเข้าใจที่หลากหลาย มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้การตอบคำถาม การตั้งคำถาม การคิด

การใช้เหตุผล การวิเคราะห์ข้อมูล การฝึกปฏิบัติและการสรุปข้อมูล (Keengwe J. & Kidd T. T., 2010)

3. องค์ประกอบด้านประยุกต์ใช้เทคโนโลยี คือ ครูสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ทักษะในวิชาชีพเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ เรียนรู้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องปรับทัศนคติของตนเองในเชิงบวกต่อเหตุการณ์ที่พลิกผันในภาวะปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อประยุกต์ในการปฏิบัติงาน จึงจะทำให้ครูสามารถปรับโลกทัศน์ที่จำเป็นเพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Rapanta et al กล่าวว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทที่สำคัญกับการเรียนรู้ เทคโนโลยีไม่ใช่ทางเลือกที่ดีที่สุดในการเรียน สามารถโต้ตอบแบบไม่เป็นทางการ การรวมกลุ่มของนักเรียนลดลง สามารถประเมินผลการเรียนได้ แต่อาจไม่ยุติธรรม มีความยืดหยุ่นในองค์กร ลดการเดินทางของผู้เรียน อีกทั้งผู้เรียนสามารถย้อนกลับการดูการบรรยายได้มากกว่าหนึ่งครั้ง นอกจากนี้ (Rapanta, C. et al., 2011) ยังสอดคล้องกับ Federico et al กล่าวว่าครูต้องปรับทั้งทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะสำหรับจัดการเรียนการสอนตามเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ การแปลงเป็นดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของเทคนิคการสอนในเนื้อหาแต่ละวิชา การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ต้องพัฒนาดิจิทัลและเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาการทำงาน และการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ดิจิทัลจากการทำงานจะเป็นการพัฒนาและเพิ่มทักษะได้ดี อีกทั้งการสร้างแพลตฟอร์มการศึกษาดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาที่เน้นทักษะดิจิทัลให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นการเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะในการทำงานและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (Federico, B. et al., 2020)

4. องค์ประกอบด้านรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงกับดิจิทัล คือ ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาตนเองให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาตนเองในการเพิ่มขีดความสามารถของการทำงาน สามารถนำวิธีการแก้ปัญหาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์ใกล้เคียงกันได้ สืบค้นความรู้ทางอินเทอร์เน็ต หรือระบบการเรียนรู้ต่าง ๆ ในรูปแบบของสื่อดิจิทัล เพื่อนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในการทำงาน สอดคล้องกับ Curran (2018) กล่าวว่า การแปลงเป็นดิจิทัลมีผลต่อชีวิตประจำวันของบุคคลทั้งส่วนตัวและในอาชีพ: ผู้คนเรียนรู้ผ่านโซเชียลมีเดีย การจัดการกับเทคโนโลยีในที่ทำงาน ส่งและรับข้อมูลผ่านแท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟน รวมถึงการได้รับประโยชน์จากการบูรณาการ แบ่งปันและปรับปรุงระบบการเคลื่อนย้ายแบบเรียลไทม์ (Curran, D., 2018) และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่า การศึกษาแนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 3 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ผ่านแหล่งเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ กล่าวคือ

เทคโนโลยีดิจิทัลมีความพร้อมและรอให้เราใช้ประโยชน์อยู่แล้ว ผู้ใช้ (User) จึงจำเป็นต้องมีทักษะให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ใช้กลไกการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งตามบทบาทและอำนาจตามโครงสร้างการบังคับบัญชา หรือตามความสนใจและสมัครใจของภาคเอกชน และชุมชนที่จะร่วมขับเคลื่อนได้อย่างยั่งยืน และสิ่งที่สำคัญคือความจริงจังและจริงใจในการดำเนินการจะส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา ดังนั้น แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู จึงสามารถจำแนกได้ตามระดับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Key Players) เป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ความปลอดภัยเข้าถึงสื่อดิจิทัล เทคโนโลยีกับการทำงาน ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงกับดิจิทัล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเข้าสู่รู้เท่าทันดิจิทัลของครู ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครู เพื่อส่งเสริมให้ครูรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 องค์ประกอบ

คือ 1) องค์ประกอบด้านความปลอดภัยเข้าถึงสื่อดิจิทัล 2) องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีกับการทำงาน 3) องค์ประกอบด้านประยุกต์ใช้เทคโนโลยี 4) องค์ประกอบด้านรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงกับดิจิทัล ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ โดยครูต้องมีความตระหนักเห็นคุณค่า การเข้าถึงสื่อดิจิทัล การทำงาน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัล และผู้บริหารต้องให้ความสำคัญการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัล ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป โดยนำองค์ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครู เป็นเกณฑ์การประเมินความสามารถในการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดิจิทัลของครู ไปใช้จริงในโรงเรียน แล้วศึกษาผลการประเมินเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาครูต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for windows. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2564). การใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/11534-2020-05-01-03-32-41>
- จิตติวิมล สุขป้อม และคณะ. (2563). ครูกับเทคโนโลยีการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 15(2), 1-16.
- บัณฑิต เอื้ออาภรณ์. (2562). จัฒนา"ลัยปรับตัวก่อนที่จะล่มสลาย.เดลินิวส์ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.dailynews.co.th/education/700971>
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2556). การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย = Multivariate statistical analysis for research. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมใจ เดชบำรุง. (2561). คุณลักษณะของครูไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16(1), 120-131.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2564). โครงการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.ocsc.go.th/DLProject/mean-dlp>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- สุขชีวีร์ สุวรรณสวัสดิ์. (2561). ปี'62 มหา'ลัยต้องปรับตัวแบบหักศอกลดวิชาบังคับเพิ่มวิชาเลือกให้นักศึกษามีอิสระในการเรียนรู้. มติชนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2564 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_1294950
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). การใช้สถิติในการวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล = Applications of statistical methods in research (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- Bower B. L. (2001). Distance education: Facing the faculty challenge. Online Journal of Distance. Learning Administration, 4(2), 1-6.
- Candy, P.C. (2022). Lifelong learning and information literacy. White Paper prepared for UNESCO. Lifelong learning and information literacy. Retrieved October 20, 2021, from <https://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/candy-paper.html>
- Curran, D. (2018). Risk, innovation, and democracy in the digital economy. European Journal of Social Theory, 21(2), 207-226.
- Federico, B. et al. (2020). Digital transformation challenges: strategies emerging from a multi-stakeholder approach. The TQM Journal, 32(4), 697-724.
- Hair, J. et al. (2010). Multivariate Data Analysis (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Keengwe J. & Kidd T. T. (2010). Towards best practices in online learning and teaching in higher. Education. MERLOT JOnline Learn. Teach, 6(2), 533-541.
- Malisuan, S. (2016). Analysis of roadmaps and trends for mobile communication technology in Thailand. International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology, 7(1), 68-79.
- Pahae, S. (2017). The Paradigm of Educational Technology in the Digital Age. Phare, Thailand: Phare Thai Utsahakarnpim.
- Rajhans, V. U. et al. (2020). Impact of COVID-19 on academic activities and way forward in Indian Optometry. Journal of Optometry, 13(4), 216-226.
- Rapanta, C. et al. (2011). Balancing Technology, Pedagogy and the New Normal: Post-pandemic Challenges for Higher Education. Postdigital Science and Education, 3(2021), 715-742.
- Xie, J. & Rice, M. F. (2021). Instructional designers' roles in emergency remote teaching during. Distance Education, 42(1), 70-87.

การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทชุมชนประเทศไทย*

POTENTIAL BUILDING VOLUNTEER LEADERSHIP FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE LOCAL COMMUNITY CONTEXT, THAILAND

วงศ์สิริ เรืองศรี

Wongsiri Rueangsri

ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ

Chananchida Tipyan

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

เรืองวิทย์ นิลโคตร

Reongwit Nilkote

อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง

Arungiat Chansongsaeng

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Rambhai Banmi Rajabhat University, Thailand

E-mail: pinky_sa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) พัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นตัวแทนผู้นำจิตอาสา เลือกรุ่นตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 32 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย มี 8 ด้าน คือ 1.1) เกิดมาจากปัญหาและความจำเป็นของชุมชน 1.2) ผู้นำจิตอาสา มีภาวะผู้นำตามธรรมชาติ 1.3) การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 1.4) ตั้งอยู่บนฐานทุนทางสังคม 1.5) การสื่อสารเชิงบวก 1.6) หลักธรรมตามหลักทางศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ 1.7) จิตสำนึกสาธารณะ และ 1.8) กิจกรรมมีความต่อเนื่อง 2) แนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี 5 ประการ คือ 2.1) การประเมินความ

* Received 7 July 2021; Revised 17 July 2022; Accepted 20 July 2022

ต้องการและความจำเป็น 2.2) การค้นหาแกนนำผู้นำรุ่นใหม่ 2.3) การใช้บริบทชุมชนเป็นพื้นฐาน
การเสริมศักยภาพ 2.4) การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน และ 2.5) การประเมินผลและวางแผน
ยกระดับ และ 3) พัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนา
ที่ยั่งยืน มี 5 ขั้นตอน คือ 3.1) ภาวะผู้นำและการสร้างความไว้วางใจ 3.2) การวางแผน
การทำงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน 3.3) การเรียนรู้บนฐานบริบทชุมชน
3.4) การสื่อสารที่ทันสมัยแต่พอเพียง และ 3.5) การสรุปและปรับปรุงงาน

คำสำคัญ: การเสริมศักยภาพ, ผู้นำจิตอาสา, การพัฒนาที่ยั่งยืน, บริบทชุมชน

Abstract

The objectives of the research article were: 1) analyze characteristics related to volunteer leaders in the context of Thailand's local communities, 2) guidelines for process for building volunteer leadership potential for sustainable development, and 3) Development guidelines for building volunteer leaders Potential for sustainable development in the context of Thailand's communities. This was qualitative research. Use in-depth interviews, focus group, and participatory observation. Key informant was represent volunteer leaders, select purposive sampling of 32 peoples. By analyzing the content and summarizing. The research found that: 1) the characteristics of empowering volunteer leaders in Thailand context has 8 aspects: 1.1) Caused by problems and needs of the community, 1.2) Leaders have natural volunteer leaders, 1.3) Continuous self-learning and development, 1.4) It is based on social capital, 1.5) positive communication, 1.6) religious principles as a practice, 1.7) public consciousness, and 1.8) continuous activity. 2) Guidelines for process for building volunteer leadership potential for sustainable development has 5 aspects: 2.1) evaluating the need and assessment, 2.2) finding new gen leadership, 2.3) using context of local communities, 2.4) Implementation of procedures, and 2.5) evaluation and upgrade planning. And 3) development guidelines for building volunteer leaders potential for sustainable development has 5 stages: 3.1) leadership and trust building, 3.2) work planning that is consistent with community reality, 3.3) learning on a community context, 3.4) creative modern media but sufficient communication, and 3.5) summarizing and improving work.

Keywords: Potential Building, Volunteer Leaders, Sustainable Development, Community Context

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบัน ศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยยังคงเป็นปัจจัยท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข การศึกษา บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ของคนไทยมีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังคงมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ขณะที่ปัญหาด้านความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันการวางกลยุทธ์ระยะยาวในการฟื้นฟู การใช้ และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังขาดความชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติ ยังมีปัญหาและเสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการรับมือกับเตรียมความพร้อมและรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นการสร้างศักยภาพของชุมชน (community capacity) ต้องให้แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน มีการวิพากษ์และวิเคราะห์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง มีการดูแลเอาใจใส่ต่อกัน มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม โดยการใช้หลักความเสมอภาคของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และทัดเทียมกัน และลงท้ายด้วยการให้ความสำคัญกับผลผลิต และการควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า (emphasis on outcome : control over resources) (สุรพล พยอมแย้ม, 2556) นอกจากนี้ เสริมศักยภาพชุมชนให้เกิดจิตอาสา จิตสาธารณะ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตนับว่าคุณธรรมพื้นฐานที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นด้วย ผลสืบเนื่องจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องรวมถึงวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สังคมไทยมีความจำเป็นต้องต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบเพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสอดคล้องกับภูมิทัศน์ใหม่ของโลกที่จะต้องมีความยืดหยุ่นและปรับตัวอย่างรวดเร็ว กิจกรรมและการปฏิบัติแบบจิตอาสาเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเสริมศักยภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ การพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกมิติ การส่งเสริมหรือสร้างจิตอาสาให้แก่คนในชาติจึงนับว่ามีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้เพื่อปลูกจิตวิญญาณที่มีความรักความเมตตาต่อกัน ความรักความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อคนอื่นและสังคมส่วนรวม การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีจิตที่คิดสร้างสรรค์ในกุศล คิดในทางที่ดีไม่เบียดเบียนทำร้ายบุคคลอื่น สังคม ประเทศชาติ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หากคนส่วนใหญ่ในประเทศเป็นผู้คุณธรรมด้านจิตสาธารณะก็จะช่วยนำพาไปสู่การพัฒนาที่ดี มีความสงบสุข (กรรยา พรธนะ, 2559) กลไกหลักที่จะนำไปสู่การเสริมศักยภาพแกนนำจิตอาสาในระดับพื้นที่ให้มีความสำเร็จและยั่งยืนได้ต้องอาศัยการทำงานแบบภาคีเครือข่ายและสร้างพันธมิตรการทำงานที่มีการประสานการทำงานอย่างเป็น

ระบบ ซึ่งต้องอาศัยทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ศรัทธา และความไว้วางใจกัน มีการประสานเครือข่ายและการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานโครงการจิตอาสาประชารัฐเพื่อสังคมสุขภาวะ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560) การพัฒนาที่เริ่มต้นจากการเตรียมความพร้อมให้สมาชิกเกิดสำนึกและเรียนรู้ชุมชนตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน เป็นแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จ รายได้ และคุณภาพชีวิต ซึ่งอาจรวมถึงแนวทางการรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนได้ เป็นการบูรณาการหลักหรือหลักการทางวิชาการมาใช้ในวิถีการทำงานและการดำเนินชีวิต หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม (ธนากร สังเขป, 2556) แนวทางดังกล่าวจะนำสู่การสร้างสมดุลในการดำเนินชีวิตทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้

ปัจจุบันชุมชนและสังคมยุคใหม่มีการเชื่อมโยงกันหลากหลายมิติ เป็นระบบที่ซับซ้อน (Complex System) ที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความโกลาหล (Chaos) แนวทางการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนต้องเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive Learning Through Action) เป็นชุมชนเรียนรู้ และการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตน (Transformation) เพราะการที่จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจะต้อง เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เคารพตัวตน ไม่ใช่เคารพแต่คนมีปัญหาสูง ๆ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความเปิดเผย จริงใจต่อกัน ทำให้เกิด ความเสมอภาคและสามัคคีธรรม เกิดความเชื่อถือว่าไว้วางใจ (Trust) เกิดความสุข ความเสมอภาค ภราดรภาพ และความสร้างสรรค์ (ประเวศ วะสี, 2558) พื้นฐานของสังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นอยู่แบบเอื้อเพื่อเผื่อแผ่มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบเฉพาะของแต่ละพื้นที่ และเป็นเครื่องหล่อหลอมคนไทยสร้างแบบแผนการดำเนินชีวิต (Lifestyle) ที่บ่งบอกความเป็นไทย ความอดทน เสียสละ ความเอื้อเพื่อต่อผู้อื่น การมีจิตอาสาดูแลคนอื่น เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดเป็นต้นทุนทางสังคม (Social Capital) และมีบทเรียนที่ดีจากทุกภูมิภาคของพื้นที่ การเล็งเห็นถึงความจำเป็นและคุณค่าจากชุมชนประกอบกับใช้กระบวนการเสริมศักยภาพสมาชิกในชุมชนให้เป็นการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันจะเป็นทั้งการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตให้เกิดความยั่งยืนมาอย่างยาวนาน โดยมีนิยามแนวคิด ดังนี้

ผู้นำ (Leader) แห่งยุคสมัยที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะให้เกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเอง พัฒนาทีม และนำพาองค์กรให้ขับเคลื่อนไปได้นั้น ผู้นำจะต้องมีการพัฒนาตนเองเป็นผู้นำร่วม ร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำด้วยเครื่องมือบริหารทั้งด้านแข็ง (Hard side) และด้านอ่อน (Soft side) ต้องไม่ใช่ “ความเคยชิน” เดิม ๆ ในการบริหารจัดการ (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2559) มิติของการศึกษาภาวะผู้นำสามารถศึกษาได้หลากหลายตามค่านิยมอย่างน้อย 6 กลุ่ม คือ 1) คุณลักษณะ (leadership is a trait) มุ่งลักษณะทางกายภาพ สังคม และบุคลิกภาพ 2) เน้นความสามารถ (leadership is an ability) เน้นความสามารถในการนำภายใต้ความแตกต่างตาม

ธรรมชาติ 3) เน้นการให้ความสำคัญกับทักษะ (leadership is a skill) ส่วนนี้จะมุ่งเน้นสมรรถนะ 4) เน้นด้านพฤติกรรม (leadership is an behavior) จะศึกษาความเป็นผู้นำ ทั้งพฤติกรรม การทำงาน และกระบวนการทำงาน 5) เน้นเรื่องความสัมพันธ์ (leadership is a relationship) โดยเฉพาะกระบวนการรวมพลัง และ 6) มุ่งไปที่กระบวนการของอิทธิพล (leadership is an influence process) (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ ชูสอน, 2557) การศึกษาครั้งนี้จะเป็นการมองภาพรวมเพื่อสะท้อนให้เห็นความเป็นผู้นำในทุกมิติที่เกิดขึ้นจริงในบริบทของชุมชนในประเทศไทย แก่นนำคนรุ่นใหม่ที่เป็นจิตอาสา หรือ “อาสาสมัคร” “จิตอาสา” และ “จิตสาธารณะ” แต่เคลื่อนด้วยจิตแห่งการให้อันเป็นหนทางสำคัญในการทำให้ผู้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งตามหลักพุทธศาสนา คือ หลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และหลักธรรมที่แสดงถึงกิจกรรมอาสา คือ สังคหวัตถุ 4 ประการคือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา และลักษณะสำคัญของจิตอาสา คือ 1) รู้จักหน้าที่ของตนเองที่มีความรับผิดชอบในส่วนของตน ไม่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับผู้อื่น 2) แสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมสร้างสรรค์สิ่งที่ดี 3) รักษาทรัพย์สินสมบัติและผลประโยชน์ของชุมชนและสังคม 4) มีสำนึกต่อส่วนรวม และ 5) การไม่ทำตนเป็นภาระต่อผู้อื่น และสังคม (สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า, 2558) ทั้งนี้ ผู้นำแบบยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยที่คนรุ่นหลังต้องไม่ประนีประนอมยอมลดความสามารถในการตอบสนอง ความต้องการของตนเอง (UNESCO, 1997) ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นพลวัตรของสมการระหว่างตัวแปร 2 ตัว คือ ทรัพยากรธรรมชาติ กับความต้องการในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ แต่การพัฒนาที่ผ่านมานั้นกลับปรากฏผลในทิศทางตรงกันข้ามทำให้ความไม่เสมอภาคของโลกสูงเพิ่มมากขึ้น เส้นทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ เส้นทางที่ระบบมนุษย์และระบบธรรมชาติอยู่ร่วมกันในลักษณะสัมพันธ์ที่สมดุล แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติของการพัฒนาชุมชนมุ่งเพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นกับชุมชน ชุมชนสามารถบูรณาการระหว่างเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้ (ฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2553)

จะเห็นได้ว่า สภาพบริบทของชุมชนในประเทศไทย มีลักษณะแตกต่างกันออกไป จึงมีอาจกล่าวได้ว่าชุมชนเป็นคำที่มีความหมายแน่นอนตายตัวเพียงประการเดียว แต่อาจพิจารณาได้หลายแง่มุม เช่น ปรัชญากายภาพ สังคมวิทยา จิตวิทยา การศึกษาแนวคิดและความหมายของชุมชนในหลายแง่มุมจะช่วยให้เกิดทัศนะอันกว้างในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น (ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง, 2556) แนวคิดชุมชนได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศคู่ขนานไปกับการพัฒนาเมือง (Urban sector) โดยการพัฒนาชุมชน (Rural sector) นั้นได้พัฒนาการควบคู่กับการพัฒนาประเทศต่าง ๆ มาเป็นระยะเวลานาน มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน จุดมุ่งหมายของ การพัฒนาชุมชนคือ การปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่อาศัยอยู่ในชนบท และการทำให้กระบวนการพัฒนานั้นเป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินการไปได้ด้วยตนเอง (Self-sustaining) เป็นกระบวนการที่บุคคล องค์กร และชุมชน มีพลังหรืออำนาจใน

การจัดการกับความเป็นอยู่ของตนเองได้ (mastery over their lives) (Rappaport, J., 1977) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลจากศึกษาเรื่องการเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาครั้งนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะประยุกต์ใช้ในเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาและเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนท้องถิ่นประเทศไทยซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์และความจำเป็นในปัจจุบัน การมีแกนนำจิตอาสาที่เข้มแข็งและเข้าถึงแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจะนำไปสู่พัฒนาสุขภาวะและคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ อีกทั้งยังเป็นการให้ความสำคัญกับชุมชนซึ่งเป็นฐานรากที่สำคัญของประเทศ และเป็นจุดเริ่มต้นสู่ความเข้มแข็งท้องถิ่นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นตัวแทนผู้นำในชุมชนประเทศไทย ประกอบด้วย ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง มี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้นำกลุ่มจิตอาสาภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จำนวน 20 คน 2) สมาชิกกลุ่มจิตอาสา ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จำนวน 12 คน จำนวนทั้งหมด 32 คน โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกคือ 1) เป็นผู้นำคนรุ่นใหม่ที่มีอายุ 30 - 45 ปี 2) มีประสบการณ์ทำงานด้านจิตอาสามาแล้วอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป และ 3) เป็นผู้นำและแกนนำคนรุ่นใหม่ที่มีการทำงานด้านจิตอาสาเป็นที่ยอมรับของชุมชน

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาของชุมชนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้การสังเคราะห์หลักการและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากในประเทศและต่างประเทศเพื่อประมวลและวิเคราะห์คุณลักษณะการเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสา และแนวทางการเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทชุมชนท้องถิ่นของประเทศไทย

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย 3) แนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 4)

พัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านจิตอาสา และด้านการวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเชิงเนื้อหา ความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง IOC แล้วทำการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ โดย ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า 0.50 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสัมภาษณ์มีคุณภาพนำไปใช้ได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. ด้านการเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป (สัมภาษณ์) ระยะที่ 2 วิเคราะห์ลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย และแนวทางการพัฒนาระบบการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สัมภาษณ์) และระยะที่ 3 พัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย (สนทนากลุ่ม)

5. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา Content Analysis ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการด้วยตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูล (Data Triangulation) จากพื้นที่ที่มีมุมมองที่ต่างกัน และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 32 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 17 คน มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 45 ปี ผู้นำจิตอาสาเป็นเพศชายอายุสูงสุด อายุ 72 ปี โดยมีประสบการณ์การทำงานจิตอาสาเริ่มตั้งแต่การเป็นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อพปร.) ของชุมชนจากนั้นทำงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ส่วนผู้นำจิตอาสาที่อายุน้อยที่สุด เป็นเพศหญิงอายุ 22 ปี มีประสบการณ์ทำงานเริ่มต้นจากการเป็นนักกิจกรรมของโรงเรียน ปัจจุบันเป็นประธานชมรมด้านการส่งเสริมสุขภาพของหมู่บ้าน มีระดับการศึกษาสูงสุดคือ ระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์สูงสุด 50 ปี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 จุดเริ่มต้นของการทำงานจิตอาสา พบว่า จุดเริ่มของการทำงานด้านจิตอาสาของผู้นำชุมชนนั้นมี 4 ประการสำคัญ คือ 1) เกิดจากความสนใจส่วนตัว เป็นคนที่ชอบช่วยเหลือคนอื่น แบ่งเบาและช่วยเหลือคนอื่นแล้วเกิดความสุขใจ และคิดว่าการการทำงานให้กับคนอื่นเป็นการทำบุญ 2) แรงจูงใจจากสมาชิกของครอบครัว เกิดจากการเห็นสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อแม่ พี่ชาย หรือญาติทำงานให้กับชุมชน และรู้สึกว่าเป็นต้นแบบที่ดี อีกทั้งการได้ การ

ช่วยเหลือดูแลคนอื่นเป็นความสุขทางใจ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ เป็นที่รักใคร่ของคนในชุมชน ประสบการณ์ต่าง ๆ ของสมาชิกที่เป็นแบบอย่างเป็นแรงจูงใจสำคัญในการทำงานจิตอาสา 3) ขอบการเรียนรู้สิ่งใหม่ การทำงานจิตอาสาของชุมชนเป็นกิจกรรมที่ต้องพบปะผู้คนและกับหน่วยงานต่าง ๆ มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และ 4) กิจกรรมอาสาคือการทำบุญ สังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนา และเป็นพื้นฐานของการเอื้อเฟื้อคือ การทำบุญอย่างหนึ่ง ตนเองสบายใจ และคนที่ได้รับการช่วยเหลือก็มีความสุข ดังนั้น ผู้นำจิตอาสาในชุมชนของไทยนั้นมีครอบคลุมทุกเพศ วัย และทุกระดับการศึกษา ปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้เกิดการทำงานจิตอาสา และจุดเริ่มต้นของการทำงานเกิดจากความสนใจส่วนตัว แรงจูงใจจากสมาชิกครอบครัวรอบข้าง การชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ และเห็นว่ากิจกรรมอาสานั้นเป็นการทำบุญ

1.2 คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย มี 8 ด้าน ประกอบด้วย

1.2.1 เกิดมาจากปัญหาและความจำเป็นของชุมชน จุดเริ่มปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและต้องการได้รับการแก้ไข ปัญหาพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพปากท้องของชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและกระทบต่อการดำเนินชีวิต ผู้นำจิตอาสาจะเกิดขึ้นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในรูปแบบการเข้ามาร่วมเป็นกลุ่มที่มีอยู่แล้ว

1.2.2 ผู้นำจิตอาสามีภาวะผู้นำตามธรรมชาติ สถานการณ์และความต้องการของชุมชนโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของสมาชิกในชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญใน การสร้างผู้นำ ผู้นำมักจะเป็นผู้แสดงตัวเองเพื่ออาสาช่วยเหลือหรือเป็นธุระให้กับชุมชนใน การจัดการสิ่งที่เพื่อนบ้านหรือสมาชิกในชุมชนต้องการให้ช่วยเหลือ ดังการสัมภาษณ์เชิงลึกสะท้อนถึงความเป็นลักษณะการเป็นผู้นำว่า “คนเขามาเอง เขาเห็นว่าเราช่วยเขาได้ ไม่เรื่องมากมาเอง ก็เรารู้กันว่าถ้าเรื่องแบบนี้ต้องไปหาใคร ใครช่วยได้ ก็เป็นแบบนี้ ทำกันมาแบบนี้ตลอดจนเป็นเรื่องปกติ” (ผู้นำกลุ่มจิตอาสาภาคตะวันออก, 2562)

1.2.3 เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เห็นโอกาสและสนใจที่จะพัฒนาตัวเองใหม่ ๆ เพื่อจะนำกลับมาพัฒนากิจกรรมหรืองานที่ตนเองและสมาชิกกลุ่มทำอยู่ แบบไม่เบื่อ มีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา ผู้นำที่สูงอายุมีความมุ่งมั่นที่จะใช้เวลาตนเองให้เป็นประโยชน์ ดีกว่าอยู่บ้านหมดเวลาไปวัน ๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นข้าราชการเกษียณอายุมีความตั้งใจที่จะใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและสังคมให้มากที่สุด โดยคิดว่าเป็นโอกาสการรับใช้ประเทศชาติอีกทางหนึ่ง และการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาเป็นโอกาสในการเจอเพื่อนบ้าน สมาชิกในชุมชน

1.2.4 ตั้งอยู่บนฐานทุนทางสังคม ผู้นำจิตอาสาในชุมชนจะเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตโดยทั่วไป ซึ่งเป็นงานเกี่ยวเนื่องกับทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของ

ชุมชนอยู่แล้ว ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าชุมชน ด้านการเกษตร ด้านการดูแลสุขภาพพื้นฐานของชุมชน และด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นไวยาวัจกร เป็นพิธีกรชุมชนในงานบุญพิธี งานบวช งานแต่ง งานศพ ตามโอกาสต่าง ๆ และยังมีงานอาสาที่เป็นทางการ ได้แก่ การเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียน ตามวาระและโอกาส ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้นำจิตอาสาจะมีส่วนเข้าไปร่วมส่วนส่วนมาก และได้รับการเชิญเจ้าภาพหรือผู้เป็นเจ้าของงานทุกครั้งด้วยความไว้วางใจ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “เป็นคนเข้าวัดเคยบวชมาก่อน อยู่กับวัด คั่นเคยกับวัด จัดสถานที่ ทำพิธีกรรม เวลามีกงานเราให้คำแนะนำเขาได้” (สมาชิกกลุ่มจิตอาสาภาคเหนือ, 2562)

1.2.5 การสื่อสารเชิงบวก เป็นลักษณะที่เด่นของลักษณะการพัฒนาผู้นำจิตอาสา และเป็นพื้นฐานการพัฒนาภูมิคุ้มกันกิจกรรม และความผู้นำจิตอาสาของชุมชนได้เป็นอย่างดีคือ การสื่อสารเป็นความสัมพันธ์ภายใต้การสื่อสารแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยเป็นหลัก และเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือกันของสมาชิกชุมชนอย่างสร้างสรรค์ การหล่อหลอมความสัมพันธ์ที่ดี การประสานความร่วมมือ การเสริมแรงใจ และความมุ่งมั่นต่อประโยชน์ส่วนรวม ดังการสนทนากลุ่ม “คนที่ทำงานอาสา ส่วนมากจะใจเย็นมาก ๆ ใจร้อนไม่ได้เพราะต้องทำงานช่วยคน ทำงานอาสาคนร้อยพ่อพันแม่ คำด่าคำขอบคุณเจอหมดทุกรูปแบบ ต้องใจเย็นคุยกันได้ คุยกันได้ก็ทำงานกันได้ ขอความช่วยเหลือกันก็ได้ง่าย” (ผู้นำกลุ่มจิตอาสาภาคกลาง, 2562)

1.2.6 หลักธรรมตามหลักทางศาสนา สังคมไทยคั่นเคยและถูกหล่อหลอมบนฐานของศาสนาเป็นหลัก วิธีการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงวัยทำงานอยู่กับประเพณี วัฒนธรรม และหลักทางศาสนาความเป็นผู้มีจิตอาสาจากพื้นฐานของความเชื่อมั่นต่อหลักการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้เกิดว่าจะเกิดความสุขทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น หลักธรรมทางศาสนาจึงเป็นแนวปฏิบัติและเป้าหมายที่สำคัญของแกนนำจิตอาสา นอกจากนี้ ยังถือพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววราชากรที่ 9 เรื่องความพอเพียง และปิดทองหลังพระ เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางใจและแรงบันดาลใจในการทำงานให้เก็บบุญอื่น ดังการสนทนา “ทำงานแบบนี้มีแต่เหนื่อย เป็นการเอาแรงกันมากกว่า แต่เป็นความภูมิใจ ปิดทองหลังพระจริง ๆ อย่างที่ในหลวงท่านสอนไว้ พอเพียง เสียสละ ใจต้องเสียสละ เวลาของเรา ค่าน้ำมันของเราที่ต้องจ่าย” (สมาชิกกลุ่มจิตอาสาภาคกลาง, 2562)

1.2.7 จิตสำนึกสาธารณะ การเห็นว่ากิจกรรมหรือสิ่งที่ลงแรงทำไปนั้นเกิดประโยชน์กับสมาชิกในชุมชนจริง ๆ และโดยพื้นฐานแล้วสมาชิกชุมชนส่วนมากก็เป็นเครือญาติกัน การทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมก็เหมือนการดูแลญาติพี่น้องในชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

1.2.8 กิจกรรมมีความต่อเนื่อง ส่วนมากมักเป็นกิจกรรมที่ผนวกเข้ากับงานที่มีอยู่แล้วในชุมชนทั้งด้านประเพณีและวัฒนธรรม และงานปฎิทินทางการ เช่น งานปีใหม่ งานสงกรานต์ บุญกฐิน งานผ้าป่า วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น การเข้าร่วมกิจกรรมอาสา

อย่างต่อเนื่อง นอกจากจะเป็นการเรียนรู้ การสร้างการมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนแล้วยังถือว่าเป็นการเสริมศักยภาพให้กับผู้นำอยู่ตลอดเวลา มีโอกาสได้เห็น และได้ปฏิบัติจากประสบการณ์ตรง เรียนรู้และพัฒนาตนเอง

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า จากลักษณะและวิถีที่เป็นแนวปฏิบัติการเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาจะมีลักษณะไม่เป็นทางการ เป็นไปแบบธรรมชาติ เรียนรู้บนฐานการลงมือปฏิบัติและการนำตัวเองเข้าไปทำงานแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการสั่งสมประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง สามารถสรุปได้ 5 ประการ ดังนี้

2.1 การประเมินความต้องการและความจำเป็น การรวมกลุ่มแกนนำในช่วงต้น เป็น การรวมผู้นำตามธรรมชาติและผู้นำที่เป็นทางการ การประเมินความจำเป็นส่วนมากตามความสนใจและความต้องการ การพัฒนาตนเองจะเป็นไปตามธรรมชาติ เช่น หากมีกิจกรรมทางราชการก็จะเข้าร่วมเป็นกลุ่ม หรือกิจกรรมสาธารณะกุศลที่มีการประสานความร่วมมือและเชิญมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนมากได้แก่สาธารณสุข พัฒนาชุมชนและสังคม กระทรวงเกษตร เป็นต้น ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ทำงานเชื่อมกับชุมชนตามปกติอยู่แล้ว

2.2 การค้นหาแกนนำผู้นำรุ่นใหม่ ส่วนมากเป็นกลุ่มแกนนำชุมชนที่ทำงานอาสาอยู่แล้ว เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้จะมาจากการดูอุปนิสัย และเปิดกว้างสำหรับคนที่ต้องการทำงาน เป็น การเชิญชวนแบบธรรมชาติ ไม่เป็นทางการ มีลักษณะ “มีความพร้อมก็เข้าร่วมกัน” และเมื่อไม่สะดวกก็สามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา

2.3 การใช้บริบทชุมชนเป็นพื้นฐานการเสริมศักยภาพ การเสริมศักยภาพโดยวิธีของชุมชนต่างๆ จะไม่มีหลักสูตรเฉพาะแต่จะเป็นการบูรณาการในภาระงานอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น งานด้านสาธารณสุขผ่านกองทุน สปสช. งานอบรม อสม. สมาคมอาสาต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และการได้รับโอกาสจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นโอกาสในการเสริมศักยภาพให้กับผู้นำจิตอาสาไปพร้อม ๆ กัน ดังการสนทนากลุ่ม “คนทำงานอาสา ส่วนมากจะสวมหมวกหลายใบ หมอдинบ้าง อสม. บ้าง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้าง จะมีอบรมกันบ่อย เดียว กศน.ก็มีมา ก็รวม ๆ กันไป ได้แบบนี้ ได้พัฒนาตนเอง” (ผู้นำกลุ่มจิตอาสาภาคใต้, 2562)

2.4 การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน การทำงานเชื่อมกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จะมีขั้นตอนการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีการประชุมระดมสมอง การสรุปงาน และการติดตามประเมินผลต่าง ๆ โดยกระบวนการทำงานที่มีความต่อเนื่องส่งผลให้มีการทำงานแบบต่อเนื่อง ซึ่งในแต่ละกิจกรรมผู้นำจิตอาสาบางคนก็จะมีถูกมอบหมายให้เป็นผู้นำ สมาชิก หรือทีมงาน การได้รับมอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ ได้ส่งผลให้มีการเรียนรู้งานอย่างเป็นระบบ และมีการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน และทำให้เกิดการเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาและเกิดภาวะผู้นำตามธรรมชาติ

2.5 การประเมินผลและวางแผนยกระดับ เป็นทั้งการสรุปบทเรียน และวางแผนยกระดับการทำงานไปพร้อม ๆ กัน การประเมินผลและวางแผนในการงานที่ได้รับมอบหมายจากสมาชิกในกลุ่มเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาตนเอง และเป็นการเสริมศักยภาพของผู้นำจิตอาสา โดยเฉพาะในการพัฒนาบุคลิกความเป็นผู้นำทั้งการนำเสนอ การพูดคุย การสรุปบทเรียน และการปฏิสัมพันธ์กลุ่ม

3. การพัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนชนประเทศไทย พบว่า

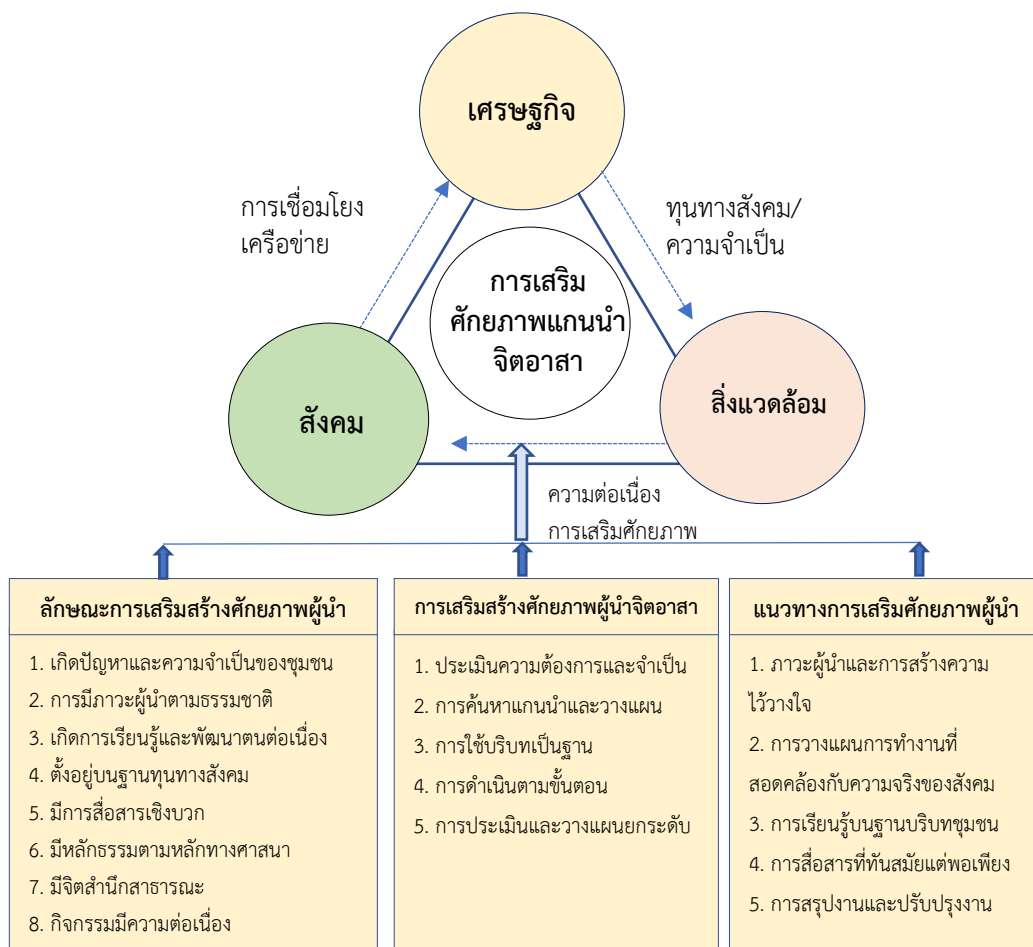
3.1 ภาวะผู้นำและการสร้างความไว้วางใจ การทำงานจิตอาสาเป็นการมุ่งสร้างความเติบโตทางจิตวิญญาณที่เพื่อประโยชน์สาธารณะ แนวทางการพัฒนาการเสริมศักยภาพต้องเป็นแนวทางที่มุ่งพัฒนาผู้นำจิตอาสาที่เห็นถึงประโยชน์ของชุมชน เห็นประโยชน์ต่อสาธารณะ มุ่งให้คนอื่นได้รับความสุข และมีทักษะการสร้างปฏิสัมพันธ์ และรู้จักการสร้างความไว้วางใจต่อผู้อื่น

3.2 การวางแผนการทำงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน แนวการพัฒนาให้ผู้นำจิตอาสาเป็นผู้ที่เห็นโอกาสของการทำงานทั้งจากงานที่เครือข่ายต่าง ๆ ดำเนินการอยู่แล้ว ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมและวางแผนงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการ การแก้ปัญหาหรือประเมินผลระหว่างกระบวนการสรุปผลงานตามภารกิจที่ทำ และสามารถต่อยอดและขยายผลสู่ภารกิจอื่นได้ด้วย

3.3 การเรียนรู้บนฐานบริบทของชุมชน หัวใจสำคัญของกิจกรรมอาสาของชุมชนคือมุ่งให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชน ดังนั้นผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของตนเองอย่างถ่องแท้ ทั้งพัฒนาการของชุมชน จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และสิ่งที่ชุมชนจะต้องแก้ไข นอกจากนี้แล้วการผู้นำต้องมีทักษะในการนำสิ่งดี ๆ ในชุมชนให้เป็นต้นทุนในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

3.4 การสื่อสารที่ทันสมัยแต่พอเพียง ปัจจุบันเน้นการใช้สื่ออย่างง่ายเช่นการใช้ไลน์ในการส่งข้อมูล การประชุมกลุ่ม Facebook การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ภาพถ่าย หรือ การนำเสนอสรุปงานแบบง่าย ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นงานที่ใช้เป็นประจำในวิถีชีวิตอยู่แล้วตามยุคสมัย ผู้นำจิตอาสาจะต้องสามารถที่จะเรียนรู้แนวทางการสื่อสารใหม่ ๆ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ และสามารถที่จะประยุกต์ใช้

3.5 การสรุปงานและปรับปรุงงาน ผู้นำจิตอาสาต้องเห็นความสำคัญของการประชุม และสามารถที่จะออกแบบการประชุมสรุปงาน พัฒนางาน และขยายผลกิจกรรมต่าง ๆ ออกไปได้ การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนท้องถิ่นประเทศไทยในมิติต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาสามารถสรุปการเชื่อมโยง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเสริมศักยภาพแกนนำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย

จากภาพที่ 1 กล่าวได้ว่า บริบทของชุมชนประเทศไทยผู้นำทางจิตอาสาตามมิติคุณลักษณะการเสริมศักยภาพ 8 ด้าน การเสริมสร้างศักยภาพ 5 ด้าน และแนวทางการเสริมศักยภาพ 5 ด้าน และเกิดความยั่งยืนได้ตั้งอยู่บนฐานเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั่นเอง จากการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้นำที่มีลักษณะจิตอาสาจะเป็นผู้นำที่มุ่งสู่ความเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) โดยคำนึงถึงบริบทและทุนทางสังคมของพื้นที่ การเสริมศักยภาพให้กับผู้นำจิตอาสาจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งระดับฐานรากและภาพรวมของสังคมได้ และจากการศึกษาพบว่าทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ความต่อเนื่องของกิจกรรม และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่าง ๆ เป็นปัจจัยหนุนเสริมที่สำคัญที่ทำให้การเสริมสร้างผู้นำจิตอาสาดำรงอยู่ได้

อภิปรายผล

1. จากการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย เห็นได้ว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในบริบทของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพบได้ในทุกพื้นที่เป็นแนวทางการสร้างผู้นำแบบธรรมชาติดี เป็นทั้งหลักการพื้นฐานที่มีหลักศาสนาและสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน มีทั้งหมด 8 ด้าน คือ เกิดจากปัญหาและความจำเป็นของชุมชน ผู้นำมีภาวะผู้นำตามธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตั้งอยู่บนฐานทุนทางสังคม มีการสื่อสารเชิงบวก มีหลักธรรมตามหลักทางศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ มีจิตสำนึกสาธารณะ และกิจกรรมมีความต่อเนื่อง ซึ่งทั้งหมดเกิดจากความต้องการจำเป็นของพื้นที่ครอบคลุมทั้งด้านความเชื่อพื้นฐานของชุมชน ค่านิยม และวิถีการดำเนินชีวิต นอกจากนี้แล้วพื้นฐานสำคัญของผู้นำจิตอาสาจะถูกบ่มเพาะจากหลักธรรมทางศาสนา คือ “พรหมวิหารธรรม” ที่มุ่งให้เกิดความรักและ ความสงบสุขของครอบครัว ชุมชนและสังคมเป็นเป้าหมายหลัก ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ กรรยา พรณนา ได้กล่าวถึงการก่อรูปของจิตสาธารณะไว้ว่า จิตสาธารณะของบุคคลเป็นผลจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งเร้า การรับรู้ในส่วนนี้ได้ก่อขึ้นในจิตของบุคคลในรูปของความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ที่เกิดให้เกิดพฤติกรรม เป็นคุณลักษณะทางจิตที่ก่อรูปผ่านกระบวนการทางปัญญาเป็นปฏิกริยาตอบสนองต่อปรากฏการณ์ทางสังคม (กรรยา พรณนา, 2559) สอดคล้องกับ คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงลักษณะของจิตอาสาว่าจิตอาสามาจากคำว่า “อาสาสมัคร” “จิตอาสา” และ “จิตสาธารณะ” ทั้ง 3 คำล้วนแล้วแต่เคลื่อนด้วยจิตแห่งการให้ อันเป็นหนทางสำคัญในการทำให้ผู้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ซึ่งตามหลักพุทธศาสนาคือหลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา และจะแสดงออกในตามหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุคือการสงเคราะห์คนอื่น 4 ประการได้แก่ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตานุสสเน (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2561) และสอดคล้องกับ Kraft, P. N. ลักษณะของจิตอาสาถือว่าเป็นรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งต่อผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคม และเป็นกิจกรรมที่มุ่งสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีความแตกต่างหรือความหลากหลายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (Kraft, P. N., 1992)

2. จากการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี 5 ประการ คือ 1) การประเมินความจำเป็นสำหรับการเสริมศักยภาพ 2) การค้นหาแกนนำและวางแผน 3) การใช้บริบทเป็นพื้นฐานการเสริมศักยภาพ 4) การดำเนินกิจกรรมตามความจำเป็น และ 5) การประเมินผลและวางแผนยกระดับ องค์ประกอบดังกล่าวครอบคลุมถึงแนวคิดการเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อการพัฒนาชุมชนที่ตั้งอยู่บนฐานของสังคมและวัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตตามความเป็นจริงในปัจจุบัน ผู้นำจิตอาสาต้องเป็นผู้มีความสามารถที่มองเห็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นแนวทางการเสริมศักยภาพต้องสอดคล้องกับทักษะต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนทุกระดับ สอดคล้องกับ สุรเชษฐ์ หิริยสถิต และ

คณะ กล่าวว่าการสร้างภาวะผู้นำนั้น ควรเริ่มตั้งแต่การสอนทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเป็นผู้นำ โดยอาจเริ่มจากการเป็นผู้นำความคิดในกลุ่มเพื่อน และผู้นำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา อันจะพัฒนา กลายเป็นผู้นำครอบครัว องค์กร ชุมชน ในการหล่อหลอมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีความเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำคือ สถาบันการศึกษา โดยสถาบันการศึกษาไทยในทุกระดับ จำเป็นต้องให้ ความสำคัญในการสร้างให้เด็กมีทัศนคติ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกภาพในการเป็นผู้นำ โดยอาศัยแนวทางที่ได้จากการศึกษา 5 ประการ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนทักษะที่จำเป็นในการเป็นผู้นำ การพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำในผู้เรียน 2) การส่งเสริมกิจกรรมเชิงบูรณาการและบริการสังคม มุ่งเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำตามความถนัดและความสนใจ 3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต เป็นฐานสู่การพัฒนาภาวะผู้นำในการเปิดโลกของผู้เรียนให้กว้างขึ้น ผู้นำที่ดีต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตัดสินใจสูง 4) การฝึกสังเกตและเข้าใจผู้อื่น การสังเกตคนหรือสิ่งรอบข้างเป็นพื้นฐานสำคัญของผู้นำ และ 5) การสนับสนุนเด็กที่มีความสามารถและศักยภาพพิเศษเป็นผู้นำ โดยส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นผู้นำให้แสดงศักยภาพชัดเจน (สุรเชษฐ์ หิริยาสถิต และคณะ, 2561)

3. จากการพัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาภาวะผู้นำและการสร้างความไว้วางใจ 2) การวางแผนการทำงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน 3) การเรียนรู้พื้นฐานบริบทของชุมชน 4) การพัฒนาสื่ออย่างสร้างสรรค์ 5) การจัดการความรู้และสรุปบทเรียนหลังการดำเนินการ ผลการศึกษาดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงข้อเสนอการเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาว่าต้องมุ่งให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในสังคมสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ โดยอิงกับบริบทของพื้นที่เป็นฐานสำคัญ ต้องเน้นถึงการเรียนรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเสริมให้ผู้นำรุ่นใหม่ ๆ รู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น มุ่งประโยชน์ผู้อื่นและสังคมเป็นเป้าหมาย สอดคล้องกับ บุชราภรณ์ ตีเยาว์ ได้กล่าวว่ารูปแบบของขบวนการจิตอาสาของเยาวชน คือ การก่อรูปจากความคิดและอุดมการณ์ได้แรงบันดาลใจจากครอบครัวและต้องการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสังคม ลักษณะงานจิตอาสาเป็นงานกิจกรรมเชิงประเด็นสังคมและกลุ่มเป้าหมาย มีโครงสร้างและระบบงานแบ่งตามหน้าที่ งานบริหารจัดการ งานธุรการเอกสาร งานนันทนาการ และแรงงาน มีการปลูกฝังวิธีคิดการปฏิบัติงานถ่ายทอดขั้นตอนเทคนิคและเป้าหมายงาน และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสาของเยาวชน คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ในสังคมสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และจากการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือผู้อื่น ดังนั้น ขบวนการจิตอาสาของเยาวชนต้องสร้างให้มีวิสัยทัศน์ก้าวไกลถึงระดับสากล เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้มีความรับผิดชอบที่ดีงาม มีทักษะการทาน ทักษะชีวิต การรู้จักให้บริการผู้อื่นอย่างนอบน้อมถ่อมตน ให้เกียรติผู้อื่น ให้รู้จักขอบคุณสิ่งที่เกิดขึ้นและทุกสิ่งเข้าในชีวิต รู้จักสำนึกในบุญคุณของคนอื่น และสรรพสิ่งรอบตัว (บุชราภรณ์ ตีเยาว์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย ศึกษาแนวทางการกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และพัฒนา ข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชน ประเทศไทย จะเห็นได้ว่าบริบทสังคมไทยปัจจุบันมีความซับซ้อน (complex system) มีความ โกลาหล (chaos) คุณลักษณะสำคัญของผู้นำจิตอาสาต้องมีความเข้าใจต่อบริบทพื้นที่ มีคุณธรรม พื้นฐานในการเป็นผู้ให้ และมุ่งประโยชน์สูงสุดต่อผู้อื่น ด้านแนวทางการพัฒนากระบวนการ เสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้นำต้องเป็นผู้รู้จักสังเกต เข้าใจความ จำเป็น และรู้จักการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน เช่นกันกับแนวทางการเสริมสร้างจิตอาสาเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเริ่มต้นจากความไว้วางใจ การเข้าใจชุมชนเป้าหมายอย่างแท้จริง และ สามารถสร้างเป็นบทเรียนจากการปฏิบัติได้ และข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล พัฒนาชุมชน เป็นต้น สามารถพัฒนาแกนนำจิตอาสาและส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนของตนเองได้ เป็นการ พัฒนาสมาชิกในชุมชนและการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ และบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน และกลุ่มต่าง ๆ ที่ทำงานในพื้นที่สามารถประยุกต์ใช้แนวทางการเสริมศักยภาพ แกนนำจิตอาสา การเรียนรู้ชุมชน และการพัฒนาสุขภาวะและคุณภาพชีวิตของชุมชนได้ สำหรับ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการเสริมศักยภาพแกนนำจิตอาสา เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และประยุกต์ใช้ได้ตาม สถานการณ์จริง และควรมีการศึกษาแบบวิจัยและพัฒนาจิตอาสาในกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อสร้าง จิตสำนึกที่ดี และเป็นการเตรียมความพร้อมการเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนและสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรรยา พรธนา. (2559). จิตสาธารณะสร้างได้ง่ายนิดเดียว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2561). การส่งเสริมคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา สร้างคนดีสู่สังคม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2556). ชุมชน. สงขลา: นาสินโฆษณา จำกัด.
- ธนากร สังเขป. (2556). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.

- บุษราภรณ์ ตีเอวาร์. (2561). ขบวนการจิตอาสา : การขัดเกลาทางสังคมกับการพัฒนาตนของเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการสังคม . มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2558). วิธีการและกลไก ยุทธศาสตร์ประชารัฐสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากบนหลักการเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ผู้นำกลุ่มจิตอาสาภาคกลาง. (26 สิงหาคม 2562). การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนชนประเทศไทย. (วงษ์สิริ เรืองศรี และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำกลุ่มจิตอาสาภาคตะวันออก. (14 สิงหาคม 2562). การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนชนประเทศไทย. (วงษ์สิริ เรืองศรี และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้นำกลุ่มจิตอาสาภาคใต้. (5 ตุลาคม 2562). การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนชนประเทศไทย. (วงษ์สิริ เรืองศรี และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2553). การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : พื้นฐานการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2559). ฝ่า : ทักษะสำหรับผู้บริหารยุคใหม่ (Facilitator Skill for Management). กรุงเทพมหานคร: อริยชน.
- สมาชิกกลุ่มจิตอาสาภาคกลาง. (26 สิงหาคม 2562). การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนชนประเทศไทย. (วงษ์สิริ เรืองศรี และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- สมาชิกกลุ่มจิตอาสาภาคเหนือ. (9 กันยายน 2562). การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนชนประเทศไทย. (วงษ์สิริ เรืองศรี และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ ชูสอน. (2557). ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์ : แนวคิดและการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานโครงการจิตอาสาประชารัฐเพื่อสังคมสุขภาวะ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560). ผลการดำเนินงานโครงการพัฒนากลไกสนับสนุนเครือข่ายจิตอาสาประชารัฐระดับจังหวัดเสริมสร้างสุขภาวะ พ.ศ. 2560. นนทบุรี: สำนักงานจิตอาสาประชารัฐเพื่อสังคมสุขภาวะ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า. (2558). รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่ปรารถนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า ปริ้นติ้ง.

- สุรเชษฐ์ หิรัญสถิต และคณะ. (2561). การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำของประเทศไทย. *Journal of Ratchathani Innovative Social Sciences*, 3(1), 1-24.
- สุรพล พยอมแย้ม. (2556). จิตวิทยาในงานชุมชน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส เจริญการพิมพ์ จำกัด.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York : Harper Collins: Publishers.
- Kraft, P. N. (1992). *Nurturing social consciousness through church education*. United States of America: University of Pittsburgh.
- Rappaport, J. (1977). *Community psychology: values, research, and action*. New York: Holt Rineheart and Winston.
- UNESCO. (1997). *Educating for a Sustainable Future: A Transdisciplinary Vision for Concerted Action*. Paris: UNESCO.

การวิเคราะห์สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและองค์ประกอบ
ของสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต
สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ*

THE ANALYSIS OF CLASSROOM ACTION RESEARCH COMPETENCY
AND FACTOR NECESSARY FOR DEMONSTRATION SCHOOL TEACHERS
UNDER AUTONOMOUS UNIVERSITY

กฤษณะ มุขแก้ว

Kridsana Mookkaew

องอาจ นัยพัฒน์

Ong-art Naiyapatana

ทวิกา ตั้งประภา

Taviga Tungprapa

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: mookkaew@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ด้วยการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการทำวิจัย มีความรอบรู้และเข้าใจเรื่องการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จำนวน 5 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผ่านการประเมินและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเกิดจากการผสมผสานทั้งความรู้ และทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตลอดจนคุณลักษณะและนิสัยของความเป็นครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยมีองค์ประกอบของสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่จำเป็นสำหรับอาจารย์โรงเรียนสาธิตสังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะครู

* Received 29 March 2022; Revised 17 July 2022; Accepted 21 July 2022

นักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดและควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก 2) องค์ประกอบด้านความรู้ด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญรองลงมา และ 3) องค์ประกอบด้านทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญเป็นลำดับที่สาม ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ นำไปสู่แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทตำแหน่งอาจารย์โรงเรียนสาธิตสังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ และใช้เป็นข้อมูลประกอบการประเมินตนเองในด้านสมรรถนะการวิจัยเพื่อที่จะได้เตรียมความพร้อมในการยื่นขอตำแหน่งความก้าวหน้าสายวิชาการในระดับที่สูงขึ้นในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน, องค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็น, อาจารย์โรงเรียนสาธิต

Abstract

The objectives of this research article were to analyze classroom action research competency and necessary competency components of demonstration school teachers under autonomous university. Collecting qualitative research data by in-depth interview with a group of experts who specialize in educational research. Have experience in doing research there were 5 experts. who were well-versed in classroom action research. Data were collected using a structured interview tool. which has been assessed and quality checked by 3 experts. Data analysis was performed using content analysis techniques. The results of the study revealed that the classroom action research competency arises from the integration of knowledge and research skills in the classroom as well as the characteristics and habits of being a researcher in the classroom. Components of classroom action research competency required for teachers of demonstration schools affiliated with autonomous higher education institutions in thailand consisted of 3 components: 1) The characteristics of classroom action research teachers with the most important, 2) The knowledge component of classroom action research with second priority, and 3) The skills component of classroom action research; It is the third priority. which the results of this research leading to guidelines for developing classroom action research competency that is consistent and appropriate to the context of the teacher position at the demonstration school under the autonomous higher education institutions and used as a supporting data for self-assessment of research

competency to prepare them for applying for higher academic advancement positions in the future.

Keywords: Classroom Action Research Competency, Factor of Competency Necessary, Demonstration School Teacher

บทนำ

หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) คือ การปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และบทบาทของ “ครู” เป็นบทบาทที่สำคัญในการผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จมากที่สุด (สุวิมล ว่องวาณิช, 2555) ดังนั้น การพัฒนาครูเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความตระหนักถึงการเตรียมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการสื่อสาร โดยที่การจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนนั้นปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ สมรรถนะครูผู้สอน ซึ่งครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Evertson, C. M. et al., 2003); (Bellanca, J. & Brandt, R., 2010); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

ครูผู้สอนในโรงเรียนสาธิต จะเรียกว่า “อาจารย์” แทนคำว่า ครู ซึ่งเป็นบุคลากรสายวิชาการ มีภารกิจหน้าที่ 4 ด้านหลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารมหาวิทยาลัย กล่าวคือ 1) ปฏิบัติหน้าที่สอน 2) การวิจัย 3) การบริการวิชาการ และ 4) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม โดยบทบาทของอาจารย์นอกจากทำหน้าที่สอนนักเรียนในโรงเรียนแล้ว ยังต้องทำหน้าที่อาจารย์นิเทศ อาจารย์พี่เลี้ยงที่คอยดูแล นิเทศและประเมินผลการฝึกสอนและฝึกงานของนิสิต นักศึกษา อีกด้วย (นภาลักษณ์ รุ่งสุวรรณ, 2556) ตำแหน่งอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนสาธิต จะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ อาจารย์ และ อาจารย์โรงเรียนสาธิต จำแนกโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาที่ต่างกันในการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยที่กลุ่ม “อาจารย์” มีการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น 3 ระดับ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่ม “อาจารย์โรงเรียนสาธิต” มีการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น 4 ระดับ ได้แก่ ชำนาญการ ชำนาญการพิเศษเชี่ยวชาญ เชี่ยวชาญพิเศษ ตามลำดับ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555); (ประกาศมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2562) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทของครูผู้สอนในโรงเรียนสาธิตจะมีความแตกต่างกับครูผู้สอนที่สอนในโรงเรียนทั่วไปในขอบเขตความรับผิดชอบที่ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย

“การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน” (Classroom Action Research: CAR) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน เป็นการวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในชั้นเรียน สามารถนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันที และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเองให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมวิชาชีพในโรงเรียน ได้มีโอกาสวิพากษ์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้งของครูและนักเรียน (สุวิมล ร่องวางนิช, 2555) ซึ่งเงื่อนไขในความสำเร็จดังกล่าว ครูจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือที่เรียกว่า “สมรรถนะ (Competency)” (ชูชัย สมิติไกร, 2552) ซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ ซึ่งต้องอาศัยการสั่งสม ประสบการณ์ การฝึกฝน จนเกิดเป็นพฤติกรรมอันโดดเด่นในการปฏิบัติงาน (Action) อย่างมีมาตรฐาน (Standard) ซึ่ง สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ ได้กล่าวถึงข้อกำหนด 9 ข้อ ตามมาตรฐานความรู้และสมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของคุรุสภาโดยมีมาตรฐานหนึ่ง ได้แก่ การวิจัยทางการศึกษา ซึ่งจะเน้นให้ครูสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กล่าวเน้นว่า ครูควรมีสมรรถนะในเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) จึงกล่าวได้ว่า “สมรรถนะการวิจัย” มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าในสายงาน

ในการเลื่อนสู่ตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต จะต้องใช้ผลงานวิจัยเป็นหนึ่งในหลักฐานประกอบการยื่นขอพิจารณา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสมรรถนะการวิจัยต่อการทำผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ แต่ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน คุณภาพของการวิจัยและคุณค่าของงานวิจัยในความคิดของครูผู้สอนยังอยู่ในระดับปานกลาง (ดิเรก สุขสุนัย, 2547) แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนยังขาดสมรรถนะด้านการทำวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และอาจไม่เห็นประโยชน์หรือไม่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ (สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2557) จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ผลการศึกษาสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและองค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ครั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลและสารสนเทศนำไปสู่การพัฒนาความก้าวหน้าในสายงานและส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยายเพื่อวิเคราะห์สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและองค์ประกอบสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยสำหรับขั้นตอนนี้ เป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัย มีประสบการณ์ด้านการทำวิจัย มีความรอบรู้และเข้าใจเรื่องการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 คน สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งด้านการบริหารคณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์ หรือโรงเรียนสาธิต มีประสบการณ์ด้านการทำวิจัย การเขียนตำราหรือบทความวิจัย มีตำแหน่งทางวิชาการ และวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 1 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งด้านการบริหารด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล มีความรู้ในการพัฒนาวิชาชีพของอาจารย์โรงเรียนสาธิต และมีประสบการณ์ในการทำงานในด้านดังกล่าว ไม่นต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สังกัดคณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์ มีประสบการณ์ด้านการทำวิจัย การเขียนตำราหรือบทความวิจัย เคยได้รับเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการอบรมหรือบรรยายเกี่ยวกับการการวิจัย มีตำแหน่งทางวิชาการ และวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการวัด ประเมิน วิจัย จำนวน 1 คน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษาในระดับ โรงเรียน สังกัดโรงเรียนสาธิต มีประสบการณ์ด้านการทำวิจัย การเขียนตำราหรือบทความวิจัย มีตำแหน่งทางวิชาการ และวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านการวิจัย จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/การสร้างและตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผ่านการประเมินและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. นำผลการสังเคราะห์เนื้อหาสาระ ประเด็นสำคัญ ที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดย

กรอบคลุม 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านความรู้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Knowledge) 2) องค์ประกอบด้านทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Skill) และ 3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะครุณักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Attribute) โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1) แนวคิดสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ประเด็นที่ 2) องค์ประกอบสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่จำเป็น และประเด็นที่ 3) น้าหนักความสำคัญของแต่ละด้าน

2. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาโทพิจารณาและตรวจสอบความสอดคล้อง ความครอบคลุม ความชัดเจน และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความมุ่งหมายของการวิจัย แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์มากที่สุด

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการทำวิจัย การเขียนตำราหรือบทความวิจัย มีความรอบรู้และเข้าใจเรื่องการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งสังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. พิจารณาคคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ และ ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ประสานงานและนัดหมาย พร้อมกับส่งแนวทางการสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า โดยเก็บข้อมูลระหว่าง 11 ตุลาคม 2564 ถึง 10 พฤศจิกายน 2564

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยมีระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณคนละ 60 นาที และระหว่างดำเนินการสัมภาษณ์ได้ทำการเปรียบเทียบข้อค้นพบของปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษาจากทัศนะหรือมุมมองที่แตกต่างกันของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นแนวทางการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือสิ่งที่ค้น (Triangulation) นำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปเรียบเรียงความคิดเห็น คำอธิบายรายละเอียด องค์ประกอบและน้ำหนักของสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) และองค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยครอบคลุม 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านความรู้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Knowledge) 2) องค์ประกอบด้านทักษะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Skills) และ 3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะครุนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Attribute) ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 2) องค์ประกอบสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่จำเป็น และ 3) น้าหนักความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ

1. แนวคิดสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

เป็นความสามารถในการปฏิบัติของอาจารย์โรงเรียนสาธิตต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการผสมผสานความรู้ และทักษะความสามารถด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตลอดจนคุณลักษณะและนิสัยของความเป็นครุนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จะเน้นการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนซึ่งอาจเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มหรือทั้งห้องเรียน โดยเน้นให้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้วิจัยควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนซึ่งเนื้อหาของการวิจัยก็จะเป็นเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง ให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น และสมรรถนะดังกล่าว ยังส่งผลต่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่กล่าวว่า

“...อาจารย์ต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านระเบียบวิธีวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ระเบียบวิธีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึงต้องเข้าใจเรื่องวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะนำมาแก้ปัญหาในชั้นเรียน เพื่อกำหนดตัวแปรและการตั้งคำถามวิจัย และประการสุดท้ายจะต้องมีคุณลักษณะของครุนักวิจัย ทั้งความกระตือรือร้น ความสนใจใฝ่รู้ การสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน ความเชื่อในการพัฒนาความรู้และศักยภาพตนเองด้วยกระบวนการวิจัย...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, 2564)

“...นอกจากงานการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนแล้ว ยังเป็นแนวทางให้อาจารย์ สามารถใช้ผลการวิจัยไปยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการได้อีกด้วย...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5, 2564)

2. องค์ประกอบสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่จำเป็น

สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่จำเป็น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Knowledge) 2) องค์ประกอบด้านทักษะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Skills) และ 3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Attribute)

2.1 องค์ประกอบด้านความรู้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Knowledge) คือ ความรู้เป็นสิ่งสำคัญซึ่งอาจารย์โรงเรียนสาธิต ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนรู้ การสืบค้นและการทบทวนวรรณกรรม อาจารย์จะต้องเข้าใจกระบวนการ สามารถออกแบบ การวิจัย และกำหนดขั้นตอนในการทำงาน มีวิธีการและเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและ การตรวจสอบคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล การเขียนรายงานและการสะท้อนผล เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงความรู้จริยธรรมการวิจัยด้วย ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่กล่าวว่า

“...คิดว่าคำนิยามของความรู้การทำวิจัย ต้องเน้นการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน อาจต้องเพิ่มคำที่แสดงบริบทของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน อาจารย์ต้องเข้าใจวงจร PAOR การเก็บข้อมูลรวบรวมหลักฐานที่หลากหลาย สถิติในงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนบางอย่างเป็นเรื่องที่หนักเกินไปอาจจะไม่มีความจำเป็นต้องใช้ และอยากเน้นเรื่องจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ด้วย...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, 2564)

2.2 องค์ประกอบด้านทักษะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Skills) คือ ความสามารถที่อาจารย์โรงเรียนสาธิต ต้องมีในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว หรือมีความชำนาญ ซึ่งการจะมีทักษะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้นั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเสียก่อน และจะต้องเกิดจากการปฏิบัติซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็น ทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนรู้ การสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ ขั้นตอนและการออกแบบการวิจัย การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และแปลผล การเขียนรายงานผลและจริยธรรมการวิจัยการนำเสนอ นอกจากนี้ อาจารย์ควรมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการอ่าน การเขียนและการพูด การอย่างไรก็ตาม การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไม่ได้เน้นเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณ จึงไม่ควรให้ความสำคัญมาก ซึ่งทักษะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนข้างต้นมีความจำเป็นต่อวิชาชีพของอาจารย์โรงเรียนสาธิต ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่กล่าวว่า

“...ทักษะการบริหารจัดการงบประมาณ ตนเองมองว่าการบริหารจัดการเวลาน่าจะสำคัญมากกว่า เพราะไม่แน่ใจว่าในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จะต้องมีงบประมาณอะไรเพิ่มเติมมากขนาดต้องบริหารจัดการเพราะเราทำงานวิจัยเป็นงานประจำควบคู่ไปกับการสอน การใช้ประมาณน่าจะมาจากส่วนกลางหรือฝ่ายบริหารที่ต้องอำนวยความสะดวกให้ ไม่ใช่ให้ครูเหนื่อยกับการสอนและทำวิจัยแล้วต้องมาเหนื่อยกับการทำบัญชีการเงินอีก คงไม่มีใครอยากทำวิจัยเพราะเป็นการเพิ่มภาระงานโดยเฉพาะต้องเกี่ยวข้องกับระเบียบการเงิน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, 2564)

“...ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ คิดว่ามีความสำคัญมาก ยิ่งในยุคปัจจุบันการเข้าถึงระบบสารสนเทศมีความสะดวกรวดเร็ว และง่าย องค์กรความรู้พัฒนาไปมาก ต่างประเทศเค้าทำวิจัยไปถึงไหนต่อไหนกันแล้ว ดังนั้นเราควรศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญมาก ๆ ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4, 2564)

2.3 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะครุณักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Attribute) คือ

ลักษณะเชิงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงจรรยาบรรณในการทำวิจัยของครุณักวิจัย และการทำวิจัยให้สำเร็จ ซึ่งคุณลักษณะที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการทำวิจัยและความก้าวหน้าในวิชาชีพนั้น อาจารย์จะต้องมีลักษณะของการเป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เป็นคนช่างสังเกต มีความกระตือรือร้น อดทนอดกลั้น เป็นนักคิด มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีวินัย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่กล่าวว่า

“...มองว่าการทำวิจัย อาจารย์ต้องมีจรรยาบรรณการทำวิจัยและสามารถทำวิจัยได้เสร็จ หมายถึงสามารถแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้จริงและเผยแพร่ประสบการณ์ความรู้ที่ได้สู่สาธารณะ จึงคิดว่าคุณลักษณะที่กำหนดควรเป็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมให้นักวิจัยประสบความสำเร็จในการทำงาน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, 2564)

“...นอกจากนี้ ความรับผิดชอบ ความมีวินัยที่ดี และความตรงต่อเวลา ก็เป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน...และการจะประสบความสำเร็จก้าวหน้าในอาชีพได้ มองว่าต้องเริ่มจากการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ต่อให้มีความรู้หรือทักษะแต่ขาดแรงจูงใจก็ยากที่จะสำเร็จนะ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, 2564)

3. น้ำหนักความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ คือ

ลำดับความสำคัญขององค์ประกอบสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Knowledge) 2) องค์ประกอบด้านทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Skills) และ 3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Attribute) ที่ควรจะให้มีความสำคัญก่อน - หลัง ในการที่จะพัฒนาเพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและความก้าวหน้าในวิชาชีพของอาจารย์โรงเรียนสาธิต ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่กล่าวว่า

“...จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ความรู้ สามารถศึกษาเพิ่มเติม สอบถามและเรียนรู้ได้ระหว่างการดำเนินการวิจัย เช่นเดียวกับทักษะที่จะค่อย ๆ พัฒนาจากการทำวิจัย แต่ถ้านักวิจัยขาดคุณลักษณะที่ดีก็ยากที่จะทำให้งานสำเร็จ งานมีคุณภาพน่าเชื่อถือหรือเป็นที่ยอมรับ หรือแม้แต่การเริ่มต้นทำวิจัยยังไม่เกิดขึ้นเลยหากไม่มีใจคิดจะทำ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1, 2564)

“...ให้น้ำหนักความสำคัญ ด้านคุณลักษณะมากที่สุด สักร้อยละ 50 ส่วนด้านความรู้ และทักษะ ให้ 30 และ 20 ตามลำดับ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2, 2564)

“...ด้านคุณลักษณะสำคัญสุด ให้ร้อยละ 40 แต่ด้านความรู้ และทักษะ ก็พอ ๆ กันนะ อาจจะเท่ากัน แต่ส่วนตัวคิดว่าต้องมีความรู้ ความเข้าใจก่อน และค่อยนำไปสู่ทักษะ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3, 2564)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

องค์ประกอบ แหล่งข้อมูล	ความรู้การวิจัยปฏิบัติการ ในชั้นเรียน (Knowledge)	ทักษะการวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียน (Skills)	คุณลักษณะครุณักวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียน (Attribute)
1. การทบทวน วรรณกรรม	ความรู้เกี่ยวกับการกำหนด ปัญหาการวิจัย, การสืบค้น ข้อมูลการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, ประชากรที่ศึกษา ตัวแปร และสมมติฐาน, เครื่องมือ การวิจัย, สถิติที่ใช้ในการ วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล, การแปลผลข้อมูล, การ เขียนโครงการวิจัยและ รายงานการวิจัย	การวิเคราะห์ปัญหาการ จัดการเรียนรู้, การ สืบค้นข้อมูลสารสนเทศ, การออกแบบการวิจัย, การสร้างเครื่องมือวิจัย และตรวจสอบคุณภาพ, การเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูลและ แปลผล, การเขียน รายงานผลและข้อมูล วิจัย, การนำเสนอ, การวิพากษ์วิจารณ์, การใช้ภาษาอังกฤษ, การตีพิมพ์ผลงานวิจัย, การบริหารจัดการ งบประมาณ	ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ, เป็นคน ช่างสังเกต, มีความมุ่งมั่น, ตั้งใจ ทำงาน, มีความขยันอดทน, อดกลั้น, มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์, คิดอย่างมี วิจารณญาณ, มีความผิตชอบต่อ งานวิจัย, ตรงต่อเวลา, มีภาวะ ผู้นำ, กล้าตัดสินใจ, มีมนุษย สัมพันธ์ที่ดี, กล้าวิพากษ์วิจารณ์ อย่างมีเหตุผล, มีแรงจูงใจในการ ทำวิจัยที่มุ่งไปสู่ผลสำเร็จในการ ทำวิจัย, ความพยายามปรับปรุง วิธีการทำงานของตนเอง ตลอดเวลา, มีความภาคภูมิใจที่ ทำวิจัยสำเร็จตามเป้าหมาย, การ ได้รับการยกย่องและยอมรับด้าน การวิจัยจากสังคม, และการมี จรรยาบรรณนักวิจัย
2. การสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ	หลักการและแนวคิดการ วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน, การวิเคราะห์ปัญหาการ จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน, การสืบค้นและการทบทวน วรรณกรรม, การออกแบบ และรวบรวมข้อมูลการวิจัย, การสร้างเครื่องมือวิจัยและ การตรวจสอบคุณภาพ, การวิเคราะห์ข้อมูลและ การแปลผล, การเขียน รายงานและการสะท้อนผล, การใช้คอมพิวเตอร์หรือ โปรแกรมในการทำงาน วิจัย, จริยธรรมการวิจัย	ควรตัดทักษะในด้าน การบริหารจัดการ งบประมาณการวิจัย ออก เนื่องจากวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียน ไม่ได้เน้นเรื่อง งบประมาณ	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์, แสวงหา ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ, เป็นคน ช่างสังเกต, มีความกระตือรือร้น, อดทนอดกลั้น, เป็นนักคิด, มีความรับผิดชอบ, ตรงต่อเวลา, มีวินัย, มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี, มีความสามารถในการทำงาน เป็นทีม, ความซื่อสัตย์, ความ เป็นผู้นำ, ละเอียดยรอบคอบ, รู้จัก ตนเอง, จรรยาบรรณใน วิชาชีพ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) และองค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 2) องค์ประกอบสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่จำเป็น และ 3) น้ำหนักความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวคิดสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เป็นการผสมผสานความรู้ และ ทักษะความสามารถด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตลอดจนคุณลักษณะและนิสัยของความเป็นครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จะเน้นการแก้ปัญหาและสะท้อนผลการวิจัยอย่างรวดเร็วเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน สอดคล้องตามแนวคิดกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของเคมมิส และ แมคทาเกาท ซึ่งกล่าวว่าการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนประกอบด้วย ขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการปฏิบัติงานตลอดจนการกำหนดปัญหาที่ต้องการศึกษา (Plan) 2) การดำเนินการงานวิจัยตามแผนที่กำหนดไว้ (Action) 3) การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัย (Observe) 4) การสะท้อนผลหลังจากการดำเนินการวิจัยเสร็จแล้ว (Reflect) เพื่อให้เกิดการวิพากษ์ของเพื่อนร่วมงาน (Kemmis, S. & McTaggart, R., 1988) นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวานิช ที่กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการวิจัย ที่ทำโดยครูผู้สอน ซึ่งดำเนินการในห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลการ ดำเนินการมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการวิจัยที่ต้องกระทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ได้ ทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆของตนเองให้กับตนเองและเพื่อนครูด้วยกัน ในโรงเรียน เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผล ที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน (สุวิมล ว่องวานิช, 2555)

2. องค์ประกอบสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่จำเป็น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 2) องค์ประกอบด้านทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และ 3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะ ครุนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน สอดคล้องตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ที่กล่าวถึงสมรรถนะและองค์ประกอบว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผล มาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้ โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานในองค์กร ซึ่งการที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งได้ ต้องมี องค์ประกอบของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ผสมผสานกัน (สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน, 2552) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยวรรณ บุญเพ็ญ และ คณะ ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะวิจัยและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยให้ประสบ

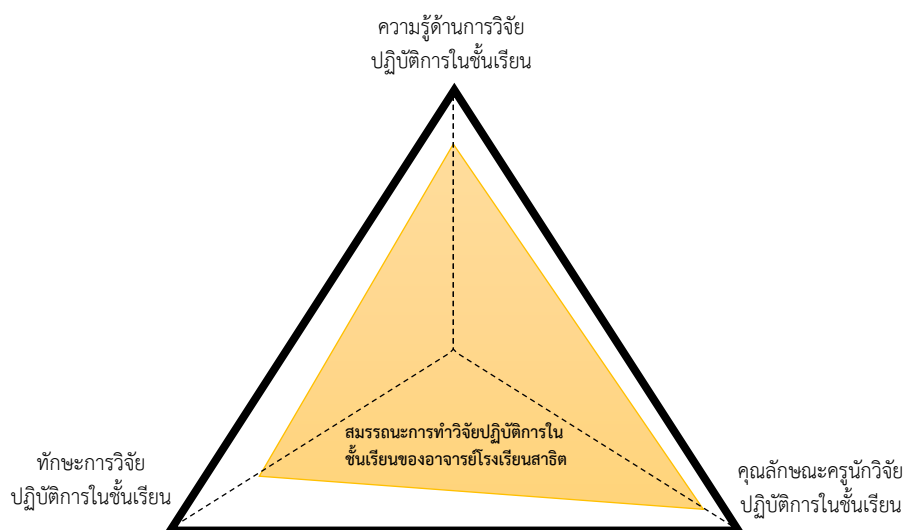

ความสำเร็จ จะประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะและความสามารถในการทำวิจัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล และ พฤติกรรมที่องค์กรคาดหวัง (ปิยวรรณ บุญเพ็ญ และคณะ, 2561)

3. น้ำหนักความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ เป็นลำดับความสำคัญขององค์ประกอบ สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยองค์ประกอบด้านคุณลักษณะครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดและควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก องค์ประกอบด้านความรู้ด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญรองลงมา และองค์ประกอบด้านทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญเป็นลำดับที่สาม ที่ควรจะทำให้ความสำคัญก่อน - หลัง สอดคล้องกับแนวคิดสมรรถนะของแมคเคลแลนด์ ที่กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลเปรียบได้กับภูเขาน้ำแข็ง โดยส่วนที่ลอยและสังเกตเห็นได้ชัดเจน เปรียบเสมือนองค์ความรู้ และทักษะในด้านต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลมีอยู่ แต่ส่วนที่อยู่ใต้น้ำเป็นส่วนที่ไม่ปรากฏ จะส่งผลและมีอิทธิพลในการทำงานอย่างมากและเป็นส่วนที่พัฒนาได้ยาก อันได้แก่ แรงจูงใจ นิสัยประจำตัว ทักษะคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จ (McClelland, D. C., 1974) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรสิทธิ์ สิทธิอมร เรื่องการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยและพัฒนาด้วยการเสริมสร้างพลังและการรับรู้ความสามารถของตน สำหรับครูมัธยมศึกษา จะประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติความรู้ มิติทักษะ และมิติเจตคติหรือคุณลักษณะ โดยที่องค์ประกอบด้านเจตคติหรือคุณลักษณะเป็นความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ด้านความรู้ และด้านทักษะ ตามลำดับ (สุรสิทธิ์ สิทธิอมร, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ ลำดับความสำคัญขององค์ประกอบสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบด้านคุณลักษณะครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดและควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก องค์ประกอบด้านความรู้ด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญรองลงมา และองค์ประกอบด้านทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญเป็นลำดับที่สาม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบและน้ำหนักของสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและองค์ประกอบของสมรรถนะที่จำเป็นของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เป็นความสามารถในการปฏิบัติของอาจารย์โรงเรียนสาธิตต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการผสมผสานความรู้ และทักษะความสามารถด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตลอดจนคุณลักษณะและนิสัยของความเป็นครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนโดยครูผู้สอนและสะท้อนผลการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนอย่างทันทั่วทั้งที่ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งมีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดเป็นลำดับแรก 2) องค์ประกอบด้านความรู้ด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญรองลงมา และ 3) องค์ประกอบด้านทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีน้ำหนักความสำคัญเป็นลำดับที่สาม ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ควรส่งเสริมแนวทางในการพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิจัยในองค์ประกอบที่จำเป็นการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสำหรับอาจารย์โรงเรียนสาธิต และเน้นให้ความสำคัญคุณลักษณะและนิสัยของความเป็นครูนักวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันดับแรกที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เพื่อนำข้อมูล

ได้มาวิเคราะห์ร่วมกันและนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทตำแหน่งอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2555). ข้อบังคับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์สาธิตชำนาญการ อาจารย์สาธิต เชี่ยวชาญ หรืออาจารย์ สาธิต เชี่ยวชาญพิเศษ พ.ศ. 2555. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2565 จาก <https://www.educhula.ac.th/sites/default/files/users/user8/1.pdf>
- ชูชัย สมितिไกร. (2552). การสรรหาคัดเลือกและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิพรีน.
- ดิเรก สุขสุนัย. (2547). อิทธิพลขององค์ประกอบในโมเดลเคนที่มีต่อผลการปฏิบัติงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูในโครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิิทยาการวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพลัษณ์ รุ่งสุวรรณ. (2556). การวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ประกาศมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2562). เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเลื่อนระดับตำแหน่งสูงขึ้นของพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ กลุ่มอาจารย์โรงเรียนสาธิต พ.ศ. 2562. หน้า 2 (20 กันยายน 2562).
- ปิยวรรณ บุญเพ็ญ และคณะ. (2561). สมรรถนะวิจัยและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยให้ประสบความสำเร็จ: กรณีศึกษานักวิจัยในมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ. วารสารเกษมบัณฑิต, 9(1), 73-88.
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1. (31 ตุลาคม 2564). องค์ประกอบของสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ. (ลักษณะ मुखแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2. (15 ตุลาคม 2564). องค์ประกอบของสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ. (ลักษณะ मुखแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3. (11 ตุลาคม 2564). องค์ประกอบของสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ. (ลักษณะ मुखแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4. (27 ตุลาคม 2564). องค์ประกอบของสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ. (ลักษณะ मुखแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5. (10 พฤศจิกายน 2564). องค์ประกอบของสมรรถนะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์ โรงเรียนสาธิต สังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ. (ลักษณะ मुखแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). ความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะ ที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ. (2548). มาตรฐานวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). รายงานการวิจัย สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2557). การพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยของครูตามแนวคิดของไวทิตสกีโดยใช้หลักการเป็นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4), 22-33.
- สุรสิทธิ์ สิทธิอมร. (2559). การพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยและพัฒนาด้วยการเสริมสร้างพลังและการรับรู้ความสามารถของตนสำหรับครูมัธยมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 10(2), 174-185.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2555). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bellanca, J. & Brandt, R. (2010). 21th Century Skills : Rethinking How Students Learn. the United States of America: Solution Tree Press.
- Evertson, C. M. et al. (2003). Classroom management for elementary teachers. (6th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). The Action research planner, (3rded). Geelong: Deakin University: Australia.

McClelland, D. C. (1974). Testing for competence rather than for “Intelligence”.
American Psychologist, 29(1), 59-59.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของ
แรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*
FACTORS AFFECTING DIGITAL LITERACY OF THE AVIATION LABOUR
FORCE IN EASTERN ECONOMIC CORRIDOR

สรียาภา คันธวัชย์

Sariyapa Kantawan

กุลทิพย์ ศาสตรารุจิ

Kullatip Satararuji

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration, Thailand

E-mail: sariyapa.k@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยประชากร คือ บุคคลที่ทำงานอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการบินในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 4,618 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มโดยบังเอิญ จำนวน 357 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย การทดสอบสมมติฐาน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบินในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม อิทธิพลจากสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 2) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่าพฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายความผันแปรของทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยี

* Received 7 March 2022; Revised 15 July 2022; Accepted 18 July 2022

ดิจิทัล ได้ร้อยละ 44.8 ซึ่งตัวแปรที่มีผลมากที่สุด คือ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม (.659) รองลงมาคือ พฤติกรรมการใช้สื่อ (.198) และสิ่งอำนวยความสะดวก (.129) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล, กลุ่มอุตสาหกรรมการบิน, เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, พฤติกรรมการใช้สื่อ

Abstract

The objectives of this research article were to analyse, and correlation the factors affected the digital literacy of the aviation labour forces in EEC. It was quantitative research, and the instrument was a questionnaire. The population is 4,618 people who worked in the aviation industry in the EEC. The sample was 357 aviation labour forces in EEC. The inferential statistics were used to test the hypothesis used to analyse the factors affected the digital literacy of the aviation labour forces, and the multiple regression analysis was used to analyse the correlation of the factors affected the digital literacy of the aviation labour forces. The results were found 1)The digital media usage behaviour, the performance and innovation effort expectancy, social influence, and facility condition correlated with the digital literacy of the aviation labour forces at the significance level of 0.05 2)The results of the multiple regression analysis were found that the media usage behaviour, the performance, and innovation effort expectancy and facility condition correlated with the digital literacy of the aviation labour forces at the significance level of 0.05. Those variables explained the variation of the digital literacy of the aviation labour forces at 44.8%. The most affected variables were the performance and innovation effort expectancy (.659), the media usage behaviour (.198), and the facility condition (.129) respectively.

Keywords: Digital Literacy, Aviation Force, Eastern Economic Corridor, Media Usage Behaviour

บทนำ

จากการขับเคลื่อนประเทศภายใต้นโยบาย ประเทศไทย 4.0 อ้างอิงจากร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ฉบับเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มิถุนายน 2561 เพื่อนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นการรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามใน

รูปแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และรุนแรงในศตวรรษที่ 21 จึงมีการจัดตั้งโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือ EEC ซึ่งเป็นแผนที่ต่อยอดมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard ที่ดำเนินการมากกว่า 30 ปี โดยโครงการนี้มีเป้าหมายในการเติมเต็มภาพรวมในการส่งเสริมการลงทุนเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยระยะแรกจะเป็นการยกระดับพื้นที่ในเขต 3 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา โดยมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีกฎหมาย องค์กร และภารกิจที่ชัดเจนเพื่อเป็นตัวอย่างของการพัฒนาให้กับพื้นที่อื่น ๆ ในอนาคต นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสะสมและนำเทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์ในเชิงการสร้างรายได้และอำนวยความสะดวกให้กับคนทุกระดับ โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังด้วยการบูรณาการความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ระหว่างรัฐบาล เอกชน และประชาชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ จะต้องยกระดับการลงทุนในทุกด้านไม่ต่ำกว่า 1.5 ล้านบาทในระยะเวลา 5 ปีแรก เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นฐานเทคโนโลยีแห่งใหม่ของประเทศ โดยจะต้องมีการพัฒนาคน ความรู้และเทคโนโลยีให้ก้าวทันโลกอนาคต เพื่อให้ประชาชาติมีรายได้ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ต่อปี (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

โดย EEC มุ่งหวังที่จะพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมขนส่งเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันจากการลดเวลาการเดินทางและประหยัดค่าขนส่ง จากการตั้งเป้าหมายในการเดินทางระหว่างกรุงเทพฯ กับ EEC ไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพื่อเป็นศูนย์กลางทางด้านโลจิสติกส์ทำให้อุตสาหกรรมการบินเป็นโครงการที่โดดเด่น และเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมพื้นฐานซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ EEC เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ การพัฒนาและต่อยอดศักยภาพในอุตสาหกรรมนี้จะช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี มีการคาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์จะเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตได้อย่างรวดเร็วที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ สำหรับการพัฒนาท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก (Eastern Airport City) ซึ่งเปิดเป็นโครงการที่ให้ภาคเอกชนเข้าร่วมลงทุนในการพัฒนาสนามบิน และกิจกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ อันได้แก่ การก่อสร้างพร้อมให้บริการและบำรุงรักษา อาคารผู้โดยสาร และศูนย์ธุรกิจการค้า ธุรกิจขนส่งสินค้าทางอากาศและโลจิสติกส์ ธุรกิจซ่อมเครื่องบิน ศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรการบิน และกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมอากาศยาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสนามบินนานาชาติหลักแห่งที่ 3 ของประเทศ และเป็น Aviation Hub ที่สำคัญในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong subregional-GMS) (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก , 2561)

อนึ่ง การปรับตัวของธุรกิจการบินนั้นมีความก้าวหน้าในด้านการใช้ประโยชน์จาก การแปรรูปองค์กรสู่ระบบดิจิทัลมากกว่าอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยมีการเพิ่มระบบอัตโนมัติมากขึ้นในอุตสาหกรรมนี้เพื่อรับมือกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น จากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ทำให้

หน่วยงานประหยัดค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นจากความเสียหายในระหว่างการทำงาน โดยเทคโนโลยีจะมาช่วยในการคาดคะเนความเป็นไปได้อย่างแม่นยำมากขึ้น หากแต่เทคโนโลยีนี้นั้นยังไม่สามารถที่จะดำเนินการได้เองทั้งหมด ผู้ควบคุมอุปกรณ์ดังกล่าวจึงต้องมีทักษะทางด้านดิจิทัลเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในยุคศตวรรษที่ 21 ได้ การค้นคว้าหาความรู้หรือข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับเพิ่มพูนทักษะในการปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องค้นคว้าผ่านระบบออนไลน์ ดังนั้นทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับแรงงานกลุ่มนี้ (IFS, 2017); (Li, J. et al., 2018)

ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้อุตสาหกรรมนี้ก้าวหน้านั้น กลุ่มคนสำคัญที่จะกำลังสำคัญและเป็นแรงในการขับเคลื่อนโครงการนี้ให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้นั้นคือกลุ่มวัยแรงงานซึ่งหากแรงงานมีความรู้และทักษะสูง (skilled labour) ย่อมส่งผลต่อการยกระดับผลิตภาพของประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่อไป (กระทรวงแรงงาน, 2561); (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน เนื่องจากแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะขับเคลื่อนกระบวนการทำงานต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยี ถึงแม้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลนั้นจะมีให้เห็นมากขึ้นในสังคมไทย แต่การศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นในด้านของเยาวชนเสียมากกว่า การศึกษาในกลุ่มคนเหล่านี้ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษา ผู้วิจัยจึงเห็นช่องทางการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและเพื่อให้งานวิจัยนี้ได้เป็นประโยชน์กับการพัฒนานโยบายดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) ของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้การวัดครั้งเดียว และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคคลที่ทำงานอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการบินในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 4,618 คน (กระทรวงแรงงาน, 2560) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 357 คน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่

แรงงานที่ทำงานบริเวณท่าอากาศยานอุตะเถา จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จนครบจำนวน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ

1. พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล หมายถึง วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อดิจิทัล กิจกรรมการใช้สื่อดิจิทัล และแอปพลิเคชันที่ใช้ในระหว่างการทำงาน
2. ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานและนวัตกรรม หมายถึง ระดับความเชื่อของบุคคลว่าการใช้ระบบจะทำให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานจากความเชื่อด้านประโยชน์ แรงจูงใจเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับ ความสอดคล้องกับหน้าที่หรือความรับผิดชอบ ความสอดคล้องกับผลประโยชน์ที่พึงจะได้ และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของตนเองได้ ระดับความยากง่ายในการที่จะใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยจะต้องมีความมั่นใจเกี่ยวกับความยากง่ายของเทคโนโลยีดิจิทัล ความยุ่งยากในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และความง่ายในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
3. อิทธิพลจากสังคม หมายถึง ระดับของการยอมรับภาพลักษณ์ที่สังคมมองหรือให้คุณค่าเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นบรรทัดฐานของสังคม องค์กรประกอบทางสังคม และภาพลักษณ์ทางสังคม
4. สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับเทคโนโลยีดิจิทัล อันประกอบด้วย การกำกับดูแลให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้ร่วมกัน การกำหนดเงื่อนไขที่เอื้อต่อการรับเทคโนโลยีดิจิทัล และความสามารถในการเข้ากันได้ของเทคโนโลยีดิจิทัล

ตัวแปรตาม คือ ทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) ได้แก่ การเข้าถึง ความรู้ ความเข้าใจ และการใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเป็นคำถามแบบปิด จำนวน 64 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ
- ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล จำนวน 5 ข้อ
- ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 26 ข้อ
- ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน

23 ข้อ

หลังจากนั้นได้ทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.85 จากนั้นนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับแรงงานในพื้นที่สนามบินดอนเมือง จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient: α) เท่ากับ 0.965 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นที่ดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านองค์กรที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา ระยอง - พัทยา และฝ่ายซ่อมใหญ่อากาศยานอู่ตะเภาบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม 2563 (ก่อนที่รัฐบาลจะประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทัวราชอาณาจักรในวันที่ 25 มีนาคม 2563)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ประกอบด้วย การทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบินในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation) สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม อธิธิพลจากสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) อย่างมีนัยสำคัญดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม อธิธิพลจากสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกกับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy)

ตัวแปร	ทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy)	
	r	Sig.
พฤติกรรมการใช้สื่อ	.181*	.000
ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม	.656*	.000
อธิธิพลจากสังคม	.493*	.000
สิ่งอำนวยความสะดวก	.495*	.000

* Sig. < .05

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม อิทธิพลจากสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกกับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม อิทธิพลจากสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม (.656) รองลงมาคือ สิ่งอำนวยความสะดวก (.495) อิทธิพลจากสังคม (.493) และพฤติกรรมการใช้สื่อ (.181) ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทำนายความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบินในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ พฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม อิทธิพลจากสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวก ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เป็นดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม อิทธิพลจากสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกกับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ตัวแปรอิสระ	Unstandardised		Standardised	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	.168	.228		.736	.462
พฤติกรรมการใช้สื่อ	.198	.055	.136	3.615	.000
ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้ นวัตกรรม	.659	.061	.611	10.808	.000
อิทธิพลจากสังคม	-.074	.076	-.063	-.975	.330
สิ่งอำนวยความสะดวก	.129	.064	.120	2.013	.045
R = .63 / Adjusted R ² = .448 / F = 81.967*, Sig. = .000					

* Sig. < .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายความผันแปรของทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ได้ร้อยละ 44.8 ซึ่งตัวแปรที่มีผลมากที่สุด คือ ความคาดหวังต่อ

ผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม (.659) รองลงมาคือ พฤติกรรมการใช้สื่อ (.198) และสิ่งอำนวยความสะดวก (.129) ตามลำดับ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำแนกตามตัวแปร พบว่า

ความคาดหวังของผู้ปฏิบัติงานมีผลทางบวกต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กล่าวคือ แรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่มีความคาดหวังของผู้ปฏิบัติงานมาก มีทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลดีกว่าแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่มีความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรมน้อย

พฤติกรรมการใช้สื่อมีผลทางบวกกับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กล่าวคือ แรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อมาก มีทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลดีกว่าแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อน้อย

สิ่งอำนวยความสะดวกมีผลทางบวกกับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กล่าวคือ แรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมาก มีทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดีกว่าแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อย

ในขณะที่อิทธิพลจากสังคมมีผลทางลบกับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กล่าวคือ แรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่มีอิทธิพลจากสังคมมาก มีทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล น้อยกว่าแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมการบิน ในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่มีอิทธิพลจากสังคมน้อย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม อิทธิพลจากสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) เมื่อพิจารณาจำแนกตามตัวแปรสามารถอภิปรายผลได้ว่า

พฤติกรรมการใช้สื่อมีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็น พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล กิจกรรมการใช้สื่อดิจิทัล และแอปพลิเคชันที่ใช้ในระหว่างการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Media culture and digital generation ได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อมาก จะมีทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาก และจะทำให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นการใช้สื่ออย่างมีคุณภาพ รู้จักรักษาความปลอดภัยของข้อมูลออนไลน์ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม (Galina, M., 2016)

ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับทฤษฎีบูรณาการการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีที่มีการอธิบายถึงความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานของบุคคล โดยระดับความเชื่อด้านประโยชน์ที่พึงจะได้จะส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงหากบุคคลมีความมั่นใจในการใช้นวัตกรรมโดยไม่ต้องใช้ความพยายามสูงนัก หรือเข้าใจว่าใช้งานง่าย จะมีแนวโน้มการพัฒนาตนเองได้ดีเช่นกัน (Venkatesh, V. et al, 2003)

อิทธิพลจากสังคมมีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สอดรับกับงานวิจัยเกี่ยวกับ Relevant local content, social influence, digital literacy, and attitude toward the use of digital technologies by women in Uganda ที่พบว่า หากบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างอิทธิพลจากสังคมกับทักษะดิจิทัลแล้ว จะสามารถพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสิ่งเหล่านี้จะยังมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้ หากได้รับการแรงกระตุ้นเชิงบวกจากครอบครัว หรือเพื่อนร่วมงานอีกด้วย (Abima, B. et al., 2021)

และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Digital literacy of employees in production process—Analyze of production stability and productivity in INDUSTRY 4.0 concept ที่อธิบายถึงความจำเป็นในการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับพนักงานเพื่อให้การทำงานเกิดความลื่นไหล อีกทั้งยังสร้างเสริมการเรียนรู้ ค้นคว้า และสร้างข้อมูลการสื่อสารระหว่างการทำงาน โดยพนักงานจะสามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ (Chromjakova, F., 2018)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่ระดับนัยสำคัญ .05 เป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยเรื่อง Media culture and digital generation ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อมาก จะมีทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาก และจะทำให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นการใช้สื่ออย่างมีคุณภาพ รู้จักรักษาความปลอดภัยของข้อมูลออนไลน์ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม (Galina, M., 2016)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) ของแรงงานกลุ่มอุตสาหกรรมการบินในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกด้วยวิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยความคาดหวังต่อ

ผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก อิทธิพลจากสังคม และพฤติกรรม การใช้สื่อ มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) อย่างมีนัยสำคัญตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวังต่อผู้ปฏิบัติงานและการใช้นวัตกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญตามลำดับ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการบินในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แบ่งออกเป็น 3 ข้อ ดังนี้ 1) เสนอแนะให้ทำการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ให้กับแรงงานของตนเอง และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการพัฒนาทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยเฉพาะ ซึ่งหน่วยงานนี้จะต้องไม่ถูกแทรกแซงโดยงานทั่วไปอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับแรงงาน โดยแรงงานสามารถสอบถาม ปรีกษา ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การที่แรงงานไม่มีทักษะที่ดีเกิดจากการขาดความรู้ และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ขาดกำลังใจ และละเลยในการพัฒนาทักษะของตนเอง การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางขึ้นมาจะทำให้แรงงานได้มีช่องทางในการติดต่อ สอบถาม และเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้แรงงานได้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และเปิดใจยอมรับกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในที่สุด 2) การจัดอบรมการพัฒนาทักษะฯ และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง องค์กรควรมีการวางแผนให้มีการจัดการอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ วัดผล และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำ KPI ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้แรงงานพยายามทำความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มประสิทธิภาพ 3) การให้รางวัลกับแรงงานที่มีผลการพัฒนาทักษะฯ ที่ก้าวหน้าอย่างเป็นที่ประจักษ์ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ และเพิ่มแรงบวกให้กับแรงงาน โดยหน่วยงานสามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการพัฒนาทักษะ เช่น ค่าแทปเล็ต หรือค่าแพคเกจอินเทอร์เน็ต อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้แรงงานรับรู้ถึงความใส่ใจขององค์กรที่มีต่อตนเองอีกด้วย ทั้งนี้ หากองค์กรได้พัฒนาไปสู่การเป็นต้นแบบทางด้านการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแล้ว การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้จะเป็นโครงการนำร่อง เพื่อให้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาสังคมดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ รวมไปถึงการพัฒนาฝีมือแรงงานให้ทัดเทียมกับ มาตรฐานในระดับสากล เพื่อผลักดันให้แรงงานไร้ฝีมือกลายเป็นแรงงานฝีมือ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการทำและการตีพิมพ์วิทยานิพนธ์จากเงินงบประมาณแผ่นดิน ครั้งที่ 4 ประจำปีงบประมาณ 2562 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2560). สถานการณ์และการเตือนภัย ด้านแรงงาน ปี 2560 (มกราคม - ธันวาคม 2560). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.
- _____. (2561). แผนแม่บทด้านแรงงาน (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี). เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.eeco.or.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ดัชนีความก้าวหน้าของคน ปี 2562. กรุงเทพมหานคร: กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับเสนอ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Abima, B. et al. (2021). Relevant local content, social influence, digital literacy, and attitude toward the use of digital technologies by women in Uganda. *Gender, Technology and Development*, 25(1), 87-111.
- Chromjakova, F. (2018). Digital literacy of employees in production process—Analyze of production stability and productivity in INDUSTRY 4.0 concept. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2044, No. 1, p. 020014). AIP Publishing LLC.
- Galina, M. (2016). Media culture and digital generation. *International journal of media and information literacy*, 1(2), 116-121.
- IFS. (2017). The route to perspective on digital change. Retrieved July 14, 2018, from <http://www.ifsworld.com/corp/sitedore/medialibrary/assets/2017/06/21/ifs-digital-change-survey/>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- Li, J. et al. (2018). Research on dynamic facility layout problem of manufacturing unit considering human factors. Retrieved April 29, 2020, from <https://www.hindawi.com/journals/mpe/2018/6040561/>
- Venkatesh, V. et al. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS quarterly*, 27(3), 425-478.

การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*

THE DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL CULTURE MODEL FOR
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY UNDER SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN THE THREE SOUTHERN
BORDER PROVINCES

ชวลิต เกิดทิพย์

Chawalit Kerdtip

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

E-mail: chawalit.k@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพวัฒนธรรมองค์การของการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบค่านิยม PLC และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การ PLC ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี แบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพวัฒนธรรมองค์การในการดำเนินงาน PLC โดยสร้างทฤษฎีฐานรากเลือกโรงเรียน 3 โรงเรียนหน่วยศึกษา ระยะที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบค่านิยมของ PLC โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 1140 คน ใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair, J. F. และคณะ เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.993 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การของ PLC และตรวจสอบรูปแบบโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มและนำไปทดลองใช้ วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและปรับปรุงรูปแบบอีกครั้ง ผลวิจัยพบว่า 1) สภาพวัฒนธรรมองค์การของการดำเนินงาน PLC อยู่บนพื้นฐาน ความสำนึกและความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ค่านิยมร่วมในองค์กรและ ระบบพัฒนาวิชาชีพอยู่บนพื้นฐาน ความเป็นมนุษย์ มีสภาพไม่ลงรอยกัน 2) องค์ประกอบค่านิยมวัฒนธรรมองค์ PLC ประกอบด้วย

* Received 5 April 2022; Revised 13 July 2022; Accepted 15 July 2022

แรงปรารถนาเพื่อการเปลี่ยนแปลง การฟังอย่างลึกซึ้ง กระบวนการที่สร้างสรรค์ รักดีต่อทีมงาน ยินยอมทำในสิ่งที่ท้าทาย และการปรับตัวเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ 3) พัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การ PLC ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก ดังนี้ ปัจจัยหลัก และปัจจัยบริบทเสริม เรื่องเล่าราวพลัง ระบบโค้ช/ระบบพี่เลี้ยง/ผู้อำนวยการความสะดวก การทบทวนหลังปฏิบัติ และภาวะผู้นำของครูและผู้บริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบวัฒนธรรมองค์การ, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, มัธยมศึกษา, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objectives of this research article were to. This research examined organizational culture conditions of professional learning community (PLC), analyzed its value factors, and developed an organizational culture model for PLC in secondary schools under Secondary Educational Service Area Office. The research was divided into 3 phases according to the research objectives. Phase 1, it studied the current situation in the organizational culture dimension of the PLC. Data were collected, using in-depth interview and non-participant observation. Fifteen key informants were from 3 schools. This study used the grounded theory methodology. Phase 2, a survey was conducted for finding PLC value components. The sample consisted of 1140 administrators and teachers of secondary schools in the three southern border provinces. The sample size of this research used the concept of Hair, et al. The research tool was a questionnaire with reliability of 0.993. The research tool was data were analyzed by exploratory factor analysis. Phase 3, it developed the organizational culture model of the PLC using the focus group discussion. Phase 4, it selected a secondary school to experiment with the PLC organizational culture model and determined the effectiveness of the model for a period of one semester. Interviews were used with 12 people. Data in phases 3 was analyzed by content analysis. The results were summarized as follows: 1) the organizational culture dimension status of PLC operation was grounded on consciousness and belief, relationship among members, and shared values in the organization. The professional development system was based on biased humane connection ; 2) cultural values factors were found to consist of being the role model of inspiration for change, deep listening, creative facilitator, teamwork loyalty,

reception to challenges, and adaptability to career paths; 3) the PLC organizational culture model consisted of 3 circles, which included the inner circle having the 6 value components according to the research findings no. 2. The second circle involved the understanding of personalities and attitudes of people in the organization and adjusting the organizational environment. The third circle involved the design of organizational culture activities such as conversational aesthetics, leadership formation, and creating a dialogue space.

Keywords: Organizational Culture Model, Professional Learning Community, Secondary Education, Three Southern Border Provinces

บทนำ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) หรือเรียกคำย่อว่า PLC เป็นการรวมตัวเพื่อร่วมมือในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา เพื่อให้ครูเป็นผู้เรียนรู้ และปรับตัวทันกับการเปลี่ยนแปลง (Owen, S. M., 2015) PLC ส่งเสริมให้ครูทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน ลดการทำงานของครูที่โดดเดี่ยว เพื่อส่งเสริมให้สร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน แลกเปลี่ยนแนวคิด และร่วมสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปไม่สิ้นสุด (วิจารณ์ พานิช, 2555); (Bryk, A., et al., 1999) หลังจากการนำ PLC เข้าใช้ในพัฒนาห้องเรียนในหลายโรงเรียนพบว่า ประสิทธิภาพการทำงานของครูส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริงเป็นปัจจุบัน ดังงานวิจัยของ Yoon, K. S., et al. วิจัยเรื่องการทบทวนข้อพิสูจน์ผลการพัฒนาชุมชนวิชาชีพที่ส่งผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน พบว่า โรงเรียนจำนวน 1,300 โรงเรียน ดำเนินงาน PLC ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกแห่งสูงขึ้น (Yoon, K. S. et al., 2007) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Thessin, R. A. ได้วิจัยพบว่า การวางแผนและส่งเสริมการทำงานของครูโดยใช้ PLC แตกต่างจากการปล่อยให้ครูวางแผนและดำเนินการ PLC เอง (Thessin, R. A., 2015) โดยเฉพาะการออกแบบแผนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสำคัญของการดำเนินการกิจกรรม PLC ต้องเน้นความร่วมมือของผู้บริหารและครู โดยเฉพาะต้นทุนของผู้สอนที่มีความชำนาญการในการเรียนรู้สิ่งใหม่ (ไพฑูรย์สินลาธรัตน์, 2563) ซึ่งประเทศไทยได้นำแนวคิดนี้มาใช้มากกว่าทศวรรษแต่กระบวนการดำเนินยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก

การดำเนินกิจกรรม PLC ในประเทศไทยนำไปผูกติดกับความก้าวหน้าในอาชีพโดยครูมีความเชื่อว่า นโยบาย PLC ที่นำไปใช้ในโรงเรียนปี 2561 ของกระทรวงศึกษาธิการอาจเปลี่ยนแปลงเร็ว อีกทั้งกระทรวงศึกษาฯยังนำเรื่อง PLC เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินเลื่อนวิทยฐานะของครู จึงส่งผลให้เกิดลดแรงขับเคลื่อนในการจัดกิจกรรม PLC ส่งผลให้ความเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาครูในการดำเนินงาน PLC ลดน้อยลง และครูส่วนใหญ่ถือว่า PLC เป็นภาระงานที่

เพิ่มขึ้น (สุภัทรา สถาพอัตถ์, 2562) การขับเคลื่อน PLC ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นกระบวนการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐมากกว่าสร้างความตระหนักตามสภาพจริง นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการทำงานที่ทำเพื่อส่งผู้บริหารโรงเรียน โดยขาดความเข้าใจและเห็นคุณค่าในกิจกรรม PLC ที่ทำ (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง, 2557) นอกจากนี้โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้บริหารใช้ครูที่เก่ง ขยัน และบุคลากรภาพดี มาช่วยผู้บริหารในดำเนินงานตามนโยบายให้ทัน และมอบให้ครูหรือกลุ่มครูทำงานเฉพาะกิจนั้นจนสำเร็จ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2563) ซึ่งต่างจากในมุมมองนักการศึกษาในต่างประเทศว่า การดำเนินงาน PLC นั้นควรเน้นความร่วมมือ เน้นการส่งเสริมผู้เรียน ให้ครูอยู่ใกล้ชิดนักเรียน สร้างกิจกรรมวิชาชีพครูเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และความพร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ (Thompson, S. C. et al., 2004) มุ่งสร้างทัศนคติที่เปิดใจต่อการเรียนรู้ด้วยกัน ให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ของครูอย่างมืออาชีพ และมีจิตวิญญาณความเป็นครูสูงขึ้น (DuFour, R. et al., 2006); (Hord, S. M. , 1997)

ในมิติของการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การเพื่อการรวมกลุ่มกันของครูตั้งแต่กลุ่มขนาดเล็ก ๆ มารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เชิงกลุ่ม มุ่งแสวงหาความรู้และเทคนิคที่เป็นของตนเอง ซึ่งในสังคมไทยค่อนข้างมีน้อย เพราะคนไทยส่วนใหญ่เน้นเรียนเพื่อหาเนื้อหาความรู้มากกว่าเรียนรู้จากประสบการณ์ (ศิริลักษณ์ หาพันธ์นา, 2565) ตลอดทั้งขาดการนำความรู้ที่ผ่านสะท้อนคิดไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพตนให้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่หลากหลายและยั่งยืน (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562); (Senge, P., 1990); (Hord, S. M. , 1997) ความยั่งยืนจึงเป็นที่กล่าวถึงกันมาอย่างยาวนานในการนำวิธีการใหม่ๆ จากต่างประเทศมาใช้ในสังคมไทย ต่างตั้งคำถามถึงวิถี (Means) หรือกระบวนการ (Process) ที่สร้างความยั่งยืน ปัญหาสำคัญคืออะไรที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของการดำเนินการ PLC ปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดเกิดจากมนุษย์เป็นผู้คิดค้นแต่กลับไม่ใส่ใจในการปฏิบัติที่จริงจัง ดังนั้นการแก้ปัญหาในตัวมนุษย์จึงต้องเปลี่ยนวิธีคิด โดยไม่สามารถมองข้ามวัฒนธรรมไปได้ เพราะวัฒนธรรมองค์การจึงเป็นรากฐานที่สำคัญที่ควรเริ่มต้นให้เป็นความเชื่อเดียวกัน และนำวัฒนธรรมองค์การไปพัฒนาการดำเนินงาน PLC ให้เกิดความยั่งยืนได้ ซึ่งการรวมอย่างเป็นระบบในทุกมิติของการดำเนินงาน PLC จะส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดย Frank, A. D and Brownell, J. & Duxbury, N. and Gillette, E. มีความเห็นตรงกันว่า หากพิจารณาว่าวัฒนธรรมมาร่วมด้วยจะนำไปสู่ความยั่งยืน (Sustainable) ความเติบโต (Growth) และสร้างความสมดุล (Balance) รวมทั้งความร่วมมือ (Cooperation) กันมากยิ่งขึ้น (Frank, A. D. & Brownell, J, 1982); (Duxbury, N. & Gillette, E., 2007) โดยเฉพาะวัฒนธรรมองค์การที่หลายโรงเรียนละเลยที่จะสร้างความเข้มแข็ง มองผลผลิตมากกว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การปรับตัวเข้ากันท่ามกลางเพื่อนร่วมกัน สิ่งแวดล้อม และในทุกมิติทางวัฒนธรรมองค์การทั้งมิติกายภาพที่สามารถจับต้องได้ และมิติจิตวิญญาณที่จับต้องไม่ได้

เสมือนภูเขาน้ำแข็งที่ปรากฏให้เห็นเพียงยอดภูเขาที่เหนือน้ำ แต่ยังมีหลายสิ่งซ่อนอยู่ภายใต้ผิวน้ำ โดยเฉพาะความเชื่อของคนในองค์กรซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรม (กฤษชัย อนุธรรมณี, 2563)

การปรับเปลี่ยนนิสัยและความเชื่อของครูในดำเนินงาน PLC ในโรงเรียนให้เป็นวัฒนธรรมองค์การซึ่งเป็นการประยุกต์ทฤษฎีสาขามานุษยวิทยา (Anthropology) มาใช้ในการบริหารจัดการพฤติกรรมองค์การ (Robbins, S. P., 2001) วัฒนธรรมองค์การถือเป็นฐานคติพื้นฐาน (Basic assumption) ที่มีแบบแผนที่บุคลากรในองค์กรค้นพบ ประดิษฐ์และพัฒนาขึ้นมาจากการเรียนรู้โดยบุคลากรในองค์กรเอง เพื่อใช้ในการบูรณาการร่วมกับกิจกรรม PLC ในโรงเรียนให้ลงรูปลงรอย กระทั่งโรงเรียน กลุ่มสมาชิกลงความเห็นว่าเป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิตของตนที่พึงมี โดยมีค่านิยม ความเชื่อ ปทัสถานที่สมาชิกในองค์กรต่างเห็นพ้อง สัมผัสในสิ่งที่เห็นว่าดี ถ่ายทอดให้แก่สมาชิกใหม่ ยังผลให้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกในองค์กรจนกลายเป็นพฤติกรรมระดับกลุ่มและองค์การ (Handy, C. B., 1991); (Schein, E. H., 1992) ในการออกแบบรูปแบบวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Hofstede, G., et al. บูรณาการวัฒนธรรมองค์การกับการดำเนินงาน PLC เพื่อเกิดสังคมการเรียนรู้ในวิชาชีพครูที่แท้จริงและเกิดความยั่งยืนในรูปแบบกิจกรรมใน 4 ลักษณะ คือ 1) สัญลักษณ์ (Symbols) เป็นคำพูด รูปภาพ ท่าทาง หรือวัตถุ ที่ได้รับการยอมรับ และแสดงถึงวัฒนธรรมขององค์การของ PLC 2) วีรบุรุษ (Heroes) เป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพและเป็นแบบอย่างที่ดีในวง PLC มีคุณค่ากับวิชาชีพครูและศิษย์ 3) พิธีกรรม (Ritual) เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ของ PLC ที่ทำสืบต่อกันมา ซึ่งแนวทางที่ปฏิบัตินั้นได้รับการพิสูจน์แล้วว่า เป็นแนวทางที่เกิดประโยชน์และปฏิบัติได้จริง 4) ค่านิยม (Value) ของกิจกรรม PLC ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรแก่การปฏิบัติ เป็นคุณค่าที่นิยมที่คนในองค์กรยอมรับ (Hofstede, G. et al., 2010) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยหมายถึงองค์ประกอบค่านิยมของ PLC ที่ได้จากวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) ค่านิยมชุมชนวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งพื้นที่นี้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำกว่าร้อยละ 50 เกือบทุกรายวิชา นอกจากนี้ยังแสดงแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15, 2559) การนำ PLC มาใช้ในสถานศึกษาเหล่านี้จึงมีความจำเป็น คือเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เห็นคุณค่า และยอมรับในการพัฒนาตนเองของครู โดยเฉพาะสถานศึกษาได้เปิดโอกาสปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การในการดำเนินงาน PLC ตามแบบของตนเองอันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพัฒนาธรรมองค์การของการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพพัฒนาธรรมองค์การของการดำเนินงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์เพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีถึงสภาพพัฒนาธรรมองค์การ การดำเนินงาน PLC ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) ประสบการณ์ของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เรื่องเล่าจากสภาพปัจจุบันการดำเนินงาน PLC ในโรงเรียน อาศัยหลักฐานอ้างอิงเชิงประจักษ์ที่มีความสอดคล้องกับประเด็นแนวคิด PLC และทฤษฎีวัฒนธรรมองค์การให้ผู้วิจัยสามารถตีความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้น และเชื่อมโยงสู่การสังเคราะห์เพื่อสรุปทฤษฎี (Strauss, A. & Corbin, J., 1998)

กระบวนการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการในการศึกษา 4 ประเด็น ได้แก่ (Strauss, A. & Corbin, J., 1998) 1) พื้นที่ในการวิจัย (Field of research) เลือกพื้นที่ในการวิจัย 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ขนาดละ 1 โรงเรียน โดยพิจารณาจากเกณฑ์ผลงานเชิงประจักษ์ มีแนวปฏิบัติที่ดี มีข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องกับประเด็นทฤษฎีที่ศึกษาสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยศึกษาได้ ใช้วิธีการเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical selection) ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key informant) ไว้ล่วงหน้า 2) กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยลงพื้นที่จริงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพ ปรับวิธีการเก็บข้อมูลยืดหยุ่นให้เหมาะสม วิธีสำคัญในการเก็บโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต บันทึกภาพ 3) วิธีการเก็บรวบรวมเชิงลึกของปรากฏการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน PLC และทฤษฎีวัฒนธรรมองค์การ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ สัมภาษณ์เชิงลึก 4) การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินภายหลังจากเก็บข้อมูล

จนกว่าจะได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีอันเกิดจากการศึกษาปรากฏการณ์อย่างลึกซึ้งและสรุปมโนทัศน์ที่ชัดเจนจนเกิดเป็นทฤษฎีของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

ทั้งนี้ผู้วิจัยอาศัยสมมติฐานชั่วคราวในจำนวนมากที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นมา จากนั้นจึงพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนลงสู่การสรุป (สฤงค์ จันทวานิช, 2557) ในการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินโดยนำข้อมูลจากการถอดเทป และบันทึกรายละเอียดระหว่างสัมภาษณ์มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) ทำข้อสรุปชั่วคราวและตัดทอนลดขนาดข้อมูล โดยทำเป็นแผนที่ความคิด (Mind map) แบ่งเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่ และหน่วยย่อย ๆ ด้วยกระบวนการกำหนดรหัส (Coding process) (ชาย โพธิ์สิตา, 2556); (Strauss, A. & Corbin, J., 1998) ทั้งนี้ได้เปิดรหัส (Open coding) จัดแต่ละหมวดหมู่ (Categorize Data) แต่ละกลุ่ม แยกข้อมูลที่มีความหมายและไม่มี ความหมายออก จากนั้นจึงใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ATLAS/ti (Computer Assisted Qualitative Data Analysis Software/CAQDAS) ช่วยจัดหมวดหมู่ข้อมูล นำไปสู่การตีความหมายข้อมูล (Interpreting data) โดยใช้ความไวเชิงทฤษฎี (Theoretical sensitivity) จากประสบการณ์ที่ศึกษาวรรณกรรม PLC และวัฒนธรรมองค์กร สุดท้ายจึงสร้างมโนทัศน์ (Theoretical coding) จากการตีความและเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีและกำหนด (Construct) ข้อเสนอ (Preposition) และสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) เป็นผลวิจัยในครั้งนี้

ระยะที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจค่านิยมของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชากร เป็นผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งสิ้น 2,784 คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แนวคิดของ Hair, J. F. เกณฑ์ 10–20 คนต่อหนึ่งตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดอัตราส่วนกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าต่อ 1 ตัวแปร มีตัวแปรที่ได้ที่ผ่านการคัดกรองโดยผู้ทรงจำนวน 57 ตัวแปร จึงได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูสังกัดโรงเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งสิ้น 1140 คน จากโรงเรียน 46 โรงเรียน (Hair, J.F. et al., 2010)

ผู้วิจัยสกัดตัวแปรแฝงจากแนวคิดค่านิยม PLC ของนักการศึกษาต่อไปนี้ วีรจรัส มาฆะศิริ นนท, นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, สิริวิ พิศุทธิ์สินธพ, วรลักษณ์ ชูกำเนิด, ปองทิพย์ เทพอารีย์, จุลลี้ ศรีษะโคตร, กรองกาญจน์ นาแพร่, Senge, P., Astuto, T. A., Robert, W. P., Dufour, R. & Eaker, R., Sirotnik, K. A. และThompson, S.C., et.al. (วีรจรัส มาฆะศิริ นนท, 2543); (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2550); (สิริวิ พิศุทธิ์สินธพ, 2553); (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557); (ปองทิพย์ เทพอารีย์, 2557); (จุลลี้ ศรีษะโคตร, 2557); (กรองกาญจน์ นาแพร่, 2560); (Senge, P., 1990); (Astuto, T. A., 1993); (Robert, W. P., 1994); (DuFour, R. & Eaker, R., 1998); (Sirotnik, K. A., 1999); (Thompson, S. C. et al., 2004)

เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถามวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจค่านิยมชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแบบ Rating scale แบบ Likert (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) 5 ระดับ ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ตัวแปรจากเอกสาร ได้ตัวแปรสังเกต ได้ 127 ตัวแปร จากนั้นผู้วิจัยส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน คัดกรองตัวแปรได้จำนวนตัวแปรทั้งสิ้น 57 ตัวแปร นอกจากนี้ผู้วิจัยหาคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Index of item congruency : IC) ทุกข้อมีค่า IC อยู่ในช่วงระหว่าง 0.60 – 1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach, L. J. เท่ากับ 0.993 จึงนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลมาตรวจสอบ ข้อตกลงเบื้องต้น โดยตรวจสอบค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ควรมีค่ามากกว่า .50 และค่า Bartlett's test เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกภาพ จากนั้นจึงนำไปวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis : EFA) (Cronbach, L. J, 1990)

ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบองค์ประกอบค่านิยมของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัยดำเนินการ 4 ขั้นตอนนี้ 1) สังเคราะห์แนวคิด วัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วย 4 ประเด็นด้วยกัน คือ สัญลักษณ์ วิถีบุรุษ ประเพณีปฏิบัติ (Hofstede, G. et al., 2010) และ ค่านิยม ร่วมกับแนวคิดวัฒนธรรมความปลอดภัยของ The International Atomic Energy Authority ประกอบด้วย บุคลิกภาพ (Personality) ทศนคติ (Attitude) ระบบนิเวศน์ (Ecology) และ แนวคิดระบบ (System concept) (The International atomic energy authority, 1991) 2) ประเมินรูปแบบวัฒนธรรมองค์การ PLC โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน 3) นำรูปแบบวัฒนธรรมองค์การ PLC ไปทดลองใช้กับโรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล จังหวัดปัตตานี เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน (ภาคเรียน 2 ปีการศึกษา 2562) 4) สนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิเคราะห์ข้อมูลหลังการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยถอดเทปโดยละเอียด เปรียบเทียบกับการบันทึกของผู้ช่วยวิจัยใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเหมาะสม 2) ด้านประโยชน์จากการประเมิน 3) ด้านความเป็นไปได้ 4) ด้านความถูกต้อง โดยจำแนกข้อมูลตามด้านต่าง ๆ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลวิจัยและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์วิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพวัฒนธรรมองค์การ PLC พบว่า 1) ความสำนึกและความเชื่อ ประกอบด้วย การเห็นคุณค่า และปลูกจิตสำนึกผ่านความเข้าใจอย่างเป็นระบบของผู้บริหาร

สถานศึกษาและครูน้อย ความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพที่พูดต่อ ๆ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน ประกอบด้วย การสื่อสารภายใน ปราศจากการชื่นชม ขาดความรู้สึกปลอดภัยทางใจในการสื่อสารและความไว้วางใจ ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ด้อยในด้านระเบียบทางสังคมและเทคโนโลยี ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่มี จุดอ่อนด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกส่วนใหญ่ 3) ค่านิยมร่วมในองค์กร ขาดผู้นำที่ยืนหยัด บนค่านิยมหลัก นิยมใช้ผู้เชี่ยวชาญมากกว่าเชิดชูครูที่มีความสามารถในโรงเรียน 4) ระบบ พัฒนาวิชาชีพบนความเป็นมนุษย์ การดำเนินการ PLC ของโรงเรียนเป็นการบอกเล่า ขาดการตีความเข้าใจและซาบซึ้งในสาระและความรู้สึก ขาดครูต้นแบบ ขาดความชำนาญ หรือประสบการณ์ในการสกัดความรู้ สรุป และชี้แนะ เน้นการสอนงานโดยผู้ที่มีประสบการณ์

2. องค์ประกอบค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อนวิเคราะห์ข้อมูล EFA ผู้วิจัยทำการทดสอบ ข้อตกลงเบื้องต้น โดยตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่านิยม PLC ได้ค่า KMO เท่ากับ .970 มีค่ามากกว่า .50 แสดงว่า ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีความเหมาะสม 0.970 และค่า Bartlett's test ด้วยการทดสอบ Barlett's test of sphericity เป็นการทดสอบ สมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกภาพ (Identity matrix) พบว่าค่า Chi-Square = 54117.716 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)=.000 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงให้เห็นว่าเมทริกซ์ สหสัมพันธ์ที่ได้ไม่เป็นเมทริกซ์เอกภาพ จากนั้นจึงวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ค่านิยม PLC โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยสถิติ

ผู้วิจัยได้การสกัดองค์ประกอบ (Factor extraction) และการหมุนแกน (Rotation) ผู้วิจัยได้สกัดองค์ประกอบ (Factor extraction) โดยใช้วิธีองค์ประกอบหลัก (Principle Component analysis) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญ ประกอบด้วยจำนวน 6 องค์ประกอบ (Factor) ค่าไอแกน (Eigen values) ตั้งแต่ 1.123 – 28.203 ร้อยละความแปรปรวน (Percentage of Variance) อยู่ระหว่าง 1.970 – 49.478 และร้อยละความแปรปรวนสะสม (Cumulative Percentage of Variance) อยู่ระหว่าง 49.478 – 63.450 โดยพิจารณาตาม เกณฑ์ที่กำหนดว่าองค์ประกอบต้องค่าไอแกน (Eigen value) มากกว่าหรือเท่ากับ 1.0

สรุปองค์ประกอบค่านิยมของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ มัธยมศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏผลดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรทั้งหมด 8 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.525 – 0.649 ประกอบด้วยข้อความที่ว่า การสร้างแรงบันดาลใจต่อการสร้าง PLC โดยสร้าง เป้าหมายวิสัยทัศน์ของ PLC อย่างชัดเจน ใช้จิตบริการและมีภาวะผู้นำที่ดีเป็นแบบอย่างแก่ ผู้อื่นมีคุณลักษณะที่โน้มน้าวจิตใจให้สมาชิกรู้สึกสบายใจในการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เป็นที่ปรึกษาที่สื่อสารอย่างอ่อนโยนเพื่อให้สมาชิกปรับตัวและเปลี่ยนแปลงจากภายใน ให้เข้ากับสถานการณ์ภายนอก ยึดหยุ่นในทุกสถานการณ์จนเกิดความไว้วางใจในการสนทนา

ร่วมกันท่ามกลางความเท่าเทียมของสมาชิกทุกคน จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “เป็นต้นแบบที่สร้างแรงบันดาลใจเพื่อการเปลี่ยนแปลง” (Being the role model of inspiration for change)

องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรทั้งหมด 9 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.518 – 0.604 มีค่าไอเกนเท่ากับ 2.712 ประกอบด้วยดังนี้ การแสดงเจตจำนงเข้าร่วมสนทนาในเรื่องที่ตนสนใจอย่าง เปิดโอกาสให้ตนมีส่วนร่วมและต้นตัวที่จะเรียนรู้เรื่องใหม่อย่างเต็มใจอย่างเป็นกัลยาณมิตร เห็นคุณค่ายอมรับฟังโดยปราศจากอคติ ในทุกเรื่องราว จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ฟังอย่างลึกซึ้ง” (Deep listening)

องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรทั้งหมด 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.584 – 0.620 ค่าไอเกนเท่ากับ 1.620 ประกอบด้วยดังนี้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการ PLC หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยใจที่เอื้อเฟื้อและเจรจาอย่างสร้างสรรค์จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า เป็นผู้อำนวยความสะดวกในกิจกรรม PLC ที่สร้างสรรค์ “กระบวนการที่สร้างสรรค์” (Creative facilitator)

องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.513 – 0.692 ค่าไอเกนเท่ากับ 1.331 ประกอบด้วยข้อความดังนี้ การกระตุ้นความรู้สึกร่วมกันในกิจกรรม PLC เชื่อมมั่นและความศรัทธาทั้งต่อตนเอง ความผูกพัน ทุ่มเทื่องานและเพื่อนสมาชิก จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ภักดีต่อทีมงาน” (Teamwork Loyalty)

องค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.649 – 0.795 ค่าไอเกนเท่ากับ 1.177 ประกอบด้วยข้อความ ความทะนงในจุดยืนที่ต้องการแสดงออกแต่ยอมรับในระบบคำสั่งผู้บังคับบัญชาชอบทำในสิ่งที่ยังทำไม่ได้ และยังไม่รู้พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในกิจกรรมเสมอ จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ยินยอมทำในสิ่งที่ท้าทาย” (Reception to challenges)

องค์ประกอบที่ 6 มีตัวแปรทั้งหมด 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.550 – 0.679 ประกอบด้วยคำถามข้อที่ ทำลายต่อการสูญเสียในสถานะเดิม ยินยอมลดแรงต้านภายในตนเองเพื่อความก้าวหน้าวิชาชีพหรือตำแหน่งหน้าที่ จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ปรับตัวเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ” (Adaptability to career paths)

3. การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ได้แก่ ก่อนนำรูปแบบวัฒนธรรมองค์กร PLC ไปใช้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปใช้กับโรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่งในจังหวัดปัตตานี หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงจัดสนทนากลุ่มกับผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนดังกล่าวเกี่ยวกับผลการใช้รูปแบบวัฒนธรรมองค์กร PLC และร่วมกันสนทนากลุ่มหลังใช้อีกครั้งพบว่า รูปแบบวัฒนธรรมองค์กร PLC ควรให้ความสำคัญในการสร้างกลุ่ม/ชุมชนให้

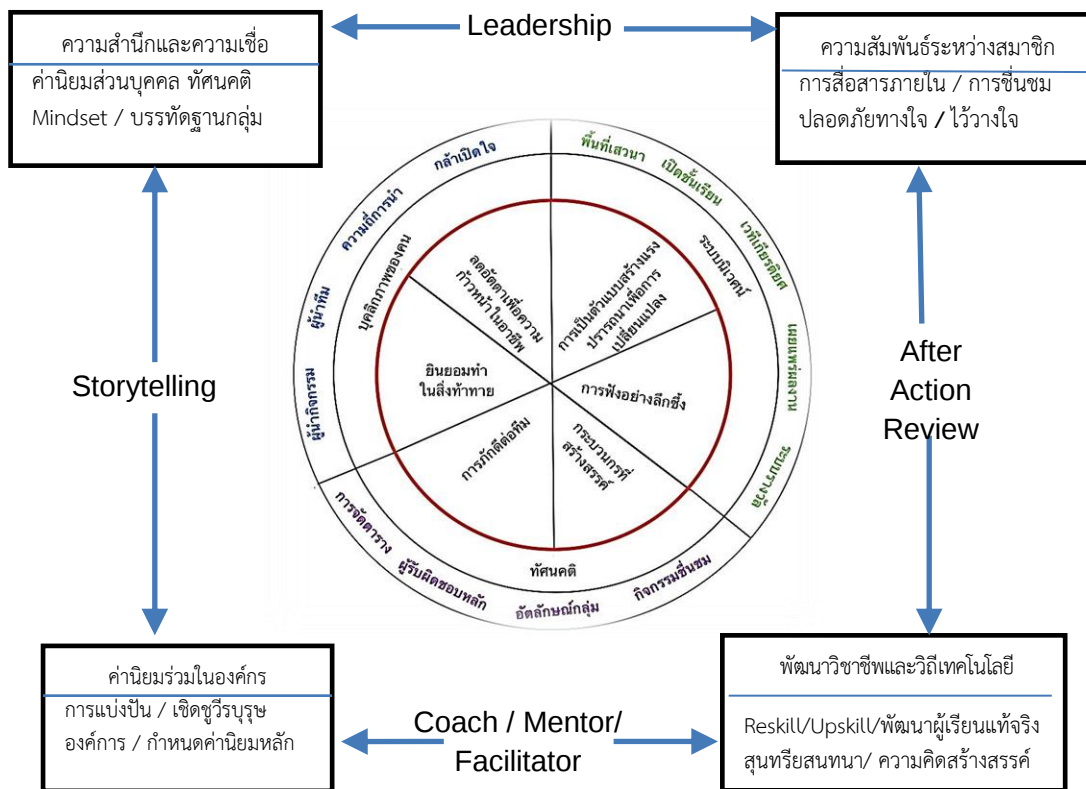

เข้มแข็งก่อน สร้างความผูกพันต่อกัน สามารถลดช่องว่างท่ามกลางความแตกต่างของวัย และปรับกิจกรรม รูปแบบตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และแก้ปัญหาผู้เรียนได้ตรงกับประเด็นที่เกิดขึ้นจริง รูปแบบเน้นไปที่ค่านิยม คุณค่าความรู้สึกรัก และจิตสำนึกเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้าง PLC ในโรงเรียน PLC เป็นเรื่องใหญ่แต่สิ่งสำคัญคือ การกล้าพูด ความคิดสร้างสรรค์ การเปิดใจยอมรับในวงสนทนาหรือการเปิดชั้นเรียน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนมากที่สุด เชื่อมมั่นในผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ที่สำคัญและเกิดประโยชน์ที่สุดควรมาจากผู้ปฏิบัติ ความสำเร็จของรูปแบบนี้ให้พิจารณาผลสะท้อนจากผู้เรียนสูงสุด

จากนั้นจึงนำผลการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงรูปแบบวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก ดังนี้ ปัจจัยหลัก และปัจจัยบริบทเสริม

ปัจจัยหลัก ประกอบด้วยวงกลม 3 วงทับซ้อนกัน วงกลมภายในเป็นองค์ประกอบค่านิยม PLC ประกอบด้วย 1) ความเป็นตัวแบบที่สร้างแรงบันดาลใจเพื่อการเปลี่ยนแปลง 2) การฟังอย่างลึกซึ้ง 3) กระบวนการที่สร้างสรรค์ 4) รักดีต่อทีมงาน 5) ยินยอมทำในสิ่งที่ท้าทาย และ 6) ปรับตัวเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ วงกลมที่สอง เป็นวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ต้องการลดความรุนแรงและเพิ่มคุณภาพความสัมพันธ์ให้เกิดในกลุ่มและโรงเรียนเพื่อการดำเนินงาน PLC มีความสนิทสนมมากขึ้น ได้แก่ บุคลิกภาพ ทักษะคติของคนในองค์กร และระบบนิเวศน์ในองค์กร วงกลมที่สามเป็นการออกแบบกิจกรรม/ลักษณะที่หลากหลายเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์การทั้งวิบุรุษขององค์การ พิธีการ และธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น การกล้าเปิดใจ การสร้างผู้นำ การสร้างพื้นที่เสวนา เวทีเกียร์ดิยศ การจัดตาราง PLC การสร้างอัตลักษณ์กลุ่ม PLC เป็นต้น

ปัจจัยบริบทเสริมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ปัจจัยหลักมีความเป็นไปได้สูง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ความสำนึกและความเชื่อ ค่านิยมร่วมในองค์กรความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และพัฒนาวิชาชีพบนความเป็นมนุษย์ ใน 4 ด้านมีกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์กัน เช่น เรื่องเล่าราวพลัง ระบบโค้ช/ระบบพี่เลี้ยง/ผู้อำนวยความสะดวก การทบทวนหลังปฏิบัติ และภาวะผู้นำของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์วิจัยดังนี้

1. สภาพวัฒนธรรมองค์การของการดำเนินงาน PLC ประกอบด้วย ความสำนึกและความเชื่อเป็นสภาพการดำเนินงานที่ปฏิบัติโดยขาดผู้นำ และขาดความจริงจังจึงทำให้บุคลากรทุกฝ่ายไม่เห็นคุณค่าของกิจกรรม PLC สังคมการแลกเปลี่ยนจึงมีบ้างแต่ดำเนินการเต็มศักยภาพ เนื่องด้วยขาดความศรัทธาในนโยบายของภาครัฐทำให้อิทธิพลของผู้ที่รับนโยบายไม่ได้รับการตอบรับที่ดีจากบุคลากรในสถานศึกษา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “นโยบายเดียวเกิดขึ้น เดียวก็หายไป” “เขตสั่งให้ดำเนินการเราเป็นหน่วยงานต้นสังกัดก็จำเป็นต้องทำ เดียวก็มีเรื่องใหม่ ๆ มาอีก” การถ่ายทอดทั้งในระดับแนวตั้ง และแนวนอนเช่นนี้ สอดคล้องกับที่ Cohen, A. B. อธิบายการปรับตัวทางวัฒนธรรมของผู้คนเกิดจากอิทธิพลจากสิ่งที่ถูกต้องหรือผิดพลาด (Cohen, A. B., 2009) นอกจากนี้ สันติภาพ ศิริวัฒนไพกุลย์ เสริมเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมว่าเป็นความเชื่อศรัทธาของคนที่จะสร้างระเบียบ แก้ปัญหาร่วมกัน (สันติภาพ ศิ

ริวัฒน์ไพบูลย์, 2553) ดังนั้นการสร้าง “พลัง” จึงเป็นสิ่งที่ควรเพิ่มในกระบวนการขับเคลื่อนของสมาชิกกลุ่ม ปัจจัยสำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันของครูสังกัดมัธยมศึกษาตอนช่วงตอนกลาง ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างการบริหาร การไม่ติดตามนิเทศจึงมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางโรงเรียนกำหนด ในด้านเทคโนโลยีพบว่า ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีความได้เปรียบกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก แต่มีจุดอ่อนด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกส่วนใหญ่กล่าวตรงกัน โดยกล่าวว่า “เวลา” “ตารางสอน” และ “หน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย” เป็นเงื่อนไขของการมีเวลาพบปะพูดคุย สอดคล้องกับแนวคิดของ Sutton, M. Q. and Anderson, E.N. กล่าวว่า ปัจจัยที่สร้างระบบวัฒนธรรมได้นั้นสมาชิกต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม และ (Sutton, M. Q. & Anderson, E. N., 2010) สอดคล้องกับ Bada, J. L. และPardo, C., et. al. เน้นว่าองค์กรจะต้องพบปะกันปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีเครือข่ายที่พึ่งพากันและกัน สิ่งที่ประสานได้ดีคือบรรยากาศทั้งในโรงเรียน และบรรยากาศที่แตกต่าง ปัจจัยที่ 3 ที่เกิดในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือค่านิยมร่วมในองค์กร แม้จะเขียนปรากฏในเอกสาร หรือติดบนผนัง แต่บุคลากรกลับละเลย ขาดการย้ำเตือน สื่อสารกันทำให้กิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนไม่ว่ากิจกรรม PLC หรือกิจกรรมอื่นต่างคนต่างทำ (Bada, J. L., 1995); (Pardo, C. et al., 1995) สอดคล้องกับแนวคิดขวัญ วงษ์วิภาค (2559) ว่า ค่านิยมที่ปลูกฝังจนกลายเป็นค่านิยมร่วม (Shared values) ที่สมาชิกมีส่วนร่วมทำและสืบทอดผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางจิตวิญญาณ (ขวัญ วงษ์วิภาค, 559) สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูควรรับรู้และเข้าใจร่วมกัน กิจกรรม PLC ก็ควรเน้นการปลูกฝังค่านิยมนี้เช่นกัน (Van de Vliet, R. C. et al., 2009) และ (Mesoudi, A, 2009) โดยเฉพาะระบบพัฒนาวิชาชีพบนความเป็นมนุษย์ พบว่า ครูใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารแลกเปลี่ยนบนเพจของโรงเรียนบ้าง แต่ดำเนินโดยบางกลุ่มที่สนใจและดูแลเพจ ครูที่สนใจและเป็นผู้นำคนหนึ่งกล่าวว่า “เราค้นยูทูปกันแล้วมาแชร์วิธีการโค้ชกัน ได้เรียนรู้กันในกลุ่มสาระแล้วขยายผลในวงเราก่อน...” กระบวนการนี้สอดคล้องกับแนวคิดมนัส สุวรรณ กล่าวถึงระบบวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจคือการเรียนรู้เพื่อเอาชนะธรรมชาติ โดยอาศัยเทคโนโลยี ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่เผชิญอยู่ในปัจจุบัน (มนัส สุวรรณ, 2555) เช่นเดียวกับแนวคิด Steward, J. กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนพฤติกรรมและเทคนิคที่มนุษย์ใช้มาจากประสบการณ์ และความเคยชิน รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมส่งผลต่อการปรับตัวและการแก้ปัญหา (Steward, J., 1955)

2. องค์ประกอบค่านิยม PLC สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบตัวแบบที่สร้างแรงบันดาลใจเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Being the role model of inspiration for change) นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการสร้างความสนใจ ประทับใจเดิม ความคิดเดิมพร้อมที่จะออกจากจุดเดิมไปสู่พื้นที่ใหม่ ๆ Anderson, C. J. อธิบายสิ่งเหล่านี้ว่าพฤติกรรมดังกล่าว

นั้นแตกต่างจากการผลัดวัดประกันฟังอย่างชัดเจน การสร้างแรงบันดาลใจที่ต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายในและภายนอกพร้อมกัน จึงจะเอาชนะนิสัยเดิมอย่างมาก (Anderson, C. J., 2003) ดังนั้นจึงต้องใช้พลังจำนวนมากก่อนที่การเปลี่ยนแปลงได้ (Ogawa, M, 2004) องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่ Mellom, P. J., et al. ได้กล่าวถึงในการเปิดใจรับฟังที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนผู้ร่วมสนทนา ตลอดทั้งการให้เกียรติในบทเรียนที่ผู้ร่วมสนทนาดำเนินการ ถือเป็นการเห็นในคุณค่าของอีกฝ่ายอย่างแท้จริง ผลที่ได้ทำให้เกิดการร่วมมือ การสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติได้ดี (Mellom, P. J. et al., 2019) และรับความคิดเห็นผู้อื่นให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (Safir, S., 2017) องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบกระบวนการที่สร้างสรรค์ (Creative facilitator) ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งของกระบวนการผลักดันกลุ่มหรือบุคคลให้ยอมรับวัฒนธรรมองค์การ เข้าใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทีม (Coghlan, D. et al., 2019) องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบภักดีต่อทีมงาน (Teamwork Loyalty) เป็นความรู้สึกที่สมาชิกปฏิบัติตนทุ่มเท อุทิศตนอย่างด้วยรัก และมีความผูกพันต่อกลุ่มด้วยความเต็มใจ นับเป็นความมุ่งมั่น ที่คำนึงถึงคุณค่าของสมาชิก (Robbins, S. P., 2001) สอดคล้องกับทฤษฎีของ Hoy, W. K. & Ree, R. ที่กล่าวถึงความภักดีต่อกลุ่มใน 3 มิติ ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงออกอันเกิดจากทัศนคติทางบวก ความรู้สึกที่เกิดจากการประเมินความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ และการรับรู้ที่มีความไว้วางใจเชื่อถือในกลุ่มด้วย 3 มิติ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอันทำให้ PLC ในกลุ่มเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์การ องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบการยินยอมทำในสิ่งที่ท้าทาย (Reception to challenges) (Hoy, W. K. & Ree, R., 1974) สอดคล้องกับแนวคิดของโรงเรียน Red Clay Consolidated School District กล่าวถึงตัวชี้วัดหนึ่งของการจัดการความเปลี่ยนแปลงใน PLC ผู้บริหารองค์การควรสร้างแรงกระตุ้นและชี้ให้สมาชิกเห็นเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อน PLC เปลี่ยนแปลงให้สมาชิกยอมรับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสร้างท้าทายให้สมาชิกร่วมกิจกรรม PLC อย่างสร้างสรรค์ (Red Clay Consolidated School District., 2011) เช่นเดียวกับแนวคิดของ วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล กล่าวถึงการทำให้ PLC ต้องเผชิญกับปัญหาในห้องเรียนที่ท้าทายเสมอ ดังนั้นผู้นำในสถานศึกษาต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้สมาชิกมีความมุ่งมั่น จริงจังในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา PLC ทบทวนและวางแผนการปฏิบัติของกลุ่มเพื่อให้เกิดปัญญา แล้วจึงดำเนินงาน ตรวจสอบ สะท้อนคิดในวงรอบที่ใหม่ท้าทายเสมอ (วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562) และองค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบปรับตัวเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ (Adaptability to career paths) ด้วยคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กล่าวว่าหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ คุณภาพการศึกษาเริ่มต้นที่ห้องเรียน ครูต้องพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น ครูต้องพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครู ครูต้องร่วมกิจกรรม PLC โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็น

ผู้ดูแล จึงทำให้ครูต้นตัวในการปรับตัวและยอมรับว่า PLC เป็นภารกิจสำคัญที่จะยกระดับให้ตนมีความก้าวหน้าในอาชีพ (คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564)

3. การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การ PLC สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากรูปแบบดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อสร้างค่านิยมให้แก่สมาชิกในองค์กรเพื่อสร้างความเป็นชุมชนเป็นสำคัญ จึงนำองค์ประกอบค่านิยม PLC ซึ่งได้จากการผลวิจัยมาเป็นจุดเริ่มต้นโดยออกแบบให้เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างกลุ่มสัมพันธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Gannon-Leary, P. and Fontainha, E. การสื่อสารของชุมชนนักปฏิบัติควรเป็นระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบ สามารถเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้กลุ่มสมาชิกยอมรับและยินดีร่วมมือได้มากขึ้น สามารถพัฒนาและยกระดับองค์ความรู้ขององค์กรสถาบันหรือสังคมได้อย่างดี (Gannon-Leary, P. & Fontainha, E., 2007) แตกต่างจากความสัมพันธ์ในแนวตั้งที่นิยม นอกจากนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าองค์ประกอบค่านิยมนี้สามารถประยุกต์ให้กลายเป็นแนวทางปฏิบัติตามแนวคิดของ Hofstede, G., et. al. ได้เป็นอย่างดี เพราะด้วยพื้นฐานสำคัญของ PLC เป็นกิจกรรมในระดับกลุ่ม (Group Level) การพัฒนาการของกลุ่มจะเกิดขึ้นเผชิญมรสุม (Storming stage) (Hofstede, G. et al., 2010) เป็นปกติ (Robbins, S. P., 2001) ย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในกลุ่มค่อนข้างสูง สมาชิกมักต่อต้านบทบาทการควบคุมของผู้นำกลุ่มและยังแสดงการเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในหมู่สมาชิกเกิดขึ้นบ่อย ๆ ถ้าหากไม่สามารถแก้ไขขัดแย้งดังกล่าวได้โอกาสที่สมาชิกจะถอนตัวออกมามีสูงมาก จนที่สุดกลุ่มอาจแตกสลายลง ดังนั้นรูปแบบนี้จึงเริ่มต้นด้วยกิจกรรมที่การสร้างค่านิยมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะเน้นในเรื่องการสร้างชุมชน (Community) โดยมีการเปิดใจรับฟังอย่างลึกซึ้ง การรักดีต่อกันเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มสร้างร่วมมือภายใน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตวีร์ เกษมสุข พบว่า การให้โอกาสมีส่วนร่วมและการโต้ตอบภายในกลุ่มจะส่งผลต่อความสำเร็จต่อการเรียนรู้และยอมรับได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ในกระบวนการกลุ่มเองการที่สมาชิกจะเข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ส่วนใหญ่มักจะเข้าร่วมเพราะสามารถที่จะนำเสนอความคิดเห็นของตนเองได้ และเพื่อทำให้ PLC เกิดความเข้มแข็งมากขึ้นผู้วิจัยได้นำรายละเอียดการทำความเข้าใจมนุษย์ในการทำกิจกรรมดังกล่าวให้สำเร็จโดยเพิ่มการทำความเข้าใจบุคลิกภาพ ทักษะคิดของคนและกลุ่ม รวมทั้งระบบนิเวศที่ใฝ่สนใจและปรับพฤติกรรมของคนในกลุ่ม ที่แสดงถึงลักษณะและทักษะคิด ที่ปราศจากความรู้สึกตกอยู่ในภาวะอันตราย ซึ่งกิจกรรม PLC แม้ไม่ได้เป็นกิจกรรมในลักษณะของการทำงานงานพื้นที่เสี่ยง แต่การพัฒนาแนวคิดวัฒนธรรมด้านความปลอดภัย (Characteristic of Safety Culture) เพื่อให้สมาชิกร่วมกิจกรรมมีความสะดวกสบายทางใจในการแสดงออกบนพื้นฐานความเชื่อ บุคลิกภาพ อารมณ์ที่แตกต่าง (จินตวีร์ เกษมสุข, 2550) สอดคล้องกับที่ วิจารย์ พานิช (2555) กล่าวว่า กิจกรรม PLC ควรทำให้ครูผ่อนคลายความกังวลลง เนื่องจากไม่ได้เป็นคะแนนหรือตัวชี้วัดที่มุ่งเอาแต่การจัดอันดับที่แสดงถึงตัวชี้ความสามารถของครู แต่เป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูต้องนำ

ข้อมูลเหล่านี้ร่วมกันคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา จากคุณครูที่มีประสบการณ์หรือชำนาญการ ร่วมกันสรุปกระบวนการและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียนเป็นรายคนไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงวัฒนธรรมและเกิดชุมชนที่เป็นกัลยาณมิตรขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำผลวิจัยในระยะที่ 1 มาใส่ในรายละเอียดของรูปแบบนี้เพื่อนำไปประยุกต์ได้กับบริบทอื่น (วิจารณ์ พานิช, 2555)

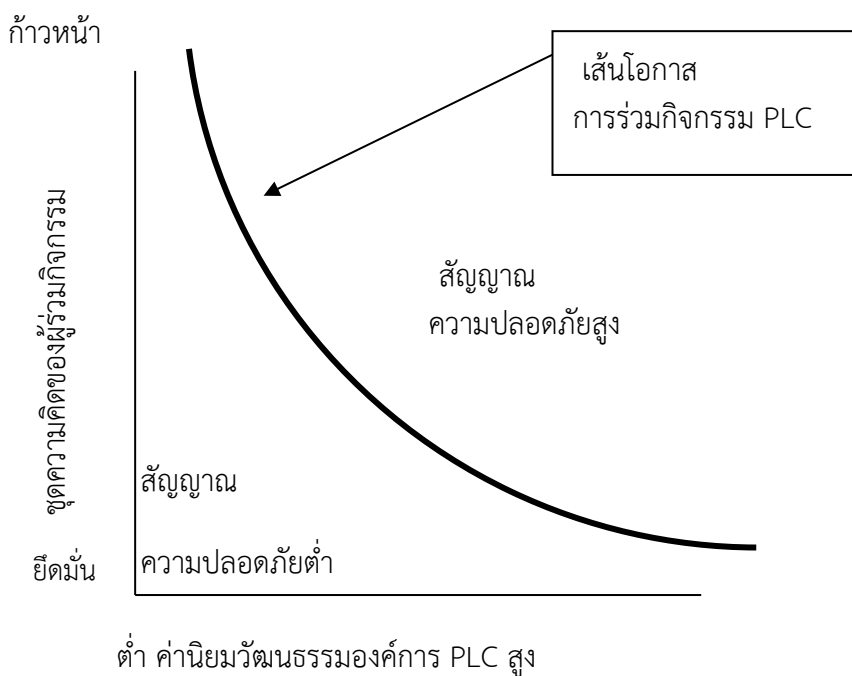
ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลการใช้รูปแบบวัฒนธรรมองค์กร PLC โดยเลือกใช้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี 1 โรงเรียน เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน หลังจากนั้นจึงสนทนากลุ่มกับผู้บริหารโรงเรียน ครู จำนวน 10 คน เข้าร่วมกิจกรรมในการใช้รูปแบบนี้ มีทัศนะต่อรูปแบบนี้ว่าสามารถพัฒนาสร้างกลุ่มให้เกิดความสัมพันธ์กัน ลดช่องว่างท่ามกลางความแตกต่างของวัยได้ และปรับกิจกรรมตารางเวลาได้ยืดหยุ่นกับภาระงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ทุกคนยอมรับ และคำนึงถึงเทคนิค PLC มองเห็นว่า PLC เป็นเรื่องเล็กๆ ที่ทำได้ทันทีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการจัด PLC ที่ไม่เป็นทางการแต่กำหนดเวลาชัดเจนทำให้เกิดความสะดวก สร้างบรรยากาศที่ทำให้ครูไม่เร่ง และมีความพร้อมที่กล้าแสดงความคิดเห็น เกิดความคิดสร้างสรรค์ปัจจัยที่สำคัญคือการมีผู้นำ โดยเฉพาะครูแกนนำและรองผู้อำนวยการที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม และสิ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนมากที่สุดเชื่อมั่นในผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ที่สำคัญและเกิดประโยชน์ที่สุดควรมาจากผู้ปฏิบัติ อีกทั้งตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และแก้ปัญหาผู้เรียนได้ตรงกับประเด็นที่เกิดขึ้นจริง

3) ด้านความเป็นไปได้ ครูกล่าวตรงกันว่า รูปแบบนี้แม้จะเน้นไปที่ค่านิยม คุณค่าความรู้สึก แต่เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างชุมชน (Community) ที่เข้มแข็งในโรงเรียน ระยะแรกครูยังไม่เข้าใจว่าทำไปทำไม แต่เมื่อทำควบคู่ไปกับกิจกรรม PLC แล้วเห็นได้ชัดเจนว่า การเปิดชั้นเรียนที่มองเห็นผลสะท้อนที่ตัวนักเรียนได้ดี ทุกคำถามที่ค้นในห้องเรียนสามารถตอบโจทย์ต่อคุณภาพของครูและผู้เรียนได้ชัดเจน เหตุที่ผลวิจัยของผลการใช้รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ กิจกรรมที่ผู้วิจัยดัดแปลงจากองค์ประกอบค่านิยมวัฒนธรรมองค์กรให้กลายเป็นรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เน้นให้สมาชิกในกลุ่ม PLC ได้แสดงออกทั้งแนวคิด ทัศนคติ ประสบการณ์ หรือกล่าวโดยรวมเป็นพฤติกรรมมนุษย์ที่ส่วนหนึ่งจะมาจากการเรียนรู้และกระบวนการภายในจิตใจ (Mental programming) ซึ่งกระบวนการทางด้านจิตใจนี้จะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ กระบวนการควบคุมพฤติกรรมจะมาจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้น (Hofstede, G., 1980) ซึ่งจะเป็นฐานและข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจและแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งเรามักจะเรียกว่า เอกลักษณ์ส่วนบุคคล เปรียบเสมือนพีรามิด ซึ่งเริ่มจากฐานรากที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ วัฒนธรรม และความเป็นเอกลักษณ์ส่วนบุคคล เป็นคุณลักษณะของพฤติกรรมของแต่ละคนนั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) Mindset ของผู้ร่วมกิจกรรม ได้แก่ ชุดความคิดแบบยึดมั่น (Fixed mindset) และชุดความคิดแบบก้าวหน้า (Growth mindset) 2) ค่านิยมวัฒนธรรมองค์การ PLC ได้แก่ สร้างแรงปรารถนาเพื่อการเปลี่ยนแปลง, ฟังอย่างลึกซึ้ง, กระบวนการที่สร้างสรรค์, รักดีต่อทีมงาน, ยินยอมทำในสิ่งที่ท้าทาย และปรับตัวเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ และ 3) สัญญาณความปลอดภัย ประกอบด้วย ความเหมาะสมของบุคลิกภาพของคนร่วมกิจกรรม สถานที่ และเวลา เป็นไปในทางบวกถือว่าเป็นสัญญาณปลอดภัยสูงกล่าวคือมีโอกาสทำให้กิจกรรม PLC ก่อตัวได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้มาก และหากมีความต่อเนื่องอาจเกิดความยั่งยืนได้ แต่หากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งตกต่ำไปส่งสัญญาณว่ามีความปลอดภัยต่ำ อนึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกันทั้งสามปัจจัยสรุปได้ว่า หากสามปัจจัยมีแนวโน้มไปทิศทางเดียวกันจะทำให้ “เส้นการกระทำกิจกรรม” สูงขึ้น แต่หากมีตัวใดตัวหนึ่งต่ำจะทำให้ “เส้นการกระทำกิจกรรมต่ำ” ลงไป ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พฤติกรรมการทำกิจกรรม PLC

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแบบฉบับวัฒนธรรมองค์การชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm shift) ในการส่งเสริมการร่วมมือกันเพื่อยกระดับวิชาชีพครูในสถานศึกษา โดยเริ่มต้นที่การทำงานระดับผู้ปฏิบัติที่มุ่งสร้างชุมชนที่แท้จริง โดยเฉพาะการริเริ่มที่กรอบความคิด (Mindset) และสังคมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในมิติของวัฒนธรรมองค์การ ควรเน้นค่านิยมร่วมเกิดความผูกพัน ความรักดีต่อกลุ่ม กิจกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสื่อสารอย่างอ่อนโยนเพื่อให้สมาชิกปรับตัวและเปลี่ยนแปลงจากภายในให้เข้ากับสถานการณ์ภายนอก สร้างความไว้วางใจในการสนทนาร่วมกัน เน้นทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งให้เป็นทักษะที่คงทนมากที่สุด เพื่อจะทำให้เห็นความเท่าเทียมท่ามกลางความหลากหลาย ให้ความสำคัญต่อกระบวนการสุนทรียสนทนาในวง PLC และควรพัฒนากระบวนการที่สร้างสรรค์ (Creative facilitator) รู้จักเลือกเรื่องเล่าเร้าพลัง (Story telling) เกี่ยวกับความสำเร็จของคนในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการผลักดันกลุ่มหรือบุคคลให้ยอมรับวัฒนธรรมองค์การองค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงในทีม สิ่งในกลุ่มควรตระหนักคือการทำความเข้าใจความแตกต่างของวัยในวงสนทนา โดยเฉพาะการใส่ใบบุคลากรที่มีความอาวุโสให้มากขึ้น เพราะไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติว่าตนไม่ใช่คนสำคัญของวงสนทนา และการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรวิเคราะห์อิทธิพลเส้นทางที่ส่งผลต่อรูปแบบ PLC เช่น ภาวะผู้นำครู ภาวะผู้นำผู้บริหารโรงเรียน และความเกื้อกูลกันระหว่างงาน คน ระบบวัฒนธรรม และทรัพยากรภายในโรงเรียน อนึ่งเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาภาวะความไม่ลงรอยทางความคิด (Cognitive dissonance) ในการร่วมมือเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์การในการดำเนินการ PLC ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรองกาญจน์ นาแพร่. (2560). การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 5(1), 89-93.
- กฤษชัย อนุธรรมณี. (2563). วัฒนธรรมที่แข็งแกร่ง เบื้องหลังความสำเร็จระบบ Lean. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2550). แนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(1), 169-184.
- จุลลีย์ ศรีชะโคตร. (2557). บรรยายภาคองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(1), 28-29.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (559). นิเวศวิทยาวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2560 จาก http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/e_book/Chanan_Vongvipak/Ecological_Culture.pdf.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2556). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: อเมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). แนวคิดทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- ปองทิพย์ เทพอารีย์. (2557). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสำหรับครูประถมศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 6(2), 286-289.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิโรฒประสานมิตร.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2563). สองหัวใจกว่าหัวใจเดียว บทบาทของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. วารสารการจัดการศึกษาปฐมวัย, 2(1), 83-92.
- มนัส สุวรรณ. (2555). พลัณเณ พลัณเณยที่จะทำใหัสังคมไทยเป็นสังคมที่ยั่งยืน. วารสารบัณฑิตวิจัย, 3(2), 11-24.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนา วิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 25(1), 1-10.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตถาตถาพับลิเคชันจำกัด.
- วิชัย วงศ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนานวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วีรุธ มาฆะศิริานนท์. (2543). เล่าให้คิด. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท.

- ศิริลักษณ์ หาพันธ์นา. (2565). การศึกษาไทย ระบบเรียนรู้ผิดทาง ภาระ “ซูเปอร์แมน” แห่งศตวรรษ 20 เด็กผู้แบกโลกสังคมสูงวัยมติดินสุดสัปดาห์. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2565 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_20706
- สันติภาพ ศิริวัฒน์ไพบูลย์. (2553). นิเวศวัฒนธรรม: การเรียนรู้ความสมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับจิตวิญญาณ. เรียกใช้เมื่อ 7 กันยายน 2560 จาก <http://www.thaieeforum.com>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15. (2559). ผลทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียน O-NET ปีการศึกษา 2555-2558. นราธิวาส: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15.
- สิวรี พิศุทธิ์สินธพ. (2553). รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษาคอมทอลิก. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สุภัทรา สถาปัตต์. (2562). การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anderson, C. J. (2003). The psychology of doing nothing: Forms of decision avoidance result from reason and emotion. *Psychological Bulletin*, 129(2003), 139-167.
- Astuto, T. A. (1993). Challenges to dominant assumptions controlling education reform. Andover. Massachusetts: Northeast and Islands.
- Bada, J. L. (1995). Origins of homochirality. California: University of California at San Diego.
- Bryk, A., et al. (1999). Professional Community in Chicago Elementary Schools: Facilitating Factors and Organizational Consequences. *Educational Administration Quarterly*, 35(5), 751-781.
- Coghlan, D. et al. (2019). Toward a social science philosophy of organization development and change. *organizational change and development*, 27(2019), 1-29.
- Cohen, A. B. (2009). Many forms of culture. *American Psychologist*, 64(3), 194-204.

- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- DuFour, R. & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work : Best practices for enhancing student achievement*. Bloomington: National education service.
- DuFour, R. et al. (2006). *Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work*. Indiana: Solution Tree Press.
- Duxbury, N. & Gillette, E. (2007). *Culture as a key dimension of sustainability: Exploring concepts, themes and models*. Vancouver: Simon Fraser University.
- Frank, A. D. & Brownell, J. (1982). *Organizational communication and behavior: Communicating to improve performance*. Orlando: Holt, Rinehart and Winston.
- Gannon-Leary, P. & Fontainha, E. (2007). *Communities of practice and virtual learning communities: benefits, barriers and success factors*. *eLearning Papers*, 5(2), 6-13.
- Hair, J.F. et al. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed). New York: Pearson.
- Handy, C. B. (1991). *Gods of management*. (3rd ed.). Great Britain: Butterworth Heinemann.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences : International differences in work – related values*. Beverly Hills. California: Sage Publications.
- Hofstede, G. et al. (2010). *Cultures and organizations: software of the mind*. 3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities : Communities of continuous inquiry and improvement*. Austin: Southwest educational development laboratory.
- Hoy, W. K. & Ree, R. (1974). *Subordinate loyalty to immediate superior: A neglected concept in the study of education administration*. *Sociology of education*: 47(2), 268-275.
- Mellom, P. J. et al. (2019). *With a little help from my friends: conversation-based instruction for culturally and linguistically diverse (CLD) Classrooms*. New York: Teacher college press.

- Mesoudi, A. (2009). How cultural evolutionary theory can inform social psychology and vice versa. *Psychological Review*, 116(4), 9290-952.
- Ogawa, M. (2004). How shall we overcome inertia within ourselves. *Journal of Studies in Science Education*, 40(1), 198-203.
- Owen, S. M. (2015). Teacher professional learning communities in innovative contexts: 'ah hah moments', 'passion' and 'making a difference' for student learning. *Professional Development in Education*, 41(1), 57-74.
- Pardo, C. et al. (1995). The key accountization of firm: A case study. *Industrial Marketing Management*, 22(3), 123-134.
- Red Clay Consolidated School District. (2011). Professional Learning Communities (PLC) Overview and Guidelines. Retrieved January 21, 2021, from <https://www.redclayschools.com/cms/lib/DE01903704/Centricity/Domain/100/RCCSDPLCOverviewGuidelines14-15.pdf>.
- Robbins, S. P. (2001). *Organizational behavior*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Robert, W. P. (1994). *Self-directed growth*. Indiana: Accelerated development.
- Safir, S. (2017). *The listening leader: Creating the Conditions for Equitable School Transformation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Schein, E. H. (1992). *Organizational culture and leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Senge, P. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Currency Doubleday.
- Sirotnik, K. A. (1999). Making sense of educational renewal. *Phi Belta Kappan*, 80(8), 606-610.
- Steward, J. (1955). *Theory of culture change : The methodology of multilinear*. Urbana: University of Illinois Press.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research Grounded theory procedures*. London: SAGE Publications.
- Sutton, M. Q. & Anderson, E. N. (2010). *Introduction to Cultural Ecology*. (2nd ed.). Maryland: AltaMira Press.
- The International atomic energy authority. (1991). *Safety Culture (Safety Series No 75- INSAG-4)*. Vienna: International nuclear safety advisory group.

- Thessin, R. A. (2015). Learning from one urban school district: Planning to provide essential supports for teachers' work in professional learning community. *Educational planning*, 20(1),15-27.
- Thompson, S. C. et al. (2004). Professional learning communities, leadership, and student learning. *Research in middle level education*, 28(1), 133-147.
- Van de Vliet, R. C. et al. (2009). Shifted deductibles for high risks: more effective in reducing moral hazard than traditional deductibles. *Journal of Health Econ*, 28(4), 198-209.
- Yoon, K. S. et al. (2007). Reviewing the evidence on how teacher professional development affects student achievement. Washington, DC: U. S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Regional Educationa. Retrieved March 12, 2020, from <http://ies.ed.gov/ncee/edlabs>

รูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศเพื่อเสริมสร้าง
พลังทางสังคมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 33 จังหวัดสุรินทร์*

MODEL AND MECHANISM TO PROMOTE GENDER EQUALITY IN ORDER
TO SOCIAL EMPOWERMENT IN SCHOOLS OF SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 33, SURIN PROVINCE

ลดาวัลย์ ปัญตะยัง

Ladawan Puntayoung

ณภัค วุฒิวรรณศา

Napak Wootvatansa

อุษา กลมพันธ์

Usa Klompun

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: Ladawan.young@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับทัศนคติดังกล่าว 3) ศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศในโรงเรียน และ 4) เสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียน โดยทำการศึกษาแบบผสมวิธีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33 จังหวัดสุรินทร์ การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน มีเครื่องมือ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 55 คน ใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีทัศนคติระดับต่ำในประเด็นที่ว่า 1) ผู้หญิงมีความละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชาย ($\bar{X} = 2.29$) 2) ลูกสาวต้องระวังเรื่องการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าลูกชายเพราะลูกชายตั้งท้องไม่ได้ ($\bar{X} = 2.29$) และ 3) ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ)

* Received 27 December 2021; Revised 16 July 2022; Accepted 19 July 2022

มักเป็นคนกล้าแสดงออกและตลก ($\bar{X} = 2.35$) ปัจจัยส่วนบุคคล ครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติความเสมอภาคระหว่างเพศ ($p < .05$) ส่วนการ ดำเนินการ พบว่า โรงเรียนมีการจัดสถานที่และการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเสมอภาค ระหว่างเพศ สภาพปัญหา พบว่า มีการกลั่นแกล้งทางวาจาด้วยเหตุแห่งเพศมากที่สุด (ร้อยละ 91.25) และควรมีรูปแบบการให้คำปรึกษา การสร้างพื้นที่ปลอดภัย กฎระเบียบ รวมถึง การเรียนการสอนที่เป็นธรรมระหว่างเพศ โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู บุคลากร ในโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบและกลไก, ความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียน, ทัศนคติความเสมอภาค ระหว่างเพศ, การเสริมสร้างพลังทางสังคม

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the attitudes about gender equality among secondary school students in schools 2) compare the differences between factors and attitudes about gender equality. 3) study the operation on gender equality and problems of gender discrimination in schools. And 4) propose a model and mechanism for promoting gender equality in schools. An integrated study was conducted in schools under the Office of Secondary Education Service Area, District 33, Surin Province. This was the mixed research, a quantitative research with a sample group of 400 Mathayomsuksa 6 students. Using multistage random sampling, the tools were questionnaires, data were analyzed using statistics, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. For the qualitative research, a sample was chosen by purposive sampling of 55 people. The tool was a semi-structured interview. The results showed that the issues that students had low attitudes were 1) women were more sensitive than men ($\bar{X} = 2.29$) 2) daughters had to be more careful about sex than sons because sons were unable to get pregnant ($\bar{X} = 2.29$) and 3) LGBTQ people are often assertive and funny ($\bar{X} = 2.35$). Individual, family and school environment factors were significantly associated with attitudes towards gender equality ($p < .05$). As for the implementation, it was found that the school had arrangements for teaching and learning to promote gender equality. The problem condition found that there was verbal bullying about gender the most (91.25%). Finally, there should be a form of consulting, safe space, fair rules and teaching

with gender equity using the engagement mechanism of students, teachers, school staff and Officers of Secondary Education Service Area.

Keywords: Model and Mechanism, Gender Equality in Schools, Gender Equality Attitude, Social Empowerment

บทนำ

ประเทศไทยได้เข้าร่วมกับประชาคมโลกในการพัฒนาตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development goals: SDGs) ที่จะบรรลุเป้าหมายภายในปี 2030 ในข้อ 5 ว่าด้วยเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ (Gender equality) จึงทำให้ประเด็นการเสริมสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ ปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยมีเป้าหมายในการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ ในประเด็นที่ 4.3 การเสริมสร้างพลังทางสังคม โดยวิธีการหนึ่งที่สำคัญคือ การส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและบทบาทสตรีในการสร้างสรรค์สังคม ด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการยอมรับของสังคมต่อเรื่องเพศสภาพและความเสมอภาคระหว่างเพศ

ในปัจจุบัน มีการยอมรับเพศต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น ความหมายเกี่ยวกับเพศจึงแตกต่างออกไปจากเดิม ไม่เพียงแต่มิติทางเพศสรีระที่มีมาแต่กำเนิดเท่านั้น ยังมีมิติอื่น ๆ อีกคือ เพศสถานะ และเพศวิถี ดังนั้นความไม่เสมอภาคระหว่างเพศไม่เพียงเกิดขึ้นกับหญิงและชาย แต่เกิดขึ้นกับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศด้วย สิ่งเหล่านี้เกิดจากทัศนคติที่ปลูกฝังกันมาตั้งแต่ในอดีตภายใต้สังคมปิตาธิปไตย สร้างกรอบความคิดของผู้คนในสังคมไทยเป็นภาพเหมารวมในเรื่องเพศที่ตายตัวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Gender stereotypes) เป็นที่มาของปัญหาอคติทางเพศ (Gender bias) เช่น ความคิดที่ว่าผู้หญิง ผู้ชาย ต้องมีบทบาทหน้าที่อย่างไร อะไรคือสิ่งที่เหมาะสมกับแต่ละเพศ ทำให้มีการกีดกัน ลดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ และนำไปสู่การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางเพศ (Gender discrimination) ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2557)

การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางเพศมีโอกาสดังเกิดขึ้นได้ในทุก ๆ ที่ โรงเรียนจำเป็นต้องให้ความสำคัญเพราะโรงเรียนเป็นที่ขัดเกลาหล่อหลอมคนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ แม้ว่านักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศจะมีพัฒนาการเช่นเดียวกับวัยรุ่นทั่วไป แต่กลับประสบปัญหาการกีดกันทางสังคม การรังแก การคุกคามทางเพศและการทำร้ายร่างกายมากกว่าวัยรุ่นกลุ่มอื่น ๆ (Robinson, J. P. & Espelage, D. L., 2011) จากการสำรวจกลุ่มนักเรียนที่เป็นกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศทั้งหมด 2,000 ราย พบว่า ผู้มีความหลากหลายทางเพศมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.7) ตกเป็นเหยื่อของการรังแกในกลุ่มนักเรียนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย 1 ใน 4 ถูกข่มเหงทางเพศและเด็กร้อยละ 7 พยายามฆ่าตัวตาย

มีจำนวนน้อยที่กล้าบอกเล่าเรื่องราวให้กับผู้อื่นทราบ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าการรังแกข่มเหงนั้นสามารถแบ่งได้หลายระดับตั้งแต่การข่มเหงทางวาจา เช่น การล้อเลียน จนถึงการทำร้ายร่างกาย เช่น การข่มขืน (มหาวิทยาลัยมหิดล, องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนลประเทศไทย และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2557) สอดคล้องกับการสำรวจทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาที่นักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ ร้อยละ 85 เคยถูกคุกคามทางวาจา และร้อยละ 40 ถูกทำร้ายร่างกายที่โรงเรียน ซึ่งเป็นผลพวงมาจากความหลากหลายทางเพศสภาพของพวกเขา (Kosciw, J. G. et al., 2010) แต่ที่ผ่านมาโรงเรียนมุ่งปรับปรุงพัฒนาเฉพาะหลักสูตรการเรียนการสอนและการอบรมเกี่ยวข้องกับเพศศึกษา ทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพด้านการสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศ หรือแม้กระทั่งกฎระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียนบางอย่างเป็นการตอกย้ำและสร้างความผิดแปลกให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) และนำไปสู่การรังแกนักเรียนกลุ่มนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายป้องกันการรังแกอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งไม่มีโรงเรียนใดที่มีนโยบายป้องกันการรังแกด้วยเหตุแห่งการเป็นเพศที่หลากหลาย (มหาวิทยาลัยมหิดล, องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนลประเทศไทย และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2557)

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ มีการดำเนินโครงการเพศศึกษา โดยองค์การแพธ (PATH) ภายใต้โครงการ “ก้าวอย่างเข้าใจ” จากการสนับสนุนของกองทุนโลก ในหลายโรงเรียน มาตั้งแต่ราวปี พ.ศ.2552 เพื่อมุ่งเน้นการลดปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร แต่ในปัจจุบันโครงการสิ้นสุดลงแล้ว และมีบางโรงเรียนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาต่อเนื่อง แต่ยังพบปัญหาเรื่องการไม่ยอมรับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเพศ มีการล้อเลียนกัน บางโรงเรียนมีนักเรียนไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าสอบแข่งขันเพราะเด็กเป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (อาทิตยา วรธนาดา, 2563) ซึ่งในอุดมคตินั้นโรงเรียนจะเป็นที่ปลูกฝังความคิดในเพศสภาพที่เสมอภาคให้กับนักเรียนได้ รวมถึงสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศความเสมอภาคระหว่างเพศให้เกิดขึ้นอย่างธรรมชาติได้ในโรงเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แก่นักเรียนในประเด็นเพศสภาพเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศ ปรับทัศนคติของนักเรียนและเพิ่มทักษะการอยู่ร่วมกัน (เพ็ญประภา ภัทธานุกรม, 2558) แต่ในความเป็นจริงโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการเพื่อสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศได้ในทุกมิติ เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเพียงการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรและมีกิจกรรมด้านเพศศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและมองข้ามประเด็นเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างเสมอภาคทางเพศ

ดังนั้น จึงต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียน ภายใต้แนวคิดแนวคิดทฤษฎีสตรีนิยม ซึ่งนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ในการทำความเข้าใจโครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ที่หล่อหลอมบทบาททางเพศอันนำมาซึ่งทัศนคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เสมอภาค และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ โดยนำมาใช้

ในการวิเคราะห์ความหมายและตีความในสภาพการดำเนินงานและปัญหาด้านการสร้างควมเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนผ่านการวิเคราะห์แนวปฏิบัติต่าง ๆ ระหว่างครู บุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน รวมถึงได้นำทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินการสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนและเสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการหล่อหลอมอุดมคติเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศ อันจะทำให้เยาวชนเกิดทัศนคติที่ดีในเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศ นำไปสู่การลดปัญหาการรังแกกันและปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร รวมถึงมีส่วนช่วยลดความรุนแรงในครอบครัวของเยาวชนในอนาคต ทำให้มีพลเมืองที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นอันเป็นการหนุนเสริมพลังทางสังคมนำไปสู่ความผาสุกของผู้คนในประเทศชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับของทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศและปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์
4. เพื่อเสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods research) โดยผสมผสานทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้มีประชากร ได้แก่ นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 51,363 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณตามสูตรของยามานะ การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage sampling) ขั้นที่ 1 กำหนดสัดส่วนโควตาตามขนาดประชากรของกลุ่มโรงเรียนขนาดต่าง ๆ ขั้นที่ 2 การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เลือกสุ่มตัวอย่างจำนวนโรงเรียนตามสัดส่วนจำนวนโรงเรียนตามขนาดต่าง ๆ ได้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 1 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 6

โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก 1 โรงเรียน รวม 10 โรงเรียน ชั้นที่ 3 สุ่มกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนแบบโควตา (Quota sampling) ตามสัดส่วนจำนวนโรงเรียนและจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และชั้นที่ 4 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นวัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) เป็นระยะที่พัฒนาการด้านต่าง ๆ เข้าสู่การมีวุฒิภาวะอย่างสมบูรณ์แล้ว มีพัฒนาการทางอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและสติปัญญาเจริญอย่างเต็มที่ มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตในโรงเรียนนั้น ๆ อย่างน้อย 3 ปี และยินดีเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 400 คน

นอกจากนี้ในการศึกษาเชิงคุณภาพมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 55 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในโรงเรียนที่ทำการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ จำนวนโรงเรียนละ 5 คน รวม 50 คน จำแนกเป็นตัวแทนสถานักเรียน โรงเรียนละ 2 คน ตัวแทนครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษา โรงเรียนละ 1 คน ผู้อำนวยการและ/หรือตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 คน ที่มาจากผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีสตรีนิยมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยปรับปรุงจากแนวคิดของ สมพร รุ่งเรืองกลกิจและคณะ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยประกอบด้วยคำถาม 4 ตอน (สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ, 2557); (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2554); (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2562) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ จำนวน 30 ข้อ ใน 5 ด้าน ได้แก่บรรทัดฐานความเป็นเพศในสังคมไทย จำนวน 10 ข้อ ความเสมอภาคระหว่างเพศในครอบครัว จำนวน 5 ข้อ ความเสมอภาคระหว่างเพศในอาชีพ จำนวน 5 ข้อ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศ จำนวน 5 ข้อ และเพศวิถีในสังคมไทย จำนวน 5 ข้อ แบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศในโรงเรียน และกิจกรรมส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

ตอนที่ 4 ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อเสริมสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียน

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีเนื้อหาชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำผลคะแนนของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อ โดยได้ค่าเฉลี่ย 0.99 และมีค่ามากกว่า 0.50 ทุกข้อ สรุปว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องและใช้ได้ทุกข้อ และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ได้ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ย 0.85 สูงกว่าค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ที่ 0.70 ทุกข้อ

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรมในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการกำหนดขอบเขตคำถาม ประกอบด้วยกรอบประเด็นคำถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการดำเนินการสร้างความเสมอภาคทางเพศในโรงเรียนและปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศในโรงเรียน การกลั่นแกล้งอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางเพศด้านต่าง ๆ

ตอนที่ 2 รูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดกิจกรรมเพศศึกษาจำนวน 3 ท่าน โดยมีประสบการณ์ด้านส่งเสริมและการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจด้านเพศสภาวะหรือเพศวิถีศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมสอดคล้องของเนื้อหาและภาษาที่ใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 10 โรงเรียน โดยประสานงานผ่านผู้อำนวยการโรงเรียนและแจกแบบสอบถามกระจายไปยังนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทุกห้องตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนโดยประสานงานผ่านผู้อำนวยการโรงเรียนและสัมภาษณ์ทีละกลุ่ม จำแนกเป็นตัวแทนสถานักเรียน ตัวแทนครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษา ผู้อำนวยการและ/หรือตัวแทนผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และประสานงานสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมความเสมอภาค

ระหว่างเพศมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และลักษณะการดำเนินการวิจัย พร้อมทั้งขอความยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยอธิบายนิยามศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและที่ปรากฏในแบบสอบถาม เพื่อให้เข้าใจในนิยามศัพท์ต่าง ๆ ตรงกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t -test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจำแนกประเภทข้อมูล จัดหมวดหมู่ตามประเด็น และตรวจสอบความถูกต้องด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง (ร้อยละ 61.25) นับถือศาสนาพุทธ (96.50) มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ในช่วง 3.00 - 3.50 (ร้อยละ 43.00) รายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 37.00) มีผู้ปกครองที่เป็นบิดา - มารดา (ร้อยละ 87.75) ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 32.25) และผู้ปกครองมีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 75.75) ส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ (ร้อยละ 48.00) มีความสัมพันธ์กับครูในระดับมาก อาศัยการตัดสินใจร่วมกับกลุ่มเพื่อนในบางครั้ง (ร้อยละ 70.50) ชอบดูละครมากที่สุด (ร้อยละ 41.25) โดยดูโทรทัศน์ 1 - 3 ชั่วโมงต่อวัน (ร้อยละ 81.00) มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด คือ ยูทูบ (YouTube) (ร้อยละ 39.75) ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เวลามีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อวันราว 4 - 6 ชั่วโมง (ร้อยละ 43.00) ระดับทัศนคติในระดับต่ำสุด 3 ลำดับแรก ปรากฏผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ

อันดับ	ทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ผู้หญิงมีความละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชาย	2.29	1.093	ต่ำ
2	ลูกสาวต้องระวังเรื่องการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าลูกชาย เพราะลูกชายต้องไม่ได้	2.29	1.319	ต่ำ
3	ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) มักเป็นคนกล้าแสดงออกและตลก	2.35	1.014	ต่ำ

ผลการศึกษาระดับทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ พบว่านักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำในประเด็นที่ว่า 1) ผู้หญิงมีความละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชาย

($\bar{X} = 2.29$) 2) ลูกสาวต้องระวังเรื่องการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าลูกชายเพราะลูกชายตั้งท้องไม่ได้ ($\bar{X} = 2.29$) และ 3) ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) มักเป็นคนกล้าแสดงออกและตลก ($\bar{X} = 2.35$)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียน

ลำดับ	ด้าน	บรรทัดฐาน ความเป็น เพศใน สังคมไทย	ความเสมอ ภาคระหว่าง เพศใน ครอบครัว	ความเสมอ ภาคระหว่าง เพศในอาชีพ	ความสัมพันธ์ เชิงอำนาจ ระหว่างเพศ	เพศวิถีใน สังคมไทย
1	ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน					
	เพศ	0.002*	0.003*	0.004*	0.000*	0.092
	ศาสนา	0.000*	0.021*	0.007*	0.022*	0.006*
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
2	ปัจจัยด้านครอบครัว					
	รายได้ของครอบครัว	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
	ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับ ผู้ปกครอง	0.357	0.051	0.090	0.429	0.078
	อาชีพของผู้ปกครอง	0.000*	0.000*	0.000*	0.065	0.000*
	สถานภาพการสมรสของผู้ปกครอง	0.139	0.177	0.537	0.362	0.406
3	ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน					
	ขนาดของโรงเรียน	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
	ระดับความสัมพันธ์ของนักเรียนกับ ครู	0.842	0.584	0.929	0.652	0.514
	การตัดสินใจตามกลุ่มเพื่อน	0.000*	0.016*	0.000*	0.000*	0.000*
4	ปัจจัยด้านใช้สื่อ					
	รายการโทรทัศน์ที่ชอบมากที่สุด	0.001*	0.000*	0.000*	0.002*	0.000*
	ระยะเวลาในการดูโทรทัศน์	0.367	0.315	0.078	0.316	0.143
	ประเภทของสื่อออนไลน์ที่ใช้มากที่สุด	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
	ระยะเวลาในการใช้สื่อออนไลน์	0.076	0.138	0.213	0.192	0.593

* $p < 0.05$

จากตาราง พบว่า ปัจจัยด้านเพศ ศาสนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว ขนาดของโรงเรียน การตัดสินใจตามกลุ่มเพื่อน รายการโทรทัศน์ที่ชอบ และประเภทของสื่อออนไลน์ที่ใช้มากที่สุดที่แตกต่างกันจะมีทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้าน ความสัมพันธ์ของนักเรียน สถานภาพการสมรสของผู้ปกครอง ระยะเวลาในการดูโทรทัศน์ และระยะเวลาในการใช้สื่อออนไลน์ ที่แตกต่างกันจะมีทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยด้านอาชีพของผู้ปกครองแตกต่างกันจะมีทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศแตกต่างกัน ยกเว้นด้านที่ 4 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศจะมีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

สภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ พบว่า นักเรียนเห็นว่าโรงเรียนมีการดำเนินการที่ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศมากที่สุด คือ การจัดสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ ร้อยละ 67.75 รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาที่เอื้อต่อเพศที่หลากหลายร้อยละ 57.25 ส่วนการให้คำแนะนำปรึกษาและดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกฎระเบียบและการลงโทษที่เป็นธรรมระหว่างเพศ นักเรียนคิดว่าการดำเนินการร้อยละ 51.75 ส่วนสภาพปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศในโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นการรังแกกันทางวาจาในรูปแบบการแฉและหยอกล้อกันเกี่ยวกับเรื่องเพศและรูปลักษณ์ภายนอก โดยอาจมองว่าเป็นการล้อเล่นกันโดย “ใช้คำพูด การแทะโลม อะไรแบบนี้ ก็มีบ้าง โดนล้อ โดนแกล้งเยอะ เหมือนกับแกล้งกันเล่น ๆ เป็นความสนุกสนานของผู้ชาย” (ครู ก., 2563) เช่นเดียวกันกับการกลั่นแกล้งกันทางด้านร่างกาย “มีการกลั่นแกล้งกันแต่เนื้อต้องตัว ถ้าเป็นกะเทยก็จะเจอผู้ชายจับกัน” (นักเรียน ค 2., 2563) ส่วนการกลั่นแกล้งกันทางสังคมด้วยเหตุแห่งเพศ พบว่าเป็นลักษณะการต่อต้านไม่ยอมรับ “จะมีบางกลุ่ม...บางคนเขาไม่ชอบกะเทย เขาก็ไม่ยุ่ง จะมีบ่น ๆ บ้างว่า เปื้อนกะเทย” (ครู ก., 2563)

ข้อเสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียน คือ การให้คำแนะนำปรึกษาและดูแลช่วยเหลือนักเรียนบนพื้นฐานความหลากหลายทางเพศ โดยบูรณาการเข้ากับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งครูควรสร้างความไว้วางใจ ยอมรับ มีการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์เรื่องเพศสำหรับทุกคน การมีห้องน้ำสำหรับผู้มีความหลากหลายทางเพศ และมีการสร้างระบบและกฎเกณฑ์ความปลอดภัย โดยสถานักเรียนเป็นกลไกขับเคลื่อนร่วมกับคณะครู มีการออกกฎระเบียบที่เป็นธรรมระหว่างเพศด้วยการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมเท่าเทียม และมีการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษา รวมถึงการปรับทัศนคติครูให้มีมุมมองเข้าใจความหลากหลายทางเพศ ผ่านกลไกการบริหารบุคลากรสร้างครูที่เป็นมิตร การมีส่วนร่วมของนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา สถานักเรียน และนักเรียนผู้มีความหลากหลายทางเพศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีกลไกหนุนเสริมโรงเรียน ได้แก่ การประสานความร่วมมือในการทำงานระดับพื้นที่ การพัฒนาและบังคับใช้นโยบาย การสร้าง

กลไกในเชิงบังคับให้มีรายวิชาเพศวิถีศึกษาโดยตั้งเป็นตัวชี้วัดในการประเมินคุณภาพโรงเรียน หากโรงเรียนสามารถดำเนินการสร้างความเสมอภาคทางเพศได้จะมีส่วนผลักดันให้สังคม กลายเป็นสังคมที่มีพลังจากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) สังคมแห่งการเรียนรู้ 2) เป็นสังคมที่มีการจัดการตนเอง 3) เป็นสังคม ที่มีจิตวิญญาณ และ 4) เป็นสังคมที่มีสันติภาพ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ทัศนคตินักเรียนมีในระดับต่ำ ได้แก่ ทัศนคติที่ว่า “ผู้หญิงมีความละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชาย” ($\bar{X} = 2.29$) ซึ่งเป็นการมองแบบเหมารวมว่าเพศหญิงมีความละเอียดอ่อนมากกว่าเพศชายอาจนำมาซึ่งการกำหนดงานและหน้าที่สำหรับเพศหญิงให้ทำในขอบเขตของงานที่มีความละเอียดอ่อนเท่านั้นและนำมาซึ่งความคาดหวังว่าผู้หญิงจะมีความเข้าใจผู้อื่นมากกว่าผู้ชาย แต่ในความเป็นจริงผู้หญิงมีพฤติกรรมความหลากหลายอาจไม่ละเอียดอ่อนทุกคนและผู้ชายหรือเพศอื่น ๆ ก็มีความละเอียดอ่อนได้เช่นกัน เป็นไปตามผลการศึกษาของ ปนิษฐา จึงจะดี ที่พบว่าการศึกษาตามแนวทางของสตรีศึกษาเรียกว่า “ทวิลักษณ์” ซึ่งมีลักษณะเป็นคู่ตรงข้าม เป็นการอธิบายความแตกต่างแบบคู่ขนานระหว่างเพศ ซึ่งได้ยกตัวอย่างความเป็นหญิง ความเป็นชายที่สังคมกำหนดไว้ว่าความแตกต่างระหว่างด้านร่างกาย ผู้ชายแข็งแรง ผู้หญิงอ่อนแอ ส่วนด้านจิตใจ ผู้ชายเข้มแข็ง ผู้หญิงอ่อนโยน (ปนิษฐา จึงจะดี, 2549) ส่วนทัศนคติกล่าวที่ว่า “ลูกสาวต้องระวังเรื่องการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าลูกชาย เพราะลูกชายตั้งท้องไม่ได้” ($\bar{X} = 2.29$) เป็นไปตามผลการศึกษาของศิริพร จิรวัดน์กุล และคณะ ที่พบว่าวิธีคิดตามกระบวนทัศน์เดิม “เรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม โดยเฉพาะสำหรับเด็กและผู้หญิง วัยรุ่นตั้งคร่ำครึเป็นผู้หญิงใจง่าย ใจแตกสร้างความเสื่อมเสียแก่ครอบครัว” (ศิริพร จิรวัดน์กุล และคณะ, 2555) และการศึกษาของฟอร์ด และกิตติศักดิ์สถิตย์ ที่พบว่า ทัศนคติของคนทั่วไปที่มีต่อผลของการมีเพศสัมพันธ์ พบว่า “การมีเพศสัมพันธ์ไม่มีผลกระทบต่อชื่อเสียงของผู้ชาย อาจกลัวการติดเชื้อบ้าง การตั้งคร่ำครึไม่ใช่ปัญหาของผู้ชายการมีเพศสัมพันธ์มีผลต่อชื่อเสียงของผู้หญิง การตั้งคร่ำครึจึงเป็นเครื่องบ่งชี้” (Ford, N. & Kittisuksathit, S., 1996)

ผลจากการศึกษาแต่ละด้านสะท้อนว่าทัศนคติด้านความเสมอภาคทางเพศยังอยู่ภายใต้กรอบความคิดชายเป็นใหญ่ที่ผ่านการถ่ายทอดและผลิตซ้ำจากครูในโรงเรียน ตามที่สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะที่พบว่าทัศนคติด้านความเสมอภาคทางเพศยังอยู่ภายใต้กรอบ

ความคิดชายเป็นใหญ่ผ่านการถ่ายทอดและผลิตซ้ำอุดมการณ์ผ่านโครงสร้างต่าง ๆ ของสังคม (สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ, 2560) อีกทั้งการศึกษาของวิจิตร ว่องวาริทธิย์ พบว่า สาเหตุที่ทำให้ให้นักเรียนมีทัศนคติดังกล่าว อาจมาจากสังคมวัฒนธรรมและแบบเรียนชุดเก่าในอดีตที่มีเนื้อหาเต็มไปด้วยอคติทางเพศและอคติในเรื่องความหลากหลายทางเพศ เป็นการสร้างแบบพิมพ์ความเป็นหญิง - ชายเพียงแบบเดียว หรือในบางกรณียิ่งไปผลิตซ้ำภาพเหมารวมต่อแต่ละเพศด้วย (วิจิตร ว่องวาริทธิย์, 2559)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับของทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากบริบทแวดล้อมตัวเด็กที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ ได้แก่ เพศ ศาสนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง ขนาดของโรงเรียน การตัดสินใจตามกลุ่มเพื่อน รายการโทรทัศน์ที่ชอบและประเภทของสื่อออนไลน์ที่ใช้มากที่สุด เป็นไปตามที่สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ ที่ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อเพศภาวะระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง พบว่า นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันมีทัศนคติแตกต่างกันโดยนักศึกษาชายมีทัศนคติสนับสนุนชายเป็นใหญ่มากกว่านักศึกษาหญิงในทุกข้อ (สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ, 2560) ซึ่งต่างจากข้อค้นพบของ พิมพ์ชนก มีภา ที่ศึกษาทัศนคติของนักเรียนแพทย์เพศหญิงกลับพบว่า ศาสนาไม่มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติต่อความเสมอภาคทางเพศ (พิมพ์ชนก มีภา, 2559)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การศึกษาสภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศและปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ พบได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนและครูในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นการล้อเลียน การแซว การเหยียด อันเนื่องมาจากความเป็นเพศ ลักษณะ หน้าตา สีผิวและรูปร่างและบางครั้งครูก็ใช้คำเรียกนักเรียนผู้มีความหลากหลายทางเพศว่า “เพศที่ 3” หรือ “เบี่ยงเบนทางเพศ” ผู้วิจัยเห็นว่าบางครั้งเพื่อนนักเรียนและครูไม่ได้มีเจตนาที่จะทำให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศมีความรู้สึกไม่ดี แต่พูดจากความเคยชินมากกว่าจึงมองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ปัญหา ดังเช่นมีการศึกษาที่พบว่า คำหนึ่งที่ถูกใช้บ่อยในการสนทนากลุ่มของครูคือ “เบี่ยงเบนทางเพศ” คำที่เป็นการเหยียดเพศแต่ถูกใช้เป็นเรื่องล้อเล่นและผ่านเจตนาที่ดีทำให้ครูและนักเรียนบางส่วนมองไม่เห็นว่คำเหล่านี้มีปัญห (มหาวิทยาลัยมหิดล, องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนลประเทศไทย และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2557)

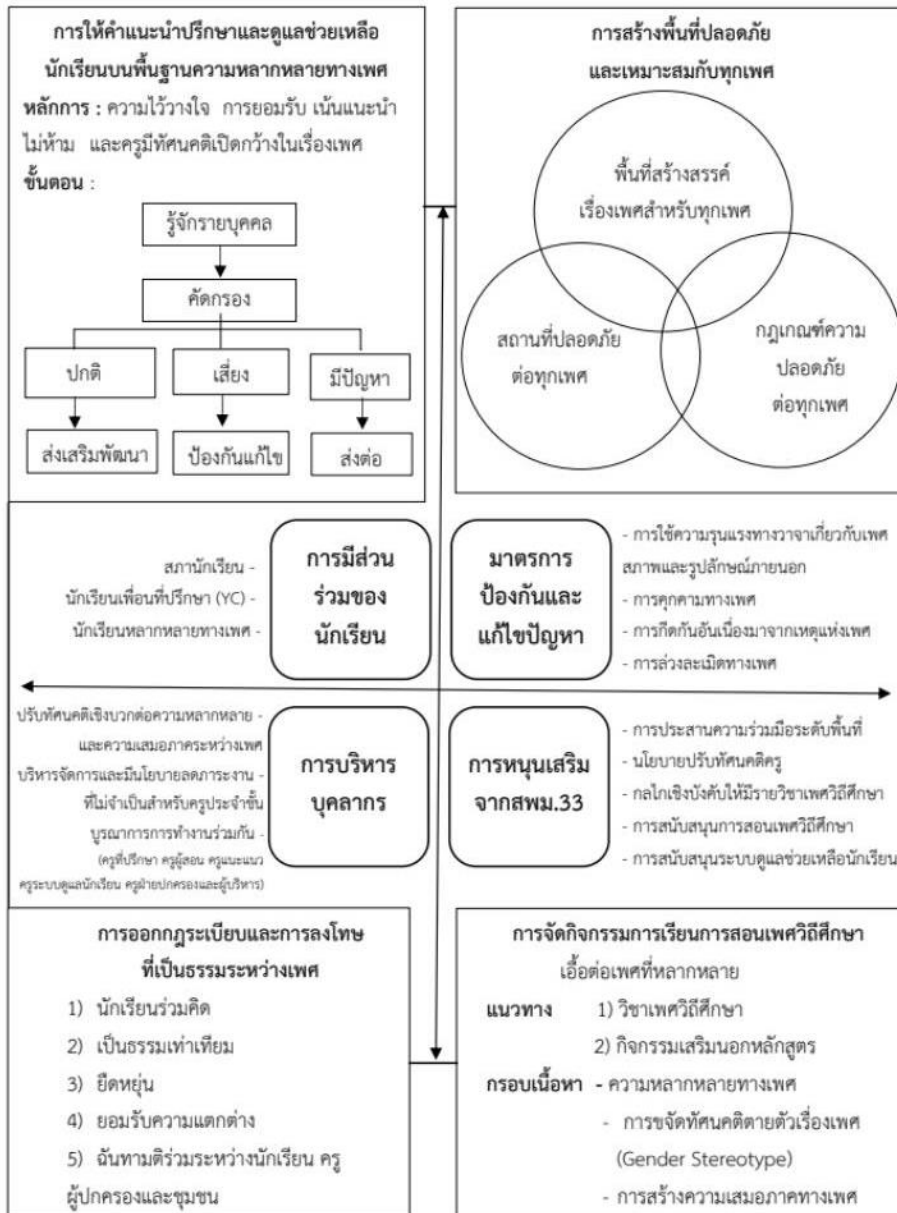
และวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การเสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ เป็นไปตามศึกษาของเพ็ญประภา ภัทรานุกรม ที่พบว่าโรงเรียนจะเป็นที่ปลูกฝังความคิดในเพศ

ภาวะที่เท่าเทียมให้กับนักเรียนได้ รวมถึงสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศความเสมอภาคหญิงชายให้เกิดขึ้นอย่างธรรมชาติในโรงเรียน (เพ็ญประภา ภัทรานุกรม, 2558) อีกทั้งยังมีการศึกษาข้อเสนอเกี่ยวกับการสร้างความปลอดภัยด้านกายภาพ โดยจัดสถานที่ที่เอื้อต่อทุกเพศ เช่น ควรมีห้องน้ำให้ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของมหาวิทยาลัยมหิดล องค์การแพลนอินเตอร์เนชันแนลประเทศไทย และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ที่มีข้อเสนอเพื่อลดการรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาว่าควรมีการสร้างพื้นที่ปลอดภัย เช่น ห้องน้ำเฉพาะสำหรับกลุ่มนักเรียน LGBT (มหาวิทยาลัยมหิดล, องค์การแพลนอินเตอร์เนชันแนลประเทศไทย และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นข้อเสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์ มีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ ทัศนคติที่ยังเป็นอุปสรรคในการสร้างความเสมอภาคระหว่าง

เพศ ซึ่งนักเรียนมีทัศนคติในระดับต่ำในประเด็นที่ว่า ผู้หญิงมีความละเอียดอ่อนมากกว่าผู้ชาย ลูกสาวต้องระวังเรื่องการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าลูกชายเพราะลูกชายตั้งท้อง และผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) มักเป็นคนกล้าแสดงออกและตลก เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศ พบว่านักเรียนที่มีปัจจัยที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ ศาสนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว อาชีพของผู้ปกครอง ขนาดของโรงเรียน การตัดสินใจตามกลุ่มเพื่อน รายการโทรทัศน์ที่ชอบมากที่สุดและประเภทของสื่อออนไลน์ที่ใช้มากที่สุดจะมีทัศนคติเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนสภาพการดำเนินงานสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยไม่แบ่งแยกเพศ แต่ยังพบสภาพปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างเพศ โดยนักเรียนเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางวาจาามากที่สุด นอกจากนี้พบว่า มีข้อเสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียน คือ การให้คำแนะนำปรึกษาและดูแลช่วยเหลือนักเรียนบนพื้นฐานความหลากหลายทางเพศโดยบูรณาการเข้ากับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และควรมีการสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศทั้งในด้านความสัมพันธ์ ด้านกายภาพระบบและกฎเกณฑ์ความปลอดภัย โดยสถานักเรียนเป็นกลไกขับเคลื่อนร่วมกับคณะครู และควรมีการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับเพศวิถีศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการปรับทัศนคติครูให้มีมุมมองเข้าใจความหลากหลายทางเพศ ผ่านกลไกการบริหารบุคลากรและการหนุนเสริมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ด้วยการประสานความร่วมมือ การพัฒนานโยบาย การบังคับใช้นโยบาย และการสร้างตัวชี้วัดในการประเมินคุณภาพโรงเรียน สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้เกี่ยวกับระบบและกลไกในการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปบูรณาการกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการทำความรู้จักนักเรียนรายบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาักเรียนตามเพศสภาพอย่างเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายซึ่งโรงเรียนควรมีการพัฒนาและกลไกการสร้างเสมอภาคระหว่างเพศ จากการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครูและบุคลากร มีการปรับทัศนคติด้านความเสมอภาคทางเพศโดยเฉพาะในด้านที่มีระดับคะแนนในระดับต่ำและสร้างพื้นที่ปลอดภัยในเรื่องเพศสำหรับนักเรียน พัฒนากฎระเบียบต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมเท่าเทียม และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายการสร้างเสมอภาคระหว่างเพศ และทำข้อตกลงความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้ความรู้ในประเด็นความหลากหลายทางเพศและการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ รวมถึงการส่งต่อกรณีมีนักเรียนประสบปัญหาเกี่ยวกับเพศสภาพ นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศควรจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับอุดมศึกษาด้านศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์เพื่อผลิตครูที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ ส่วนข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้ง

ต่อไป คือ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติความเสมอภาคระหว่างเพศของผู้ปกครอง ครูและผู้บริหาร และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติด้านความเสมอภาคระหว่างเพศ เช่น ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การอาศัยในชุมชนเขตเมือง / ชนบท กลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษาในลักษณะวิจัยเชิงปฏิบัติการและพัฒนาเพื่อประเมินการนำรูปแบบและกลไกไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนเพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับโรงเรียนและกำหนดเป็นนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33 จังหวัดสุรินทร์” ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง

- ครู ก. (28 มกราคม 2563). สภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์. (นางสาวลดาวัลย์ ปัญะยัง, ผู้สัมภาษณ์)
- นักเรียน ค 2. (23 มกราคม 2563). สภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์. (นางสาวลดาวัลย์ ปัญะยัง, ผู้สัมภาษณ์)
- ปนิษฐา จิงจะดี. (2549). ชีวิตกรรมกรหญิงที่ไร้สวัสดิการสังคม: ศึกษากรณีกระเป๋ารถเมล์หญิงมินิบัส. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสตรีศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิมพ์ชนก มีภา. (2559). ความเสมอภาคทางเพศในทัศนคตินักเรียนแพทย์เพศหญิง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพ็ญประภา ภัทธานุกรม. (2558). การศึกษาเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียม: ทางออกของความรุนแรงทางเพศ. วารสารร่มพฤษฯ มหาวิทยาลัยเกริก, 33(1), 1-23.
- มหาวิทยาลัยมหิดล, องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนลประเทศไทย และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2557). การรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศ หรือคนรักเพศเดียวกัน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิจิตร ว่องวาริทิพย์. (2559). ความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ.

- ศิริพร จิรวัฒน์กุล และคณะ. (2555). สถานการณ์การตั้งครรภ์วัยรุ่น: การรับรู้ของวัยรุ่นใน 7 จังหวัดของประเทศไทย. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 21(5), 865-877.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2562). สังคมไทยคิดอย่างไรกับเพศที่ 3. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=671>
- สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ. (2557). การพัฒนาเครื่องมือประเมินทัศนคติต่อเพศภาวะ. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 37(4), 1-12.
- _____. (2560). ทัศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งต่อเพศภาวะในสังคมไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 43(2), 84-114.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2554). ความเสมอภาค คือ ความสุข. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2562 จาก http://km.moi.go.th/km/18_gender/gender46.pdf
- _____. (2557). การส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายในหน่วยงานภาครัฐของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.dcy.go.th/woman_man/data/278.pdf
- อาทิตยา วรรณธาดา. (9 กรกฎาคม 2563). สภาพการดำเนินงานเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างเพศในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จังหวัดสุรินทร์. (นางสาวลดาวัลย์ ปัญตะยัง, ผู้สัมภาษณ์)
- Ford, N. & Kittisuksathit, S. (1996). Youth sexuality: the sexual awareness, lifestyles and related - health service needs of young, single, factory workers in Thailand. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- Kosciw, J. G. et al. (2010). The 2009 National School Climate Survey: The Experiences of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Youth in Our Nation's Schools. Washington DC: Gay Lesbian and Straight Education Network.
- Robinson, J. P. & Espelage, D. L. (2011). Inequities in educational and psychological outcomes between LGBTQ and straight students in middle and high school. Educational Researcher, 40(7), 315-330.

อำนาจการทดสอบทางสถิติภายใต้เงื่อนไขการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ระดับนัยสำคัญและประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน*

POWER OF TEST UNDER THE CONDITION OF DIFFERENT SAMPLE SIZES, LEVELS OF SIGNIFICANCE, AND DATA TYPES

ณัชชา มหปญญานนท์

Natcha Mahapoonyanont

สุวิษฐา ภูทับทิม

Suwichaya Putuptim

มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

Thaksin University, Songkhla Campus, Songkhla, Thailand

E-mail: natcha@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอำนาจการทดสอบของการทดสอบ t - test ภายใต้เงื่อนไขของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ และประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน และ 2) เพื่อเปรียบเทียบอำนาจการทดสอบ และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสามเงื่อนไข ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างชุดข้อมูลทั้งสามชุด จำนวน 18,000 ชุด (9,000 คู่) และทำการตรวจสอบคุณสมบัติของการกระจายเป็นโค้งปกติ นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการทดสอบค่าที่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001, .01 และ .05 ได้ค่าอำนาจการทดสอบจากการทดสอบค่าที่ จำนวน 27,000 ค่า แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ แฟคทอเรียล 3 ปัจจัย ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลทั้งสามประเภทที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30, 60 และ 90 มีค่าอำนาจการทดสอบสูงขึ้นตามลำดับในทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อระดับนัยสำคัญทางสถิติเพิ่มขึ้นชุดของค่าอำนาจการทดสอบจะมีแนวโน้มการกระจายเป็นโค้งปกติมากขึ้น ผลการเปรียบเทียบค่าอำนาจการทดสอบ พบว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีค่าอำนาจการทดสอบเฉลี่ยสูงที่สุด ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 60 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 30 และ 90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ ค่าอำนาจการทดสอบที่ $n = 30$ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ ค่าอำนาจการทดสอบของข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นอกจากนี้พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดกลุ่มตัวอย่างและระดับนัยสำคัญทางสถิติ พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดกลุ่มตัวอย่างและประเภทของข้อมูล และ

* Received 18 June 2022; Revised 17 July 2022; Accepted 20 July 2022

พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับนัยสำคัญทางสถิติและประเภทของข้อมูล ($p = .000$) รวมไปถึงพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อค่าอำนาจการทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: อำนาจการทดสอบ, ขนาดกลุ่มตัวอย่าง, ระดับนัยสำคัญ, ประเภทของข้อมูล, เทคนิคมอนติคาร์โล

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the testing power of the t-test under sample size conditions, statistical significance level, and different types of data; and 2) to compare the test power and to study the interactions between the three conditions variables. The research was conducted by creating three datasets of 18,000 (9,000 pairs) and examining the properties of the normality distribution. All data were taken for testing at the statistical significance level of .001, .01, and .05, and the power of test was obtained from 27,000 t - tests pairs. The experimental model used in this research was a 3 - factor factorial experimental plan. The results showed that the three data types are real data, transformed data, and data from the Monte Carlo technique; at the sample sizes of 30, 60, and 90, the power of the t-test was higher, respectively, in all statistical significance levels .001, .01, and .05. As the level of statistical significance increases, the set of test power values tends to be normality distribution. Moreover, the statistical significance level, sample size, and data type had a statistically significant effect on the power of the t - test. It was found that the power of the test at the statistical significance level of .05 was the highest average. The power of the test at the sample size 60 was significantly highest. The power of the test from the Monte-Carlo technique had the highest average. There was an interaction between the sample size and the statistical significance level, interaction between the sample size and the data type, interaction between the statistical significance level and the data type, and interaction between statistically significant levels, sample size, and data type that had a statistically significant effected on the power of test.

Keywords: Power of t - test, Sample Size, Level of Statistical Significance, Data Type, Monte Carlo Simulation Technique

บทนำ

ในการวิจัยทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์โดยทั่วไปแล้วนักวิจัยต้องการหลีกเลี่ยงการเกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 โดยมีกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำ อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการโต้แย้งว่า การเข้มงวดต่อการกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ อาจส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดจากผลการทดลองนั้นได้ หมายความว่า ตัวแปรอิสระอาจมีอิทธิพลจริงต่อตัวแปรตาม แต่นักวิจัยไม่อาจตรวจพบได้เนื่องมาจากการตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่ำ ๆ ซึ่งในบางสถานการณ์ควรให้ความสนใจต่อการเกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 2 เพิ่มขึ้น และลดความสนใจในการเกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 ให้น้อยลง อันจะนำมาซึ่งอำนาจการทดสอบที่เหมาะสม (Hays, W. L., 1994) การออกแบบงานวิจัยเชิงทดลองที่เข้มงวดต่อการควบคุมระดับนัยสำคัญทางสถิติ หรือการที่ตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ต่ำ โอกาสในการเกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 2 จะสูงขึ้นและอำนาจในการทดสอบ (Power of the test) จะมีค่าลดลง การออกแบบงานวิจัยที่ตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับต่ำ ทำให้ยากต่อการตรวจพบผลของการจัดกระทำทางการทดลอง นักวิจัยควรออกแบบงานวิจัยให้มีอำนาจการทดสอบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของการวิจัย มากกว่าการที่นักวิจัยสนใจเพียงการออกแบบงานวิจัยเพื่อให้มีนัยสำคัญทางสถิติ Chakrapani C. เป็นนักสถิติคนแรกที่ทำให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่ออำนาจการทดสอบในการวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Chakrapani, C., 2011) โดยกล่าวว่า อำนาจการทดสอบของสถิติทดสอบ คือ ความน่าจะเป็นที่จะนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานกลางเมื่อสมมติฐานกลางเป็นเท็จ และเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของสารสนเทศเกี่ยวกับสถิติทดสอบที่ประยุกต์ไปสู่ข้อมูลของงานวิจัย อำนาจการทดสอบนั้นหมายถึงความน่าจะเป็นในการปฏิเสธสมมติฐานกลางเมื่อสมมติฐานกลางเป็นเท็จ เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ $(1 - \beta)$ ซึ่งอำนาจการทดสอบมีความเกี่ยวข้องกับความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 (Type I error) หรือระดับนัยสำคัญทางสถิติ เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ (α) หมายถึงความน่าจะเป็นในการปฏิเสธสมมติฐานกลางเมื่อสมมติฐานกลางเป็นจริง และความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 2 (Type I error) เขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ (β) หมายถึงความน่าจะเป็นในการยอมรับสมมติฐานกลางเมื่อสมมติฐานกลางเป็นเท็จ อำนาจการทดสอบใช้ประโยชน์สำหรับการวางแผนการวิจัย เช่น เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ โดยอาศัยการประมาณค่าอำนาจการทดสอบ (Howell, C., 1992)

ในอดีตที่ผ่านมาปรากฏผลงานวิจัยในประเด็นปัจจัยเกี่ยวข้องหลาย ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่ออำนาจการทดสอบ ได้ทำการศึกษาอำนาจการทดสอบของการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยประชากร 2 กลุ่ม ระหว่างสถิติทดสอบ T - test และ F - test ภายใต้เงื่อนไขของขนาดกลุ่มตัวอย่างและระดับนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างกัน โดยใช้เทคนิคการจำลองมอนติคาร์โล ผลการวิจัย พบว่าอำนาจการทดสอบของสถิติทดสอบ T - test และ F - test เมื่อมีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน

ทดสอบในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ต่างกัน จะมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงขึ้น ผลการศึกษาการเปรียบเทียบอำนาจการทดสอบตามกรณีต่าง ๆ จำนวน 7 กรณี พบว่าสถิติทดสอบ T - test และ F - test มีค่าอำนาจการทดสอบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ ไม่พบอิทธิพลร่วมระหว่างสถิติทดสอบที่แตกต่างกับขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน ไม่พบอิทธิพลร่วมระหว่างระดับนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างกับขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน และ ไม่พบอิทธิพลร่วมระหว่างสถิติทดสอบที่แตกต่างกับระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ต่างกัน และขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่า อำนาจการทดสอบมีความสำคัญต่อการทดสอบ สมมติฐานของสถิติทดสอบ การออกแบบงานวิจัยและสารสนเทศที่ได้จากการวิจัย ซึ่งเอกสารหลักฐานและงานวิจัยเกี่ยวกับอำนาจการทดสอบภายในประเทศยังมีจำนวนน้อย นักวิจัยยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับอำนาจการทดสอบไม่มากเท่าที่ควรและไม่เป็นที่แพร่หลาย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับอำนาจการทดสอบในเชิงทฤษฎีเพื่อเป็นการขยายขอบเขตความรู้ของอำนาจการทดสอบให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และชี้ให้ผู้ทำการวิจัยเชิงทดลองด้านการศึกษาวุฒิศาสตร์ และสังคมศาสตร์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของอำนาจการทดสอบ ซึ่งสารสนเทศที่ได้จากผลการวิจัยจะนำเสนอสารสนเทศใหม่ ๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้นักวิจัยต่อไป

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยตระหนักว่าการออกแบบงานวิจัยที่ดีต้องคำนึงถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ปัจจัยเช่น ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดกลุ่มตัวอย่างสถิติที่ใช้ในการทดสอบ เป็นต้น นักวิจัยจึงต้องหาความพอดีระหว่างขนาดกลุ่มตัวอย่าง ระดับนัยสำคัญทางสถิติและขนาดอิทธิพล เพื่อให้มีอำนาจการทดสอบที่เหมาะสมวิธีการเพื่อที่จะหาความพอดีว่าอยู่จุดใด ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาโดยใช้ข้อมูลจริง ที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิเพื่อให้เห็นสถานการณ์ที่จะเกิดในหลาย ๆ สถานการณ์พร้อมกัน ซึ่งจะทำให้เห็นช่องทางต่าง ๆ และเงื่อนไขที่ดีที่สุดของค่าอำนาจการทดสอบ นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาว่าประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน อำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติต่างกัน และขนาดกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน มีค่าแตกต่างกันหรือไม่ การศึกษารุ่นนี้มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ โดยใช้ข้อมูลจำนวนสามประเภท ได้แก่ ข้อมูลจริง ข้อมูลที่ได้รับการแปลงแล้ว (Transformed Data) และข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล (Monte Carlo Simulation Technique) ภายใต้สภาพเงื่อนไขดังต่อไปนี้ 1) เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีขนาดต่างกัน 2) เมื่อระดับนัยสำคัญทางสถิติต่างกัน เหตุผลที่นำเทคนิคการจำลองแบบมอนติคาร์โลมาใช้ในการวิจัยนี้ เนื่องจากเทคนิคการจำลองแบบมอนติคาร์โลมีข้อดีหลายประการ เช่น การจำลองเป็นกระบวนการที่ใช้เป็นตัวแทนในการทดลองจริงซึ่งนักวิจัยไม่สามารถทำการทดลองได้โดยตรง การจำลองสามารถสร้างตัวแบบที่มีความซับซ้อน

มากได้ สามารถกำหนดเวลาในการดำเนินการทดลองได้ และการจำลองสามารถทำการสุ่มและสร้างตัวแปรเทียมเพื่อใช้ในตัวแบบได้โดยตรง (Mauro, J., 2021)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอำนาจการทดสอบของการทดสอบ T - test ภายใต้เงื่อนไขของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างกัน และประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน
2. เพื่อเปรียบเทียบอำนาจการทดสอบ ระหว่างระดับนัยสำคัญ ขนาดกลุ่ม และประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับนัยสำคัญ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง และประเภทของข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการทดลองแบบแฟคทอเรียล 3 ปัจจัย ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการทดลองจริง โดยที่ปัจจัยหลายอย่าง (ตัวแปรอิสระที่ควบคุมโดยนักวิจัย) ถูกจัดการหรืออนุญาตให้เปลี่ยนแปลงได้ และปัจจัยเหล่านี้ให้ข้อดีหลักสองประการแก่นักวิจัย ได้แก่ ประการแรก อนุญาตให้นักวิจัยตรวจสอบผลกระทบหลักของตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไปพร้อมกัน ประการที่สอง ช่วยให้นักวิจัยสามารถตรวจจับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ปฏิสัมพันธ์คือเมื่อผลกระทบของตัวแปรหนึ่งแตกต่างกันไปตามระดับของตัวแปรอื่น การโต้ตอบดังกล่าวสามารถตรวจพบได้เมื่อตรวจสอบตัวแปรร่วมกันเท่านั้น (Lavrakas, P. J., 2008); (Kirk, R. E., 1995)

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเตรียมข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจริง คือคะแนนจากการวัดตัวแปรที่ไม่ใช่ข้อมูลด้านวิชาการ คือคะแนนจากการวัดดัชนีความสุขของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 400 คน เหตุผลที่ใช้คะแนนจากการวัดดัชนีความสุขของนิสิต เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางสติปัญญา ทำการสุ่มชุดข้อมูลขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30, 60 และ 90 จำนวน ขนาดกลุ่มตัวอย่างละ 1,000 คู่ รวมทั้งสิ้น 3,000 คู่ (6,000 ชุดข้อมูล)
2. ข้อมูลที่ได้รับการแปลงด้วยวิธีการแปลงข้อมูลแบบสแควร์รูท ทำการสุ่มชุดข้อมูลขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30, 60 และ 90 จำนวน ขนาดกลุ่มตัวอย่างละ 1,000 คู่ รวมทั้งสิ้น 3,000 คู่ (6,000 ชุดข้อมูล)
3. ข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft office Excel 2013 กระทำซ้ำ 1,000 ครั้งในแต่ละสถานการณ์ ทำการสุ่มชุดข้อมูลขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30, 60 และ 90 จำนวน ขนาดกลุ่มตัวอย่างละ 1,000 คู่ รวมทั้งสิ้น 3,000 คู่ (6,000 ชุดข้อมูล)

โดยทุกชุดข้อมูลทั้ง 18,000 ชุด (9,000 คู่) ได้รับการตรวจสอบคุณสมบัติของการกระจายเป็นโค้งปกติ ให้เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบค่าที่ และการวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยใช้สถิติทดสอบ Kolmogorov - Smirnov ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Drezner, Z. et al., 2008)

4. นำข้อมูลทั้ง 18,000 ชุด (9,000 คู่) มาทำการทดสอบค่าที่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001, .01 และ .05 ได้ค่าอำนาจการทดสอบจากการทดสอบค่าที่ จำนวน 27,000 ค่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้โปรแกรม Microsoft office Excel จำลองชุดเลขสุ่มด้วยฟังก์ชันเลขสุ่ม โดยกระทำซ้ำ 1,000 ครั้ง ในแต่ละสถานการณ์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS ใช้ตรวจสอบแหล่งข้อมูลโดยนำชุดเลขสุ่มที่ได้ไปตรวจสอบให้เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ด้วยสถิติทดสอบ Kolmogorov - Smirnov และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ Minitab 15 ทำการคำนวณค่าสถิติทดสอบโดยใช้การทดสอบที (T - test) โดยมีหน่วยทดลองเท่ากัน เพื่อหาค่าอำนาจการทดสอบ และกระทำซ้ำ 1,000 ครั้งในแต่ละสถานการณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยเตรียมข้อมูลทั้งสามประเภทดังนี้

1.1 ข้อมูลจริง คือคะแนนจากการวัดตัวแปรที่ไม่ใช่ข้อมูลด้านวิชาการ คือคะแนนจากการวัดดัชนีความสุขของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จำนวน 400 คน ทำการสุ่มชุดข้อมูลขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30, 60 และ 90 จำนวน ขนาดกลุ่มตัวอย่างละ 1,000 คู่ รวมทั้งสิ้น 3,000 คู่ (6,000 ชุดข้อมูล)

1.2 ข้อมูลที่ได้รับการแปลงด้วยวิธีการแปลงข้อมูลแบบสแควร์รูท ทำการสุ่มชุดข้อมูลขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30, 60 และ 90 จำนวน ขนาดกลุ่มตัวอย่างละ 1,000 คู่ รวมทั้งสิ้น 3,000 คู่ (6,000 ชุดข้อมูล)

1.3 ข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft office Excel 2013 กระทำซ้ำ 1,000 ครั้งในแต่ละสถานการณ์ ทำการสุ่มชุดข้อมูลขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30, 60 และ 90 จำนวน ขนาดกลุ่มตัวอย่างละ 1,000 คู่ รวมทั้งสิ้น 3,000 คู่ (6,000 ชุดข้อมูล) จากนั้นตรวจสอบชุดเลขสุ่มที่ได้ว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นหรือไม่ ซึ่งการจำลองชุดเลขสุ่มด้วยฟังก์ชันเลขสุ่มบนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft office Excel โดยกระทำซ้ำ 1,000 ครั้งในแต่ละสถานการณ์ จากนั้นให้นำชุดเลขสุ่มที่ได้ทุกกรณีไปตรวจสอบให้เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS โดยสถิติทดสอบ Kolmogorov - Smirnov

2. ทำการคำนวณค่าสถิติทดสอบโดยใช้การทดสอบที (T - test) โดยมีหน่วยทดลองเท่ากัน เพื่อหาค่าอำนาจการทดสอบ และกระทำซ้ำ 1,000 ครั้งในแต่ละสถานการณ์ โดยใช้

โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ Minitab เพราะ Minitab สามารถหาอำนาจการทดสอบของสถิติทดสอบ T - test ได้ ซึ่งต่างจาก SPSS

3. ศึกษาค่าสถิติพื้นฐานของค่าอำนาจการทดสอบของการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยประชากร 2 กลุ่ม ด้วยสถิติทดสอบ T - test ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft Office Excel เพราะการคำนวณค่าสถิติพื้นฐานด้วย Excel

4. เปรียบเทียบอำนาจการทดสอบตามกรณีต่าง ๆ ภายใต้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS

ผลการวิจัย

1. ค่าสถิติพื้นฐานของอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ภายใต้เงื่อนไขของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างกัน และประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน ปรากฏดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ของข้อมูลจริง ข้อมูลที่ได้รับการแปลง และข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล ภายใต้เงื่อนไขของระดับนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างกัน ที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30, 60 และ 90

ปัจจัย		ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30			ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 60			ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 90		
α	ค่าสถิติพื้นฐาน	ข้อมูลจริง	ข้อมูลที่ได้รับจากการแปลง	ข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล	ข้อมูลจริง	ข้อมูลที่ได้รับจากการแปลง	ข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล	ข้อมูลจริง	ข้อมูลที่ได้รับจากการแปลง	ข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล
.001	M	.011	.014	.019	.018	.013	.031	.016	.014	.011
	SD	.024	.030	.036	.040	.026	.076	.046	.027	.029
	SK	4.980	5.241	3.732	5.397	6.007	5.359	6.836	4.509	6.185
.01	KU	31.112	37.245	17.273	40.13	54.90	41.10	63.29	25.40	49.18
	M	.049	.057	.067	6	5	5	1	2	3
	SD	.067	.072	.091	.065	.051	.090	.056	.054	.046
.05	SK	3.352	2.730	2.606	.087	.066	.136	.091	.070	.067
	KU	13.821	8.902	7.805	12.63	16.56		20.13	12.37	19.24
	M	.135	.150	.170	0	8	9.372	7	6	0
	SD	.120	.127	.151	.162	.140	.196	.143	.144	.128
	SK	2.298	1.873	1.753	.141	.117	.190	.138	.121	.115
	KU	2.343	3.584	2.806	1.997	2.015	1.835	2.621	2.106	2.498
					4.347	4.848	2.986	7.809	5.089	7.547

จากตารางที่ 1 พบว่า ทุกประเภทข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจริง ข้อมูลที่ได้รับการแปลง และข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล ที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 อำนาจการทดสอบของการทดสอบในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001, .01 และ .05 จะมีแนวโน้มของค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงขึ้น ค่าความเบ้ของของอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ของข้อมูลจริง เมื่อมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 ทดสอบในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001, .01, และ .05 จะมีแนวโน้มของค่าที่ลดลง กล่าวคือ เมื่อระดับนัยสำคัญเพิ่มขึ้นชุดข้อมูลของอำนาจการทดสอบมีการแจกแจงแบบเบ้ขวาเข้าใกล้โค้งปกติมากขึ้น ค่าความโด่งของอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ของข้อมูลจริง เมื่อมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 ทดสอบในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001, .01, และ .05 จะมีแนวโน้มของค่าที่ลดลง กล่าวคือ เมื่อระดับนัยสำคัญเพิ่มขึ้นชุดข้อมูลของอำนาจการทดสอบมีการแจกแจงแบบสูงกว่าโค้งปกติ และค่อย ๆ เข้าใกล้โค้งปกติ

2. การเปรียบเทียบอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

Source	Type III Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	91.584	26	3.522	417.171	.000
Intercept	156.107	1	156.107	18488.387	.000
Sig level	86.309	2	43.155	5110.980	.000
Sample size	1.347	2	.674	79.785	.000
Data type	1.019	2	.509	60.333	.000
Sig level * Sample size	.319	4	.080	9.435	.000
Sig level * Data type	.166	4	.042	4.915	.001
Sample size * Data type	1.998	4	.499	59.154	.000
Sig level * Sample size * Data type	.426	8	.053	6.310	.000
Error	227.747	26973	.008		
Total	475.439	27000			
Corrected Total	319.331	26999			

a. R Squared = .287 (Adjusted R Squared = .286)

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง และประเภทของข้อมูล มีผลต่ออำนาจการทดสอบของการทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีปฏิสัมพันธ์อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับนัยสำคัญทางสถิติกับขนาดกลุ่มตัวอย่าง และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับนัยสำคัญทางสถิติกับประเภทของข้อมูล และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดกลุ่มตัวอย่างกับประเภทของข้อมูล อีกทั้งมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับนัยสำคัญทางสถิติกับขนาดกลุ่มตัวอย่างและประเภทของข้อมูล

จากผลการวิเคราะห์ที่พบว่า ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ต่างกัน มีผลต่ออำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ อำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่จำแนกตามระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001, .01, และ .05

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ	.001 (M = .016)	.01 (M = .059)	.05 (M = .152)
.001 (M = .016)		-.043*	-.136*
.01 (M = .059)	.043*		-.092*
.05 (M = .152)	.136*	.092*	

* P < .05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ อำนาจการทดสอบของการทดสอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กับ .01, .001 กับ .05 และ .01 กับ .05

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้ว พบว่า ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า .01 และ .001 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ และค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า .001 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิเคราะห์ที่พบว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 30, 60, และ 90 มีผลต่ออำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ ได้ผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ อำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่จำแนกตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 30, 60, และ 90

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	30 (M = .075)	60 (M = .085)	90 (M = .068)
30 (M = .075)		-.010*	.007*
60 (M = .085)	.010*		.017*
90 (M = .068)	-.007*	-.017*	

* P < .05

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ อำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่จำแนกตามขนาดกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 3 คู่ ได้แก่ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 กับ 60, 30 กับ 90 และ 60 กับ 90

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้ว พบว่า ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 60 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 30 และ 90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการวิเคราะห์ที่พบว่า ประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน (ข้อมูลจริง ข้อมูลที่ได้รับการแปลง และข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล) มีผลต่ออำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ ได้ผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ อำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่จำแนกตามประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน (ข้อมูลจริง ข้อมูลที่ได้รับการแปลง และข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล)

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	ข้อมูลจริง (M = .073)	ข้อมูลที่ได้รับการแปลง (M = .071)	ข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล (M = .085)
ข้อมูลจริง (M = .073)		.002	-.012*
ข้อมูลที่ได้รับการแปลง (M = .071)	-.002		-.014*
ข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล (M = .085)	.012*	.014*	

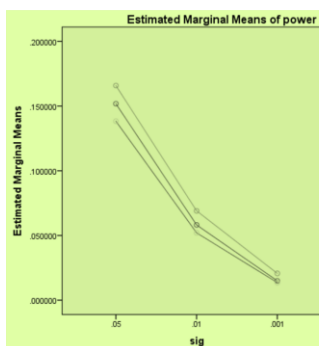
* P < .05

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ อำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่จำแนกตามประเภทของข้อมูลที่แตกต่างกัน (ข้อมูลจริง ข้อมูลที่ได้รับการแปลง และข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 2 คู่ ได้แก่ ข้อมูลจริงกับข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล และ ข้อมูลที่ได้รับการแปลงกับข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล

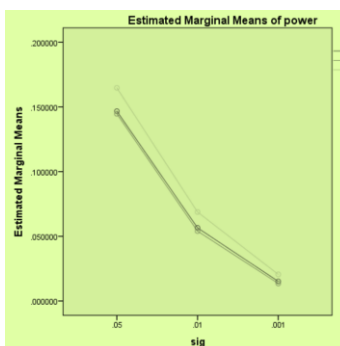
เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้ว พบว่า ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ของข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าข้อมูลจริงและข้อมูลที่ได้รับการแปลง นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

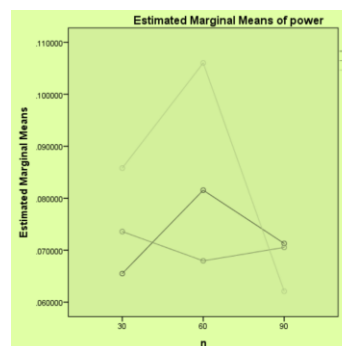
ผลการวิเคราะห์ แสดงดังภาพประกอบต่อไปนี้

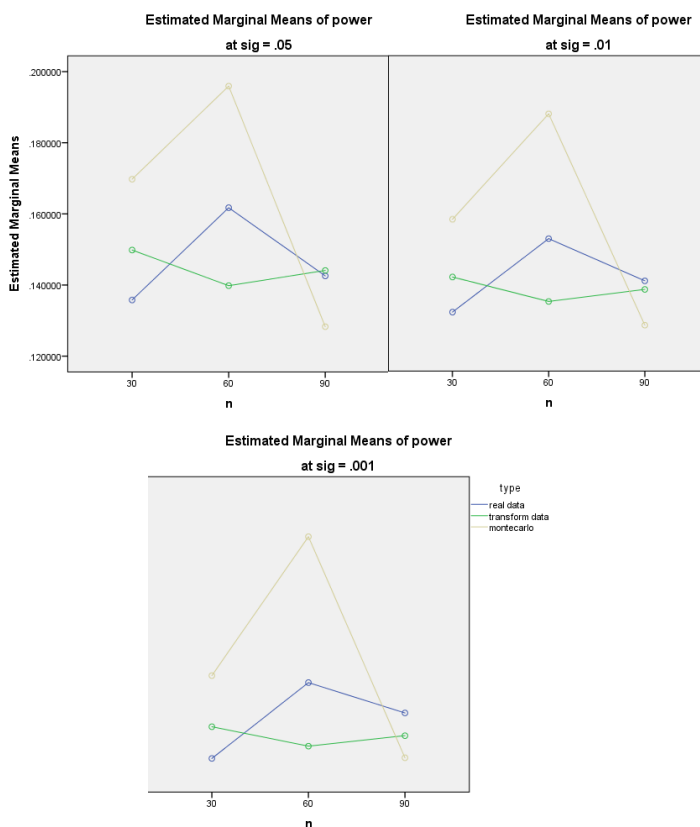
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับนัยสำคัญทางสถิติกับขนาดกลุ่มตัวอย่าง

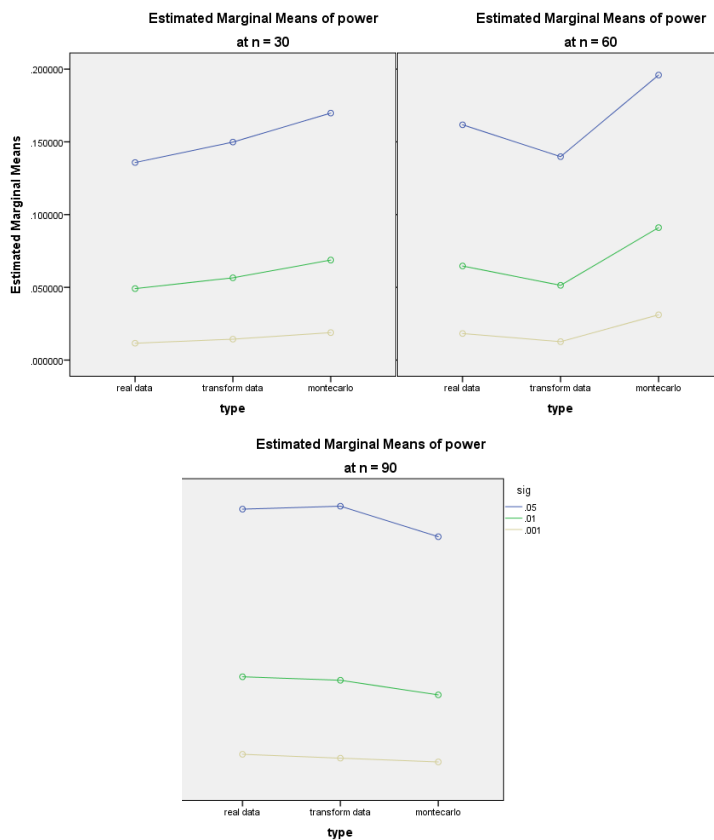
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับนัยสำคัญทางสถิติกับประเภทของข้อมูล

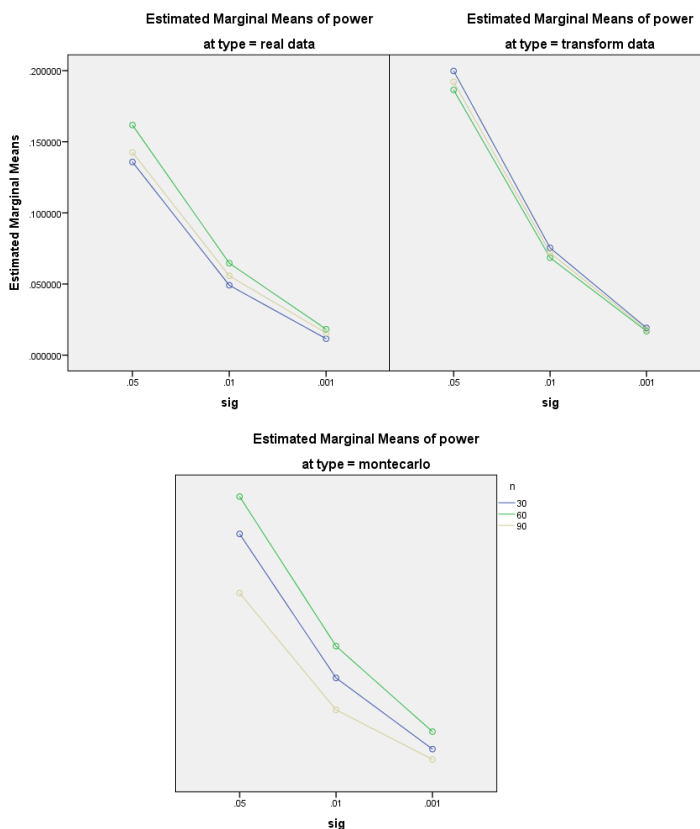
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างขนาดกลุ่มตัวอย่างกับประเภทของข้อมูล

ภาพที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ระดับนัยสำคัญทางสถิติกับขนาดกลุ่มตัวอย่างและประเภทของข้อมูล

ภาพที่ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ระดับนัยสำคัญทางสถิติกับขนาดกลุ่มตัวอย่างและประเภทของข้อมูล

ภาพที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ระดับนัยสำคัญทางสถิติกับขนาดกลุ่มตัวอย่างและประเภทของข้อมูล

จากภาพจะเห็นว่าที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 60 จะมีค่าอำนาจการทดสอบสูงกว่า 30 และ 90 ในทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติ ข้อมูลจากเทคนิคอนติคาร์โล จะมีค่าอำนาจการทดสอบสูงกว่าข้อมูลประเภทอื่นในทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 และ 60 และกลับมีค่าอำนาจการทดสอบต่ำสุดที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 90

อภิปรายผล

1. ประเภทของข้อมูลทั้งสามประเภทที่ศึกษา ได้แก่ ข้อมูลจริง ข้อมูลที่ได้รับการแปลง และ ข้อมูลจากเทคนิคอนติคาร์โล ทุกขนาดกลุ่มตัวอย่าง ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าทีในทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติจะมีแนวโน้มของค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงขึ้น ค่าความเบ้ของอำนาจการทดสอบทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติจะมีแนวโน้มของค่าที่ลดลง นั่นหมายถึง เมื่อระดับนัยสำคัญเพิ่มขึ้นชุดข้อมูลของอำนาจการทดสอบมีการแจกแจงแบบเบ้ขวาเข้าใกล้โค้งปกติมากขึ้น และค่าความโด่งของอำนาจการทดสอบในทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติจะมีแนวโน้มของค่าที่ลดลง กล่าวคือ เมื่อระดับนัยสำคัญเพิ่มขึ้นชุด

ข้อมูลของอำนาจการทดสอบมีการแจกแจงแบบสูงกว่าโค้งปกติ และค่อย ๆ เข้าใกล้โค้งปกติ อาจเนื่องมาจาก หลักการของการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบในการทดสอบสมมติฐานทางสถิติทั่ว ๆ ไปจะพยายามควบคุม ความผิดพลาดประเภทที่ 1 หรือ ระดับนัยสำคัญ (α) ให้มีค่าน้อย เช่น .05, .01 หรือ 5% และ 1% ซึ่งหมายถึง โอกาสที่จะปฏิเสธสมมติฐานกลางที่เป็นจริงมีค่าน้อย จะส่งผลทำให้อำนาจของการทดสอบต่ำไปด้วย (โอกาสที่จะปฏิเสธสมมติฐานกลางที่เป็นเท็จมีค่าน้อย) ซึ่ง สมกิต วงศ์มาก ได้ศึกษาอำนาจการทดสอบของการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวภายหลังการแปลงข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก โดยใช้เทคนิคการจำลองแบบมอนติคาร์โล และการใช้ข้อมูลจริง พบว่า เมื่อระดับนัยสำคัญทางสถิติเพิ่มขึ้น (สมกิต วงศ์มาก, 2549) โดยที่ขนาดกลุ่มตัวอย่างวิธีการแปลงข้อมูล และค่าความเบี่ยงที่ อำนาจการทดสอบมีค่าสูงขึ้น และ งามพิศ ชัยสงคราม พบว่า อำนาจการทดสอบที่สูงขึ้นของสถิติทดสอบจะแปรผันตามขนาดตัวอย่างและระดับนัยสำคัญ ค่าความเบี่ยงของค่าอำนาจการทดสอบ (งามพิศ ชัยสงคราม, 2548)

2. ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า .01 และ .001 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า .001 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 เนื่องจากเหตุผลจากข้อ 1 คือ หลักการของการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบในการทดสอบสมมติฐานทางสถิติทั่ว ๆ ไปจะพยายามควบคุม ระดับนัยสำคัญ α ให้มีค่าน้อย ซึ่งหมายถึง โอกาสที่จะปฏิเสธสมมติฐานกลางที่เป็นจริงมีค่าน้อย จะส่งผลทำให้อำนาจของการทดสอบต่ำไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ สมกิต วงศ์มาก ที่พบว่า เมื่อระดับนัยสำคัญทางสถิติเพิ่มขึ้นค่าอำนาจการทดสอบก็จะมีค่าสูงขึ้นด้วย (สมกิต วงศ์มาก, 2549)

3. ค่าอำนาจการทดสอบของข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ข้อมูลจริง ข้อมูลที่ได้รับการแปลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สืบเนื่องจากข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล เป็นข้อมูลที่ได้จากการสุ่ม 100% และมีแนวโน้มของการเป็นตัวแทนข้อมูลแบบธรรมชาติ จึงให้ค่าความถูกต้องมากกว่าข้อมูลที่เกิดขึ้นเชิงประจักษ์ และสอดคล้องกับ Schultz and Sullivan ที่กล่าวว่า การจำลองแบบมอนติคาร์โล คือ การจำลอง (Simulation) เป็นการสร้างตัวแบบ (Model) เพื่อใช้ในการทดลอง และสามารถกระทำซ้ำกันได้หลายครั้ง (Schultz, R. L. & Sullivan, E. M., 1972) อีกทั้ง ชนิกันต์ ทีพาร์ตัน กล่าวว่า เทคนิคมอนติคาร์โลมักจะใช้ในการจำลองทางกายภาพ และระบบทางคณิตศาสตร์ เพราะการพึ่งพาของพวกเขาในการคำนวณซ้ำ แบบสุ่ม หรือ การสุ่มเทียม ตัวเลขวิธีการเหล่านี้เหมาะที่สุดในการคำนวณโดยคอมพิวเตอร์ และมีแนวโน้มที่จะใช้เมื่อทำไม่ได้ หรือไม่สามารถคำนวณผลแน่นอนด้วยวิธีจำลองเหตุการณ์เป็นกระบวนการสุ่มตัวอย่างจากฟังก์ชันการแจกแจงความน่าจะเป็น ตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มได้นั้นจะมีรูปแบบที่เหมาะสม เช่น [0,1] เป็นต้น (ชนิกานต์ ทีพาร์ตัน, 2555) และมีการสะสมค่าให้ตรงกันโดยจะใช้พีชคณิตในการจัดการผลที่ได้จากการสุ่ม

ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการจำลองการทำงานในโปรแกรมการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์โดยค่าที่ได้จากหลักการของมอนติคาร์โลมาจากการนำค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นมาเฉลี่ย ซึ่งค่านี้สามารถใช้ทำนายการเกิด Error (ค่าความเปลี่ยนแปลง) จากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องวิธีมอนติคาร์โลจึงถูกนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน อย่างเช่น ในการจำลองระบบทางกายภาพ และทางคณิตศาสตร์ การคำนวณซ้ำเลขสุ่ม หรือ Pseudo - Random วิธีนี้เหมาะที่สุดในการคำนวณโดยคอมพิวเตอร์ และมีแนวโน้มที่จะใช้เมื่อทำไม่ได้ หรือ ไม่สามารถคำนวณผลแน่นอนด้วยวิธี Deterministic และ สุพรรณิ อึ้งปัญสัตวงศ์ ได้กล่าวว่า การพิจารณาความเหมาะสมของสถิติทดสอบ สิ่งที่จะต้องพิจารณา คือ อำนาจการทดสอบ และความแรงของสถิติทดสอบที่ทนต่อการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้น โดยจะพิจารณาในลักษณะสถิติทดสอบนั้นจะต้องมีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งอื่นที่มีใช้ปัจจัยที่ต้องการทดสอบ ในการทำการศึกษอำนาจการทดสอบโดยการทดลองสามารถคำนวณได้โดยการใช้เทคนิคการจำลองแบบที่เรียกว่า เทคนิคการจำลองแบบมอนติคาร์โลซึ่งเป็นเทคนิคที่จะทำให้ได้ผลสรุปจากสภาพการณ์ที่สร้างขึ้นในการทดลอง สามารถกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะการแจกแจงความคลาดเคลื่อน ค่าเฉลี่ย และค่าความแปรปรวนได้ตามความต้องการ (สุพรรณิ อึ้งปัญสัตวงศ์, 2541)

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Hesterberg, T. ที่กล่าวว่า กฎหัวแม่มือที่กล่าวว่ากลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่คือกลุ่มตัวอย่างที่จำนวนตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป ควรมีการทบทวน และเป็นความเชื่อของคนในยุคก่อนมีคอมพิวเตอร์ ซึ่งควรได้มีการปลดระวางความคิดนี้ได้แล้ว (Hesterberg, T., 2008) และ Chakrapani, C. ให้ทัศนะว่า ทฤษฎีแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางระบุแค่ว่าเป็นค่าจำนวนเฉลี่ยของจำนวนกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เมื่อตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรแบบสุ่มเท่านั้น และกล่าวว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก เช่น 30 คนหรือแม้แต่ 50 คน ก็อาจจะไม่เหมาะสมกับการเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรที่แท้จริง บางงานวิจัย จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 10,000 คน อาจดูน้อยไปด้วยซ้ำ ดังนั้น การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงควรเป็นไปตามความเหมาะสมของบริบทที่เกี่ยวข้อง (Chakrapani, C., 2011) อีกทั้ง Kar, S. S. & Ramalingam, A. กล่าวว่า การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในงานวิจัยแต่ละเรื่องสามารถคำนวณได้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปต่าง ๆ ได้หากคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความถูกต้องของงานวิจัย เช่น ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ค่าอำนาจการทดสอบ ค่าขนาดอิทธิพล การกระจาย หรือ ความแม่นยำในความถูกต้อง สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญกับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Kar, S. S. & Ramalingam, A., 2013) และ Martínez - Abraín, A. กล่าวว่า ควรมีการตีความเกี่ยวกับจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 30 อีกครั้งอย่างถี่ถ้วน เนื่องจาก กฎหัวแม่มือมีอยู่จริง แต่ควรใช้วิจารณญาณให้มากขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการและความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมและเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนแนวคิดที่มีข้อสงสัยในทฤษฎีแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และกฎหัวแม่มือ

ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างว่าเป็นขนาดใหญ่ เมื่อมีจำนวน 30 หน่วยขึ้นไป (Martinez - Abraín, A., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที เมื่อจำแนกตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 30, 60 และ 90 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าอำนาจการทดสอบที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 60 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 30 และ 90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ค่าอำนาจการทดสอบของการทดสอบค่าที ที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การวางแผนการวิจัยในประเด็นขนาดกลุ่มตัวอย่าง นักวิจัยควรให้ความสนใจเพื่อให้การวิจัยได้คำตอบที่ถูกต้องมากที่สุด

จากข้อค้นพบ ข้อมูลจริงที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 ก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยควรได้มีการแปลงคะแนนก่อนนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป และข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โล ที่มีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่อาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากงานวิจัยนี้ค้นพบว่า ค่าอำนาจการทดสอบค่าทีจากข้อมูลจากเทคนิคมอนติคาร์โลจะมีค่าสูงที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 30 และ 60 ในทุกระดับนัยสำคัญ และจะตกลงมาต่ำที่ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 90

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่จะทำการทดสอบ เพื่อให้มีค่าอำนาจการทดสอบมากขึ้น หมายถึงเพื่อความแม่นยำของความถูกต้องของผลการวิจัย ผู้วิจัยทั่วไปสามารถนำสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการวิจัยได้ โดยข้อมูลจริงมีแนวโน้มที่จะมีค่าอำนาจการทดสอบสูงเมื่อมีจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้น ซึ่งในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างควรมีการคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยเฉพาะประเด็นอำนาจการทดสอบ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 30 อาจมีปัญหาเรื่องของขนาดอำนาจการทดสอบ ซึ่งมีผลกับความเที่ยงตรงภายในและภายนอกของการวิจัย ซึ่งนักวิจัยควรให้ความสนใจเพื่อการหาคำตอบวิจัยที่ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หากนักวิจัยจะดำเนินการวิจัยกับกลุ่มขนาดใหญ่ สามารถกำหนดจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 60 หน่วย ซึ่งจะทำให้ความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัยมากกว่าที่จำนวน 30 หน่วย ข้อมูลที่ได้รับการแปลงแล้วให้ค่าอำนาจการทดสอบสูงกว่าข้อมูลจริง ดังนั้นก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยควรทำการแปลง (Transform) ข้อมูลก่อนการทดสอบค่าที ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยนี้ทำการทดลองกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ที่จำนวน 30, 60 และ 90 คน อาจมีข้อมูลบางส่วนที่สำคัญที่ขาดหายไปในช่วงระหว่างจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน

ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป อาจกำหนดจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน 5 หรือ 10 หน่วย เช่น 30, 35, 40, 45, เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการวิจัย จากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ประเภททุนวิจัยพื้นฐาน ประจำปี 2563

เอกสารอ้างอิง

- งามพิศ ชัยสงคราม. (2548). การเปรียบเทียบอำนาจของการทดสอบเทียบความกลมกลืน สำหรับตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพันธุศาสตร์และการบัญชี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิกานต์ ทีพาร์ตน์. (2555). Monte Carlo Method. รายงาน Seminar in Computer Engineering วิศวกรรมคอมพิวเตอร์. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สมกิต วงศ์มาก. (2549). การศึกษาอำนาจการทดสอบของการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวภายหลังการแปลงข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก โดยใช้เทคนิคการจำลองแบบมอนติคาร์โล และการใช้ข้อมูลจริง. ใน การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุพรรณิ อึ้งปัญสัตตวงศ์. (2541). แนวคิดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบสถิติทดสอบโดยใช้การจำลองแบบปัญหาด้วยเทคนิคมอนติคาร์โล. วารสารวิทยาศาสตร์ มข, 26(1), 7-11.
- Chakrapani C. (2011). tatistical reasoning vs. magical thinking. VUE, April, 16-18. Retrieved Mart 3, 2019, from <https://issuu.com/mria-arim/docs/vue-apr-2011>
- Drezner, Z. et al. (2008). A Modified Kolmogorov-Smirnov Test for Normality. University Library of Munich. Germany: MPRA Paper.
- Hays, W. L. (1994). Statistics. 5th Edition, Harcourt Brace College Publishers. Fort Worth: Recently Published Papers.
- Hesterberg, T. (2008). It's Time To Retire the "n >= 30" Rule, Proceedings of the American Statistical Association, Statistical Computing Section (CD-ROM). Retrieved Mart 18, 2021, from <http://www.timhesterberg.net/articles/JSM08-n30.pdf>
- Howell, C. (1992). Statistic Method for Psychology. 3rd ed. Belmont, CA: Duxbury Pr.

- Kar, S.S. & Ramalingam, A. (2013). IS 30 THE MAGIC NUMBER? ISSUES IN SAMPLE SIZE ESTIMATION. *National Journal of Community Medicine*, 4(1), 175-179.
- Kirk, R. E. (1995). *Experimental Design: Procedures for the Behavioral Science*. 3rd ed. California: Brooks/Cole.
- Lavrakas, P. J. (2008). *Encyclopedia of survey research methods* (Vols. 1-0). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Martínez - Abraín, A. (2014). Is the 'n = 30 rule of thumb' of ecological field studies reliable? A call for greater attention to the variability in our data. *Animal Biodiversity and Conservation*, 37(1), 95-100.
- Mauro, J. (2021). Monte Carlo Techniques. Retrieved Mart 18, 2021, from <https://www.amazon.com/Materials-Kinetics-Transport-Rate-Phenomena/dp/0128239077>
- Schultz, R. L., & Sullivan, E. M. (1972). On the Use of Computer Simulation for Research: Comment. *Simulation & Games*, 3(1), 107-110.

การพัฒนาแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง*

THE DEVELOPMENT MODEL OF INSTRUCTION PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY TO ENHANCE INFORMATION TECHNOLOGY
SKILL FOR UNDERGRADUATE STUDENTS OF THAILAND NATIONAL
SPORTS UNIVERSITY CASE STUDY LAMPANG CAMPUS

วิเชียร วงศ์วัน

Wichien Wongwan

ทิพรัตน์ สิริธวังศ์

Tipparat Sittiwong

ประหยัด จิระวรพงศ์

Brayat Jiraworapong

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: wichienw58@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 2) ศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระบวนการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ 2) ศึกษาคุณภาพของรูปแบบและ 3) ศึกษาผลการใช้ของรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ชั้นปีที่ 4 จำนวน 28 คน ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยการเลือกเจาะจงจากโรงเรียนที่มี นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินทักษะการใช้

* Received 12 July 2022; Revised 22 July 2022; Accepted 25 July 2022

เทคโนโลยีสารสนเทศ และแบบวัดพฤติกรรมสมาชิกในกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา บทเรียน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล 2) คุณภาพของรูปแบบมีความเหมาะสมและความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผลการใช้ของรูปแบบพบว่าผู้เรียนมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยลำดับทักษะที่เพิ่มขึ้นดังนี้ ทักษะการสืบค้น ทักษะการสื่อสาร และทักษะการเลือกสรร

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the elements of the instructional model through professional learning community to promote skills in the use of information and communication technology 2) Study the quality of the instructional model through a professional learning community to promote skills in the use of information and communication technology and 3) Study the effect of using the instructional model through a professional learning community to promote skills in the use of information and communication technology. The 3 steps in conducting this research were to 1) Study the elements of the model 2) Study the quality of the model and 3) Study the effect of the model. The sample group was 28 sophomore students from Physical Education of Thailand National Sports University Lampang Campus who registered the Internship Course. The participants were two students chosen based on the purpose of the sample from the school students with internship. The tools used include the information technology skills assessment and the behavioral rating scale of members in the professional learning community. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results showed that 1) The elements of the instructional model through professional learning community to promote skills in the use of information and communication technology for undergraduate students from Thailand National

Sports University Lampang Campus Case Study consisted of principles, objectives, content of lessons, roles of teachers, roles of learners, teaching process, assessment and evaluation 2) The quality of the instructional model was reasonable and showed the highest level of consistency 3) The effect of using the model revealed the overall skills of the students in information and communication technology were at a very good level. The skills improved were search skills, communication skills and selection skills.

Keywords: Development of Instructional Models, Professional Learning Community, Skills in the Use of Information and Communication Technology

บทนำ

การศึกษาถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศในยุคใหม่นี้ จึงมีความจำเป็นปรับเปลี่ยนบทบาทครูและระบบการศึกษา (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์และคณะ, 2550) การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบการศึกษาคือเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนให้เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ โดยคงความเป็นเลิศทางวิชาการ และเตรียมเยาวชนให้มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิต และทักษะการทำงาน ดังนั้นการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรเปลี่ยนแปลงเป้าหมายจาก “ให้ความรู้” ไปสู่ “ให้ทักษะ” การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ช่วยชี้นำวิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2556) และจากวิสัยทัศน์การปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษที่สอง (2552-2561) ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กำหนดให้ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยมีจุดเน้นการปฏิรูป 3 เรื่อง ได้แก่ 1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ 2) โอกาสทางการศึกษา เปิดโอกาสให้คนไทยเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และ 3) การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) นอกจากนั้นยังได้กำหนดนโยบายหลักเพื่อขับเคลื่อนในประเด็นหลักที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ใหม่ นโยบายพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนการสอนเน้นกิจกรรมมากขึ้น อีกทั้งยังกำหนดประเด็นหลักที่ 2 การพัฒนาครูยุคใหม่โดยพัฒนาครูด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาครูประจำการให้เป็นครูยุคใหม่จะเห็นได้ว่าประเด็นหลักการพัฒนาครูจึงเป็นประเด็นหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนส่งผลให้การพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ปัจจัยความสำเร็จที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยใช้แนวทางปฏิรูปการศึกษาการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติ PLC (Professional Learning Community) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้กับครูและผู้บริหารสถานศึกษา และมีผลในการเลื่อนตำแหน่ง มีการกำหนดชั่วโมงปฏิบัติงานชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นชั่วโมงในการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ให้โรงเรียนสร้างชุมชนการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาครูและใช้แก้ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ของครูสภา พบว่าขั้นตอนสำคัญของกระบวนการประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติการ(Do) และ สะท้อนผลการปฏิบัติงาน(See) (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) ดังนั้นหน่วยงานการศึกษา สำนักงานการศึกษาเขตต่าง ๆ จึงได้นำไปปรับขั้นตอนให้เหมาะสมกับสถานศึกษาต่าง ๆ โดยเน้นกระบวนการ 1) ต้องมีการรวมกลุ่ม และกลุ่มนั้นต้องมีลักษณะคล้ายๆกัน เน้นการจัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยใช้ ICT ในการเข้ากลุ่มระหว่างการทำดำเนินการ 2) บทบาทของบุคคลในการทำชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับหน่วยงาน 3) นำแนวทางที่สรุปเพื่อนำไปแก้ไขปัญหา 4) นำแผนที่ร่วมกันคิดไปใช้ตามกำหนดการทำงานและ 5) นำผลมาสรุป และการนำเอากระบวนการการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู และเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง เป็นสถาบันอุดมศึกษามีวัตถุประสงค์ในการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางพลศึกษา การกีฬา วิทยาศาสตร์การกีฬา วิทยาศาสตร์สุขภาพ นันทนาการ และบุคลากรในด้านที่เกี่ยวข้อง คณะศึกษาศาสตร์ซึ่งเป็นคณะที่สำคัญของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง เปิดหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาวิชาพลศึกษา (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2561) มีวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิตเพื่อให้มีความรู้เจตคติและทักษะที่ถูกต้องมีความสามารถด้านความเป็นครูและผู้นำทางพลศึกษาสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย น้ำใจนักกีฬา มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ และสามารถนำความรู้ความเข้าใจ เจตคติและทักษะไปใช้ให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ในปัจจุบันสมรรถนะด้านทักษะของนักศึกษาปฏิบัติการสอน ในสาขาวิชาพลศึกษา ควรมีความชำนาญในใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ (อิสรี สะอิดีและคณะ, 2562) สำหรับสมรรถนะครูพลศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ด้านการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล ด้านการพัฒนาตนเอง ในความเป็นครูพลศึกษาและด้านการปรับตัวให้เข้ากับนักเรียนและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอน ทักษะที่จำเป็นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับนักศึกษา สาขาพลศึกษา

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ส่วนมากใช้วิธีการสอนแบบเดิม และไม่ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน กรณีนักศึกษาพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนไม่สามารถปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในท้องถิ่นได้ ประกอบกับ อาจารย์นิเทศมีเวลาจำกัดสำหรับการนิเทศนักศึกษา ข้อจำกัดของระยะทางในการเดินทาง ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา ปัญหาการขาดทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกปฏิบัติการสอนของนักศึกษาเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญซึ่งมีผลกระทบกระบวนการพัฒนาทักษะวิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงกระบวนการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ โดยสังเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี , แผนการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติฉบับที่ 6, กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (สมอ) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน (SWOT) ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำผลที่ได้มาพัฒนา(ร่าง)รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ นำเสนอ(ร่าง)ต้นแบบรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้

ทางวิชาชีพฯ และเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ จำนวน 17 วิทยาเขต ในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับนโยบาย รูปแบบ ความต้องการ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการฝึกปฏิบัติการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ นำเครื่องมือวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย, ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน และนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนา ปรับปรุง (ร่าง) รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ จากการประเมินและรับรองของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยจำนวน 2 คน โดยใช้เครื่องมือ แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง โดยนำทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ชั้นปีที่ 4 จำนวน 28 คน ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยการเลือกเจาะจงจากโรงเรียนที่มีนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2 คน โดยใช้กระบวนการสร้างกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยกำหนดกลุ่มตามโรงเรียนที่นักศึกษาเข้าฝึกปฏิบัติการสอน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จำนวน 2 วงรอบ ตลอดภาคเรียน และรวบรวมผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ มาสรุปและรายงานผล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง พบว่า องค์ประกอบ

ของพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาวิชา 4) บทบาทผู้สอน 5) บทบาทผู้เรียน 6) กระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 7) การวัดและประเมินผล

2. ผลการศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง โดยผู้วิจัยได้ทำการประเมินในด้านความเหมาะสมและด้านความสอดคล้อง ผลการรับรองคุณภาพด้านความเหมาะสมและด้านความสอดคล้องปรากฏผลการประเมินดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนฯ

รายการประเมิน	n = 9		ความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ	4.54	0.69	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์	4.56	0.73	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาบทเรียน	4.56	0.73	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 บทบาทผู้สอน	4.56	0.52	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 บทบาทผู้เรียน	4.61	0.51	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 6 กระบวนการเรียนการสอน	4.61	0.53	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 7 การวัดและประเมินผล	4.57	0.61	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.57	0.61	มากที่สุด

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนฯ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.61)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนฯ

รายการประเมิน	n = 9		ความสอดคล้อง
	$\bar{X}$	S.D.	
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ	4.52	0.73	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์	4.78	0.44	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาบทเรียน	4.78	0.44	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 บทบาทผู้สอน	4.63	0.49	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 บทบาทผู้เรียน	4.56	0.61	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 6 กระบวนการเรียนการสอน	4.61	0.53	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 7 การประเมินผล	4.56	0.61	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.63	0.56	มากที่สุด

ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนฯ มีความสอดคล้องมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.56) และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน รับรองรูปแบบการเรียนการสอนฯ

3. ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

รายการประเมิน	n = 28		ระดับการประเมิน
	$\bar{X}$	S.D.	
การเลือกสรร	4.14	0.35	มาก
1. สามารถอธิบายคุณลักษณะของซอฟต์แวร์ประยุกต์	4.18	0.39	มาก
2. สามารถอธิบายหลักการทำงานของซอฟต์แวร์ประยุกต์	4.14	0.36	มาก
3. สามารถอธิบายหลักการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ให้เหมาะสมกับงาน	4.11	0.31	มาก
การสืบค้น	4.44	0.46	มาก
1. สามารถเข้าถึงสารสนเทศด้วยวิธีการที่ผู้เรียนสามารถค้นหาและได้รับสารสนเทศจากทรัพยากรสารสนเทศที่สถาบันบริการสารสนเทศและแหล่งต่าง ๆ จัดไว้บริการ	4.50	0.51	มากที่สุด
2. สามารถค้นหาสารสนเทศด้วยการป้อนคำสั่ง คำค้น และปฏิสัมพันธ์กับระบบสืบค้น	4.64	0.49	มากที่สุด
3. สามารถประเมินคุณค่าของสารสนเทศตามที่ต้องการ	4.18	0.39	มาก
การสื่อสาร	4.40	0.48	มาก
1. สามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร โดยใช้บริการ บนอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อการถ่ายทอด เผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ	4.21	0.42	มาก
2. สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์	4.50	0.51	มากที่สุด
3. สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์	4.50	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.33	0.43	มาก

ผลการประเมินทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปน้อย พบว่า ทักษะการสืบค้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.46) รองลงมาได้แก่ การสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.48) และทักษะการเลือกสรร ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.35) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย 3 ประเด็นดังนี้

1. ผลการศึกษารองรับองค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อภิปรายได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาบทเรียน 4) บทบาทผู้สอน 5) บทบาทผู้เรียน 6) กระบวนการเรียนการสอน และ

องค์ประกอบที่ 7 การประเมินผล สอดคล้องกับ เต็มดวง ทบศรี ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ มีดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นสำรวจและค้นหา 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ 5) ขั้นประเมินผล (เต็มดวง ทบศรี, 2561) และ สมุทร สมปอง ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในโรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของโรงเรียนที่ร่วมวิจัยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การเตรียมองค์กรเพื่อการเรียนรู้ 2) การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกัน 4) ผลที่คาดหวัง (สมุทร สมปอง, 2558) แม้ว่าภาพรวมขององค์ประกอบจะไม่ตรงกันทุกองค์ประกอบ ด้วยเหตุที่แต่ละองค์กรหรือผู้ดำเนินการทำวิจัยได้มีการศึกษาและปรับเปลี่ยนตามสภาพปัญหาและความเหมาะสมขององค์กร เช่นเดียวกันกับกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภามีขั้นตอนสำคัญของกระบวนการประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติการ(Do) และ สะท้อนผลการปฏิบัติงาน(See) (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) และให้หน่วยงานการศึกษา นำไปปรับให้เหมาะสมกับสถานศึกษาต่างๆ โดยเน้นกระบวนการ 1) มีการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) บทบาทของบุคคลในกลุ่ม 3) ร่วมกันค้นหาวិธีการแก้ปัญหา 4) นำแผนที่ได้ไปกำหนดวิธีการทำงานและ 5) สรุปผล

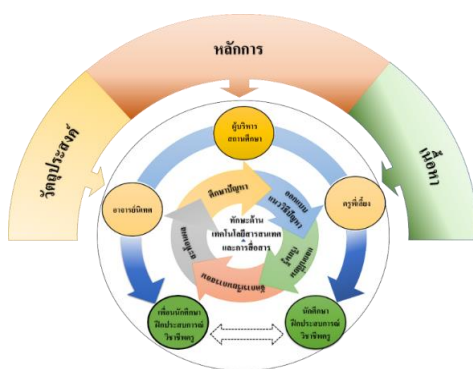
2. ผลการประเมินเพื่อรับรองความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง จากผู้เชี่ยวชาญได้ให้การรับรองรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพฯ สามารถนำไปใช้สำหรับงานวิจัยได้ ซึ่งการพัฒนาการเรียนการสอนจะต้องมีการศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นต้องได้รับการตรวจสอบ พิสูจน์เพื่อยืนยันว่าสามารถส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ (Joyce, B. & Weil, M. , 1985) มีความเหมาะสมความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้จริง (กวิสรา ชื่นอุรา, 2560) มีผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด (เต็มดวง ทบศรี, 2561) และให้ความสำคัญแต่ละขั้นตอนการทำงานตามกระบวนการ (จอมสุรางค์ ลิ้มปรีเสริฐกุล , 2559)

3. ผลการประเมินทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและผลการประเมินแบบวัดพฤติกรรมสมาชิกภายในกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพกับกลุ่มตัวอย่างโดยรวมพบว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ได้กำหนดกรอบทักษะ ICT คือ ทักษะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้าน ICT การใช้ไอซีที เพื่อการติดต่อสื่อสาร การรู้สารสนเทศ การจัดการเอกสาร การนำเสนอด้วยไอซีที และการจัดการข้อมูลและสารสนเทศ และ ทักษะประจำสายงาน (Functional Competency) สมรรถนะในการคัดสรรหรือการประยุกต์ ICT ที่หลากหลายมาใช้งานได้อย่างเหมาะสม (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554) ซึ่งจะทำให้ให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถนำทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปปรับประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพในงานต่างดังเช่น ใช้สำหรับงานวิจัยทางการศึกษา จัดระบบ ประเมินและสื่อสารสารสนเทศ การเลือกใช้เครื่องมือสื่อสาร การเชื่อมโยงเครือข่าย และ Social Network อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อเข้าถึง จัดการ ผสมผสาน ประเมินและการสร้างสารสนเทศ เพื่อทำหน้าที่ในเศรษฐกิจฐานความรู้ รวมทั้งการปฏิบัติตามคุณธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (วิจารณ์พานิช, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปาง

จากภาพที่ 1 เป็นภาพสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนฯ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะการใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 3) เนื้อหาวิชา 4) บทบาทผู้สอน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา (Administrator) อาจารย์นิเทศ (Mentor) และครูพี่เลี้ยง (Expert)

5) บทบาทผู้เรียน ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Model Teacher) และเพื่อน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Buddy Teacher) 6) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Community) โดยการรวมกลุ่มสำหรับนักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในสถานศึกษา ที่อยู่ในกลุ่มลักษณะเดียวกัน เช่น บริบทของโรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือตามตำแหน่ง ที่ตั้งของสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกัน เป็นต้น ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการ (Practice) คือ การศึกษาปัญหาและความต้องการพร้อมกับการออกแบบแนววิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบของ กิจกรรมหรือนวัตกรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีขั้นตอนย่อยดังนี้ 1) ศึกษาปัญหาและความ ต้องการ 2) ออกแบบแนววิธีการแก้ปัญหา 3) วิพากษ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) จัดการเรียน การสอน 5) ประเมินผลสะท้อนผล ขั้นตอนที่ 3 สรุปรายงาน (Report) ขั้นตอนที่ 3 สรุปรายงาน (Report) เป็นการสรุปรายงานผลกิจกรรมส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และองค์ประกอบที่ 7) การวัดและ ประเมินผล ประกอบด้วย ประเมินทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการประเมินผลแบบ วัดพฤติกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริม ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬา แห่งชาติ กรณีศึกษา วิทยาเขตลำปางในครั้งนี้ เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียน การสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร ฯ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาบทเรียน บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล 2) คุณภาพของรูปแบบมีความ เหมาะสมและความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ผลการใช้ของรูปแบบพบว่าผู้เรียนมี ทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยลำดับทักษะ ที่เพิ่มขึ้นดังนี้ ทักษะการสืบค้น ทักษะการสื่อสาร และทักษะการเลือกสรร และผู้วิจัยได้ นำเสนอข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้ 1) เนื่องจากการวิจัยเป็นผลการศึกษาจำกัดเฉพาะกับ โรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปางเท่านั้น ดังนั้นหากผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการศึกษารูปแบบการ จัดการเรียนรู้อีกผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถปรับเข้ากับกลุ่มตัวอย่างและทดลองใช้ กับกลุ่มที่มีบริบทแตกต่างกันอาจจะทำให้ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นผลการศึกษามากขึ้น 2) การเตรียมผู้เรียน เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ดังนั้น กลุ่มทดลอง หรือกลุ่ม ตัวอย่าง จะต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ พร้อมรับสิ่งใหม่ๆที่จะเข้ามา ในการจัดการเรียนไม่ ว่าในรูปแบบใด หรือลักษณะใด ผู้เรียนควรเตรียมพร้อมตัวเอง ต้องอ่าน ต้องศึกษา ต้องเรียนรู้

ในสิ่งที่จะเรียน เพื่อนำไปสู่วางแผน การปฏิบัติ การสรุปผล และการนำเสนอ ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและจดจำได้ในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง” ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 35 และ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ในการสนับสนุนข้อมูล และการอำนวยความสะดวกต่อการลงพื้นที่วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). เข้าถึงได้จาก เรียกใช้เมื่อ วันที่ 19 มกราคม 2562 จาก <http://www.mua.go.th/users/bpp/main/download/plan/EducationPlan12.pdf>
- กวิสรา ชื่นอรุณ. (2560). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมการคิดโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จอมสุรางค์ ลิ้มประเสริฐกุล . (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความคิด สร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- เต็มดวง ทบศรี. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตันและคณะ. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRP. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (19 มกราคม 2561). เข้าถึงได้จาก หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา (5ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560): <http://www.tnsuspb.ac.th>

- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2554). โครงการบริการวิชาการ เพื่อการพัฒนาสมรรถนะด้านไอซีที ครั้งที่ 9. เข้าถึงได้จาก เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2562 จาก <https://edocument.swu.ac.th>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2556). ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. สงขลา: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์.
- สมุทร สมปอง. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูใน โรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุขภูบัณฑิต สาขาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพมหานคร: พรึกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา. เข้าถึงได้จาก เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2562 จาก <https://www.kruchiangrai.net/wp-content/upload>
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). การประชุมทางวิชาการของคุรุสภาประจำปี 2556 เรื่อง “การวิจัยเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพ”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- อิสรี สะอิดีและคณะ. (2562). สมรรถนะครูพลศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสาร e-Journal of Education Studied Burapha University, 2019(4), 14-24.
- Joyce, B. & Weil, M. . (1985). Models of teaching. 2nd ed. New Delhi: Prentice-Hall.

การพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ
โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เขตสุขภาพที่ 4*
DEVELOPMENT OF CEREBROVASCULAR DISEASE PREVENTION
MODEL OF ELDERLY BY COMMUNITY - BASED
IN THE 4th REGIONAL HEALTH

ศิริรักษ์ ปานเกตุ

Sirirak Panket

พรสุข หุ่นนิรันดร์

Pornsuk Hunnirun

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: sirinurse@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เขตสุขภาพที่ 4 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีนิเวศวิทยาสังคมเป็นกรอบแนวคิด มี 3 ระยะ ระยะที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ ผู้สูงอายุ 400 คน ตอบแบบสอบถาม และผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำชุมชน 20 คน ภาควิชาพยาบาล 20 คน สัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้มาประชุมแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างรูปแบบ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบและทดลองใช้รูปแบบ ประกอบด้วย 7 กิจกรรม โดยบูรณาการแนวคิด 5 อ. 2 ส. ของกระทรวงสาธารณสุขมาใช้กับกลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบ วัดผลการเปลี่ยนแปลงทั้งสองกลุ่มในสัปดาห์ที่ 10 และ 12 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความแตกต่างภายในกลุ่มด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยสถิติการทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ และวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปร ผลการวิจัย หลังใช้รูปแบบ 12 สัปดาห์ พบว่าผู้สูงอายุมีความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมอง และพฤติกรรมการใช้ยาอยู่ในระดับสูง แตกต่างจากก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.850, S.D. = 0.361) ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมเชิงรุก อย่างไร

* Received 13 July 2022; Revised 23 July 2022; Accepted 26 July 2022

ก็ตามควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองโดยเฉพาะด้านการออกกำลังกายและความเครียด รวมถึงภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดในการดูแลตนเอง และความต่อเนื่องของชุมชนในการจัดการ

คำสำคัญ: รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง, ผู้สูงอายุ, ชุมชนเป็นฐาน, เขตสุขภาพที่ 4

Abstract

The objectives of this research article were to develop a cerebrovascular disease prevention model of elderly by community-based in the 4th regional health. This conceptual framework was applied with the social ecology theory. There were three phases: 1) Situation analysis, elderly 400 persons answered the questionnaires, and the informants, 20 community leaders, and 20 health network members, were in-depth interviewed. After that, there were meetings with the community to develop the model using collected data from stakeholders. 2) Model development and testing, the model consisted of seven activities. The concept of 5 "OR" and 2 "SO"; was developed by the Ministry of Public Health. The experimental group was 40 elderly, and the control group was 40 elderly. 3) Model evaluation and measure the outcome in the 10th and 12th weeks. Action research was applied in the experimentation. Data analysis used One-way and Two-way repeated measure ANOVA and MANOVA. The result found that after 12 weeks, the experimental group had better knowledge about cerebrovascular disease and cerebrovascular disease prevention behaviors in drug adherence, which were significantly different from the control group ($p < 0.01$). The sampled elderly expressed their high satisfaction with the activities implemented ($\bar{X} = 2.850$, S.D. = 0.361). The community had increasing awareness and was involved proactively. In addition, it should be continued to study the health promotion behavior model for stroke risk people and use sustainable management in the community.

Keywords: Cerebrovascular Disease Prevention Model, The Elderly, Community - Based, The 4th Regional Health

บทนำ

โรคหลอดเลือดสมองเป็นโรคทางระบบประสาท ที่มีความรุนแรง พบบ่อยในผู้สูงอายุ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความพิการทุพพลภาพ ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วย ครอบครัว และ

ระบบสุขภาพ จากรายงานองค์การอัมพาตโลก (World Stroke Organization: (WSO), 2017) พบว่ามีผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง 15 ล้านคนทั่วโลก โรคหลอดเลือดสมองเกิดจากภาวะสมองขาดเลือดไปเลี้ยง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ โรคหลอดเลือดสมองแตกและโรคหลอดเลือดสมองตีบอุดตัน อาการเตือนที่เป็นสัญญาณอันตรายของโรคหลอดเลือดสมอง ได้แก่ พูดไม่ออก หรือพูดไม่ชัด แขน ขา หรือหน้าอ่อนแรง ชา หรือขยับไม่ได้ทันทีทันใด ตาข้างใดข้างหนึ่งมัวหรือมองไม่เห็น เห็นภาพซ้อน ภาพมัวหรือมืดลง ปวดศีรษะรุนแรงเฉียบพลัน ชนิดที่ไม่เคยเป็นมาก่อน งุนงง เวียนศีรษะ หรือเสียการทรงตัว

ในประเทศไทย โรคหลอดเลือดสมองก่อให้เกิดภาระโรคอันดับ 1 ในเพศหญิง ร้อยละ 8.2 (The Policy and Strategy Section, 2017) ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองรวม 2,973 ล้านบาทต่อปี (Burden of Disease Research Program Thailand (BOD Thailand), Ministry of Public Health, 2017) จากข้อมูลของเขตสุขภาพที่ 4 อัตราอุบัติใหม่ของโรคหลอดเลือดสมอง ในปี พ.ศ. 2560 อัตรา 83.56 และอัตราการป่วยตายด้วยโรคหลอดเลือดสมอง แบ่งตามช่วงอายุ พบว่าอายุ 60 ปีขึ้นไป อัตรา 3.56 ซึ่งมีอัตราการป่วยตายด้วยโรคหลอดเลือดสมองสูงกว่าช่วงอายุอื่น ๆ จากตัวชี้วัด อัตราตายของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองตีบอุดตันมีเป้าหมายต้องน้อยกว่าร้อยละ 5 แต่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เขตสุขภาพที่ 4 ไม่ผ่านเกณฑ์นี้ โดยมีอัตราตายของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองตีบอุดตันสูงที่สุดในประเทศ คือ ไตรมาส 1 ร้อยละ 6.21 ไตรมาส 2 ร้อยละ 6.71 ไตรมาส 3 ร้อยละ 6.65 ไตรมาส 4 ร้อยละ 6.48 (สำนักนิเทศระบบการแพทย์ กรมการแพทย์, 2563) โรคหลอดเลือดสมองป้องกันได้ด้วยการออกกำลังกายสม่ำเสมอ คุมน้ำหนัก อย่าให้อ้วน ลดการรับประทานอาหารเค็ม หวาน มัน เพิ่มผักผลไม้ ดื่มน้ำสะอาด งดสูบบุหรี่ ตรวจสุขภาพประจำปี

การวิจัยครั้งนี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาของผู้สูงอายุที่เป็นโรคหลอดเลือดสมองเป็นจำนวนมาก จึงได้นำทฤษฎีนิเวศวิทยาสังคมมาประยุกต์ใช้กับแนวคิดชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของชุมชน เกิดการแก้ปัญหา และพัฒนาบริการต่าง ๆ ในชุมชน ระดมความร่วมมือในลักษณะของการประสานงานระหว่างองค์กรภายนอกชุมชนและบุคลากรภายในชุมชน มีจุดมุ่งหมายในการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุในชุมชน แบบจำลองทางนิเวศวิทยาได้ระบุการรับรู้ถึงอิทธิพลหลายระดับต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน บุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เช่น ความรู้ ทักษะ ความเชื่อและบุคลิกภาพ 2) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นซึ่งสามารถให้การสนับสนุนทางสังคมหรือสร้างอุปสรรคต่อการเติบโตระหว่างบุคคลที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ 3) ปัจจัยภายนอก เช่น สถาบันและองค์กร รวมถึง กฎ ระเบียบ นโยบายและโครงสร้างในระบบงานทั้งที่เป็นทางการและ ที่ไม่เป็นทางการที่อาจส่งผล จำกัดหรือเอื้ออำนวย ส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ 4) ปัจจัยของชุมชน เช่น บรรทัดฐานทางสังคม ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล กลุ่มหรือองค์กร

สามารถ เป็นข้อจำกัด หรือช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพได้ 5) ปัจจัยด้านนโยบายสาธารณะ รวมถึงนโยบายและกฎหมายของท้องถิ่นรัฐและรัฐบาลกลางที่ควบคุมหรือสนับสนุนการดำเนินการด้านสุขภาพและการปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรครวมถึงการตรวจหาการควบคุมและการจัดการในระยะเริ่มต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในเขตสุขภาพที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เขตสุขภาพที่ 4

1. กลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ในเขตสุขภาพที่ 4 จำนวน 43,845 คน จาก 8 จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา นนทบุรี สระบุรี ลพบุรี ปทุมธานี อ่างทอง สิงห์บุรี และนครนายก คำนวณกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ (Daniel, W. W., 2010) ได้จำนวน 381 คน เพื่อป้องกันความผิดพลาด คิดเพิ่ม ร้อยละ 5 จำนวน 19 คน รวม 400 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้อำเภอบางบาล ในพื้นที่ 15 ตำบล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอป่าโมก ในพื้นที่ 8 ตำบล จังหวัดอ่างทอง

2. ผู้นำชุมชน 20 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนจากเทศบาล 2 คน องค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 12 คน ประชาชนชาวบ้าน 2 คน ผู้นำกลุ่มและชมรมต่าง ๆ 2 คน

3. ภาควิชาอายุรศาสตร์ 20 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนจาก เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 15 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ อาสาสมัครผู้ดูแลผู้สูงอายุ 5 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เขตสุขภาพที่ 4 ผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง 40 คน ในตำบลบางชะนี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้สูงอายุ กลุ่มควบคุม 40 คน ในตำบลกกแก้วบุรพา อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ระยะที่ 3 การประเมินผลรูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เขตสุขภาพที่ 4 เป็นกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 2 จำนวน 80 คน เป็นขั้นที่ผู้วิจัยและผู้นำกลุ่มร่วมกันติดตาม และประเมินผลการนำแผนโครงการไปปฏิบัติจริง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาแผนโครงการที่ปฏิบัตินั้นประสบความสำเร็จมากน้อยอย่างไร ตลอดจนร่วมกันสรุปบทเรียนต่าง ๆ ที่ได้รับจากการดำเนินการ

ตามแผนและโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ชุด ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า ตอนที่ 3 ด้านรูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ ตอนที่ 4 การประเมินภาพรวมการดำเนินงานด้านการพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและข้อเสนอแนะ

2. แบบสัมภาษณ์ภาคีเครือข่ายสุขภาพ ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า ตอนที่ 3 ด้านรูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ ตอนที่ 4 การประเมินภาพรวมการดำเนินงานด้านการพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและข้อเสนอแนะ

3. แบบสอบถามผู้สูงอายุ ประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง จำนวน 14 ข้อ คะแนนเต็ม 14 คะแนน ลักษณะคำตอบมี 2 คำตอบ คือ ใช่ และไม่ใช่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน แบบสอบถามพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง ประกอบด้วยข้อคำถาม 11 ข้อ คะแนนเต็ม 33 คะแนน กำหนดแบบมาตราส่วนการประมาณค่า 3 ระดับคือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติเป็นบางครั้ง และไม่ปฏิบัติ ลักษณะข้อคำถามมีทั้งลักษณะข้อคำถามทางบวกและทางลบ ข้อคำถามครอบคลุมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง รวมทั้งหมด 11 ข้อ แบบสำรวจความพึงพอใจ 3 ระดับ คือมาก กลาง น้อย จำนวน 9 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ความตรงตามเนื้อหา ตรวจสอบโดยการนำแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการพยาบาล โรคหลอดเลือดสมอง การสาธารณสุข โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

ขั้นที่ 1 นำแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามพร้อมโครงร่างวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความสอดคล้องระหว่างคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI = 1.00) รายละเอียดดังนี้

แบบสัมภาษณ์ระยะที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่าย เรื่องการพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เขตสุขภาพที่ 4

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 กิจกรรมที่เคยดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันการป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง

1. ชุมชนมีการดำเนินงานด้านการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ หรือไม่อย่างไร

2. แหล่งทรัพยากรที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง

3. แหล่งความรู้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชนในการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง และช่วยส่งเสริมอย่างไร

ตอนที่ 3 ด้านรูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ

1. ชุมชนมีการดำเนินงานด้านการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ หรือไม่อย่างไร

2. แหล่งทรัพยากรที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง

3. แหล่งความรู้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชนในการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ มีอะไรบ้าง และช่วยส่งเสริมอย่างไร

ตอนที่ 4 การประเมินภาพรวมการดำเนินงานด้านการพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและข้อเสนอแนะ

1. ท่านคิดว่ากิจกรรมของผู้สูงอายุที่ดำเนินงานด้านการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุได้ผลเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีการพัฒนาให้ได้ผลขึ้นอย่างไร

2. กิจกรรมใดบ้างของผู้สูงอายุที่ควรกำหนดไว้ในแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุไว้ในแผนพัฒนาชุมชน

ขั้นที่ 2 หลังจากผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำเครื่องมือมาแก้ไขเพิ่มเติมให้ความชัดเจนด้านเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษา เมื่อได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จึงนำไปทดลองเก็บข้อมูลเพื่อหาความเชื่อมั่นต่อไป

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

หลังจากผ่านการพิจารณารับรองโดยคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เอกสารรับรองเลขที่ WTU 2562 - 0015 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขไปหาความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลอง ใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = .724

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น พร้อมโครงร่างฉบับย่อและตัวอย่างเครื่องมือวิจัยและผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเสนอต่อเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตในการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เมื่อได้รับหนังสือให้ดำเนินงานวิจัยและเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย ชี้แจงโครงการวิจัย วัตถุประสงค์ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยและเก็บข้อมูลในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ที่มารับบริการในอำเภอบางบาล และอำเภอบำมอ

3. เตรียมแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมตอบแบบสอบถาม ให้กลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมการเข้าร่วมการวิจัยในหนังสือยินยอม ด้วยความสมัครใจก่อนทำการเก็บข้อมูล

4. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยใช้เวลาเฉลี่ยในการตอบแบบสอบถาม 20 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา โรคประจำตัว น้ำหนัก ส่วนสูง ความดันโลหิตและ ผู้ดูแล สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

2. ความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง ได้แก่ ด้านการบริโภคอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านความเครียด ด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ด้านการสูบบุหรี่ และด้านการรับประทานยา วิเคราะห์ค่าสถิติของตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้ สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความแตกต่างภายในกลุ่มด้วย สถิติ One - way repeated measure ANOVA วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วย สถิติ Two - way repeated measure ANOVA และวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณด้วยสถิติ MANOVA

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบ

จากแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมอง และแบบสอบถามพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปข้อคำถามที่มีคะแนนต่ำสุดเพื่อมาคัดสรรกิจกรรม ออกแบบการพัฒนาจัดทำรูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ จัดให้ผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายสุขภาพได้ระดมสมอง ประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้กับผู้สูงอายุ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงรูปแบบ

ระยะที่ 2 ผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้

นำรูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาสังคมไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง 40 คน กลุ่มควบคุม 40 คน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความดันโลหิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ด้วยการทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ($n = 80$)

ความดันโลหิตที่เหมาะสมของ					
ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองและ	SS	df	MS	F	p
กลุ่มควบคุม					
ช่วงเวลา	.076	1	.076	.326	.568
ความคลาดเคลื่อน	53.181	229	.232		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS=Sum of Square, MS=Mean Square

จากตารางที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความดันโลหิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยความดันโลหิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ .326 ($P\text{-Value} < 0.01$) แสดงว่า ในแต่ละช่วงเวลาความดันโลหิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองสัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ($n = 80$)

ความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือด					
สมองของกลุ่มทดลองของกลุ่ม	SS	df	MS	F	P
ทดลองและกลุ่มควบคุม					
ช่วงเวลา	319.433	2	159.74.733	33.747	0.00**
ความคลาดเคลื่อน	1116.933	236			

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS=Sum of Square, MS=Mean Square

จากตารางที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ 33.747 ($P\text{-Value} < 0.01$) แสดงว่า ในแต่ละช่วงเวลาความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงด้านการบริโภคอาหาร สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ($n = 80$)

พฤติกรรมเสี่ยงด้านการบริโภคอาหารของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม					
อาหารของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	SS	Df	MS	F	p
ควบคุม					
ช่วงเวลา	11.258	2	5.629	1.970	.142
ความคลาดเคลื่อน	674.408	236	2.858		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS=Sum of Square, MS=Mean Square

จากตารางที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการบริโภคอาหารของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ย พฤติกรรมเสี่ยงด้านการบริโภคอาหาร ในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ 1.970 ($P\text{-Value} < 0.05$) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลาพฤติกรรมเสี่ยงด้านการบริโภคอาหารของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงด้านการออกกำลังกาย สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ($n = 80$)

พฤติกรรมเสี่ยงด้านการออกกำลังกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม					
กายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	SS	df	MS	F	P
ควบคุม					
ช่วงเวลา	1.108	2	.554	1.539	.217
ความคลาดเคลื่อน	84.983	236	.360		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS=Sum of Square, MS=Mean Square

จากตารางที่ 4 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการออกกำลังกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการออกกำลังกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ 1.539 ($P\text{-Value} < 0.05$) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลา พฤติกรรมเสี่ยงด้านการออกกำลังกายของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงด้านการจัดการความเครียด สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ($n = 80$)

พฤติกรรมเสี่ยงด้านการจัดการ					
ความเครียดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	SS	df	MS	F	P
ควบคุม					
ช่วงเวลา	.533	2	.267	1.321	.269
ความคลาดเคลื่อน	47.625	236	.202		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS=Sum of Square, MS=Mean Square

จากตารางที่ 5 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการจัดการความเครียดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการจัดการความเครียดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ 1.321 ($P\text{-Value} < 0.01$) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลาพฤติกรรมเสี่ยงด้านการจัดการความเครียดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ($n = 80$)

พฤติกรรมเสี่ยงด้านการดื่มเครื่องดื่ม					
แอลกอฮอล์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	SS	df	MS	F	P
ควบคุม					
ช่วงเวลา	.408	2	.204	.965	.382
ความคลาดเคลื่อน	49.908	236	.211		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS=Sum of Square, MS=Mean Square

จากตารางที่ 6 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ .965 ($P\text{-Value} < 0.01$) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลาพฤติกรรมเสี่ยงด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงด้านการสูบบุหรี่ สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (n = 80)

พฤติกรรมเสี่ยงด้านการสูบบุหรี่ของ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	SS	df	MS	F	p
ช่วงเวลา	2.858	2	1.429	1.637	.197
ความคลาดเคลื่อน	206.058	236	873		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS=Sum of Square, MS=Mean Square

จากตารางที่ 7 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการสูบบุหรี่ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการสูบบุหรี่ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ 1.637 (P-Value < 0.01) แสดงว่า ในแต่ละช่วงเวลาพฤติกรรมเสี่ยงด้านการสูบบุหรี่ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบพฤติกรรมเสี่ยงด้านการรับประทานยารักษาโรคประจำตัว สัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (n = 80)

พฤติกรรมเสี่ยงด้านการรับประทาน ยารักษาโรคประจำตัวของกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม	SS	df	MS	F	P
ช่วงเวลา	6.758	2	3.379	8.659	.000**
ความคลาดเคลื่อน	92.100	236	.390		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05, SS=Sum of Square, MS=Mean Square

จากตารางที่ 8 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการรับประทานยารักษาโรคประจำตัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงด้านการรับประทานยารักษาโรคประจำตัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ 8.659 (P-Value < 0.01) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลาพฤติกรรมเสี่ยงด้านการรับประทานยารักษาโรคประจำตัว ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระยะที่ 3 การประเมินผลรูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจมากในทุกกิจกรรมของรูปแบบประเมินความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมองและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุ โดยการติดตามผลหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม 12 สัปดาห์ ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ภาควิเคราะห์สุขภาพส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของ

ผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีประโยชน์ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีความร่วมมือระหว่างผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้อง บุคลากรสาธารณสุข และที่สำคัญ การควบคุมกำกับติดตาม ใฝ่ระวัง ควรมีความต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่าผู้สูงอายุกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบ มีความรู้ดีขึ้น และมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการใช้ยารักษาโรคประจำตัวลดลงหลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ อธิบายได้ว่า ผู้วิจัยใช้รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุที่ดีจากการนำทฤษฎีนิเวศวิทยาสังคมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดชุมชนเป็นฐาน เช่นเดียวกับการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุติดสังคมระดับอำเภอของเขตสุขภาพที่ 7 (Khwaenkhonchim, P. & Hunnirun P., 2020) พบว่า พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุติดสังคม ในระดับปานกลาง ทุกกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากกว่า ร้อยละ 75.0 และหลังใช้รูปแบบ กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเอง ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่งผลให้ผู้สูงอายุติดสังคมในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ลดภาระต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม

ความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมอง

หลังใช้รูปแบบ ผู้สูงอายุมีความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมองมากกว่าก่อนใช้รูปแบบ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมองเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะข้อคำถามที่ว่า หากเป็นโรคหลอดเลือดสมอง ครั้งหนึ่งแล้วสามารถเป็นซ้ำได้อีก สามารถอธิบายได้ว่า ผู้วิจัยใช้รูปแบบที่ดีในการให้ความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการใช้ยารักษาโรคประจำตัว

หลังใช้รูปแบบผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการใช้ยารักษาโรคประจำตัว มากกว่าก่อนการใช้รูปแบบ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการใช้ยารักษาโรคประจำตัว ถูกต้องของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองเพิ่มมากขึ้นหลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ กลุ่มทดลอง ก่อนใช้รูปแบบ มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการใช้ยารักษาโรคประจำตัว เฉลี่ย 2.62 คะแนน หลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการใช้ยารักษาโรคประจำตัว เฉลี่ย 2.85 คะแนน อธิบายได้ว่า ผู้วิจัยใช้รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุด้านจัดกิจกรรมพฤติกรรมการใช้ยารักษาโรคประจำตัวที่ถูกต้อง ได้แก่ การรับประทานยาให้ตรงตามเวลา ขนาดยาถูกต้องตามแพทย์สั่ง อาการข้างเคียงของยาแต่ละชนิด และการไปพบแพทย์ตามนัด

ความดันโลหิต

หลังใช้รูปแบบ ผู้สูงอายุมีความดันโลหิตอยู่ในภาวะปกติ ในแต่ละช่วงเวลา ความดันโลหิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากความดันโลหิตสูงเป็นเครื่องบ่งชี้ความเสี่ยงของโรคหลอดเลือดสมองในผู้สูงอายุ ที่จะป่วยเพิ่มมากขึ้น หรือเป็นกลับซ้ำ จากผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีความดันโลหิตเหมาะสมเพิ่มขึ้นตามลำดับ คือ มีความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัว เหมาะสมเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 31.25 ในสัปดาห์ที่ 1 เป็น ร้อยละ 42.50 ในสัปดาห์ที่ 10 และในสัปดาห์ที่ 12 กลุ่มทดลองมีความดันโลหิตขณะหัวใจคลายตัว เหมาะสมเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 36.25 ในสัปดาห์ที่ 1 เป็น ร้อยละ 42.50 ในสัปดาห์ที่ 10 และในสัปดาห์ที่ 12 ส่วนกลุ่มควบคุมมีความดันโลหิตขณะหัวใจคลายตัว เหมาะสมเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 43.75 เป็น ร้อยละ 50 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ในสัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้สำหรับกลุ่มควบคุมตามเกณฑ์กำหนดของความเป็นธรรม สร้างความเท่าเทียมแก่กลุ่มศึกษาทั้งหมด ก่อนการวัดติดตามผล ครั้งที่ 3 ของสัปดาห์ที่ 12 ต่างจากข้อค้นพบของ ประเพณีพร ชำนาญพงษ์ ได้ศึกษาการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในชุมชนกึ่งเมือง พบว่า ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงวัยสูงอายุ ไม่สามารถควบคุมระดับความดันโลหิตให้น้อยกว่า 140/90 มิลลิเมตรปรอท ร้อยละ 58.3 มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 33.3 และอยู่ในระดับสูงปานกลาง ร้อยละ 66.7 (ประเพณีพร ชำนาญพงษ์, 2559)

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการบริโภคอาหาร

หลังใช้รูปแบบ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการบริโภคอาหาร มากกว่าก่อนการใช้รูปแบบ แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการบริโภคอาหารของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองเพิ่มมากขึ้นหลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการบริโภคอาหาร เฉลี่ย 2.03 คะแนน ในสัปดาห์ที่ 1 ในสัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 12 ได้คะแนนเฉลี่ย 2.07 คะแนน อธิบายได้ว่า ผู้วิจัยใช้รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุด้านการบริโภคอาหารสอดคล้องกับวัฒนธรรม และทรัพยากรในท้องถิ่น ได้แก่ เมนูสุขภาพ แกงป่าไก่ ไข่ต้ม และผลไม้ตามฤดูกาล และอาหารแลกเปลี่ยนส่วนจากโรงทานการ ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการบริโภคอาหารของกลุ่มควบคุม เพิ่มขึ้นในสัปดาห์ 12 เนื่องจาก ผู้วิจัยได้จัดรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สูงอายุในสัปดาห์ที่ 10 ดังนั้น จึงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 12 เมื่อเข้าไปศึกษาวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาของชุมชน พบว่าเป็นบริบทและวิถีประเพณีของกลุ่มควบคุม จากการศึกษา

ในต่างประเทศให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพของอาหารในกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง สำหรับการป้องกัน และลดการกลับเป็นซ้ำของโรคหลอดเลือดสมอง ควรพิจารณาปัจจัยหลายประการเพื่อควบคุม และจัดการโรคหลอดเลือดสมอง ตัวอย่างเช่น ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองจำนวนมากได้รับการดูแลไม่ดี มีอาการป่วยร่วมหลายอย่าง และอาจมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมีโอกาสน้อยที่จะรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ มีนิสัยการรับประทานอาหารไม่เหมาะสม และคุณภาพอาหารไม่ดี ควรมีการกำหนดคำแนะนำด้านอาหารสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (Lim H. & Choue R., 2013) นอกจากนี้งานวิจัยของ กมล ศรีล้อม ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ เชียงพวพัฒนาธรรม พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง มีผลจากบริบทชุมชนที่เปลี่ยนแปลง (กมล ศรีล้อม, 2559)

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการออกกำลังกาย

หลังใช้รูปแบบ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการออกกำลังกาย มากกว่าก่อนการใช้รูปแบบ แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ กลุ่มทดลองเพิ่มมากขึ้นหลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลองก่อนใช้รูปแบบมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการออกกำลังกาย เฉลี่ย 2.45 คะแนน หลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ มีคะแนนถูกต้องเหมาะสม เฉลี่ย 2.62 คะแนน สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อธิบายได้ว่า ผู้วิจัยใช้กิจกรรมได้เหมาะสมกับผู้สูงอายุและสามารถทำได้ที่บ้าน ได้แก่ การออกกำลังกายด้วยผ้าขาวม้า ประกอบเพลงโรคหลอดเลือดสมอง จากการศึกษาในประเทศจีน การส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อป้องกันอาการหัวใจวาย และโรคหลอดเลือดสมอง ในผู้ป่วยความดันโลหิตสูงที่ลงทะเบียนใน Community - Based Hypertension Control Program มีการประเมินติดตามระยะยาว 3 ครั้งที่มีการตรวจวัดระดับพื้นฐานแล้ววัดผลเมื่อครบ 3 เดือน และ 6 เดือน หลังการเข้าร่วมโครงการการดูแลตนเองโดยมีชุมชนเข้าร่วม และยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง ผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 450 คน ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูงจากศูนย์สุขภาพชุมชน 12 แห่ง ในเมืองหวู่ฮั่น ประเทศจีน การดำเนินโครงการเป็น การจัดกิจกรรมเน้นพฤติกรรมที่ขึ้นาโดยแบบจำลองทราแกนส์ ทฤษฎีแบบจำลองการแพทย์เฉพาะบุคคล และทฤษฎีทุนทางสังคม ประกอบด้วย 6 ระยะ การดำเนินกิจกรรมทางกายในชุมชน เพื่อการป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง และหัวใจวายในผู้สูงอายุ ผู้ป่วยความดันโลหิตสูง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจและเข้าร่วมกิจกรรมทางกาย เพื่อป้องกันอาการหัวใจวายและโรคหลอดเลือดสมอง หลังการเข้าร่วมโครงการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น มีการลดลงอย่างมีนัยสำคัญในอุบัติการณ์ของอาการหัวใจวาย และโรคหลอดเลือดสมอง และความดันโลหิตลดลงปานกลางใน 6 เดือนหลังการเข้าร่วมโครงการ และการออกกำลังกาย

ที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญใน 3 เดือน และ 6 เดือน หลังการเข้าร่วมโครงการ (Lu, Y. et al., 2014)

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการจัดการความเครียด

หลังใช้รูปแบบ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการจัดการความเครียด ดีวก่อนการใช้รูปแบบ แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการจัดการความเครียดของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองเพิ่มมากขึ้นหลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ กลุ่มทดลองก่อนใช้รูปแบบมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการจัดการความเครียด เฉลี่ย 2.50 คะแนน หลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ มีคะแนนถูกต้องเหมาะสม เฉลี่ย 2.92 คะแนน อธิบายได้ว่า ผู้วิจัยใช้รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองด้านการจัดการความเครียดที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ด้วยวิธีการหว่านเหาะบำบัด โดยการออกเสียง โอ อา อุ เอ ประกอบท่าทาง แต่คะแนนเพิ่มขึ้นไม่มากพอ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทย และสังคมโลกเกิดวิกฤติโรคโควิด-19 ตามทฤษฎีนิเวศวิทยาสังคม เป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อสภาพความเป็นอยู่ มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตในช่วงเปลี่ยนผ่านที่มีผลกระทบโดยตรงและอ้อมกับประชากร บำเพ็ญ พงศ์เพชรดี ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เพื่อป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง พบว่า การส่งเสริมให้ผู้ป่วยรับรู้การดูแลสุขภาพของตนและมองเห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมรับรู้ถึงสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของตัวบุคคล ได้แก่ ตัวผู้ป่วยรับรู้การดูแลตนเองในการปรับเปลี่ยน การผ่อนคลาย การลดความเครียด และการมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ (บำเพ็ญ พงศ์เพชรดี, 2561)

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

หลังใช้รูปแบบ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดีวก่อนการใช้รูปแบบ แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดสมองด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองดีขึ้นหลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลองก่อนใช้รูปแบบมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เฉลี่ย 2.47 คะแนน หลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ และ 12 สัปดาห์ มีคะแนนเฉลี่ย 2.77 คะแนนเท่ากัน หลังใช้รูปแบบ มีคะแนนเฉลี่ย สูงวก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า ผู้วิจัยใช้กิจกรรมเพื่อป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ดีเหมาะสมกับผู้สูงอายุ การบริโภคแอลกอฮอล์ในปริมาณมากสัมพันธ์กับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นของโรคหลอดเลือดสมองแตกและโรคหลอดเลือดสมองขาดเลือด ดังนั้น การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากเกินไปส่งผลต่อความเสี่ยงของโรคหลอดเลือดสมอง

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการสูบบุหรี่

หลังใช้รูปแบบ ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการสูบบุหรี่ ดีวก่อนการใช้รูปแบบ แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการสูบบุหรี่ของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองเพิ่มมากขึ้นหลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มทดลองก่อนใช้รูปแบบมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการสูบบุหรี่ เฉลี่ย 2.53 คะแนน หลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองด้านการสูบบุหรี่ เฉลี่ย 2.85 คะแนน อธิบายได้ว่า ผู้วิจัยใช้กิจกรรมเพื่อป้องกันโรคหลอดเลือดสมองด้านการสูบบุหรี่ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการหลีกเลี่ยงบุหรี่มือสองจากคนใกล้ชิด ผลการศึกษาในประเทศเกาหลีของ Cho, J. - H. et al. พบว่า จากกลุ่มประชากร 3,797,572 คน อายุมากกว่า 40 ปีที่เข้าร่วมตรวจสุขภาพระหว่างปี พ.ศ. 2552-2553 กลุ่มตัวอย่างที่เลิกสูบบุหรี่จากการตรวจข้อมูลพื้นฐาน และประวัติย้อนหลัง 4 ปี มีการติดตามโรคหลอดเลือดสมองตีบจนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบอัตราส่วนอันตรายระหว่างกลุ่มเลิกบุหรี่ ผู้ไม่สูบบุหรี่ และผู้สูบบุหรี่ในปัจจุบัน พบว่าการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเลิกบุหรี่มีค่ามากกว่ากลุ่มผู้ป่วยทั้งหมด กลุ่มคนได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคหลอดเลือดสมองตีบ ในกลุ่มเลิกบุหรี่ทั้งหมด มีความเสี่ยงน้อยกว่ากลุ่มผู้ปัจจุบันยังสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญ (Cho, J. - H. et al., 2020)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน บูรณาการแนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาสังคม เป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ มีประโยชน์ มีความเหมาะสม ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจ หลังใช้รูปแบบ 10 สัปดาห์ ภาพรวมความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ มีระดับมาก กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจมากในทุกกิจกรรม การนำแนวคิดชุมชนเป็นฐาน ทำให้มีการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนในการใช้ทรัพยากร เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน สอดคล้องกับบริบท และความต้องการของชุมชน โดยมีการเรียนรู้แบบกลุ่ม การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้แบบเครือข่าย สร้างจิตสำนึกและพัฒนาศักยภาพของชุมชน รูปแบบการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ช่วยให้เกิดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ช่วยป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดสมองของผู้สูงอายุในชุมชนได้

เอกสารอ้างอิง

กมล ศรีล้อม. (2559). การพัฒนากระบวนการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุเชิงพหุวัฒนธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- บำเพ็ญ พงศ์เพชรดิถ. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมการดูแลตนเองของ ผู้ป่วยโรคเรื้อรังเพื่อป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง. วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก, 29(2), 1-11.
- ประเพ็ญพร ชำนาญพงษ์. (2559). การป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในผู้ป่วยโรคความดันโลหิต สูงในชุมชนกึ่งเมือง. วารสารการพัฒนาศุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 4(3), 325-340.
- สำนักนิเทศระบบการแพทย์ กรมการแพทย์. (2563). ฐานข้อมูลจากการประเมินข้อมูลจาก Health Data Center กระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- Burden of Disease Research Program Thailand (BOD Thailand), Ministry of Public Health. (2017). Burden of diseases and injuries of Thai population in 2014. Nonthaburi: Graphic Systems.
- Cho, J. - H. et al. (2020). Protective effect of smoking cessation on subsequent myocardial infarction and ischemic stroke independent of weight gain: A nationwide cohort study. PLoS ONE, 15(7), 1-11.
- Daniel, W. W. (2010). Biostatistics: Basic Concepts and Methodology for the Health sciences. (9th ed). Asia: John Wiley & Sons, Inc.
- Khwaenkhonchim P. & Hunnirun P. (2020). Development of health management model for socially joined older people through District Health System of Region Health 7. Rajabhat Chiang Mai Research Journal, 21(2), 63-79.
- Lim H. & Choue R. (2013). Impact of nutritional status and dietary quality on stroke: do we need specific recommendations? European Journal of Clinical Nutrition, 67(5), 548-554.
- Lu Y, et al. (2014). The evaluation of a culturally appropriate, community-based lifestyle intervention program for elderly Chinese immigrants with chronic diseases: a pilot study. Journal of Public Health, 36(1), 149-155.
- The Policy and Strategy Section. (2017). Bureau of Non-Communicable Disease, Ministry of Public Health. In 5-year national NCDs prevention and control plan (2017-2021). Nonthaburi: Emotion Art.
- World Stroke Organization: (WSO). (2017). Up again after stroke. Retrieved August 9, 2020, from <http://www.worldstrokecampaign.org>

การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัย
อยุธยาในวรรณกรรมयोพระเกียรติ*
CONSTRUCTION OF THE HEROIC KING ON THE WARRIOR
CHARACTERISTIC OF AYUTTHAYA MONARCH IN THE WRITTEN
PANEGYRIC VERSE OF KING

ไกรสิทธิ์ จามรจันทรสาขา

Kriasit Jamonjansakha

กาญจนา วิชญาปกรณ์

Kanchana Witchayapakorn

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: skypool2553@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พระราชลักษณะด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาและวิเคราะห์การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบ โดยวิเคราะห์ข้อมูลพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา 5 พระองค์ที่ปรากฏในวรรณกรรมयोพระเกียรติ ประกอบด้วย สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในเรื่องลิลิตยวนพ่าย สมเด็จพระนเรศวรมหาราชในเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย สมเด็จพระเจ้าปราสาททองในเรื่องคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระพุทเจ้าหลวงปราสาททอง สมเด็จพระนารายณ์มหาราชในเรื่องโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และ พระเจ้าท้ายสระในเรื่องโคลงชะลอพระพุทไสยาสน์ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลพระราชลักษณะด้านนักรบจากการประกอบพระราชกรณียกิจด้านการทหาร และใช้ทฤษฎี การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบด้วยบริบททางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) พระราชลักษณะด้านนักรบมี 3 ลักษณะ คือ นักรบด้านทำสงคราม นักรบสนับสนุนด้านทหาร และนักรบสนับสนุนด้านพระพุทธศาสนา 2) การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบด้วยบริบททางวัฒนธรรม พบคติความเชื่อ 4 ประการ คือ คติเทวราชา ธรรมเนียมปฏิบัติด้านการทูต การประกอบพระราชพิธี และคติจักรพรรดิราช ซึ่งช่วยประกอบสร้างให้พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาทั้ง 5 พระองค์ทรงมีพระราชลักษณะด้านนักรบที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะร่วม คือ การป้องกันบ้านเมืองจากการทำสงคราม ให้ปวงประชาราษฎร์ในพระ

* Received 7 March 2022; Revised 19 July 2022; Accepted 22 July 2022

ราชอาณาจักรมีความสุร่มเย็น พระราชลักษณะด้านนักรบมีความสำคัญต่อความมั่นคงด้านจิตใจ ความสงบในบ้านเมือง วรรณกรรมยอพระเกียรตินอกจากจะเป็นการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แล้ว ยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์และปวงประชาราษฎร์ ผ่านการประกอบพระราชกนิยกิจอเนกนานัปการเพื่อยังประโยชน์สุขแก่ปวงอาณาประชาราษฎร์

คำสำคัญ: การประกอบสร้าง, วีรกษัตริย์ด้านนักรบ, วรรณกรรมยอพระเกียรติ, พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา

Abstract

The objectives of this research article were to analyze the warrior characteristics of the Ayutthaya monarch and to analyze the construction of warrior heroism by considering the data from 5 Kings of the Ayutthaya period which appeared in the king praising literature, namely, King Boromatrailokanat in Lilit Yuanpai, King Naresuan the Great in Lilit Talengpai, King Prasat Thong in the praising of the late king Prasat Thong, King Narai the Great in the glorifying poem of King Narai the Great, and King Tai Sa in the poem Cha Lor Phra Phut Saiyat. The researcher analyzed the royal warrior characteristics from royal military activities and conducted the theory of warrior heroism construction with the cultural context. The results of the study were: 1) There were 3 characteristics of the royal warriors, namely, the royal warrior in the realm of war, the royal warrior in the realm of supporting the military, and the royal warrior in the realm of supporting Buddhism; 2) The construction of a heroic warrior king in a cultural context; four beliefs were found; Devaraja belief, diplomatic customs, performing the royal ceremony and Chakravartin belief. The foregoing beliefs aided in the formation of the 5 kings of the Ayutthaya period, each of whom had unique warrior traits but had the same goal of protecting the country from war in order to keep contentment and harmony in the Kingdom. The royal warrior characteristics were essential to the mental stability and tranquility of the country. The panegyric poems, in addition to recording historical events, were also empirical evidence of the relationship between the kings and the people through various royal duties for the benefit of all citizens.

Keywords: Construction, Warrior Heroism, Written Panegyric Verse of King, Ayutthaya Monarch

บทนำ

สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่คู่สังคมไทยมาช้านานตั้งแต่สมัยเริ่มก่อตั้งบ้านเมือง ชุมชน จนกลายเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ขึ้นได้ พระมหากษัตริย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาบ้านเมืองสู่ความเจริญรุ่งเรือง นำพาประชากรราษฎรผ่านพ้นวิกฤติการณ์บ้านเมืองผ่านช่วงเวลาที่ยากลำบาก ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อยังประโยชน์สุขแก่ปวงประชากรราษฎรและอาณาจักร ในวาระวรมงคลของไทยจึงปรากฏวรมงคลมอพระเกียรติ มีที่มาจากการขับร้องเป็นลำนำกล่าวชื่นชมพระสิริโฉมของพระล่อ พระเพื่อนและพระแพงในเรื่องลิลิตพระล่อ (เสาวณิต วิงวอน, 2530) ซึ่งมีเนื้อหาชื่นชม สรรเสริญพระมหากษัตริย์ให้พระเกียรติคุณจรจายไปยังวงกว้าง กว๊ามักหีบยกพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจอันสำคัญควรค่าแก่การยกย่องดังเช่นจารึกพ่อขุนรามคำแหงซึ่งเป็นวรมงคลมอพระเกียรติเรื่องแรกของไทย (ยุพร แสงทักษิณ, 2537) ได้นำพระราชประวัติของพ่อขุนรามคำแหง ขณะยังทรงเป็นพระราชโอรส เข้าร่วมกับพระราชบิดาในการทำสงครามป้องกันบ้านเมืองจากข้าศึก ได้ทรงชนช้างกับขุนสามชน และพระองค์เป็นฝ่ายได้รับชัยชนะ ด้วยความกล้าหาญและพระปรีชาสามารถในการเป็นนักรบ พระราชบิดาจึงพระราชทานนามแด่พระองค์ว่า “รามคำแหง” เพื่อเป็นเกียรติยศระลึกถึงเหตุการณ์แสดงความกล้าหาญในการชนช้างของพระราชโอรสในครั้งนั้น พระราชลักษณะด้านนักรบจึงมีความสำคัญต่อการปกป้องบ้านเมือง สร้างความสงบสุขร่มเย็นแก่บ้านเมืองและปวงประชากรราษฎร สมพระราชฐานะการเป็นพระมหากษัตริย์

การประกอบสร้าง (Construction) เป็นทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative) ด้วยกระบวนทัศน์ใหม่ (New paradigm) จากเดิมที่มุ่งศึกษาเรื่องเล่าในประเด็นเนื้อหาต้นสุนทรียศาสตร์ (ความไพเราะ) การเลียนแบบความจริง กระบวนทัศน์ใหม่จะให้ความสำคัญต่อการเล่าเรื่องในฐานะการประกอบความหมายแก่เรื่องเล่า ดังกรณีศึกษาแม่แก้วในฐานะตัวแทนสิ่งอัปมงคล แต่หากนักชีววิทยาเป็นผู้เล่าเรื่อง นักสสคเป็นผู้ควบคุมความสมดุลในธรรมชาติด้วยการกำจัดหนู หรือช่วยกำจัดหนูในฐานะศัตรูพืชแก่เกษตรกร การประกอบสร้างจึงเป็นการให้นิยามความหมายต่อวัตถุ สิ่งของ จากผู้เขียนมายังผู้อ่านในเรื่องเล่า ให้ผู้อ่านเข้าใจ “ความหมาย” ตามที่ผู้เขียนต้องการสื่อสาร ผู้วิจัยจึงสนใจนำทฤษฎีการประกอบสร้าง ความหมายมาใช้ในการศึกษาวรมงคลมอพระเกียรติในประเด็นความเป็นวีรกรรม เพื่อจะได้เข้าใจวรมงคลมอพระเกียรติในแง่มุมหนึ่ง

สมัยอยุธยาเป็นยุคบ้านเมืองมีความสงบร่มเย็น มีพระมหากษัตริย์ปกครองบ้านเมือง 33 พระองค์ ยาวนานถึง 417 ปี พระราชลักษณะด้านนักรบจึงเป็นปัจจัยสำคัญให้อาณาจักรอยุธยา มีระยะเวลาที่ยาวนาน บ้านเมืองมีความร่มเย็น ปราศจากการทำสงครามด้วยพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นจึงมีพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาถึง 5 พระองค์ที่ได้รับการสรรเสริญในวรมงคลมอพระเกียรติ ดังนี้ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในเรื่องลิลิตยวนพ่าย สมเด็จพระนเรศวรมหาราชในเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย สมเด็จพระเจ้าปราสาททองในเรื่อง

คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระพุทเจ้าหลวงปราสาททอง สมเด็จพระนารายณ์มหาราชในเรื่องโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และพระเจ้าท้ายสระในเรื่องโคลงชะลอพระพุทไสยาสน์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็นพระราชลักษณะด้านนักรบของพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยา ด้วยพระราชลักษณะด้านนักรบดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อการสร้างเสถียรภาพแก่บ้านเมือง สร้างความมั่นคงทำให้อาณาจักรอยุธยามีความยิ่งใหญ่ มีการปกครองอาณาจักรอย่างยาวนาน และเป็นแบบอย่างแก่บ้านเมืองในสมัยต่อมา

จากการสำรวจงานวิจัยวรรณกรรมยอพระเกียรติเบื้องต้น พบบทความเรื่อง “สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจากวีรบุรุษของราชสำนักสู่วีรกษัตริย์แบบราชาชาตินิยม” (บาหยัน อัมสำราญ, 2548) ศึกษาพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในงานเขียนประเภทต่าง ๆ พบว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็น “วีรกษัตริย์” มีความเปลี่ยนแปลงสารด้วยสื่อแต่ละประเภท และงานวิจัยเรื่อง “ยวนพ่ายโคลงฉันท์: ความสำคัญที่มีต่อการสร้างชนบและพัฒนาการของวรรณคดีประเภทยอพระเกียรติของไทย” (ปัทมา ธิษประเสริฐกุล, 2556) ศึกษาองค์ประกอบของเรื่องยวนพ่ายโคลงฉันท์ (หรือลิลิตยวนพ่าย) พบว่า เรื่องยวนพ่ายโคลงฉันท์มีอิทธิพลต่อเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายทั้งชื่อเรื่องและการสร้างตัวละคร ซึ่งมีประเด็นการศึกษาเพียงความเป็นวีรกษัตริย์ในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และการสร้างภาพลักษณ์สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในฐานะตัวละครที่เป็นองค์ประกอบของเรื่อง ยังไม่มีการศึกษาประเด็นความเป็นวีรกษัตริย์สมัยอยุธยาอีก 4 พระองค์ที่เหลือ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาหัวข้อ “การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ” เพื่อให้เข้าใจความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบที่ปรากฏของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา และเข้าใจวิธีการประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบ กวีมีวิธีการถ่ายทอดความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบแก่ผู้อ่านอย่างไร อีกทั้งเป็นการเทอดพระเกียรติแด่บุรพกษัตริย์สมัยอยุธยาด้านนักรบอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพระราชลักษณะด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ
2. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลวรรณกรรมยอพระเกียรติจากหนังสือวรรณคดียอพระเกียรติ (ยุพร แสงทักษิณ, 2537) คัดเลือกข้อมูลแบบเจาะจง มีเกณฑ์ด้านเนื้อหา 2 ประการ คือ มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระเกียรติพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาและปรากฏพระราชกรณียกิจ

ด้านการทหาร หรือการทำสงคราม ซึ่งได้วรรณกรรมยอพระเกียรติตามเกณฑ์ 5 เรื่อง ดังนี้ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในเรื่องลิลิตยวนพ่าย สมเด็จพระนเรศวรมหาราชในเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย สมเด็จพระเจ้าปราสาททองในเรื่องคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง สมเด็จพระนารายณ์มหาราชในเรื่องโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และพระเจ้าท้ายสระในเรื่องโคลงชะลอพระพุทไธยาสน์ ซึ่งทั้ง 5 เรื่องเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เนื่องจากได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่โดยกรมศิลปากร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) วรรณกรรมยอพระเกียรติทั้ง 5 เรื่อง ตามวัตถุประสงค์ไว้ 2 ประการ คือ พระราชกรณียกิจด้านนักรบเพื่อจำแนกพระราชลักษณะ ด้านนักรบ และด้านความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบ โดยใช้ทฤษฎีการประกอบสร้างด้วยบริบททางวัฒนธรรม (Cultural construction) ในการศึกษาความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบ โดยเรียบเรียงผล นำเสนอตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. พระราชลักษณะด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ นักรบด้านทำสงคราม นักรบด้านให้การสนับสนุนการทหาร และนักรบด้านสนับสนุนงานพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 นักรบด้านทำสงคราม คือ พระมหากษัตริย์ทรงทำหน้าที่เป็นนักรบป้องกันบ้านเมืองจากข้าศึกและการทำสงครามขยายดินแดน พบในพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์ คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทำสงครามต่อพระเจ้าติโลกราช ป้องกันเมืองเชียงขึ้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทำสงครามต่อพระมหาอุปราชา ป้องกันบ้านเมือง และทรงโปรดให้ทหารทำสงครามตีเมืองมะริด ตะนาวศรี ดังตัวอย่าง สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในเรื่องลิลิตยวนพ่าย ทรงยกกองทัพจากเมืองอยุธยาไปทำสงครามกับพระเจ้าติโลกราชฝ่ายเหนือ ดังนี้

๑ ยังพระนครเรศเรือง	อโยธยา
อรอาคนไอสวรรยเป็น	ปิ่นเกล้า
จำนิจำนยรมา	จอมราช
คิดใคร่ส่วยสุขเท่า	เทศเหนือ ฯ

(กรมศิลปากร, 2540)

ข้อความข้างต้นถอดคำประพันธ์ได้ว่า สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเสด็จจากกรุงศรีอยุธยาไปประทับยังหัวเมืองฝ่ายเหนือเพื่อการทำสงคราม สะท้อนให้เห็นถึงพระราชลักษณะนักรบด้านทำสงคราม

1.2 นักรบด้านให้การสนับสนุนการทหาร คือ พระมหากษัตริย์ทรงให้การสนับสนุน บำรุงกิจการทหาร พบพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าปราสาททองและสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดเกล้าฯ ให้ทหารเดินสวนสนามพร้อมอาวุธยุทธโธปกรณ์แก่ทูตตานุทูตและปวงประชาราษฎร์ที่มาร่วมชมพระราชพิธีสวดศีการาช และสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงโปรดการคล้อง ดังตัวอย่างสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในเรื่องโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงคล้องช้างด้วยพระองค์เองเป็นที่ประจักษ์แก่เหล่าความูช้าง ดังนี้

๑ สารทรงจงจวบช้าง	ไพรหาญ
ทันเถื่อนตัวเพรียวพาล	แก้วนกล้า
คชสารธำรงสาร	สุภาพ
หมอเชือกเชิงชาญร่า	ร้ายเข้าคอยหลัง ฯ

(มโหสถ, หลวงศรี, 2540)

ข้อความข้างต้นถอดคำประพันธ์ได้ว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงช้างให้วิ่งอย่างรวดเร็วจนความูช้างตามเสด็จไม่ทันพระองค์ สะท้อนให้เห็นพระราชลักษณะนักรบด้านสนับสนุนการทหาร

1.3 นักรบด้านสนับสนุนงานพระพุทธศาสนา คือ พระมหากษัตริย์ทรงโปรดให้ทหารในพระองค์ ช่วยสนับสนุน ช่วยงานด้านพระพุทธศาสนา พบพระมหากษัตริย์อยุธยา 1 พระองค์ คือ พระเจ้าท้ายสระในเรื่องโคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชสงครามเป็นแม่กองในการชะลอพระพุทธรูปองค์ใหญ่หนึ่กยนน้ำท่วม เนื่องจากเกินกำลังชาวบ้านจะดำเนินการชะลอพระพุทธรูปขนาดใหญ่ได้สำเร็จ พระยาราชสงครามเป็นนายทหารมีความสามารถ ดังนี้

๑ จึงมีสิงหนาทอื่น	โองการ
ส่งเสนีพิริยชาญ	เชี่ยวชาญ
เร่งคิดกิจการสมาน	เสมอเนตร
เล่ห์กลร่นคติให้	ผ่อนผันชลธาร ฯ

๑ เสนาสามารถเชื่อ ชาญสนาม
พระราชสงครามความ ชอบใช้
เคยคิดสำคัญติดตาม มามาก
ให้แต่งแสดงการไว้ ทำท้าวเรนสุร ฯ

(บรมโกศ, พระเจ้า, 2545)

ข้อความข้างต้นถอดคำประพันธ์ได้ว่า พระเจ้าท้ายสระทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระราชสงครามเป็นแม่กองในการชะลอพระพุทธรูป สะท้อนให้เห็นพระราชลักษณะนักรบ ด้านสนับสนุนงานพระพุทธศาสนา

2. การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา ด้วยบริบททางวัฒนธรรม พบ 4 คติความเชื่อ ได้แก่ คติเทวราชา ธรรมเนียมปฏิบัติด้านการทูต การประกอบพระราชพิธีและคติจักรพรรดิราช มีรายละเอียดดังนี้

2.1 คติเทวราชา เป็นคติความเชื่อที่ไทยได้รับมาจากอาณาจักรเขมร และนำมาใช้ในการปกครองบ้านเมืองสมัยอยุธยา โดยเชื่อว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเทวะตามหลักลัทธิพราหมณ์จตุตย์ร่างมนุษย์ อธิบายถึงที่มาพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์เหนือบุคคลทั่วไป ปรากฏคติเทวราชาในพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา 4 พระองค์ คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถกล่าวถึงที่มาการจุติของพระองค์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชในการกล่าวชื่นชมพระปรีชาสามารถด้านนักรบ สมเด็จพระเจ้าปราสาททองบรรยายทรงเป็นเทวราชาด้วยพระกฤษฎาภินิหาร และสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกล่าวถึงการถือจุติของพระองค์ ดังตัวอย่าง สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงจุติจากเทพเจ้าตามหลักลัทธิพราหมณ์ 11 พระองค์ ประกอบด้วยพระพรหม พระวิษณุ พระศิวะ พระอินทร์ พระยม พระมารุต พระวรุณ พระอัคนี ท้าวกุเวร พระอาทิตย์ และพระจันทร์ (เสาวณิต วิงวอน, 2530) ปรากฏในเรื่องลิลิตยวนพ่ายดังนี้

๑ พรหมพิษณุบรมเศรเจ้า จอมเมรุ มาคแฮ
ย่าเมศมารุตอม อาคนมัว
พรุณคนิกุเพนทรา สุรเสพย
เรื่อรวรวิรจ่า แจ่มจันทร ฯ
๑ เอกาทสเทพแล้ง เอาองค์ มาฤ
เป็นพระศรีสรรเพชญ ที่อ้าง
พระเสด็จดำรงรักษ ลัยงโลก ไล่แฮ
ทุกเทพทุกท้าวไหวว ช่วยไชย ฯ

(กรมศิลปากร, 2540)

ข้อความข้างต้นถอดคำประพันธ์ได้ว่า เทพเจ้าตามหลักลัทธิพราหมณ์ทั้ง 11 พระองค์ ได้หล่อหลอมจิตมาเป็นสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ คติเทวราชาช่วยประกอบสร้างให้สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงมีพระบรมเดชานุภาพยิ่งใหญ่

2.2 ธรรมเนียมปฏิบัติด้านการทูต การเจริญพระราชไมตรีระหว่างพระมหากษัตริย์ต่างเมืองเป็นวิธีการสื่อสารแบบทางการระหว่างอาณาจักร การยอมรับในพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ด้วยการส่งราชทูตไปถวายพระราชสาส์น เครื่องราชบรรณาการ การถวายและส่งของมีค่าแก่พระมหากษัตริย์ ปรากฏธรรมเนียมปฏิบัติด้านการทูตในพระมหากษัตริย์อยุธยา 3 พระองค์ คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ การมีหัวเมืองนำสิ่งของมีค่า ได้แก่ ช้าง ม้า เงินทองมาถวายแด่พระองค์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช การมีหัวเมืองประเทศราชถวายพระราชสาส์น และสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การมีกษัตริย์กัมพูชานำดอกไม้เงิน ดอกไม้ทองมาถวายแด่พระองค์ ดังตัวอย่างเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย พระเจ้าเชียงใหม่ส่งราชทูตถวายพระราชสาส์น ดังตัวอย่าง

๑ ศุภสารสุนทรสวัสดิ์ พิพัทธศาสน์นุสนธิ์ ตนข้าเจ้าเชียงใหม่ ใหญ่กว่า
ยวนมวลเขต ประเทศโยนกนิคม โอนศิโรตมอภิวาหน์ แทบบรรบาทยมก ดิลกเจ้า
สองเสียม เทียมแซ่โง่งไฟโรจน์ โชติขวลิตทศทศ เฝยพระยศยืนเียง ยิ่งครั้นครอง
ฟากฟ้า หล้าเกริ่นเกียรติทุกเหล่า ข้าพระพุทธเจ้าแต่ปาง บ่รารอดอาชญา องค์อิศ
รานฤเบศ เขตแคว้นแขวงแหล่งตะเลง บ่เกรงพระเดชหมิมา จำใจคลาคลีฟุห์ สู่เค็ก
ก่อดัสกร แก่พระนครโยธเยศ เหตุเชิญเคื่องเบื่องบาท เรื่องอุปราชาบาญ ขอเชื้อ
ทหานนฤโทษ โปรดนฤภัยใจแผ้ว แคล้วอาฆาตขาดพุน เพื่อพระการุณบารเมศ ข้า
บทเรศเรณู ขอเอากุศลประภาพ อาบอาตมหม่มหัว ตัวไพรไทยใหญ่น้อย ข้อยสบบสถาน
ลานนา เฉยฉายาเณอโพธิ รมศีโรตมัสสรพางค์ ปางนฤนาทยาตรพล คลด้านใดไปร่ำ
ข้าขอโดยเสด็จราช งานพยุหบาตรจำบัง ท้าวกำลังเลวหาญ โดยสัตยสารเสาวพจน์
ปรากฏชั่วแผ่นผไท คึงพอดไฟพอนกลบ ควบเขตขันธ์แต่ท้าว เป็นเดียด้าวแดนดล
เผือกก็แต่งตนตรีมัตย์ จำทูลศาสน์สือถวาย เตรียบตั้งวายคำเนิน เจริญรสาชไมตรี
เผด็จไพร่ร่วมมิตร แด่บพิตรโทไ้ ขอเชื้อขาดเคียดไข้ ชุ่นข้อเชิญความ เทอญนา

(ปรมานุชิตชินโรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ, 2545)

ข้อความข้างต้นถอดคำประพันธ์ได้ว่า พระเจ้าเชียงใหม่ขอพระราชทานอภัยโทษและนำเมืองเชียงใหม่พึ่งพระบรมโพธิสมภารแด่กรุงศรีอยุธยาสืบต่อไป ธรรมเนียมปฏิบัติด้านการทูตประกอบสร้างให้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีพระบรมเดชานุภาพอันยิ่งใหญ่

2.3 การประกอบพระราชพิธี อาณาจักรอยุธยาบังคับให้ท้าวราชาจากอาณาจักรขอม นำมาสู่การสร้างเสถียรภาพของบ้านเมือง ผ่านการประกอบพระราชพิธีที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจตามกำหนดที่เป็นแบบแผนราชประเพณีสืบมาแต่โบราณ หรือการพระราชพิธีที่พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้จัดขึ้น การประกอบพระราชพิธีปรากฏในพระมหากษัตริย์อยุธยา 1 พระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธี 2 พระราชพิธี คือ พระราชพิธีอินทราภิเษกและพระราชพิธีสัคกราช ดังตัวอย่างในเรื่องคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง ได้บรรยายบรรยากาศงานพระราชพิธีอินทราภิเษก ดังนี้

๑ ครั้งเสร็จพระราชพิธี การโดยในตรี

บัญชาพระคาถา

๑ เถลิงศกขึ้นวารจันทา เสร็จการอินทรา –
ภิเษกเจ้าจอมกษัตริย์

๑ แล้วเป่าสังข์ทักษิณาวุธถ้วนถึงสามนัด
แลคีตดุริยดนตรี

๑ จึงฆาตวรอินทราเกรี ดุจไกรสรสี
หนาท้องแข่งขาน

๑ แล้วลั่นฆ้องชัยในสถานเสียงคัมพบันดาล
ดุริเยก้องกาหลง

(ราชครู, พระมหา, 2545)

ข้อความข้างต้นถอดคำประพันธ์ได้ว่า เมื่อได้ศุภฤกษ์ เจ้าพนักงานได้เป่าสังข์ประโคมกลอง และลั่นฆ้องชัยตามลำดับ เป็นอันเสร็จการพระราชพิธีอินทราภิเษก การประกอบพระราชพิธีประกอบสร้างให้สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงมีพระบรมเดชานุภาพ

2.4 คติจักรพรรดิราช เป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ มีที่มาจากพระพุทธศาสนา เชื่อว่าพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเดชานุภาพ มีพระราชอาณาจักรกว้างขวาง ปรากฏเครื่องหมายแสดงความเป็นพระจักรพรรดิราช 7 ประการประจำพระองค์ คือ ข้างแก้ว ม้าแก้ว นางแก้ว ขุนคลังแก้ว ขุนพลแก้ว จักรแก้ว แก้วมณี (พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), 2531) คติจักรพรรดิราชปรากฏในพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา 1 พระองค์ คือ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชในเรื่องโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวเมืองกาญจนบุรีนำความเข้ากราบบังคมทูลเรื่องการพบช้างเผือกให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบเนื่องจากชาวเมืองต่างชื่นชมต่อการได้พบช้างเผือกในครั้งนี้ ดังนี้

๑ พระยศปางให้ข่าว มาถวาย
ได้เผือกพังพรณราย ผ่องแผ้ว
ในกาญจนบุรีหมาย พนเวช
เมืองมิ่งมีช้างแก้ว ทัวให้ชมบุญ ฯ

(มโหสถ, หลวงศรี, 2540)

ข้อความข้างต้นถอดคำประพันธ์ได้ว่า ชาวเมืองต่างดีใจ เมื่อทราบข่าว ชาวเมืองกาญจนบุรีนำช้างเผือกขึ้นทูลเกล้าถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คดีจักรพรรดิราช ประกอบสร้างให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงมีพระบรมเดชานุภาพ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “การประกอบสร้างความเป็นวีรภคัตริย์ด้านนักรบของ พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ” ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

1. พระราชลักษณะด้านนักรบพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา 5 พระองค์ ในวรรณกรรม ยอพระเกียรติ จำแนกพระราชลักษณะได้ 3 ลักษณะ คือ นักรบด้านทำสงคราม นักรบด้านให้ การสนับสนุนการทหาร และนักรบด้านสนับสนุนงานพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 นักรบด้านทำสงคราม มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นพระกรณีย กิจที่ทรงกระทำด้วยพระองค์เองในฐานะที่ทรงเป็นนักรบ ปกป้องบ้านเมือง ขับไล่ข้าศึกออกจาก พระราชอาณาจักร พระราชกรณียกิจด้านนักรบจึงเป็นพระราชวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ ดังประจักษ์ พยานถึงพระปรีชาสามารถด้านนักรบในสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถและสมเด็จพระนเรศวร มหาราชได้เป็นอย่างดี การทำยุทธหัตถีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงเป็นพระราชวีรกรรม อันสำคัญ ในด้านการป้องกันบ้านเมืองจากกองทัพต่างเมือง สะท้อนความเป็นวีรภคัตริย์นักรบ ตามอุดมคติได้เป็นอย่างดี สร้างพระเกียรติยศแด่พระองค์อย่างสูงสุด เครื่องทรงและพระศาสตราวุธ ทั้งพระมาลา พระแสง ที่ใช้ในการทำยุทธหัตถีต่างได้รับการถวายพระนามใหม่ว่า “พระมาลาเปี้ยว” และ “พระแสงของ้าวเจ้าพระยาแสนพลพ่าย” นับเนื่องในเครื่องราชูปโภคอย่างหนึ่ง (ดำรงรา ชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, 2555) พระปรีชาสามารถด้านนักรบดังกล่าว กลายเป็นที่มาของการแต่งวรรณกรรมยอพระเกียรติเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่งสมเด็จพระมหา สมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงนิพนธ์ขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัว โดยผ่านกาลเวลาอย่างยาวนานจากสมัยอยุธยาตอนกลางถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1.2 นักรบด้านให้การสนับสนุนการทหาร เป็นการปรับเปลี่ยนพระราชกรณีย กิจด้านการทหาร จากภาวะสงครามมายังบ้านเมืองสงบร่มเย็น พระราชกรณียกิจด้านการทหาร จึงเปลี่ยนเป็นการให้สนับสนุนการทหาร จึงแสดงออกผ่านการสนับสนุนการแสดงแสนยานุภาพ ด้านการทหารในงานพระราชพิธีออกสนามที่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดให้จัดขึ้น

และแสดงพระปรีชาสามารถด้านคชศาสตร์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้เป็นที่ประจักษ์แก่ข้าราชการบริพาร ความสนพระราชหฤทัยด้านการคชศาสตร์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เจริญรอยพระราชจริยวัตรของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ทรงเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบตามอุดมคติกลายมาเป็นแบบอย่างให้พระมหากษัตริย์เจริญรอยตามพระราชจริยวัตรดังกล่าว

1.3 นักรบด้านสนับสนุนงานพระพุทธศาสนา สะท้อนภาพบ้านเมืองรัชสมัยพระเจ้าท้ายสระมีความสงบร่มเย็น ปราศจากเหตุการณ์ความวุ่นวายในบ้านเมือง การกีดกันการทหารปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่เป็นการชะลอพระพุทธรูปองค์ใหญ่ เกินความสามารถของผู้คนในบ้านเมือง จึงต้องอาศัยกองทัพที่มีศักยภาพเพียบพร้อมทั้งกำลังพล เครื่องมือ ตลอดจนความสามารถของนายทัพผู้ควบคุม กำกับทหาร ทำให้การชะลอพระพุทธรูปสำเร็จตามพระราชประสงค์ในสมัยพระเจ้าท้ายสระ หากปราศจากกองทัพที่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่การชะลอพระพุทธรูปก็ไม่าอาจสำเร็จได้ การชะลอพระพุทธรูปจึงเป็นการแสดงแสนยานุภาพทางทหาร ความพร้อมด้านทหาร สร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจแก่ปวงประชาราษฎร์อย่างหนึ่ง

2. การประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา ด้วยบริบททางวัฒนธรรม ปรากฏคติความเชื่อที่ช่วยประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบแก่พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา 4 คติความเชื่อ ได้แก่ คติเทวราชา ธรรมเนียมปฏิบัติด้านการทูลการประกอบพระราชพิธี และคติจักรพรรดิราช มีรายละเอียดดังนี้

2.1 คติเทวราชา ใช้ในการประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบ 4 พระองค์ ทรงมีพระบรมเดชาภาพ และพระปรีชาสามารถด้านการทหาร ด้วยคติเทวราชาช่วยเชิดชูพระราชฐานะของพระมหากษัตริย์ให้มีความพิเศษเหนือบุคคลทั่วไป และใช้ในการอธิบายถึงพระบรมเดชาภาพด้านการทหาร เหตุที่คติเทวราชาไม่ปรากฏในเรื่องโคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์นั้น ด้วยกรมพระราชวังบวรสถานมงคล (พระอิสริยยศขณะพระนิพนธ์) ทรงมีพระราชประสงค์บันทึกพระราชกรณียกิจการชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์ของพระเจ้าท้ายสระตามความเป็นจริง มากกว่าจะมุ่งสรรเสริญตามขนบของวรรณกรรมयोพระเกียรติ และทรงมีพระราชวินิจฉัยถึงความเหมาะสม การชะลอพระพุทธรูปซึ่งเป็นสิ่งแทนองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นการบำรุงพระพุทธศาสนาโดยตรง จึงมีบัณฑูรนำคติความเชื่อนอกพระพุทธศาสนาเข้ามาแทรกไว้ในเรื่อง

2.2 ธรรมเนียมปฏิบัติด้านการทูล ใช้ในการประกอบสร้างความเป็นวีรกษัตริย์ด้านนักรบพระมหากษัตริย์อยุธยา 3 พระองค์ คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นวิธีการแสดงการยอมรับต่อพระบรมเดชาภาพของพระมหากษัตริย์อย่างดุขภูมิภาพ ผ่านการถวายพระราชสาสน์ เครื่องราชบรรณาการ และสิ่งของมีค่า โดยเฉพาะเหตุการณ์ภายหลังสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงกระทำยุทธหัตถีมีชัยเหนือพระมหาอุปราชา พระเจ้าเชียงใหม่ส่งราชทูตแด่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ด้วยหว่านเกรงต่อพระบรมเดชาภาพ และประจักษ์ต่อพระปรีชาสามารถด้านนักรบ

2.3 การประกอบพระราชพิธี พบพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา 1 พระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงประกอบพระราชพิธีอินทราภิเษกและพระราชพิธีลบศักราช ล้วนแสดงพระราชวิรักษัตริย์ด้านนักรบผู้ทรงมีพระบรมเดชานุภาพ เป็นเหตุให้พระอินทร์เสด็จลงมามอบเครื่องราชกกุธภัณฑ์แสดงความเป็นพระราชาธิบดีราชผู้ยิ่งใหญ่ และทรงใช้พระกฤษฎาภินิหารประกอบพระราชพิธีลบศักราช ให้ศักราชถอยหลังไป 1,000 ปี เพื่อคลายความวิตกเรื่องการเข้าสู่กลียุค (บุญเตือน ศรีวรพจน์, 2543) การประกอบพระราชพิธีทั้ง 2 พระราชพิธีช่วยเสริมพระราชฐานะของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองมีพระบรมเดชานุภาพยิ่งใหญ่ ประจักษ์แก่เหล่าพวทูตานุทูตและปวงประชาราษฎร์ที่เข้ามาร่วมชมพระราชพิธีลบศักราช และยังทำให้พระองค์ทรงมีสิทธิความชอบธรรมในการปกครองอยุธยาด้วย

2.4 คติจักรพรรดิราช การครอบครองช้างเผือกซึ่งเป็นสัญลักษณ์ 1 ใน 7 สิ่งอันแสดงความเป็นจักรพรรดิราช นำความเชื่อจาก “นามธรรม” เชื่อมโยงสู่ “รูปธรรม” โดยมีช้างเผือกที่มีรูปร่าง ผิวพรรณ พิเศษแตกต่างจากช้างทั่วไป เป็นสิ่งของหายากจึงช่วยเชิดชูพระเกียรติคุณ หากพิจารณาอีกแง่มุมหนึ่ง การครอบครองช้างถือเป็นการสะสมอาวุธยุทโธปกรณ์ใช้ในราชการสงคราม ด้วยช้างมีความสำคัญในการบรรทุกสิ่งของ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า เครื่องหมายแสดงความเป็นจักรพรรดิราชอาจเป็นความเปรียบ อาณาจักรที่มีความเข้มแข็งต้องประกอบด้วยปัจจัยภายใน ช้างเผือก ม้าเผือก คือ กำลังอำนาจของจักรพรรดิ หรือแสนยานุภาพทางทหาร (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2559) การครอบครองช้างจึงเป็นการเสริมกำลังศักยภาพในกองทัพ เตรียมความพร้อมด้านการทหารอย่างหนึ่ง

องค์ความรู้ใหม่

พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาทั้ง 5 พระองค์ล้วนมีพระราชลักษณะด้านนักรบ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการทหารที่แตกต่างกัน ทรงมีพระราชปณิธานร่วม คือ ทรงใช้พระราชลักษณะด้านนักรบในการปกป้อง รักษาบ้านเมืองให้สงบร่มเย็น ปราศจากสงคราม ปวงประชาราษฎร์มีความสุขในพระราชอาณาจักร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประกอบสร้างความเป็นวิรักษัตริย์ด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาพระราชลักษณะด้านนักรบของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ พบพระราชลักษณะด้านนักรบ 3 ลักษณะ คือ นักรบด้านทำสงคราม นักรบด้านให้การสนับสนุนการทหาร และนักรบด้านสนับสนุนงานพระพุทธศาสนา และ 2) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความเป็นวิรักษัตริย์ด้านนักรบด้วยบริบททางวัฒนธรรม พบการประกอบสร้างด้วยบริบททางวัฒนธรรม 4 คติความเชื่อ คือ คติเทวราชา ธรรมเนียมปฏิบัติด้านการทูต การประกอบพระราชพิธีและ

คติจักรพรรดิราช ควรมีการศึกษา การประกอบสร้างความเป็นวีรภักษัตริย์ในวรรณกรรมยอพระเกียรติสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงรอยต่อระหว่างสังคมแบบจารีตนิยมกับสังคมสมัยใหม่ ย่อมได้ผลจากการศึกษาที่ต่างจากในบทความเรื่องนี้

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “พัฒนาการความเป็นวีรภักษัตริย์ในวรรณกรรมยอพระเกียรติตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรแห่งกรุงรัตนโกสินทร์” หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.กาญจนา วิชญาปกรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2540). ลิลิตยวนพ่าย ใน วรรณกรรมสมัยอยุธยา. เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2555). พระประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- บรมโกศ, พระเจ้า. (2545). โคลงชะลอพระพุทไธยาสน์ ใน วรรณกรรมสมัยอยุธยา. เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- บาหยัน อิมสำราญ. (2548). สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจากวีรบุรุษของราชสำนักสู่วีรบุรุษแบบราชาชาตินิยม. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2543). อธิบายเรื่องคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง ใน คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง. กรุงเทพมหานคร: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ปรมาณูชิตชินอรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ. (2545). ลิลิตตะเลงพ่าย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2559). ธรรมรัฐ - ธรรมราชา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมา ติ่มประเสริฐกุล. (2556). ยวนพ่ายโคลงฉันท์ : ความสำคัญที่มีต่อการสร้างชนและพัฒนาการของวรรณคดีประเภทยอพระเกียรติของไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- มโหสถ, หลวงศรี. (2540). โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ใน วรรณกรรมสมัยอยุธยา. เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2537). วรรณคดีขอพระเกียรติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ราชครู, พระมหา. (2545). คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราชญ์ทอง ใน วรรณกรรมสมัยอยุธยา. เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- เสาวณิต วิงวอน. (2530). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมขอพระเกียรติ. ใน ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน*

DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL FOR THE WORLD-CLASS STANDARD SCHOOLS FOR SUSTAINABILITY

นฤภพ ขันทับไทย

Naruephop Khanthapthai

โรงเรียนศึกษานารีวิทยา

Suksanareewittaya School, Thailand

E-mail: khanong_bk31@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน ใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา ประชากร คือ โรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 1,635 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ โรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 311 โรงเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน 2) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองใช้รูปแบบ คือ โรงเรียนศึกษานารีวิทยา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบประเมิน แบบสังเกตและแบบบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา จากผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย รายละเอียดของรูปแบบและแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ โดยรายละเอียดของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) จุดเน้นของรูปแบบ 3) ลักษณะสำคัญของรูปแบบ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีจุดเน้นการดำเนินงานแบบร่วมมือกันของทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างยั่งยืนของนักเรียน จากการประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน พบว่า ด้านความเหมาะสมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.30) ด้านความเป็นประโยชน์มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.24) ด้านความเป็นไปได้มีระดับ

* Received 13 July 2022; Revised 23 July 2022; Accepted 26 July 2022

ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.19) และในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.17)

คำสำคัญ: การบริหาร, โรงเรียนมาตรฐานสากล, ความยั่งยืน, การวิจัยและพัฒนา, การพัฒนา รูปแบบ

Abstract

The objective of this research article were to develop a management model for the world-class standard schools for sustainability. This was Research and Development (R&D). The population was 1,635 the world-class standard schools. A sample was divided into two groups as follows: 1) the sample for collecting basic data was 311 the world-class standard schools, using the cluster sampling method and the Craigie and Morgan sample size tables. 2) The sample for the model experiment is Suksanareewittaya School, using the purposive selection method. The research Instrument were questionnaires, assessment forms, observation forms, and record forms. Data were analyzed using mean, frequency, percentage, and content analysis. The results of the research found that 1) a management model for the world-class standard schools for sustainability contained the details of the model and guidelines for applying. The details of the model consisted of 1) the name of the model 2) the focus of the model and 3) the main characteristics of the model. Each component focused on the collaborative operations of all parties, including executives, personnel, and stakeholders. And managed by a quality system according to the Thailand Quality Award (TQA) criteria to lead to sustainable learning outcomes for students. The model assessment of suitability helpfulness and possibility was found that the suitability aspect was at the highest level ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.30) and the usefulness was at the highest level ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.24) The possibility aspect was at the highest level ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.19) and the overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.17)

Keywords: Management, The World-Class Standard Schools, Sustainability, Research and Development, Developed Model

บทนำ

โรงเรียนเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคน เนื่องจากโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรทุกประเภท โรงเรียนจึงควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์กรประเภทใด การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันผลักดันให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ในปัจจุบันคุณภาพการศึกษาของนักเรียนของประเทศไทยในระดับนานาชาติ เมื่อพิจารณาจากรายงานผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกของ International Institute for Management Development (IMD) ในปี 2562 พบว่า ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระดับนานาชาติในภาพรวม ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 25 จาก 63 ประเทศ ซึ่งมีแนวโน้มดีขึ้น กว่าปี 2561 (อันดับที่ 30) แต่ก็ยังต่ำกว่าประเทศในเอเชียหลายประเทศ ได้แก่ ฮองกง สิงคโปร์ ญี่ปุ่น มาเลเซีย จีน และไต้หวัน สำหรับด้านการศึกษาในภาพรวม ปรากฏว่า ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 56 ซึ่งเป็นรองประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน คือ สิงคโปร์และมาเลเซีย และนอกจากนี้ โรงเรียนที่มีผลการสอบ O-NET สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยมีน้อยมาก ดังนั้นการมุ่งหาความเป็นเลิศสร้างนักเรียนที่มีความรู้และทักษะให้มีสัดส่วนมากขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เทียบเท่าระดับนานาชาติจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ดำเนินโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อมุ่งหวังในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนชั้นนำที่มีความพร้อม เพื่อให้เป็นโรงเรียนที่มีระบบในการพัฒนานักเรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ โดยใช้นวัตกรรม 2 ประการ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากล และการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ จากการดำเนินโครงการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาของประเทศไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการยกระดับโรงเรียนในประเทศไทยให้ทัดเทียมนานาชาติ ซึ่งเมื่อประเมินผลโครงการ พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งด้านการจัดระบบบริหารจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ส่งผลให้โรงเรียนพัฒนามากขึ้นตามสภาพและความพร้อมของโรงเรียน โดยโรงเรียนยังต้องการได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) อย่างไรก็ตามจากรายงานการวิจัย เรื่อง ผลการดำเนินโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยสำนักงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2553-2560 พบว่า ประสิทธิภาพที่เกิดจากการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลประสบความสำเร็จแตกต่างกันไป เช่น กระบวนการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) พบว่า การดำเนินการตามแนวทางการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก แต่กระบวนการจัดการเรียนการสอน

ที่เทียบเคียงมาตรฐานสากลด้านคุณภาพของครู พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง หรือ คุณลักษณะของนักเรียนที่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก พบว่า นักเรียนยังมีคุณภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และมีความสนใจวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการทางการศึกษาของ Tony Bush ซึ่งกล่าวว่าการบริหารองค์กรหรือสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้ร่วมงานในองค์กร และการตัดสินใจโดยใช้วิธีการตกลงร่วมกันของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจน มีการวางแผน การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร (Bush, T., 2009) 2) แนวคิดการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 7 หมวด คือ การนำองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมุ่งเน้นลูกค้า การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นการปฏิบัติการ และผลลัพธ์ 3) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดของ OLSP ได้กล่าวถึงการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ของพลเมืองทุกคน เพื่อให้พลเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคตมีความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่จำเป็นในการสร้างสรรค์อนาคตที่มีการพัฒนาที่ยั่งยืน (Ontario Learning for Sustainability Partnership (OLSP), 1996) และ 4) แนวคิดการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนของ UNESCO ระบุว่าการศึกษาเป็นความหวังที่ดีที่สุดของมนุษยชาติในการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน การนิยามการศึกษาในความหมายที่กว้างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ขยายประชาคมนักการศึกษาให้กว้างขึ้น นักการศึกษานอกจากจะหมายถึงครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษาแล้ว ยังหมายรวมถึงนักพัฒนาหลักสูตร บุคลากรสนับสนุน นักฝึกอบรมในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่วางแผนสุขภาพผู้นำเยาวชน กรรมการสมาคมผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สื่อมวลชน เป็นต้น ประการที่สอง ขยายประชาคมสถาบันการศึกษาให้กว้างขึ้น องค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันมูลนิธิ และองค์กรภาคเอกชน ในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรม ล้วนเป็นสถาบันที่จะมีส่วนร่วมในการทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งและมีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (UNESCO, 1997) เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนที่สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยและเพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทย จำนวน 1,635 โรงเรียน (สารสนเทศโรงเรียนมาตรฐานสากล, 2561)

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ โรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 311 โรงเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองใช้รูปแบบ คือ โรงเรียนศึกษานารีวิทยา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและขั้นตอนการสร้าง

2.1 แบบสอบถามสภาพการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรคของโรงเรียนมาตรฐานสากลในปัจจุบัน โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำแบบสอบถามสภาพการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรคของโรงเรียนมาตรฐานสากลในปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน ระยะเวลาการทำงานในสถานศึกษาปัจจุบัน วุฒิการศึกษา ประเภทของสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรคของโรงเรียนมาตรฐานสากลในปัจจุบันเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ 3) นำเสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC (Index of Item-Objective Congruence) ความเหมาะสมและความชัดเจนของการใช้ภาษา 4) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 5) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2.2 แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน ระยะเวลาการทำงานในสถานศึกษาปัจจุบัน วุฒิการศึกษา ประเภทของสถานศึกษา และขนาด

ของสถานศึกษา ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 90 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ 3) นำเสนอแบบประเมินต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC (Index of Item-Objective Congruence) ความเหมาะสมและความชัดเจนของการใช้ภาษา 4) ปรับปรุงแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 5) นำไปทดลองใช้กับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา หัวหน้างานแผนงานของสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูจากโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 6) หาความเที่ยงโดยใช้สูตร KR-20 และค่าอำนาจจำแนก 7) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

2.3 แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำแบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมินเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ - สกุล วุฒิการศึกษา สูงสุด/สาขาวิชา ตำแหน่งทางการบริหาร/การทำงานปัจจุบัน สถานที่ทำงาน และอื่น ๆ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ 3) นำเสนอแบบประเมินต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC (Index of Item-Objective Congruence) ความเหมาะสมและความชัดเจนของการใช้ภาษา 4) ปรับปรุงแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 5) นำไปทดลองใช้กับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา หัวหน้างานแผนงานของสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูจากโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 6) หาความเที่ยงโดยใช้สูตร KR-20 และค่าอำนาจจำแนก 7) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

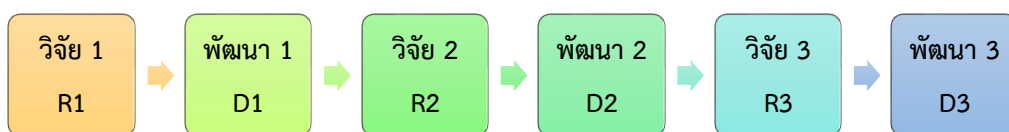
2.4 แบบสังเกตและแบบบันทึกผลการใช้รูปแบบ โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำแบบสังเกตและแบบบันทึกผลการใช้รูปแบบ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ - สกุล วุฒิการศึกษาสูงสุด/สาขาวิชา ตำแหน่งทางการบริหาร/การทำงานปัจจุบัน สถานที่ทำงาน และอื่น ๆ ตอนที่ 2 ผลการสังเกตและบันทึกผลการใช้รูปแบบเป็นแบบบันทึกปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ 3) นำเสนอแบบสังเกตและแบบบันทึกต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อ

ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC (Index of Item-Objective Congruence) ความเหมาะสมและความชัดเจนของการใช้ภาษา 4) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบสังเกตและแบบบันทึกผลการใช้รูปแบบ ฉบับสมบูรณ์

2.5 ประเมินประสิทธิผลในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนตามสภาพจริง โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำประเมินประสิทธิผล แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมินเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ - สกุล วุฒิการศึกษา สูงสุด/สาขาวิชา ตำแหน่งทางการบริหาร/การทำงานปัจจุบัน สถานที่ทำงาน และอื่น ๆ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเมินประสิทธิผลในการใช้รูปแบบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 45 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ 3) นำเสนอแบบประเมินต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC (Index of Item-Objective Congruence) ความเหมาะสมและความชัดเจนของการใช้ภาษา 4) ปรับปรุงแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 5) นำไปทดลองใช้กับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา หัวหน้างานแผนงานของสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูจากโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 6) หาความเที่ยงโดยใช้สูตร KR-20 และค่าอำนาจจำแนก 7) ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนในการวิจัยและพัฒนาดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นที่ 1 (R1) มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินงานพัฒนารูปแบบ โดยข้อมูลพื้นฐานดังกล่าว ประกอบด้วย 1) สภาพการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรคในการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลในปัจจุบัน และ 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ โดยมีการดำเนินงานดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการทางการศึกษาของ Tony Bush 2) แนวคิดการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) 3) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดของ OLSP 4) แนวคิดการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนของ

UNESCO และ 5) รายละเอียดเกี่ยวกับโรงเรียนมาตรฐานสากล จากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาเป็นหลักการในการพัฒนารูปแบบ 2) ศึกษาสภาพการดำเนินการโรงเรียนมาตรฐานสากลและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา หัวหน้างานแผนงานของสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูจากโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรคของโรงเรียนมาตรฐานสากลในปัจจุบัน 3) สำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ โดยใช้แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ โดยให้ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา หัวหน้างานแผนงานของสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูจากโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบประเมิน

3.2 ขั้นที่ 2 (D1) มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานดังนี้ 1) จัดทำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน (ฉบับร่าง) 2) ยกร่างเพิ่มเติมรูปแบบโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาและด้านบริหารการศึกษา จำนวน 6 คน 3) ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบโดยเสนอรูปแบบต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาและด้านบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC (Index of Item-Objective Congruence) ความเหมาะสมและความชัดเจนของการใช้ภาษา จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3 ขั้นที่ 3 (R2) มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อค้นหาข้อมูลที่จะนำมาใช้สำหรับการปรับปรุงรูปแบบโดยนำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน (ฉบับร่าง) ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนศึกษานารีวิทยา ระยะเวลา 1 ปี การศึกษา มีการดำเนินงานดังนี้ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองใช้รูปแบบ โดยใช้แบบสังเกตและแบบบันทึก 2) ประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยให้ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนศึกษานารีวิทยาทดสอบประเมิน 3) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นสรุปผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้

3.4 ขั้นที่ 4 (D2) มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน (ฉบับสมบูรณ์) โดยนำข้อมูลที่ได้ในขั้นที่ 3 มาใช้แก้ไขปรับปรุงรูปแบบ

3.5 ขั้นที่ 5 (R3) มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อประเมินประสิทธิผลในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนตามสภาพจริง เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะนำมาใช้สำหรับการขยายผลเพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน (ฉบับสมบูรณ์) ที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงจากขั้นที่ 4 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนศึกษานารีวิทยา ระยะเวลา 1 ปีการศึกษา มีการดำเนินงานดังนี้ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองใช้รูปแบบ โดยใช้แบบสังเกตและแบบบันทึก 2) ประเมินประสิทธิผลในการใช้รูปแบบ โดยให้ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนศึกษานารีวิทยาตอบประเมินประสิทธิผลในการใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนตามสภาพจริง 3) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นสรุปผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้

3.6 ขั้นที่ 6 (D3) มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน (ฉบับสมบูรณ์) โดยนำข้อมูลที่ได้ในขั้นที่ 5 มาใช้แก้ไขปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์และคุณภาพมากยิ่งขึ้น จากนั้นนำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน (ฉบับสมบูรณ์) ตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องสมบูรณ์ โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาและด้านบริหารการศึกษา จำนวน 6 ท่าน อีกครั้งหนึ่ง

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน มีผลการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วยรายละเอียดของรูปแบบ และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1.1 รายละเอียดของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) จุดเน้นของรูปแบบ 3) ลักษณะสำคัญของรูปแบบ รายละเอียดดังนี้

1.1.1 ชื่อรูปแบบ: รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน

1.1.2 จุดเน้นของรูปแบบ: รูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เน้นบูรณาการระหว่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Collegial model) การบริหารด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) และการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นระบบเพื่อให้การบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

1.1.3 ลักษณะสำคัญของรูปแบบ มืองค์ประกอบดังนี้

1.1.3.1 องค์ประกอบของการบริหารจัดการ ประกอบด้วย

(1) ระดับชั้นในการกำหนดเป้าประสงค์ ประกอบด้วย หน่วยงานต้นสังกัด โรงเรียน และบุคลากรผู้รับผิดชอบแต่ละงาน

(2) กระบวนการกำหนดเป้าประสงค์ ดำเนินการ กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ของโรงเรียนโดยผู้บริหารและการตกลงร่วมกันของทุกฝ่าย

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์กับการตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจจากเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน โดยมีพื้นฐานมาจากเป้าหมายของหน่วยงานต้นสังกัด

(4) ลักษณะของกระบวนการตัดสินใจ มีลักษณะ การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ของโรงเรียน โดยได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกเสียงส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้อง

(5) ลักษณะของโครงสร้าง มีลักษณะโครงสร้างการ ดำเนินงานในโรงเรียนจัดตามการปฏิบัติงานตามความจริง มีลักษณะเท่าเทียมกัน รวมถึง สอดคล้องกับวัฒนธรรมเชิงประจักษ์ของโรงเรียน

(6) ความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ได้แก่ หน่วยงานสนับสนุนต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการต่าง ๆ รวมไปถึงชุมชนโดยรอบ ทั้งนี้มีผู้ประสานงานและแบบอย่าง ในการประสานงานหลักคือผู้บริหาร

(7) แบบของการนำ ความสามารถในการนำของ ผู้บริหารเป็นในลักษณะของผู้แสวงหาฉันทมติ

(8) รูปแบบภาวะผู้นำ พฤติกรรมความเป็นผู้นำของ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational)

1.1.3.2 การบริหารด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์ รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ซึ่งเป็นระบบที่จะพัฒนา สถานศึกษาให้มีผลการดำเนินการที่ได้มาตรฐานในระดับสากลตามแนวทางการดำเนินงานตาม เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ประกอบด้วย

(1) การนำองค์การ ประกอบด้วย ผู้บริหาร บุคลากรหลักที่เป็นทีมนำกำหนดค่านิยม ทิศทาง และผลงานที่คาดหวังอย่างไร รวมถึงการ มุ่งเน้นนักเรียน การเรียนรู้ การกระจายอำนาจให้บุคลากร นวัตกรรมและการเรียนรู้ในองค์กร

(2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ โรงเรียนมีกระบวนการ วางแผนกลยุทธ์และนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยเตรียมการจัดทำแผนกลยุทธ์ วิเคราะห์

สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ประเมินสถานภาพของโรงเรียน จัดวางทิศทางของโรงเรียน กำหนดกลยุทธ์ ถ่ายทอดกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และมีการควบคุมกลยุทธ์

(3) การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โรงเรียนมีกระบวนการทำงานที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับนักเรียน โดยมีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน สำรวจความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จัดหลักสูตรสถานศึกษาที่มุ่งสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนให้เต็มตามศักยภาพตอบสนองความต้องการของนักเรียนและทิศทางของโรงเรียน จัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามที่กำหนด จัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศและบริการแหล่งเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบรอบด้าน (Comprehensive student support system) จัดบริการแนะแนวเชิงรุกที่มุ่งอนาคตและสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน (Future focus and result-based guidance) จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งจัดให้มีการรับฟัง สำรวจความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนที่มีต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

(4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ โดยจัดให้มีการวัดผลการดำเนินการ การวิเคราะห์ผลการดำเนินการ และการจัดการความรู้ และสารสนเทศ

(5) การมุ่งเน้นบุคลากร ประกอบด้วย การสร้างความผูกพันของบุคลากร สภาพแวดล้อมในการทำงาน

(6) การมุ่งเน้นการปฏิบัติการ เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของระบบบริหารคุณภาพโรงเรียนจะต้องออกแบบกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการหลัก (กระบวนการที่สร้างคุณค่า) และกระบวนการสนับสนุน กระบวนการของโรงเรียนจะต้องเกิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ บุคลากรของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันกำหนด โรงเรียนจะต้องเรียงลำดับความสำคัญกระบวนการแต่ละกระบวนการและออกแบบกระบวนการเพื่อให้นำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายของกระบวนการจะต้องส่งผลต่อเป้าประสงค์สำคัญของโรงเรียน คือคุณภาพของนักเรียน และโรงเรียนจะต้องมีระบบตรวจสอบเพื่อหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการเพื่อพัฒนากระบวนการสู่ความเป็นเลิศ ตัวอย่างเช่นการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน กระบวนการแนะแนว ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดเครือข่ายพัฒนากับโรงเรียนสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ การจัดการทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าของครูและนักเรียน

(7) ผลลัพธ์ โรงเรียนต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่แสดงผลการดำเนินงาน ประกอบการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาครู การพัฒนาหลักสูตร และการสอน ความสัมพันธ์กับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ภาวะผู้นำและการบริหาร

1.2 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทย ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือในสังกัดอื่น ๆ ได้มี รูปแบบของโรงเรียนคุณภาพที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพของนักเรียนและคุณภาพของสถานศึกษาให้สูงขึ้น เทียบเท่าหรือสูงกว่าโรงเรียนมาตรฐานสากล ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำผลการวิจัยไปดำเนินการดังนี้คือ

1.2.1 ศึกษารายละเอียดของรูปแบบและทำความเข้าใจให้ชัดเจน

1.2.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม วิเคราะห์องค์กร ในประเด็นที่เกี่ยวกับการกำหนด เป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจน มีการวางแผน การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงานใน สถานศึกษาซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 ใช้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.2.3.1 เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรของโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการของโรงเรียนโดยยึดแนวปฏิบัติตามเป้าประสงค์ที่ได้จากการตกลงร่วมกันของทุกฝ่าย

1.2.3.2 จัดโครงสร้างการบังคับบัญชาในลักษณะแนวขวางหรือแนวนอนเพื่อลด ขั้นตอนการสั่งการให้กระชับจนอาจเป็นการปฏิบัติงานแบบ One stop service ซึ่งอำนาจในการตัดสินใจดำเนินงานควรมาจากคณะกรรมการดำเนินงานที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกทุกคนที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสตัดสินใจดำเนินงาน เพื่อเป็นการสร้างภาวะผู้นำให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน

1.2.3.3 ผู้บริหารปรับเปลี่ยนจากแนวทางการบริหารแบบเดิม ๆ ที่เป็นผู้สั่งการเปลี่ยนมาเป็นผู้แสวงหามติที่เป็นเอกฉันท์หรือมติจากเสียงข้างมาก ไม่ใช่เป็นความคิดของคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะทำให้งานได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากครูและบุคลากรของโรงเรียนส่วนใหญ่

1.2.3.4 ผู้บริหารควรเป็นผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง แสดงวิสัยทัศน์ ริเริ่ม นวัตกรรม ใหม่ ๆ เพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในภาวะผู้นำของผู้บริหาร

1.2.4 ใช้การบริหารด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติกรโดยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการทำงานที่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน มีการติดตามวัดผลประเมินผลความสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ และหาทางปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องให้ดียิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธและความร่วมมือที่ระหว่างบุคลากรทั้ง

ภายในและภายนอกองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา ในด้านความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อม

1.2.5 ใช้การบริหารด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัล คุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ที่มุ่งเน้นบุคลากรโดยให้ความสำคัญกับการสร้างให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กร ได้แก่ การให้ได้ทำงานที่มีคุณค่า การให้รู้ ทิศทางของ องค์กรอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้มีการพูดคุย สื่อสาร แสดงความคิดเห็น ผู้บริหาร เปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ

1.2.6 ใช้การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์ รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ที่มุ่งเน้นการนำองค์การโดยให้ ความสำคัญกับผู้สำเร็จระดับสูง เพราะผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำจึงจะสามารถนำองค์กรไปสู่ ความสำเร็จ และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง ของ องค์กร การสอนงาน การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเป็นผู้นำในอนาคต การยกย่อง ชมเชย บุคลากรในการเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้นำระดับสูงสามารถหนุนเสริมจริยธรรม ค่านิยม และความ คาดหวังขององค์กรไปพร้อม ๆ กับการสร้างภาวะผู้นำและสร้างบุคลากรที่มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ให้ เกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษา ในด้านแบบของการนำรูปแบบภาวะผู้นำ

จากการประเมินประสิทธิผลในการนำรูปแบบไปใช้ตามสภาพจริง พบว่า ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนศึกษานารี วิทยามีความคิดเห็นโดยภาพรวมทั้งในด้านผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก ด้านการจัดการเรียน การสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และด้านบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพอยู่ในระดับมาก ที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.20)

2. ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า ผู้บริหาร บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนศึกษานารีวิทยามี ความคิดเห็นต่อรูปแบบ ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.19) ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.24) ด้านความเหมาะสมอยู่ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.30) และในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.17)

อภิปรายผล

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน อภิปราย ผลการวิจัยได้ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย รายละเอียดของรูปแบบ และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ โดยรายละเอียดของรูปแบบ

ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) จุดเน้นของรูปแบบ 3) ลักษณะสำคัญของรูปแบบ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีจุดเน้นในการดำเนินงานแบบร่วมมือกันของทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ดังตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Johnston, C. & Caldwell, B. ที่พบว่า การพัฒนาโมเดลของ Senge เพื่อความเป็นโรงเรียนในระดับโลก 4 มิติ คือ โครงสร้างแบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative structure) ช่องทางการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (effective communication channels) การบูรณาการเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ (integrated professional development) และผู้นำที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ (learning-focus leadership) และการพัฒนาความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับทุกคน สามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาเป็นโรงเรียนระดับโลกได้และผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำโรงเรียนให้พัฒนาเป็นโรงเรียนระดับโลกได้ (Johnston, C. & Caldwell, B., 2021) โดยรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นนี้มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างยั่งยืนของนักเรียน คือ ความเป็นเลิศตามศักยภาพผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย 1) เป็นเลิศวิชาการ 2) สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา 3) ล้ำหน้าทางความคิด 4) ผลงานอย่างสร้างสรรค์ 5) ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก ตามที่ กรวิทย์ เลิศศิริโชติ ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์ พบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลจะพัฒนาผลลัพธ์ของผู้เรียนในหลาย ๆ ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก ได้แก่ การร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการสื่อสารสอง 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้ครูและบุคลากรทุกคนให้มีคุณลักษณะเป็นนักวิจัย นักใฝ่การเรียนรู้ จึงจะเป็นต้นแบบให้กับผู้เรียนที่รักการเรียนรู้หรือรักการสืบค้นองค์ความรู้ด้วยกระบวนการทางวิจัยจนเป็นนิสัย การพัฒนาคุณภาพวิชาการแนวทางในการพัฒนา ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ผลการศึกษาที่พบว่าการบริหารจัดการของโรงเรียนในสภาพปัจจุบันยังไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานโดยการวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นบุคลากร และการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย (กรวิทย์ เลิศศิริโชติ, 2559)

จากผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนพบว่า ผู้บริหาร บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนศึกษานารีวิทยามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตัวอย่างการศึกษาของ อัมไพ นงค์เยาว์ ที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีความเหมาะสม มีประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง

ตามกระบวนการพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด (อำไพ
ณรงค์เยาว์, 2560) นอกจากนี้การศึกษาของอร่าม วัฒนะที่ได้ศึกษารูปแบบการบริหาร
สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า มีความถูกต้อง
ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (อร่าม วัฒนะ,
2561) และการศึกษาของชูเกียรติ วิเศษเสนา ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษา
สู่มาตรฐานสากล พบว่า รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่มาตรฐานสากลเป็นรูปแบบที่
มีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (ชูเกียรติ วิเศษเสนา, 2554) ทั้งนี้
เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวมีหลักการที่มุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้า
มาร่วมดำเนินการบริหารจัดการ และการสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงผลลัพธ์ของนักเรียน
เป็นสำคัญ การวิเคราะห์ปัญหาและตรวจสอบสถานภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพ
แห่งชาติ การกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน การทบทวนสรุปจุดสำเร็จ-
จุดที่ต้องปรับปรุง/แก้ไขร่วมกับบุคลากรหรือผู้เกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่ายที่
เกี่ยวข้องและส่งผลให้เกิดประสิทธิผล ดังตัวอย่างการศึกษาของชูเกียรติ วิเศษเสนาที่พบว่า
รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่มาตรฐานสากลจะต้องมีองค์ประกอบหลักและ
องค์ประกอบย่อยครบถ้วน ทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการบริหาร
จัดการทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบสนับสนุนรวมอยู่ในรูปแบบเดียวกัน รวมถึงการ
เชื่อมโยงกันระหว่างองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบสนับสนุนอย่างชัดเจน สะดวกต่อการ
ทำความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติ (ชูเกียรติ วิเศษเสนา, 2554) และผลการประเมินของ
ไพฑูรย์ จารุสาร ที่ได้ประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ตามเกณฑ์
รางวัลคุณภาพ OBECQA โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี พบว่า 1) ด้านบริบท
โรงเรียนดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน
2) ด้านปัจจัยนำเข้า คณะทำงานที่รับผิดชอบโครงการทุกส่วนงานเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
เข้าใจวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการเป็นอย่างดี ผู้บริหารมีความรู้
ความสามารถและให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการในทุก ๆ ด้าน มีการชี้แนะจาก
ผู้เชี่ยวชาญและโรงเรียนพี่เลี้ยงที่ผ่านการประเมินแล้ว มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและ
กัน รวมถึงความร่วมมือร่วมใจและสนับสนุนจากบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการ
สถานศึกษา มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานอย่างเป็นระบบ 3) ด้านกระบวนการ โรงเรียนมีการ
พัฒนาระบบการบริหารจัดการ เช่น กระบวนการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการหลักสูตร
การติดตามประเมินผล และมีการจัดการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการบริหาร การศึกษา
เพื่อสร้างองค์ความรู้และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและเผยแพร่แก่ผู้รับบริการ กิจกรรม
สร้างความรักความผูกพันกับนักเรียนและสนับสนุนให้นักเรียนคิดค้น ศึกษาวิเคราะห์นวัตกรรม
ใหม่ ๆ กิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลให้กับนักเรียน ครู
ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ และ 4) ด้านผลผลิต

นักเรียนมีการพัฒนาทั้งความรู้ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ เพิ่มขึ้น อาทิ การสื่อสาร ภาษาต่างประเทศ ความคิดสร้างสรรค์ เข้าร่วมในเวทีแข่งขันต่าง ๆ เพิ่มขึ้น (ไพฑูรย์ จารุสาร, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย รายละเอียดของรูปแบบ และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ โดยรายละเอียดของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) ชื่อรูปแบบ 2) จุดเน้นของรูปแบบ 3) ลักษณะสำคัญของรูปแบบ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการบริหารจัดการทางการศึกษา ของ Tony Bush แนวคิดการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนใช้แนวคิดของ OLSF และ UNESCO เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลที่นำไปสู่การพัฒนาการศึกษาให้ทัดเทียมระดับสากลอย่างยั่งยืน ซึ่งสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อประสบผลสำเร็จ มีคุณภาพ และพัฒนาไปสู่โรงเรียนคุณภาพในระดับมาตรฐานสากลอย่างยั่งยืนต่อไปได้ โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้นับบูรณาการระหว่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Collegial model) การบริหารด้วยระบบคุณภาพตามแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) และการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นระบบเพื่อให้การบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืน ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.19) ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.24) ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.30) และในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.17) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปให้ 1) ผลการวิจัยและพัฒนารูปแบบในครั้งนี้สามารถนำไปบูรณาการและพัฒนากิจการโรงเรียนให้ก้าวไปสู่ระดับสากลอย่างยั่งยืนได้ 2) จากผลการวิจัยจะเห็นว่าจุดเน้นของรูปแบบคือการดำเนินงานแบบร่วมมือกันของทุกฝ่าย ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรเสริมสร้างปัจจัยที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาให้มีการบริหารแบบร่วมมือที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความยั่งยืนไปทดลองใช้กับโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป เช่น โรงเรียนเอกชน โรงเรียนระดับชั้นประถม โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในการดูแลของ

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปแบบการบริหารจัดการ เพื่อนำผลการศึกษามาเสริมสร้างให้รูปแบบการบริหารจัดการมีความเข้มแข็งและยั่งยืนยิ่งขึ้น เช่น ภาวะผู้นำที่เหมาะสม คุณภาพของครู คุณภาพผู้บริหาร การมุ่งเน้นบุคลากร ความผูกพันกับองค์กร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรวิทย์ เลิศศิริโชติ. (2559). แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์.
- ชูเกียรติ วิเศษเสนา. (2554). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่มาตรฐานสากล. ใน หลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ (นบส.ศธ.) รุ่นที่ 1. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ไพฑูรย์ จารุสาร. (2561). ประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพ OBECQA โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี.
- สารสนเทศโรงเรียนมาตรฐานสากล. (2561). ฐานข้อมูลมาตรฐานการปฏิบัติงานสรุปข้อมูลโรงเรียนมาตรฐานสากล แยกตามประเภท. เรียกใช้เมื่อ 22 มิถุนายน 2561 จาก http://203.159.154.154/mathayom/obecqa/count_standard.php
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2561). แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากลฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อร่าม วัฒนะ. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อำไพ นงค์เยาว์. (2560). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(1), 132-143.
- Bush, T. (2009). Theories of educational leadership and management. (3rd ed.). London: Great Britain, CPI Antony Rowe, Chippenham, Wilts.

- Johnston, C. & Caldwell, B. (2021). Leadership and Organizational Learning in the Quest for World Class School. *The International Journal of Educational Management*, 15(2), 94-103.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Measurement*, 30(3), 607-610.
- Ontario Learning for Sustainability Partnership (OLSP). (1996). *Learning for Sustainability: Essential Outcomes and Classroom Learning Strategies*. Toronto: OLSP.
- UNESCO. (1997). *Education for a Sustainable Future: A Transdisciplinary Vision for Concerned Action*. Thessaloniki: UNESCO & The Government of Greece.

**การบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร
ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี***
**ADMINISTRATION AND MANAGEMENT OF VILLAGE UTILITIES
IN THE AREA OF NONGTHABURI PROVINCE**

เมธา ขำดี

Metha Khamdee

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: tamwongsawang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี และ 3) ศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) บริษัทนิติบุคคลโครงการหมู่บ้านจัดสรร 2) ประชาชน 3) สำนักงานที่ดินจังหวัด และ 4) สำนักงานที่ดินประจำอำเภอ จำนวนทั้งสิ้น 47 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาในรูปแบบพรรณนาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพทั่วไปในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1.1) ด้านการวางแผน 1.2) ด้านการจัดองค์กร 1.3) ด้านการจัดคนเข้าทำงาน 1.4) ด้านการสั่งการ 1.5) ด้านการร่วมมือ 1.6) ด้านการรายงาน 1.7) ด้านการจัดทำงบประมาณ 1.8) ด้านการให้ความรู้ ข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร 1.9) ด้านจัดกิจกรรมและประเภทของกิจกรรม 1.10) ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม 1.11) ด้านซ่อมบำรุงและบริการ 1.12) ด้านการบริหารงานสำนักงาน และ 1.13) ด้านการจัดเก็บรายได้ 2) ปัญหาและอุปสรรคการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ได้แก่ 2.1) ด้านการไม่ให้ความร่วมมือในการชำระ ค่าส่วนกลาง 2.2) ด้านบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับและกฎหมาย และ 2.3) ด้านวิธีการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร และ 3) แนวทางการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ได้แก่ 3.1) ด้านการวางแผน 3.2) ด้านการจัดองค์กร 3.3) ด้านการจัดคนเข้า

ทำงาน 3.4) ด้านการสั่งการ 3.5) ด้านการร่วมมือ 3.6) ด้านการรายงาน และ 3.7) ด้านการจัดทำงบประมาณ

คำสำคัญ: การบริหาร, จัดการ, สาธารณูปโภค, หมู่บ้านจัดสรร, นนทบุรี

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study general administration and management of village utilities in the area of Nonthaburi Province, 2) study problem and obstacle of administration and management of village utilities in the area of Nonthaburi Province, and 3) study guideline of administration and management of village utilities in the area of Nonthaburi Province. The study was qualitative research by document data analysis, using tool of in-depth interview, focus group discussion by selecting a specific sample group of key informant such as 1) Housing Estate Juristic Person company, 2) people, 3) Provincial Land Office, and 4) District Land Office, totally 47 persons to content analysis adopts descriptive and conclusion. The research was found that: 1) the general administration and management of village utilities in the area of Nonthaburi Province such as 1.1) planning, 1.2) organization, 1.3) recruitment, 1.4) ordering, 1.5) cooperation, 1.6) reporting, 1.7) budgeting, 1.8) knowledge, information and communication, 1.9) organized of activities and type of activities, 1.10) environment management, 1.11) maintenance and service, 1.12) office administration, and 1.13) revenue collection. 2) The problem and obstacle of administration and management of village utilities such as 2.1) non-cooperation in the payment of common fees, 2.2) Personnel lack knowledge and understanding of regulations and laws and, 2.3) recruiting and selecting personnel. 3) The guideline of administration and management of village utilities such as 3.1) planning, 3.2) organization, 3.3) recruitment, 3.4) ordering, 3.5) cooperation, 3.6) reporting, 3.7) budgeting.

Keywords: Administration, Management, Utilities, Village, Nonthaburi

บทนำ

ที่อยู่อาศัยถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน และยังมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยทั่วไปเพราะที่อยู่อาศัยไม่ได้เป็นเพียงสถานที่หลบนอนพักผ่อนเพียงเท่านั้น ยังเป็นศูนย์รวมของครอบครัว ความต้องการของที่อยู่อาศัยเป็นการกระตุ้นการออมทรัพย์ และเป็นการลงทุนในทรัพย์สินที่มีความมั่นคงอย่างหนึ่ง

เช่นเดียวกับการลงทุนด้านอื่น ๆ (กรมที่ดิน, 2560) ในประเทศไทยได้เริ่มมีภาคเอกชนทำธุรกิจเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หรือที่เรียกว่าบ้านจัดสรรที่เป็นชุมชนที่มีการปรับปรุงพัฒนาที่ดินให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ โดยจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคและการบริการสาธารณะ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด การพัฒนาที่ดิน ได้ระบุนรวมถึง การปรับปรุงที่ดิน และระบบสาธารณูปโภค อันได้แก่ ระบบถนน ระบบทางเท้า ระบบการระบายน้ำ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และงานสวน โดยถูกระบุ อยู่ในข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย (ปิตินรา เทพวัตติ, 2560) การนำที่ดินบริเวณชานเมืองกรุงเทพมหานคร มาแบ่งขายเฉพาะที่ดินและได้มีการพัฒนาเป็นที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างลงในที่ดิน โดยมีการจัดระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกภายในหมู่บ้านอย่างครบครัน เพื่อจูงใจให้ผู้ที่ต้องการที่อยู่อาศัยมาซื้อลักษณะเป็นการแข่งขันทางธุรกิจ สำหรับสถานการณ์ตลาดที่อยู่อาศัยกรุงเทพฯ - ปริมณฑล ไตรมาส 4 ปี 2562 และแนวโน้มปี 2563 ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์คาดว่า ผลจากปัจจัยบวกของอัตราดอกเบี้ยขาลง มาตรการกระตุ้นอสังหาริมทรัพย์ของรัฐบาล การผ่อนปรน LTV ของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) แต่มีปัจจัยลบของการชะลอตัวของเศรษฐกิจ รวมถึงผลกระทบจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (โควิด-19) จะส่งผลให้มีการชะลอตัวทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทาน โดยในด้านอุปสงค์ การโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยจะลดลงทั้งจำนวนหน่วยและมูลค่า ร้อยละ -4.1 และร้อยละ -3.9 ตามลำดับ (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2563) สำหรับแนวโน้มที่อยู่อาศัยเปิดขายใหม่ในปี 2563 ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์คาดว่าจะมีจำนวนประมาณ 111,471 หน่วย คาดว่าจะเป็นประเภทบ้านจัดสรรประมาณร้อยละ 45.0 และเป็นอาคารชุดร้อยละ 55.0 โดยมีช่วงคาดการณ์อยู่ที่ประมาณ 94,750 ถึง 122,617 หน่วย โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงระหว่างร้อยละ -4.4 ถึง ร้อยละ 23.7 เมื่อเทียบกับปี 2562 ซึ่งมีจำนวน 99,118 หน่วย ในสถานการณ์ด้านอุปสงค์ที่อยู่อาศัยแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่อยู่อาศัยของประชาชนสำหรับแนวโน้มการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยในกรุงเทพฯ - ปริมณฑลในปี 2563 ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์คาดว่าจะมีจำนวนประมาณ 189,944 หน่วย โดยมีช่วงคาดการณ์อยู่ประมาณ 170,950 ถึง 207,039 หน่วย และมีมูลค่า 549,810 ล้านบาท โดยมีช่วงคาดการณ์อยู่ประมาณ 494,829 ถึง 596,544 ล้านบาท โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนหน่วยระหว่างร้อยละ -13.7 ถึง ร้อยละ 4.5 และจะมีการเปลี่ยนแปลงของ มูลค่าระหว่างร้อยละ -13.5 ถึง ร้อยละ 4.2 เมื่อเทียบกับปี 2562 ซึ่งมียอดโอนกรรมสิทธิ์จำนวน 198,033 หน่วย และมีมูลค่า 572,367 ล้านบาท (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2563)

จากสถานการณ์การตลาดธุรกิจของอสังหาริมทรัพย์ ดังกล่าว ในปี 2562 มีหลากหลายปัจจัยที่ส่งผลทำให้ภาพรวมตลาดอสังหาริมทรัพย์ชะลอตัว ต่อเนื่องไปถึงปี 2563 ที่ยังต้องเผชิญกับหลากหลายปัจจัย ทั้งสงครามการค้า เงินบาทแข็งค่าขึ้น รวมถึงเศรษฐกิจโลกยังคงผันผวน การวางแผนพัฒนาธุรกิจจึงควรมองถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมเป็นหลัก เช่น การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐ ถือเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจที่มีวัฏจักรทั้งขึ้นและลง คาดว่าไม่น่าจะเกิน 1 - 2 ปี

ที่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะกลับมาฟื้นตัว ในช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่ผู้ประกอบการต้องอดทนและปรับตัว (วสันต์ เคียงศิริ, 2562) ส่งผลต่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สิ่งที่จะเป็นรูปธรรมให้ภาคอสังหาริมทรัพย์วางแผนและขับเคลื่อนธุรกิจได้อย่างแน่นอนคือ การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐ ซึ่งจะเป็แรงผลักดันทำให้ภาคอสังหาริมทรัพย์เติบโต (พรนริศ ขวนไชยสิทธิ์, 2562) การแข่งขันในภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์การใช้กลยุทธ์สงครามราคา (Price War) เข้ามาเป็นตัวกระตุ้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำเนื่องจากการเป็นการทำลายตลาดอสังหาริมทรัพย์ทั้งระบบและในระยะยาวไม่ส่งผลดีกับธุรกิจโดยรวม ผู้ประกอบการต้องอดทนและปรับตัวและก้าวข้ามสถานการณ์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการแท้จริง และพัฒนาทางเลือกให้กับลูกค้าในหลากหลายด้าน การพัฒนาโครงการให้ตรงกลุ่ม ตอบโจทย์ความต้องการ การทำตลาดที่กระตุ้นกำลังซื้อ รวมถึงการจัดสรรดูแลและการบริหารงานและการจัดการสาธารณูปโภคจากนิติบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย (อธิป พิษานนท์, 2562) เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้ปริมาณ การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะประเภทที่อยู่อาศัยมีจำนวนมากขึ้นลงตามสถานการณ์เศรษฐกิจ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความต้องการของผู้ซื้อ และส่งผลให้เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างผู้ซื้อที่อยู่ อาศัยและผู้ประกอบธุรกิจมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ผู้บริโภคที่มีปัญหาในการซื้อที่อยู่อาศัยมาร้องเรียนกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอันเป็นหน่วยงานสำคัญในการช่วยเหลือผู้บริโภคโดยปัญหาที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่มีการร้องเรียนนั้น ปัญหาเรื่องการจัดการระบบสาธารณูปโภคในโครงการบ้านจัดสรรที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ซื้อที่อยู่อาศัยและผู้ประกอบธุรกิจ มีการเอารัดเอาเปรียบ หลอกลวงผู้ซื้อที่อยู่อาศัย รวมถึงปัญหาที่ผู้ประกอบการปล่อยทิ้งโครงการบ้านจัดสรรที่ได้จัดสร้างขึ้น ส่งผลต่อผู้ที่ซื้อบ้านจัดสรรได้รับความเดือดร้อน มีเรื่องร้องเรียน เป็นคดีความอยู่เป็นเนืองนิตย์ เป็นปัญหาด้านความสงบสุขของประชาชน สุดท้ายรัฐบาลต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการบำรุงดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนกลางแทนผู้ประกอบการ จนเกิดเป็นภาระให้แก่ภาครัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ถ้าอยู่ในเขตเทศบาลหรือองค์กรบริหารส่วนตำบลนั้นก็ต้องตกเป็นหน้าที่ของเขตนั่น ๆ ต้องเข้าไปช่วยดูแลและใช้เงินงบประมาณแผ่นดินเข้าไปช่วยเป็นผู้ดูแลรักษาปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภคสาธารณประโยชน์ (ฉัตรชัย นาถำพลอย, 2561) จนนำไปสู่การตั้ง “นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร” จึงเป็นการสร้างองค์กรที่เข้ามามีบทบาทให้กับคุณภาพชีวิตที่เพิ่มขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพื่อรับถ่ายโอนสิ่งที่เป็นสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะของหมู่บ้านจัดสรรต่อจากผู้จัดสรรที่ดินไปดูแลบำรุงรักษาให้มีสภาพเป็นนิติบุคคลเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สินส่วนกลาง ได้แก่ ที่ดินที่เป็นสาธารณูปโภคร่วมกัน และการจัดทำบริการสาธารณะในโครงการหมู่บ้านจัดสรร และให้นิติบุคคลยังคงอยู่ต่อไปได้นำไปสู่การให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามาดูแล จัดการใช้ประโยชน์ บำรุงรักษาในชุมชนของตนเองได้อย่างสมประโยชน์ตามประสงค์ และในขณะเดียวกันรัฐก็สามารถที่จะไปดำเนินการจัดการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้ตามประสงค์ในเรื่องอื่น ๆ (ศิริวรรณ กมลสุขสถิต, 2562) จึงเกิดเป็นรูปแบบ

การบริหารงานของนิติบุคคล 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบบริหารโดยเจ้าของร่วม และ 2) รูปแบบบริหารโดยบริษัท (วันฟ้า ศรีพวงเพ็ช, 2563)

จังหวัดนนทบุรีเดิมที่เป็นเมืองเกษตรกรรม มีดินที่อุดมสมบูรณ์ และมีชื่อเสียงของทุเรียนเมืองนนท์ ปัจจุบันความต้องการของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เรียกสวนไร่นา ดินดี ๆ ก็ถูกถมให้กลายเป็นบ้านจัดสรรที่อยู่อาศัย มีการสร้างถนนหนทางต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ ทำให้มีความเป็นเมืองสมัยใหม่เริ่มกระจายและเปลี่ยนแปลงไปตาม Demand ที่เกิดขึ้น โดยเปลี่ยนจากที่ดินรกร้างว่างเปล่าในนนทบุรีจนเกิดโครงการอสังหาริมทรัพย์หลากหลายรูปแบบเกิดขึ้นทั้งอาคารสำนักงาน โรงแรม ศูนย์ประชุม ศูนย์การค้า ที่อยู่อาศัยทั้งแนวตั้งแนวราบ นอกจากนี้ มีเส้นทางคมนาคมขนส่งมวลชนที่สะดวกเกิดขึ้นทั้งรถไฟฟ้าสายสีม่วงที่เชื่อมต่อกับรถไฟฟ้าสายสีชมพู สายสีแดง และสายสีเขียว รวมถึงทางด่วนที่อำนวยความสะดวก นนทบุรียังมีสถานที่สำคัญ เช่น วัดเมืองทองธานี ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ สถานที่ราชการ โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และยังใกล้กับสนามบินดอนเมือง จากทำเลและสิ่งอำนวยความสะดวกทำให้นนทบุรีมีทั้งหมู่บ้านจัดสรรราคาระดับสูงและคอนโดมิเนียมดึงดูดผู้ที่มีรายได้สูงเข้ามาพักอาศัย จนกระทั่งมีการพัฒนาให้เป็นเมืองที่น่าอยู่เพื่อรองรับการอยู่อาศัยของคนทุกระดับ โดยจังหวัดมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งสาธารณะและระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังต้องมีการสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้แนวโน้มของพื้นที่รอบ ๆ ที่อยู่อาศัยเหล่านั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกเกิดขึ้น มีแหล่งงานดี ๆ ใหม่ ๆ จากการลงทุน เกิดร้านค้าร้านอาหาร แหล่งการค้าที่ตอบโจทย์กลุ่มผู้อยู่อาศัยเหล่านี้ทำให้นนทบุรีกลายเป็นเมืองใหม่ที่พัฒนาขึ้นมาใกล้เคียงกับกรุงเทพฯ และเป็นเมืองรองรับการเติบโตต่อจากกรุงเทพมหานครได้โดดเด่นมากกว่าเมืองใกล้เคียงเมืองอื่น ๆ เนื่องจากองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ของนนทบุรีมีวิสัยทัศน์และพัฒนามาเมืองอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง และมีความตั้งใจปรับปรุงเมืองนนท์ให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาอยู่อาศัย และมี Facility ของเมืองที่ช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ จะเห็นได้จากผลงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของเมืองนนทบุรี ซึ่งแตกต่างจากเมืองอื่น ๆ รอบข้างกรุงเทพฯ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นนทบุรีจะมีธุรกิจค้าปลีกเป็นส่วนใหญ่ที่สะท้อนความเป็นแหล่งชุมชน มีผู้คนที่ทำให้เกิดธุรกิจค้าปลีกตามมาด้วยธุรกิจด้านบริการ ซึ่งเป็นธุรกิจที่สร้างมูลค่าโดยการใช้จ่ายทรัพยากรบุคคล ฉะนั้นความต้องการที่พักอาศัยก็มีเพิ่มตามจำนวนสถานประกอบการทำให้นนทบุรีเป็นเมืองที่มีความสมดุลระหว่างภาคผลิต ภาคบริการ และการอยู่อาศัยเป็นชุมชน และเป็นเมืองที่มีการบริหารจัดการด้านความเป็นอยู่ที่ดี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้เป็นเมืองสีเขียว การจัดการมลพิษและขยะมูลฝอย และการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการขับเคลื่อนโครงการ “จังหวัดนนทบุรีสะอาด” นอกจากนี้ มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในจังหวัด การแปรรูปขยะมูลฝอยและวัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิตให้เป็นพลังงาน และการปรับกระบวนการผลิตโดยการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (ต่อทอง ทองหล่อ, 2565)

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญและสนใจศึกษาเรื่องทางการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อหาแนวทางการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งนิติบุคคล ภาครัฐ และบริษัทนิติบุคคลมีวิสัยทัศน์ที่ดี ชื่อสัตย์ โปร่งใส และมีการดำเนินงานแบบเชิงรุกและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม คัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขตการวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มประกอบด้วย 1) บริษัทนิติบุคคลโครงการหมู่บ้านจัดสรรในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 16 คน 2) ประชาชนในโครงการหมู่บ้านจัดสรร จำนวน 16 คน 3) สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด และนักวิชาการที่ดิน จำนวน 3 คน และ 4) สำนักงานที่ดินประจำอำเภอจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ และอำเภอปากเกร็ด อำเภอละ 3 คน จำนวน 12 คน จำนวนทั้งสิ้น 47 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 ปีขึ้นไป

1.2 เนื้อหา ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้องกับจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร การบริหารนิติบุคคล การบริหารจัดการนโยบายหมู่บ้านจัดสรร และบริบทพื้นที่จังหวัดนนทบุรี

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสาธารณสุขปศุสัตว์บ้านจัดสรร ด้านภาษา และวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.67 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 (มากกว่า 0.70) ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสัมภาษณ์มีคุณภาพนำไปใช้ได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สภาพทั่วไปในการบริหารและจัดการสาธารณสุขปศุสัตว์บ้านจัดสรร 3) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและจัดการสาธารณสุขปศุสัตว์บ้านจัดสรร และ 3) แนวทางการบริหารและจัดการสาธารณสุขปศุสัตว์บ้านจัดสรร

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 สภาพทั่วไปในการบริหารและจัดการสาธารณสุขปศุสัตว์บ้านจัดสรร และปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและจัดการสาธารณสุขปศุสัตว์บ้านจัดสรร (การสัมภาษณ์เชิงลึก) และระยะที่ 3 แนวทางการบริหารและจัดการสาธารณสุขปศุสัตว์บ้านจัดสรร (สนทนากลุ่ม) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาในรูปแบบพรรณนา และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารและจัดการสาธารณสุขปศุสัตว์บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่า หลักการบริหารนิติบุคคล โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการของ Gulick, L., & Urwick, L. ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการวางแผน คือ การจัดทำแผนผังแสดงระบบสาธารณสุขปศุสัตว์ของหมู่บ้าน มีการตรวจเช็คจากวิศวกรที่ถูกต้องตามแบบแผนผังที่รับอนุญาต เพื่อนำมาวิเคราะห์ความต้องการการให้บริการทางด้านสาธารณสุขปศุสัตว์ กำหนดและวางแผนเกี่ยวกับสถานที่ วิธีการดำเนินการที่เหมาะสมกับลักษณะหมู่บ้าน รวมถึงการวางแผนระบบสาธารณสุขปศุสัตว์เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการจัดองค์กร คือ ควรจัดโครงสร้างขององค์การในลักษณะของการบังคับบัญชา กำหนดอำนาจหน้าที่จัดวางความสัมพันธ์ และระดับของบุคลากรในองค์กรโดยระบุขอบเขตของงานอย่างชัดเจนการทำงานที่แบ่งตามลักษณะของงาน โดยพิจารณาขอบข่ายงานเพื่อให้งานนั้นสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบุคคล

3. ด้านการจัดคนเข้าทำงาน คือ กำหนดการสรรหาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ และมีประสบการณ์ที่เหมาะสมเพื่อเข้ามาปฏิบัติงานในตำแหน่งงานตามที่ต้องการ เพื่อให้องค์กรสามารถจะทำการคัดเลือกบุคลากรที่ตรงตามแผนกำลังคน มีความซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบในงาน มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เมื่อเกิดเหตุ และพร้อมดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้

4. ด้านการสั่งการ คือ การกำหนดการสั่งการตามแผนการปฏิบัติงานตามความต้องการ การดูแลรักษา การบำรุง การซ่อมแซม และการปรับปรุงพัฒนางานระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้านจัดสรรนั้น ๆ ที่ระบุหน่วยงานหรือแผนงาน ลักษณะการทำงาน ขอบเขตการทำงาน เป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถ ความถนัดในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนในแผนการปฏิบัติงาน

5. ด้านการร่วมมือ คือ กระบวนการบริหารงานที่ดำเนินงานร่วมกันหลายภาคส่วน ทั้งนิติบุคคล คณะกรรมการหมู่บ้านจัดสรร และผู้อยู่อาศัย รวมถึงหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่โครงการบ้านจัดสรรจัดตั้งอยู่ ร่วมมือกันทำกิจกรรมแบบการมีส่วนร่วม โดยมีการริเริ่มประสานงาน ช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุน รวมถึงการให้ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากร (บุคคล อุปกรณ์ เครื่องมือ ฯลฯ) เพื่อการบริหารงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. ด้านการรายงาน คือ การรายงานที่สรุปเป็นข้อมูลข่าวสารให้ผู้อยู่อาศัยได้รับทราบ เกี่ยวกับการดำเนินงานการบริหารงานสาธารณูปโภค ตั้งแต่การรายงานปัญหาความเสียหาย การชำรุดของระบบสาธารณูปโภค การรายงานการดำเนินการดูแล การบำรุงรักษา การซ่อมแซม และการพัฒนาปรับปรุงในระบบสาธารณูปโภค รวมถึงการรายงานงบประมาณที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาในระบบสาธารณูปโภค

7. ด้านการจัดทำงบประมาณ คือ การจัดทำงบประมาณการเงิน จัดทำบัญชีการจัดเก็บรายได้ และการจัดทำบัญชีรายจ่ายที่มีการเสนอราคาผ่านความเห็นชอบและลงมติในที่ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ดำเนินการจัดตั้งงบประมาณที่ตรงกับความต้องการของผู้อยู่อาศัย และตรงตามความเป็นจริงสอดคล้องกับการนำไปบริหารงานสาธารณูปโภค

8. ด้านการให้ความรู้ ข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร คือ การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค พร้อมให้ข้อมูลต่าง ๆ เช่น รายละเอียดการใช้งบประมาณและการชำระเงิน ค่าส่วนกลาง ข้อมูลสรุปจากการจัดประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน การประกาศข่าวสาร และความรู้ที่เกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภค เช่น การประชาสัมพันธ์ การติดบอร์ดประกาศ การจัดทำแผ่นพับ และช่องทางออนไลน์

9. ด้านการจัดกิจกรรมและประเพณีของกิจกรรม คือ การจัดกิจกรรม 5 ส. ควบสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปโภค กำหนดตารางงานในการตรวจสอบสาธารณูปโภคทุก ๆ เดือน ควรทำร่วมกับผู้อยู่อาศัยตรวจสอบระบบสาธารณูปโภคเพื่อ

ป้องกันการเกิดเหตุที่ก่อให้เกิดอันตราย เพื่อป้องกันปัญหาการร้องเรียนขอความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยเพื่อการดูแลสิ่งแวดล้อม

10. ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม คือ การวางแผนและนโยบายการดำเนินงานดูแลสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านจัดสรรที่จัดทำร่วมกันระหว่างบริษัทนิติบุคคล และคณะกรรมการหมู่บ้านจัดสรร มีการจัดการประชุมเพื่อกำหนดแผนการดูแลสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านเทคนิควิธีการ ระยะเวลา การดูแลที่ชัดเจน และกำหนดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ รับผิดชอบและปฏิบัติงานเพื่อดูแลบำรุงรักษาให้สภาพสวยงามและพร้อมใช้งาน

11. ด้านการซ่อมบำรุงและบริการด้านสาธารณูปโภค คือ งานบริการที่นิติบุคคล และคณะกรรมการหมู่บ้านจัดสรรควรให้ความสำคัญ มีการดำเนินการบำรุงรักษา ซ่อมแซมอย่างเร่งด่วนทันทีเมื่อมีการแจ้งปัญหาหรือตรวจพบว่าระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้านจัดสรรมีปัญหา

12. ด้านการบริหารงานสำนักงาน คือ การบริหารงานสำนักงาน เป็นการกำหนดปัจจัย (คน เงิน อุปกรณ์ วิธีการ) และนโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินงานและการบริหารงานสำนักงาน สนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการงานสาธารณูปโภคให้สำเร็จตามเป้าหมายตามลำดับขั้นตอนการบริหารงาน

13. ด้านการจัดเก็บรายได้ คือ การบริหารหรือจัดสรรงบประมาณเพื่อการดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนกลาง และระบบสาธารณูปโภคในโครงการหมู่บ้านจัดสรร การจัดเก็บรายได้ควรมีความโปร่งใส ดำเนินการตามแผนงานอย่างรอบคอบตามข้อบังคับของนิติบุคคลได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของร่วม และมติที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “งานระบบสาธารณูปโภคนั้นทางบริษัทเราจะต้องสำรวจความต้องการของคนในหมู่บ้านก่อนว่ามีความต้องการเรื่องอะไร มีปัญหาอะไรจากนั้นจากการบริการสาธารณูปโภคแต่ละประเภทจากนั้นนำมากำหนดพื้นที่ที่จะดำเนินการและกำหนดขอบเขตของการให้บริการ วิธีการให้บริการที่สามารถทำได้ตามงบประมาณบริการการเลือกใช้เทคนิควิธีการจัดบริการให้เหมาะสมกับลักษณะหมู่บ้านและงบประมาณ” (บริษัทนิติบุคคลคนที่ 2, 2564)

“ลักษณะของหมู่บ้านโดยรวมมีความสะอาด โดยรอบหมู่บ้านจะเห็นว่าสะอาดมาก ๆ ในช่วงต้นเดือนและปลายเดือน ส่วนช่วงกลางเดือนก็จะมีสกปรกบ้าง ส่วนตัวคิดว่ายังขาดการทำงานที่เป็นระบบ ควรมีการวางแผนการทำงาน แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน จัดตารางงานผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน” (ประชาชนคนที่ 1, 2564)

“การวางแผนด้านสาธารณูปโภคในโครงการบ้านจัดสรรถือเป็นปัญหาต้นต่อที่สำนักงานที่ดินได้รับการร้องเรียนอย่างเป็นประจำกับผู้เป็นสมาชิกการวางแผนเกี่ยวกับสาธารณูปโภคที่สำคัญต้องให้สมาชิกสามารถเข้าถึงข้อมูลปัญหาการมีส่วนร่วมและตรวจสอบได้อย่างแท้จริง” (สำนักงานที่ดินประจำอำเภอจังหวัดนนทบุรีคนที่ 3, 2564)

และ “ในการมอบหมายงานให้บุคลากรผู้รับผิดชอบงานมีการปฏิบัติงานพร้อมทั้งให้คำแนะนำวิธีการปฏิบัติสาธารณูปโภคให้บุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรีคนที่ 1, 2564)

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่า

1. ด้านการไม่ให้ความร่วมมือในการชำระค่าส่วนกลาง คือ ควรใช้มาตรการหรือข้อกำหนดของโครงการหมู่บ้านจัดสรรจัดการขั้นแรก และดำเนินการขั้นเด็ดขาดด้วยการใช้กฎหมายเข้ามาดำเนินการเมื่อผู้ปฏิบัติหรือผู้พักอาศัยไม่ดำเนินการตามข้อตกลงและเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด

2. ด้านบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับและข้อกำหนด คือ ควรจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญในงานมากขึ้น มีการวางแผนการนำรายได้มาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาระบบสาธารณูปโภคร่วมกันกับคณะกรรมการ

3. ด้านวิธีการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร คือ ควรกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรที่เข้าปฏิบัติงานที่เหมาะสม มีความรู้ มีประสบการณ์ในการทำงาน มีใจรักในการบริการเกี่ยวกับ การจัดทำสาธารณูปโภค

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “ส่วนมากก็จะเป็นปัญหาเรื่องของการจัดเก็บเงินค่าบำรุงต่าง ๆ ที่ลูกบ้านไม่ให้ความสำคัญไม่ร่วมมือในการชำระค่าบำรุงซ่อมแซมในงานสาธารณูปโภค” (บริษัทนิติบุคคลคนที่ 2, 2564)

“สมาชิกหมู่บ้านในแต่ละโครงการอาจจะไม่ร่วมมือกันในการจ่ายค่าส่วนกลางเพราะช่วงนี้เศรษฐกิจไม่ค่อยดี” (ประชาชนคนที่ 1, 2564)

“ควรจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญในงานมากขึ้นเพราะเป็นประโยชน์กับหมู่บ้าน” (สำนักงานที่ดินประจำอำเภอจังหวัดนนทบุรีคนที่ 3, 2564)

และ “การบริหารจัดการสาธารณูปโภคที่ไม่มีความโปร่งใสนั้นอาจจะแก้ปัญหา โดยต้องรายงานตัวเลขต่าง ๆ ที่จัดเก็บได้ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือลูกบ้านได้ทราบ” (สำนักงาน ที่ดินจังหวัดนนทบุรีคนที่ 1, 2564)

การศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัด นนทบุรี พบว่า จากการสนทนากลุ่มสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการวางแผนบริหารงานสาธารณูปโภค ควรมีการจัดสรรงบประมาณ บำรุงรักษา ซ่อมแซม และพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้านจัดสรร เพื่อรายงานแผน การดำเนินงาน การวางแผนงานสำนักงาน การวางแผนการดูแลสิ่งแวดล้อม การวางแผนซ่อมบำรุง การจัดทำแผนสำรองกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น

2. ด้านการจัดองค์กรบริหารงานสาธารณูปโภค ควรมีการดำเนินการจัดแบ่ง หน่วยงานย่อย ๆ ให้ครอบคลุมภารกิจและหน้าที่ของการบริหารงานสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร มีโครงสร้างขององค์การในลักษณะของการบังคับบัญชา กำหนดอำนาจหน้าที่จัดวางความสัมพันธ์ และระดับของบุคลากรในองค์กรโดยระบุขอบเขตของงานจัดบุคลากรผู้รับผิดชอบงานอย่างชัดเจน ให้เหมาะสม

3. ด้านการจัดคนเข้าทำงานในบริหารงานสาธารณูปโภค ควรจัดหาคคนที่ มี ประสิทธิภาพ เคยทำงานในการดูแล บำรุงรักษาและซ่อมแซมสาธารณูปโภคมาแล้วพอสมควร ซึ่ง สามารถรู้จักปัญหา เข้าใจปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นได้

4. ด้านการสั่งการการบริหารงานสาธารณูปโภค ควรแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามความสามารถ ความถนัดในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนในแผนการปฏิบัติงาน

5. ด้านการร่วมมือบริหารงานสาธารณูปโภค ควรมีการหาทางออกในการแก้ไข ปัญหาการบริหารงานสาธารณูปโภคร่วมกัน รวมถึงการให้ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากร เช่น บุคคล อุปกรณ์ เครื่องมือ เพื่อการบริหารงานร่วมกัน ทำให้การบริหารงานสาธารณูปโภคมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. ด้านการรายงานการบริหารงานสาธารณูปโภค ควรมีการสรุปเป็นข้อมูล ข่าวสารให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ เกี่ยวกับการดำเนินงาน รายงานปัญหาความเสียหาย การพัฒนา ปรับปรุงในระบบสาธารณูปโภค และรายงานงบประมาณที่ใช้ในแก้ไขปัญหาระบบสาธารณูปโภค

7. ด้านการจัดทำงบประมาณการบริหารงานสาธารณูปโภค ควรมีการจัดทำ งบประมาณการเงิน จัดทำบัญชีการจัดเก็บรายได้ และการจัดทำบัญชีรายจ่าย การเสนอราคา ผ่านความเห็นชอบและลงมติในที่ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน และเก็บหลักฐานข้อมูล รายรับรายจ่ายไว้เพื่อการตรวจสอบความโปร่งใส

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เห็นได้ว่า ด้านการวางแผน มีการจัดทำแผนผังแสดงระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้านจัดสรร และมีการตรวจเช็คจากวิศวกรที่ถูกต้อง ด้านการจัดองค์กร มีการวางแผนการจัดองค์กรโดยแบ่งหน่วยงานย่อย ๆ ให้ครอบคลุมภารกิจและหน้าที่ของการบริหารจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารและติดต่อประสานงานด้านการจัดคนเข้าทำงาน มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรบุคคลโดยกำหนดหน้าที่และลักษณะบุคลากรตามความต้องการขององค์กรให้ชัดเจน ด้านการสั่งการ มีการสั่งการตามแผนการปฏิบัติงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถ ความถนัดในงาน ด้านการร่วมมือ มีการดำเนินงานร่วมกันหลายภาคส่วนทั้งนิติบุคคล คณะกรรมการหมู่บ้านจัดสรร ผู้อยู่อาศัย และหน่วยงานภาครัฐ ด้านการรายงาน มีการสรุปรายงานการดำเนินงานให้ผู้อยู่อาศัยได้รับทราบ ด้านการจัดทำงบประมาณ มีการจัดทำงบประมาณการเงิน บัญชีการจัดเก็บรายได้ และการจัดทำบัญชีรายจ่ายเพื่อแจ้งต่อผู้อาศัยให้ทราบ ด้านการให้ความรู้ ข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร มีการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยได้ทราบถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน ด้านการจัดกิจกรรมและประเภทของกิจกรรม มีการปฏิบัติกิจกรรม 5 ส เพื่อทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ เช่น ถนน สวน การล้างท่อระบายน้ำ การปลูกต้นไม้ เก็บขยะ ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม มีการวางแผนและนโยบายการดำเนินงานดูแลสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านจัดสรรเพื่อดูแล บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพสวยงามและพร้อมใช้งาน ด้านการซ่อมบำรุงและบริการ มีบริการ ดูแล บำรุงรักษา และซ่อมแซมอย่างเร่งด่วนเมื่อมีการแจ้งปัญหา ด้านการบริหารงานสำนักงาน มีการกำหนดปัจจัยที่เกี่ยวข้องและนโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินงานและการบริหารงานสำนักงาน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการงานสาธารณูปโภคให้สำเร็จตามเป้าหมาย และด้านการจัดเก็บรายได้ มีการดำเนินงานของนิติบุคคลที่มีการจัดเก็บรายได้หรือค่าส่วนกลาง เพื่อนำมาใช้ในการบริหารหรือจัดสรรงบประมาณสำหรับการดูแล รักษาทรัพย์สินส่วนกลาง และระบบสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร สอดคล้องกับ ภัควัฒน์ จรรยาสุทธีวงศ์ กล่าวถึงสภาพทั่วไปในการบริหารดูแลภายในโครงการจัดสรรส่วนใหญ่ที่พบคือ การจัดเก็บค่าใช้จ่ายส่วนกลางไม่ได้ ทำให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับกรณีที่ไม่ชำระค่าใช้จ่ายเพื่อสาธารณูปโภคด้วยวิธีชำระค่าปรับตามอัตราที่คณะกรรมการจัดสรรที่ดินกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการจัดสรรที่ดินจังหวัดกำหนด กรณีที่มีการค้างชำระติดต่อกันสามเดือนขึ้นไป อาจถูกระงับการให้บริการหรือการใช้สิทธิในสาธารณูปโภค หรือหากค้างชำระติดต่อกันหกเดือนขึ้นไป เจ้าพนักงานที่ดินมีอำนาจระงับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่สำนักงานที่ดินจนกว่าจะชำระครบถ้วนได้ข้อดีของการร่วมกันมีส่วนร่วมในการบริหารดูแลจัดการทรัพย์สินและสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้าน คือ การบริหารงานที่มีกฎหมายรองรับการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน และเป็นไปตามมาตรฐานที่ดี ภายใต้

พื้นฐานที่ทุกคนมีสิทธิเป็นเจ้าของร่วมกัน รวมถึงการตรวจสอบและจัดเก็บใบเสร็จรับเงินเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรมกับผู้ที่อยู่อาศัยในโครงการจัดสรร (ภักวิวัฒน์ จรรยาสุทธีวงศ์, 2561)

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร ได้แก่ 1) ด้านการไม่ให้ความร่วมมือในการชำระค่าส่วนกลาง ขาดมาตรการหรือข้อกำหนดของโครงการหมู่บ้านจัดสรรจัดการขั้นแรก และดำเนินการขั้นเด็ดขาดด้วยการใช้กฎหมายเข้ามาดำเนินการเมื่อผู้ปฏิบัติหรือผู้พักอาศัยไม่ดำเนินการตามข้อตกลงและเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด 2) ด้านบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่มีการจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญในงานที่รับผิดชอบ และ 3) ด้านวิธีการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ขาดการวางแผนในการกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรที่เข้าปฏิบัติงานที่เหมาะสม สอดคล้องกับ ฉัตรชัย นาถ้าพลอย กล่าวว่า ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารจัดการหมู่บ้านจัดสรร คือ ผู้พักอาศัยบางส่วนไม่จ่ายค่าส่วนกลางตามเวลา ทำให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความยากลำบาก ไม่ช่วยกันดูแลทรัพย์สินส่วนกลาง ส่งผลถึงรบกวนผู้อื่น ทำผิดระเบียบ ข้อบังคับ ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น มีต่อเติมที่อยู่อาศัยอย่างผิดระเบียบ ขัดกับกฎหมาย มีการบุกรุก พื้นที่ส่วนกลาง การเลี้ยงสุนัขอย่างไม่ดูแลปล่อยถ่ายมูลบนถนน คณะกรรมการไม่แจ้งยอดบัญชีกลาง ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูล (ฉัตรชัย นาถ้าพลอย, 2561)

จากการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน เป็นการ จัดสรรงบประมาณบำรุงรักษา ซ่อมแซม และพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้านจัดสรร 2) ด้านการจัดองค์กร เป็นการดำเนินการจัดแบ่งภารกิจและหน้าที่ของการบริหารงานสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร 3) ด้านการจัดคนเข้าทำงาน เป็นกระบวนการสรรหาผู้สมัครเป้าหมายที่ต้องการเข้ามาสมัคร กำหนดวิธีการคัดเลือก 4) ด้านการสั่งการ เป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถ ความถนัดในการปฏิบัติงาน 5) ด้านการร่วมมือ เป็นการหาทางออกในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานสาธารณูปโภคร่วมกัน และการใช้ทรัพยากร (บุคคล อุปกรณ์ เครื่องมือ ฯลฯ) บริหารงานร่วมกัน 6) ด้านการรายงาน เป็นการสรุปเป็นข้อมูลข่าวสารให้ผู้อยู่อาศัยได้รับทราบ เกี่ยวกับการดำเนินงาน ปัญหาความเสียหาย การพัฒนาปรับปรุงในระบบสาธารณูปโภค และงบประมาณ และ 7) ด้านการจัดทำงบประมาณ เป็นการจัดทำงบประมาณการเงิน จัดทำบัญชีรายได้ รายจ่าย และเก็บหลักฐานข้อมูลรายรับรายจ่ายไว้เพื่อการตรวจสอบ ดังที่ ฉัตรชัย นาถ้าพลอย กล่าวถึงแนวทางในการบริหารจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ควรยึดข้อบังคับเป็นหลักในการบริหารจัดการ โดยข้อบังคับเปรียบได้กับกฎหมายที่ผู้เข้ามาบริหารจะต้องยึดถือ ผู้อาศัยควรให้ความร่วมมือในการจ่ายเงินค่าส่วนกลางและคณะกรรมการร่วมปรึกษาหาแนวทางในการจูงใจให้ผู้พักอาศัยจ่ายค่าส่วนกลาง ในการต่อเติมที่พักอาศัยควรขออนุญาตและปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงที่ได้ลงมติร่วมกัน ผู้พักอาศัยควรเคารพสิทธิ และ

เกรงใจผู้อื่น ช่วยกันรักษาและดูแลทรัพย์สินส่วนกลาง ดูแลสุนัขที่ตนเลี้ยงให้ดี ไม่ปล่อยไปรบกวนบ้านอื่น รวมถึงการปล่อยถ่ายมูล และคณะกรรมการแจ้งยอดบัญชีกลางให้คนในชุมชนได้รับรู้ รับทราบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ (ฉัตรชัย นาถ์พลอย, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพทั่วไปในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านการจัดคนเข้าทำงาน 4) ด้านการสั่งการ 5) ด้านการร่วมมือ 6) ด้านการรายงาน 7) ด้านการจัดทำงบประมาณ 8) ด้านการให้ความรู้ ข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร 9) ด้านการจัดกิจกรรมและประเภทของกิจกรรม 10) ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม 11) ด้านการซ่อมบำรุงและบริการ 12) ด้านการบริหารงานสำนักงาน และ 13) ด้านการจัดเก็บรายได้ ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) ด้านการไม่ให้ความร่วมมือในการชำระค่าส่วนกลาง 2) ด้านบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับและข้อกฎหมาย และ 3) ด้านวิธีการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ในส่วนของแนวทางการบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านการจัดคนเข้าทำงาน 4) ด้านการสั่งการ 5) ด้านการร่วมมือ 6) ด้านการรายงาน และ 7) ด้านการจัดทำงบประมาณ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดความร่วมมือ และการประสานงาน ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้านจัดสรร ให้มีความพร้อมในการใช้งาน ลดการเกิดความเสื่อมสภาพ และสร้างเครือข่ายสนับสนุนการบริหารงานสาธารณูปโภค ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จัดอบรมให้ความรู้บุคลากรเกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ของบริษัทนิติบุคคล การกำหนดมาตรการการให้ความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย ให้บุคลากรเกิดการพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญในงาน และมีประสิทธิภาพในการบริหารงานสาธารณูปโภคเกิดความความยั่งยืน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรศึกษาในประเด็น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกำหนดกลยุทธ์ การบริหารจัดการความเสี่ยงในการบริหารงานสาธารณูปโภคบ้านจัดสรร เพื่อนำมาวิเคราะห์กำหนดกลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของนิติบุคคล เพื่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของการบริหารและจัดการงานสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรร

เอกสารอ้างอิง

กรมที่ดิน. (2560). คำบรรยายพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543. กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์กรมที่ดิน.

- ฉัตรชัย นาถ้าพลอย. (2561). การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ต่อทอง ทองหล่อ. (2565). นนทบุรี เมืองธุรกิจใหม่ เมืองศักยภาพสูง. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2565 จาก <https://propholic.com/prop-talk/business-nonthaburi>
- บริษัทนิติบุคคลคนที่ 2. (9 ตุลาคม 2564). การบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. (เมธา ขำดี, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประชาชนคนที่ 1. (12 ตุลาคม 2564). การบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. (เมธา ขำดี, ผู้สัมภาษณ์)
- ปีตินรา เทพวัตติ. (2560). การกำหนดค่าพัฒนาที่ดินของโครงการหมู่บ้านจัดสรร. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์และการจัดการเชิงธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรนริศ ชวนไชยสิทธิ์. (2562). ปรับตัวขับเคลื่อนธุรกิจสู่การแข่งขัน ท่ามกลางความผันผวน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมอสังหาริมทรัพย์.
- ภักต์วัฒน์ จรรยาสุทธีวงศ์. (2561). กรณีศึกษาปัญหาทะเบียนผู้แทนนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรตามพระราชบัญญัติ จัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 12(2), 156-166.
- วันนต์ เคียงศิริ. (2562). วัฏจักรอสังหาริมทรัพย์. กรุงเทพมหานคร: สมาคมธุรกิจบ้านจัดสรร.
- วันฟ้า ศรีพวงเพ็ช. (2563). ความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัยต่อรูปแบบการบริหารงานนิติบุคคลอาคารชุดโครงการบ้านเอื้ออาทรในเขตกรุงเทพมหานคร. Sarasatr, 3(2), 423-436.
- ศิริวรรณ กมลสุขสถิต. (2562). กฎหมายนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรกับการจัดการทรัพย์สินอันเป็นสาธารณูปโภคส่วนกลาง. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(2), 249-260.
- ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2563). สถานการณ์ตลาดที่อยู่อาศัยกรุงเทพฯ-ปริมณฑล ไตรมาส 4 ปี 2562 และแนวโน้ม ปี 2563. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์.
- สำนักงานที่ดินจังหวัดนนทบุรีคนที่ 1. (16 ตุลาคม 2564). การบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. (เมธา ขำดี, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานที่ดินประจำอำเภอนนทบุรีคนที่ 3. (10 ตุลาคม 2564). การบริหารและจัดการสาธารณูปโภคหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. (เมธา ขำดี, ผู้สัมภาษณ์)

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง.
- อธิป พิษานนท์. (2562). สงครามราคา พาธุรกิจไปรอด. กรุงเทพมหานคร: สมาคมการค้ากลุ่ม
อสังหาริมทรัพย์ออกแบบและก่อสร้าง สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York:
Harper Collins. Publishers.

แนวความคิดประชาธิปไตยในพระไตรปิฎก*

THE CONCEPT OF DEMOCRACY IN THE TRIPITAKA

พระครูปริยัติสาทร

Phrakhru Pariyatisathorn

ชัชณพงศ์ ศรีจันทร์

Chissanapong Sonchan

อาทิตย์ แสงเงว

Artit Saengchawek

กล่อมศรี สิริศักดิ์

Klomsri Sittisak

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus, Thailand

E-mail: artit.sea@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

แนวความคิดประชาธิปไตยในพระไตรปิฎก พบว่า “ในพระวินัยปิฎก” พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ แต่การบัญญัติวินัยนั้นก็ทรงบัญญัติโดยกระบวนการท่ามกลางสงฆ์ มิได้บัญญัติตามลำพัง ซึ่งต้องให้เกิดเรื่องก่อนแล้วประชุม สอบสวนแล้วจึงทรงบัญญัติพระวินัยด้วยความเห็นชอบของพระสงฆ์ ต่างพร้อมใจกันนำไปปฏิบัติ การทำกรรมต่าง ๆ ของพระสงฆ์ ยกเว้นอบโลกนกรรม ล้วนทำให้เป็นการสงฆ์ทั้งสิ้น และแนวความคิดประชาธิปไตย “ในพระสุตตันตปิฎก” นั้นปรากฏ ดังนี้ 1) หลักเสรีภาพทางความคิด พระพุทธเจ้าได้ให้โอกาสแก่ประชาชนชาวกาลามะในการที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อคำสอนของนักบวช ที่มาเผยแผ่คำสอนด้วยข้อความ กาลามสูตร (เรียกอีกอย่างว่า เกสปุตตสูตร) 2) หลักความเสมอภาคในพระธรรมวินัย จะเห็นได้จากหลักความอัศจรรย์ของพระธรรมวินัย 8 อย่าง เปรียบเทียบกับความอัศจรรย์ของมหาสมุทร 8 อย่าง 3) หลักความเป็นพี่น้องกัน หรือภราดรภาพ คือ สหธรรมิก ผู้ปฏิบัติธรรมร่วมกัน 4) หลักการใช้ข้อปฏิบัติ พระพุทธเจ้าทรงนิยามธรรมาธิปไตย คือเอาหลักการเป็นใหญ่ มิใช่ อัตตาธิปไตย เอาตนเป็นใหญ่ หรือ โลกาธิปไตย เอาโลกหรือเอาพวกพ้องเป็นใหญ่ ดังพระองค์แสดงไว้อย่างชัดเจน “ที่ใดไม่มีสัตบุรุษ ที่นั่นไม่ใช่สภา” นอกจากนี้ยังปรากฏมีหลักประชาธิปไตยที่พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในกิจการทั้งปวงโดยเฉพาะในการทำ สังฆกรรมซึ่งมีลักษณะยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญหรือ

* Received 15 April 2022; Revised 18 July 2022; Accepted 21 July 2022

กฎหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ยึดหลักความเสมอภาคภายใต้พระธรรมวินัย ยึดหลักทางสายกลาง และยึดหลักประชาธิปไตยในการมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์

คำสำคัญ: แนวคิด, ประชาธิปไตย, พระไตรปิฎก

Abstract

The democratic concept in the Pali Canon was found that every precept or rule in Vinaya-pitaka, was enacted as a practical guideline for Buddhist monks. It was not, however, ordained by the Buddha himself. Each precept or rule was regulated by the process amid the Buddhist council after the causal affair was complained. Then, there was the Buddhist assembly to consider and investigate that affair, and the precept was regulated under the council's agreement. Then, they willingly recognized and practiced that rule. In general, most religious deeds except an act, called Apalokana-kamma in Pali, were performed by a certain group of Buddhist monks. In addition, the democratic concept in the Buddhist Suttanta-pitaka was criticized as follows: 1) Liberty of Thinking – Kalama villagers were granted eleven principles of belief in Kalama-sutta (either called Kesaputta-sutta). 2) Equity – In Buddhism, there were eight miracles of the Doctrine and Discipline (Dhamma and Vinaya in Pali), the Buddha's teachings (so-called Buddhism), in comparison to the eight miracles of the ocean. 3) Brotherhood – There was fraternity or companionship among Buddhist monks. 4) Exercise of Sovereignty – The supremacy of righteousness (Dhammadhipateyya in Pali), different from self-dependence (Attadhipateyya) and supremacy of the public opinion (Lokadhipateyya), was praised by the Buddha, saying 'Wherever was without great men was not an assembly.' Nevertheless, there was an evidence of democracy that the council of Buddhist monks were allowed to perform all ecclesiastical rites, which were based on the Doctrine and Discipline as the supreme constitution in Buddhism, the principle of equity, the principle of the middle way, and the democracy.

Keywords: Concept, Democracy, Tripitaka

บทนำ

หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก จะต้องมีความรู้พื้นฐาน 4 ประเภท คือ

- 1) รู้บาลีพระไตรปิฎก เพื่อที่จะเป็นหลักในการตีความคำสอนให้ตรงกับ ความหมายดั้งเดิม

ของพระพุทธเจ้า 2) รู้ความหมายพระไตรปิฎก คือต้องอ่านคำสอนที่ท่านแปลจากพระไตรปิฎกมาเป็นภาษาของตน เช่น พระไตรปิฎกฉบับแปลเป็นไทย พระไตรปิฎกฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งคำอธิบายที่เรียกว่า อรรถกถา 3) มีความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะในแง่ ประยุกต์วิทยา อย่างน้อยที่สุดก็สามารถจับประเด็นหลักของวิทยาการนั้น ๆ ได้ว่าด้วยเรื่องอะไร สามารถนำมาเทียบเคียงสังเคราะห์กับพุทธธรรมได้ในใดบ้าง 4) มีจิตใจเปิดกว้าง ตามแนวกาลามสูตร ที่ว่าอย่าเชื่อเพียงเพราะฟังตามกันมา ฯลฯ ผู้นี้เป็นครูของเราสามารถจะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยจิตใจที่เยือกเย็น และตอบโต้ได้อย่างมั่นคง และด้วยเหตุด้วยผลจากการปฏิบัติของตนเอง

เมื่อมีความรู้พื้นฐานแล้ว ก็ต้องมีหลักในการวิจารณ์ ดังนี้ 1) ตั้งข้อสงสัย (ปุจฉา) ว่าสิ่งนั้น คืออะไร มาจากไหน เพื่ออะไร และโดยวิธีใด ตามหลักอริยสัจ 2) ค้นคว้าหาคำตอบตามแนว ธรรมวินัย คือวินัยธรรม เพราะธรรมวินัยของพระพุทธเจ้านั้นมีคุณลักษณะหนึ่งคือ เอहिปัสสโก คือเชิญมาดู (come and see) เชิญมาพิสูจน์ค้นคว้าทดลองปฏิบัติ อย่างน้อยที่สุดคือการรวบรวมข้อมูล อันเกี่ยวกับธรรมดานั้น ๆ ว่ามีอยู่ที่ใดบ้าง มีคำอธิบายเดิมอย่างไร และจะนำมาตีความในโลกสมัยปัจจุบันได้อย่างไร 3) หาข้อสรุป หาข้อยุติที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น อย่าหาข้อสรุปที่มุ่งเอาแพ้เอาชนะอย่างเดียว อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอิลักขัณฑสูตรว่า การศึกษาวิจารณ์นั้นมี 3 แบบคือ 1) ศึกษาเพื่อข่มผู้อื่น เอาชนะผู้อื่น อย่างนี้จัดเป็นการศึกษาวิจารณ์ที่เรียกว่า ฐุพิช ทำให้เกิดการโทษแก่ตนเอง 2) ศึกษาวิจารณ์ เพื่อหาแนวทางให้เกิดการออกไปจากทุกข์ ทำให้เกิดการดับทุกข์ แนวธรรมสากัจฉา ก็อาศัยแนวนี้ จึงเกิดมงคลแก่ ผู้สนทนาธรรม และทำให้พ้นทุกข์ได้ เป็น นิสสรณปริยัติ 3) ศึกษาวิจารณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างผู้อื่น เพื่อให้เกิดแนวคิดกระตุ้นแรงเร้าในการปฏิบัติธรรมแก่ศิษย์และรุ่นน้อง ๆ เรียกว่าแบบเรือนคลัง - ภัณฑาคาริกปริยัติ นั่นเอง ในบทความนี้ผู้เขียนได้สืบค้นหลักธรรมและข้อความในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตยแล้วนำเสนอตามลำดับ ต่อไปนี้จะได้ตั้งประเด็นวิจารณ์เป็นข้อ ๆ ไปในเรื่องที่เห็นว่า สมควรแก่การวิจารณ์ การศึกษาถึงแนวคิดประชาธิปไตยในพระไตรปิฎก เป็นการศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตย โดยศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในพระไตรปิฎกรายละเอียดดังนี้

พระไตรปิฎก

ความหมายของพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎก หรือที่เรียกในภาษาบาลีว่า **ติปิฎก** หรือ **เตปิฎก** นั้น เป็นคัมภีร์หรือตำราทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับคัมภีร์ไตรเวทของศาสนาพราหมณ์ ไบเบิลของศาสนาคริสต์ อัล กุรอาน ของศาสนาอิสลามกล่าวโดยรูปศัพท์ คำว่า **ไตรปิฎก** แปลว่า 3 คัมภีร์ เมื่อแยกเป็นคำ ๆ จะได้ดังนี้ คือ คำว่า พระไตรปิฎก แยกเป็น 3 คำ คือ พระ + ไตร + ปิฎกคำว่า

พระ มาจากคำว่า วร แปลว่า ประเสริฐ เลิศ เป็นคำแสดงความเคารพหรือยกย่องคำว่า ไตร แปลว่า สาม (ติ หรือ เต ก็แปลว่า สาม เช่นเดียวกัน) คำว่า ปิฎก แปลได้ 2 อย่าง คือ

1. แปลว่า คัมภีร์ หรือ ตำรา
2. แปลว่า กระจาด หรือ ตะกร้า ที่แปลว่า กระจาดหรือตะกร้า หมายความว่า เป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ ไม่ให้กระจัดกระจาย คล้ายกระจาดหรือตะกร้าอันเป็นภาชนะใส่ของฉะนั้น

พระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นคัมภีร์ที่บรรจุคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นเอกสารในการอ้างอิงคำสอนที่น่าเชื่อถือที่สุด แบ่งออกเป็น 3 คัมภีร์ หรือ 3 ประเภท คือ

1. พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุและภิกษุณี
2. พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมเทศนาทั่ว ๆ ไป มีนิทานชาดกประกอบ
3. พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมล้วน ๆ หรือธรรมที่สำคัญ ไม่มีนิทานชาดกประกอบ

ดังนั้น พระไตรปิฎกในแต่ละหมวดรวมกันได้ 84,000 พระธรรมชั้น ๓ แบ่งเป็น พระวินัยปิฎก 21,000 พระธรรมชั้น ๓ พระสุตตันตปิฎก 21,000 พระธรรมชั้น ๓ และพระอภิธรรมปิฎก 42,000 พระธรรมชั้น ๓ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2543)

จากการนำเสนอความหมาย “พระไตรปิฎก” จึงสรุปความหมายของพระไตรปิฎก ได้แก่ คัมภีร์หรือตำราเป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ ไม่ให้กระจัดกระจาย คล้ายกระจาดหรือตะกร้าอันเป็นภาชนะใส่ของฉะนั้น

ประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย โดยทั่วไปที่เข้าใจกันนั้น ก็แปลตามศัพท์ คือ ประชาชน + อำนาจอธิปไตย นั่นคือประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครอง หรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน แต่ยังมีนักรัฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงหลายท่านให้ความหมายของประชาธิปไตย โดยขยายความกว้างขวางออกไป (ประยงค์ สุวรรณบุบผา, 2541)

คำว่า “ประชาธิปไตย” หรือ “Democracy” เป็นคำที่ใช้มานานตั้งแต่สมัยกรีก รุ่งเรืองโบราณ ซึ่งมุ่งแสดงถึงการปกครองที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการแสดงออกมีส่วนร่วมในการปกครองโดยเลือกผู้แทนเข้าไปนั่งในสภาบริหารและสภานิติบัญญัติ ผู้ให้คำนิยามแก่การปกครองแบบประชาธิปไตยที่กระชับและสั้น คือ อับราฮัม ลิงคอล์น ที่ว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน วาทะ

ดังกล่าวได้กลายเป็น “ค่านิยมยอดนิยม” เพราะกะทัดรัดและกระชับความ (จิโรโชค (บรรพต) วีระสัย และคณะ, 2538)

หลักของประชาธิปไตย คือให้อำนาจแก่ประชาชน ทั้งทางนิติบัญญัติ บริหารและ ด้านพิจารณาารรคคตี่ ที่เรียกว่า ตุลาการ อย่างไรก็ดี มีผู้กล่าวถึงหลักของประชาธิปไตย ว่ามี 5 หลักด้วยกันคือ

1. หลักเสรีภาพ (Liberty) ซึ่งต้องประกอบด้วย สิทธิ หน้าที่ อิสภาพ และ สมภาพ จะต้องอยู่ร่วมกัน

2. หลักความเสมอภาค (Equality) คือความเท่าเทียมกัน ในฐานะเป็น พลเมืองของรัฐ

3. หลักเหตุผล (Rationality) การตัดสินใจขัดแย้งด้วยเหตุผล

4. การตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก (Majority) เสียงข้างน้อยได้รับการคุ้มครอง (Majority rule, minority right)

5. การผลัดเปลี่ยนกันหมุนเวียนดำรงตำแหน่ง (Rotation) ไม่ผูกขาดแต่คนใด คนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เพียงผู้เดียว (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2549)

ฮาโรลด์ ลาสกี (H.J. Laski) ได้กล่าวว่า ถ้าวานิเื้อห้ของประชาธิปไตยก็คือ ความปรารถนาของมนุษย์ที่จะยอมรับนับถือและรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเอง รวมตลอดถึง ความเสมอภาค ระหว่างบุคคลในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2562)

วัชรินทร์ ปัญญาประเสริฐ ได้กล่าวเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตย บนพื้นฐานของพุทธศาสนาไว้ 6 ประการ คือ 1) ในระดับชาติจะต้องกำหนดนโยบายและ แนวทางปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคมให้ชัดเจน เพื่อเป็น พื้นฐานการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยยึดถือตามคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นหลัก 2) พื้นฟูและส่งเสริมบทบาทของวัดและพระภิกษุสงฆ์ เช่นที่เคยเป็นมาในอดีต 3) สนับสนุนบทบาทขององค์กรประชาชนในท้องถิ่น ให้นำเอาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปกำหนดกฎเกณฑ์ กติกาในชุมชน 4) กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาทุกระดับมีวิชาพื้นฐาน ที่ต้องศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างเป็น รูปธรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีงาม 5) นำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยอาศัยนักวิชาการ และผู้ทรงความรู้มาศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสังคมไทย และ 6) นำหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยให้มากที่สุด (วัชรินทร์ ปัญญาประเสริฐ, 2538)

จากที่ได้นำเสนอความหมายและหลักการของประชาธิปไตยข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ประชาธิปไตยนั้น มีความหมายกว้างขวางหลายสถานะ ทั้งในฐานะที่เป็นระบบการเมืองหรือ การปกครอง ในฐานะที่เป็นอุดมคติและปรัชญา ในการดำรงชีวิตร่วมกันของมนุษย์และในฐานะ

ที่เป็นวิถีชีวิต ประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในหลายประเทศทุกวันนี้ เป็นประชาธิปไตยโดยอ้อม (Indirect Democracy) ซึ่งเป็นการปกครองโดยฝ่ายทางผู้แทนของประชาชน ซึ่งเราเรียกว่า ประชาธิปไตยโดยเสรี หรือเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) หรือประชาธิปไตยตะวันตก (Western Democracy) ดังนั้นเมื่อกล่าวถึง ประชาธิปไตย จึงจะถือตามความหมายดังกล่าวนี้

แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยตามแนวพระวินัยปิฎก

จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อเป็นแนวทาง ในการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ แต่การบัญญัติวินัยนั้นก็ทรงบัญญัติโดยกระบวนการ ท่ามกลางสงฆ์ มิได้บัญญัติตามลำพัง ซึ่งต้องให้เกิดเรื่องก่อน แล้วจึงนำสู่การประชุมเพื่อ การสอบสวนแล้วจึงบัญญัติเป็นพระวินัยท่ามกลางพระสงฆ์ ด้วยความเห็นชอบของพระสงฆ์ ต่างพร้อมใจกันนำไปปฏิบัติ การทำกรรมต่าง ๆ ของพระสงฆ์ ยกเว้นอุปโลกนกรรม ล้วนทำให้ เป็นการสงฆ์ทั้งสิ้น กล่าวคือ

ญัตติกรรม - ทำด้วยสงฆ์จตุรกร คือ 4 รูปขึ้นไป เช่นการสวดปาฏิโมกข์

ญัตติทุติยกรรม - ทำด้วยสงฆ์ปัญจกร คือ 5 รูปขึ้นไป เช่นเรื่องกฐิน

ญัตติจตุตถกรรม - ทำด้วยสงฆ์ทศกร คือตั้งแต่ 10 รูปขึ้นไป ยกเว้นในที่กันดาร เช่นการอุปสมบท การให้มณัตต์ การสวดอัพทาน ก็ต้องใช้สงฆ์ตั้งแต่ 21 รูปขึ้นไป จึง กล่าวได้ว่า

พระวินัย คือรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ

พระสงฆ์ คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คุณสมบัติของพระสงฆ์ คือคุณสมบัติของสมาชิก

อำนาจของพระสงฆ์ คืออำนาจของอธิปไตย

อธิกรณ์สงฆ์ทั้ง 4 คือ

ก. วิวาทาธิกรณ์ - การขัดแย้งกันเกี่ยวกับพระธรรมวินัย

ข. อนุวาทาธิกรณ์ - การโจทก์กันด้วยอาบัติต่าง ๆ

ค. อาปัตตาธิกรณ์ - การละเมิดอาบัติต่าง ๆ

ง. กิจจาธิกรณ์ - กิจของสงฆ์ที่เกิดขึ้นที่จะพึงทำด้วยจำนวนต่าง ๆ ต่างก็ จะต้องระงับด้วยวิธีการที่เรียกว่า อธิกรณสมณะ 7 คือ

1. สัมมุขวินัย ระงับต่อหน้าสงฆ์ ต่อหน้าบุคคล ต่อหน้าวัตถุ
2. สติวินัย การระงับด้วยการให้เกียรติแก่พระอรหันต์ ผู้มีสติสมบูรณ์
3. อมูหกวินัย การระงับเหตุด้วยการยกเว้นให้แก่ผู้ทำผิดในขณะที่

เป็นบ้า คือได้หลงไปแล้ว

4. เภยยสิกา ระงับด้วยเสียงข้างมากลงมติ

5. ปฏิญญาตรณะ ระบุด้วยการทำตามปฏิญญา
 6. ตัสสปายสิกากรรม ระบุด้วยการลงโทษศัตรูผู้ถูกสอบสวนแล้ว
พูดไม่อยู่กับร่องกับรอยให้การรับแล้วปฏิเสธ ปฏิเสธแล้วรับ เป็นต้น
 7. ตินวัตถการวินัย ระบุด้วยการประนีประนอมทั้งสองฝ่าย ดุจเอา
หญ้าทับสิ่งสกปรกไว้ไม่ให้มีกลิ่น
- ทั้งอธิกรณ์และการระบุต้องทำให้เป็นการสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ ดุจการตั้งกรรมาธิการ
ฝ่ายต่าง ๆ ฉะนั้นจึงเป็นการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม
- และในการประชุมทำสังฆกรรมต่าง ๆ เป็นการสงฆ์นั้น ต้องมีมติเป็นเอกฉันท์ จริง ๆ
ถ้ามีข้อข้องใจมีสิทธิยับยั้ง (Vote) ได้ แม้เพียงเสียงเดียวสงฆ์ทั้งหมดก็ต้องฟัง ดังทำกรรมวาจา
ว่า

“ยสฺสยสฺมโต ขมติ...

...โส ตฺนุหสฺส ยสฺส น ขมติ โส ภาเสยฺย”

“ถ้ากรรมนี้ ชอบใจต่อท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเงียบ ถ้าไม่ชอบใจท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึง
พูดขึ้น”

อนึ่งการทำกรรมอันใดก็ตาม พระสงฆ์จะต้องพร้อมเพรียงกัน ดังคำขึ้นต้นของ
กรรมวาจาว่า

“ยถิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลลํ”

ซึ่งแปลว่า “ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ พร้อมแล้ว...สงฆ์พึงทำ...” ดังนี้ นี่คือเนื้อความ
ในมหาขันธกะ มหาวรรค พระไตรปิฎกเล่ม 4

แนวความคิดเรื่องประชาธิปไตย ตามแนวพระสูตรตันตปิฎก

ซึ่งอาจนำมาเป็นประเด็นวิจารณ์ได้ ดังนี้

1. **หลักเสรีภาพทางความคิด** พระพุทธเจ้าได้ให้โอกาสแก่ประชาชนชาว กาลามะ
ในการที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ คำสอนของนักบวช ที่มาเผยแพร่คำสอนด้วยข้อความ
ดังต่อไปนี้

“ดูก่อนกาลามะทั้งหลาย ท่านทั้งหลายอย่างเชื่อเพียงเพราะ

1. การฟังตามกันมา (มา อนุสฺสเวน)
2. การถือกันสืบ ๆ มา (มา ปรมปราย)
3. ข่าวด่าลือ (มา อิติกรีย)
4. การอ้างตำรา (มา ปิฎกสมปทาเนน)
5. การใช้ตรรกะ (มา ตกฺกเหตุ)

6. การอนุমান (มา นยเหตุ)
7. การตรึงตรองตามอาการ (มา อาการปริวิตกเคน)
8. เข้าได้กับทฤษฎีที่ตนคิดไว้ (มา ทิฏฐินิชฌานชนุตติยา)
9. มองเห็นลักษณะว่าน่าเชื่อถือ (มา พุพรูปตาย)
10. สมณนี้เป็นครูของเรา (มา สมโณ โน ครูติ)

ต่อเมื่อได้รู้เข้าใจด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละ หรือถือปฏิบัติตามนั้น” (อง.ติก. 20/505/241) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542)

2. หลักความเสมอภาค ในพระธรรมวินัย จะเห็นได้จากหลักความอัครจริยของพระธรรมวินัย 8 อย่าง เปรียบเทียบกับความอัครจริยของมหาสมุทรร 8 อย่าง ดังนี้

1. ธรรมวินัยหรือพระพุทธศาสนามีการศึกษาตามลำดับ ทำตามลำดับ ปฏิบัติตามลำดับ ทางตลอดดรรหัตตมรรคด้วยการทำต่อเนื่อง ดุจมหาสมุทรลุ่มลึกตามลำดับ

2. สวากของพระพุทธเจ้าที่แท้ไม่ล่วงลึกขบที่ทรงบัญญัติแล้ว แม้จะต้องสละชีวิตก็ยอม ดุจมหาสมุทรไม่ล้นฝั่ง

3. สงฆ์ยอมกันคนชั่วให้ห่างไกล ดุจทะเลขัดขวางศพให้เข้าสู่ฝั่งนั้น

4. วรรณะ 4 ออกบวชแล้วย่อมละซึ่งโคตรในกาลก่อน ถึงการนับว่าเป็นสมณศากยบุตร ดุจน้ำจากแม่น้ำทั้งหลาย เมื่อมาถึงมหาสมุทรแล้ว ก็เป็นน้ำมหาสมุทรอันเดียวกัน

5. แม้ฝนตก มหาสมุทรก็ไม่ปรากฏความพร่องและความเต็ม ฉนใด ภิกษุในธรรมวินัย ที่ดับกิเลสด้วยนิพพานธาตุ ย่อมไม่ทำให้พระนิพพานเต็ม

6. พระธรรมวินัยมีรสเดียว คือวิมุตติรส-รสแห่งความหลุดพ้น ดุจมหาสมุทรก็มีรสเดียวคือ รสเค็ม (เอกรโส - โลณรโส, เอกรโส - วิมุตติรส)

7. มหาสมุทรเต็มไปด้วยรัตนนานาประการ ฉนใด พระธรรมวินัยก็มากด้วย ธรรมรัตนะ คือสติปัญญา 4, สัมมปปธาน 4, อธิธิบาท 4, อินทรีย์ 5, พละ 5, โพชฌงค์ 7, และมรรค 8, ฉนนัน

8. มหาสมุทร เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีชีวิตใหญ่ ๆ เช่น ปลาตึงคลา ตีปริมังคลา อสุร นาค คนธรรพ์ ฉนใด พระธรรมวินัยก็มีอริยบุคคล 4 และผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นอริยบุคคล 4 ฉนนัน เหตุนี้จึงทำให้ภิกษุขึ้นตึงในธรรมวินัย (อง.อฏฐก. 23/109/207) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542)

3. หลักความเป็นพี่น้องกัน หรือ ภารตภาพ คือ สหธรรมิก ผู้ปฏิบัติธรรมร่วมกัน ควรมีธรรมต่อไปนี้

ก. สังคหวัตถุ 4 คือแบ่งปัน, พุดไพเราะ, บำเพ็ญประโยชน์และวางตน
เคียงบ่าเคียงไหล่ ร่วมสุขร่วมทุกข์ (อง.จตุกก. 21/32/42) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, 2542)

ข. สาราณียธรรม 6 คือจะพูด จะทำ จะคิด ก็ประกอบด้วยเมตตาจิต
แบ่งปันลากันอย่างทั่วถึง, มีศีลเสมอกันและมีทัศนะเสมอกัน (อง.ฉก. 22/282/321)
(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542)

ค. หลักอภิธานิธรรม 7 คือ

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
2. เมื่อประชุมก็พร้อมกันเข้าประชุม และพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม
3. ไม่ทำลายหลักการเดิม
4. เคารพผู้หลักผู้ใหญ่
5. คำนึงครองสตรีไม่ให้ถูกข่มเหง
6. เคารพเจตีย์ อนุสาวรีย์คนสำคัญของชาติ
7. ให้การคุ้มครองอารักขาสมณะชีพราหมณ์ ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

ในรัฐ (สุขวัฒน์ อนนท์จารย์, 2543)

4. หลักการใช้อธิปไตย พระพุทธเจ้าทรงนิยาม **ธรรมาธิปไตย** คือเอาหลักการ
เป็นใหญ่ มิใช่ **อัตตาธิปไตย** เอาตนเป็นใหญ่ หรือ **โลกาธิปไตย** เอาโลกหรือเอาพวกพ้อง
เป็นใหญ่)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวว่า อธิปไตย 3 (ความเป็นใหญ่, ภาวะที่ถือเอา
เป็นใหญ่ - dominant influence; supremacy) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

1. อัตตาธิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่, ถือตนเป็นใหญ่, กระทำการด้วย
ปรารถนาคตนเป็นประมาณ - supremacy of self; self - dependence)
2. โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่, ถือโลกเป็นใหญ่, กระทำการด้วย
ปรารถนา นิยมของโลกเป็นประมาณ - supremacy of the world or public opinion)
3. ธัมมาธิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่, ถือธรรมเป็นใหญ่, กระทำการด้วย
ปรารถนาความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรม เป็นประมาณ - supremacy of the Dharma
or righteousness)

ผู้เป็นอัตตาธิปไตย พึงใช้สติให้มาก; ผู้เป็นโลกาธิปไตย พึงมีปัญญาครองตนและรู้พินิจ;
ผู้เป็นธรรมาธิปไตย พึงประพฤติให้ถูกหลักธรรม; ผู้เป็นหัวหน้าหมู่ เป็นนักปกครอง พึงถือ
ธรรมาธิปไตย ดังพระพุทธภาษิตบทหนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในขโมทสุสสูตร แสดงไว้อย่าง
ชัดเจนว่า

“ที่ประชุมใดไม่มีสัตบุรุษ ที่ประชุมนั้นไม่ชื่อว่า สภา”

(ขุ.ชา.อ. 8/492/481) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542)

สัตบุรุษ คือผู้รู้จักเหตุผล - รู้จักคน รู้จักประมาณ - รู้จักกาล - รู้จักชุมชนและรู้จักความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่า

“พระธรรมวินัย ของพระพุทธเจ้าเป็นหลักการปกครองของพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์ และเพื่อพระสงฆ์อันมีประโยชน์ 10 ประการเป็นเป้าหมาย (พระสุธีรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภ โณ), 2541) คือ

1. เพื่อหมู่คณะยอมรับว่าดี
2. เพื่อให้หมู่คณะมีความผาสุก
3. เพื่อข่มคนชั่ว
4. เพื่อปกป้องคนดี
5. เพื่อขจัดทุกข์ในปัจจุบัน
6. เพื่อตัดทุกข์ในอนาคต
7. เพื่อผู้ที่ยังไม่ได้ศรัทธาได้มีความศรัทธา
8. เพื่อรักษาจิตของคนที่ศรัทธาอยู่แล้ว ให้เลื่อมใสยิ่ง ๆ ขึ้นไป
9. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม คือพระพุทธศาสนา
10. เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย คือหลักการอันดีงาม ของการอยู่ร่วมกันโดยสันติ

อย่างที่เรียกกันว่า “มีสันติสุขในส่วนตน และสันติภาพในส่วนรวม” ฉะนั้นแล้ว

สรุป

ประชาธิปไตยนั้น มีความหมายกว้างขวางหลายสถานะ ทั้งในฐานะที่เป็นระบบการเมืองหรือการปกครอง ในฐานะที่เป็นอุดมคติและปรัชญา ในการดำรงชีวิตร่วมกันของมนุษย์และในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต ประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในหลายประเทศทุกวันนี้ เป็นประชาธิปไตยโดยอ้อม ซึ่งเป็นการปกครองโดยฝ่ายทางผู้แทนของประชาชน ซึ่งเราเรียกว่าประชาธิปไตยโดยเสรี หรือเสรีประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยตะวันตก ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตย หลักของประชาธิปไตย คือให้อำนาจแก่ประชาชน ทั้งทางนิติบัญญัติ บริหารและด้านพิจารณารรคตติ ที่เรียกว่า ตุลาการ สำหรับหลักการสำหรับการปกครองของคณะสงฆ์จากการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงและบัญญัติหลักธรรมคำสั่งสอนไว้มากมาย จึงสรุปหลักการด้านการบริหารที่สำคัญ ๆ ได้ 5 ประการ ได้แก่ 1) มีพระธรรมวินัยเป็นใหญ่ 2) มีการกระจายหน้าที่ 3) มีความสามัคคี 4) มีความเป็นเอกภาพ และ 5) มีความเสมอภาค จากหลักการสำหรับการปกครองของคณะสงฆ์ดังกล่าวสามารถสรุปลงได้ในพระธรรมวินัยนั่นเอง เพราะเป็นหัวใจหลักของการปกครองของคณะสงฆ์ ทำให้คณะสงฆ์ดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน ผู้เขียน

จึงขอเสนอว่า นอกจากคนในสังคมจะหาวิธีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการปกครองต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสังคมของตนเองหรือพัฒนาปรับปรุงให้เป็นประชาธิปไตยที่ดีที่สุดเพื่อให้ทุกคนพึงพอใจแล้ว คนในทุก ๆ สังคมควรจะให้มีความสำคัญในเรื่องหลักการด้านคุณธรรมและจริยธรรมของตนเองด้วย เนื่องจากไม่ว่าสังคมจะมีรูปแบบการปกครองรูปแบบใดก็ตาม หากคนผู้อยู่ภายใต้รูปแบบการปกครองได้ยังไว้คุณธรรมและจริยธรรมอยู่ ย่อมจะส่งผลเสียต่อรูปแบบการปกครองนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2543). คำบรรยายพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- จิรัช (บรรพต) วีระสัย และคณะ. (2538). รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2562). รัฐศาสตร์กับความมั่นคงของการเมืองไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 21(2), 347-364.
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (2541). รัฐปรัชญา แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2541). พุทธศาสตร์ปริทรรศน์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2542). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชรินทร์ ปัญญาประเสริฐ. (2538). พระพุทธศาสนากับการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุขพัฒน์ อนนท์จารย์. (2543). รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. ขอนแก่น: สำนักพิมพ์อนนท์จารย์.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2549). หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส.

คุณค่าที่มอบให้ลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืน ธุรกิจร้านอาหารจานด่วน เพื่อสุขภาพ*

VALUE PROPOSITION FOR SUSTAINABLE OF FAST CASUAL RESTAURANT

นัทชา มารูอิ

Natcha Marui

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: natchainbox@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้าในด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค องค์ประกอบของคุณค่าที่ส่งมอบให้ลูกค้า คุณค่าที่รับรู้ได้ ความพึงพอใจ และความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพในกรุงเทพมหานคร จำนวน 444 ตัวอย่าง โดยใช้ทฤษฎีขนาดตัวอย่างของ Cochran เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่ และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน และเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธี Cluster Sampling โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคมีผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วย คุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า คุณค่าที่รับรู้ได้ และ ความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยปัจจัยต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เริ่มจากคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้าส่งผลต่อการรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจ และความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจร้านอาหารจานด่วนที่มีคุณภาพ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า สูงสุดในองค์ประกอบด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และบริการ รองลงมา คือ การบริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ในด้านปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ได้ ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดที่คุณค่าเชิงสังคม รองลงมาเป็นคุณค่าด้านการใช้งาน ส่วนปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้บริโภค พบว่าให้ความสำคัญสูงสุดที่ความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับต้นทุนที่จ่ายไป รองลงมาคือ ความสะดวกเข้าถึงง่าย ในด้านปัจจัยการเติบโต

* Received 12 July 2022; Revised 21 July 2022; Accepted 24 July 2022

อย่างยั่งยืน ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดที่การอยู่ดีมีสุขทางสังคม รองลงมาเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

คำสำคัญ: คุณค่าที่ส่งมอบให้ลูกค้า, สร้างความยั่งยืน, ธุรกิจร้านอาหารจานด่วน, สุขภาพ

Abstract

The Objectives of this research article were to study factors and values proposition in terms of consumer behavior, perceived value, satisfaction and sustainable success of healthy fast casual restaurant. This research applies a mixed research method using both quantitative research and qualitative research. In quantitative research, a sample of 444 consumers was selected. Cochran's sample size theory was applied because the population is large and the exact number of the population is unknown. Samples were selected by Cluster Sampling method with a questionnaire as a tool. It was found that consumer behavior has a direct impact on the success of healthy fast casual restaurant. Factors affecting the success of healthy fast food restaurant operators include value proposition, perceived value and satisfaction. Value proposition affects the perceived value, satisfaction and sustainable success of a healthy fast food restaurant business. In term of value proposition factors, consumers place the highest priority on quality of products and services, followed by customer relationship management. In terms of perceived value factors, consumers place the highest priority on social values followed by functional value. As for the consumer satisfaction factor It was found that the highest priority was value for money compared to the cost paid, followed by convenience and accessibility. In terms of sustainable growth factors, consumers place the highest priority on social well-being followed by environmental protection.

Keywords: Value Proposition, Sustainability, Fast Food Restaurant Business, Healthy

บทนำ

รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของธุรกิจร้านอาหารตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ พ.ศ. 2506 - 2509 โดยมีอุตสาหกรรมอาหาร เป็นอุตสาหกรรมสาขาแรก ของประเทศ ที่ได้รับการสนับสนุน เนื่องจากความได้เปรียบของประเทศไทย จากการมีวัตถุดิบอุดมสมบูรณ์ การใช้เทคโนโลยีที่ไม่สูงนักในการผลิต และความเชื่อมโยงกับภาคการเกษตรซึ่งเป็นวิถีชีวิตของ

คนส่วนใหญ่ในประเทศ จนมาถึงปัจจุบันตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 แนวทางพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และ แนวทางพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคม โดยการเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ ช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมที่สัมพันธ์กัน และมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น และเป็นการสร้างรายได้ให้ประชากร แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ มีผู้ประกอบการทั้งรายเล็กรายใหญ่ เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก (วงใน, 2563) มีร้านอาหารในประเทศไทยอยู่ 205,709 จังหวัดที่มีจำนวนร้านอาหารมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 61,488 ร้าน รองลงมาคือ จังหวัดเชียงใหม่ 12,849 ร้าน , ชลบุรี 10,951 ธุรกิจร้านอาหารมีมูลค่าเงินทุนหมุนเวียนในระบบไม่ต่ำกว่า 3 แสนล้านบาท (สุกริน เจริญพานิช, 2564) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 4.7 ของภาคบริการทั้งหมดของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP ภาคบริการ) (ศูนย์วิจัยกสิกร, 2563) ก่อให้เกิดการจ้างงาน 3 ล้านคน หรือ ร้อยละ 8 ของการจ้างงานทั้งหมด (ลงทุนแมน, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ ความสำคัญของธุรกิจร้านอาหาร ก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องในสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้รับอุปสงค์เพิ่มขึ้นด้วย เมื่อมีความต้องการบริโภคเพิ่มมากขึ้น ความต้องการวัตถุดิบทั้งสดและแปรรูปต่าง ๆ เช่น เนื้อสัตว์ อาหารทะเล ข้าว แป้ง น้ำตาล ผัก ผลไม้ และเครื่องปรุง ก็เพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น การเลี้ยงสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ โรงงานน้ำแข็ง ธุรกิจประมง เหล็ก กระจกและพลาสติกสำหรับบรรจุอาหาร และการขนส่ง ก็เติบโตขึ้นเช่นกัน ซึ่งความเชื่อมโยงสู่สาขาการผลิตต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นในทุกสาขาการผลิต มากน้อยแตกต่างกัน (สุนตรา เล็กอุทัย, 2553) โดยในปี 2563 ศูนย์วิจัยกสิกรไทย คาดว่าธุรกิจร้านอาหารจะมีมูลค่ารวมอยู่ที่ 4.37 - 4.41 แสนล้านบาท หรือขยายตัวร้อยละ 1.4 - 2.4 จากปี 2562 ถ้าไม่เกิดวิกฤตการณ์โควิด

จากความสำคัญและความเป็นมาข้างต้น ที่ธุรกิจร้านอาหารสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ธุรกิจร้านอาหารเป็นแกนที่สนับสนุนอุตสาหกรรมอื่น เกษตรกรรม โลจิสติกส์ การท่องเที่ยว ธุรกิจร้านอาหารเป็นธุรกิจที่มีเงินทุนหมุนเวียนสูงซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงาน 3 ล้านคน 8% ของการจ้างงานทั้งหมด และปัญหาที่พบ คือ การสูญเสียที่ร้านที่เปิดใหม่ล้มหายขาดทุนไปมากกว่า 50% กระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ผู้ทำวิจัยเกิดการสนใจที่จะทำการศึกษาว่าทำอะไรจะทำให้ธุรกิจอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งการเติบโตของร้านอาหารจะส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยและคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า ในด้านพฤติกรรมของผู้บริโภค องค์ประกอบของคุณค่าที่ส่งมอบให้ลูกค้า คุณค่าที่รับรู้ได้ ความพึงพอใจ และความสำเร็้อย่างยั่งยืนของธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษารูปแบบการวิจัย แบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มีการเก็บข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (Creswell, J. W., 1994) การออกแบบงานวิจัยเป็นการทำวิจัยแบบพร้อมกัน (Convergent Parallel Design) เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกันกับเชิงปริมาณ โดยให้ความสำคัญการวิจัยทั้งสองแบบเท่าเทียมกัน และนำผลมารวมกันในช่วงการแปลผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องหรือทำให้ผลการวิจัยสมบูรณ์มากขึ้น โดยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และหลังจากนั้นได้ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการใช้โมเดล และเครื่องมือทางสถิติในการวิจัย ได้ออกแบบสอบถาม และ นำผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ การวิจัยเชิงปริมาณมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้ คือ การวิจัย การกำหนดขอบเขตของประชากรเป้าหมาย และตัวแปร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย กำหนดโดยสมมติฐานตามแนวความคิดของ Bollen ถ้าพารามิเตอร์มีจำนวนมากขึ้น ขนาดตัวอย่างก็ควรมากขึ้นด้วย (Bollen, K. A., et. al., 1992), การเลือกการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กฎของอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร ควรจะเป็น 20 ต่อ 1 (Lindeman, R. H., et. al., 1980) โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีของ Cochran เพราะขนาดประชากรค่อนข้างใหญ่ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 444 คน มีการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคทางสถิติ โดยใช้สมการโครงสร้าง SEM (Structure Equation Model) มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ เพื่อประมวลผล และนำเสนองานวิจัยต่อไป หลังจากนั้นได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร และกลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 - 10 คน เพื่อให้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือมากขึ้น (Cochran, W. G., et. al., 1965)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 444 ชุด สามารถสรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 13 ด้าน ได้ดังตารางผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า มีข้อสังเกตเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปรสำคัญที่อาจมีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์ข้อมูล คุณค่าที่มอบให้ลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืนธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.3 โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 18 - 35 ปี มากกว่า 60 ปี

หรือคิดเป็น ร้อยละ 34 และ 34.5 ตามลำดับ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว หรือ คิดเป็นร้อยละ 58.6 กลุ่มตัวอย่างส่วนมากจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี หรือคิดเป็นร้อยละ 52.3 เมื่อพิจารณาในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับ รายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 บาท ถึง 20,000 บาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 48.6 และสันนิษฐานว่า กลุ่มตัวอย่างเดียวกันนี้ อาจจะมีอาชีพรับราชการเป็น ส่วนใหญ่ เนื่องด้วยข้อมูลจากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพรับ ราชการจำนวน 184 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 41 สมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 4 - 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 55 รากอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพที่ซื้อ ส่วนมากอยู่ในช่วงราคา ต่ำกว่า 200 บาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 49.5 ความถี่ในการใช้บริการ ร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพต่อเดือนอยู่ที่น้อยกว่า 5 ครั้งต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.3 กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ที่ กรุงเทพมหานคร หรือคิดเป็น ร้อยละ 37.6

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า โดยใช้สถิติเชิง พรรณนา

ผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการ ร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ให้ ความสำคัญกับปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า ในด้านผลิตภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.18 สอดคล้องกับงานวิจัย ในยุคก่อนหน้า ที่กล่าวไว้ว่าร้านอาหารประเภท Fast Casual จะเน้นอาหารที่มีคุณภาพ และบริการที่ดีในระดับกลาง ๆ (ต่อลาก สม์ครัตน์, 2563) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยอันดับที่หนึ่ง ได้แก่ มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมา คือ พนักงาน มีบุคลิกภาพดี สะอาด เรียบร้อยค่าเฉลี่ย 4.33 ความสะอาดของภาชนะ และ อุปกรณ์ค่าเฉลี่ย 4.08

ปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า ในด้านการจัดการความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า โดยรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.88 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้ความสำคัญอยู่ใน ระดับมากทุกข้อโดยอันดับที่หนึ่งได้แก่ มีการใช้การตลาดเชิงกิจกรรม การออกบูธในห้างขาย ราคาพิเศษ ตรงกับความต้องการค่าเฉลี่ย 3.95 รองลงมา คือ ใช้ social media ในการสื่อสาร กับกลุ่มลูกค้า ค่าเฉลี่ย 3.93 และการมีระบบฐานข้อมูลลูกค้า ค่าเฉลี่ย 3.77 ตามลำดับ

ปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า ในด้านด้านราคาโดยรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 4.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยอันดับที่หนึ่ง ได้แก่ ราคามีความใกล้เคียงกับร้านอาหารลักษณะเดียวกัน ตรงกับความต้องการค่าเฉลี่ย 4.23 รองลงมา คือ ราคาคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อยค่าเฉลี่ย 4.16 และราคาอยู่ในงบประมาณที่ตั้งไว้ ค่าเฉลี่ย 4.06

ปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า ในด้านการใช้การตลาดแบบบูรณาการโดยรวมอยู่ ในระดับมากค่าเฉลี่ย 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก

ทุกข้อโดยอันดับที่หนึ่งได้แก่ มีบัตรสะสมแต้มตรงกับความต้องการค่าเฉลี่ย 3.91 รองลงมา คือ มีเมนูใหม่ ๆ มาแนะนำลูกค้า ค่าเฉลี่ย 3.76 และมีการจัดกิจกรรมส่วนลดร่วมกับพาร์ทเนอร์ ค่าเฉลี่ย 3.74 ตามลำดับ

ปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า ในด้านช่องทางการติดต่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.70 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยอันดับที่หนึ่งได้แก่ การตกแต่งช่วยดึงดูดให้เข้ามาใช้บริการ ตรงกับความต้องการค่าเฉลี่ย 3.81 รองลงมา คือ การจราจรที่ติดขัดทำให้ต้องพักทานอาหารระหว่างทาง ค่าเฉลี่ย 3.68 และมีการติดป้าย มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ค่าเฉลี่ย 3.60

การวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

ขั้นตอนนี้ ผู้ทำวิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยเลือกวิเคราะห์ด้วยวิธี Exploratory Factor Analysis (EFA) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในคุณค่าที่มอบให้ลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืน ธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบต่าง ๆ มาทดสอบด้วย KMO (Kaiser – Meyer – Oklin measure of Sample Adequacy) and Bartlett's Test ในการวิเคราะห์พบว่าค่า Kaiser - Meyer - Olkin (KMO) เท่ากับ .874 และค่า Bartlett's Test of Sphericity ที่ใช้ทดสอบความสำคัญขององค์ประกอบว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นี้เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะหรือไม่ ได้ค่า Significance เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 กล่าวคือ เมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ได้ ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณะ แสดงว่าองค์ประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบต่าง ๆ มีความเหมาะสมที่จะ ใช้การวิเคราะห์ โดยเทคนิคการวิเคราะห์ องค์ประกอบ (Factor Analysis) ในการค้นหาจำนวนองค์ประกอบ ที่มีความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ ด้วยวิธี Maximum Likelihood Method เนื่องจากเป็นวิธีการที่จะให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรมากที่สุด จากนั้น จึงทำการเลือกน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ที่มีค่ามากที่สุดในแต่ละองค์ประกอบ ทั้งนี้ Factor Loading ที่เลือกนั้นต้องมีค่าตั้งแต่ 3 ขึ้นไป จะได้ตัวแปร ที่ได้จากการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) สามารถแบ่งองค์ประกอบได้ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ซึ่งอธิบายค่าความแปรปรวนของข้อมูลตัวแปรทั้งหมด (Cumulative %) ได้ร้อยละ 78.3

ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัด (Construct Validity)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และถูกต้องของโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ด้วยการพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ และค่า R^2 เพื่อตรวจสอบความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้ ซึ่งสามารถนำเสนอ ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) คุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า 2) คุณค่าที่รับรู้ได้ 3) ความพึงพอใจของลูกค้า และ 4) การเติบโตอย่างยั่งยืน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ เมทริกซ์

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ ไม่ใช่เมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) และตัวแปรมีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้

ผลการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ ของคุณค่าที่มอบให้ลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืน ธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุของคุณค่าที่มอบให้ลูกค้า เพื่อสร้างความยั่งยืน ธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ เพื่อทำการตอบคำถามการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย โดยผู้วิจัยนำเสนอผลของอิทธิพลทางตรง (Direct Effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) และอิทธิพลรวม (Total Effects: TE) ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้ จากการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถการจัดการลูกค้าเชิงสัมพันธ์ภาพ และผลการดำเนินงานของธุรกิจ (อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม) ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลดังกล่าว มีค่า TE อยู่ระหว่าง 0.38 – 0.62 นับได้ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์เพื่อตอบสนองสมมติฐานการวิจัย

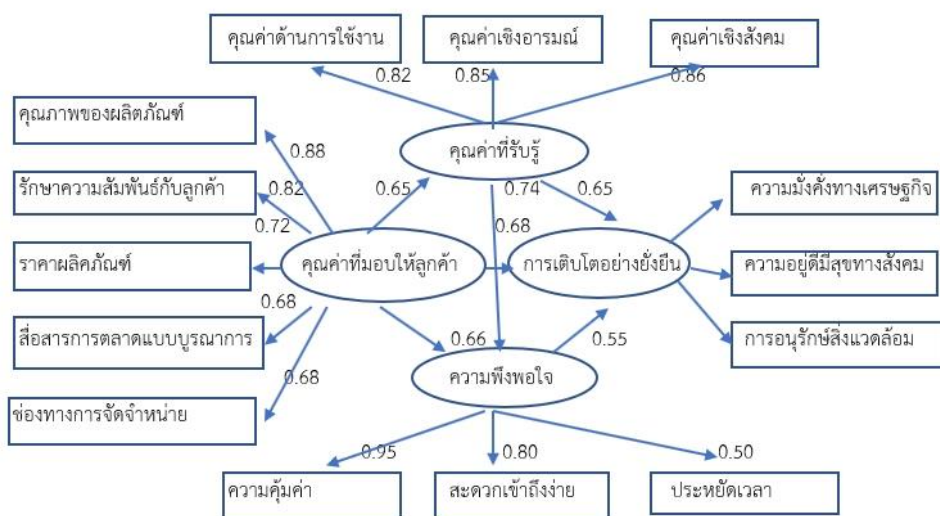
จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสมการโครงสร้างพบว่า คุณค่าที่นำเสนอ (Value Proposition) มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณค่าที่รับรู้ (Perceived Value) คุณค่าที่นำเสนอ (Value Proposition) มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจ (Satisfaction) คุณค่าที่นำเสนอ (Value Proposition) มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainability) คุณค่าที่นำเสนอ (Value Proposition) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainability) โดยส่งผ่านคุณค่าที่รับรู้ (Perceived Value) คุณค่าที่นำเสนอ (Value Proposition) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainability) โดยส่งผ่านความพึงพอใจ (Satisfaction) การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจ (Satisfaction) การรับรู้คุณค่า (Perceived Value) มีอิทธิพลทางบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainability) ความพึงพอใจ (Satisfaction) มีอิทธิพลทางบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainability)

การปรับโมเดล

โมเดลการวัดตัวแปรแฝงทั้งหมด ได้ค่า $\chi^2/df = 6.04$, $GFI = 0.83$, $AGFI = 0.67$, และ $RMSEA = 0.54$ สรุปได้ว่าผลที่ออกมายังไม่มี ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์จึงต้องทำการปรับโมเดล หลังทำการปรับโมเดลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติประเมินความกลมกลืนของตัวแบบ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\text{Chi square} = 160$, $df = 55$, $P\text{value} = .0005$, $\text{Chi square}/df = 2.9$, $RMSEA = 0.0007$, $GFI = 0.91$, $AGFI = 0.89$) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ของโมเดล ตัวบ่งชี้คุณค่าที่มอบให้ลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืน ธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้ง 14 ตัว มีค่าน้ำหนัก องค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.50 ถึง 0.95 ดังภาพ

ภาพที่ 1 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปร

จากผลการค้นพบที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถสรุปเป็นโมเดลองค์ความรู้ใหม่ที่ปรับตามพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน สรุปได้ว่าคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืนซึ่งเป็นตัวแปรเริ่มต้นมีอิทธิพลต่อคุณค่าที่รับรู้ได้ และ ความพึงพอใจของลูกค้าซึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่าน ส่งผลให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืน ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า สูงสุดในองค์ประกอบด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และบริการรองลงมา คือ การบริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ด้านราคา และความสะดวกในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ในด้านปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ได้ ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดที่คุณค่าเชิงสังคม รองลงมาเป็นคุณค่าด้านการใช้งาน และคุณค่าเชิงอารมณ์ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้บริโภค พบว่าให้ความสำคัญสูงสุดที่ความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับต้นทุนที่จ่ายไป รองลงมาคือ ความสะดวกเข้าถึงง่าย และ ประหยัดเวลาตามลำดับ ในด้านปัจจัยการเติบโตอย่างยั่งยืน ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดที่การอยู่ดีมีสุขทางสังคม รองลงมาเป็นการรักษาสีสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

คุณค่าที่มอบให้ลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืน ธุรกิจร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ ประกอบ ด้วย ปัจจัยหลัก คุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า ซึ่งเป็นตัวแปรเริ่มต้น คุณค่าที่รับรู้ได้ และ ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวแปรส่งผ่าน ก่อให้เกิดตัวแปรผลคือการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้าซึ่งเป็นตัวแปรตั้งต้น ประกอบด้วย คุณภาพของสินค้าบริการ การบริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ราคาสินค้า การใช้การตลาดแบบบูรณาการ ความสะดวก เข้าถึงง่าย ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ที่ 0.68 ถึง 0.88 ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด 7Ps, 4Ps ของ Kotler และแนวคิด Business Canvas ปัจจัยแต่ละตัว มีความสำคัญต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยมีสัมพันธ์ต่อกันทุกปัจจัย ปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้ลูกค้ามีความสำคัญสูงสุดต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพ องค์ประกอบที่สำคัญในปัจจัยคุณค่าที่ส่งมอบให้กับลูกค้า คือ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และบริการ การรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า และราคา ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 70% (Kotler, P., 2016); (Osterwalder, A. & Yves, P., 2010)

สำหรับปัจจัยคุณค่าที่รับรู้ได้ เป็นสิ่งสำคัญต่อผู้บริโภค นักวิจัยหลาย ๆ ท่าน ให้ความสนใจ และทำการศึกษาวิจัย คุณค่าที่รับรู้ได้มีอิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจ คุณค่าที่รับรู้ได้มีองค์ประกอบหลักคือ คุณค่าด้านการใช้งาน คุณค่าเชิงอารมณ์ และคุณค่าเชิงสังคม คุณค่าที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน คือคุณค่าทางสังคม ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ที่ 0.86

ในส่วนของปัจจัยความพึงพอใจของลูกค้า มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ความคุ้มค่าในมุมมองของผู้บริโภคเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่จ่ายไป ความสะดวก และประหยัดเวลา องค์ประกอบที่ส่งผลมากที่สุด คือ ความคุ้มค่า (Ittner, C. D. & Larcker, D. F., 1996) ที่กล่าวไว้ว่า สินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพเมื่อเทียบกับราคาที่เสียไปในการแลกเปลี่ยนมาของสินค้าหรือการรับบริการของผู้บริโภค หากมีความเหมาะสมหรือมีความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไป จะส่งผลโดยตรงกับความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งผลการวิจัยมีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ที่ 0.95 ในขณะที่องค์ประกอบที่ส่งผลน้อยที่สุดคือการประหยัดเวลา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ที่เพียง 0.50

ส่วนของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคต ต้องยอมลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนอง (The World Commission on Environment and Development (WCED), 1987) ปัจจัยการเติบโตอย่างยั่งยืน ที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การอยู่ดีมีสุขทางสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยองค์ประกอบสำคัญที่สุด คือ การอยู่ดีมีสุขทางสังคม รองลงมาเป็น การรักษาสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ด้วยน้ำหนักองค์ประกอบ 0.87, 0.85 และ 0.76 ตามลำดับ จึงสามารถนำแบบจำลองคุณค่าที่มอบให้ลูกค้าเพื่อสร้างความยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยและคุณค่าที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการร้านอาหารจานด่วนเพื่อสุขภาพขนาดย่อม ต้องเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค สามารถสร้างคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ได้ โดยเฉพาะสร้างคุณภาพสินค้าและบริการที่ตรงใจผู้บริโภค รองลงมา คือ การบริหารความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า และ องค์ประกอบทางด้านราคาตามลำดับ ปัจจัยด้านคุณค่าที่รับรู้ได้ ผู้บริโภคให้ความสำคัญทางด้านคุณค่าทางสังคม คุณค่าการใช้งาน และคุณค่าเชิงอารมณ์ตามลำดับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน สูงสุดคือคุณค่าที่มอบให้กับลูกค้า คุณค่าที่รับรู้ได้และ ความพึงพอใจของผู้บริโภคตามลำดับ ในด้านข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป ผู้ทำการวิจัยควรศึกษาตัวแปรปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่น ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เป็นต้น และควรทำการศึกษแบบจำลอง โดยวิเคราะห์แยกตามคุณลักษณะในเชิงลึกมากขึ้น เช่น วิเคราะห์แยกตามขนาดของร้านอาหาร หรือแยกประเภทร้านอาหารตามกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มุ่งเน้น

เอกสารอ้างอิง

- ต่อลาภ สมัคคีรัตน์. (2563). จัปธุรกิจร้านอาหารมาให้แจ้ง. เรียกใช้เมื่อ 17 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.smartsme.co.th/content/21652>
- ลงทุนแมน. (2562). จำนวนแรงงานของแต่ละอุตสาหกรรม. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.longtunman.com/19529>
- วงใน. (2563). การเติบโตธุรกิจร้านอาหาร. เรียกใช้เมื่อ 22 มิถุนายน 2564 จาก <https://techsauce.co/pr-news/wongnai-for-business>
- ศุภกริน เจริญพานิช. (2564). บทวิเคราะห์ธุรกิจ SMEs สาขาธุรกิจร้านอาหาร. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2564 จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210909160132.pdf
- ศูนย์วิจัยกสิกร. (2563). มูลค่าธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย. ศูนย์วิจัยกสิกร. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2564 จาก <http://thaiejournal.com/journal/2556volumes4/41.pdf>
- สุนตรา เล็กอุทัย. (2553). ความสำคัญของอุตสาหกรรมอาหารต่อระบบเศรษฐกิจไทย. ใน โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (สกว.).
- Bollen, K. A., et. al. (1992). Bootstrapping Goodness-of-Fit Measures in Structural Equation Models. Carolina: University of North Carolina at Chapel Hill.

- Cochran, W. G. et. al. (1965). The planning of observational studies of human populations. *Journal of the Royal Statistical Society. Series A (General)*, pp234-266 .
- Creswell, J. W. (1994). *Research Design: Qualitative and quantitative Approaches*. London: SAGE Publications.
- Ittner, C. D. & Larcker, D. F. (1996). Measuring the impact of quality initiatives on firm financial performance. In Fedor, D.F., Ghosh, S. (Eds.), *Advances in Management of Organization Quality*. (p. 1-37). Greenwich. JAI Press.
- Kotler, P. (2016). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control (15th Global ed.)*Upper Saddle River. NJ: Prentice-Hall.
- Lindeman, R. H. et. al. (1980). *Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis*. Glenview, IL: Scott, Foresman and Company.
- Osterwalder, A. & Yves, P. (2010). *Business model generation: a handbook for visionaries, game changers, and challengers* (p.51-67). NJ: John Wiley & Sons.
- The World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Brundtland Report*. Retrieved December 5, 2021, from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู*

A MODEL OF ACTION RESEARCH IN ORDER TO ENHANCE TEACHER'S INNOVATIVE SKILLS

จิตติมา วรณศรี

Jitima Wannasri

วิทยา จันทรศิลา

Vithaya Jansila

สธิพร เชวนชัย

Sathiraporn Choachai

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: jitimaw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการศึกษาสภาพการพัฒนานวัตกรรมของครู ศึกษาแนวทางในการพัฒนาครูด้านทักษะการพัฒนานวัตกรรม สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู ประเมินทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครูและความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ครูจำนวน 50 คนในสถานศึกษา 10 แห่งใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบจำนวน 10 คนโดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการพัฒนานวัตกรรมของครู แบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบ แบบสอบถามทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู และแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 ระบบดำเนินการพัฒนาครู มี 3 ขั้นตอน 2.1) วางแผน 2.2) ปฏิบัติการและสังเกตผล ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ปัญหา

สร้างนวัตกรรม ปฏิบัติการใช้นวัตกรรม และประเมินผล 2.3) สะท้อนผล และส่วนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบ

คำสำคัญ: รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ, ทักษะนวัตกรรม, การพัฒนานวัตกรรมของครู

Abstract

The objective of this research article were to develop a model of action research for enhance teachers' skills on innovation development. This research was conducted through research and development. The researcher studied the state of teachers' innovation development, studied guidelines to develop teacher on innovation development, constructed and evaluated the propriety and possibility of a model, assessed teachers' skills on innovation development and satisfactory of teacher on a model. Samples were 50 teachers from 10 Schools in five provinces of the lower northern region through multi-stages random sampling. A model approved by 10 experts through purposive selection. Research instrument were three questionnaires: questionnaires of propriety and possibility of a model, questionnaires of teachers' skills on innovation development, questionnaires of satisfactory of teacher on a model. Then the data was analyzed using mean, standard deviation and content analysis. The Research result showed that the model of action research for enhance teachers' skills on innovation development was consisting of three main parts: Part 1 Objectives of a model, Part 2 Teacher development system had 3 steps: 2.1) Plan, 2.2) Operate and observe consisted of plan, analyze problems, construct innovation, implement innovation, and evaluate, 2.3) Reflection, and Part 3: Evaluation the model.

Keywords: Model of Action Research, Innovative Skills, Teachers' Innovation Development

บทนำ

เป้าหมายประเทศไทย 4.0 มุ่งให้ประเทศมีรายได้สูงขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เน้นการคิดสร้างสรรค์ผลงาน นวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ที่มีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจ โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความมั่งคั่ง ยั่งยืนให้กับประเทศโดยมีทรัพยากรมนุษย์เป็นกำลังขับเคลื่อน ทำนองเดียวกัน การศึกษา 4.0 จึงมุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลงาน ผลผลิตและนวัตกรรมจากการเรียนรู้ จึงเป็นยุคแห่งนวัตกรรมที่มุ่งส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมการศึกษา

เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาหรือคุณลักษณะของคนไทย 4.0 อันประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นผู้เรียนรู้เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน และ 3) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อสันติสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) การจัดการศึกษาสามารถสร้างเปลี่ยนแปลงให้แก่เศรษฐกิจและสังคม โดยการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ผลิตนวัตกรรม สามารถสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่มีคุณภาพ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเพิ่มสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนจึงมีความสำคัญยิ่ง

นวัตกรรมเป็นสิ่งใหม่ที่มาจากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคคลในองค์กร ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จ ความสำเร็จเติบโต รวมทั้งยกระดับความสามารถขององค์กร ผลจากการสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารขององค์กรขนาดใหญ่ในระดับนานาชาติจำนวน 500 แห่ง (Weiss, D. S. & Legrand, C. P., 2011) ซึ่งได้กำหนดว่า นวัตกรรมคือการนำความคิดสู่การปฏิบัติงานที่สร้างคุณค่าในทุกสิ่งที่ได้ดำเนินการ ผลการสำรวจพบว่า ผู้บริหารร้อยละ 88 เห็นว่านวัตกรรมมีความสำคัญต่อความสำเร็จในอนาคตขององค์กร ดังนั้นบทบาทใหม่ของผู้บริหารและครูคือผู้สร้างนวัตกรรมหรือนวัตกรรม ซึ่งไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ ได้กล่าวว่า การศึกษาไทย 4.0 เป็นยุคของผลผลิต (Product-Oriented) เน้นที่การคิดสร้างสรรค์ แปลงความคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลผลิต จึงต้องเป็นการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างผลผลิตขึ้นมาให้ได้ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรมสร้างผลผลิตที่สะท้อนความคิดใหม่ ระบบใหม่ การกระทำใหม่ที่เรียกว่านวัตกรรม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2561)

การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาตามแนวคิดของ Tidd, J. & Bessant, J. ได้เสนอรูปแบบกระบวนการนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจและประเมิน การตัดสินใจเลือก การลงมือปฏิบัติ และการสร้างคุณค่าของนวัตกรรม (Tidd, J. & Bessant, J., 2009) และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ได้เสนอแนวคิดที่ว่า กิจกรรมขั้นตอนของระบบนวัตกรรมในเรื่องใด กลุ่มใด หรือประเภทใด มักจะดำเนินงานประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหา, การตัดสินใจเลือก, การนำนวัตกรรมไปใช้ และ การสร้างมูลค่าแก่นวัตกรรม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2561) รวมทั้งจิตติมา วรณศรี เสนอว่ากระบวนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างนวัตกรรม การใช้นวัตกรรม และการประเมินการใช้นวัตกรรม ดังนั้นจึงสรุปกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู เป็น 4 กิจกรรมตามลำดับได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา การสร้างนวัตกรรม การปฏิบัติการใช้นวัตกรรม และการประเมินผล (จิตติมา วรณศรี, 2563)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรผ่านการลงมือปฏิบัติในขณะ

การปฏิบัติงานได้อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งมีนักวิชาการเสนอแนวคิดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ อาทิเช่น Costello, J.M.P. ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต (Costello, J. M. P., 2003) และการสะท้อนผล อีกทั้ง ภัทราภรณ์ เกษสังข์ ได้เสนอแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติและสังเกต (ภัทราภรณ์ เกษสังข์, 2559) และการสะท้อนผล ทำนองเดียวกับ Sagor, R. ได้เสนอแนวคิดในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนที่เป็นลำดับต่อเนื่องกัน ได้แก่ ขั้นตอนกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ขั้นตอนแนวคิดการปฏิบัติการ ขั้นตอนปฏิบัติการและเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนสะท้อนผล (Sagor, R., 2011) นอกจากนี้ O'Briem, R. ได้เสนอแนวคิดรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นวงจร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวินิจฉัย วางแผนปฏิบัติการ ปฏิบัติการ ประเมินผล และการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดนักวิชาการข้างต้นมีความคล้ายคลึงกันจึงสรุปเพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครู ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติการและการสังเกต และ 3) การสะท้อนผลและเรียนรู้ (O'Briem, R., 2001)

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู จึงสามารถช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้ครูในสถานศึกษาได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จึงได้ดำเนินการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหานักเรียน ส่งเสริมและพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์บรรลุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและบรรลุเป้าหมายมาตรฐานการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนาแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนานวัตกรรมของครู กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยจำนวน 50 คน จาก 10 โรงเรียน ใน 5 จังหวัดพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดตาก โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถามสภาพการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งเป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับ

ตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่า IOC รายข้อระหว่าง 0.80-1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาครู และการพัฒนานวัตกรรม และวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อกำหนดประเด็นเพื่อกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู

2.1 นำข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมของครู และแนวทางการพัฒนาการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แนวทางการพัฒนาครู และแนวทางการพัฒนานวัตกรรม นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อยกร่างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู

2.2 ตรวจสอบรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครูที่สร้างขึ้น กลุ่มผู้ตรวจสอบรูปแบบคือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารหรืออาจารย์ระดับอุดมศึกษา มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาครูและมีการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัยคือ แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ซึ่งมีรายการข้อคำถามจากรายละเอียดของรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ เพื่อให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู

3.1 นำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครูไปทดลองใช้พัฒนาครูในสถานศึกษาเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่เข้าร่วมวิจัยรวมจำนวน 50 คน ในปีการศึกษา 2564 จากสถานศึกษาใน 5 จังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดตาก จังหวัดละ 2 โรงเรียน รวมจำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครูที่สร้างขึ้น ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นไปตามระบบดำเนินการพัฒนาครูที่กำหนดไว้ในรูปแบบ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วางแผน 2) ปฏิบัติการและสังเกตผล และ 3) สะท้อนผล

3.2 ประเมินทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครูหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ครูที่เข้าร่วมวิจัยจำนวน 50 คน จาก 10 โรงเรียน เครื่องมือวิจัยคือ แบบประเมินทักษะการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยมีลักษณะเป็นมาตร

ประเมินค่า 5 ระดับ โดยแบบประเมินตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่า IOC รายข้อระหว่าง 0.80-1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ครูที่เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 50 คน จาก 10 โรงเรียน เครื่องมือวิจัยคือ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ซึ่งตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่า IOC รายข้อระหว่าง 0.80 - 1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิและทดลองใช้ในสถานศึกษาพบว่า รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ระบบการพัฒนาคู และการประเมินผล จึงมีลักษณะเป็นกระบวนการที่มีกิจกรรมย่อยที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ส่วนที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อพัฒนาคูให้มีความรู้ความเข้าใจการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน และเพื่อให้ครูมีทักษะสามารถวางแผนและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านการปฏิบัติด้วยตนเองที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ส่วนที่ 2 ระบบดำเนินการพัฒนาคู เป็นกระบวนการขั้นตอนดำเนินการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู โดยมีกิจกรรมการปฏิบัติเป็นตามลำดับเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตผล และการสะท้อนผล โดยผู้ดำเนินการพัฒนาประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นโค้ชทำหน้าที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ครูในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และครูผู้สอนที่เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อศึกษา เรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ดังนี้

2.1 วางแผน เป็นการดำเนินการศึกษาสภาพ ปัญหาหรือความต้องการ ในสถานศึกษา โดยมีแนวทาง ดังนี้

2.1.1 ศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนรู้หรือประเด็นอื่นที่เป็นความปัญหาความต้องการในสถานศึกษา

2.1.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาหรือความต้องการในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้หรือประเด็นอื่น โดยใช้เครื่องมืออาทิ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น

2.1.3 นำข้อมูลที่ได้จากครูมาวิเคราะห์ และสรุปเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาหรือความต้องการพัฒนาของครู

2.1.4 ศึกษาแนวทาง วิธีการ กระบวนการในการพัฒนาครูเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้หรือประเด็นอื่น โดยใช้การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวทางพัฒนาครูจากเอกสารตำราแนวคิดนักวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนานวัตกรรม หรือโดยใช้การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาครูจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาครู

2.1.5 สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพ ปัญหาหรือความต้องการ และข้อมูลแนวทางการพัฒนาครู การพัฒนานวัตกรรม นำมาออกแบบวิธีการ แนวทางพัฒนาครูและจัดทำเอกสารประกอบการดำเนินกิจกรรมการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับครู

2.1.6 ตรวจสอบแนวทางพัฒนาครูโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบให้มีความถูกต้องเหมาะสม

2.1.7 ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาครูให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

2.2 ปฏิบัติการและสังเกตผล เป็นการนำแนวทางการพัฒนาครูที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนกับครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และสังเกตผลดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติกิจกรรมของครูในการพัฒนานวัตกรรมการ โดยมีแนวทางดังนี้

2.2.1 จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางดำเนินกิจกรรมกับครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

2.2.2 ครูศึกษาทำความเข้าใจเอกสารประกอบการดำเนินกิจกรรมการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้สำหรับครู โดยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รู้เป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการ

2.2.3 ครูฝึกปฏิบัติการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการในชั้นเรียนที่กำหนดไว้ 4 กิจกรรม ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการดำเนินกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมของครู

กิจกรรม	แนวปฏิบัติ
วิเคราะห์ปัญหา	- ครูกำหนดประเด็นปัญหา/ประเด็นที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนในรายวิชา และชั้นเรียนที่รับผิดชอบ - ครูศึกษา เรียนรู้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ แล้วจึงเลือกใช้หรือ ผสมผสาน วิธีการสอนมากกว่าหนึ่งวิธีร่วมกันสร้างเป็นวิธีการสอนใหม่ เพื่อทดลอง ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา/พัฒนาผู้เรียน
สร้างนวัตกรรม	- ครูกำหนดและออกแบบวิธีการสอน/ ขั้นตอนการสอน /ลักษณะของ กิจกรรมใหม่ที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน - เขียนแผนการสอนที่สอดคล้องตามขั้นตอนวิธีการสอน/ ลักษณะ กิจกรรมที่กำหนดในทุกแผนการสอนที่จะใช้จัดการเรียนรู้ จำนวน 1 หน่วย - จัดทำสื่อ เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการสอน/กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละแผน เครื่องมือเก็บข้อมูล อาทิ แบบประเมินทักษะ/คุณลักษณะ แบบทดสอบ แบบสรุปตรวจผลงาน/ใบงาน
ปฏิบัติการใช้นวัตกรรม	- ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีการสอนที่กำหนดในแผนการสอน - ครูสังเกต และบันทึกข้อมูลผลการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เพื่อศึกษา เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นว่าผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง หรือไม่ เพียงใด โดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล อาทิ แบบประเมินทักษะ/คุณลักษณะ แบบทดสอบ แบบสรุปตรวจผลงาน/ใบงาน
ประเมินผล	- ครูวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือที่ได้รวบรวมไว้ เพื่อสรุปผลที่เกิดขึ้นกับ ผู้เรียน หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น - เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล สรุป ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

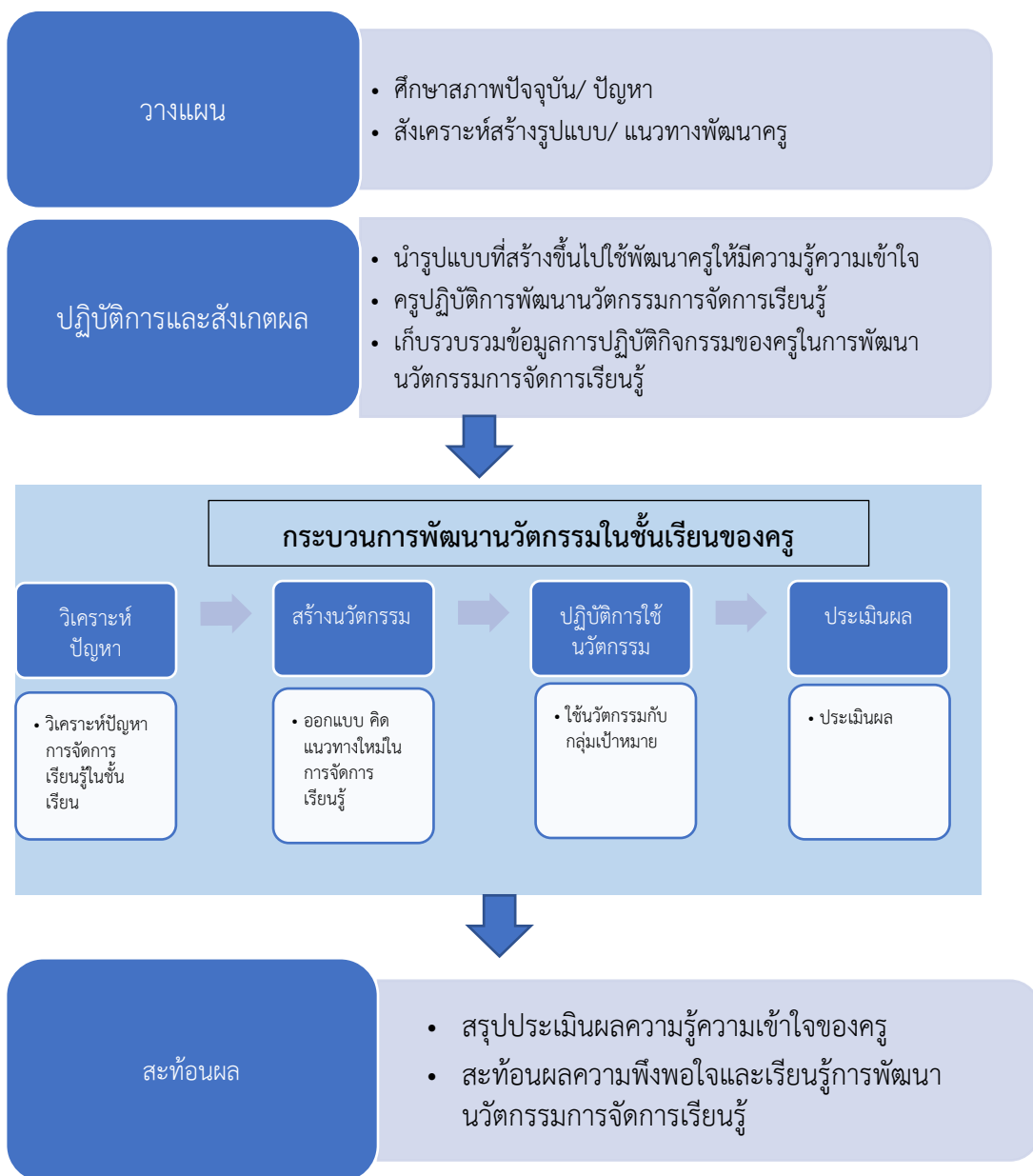
2.2.4 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับครู อาทิ ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู

2.2.5 เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูที่ร่วมดำเนินการทดลองใช้รูปแบบ

2.3 สะท้อนผล เป็นการดำเนินการสรุปและนำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานวัตกรรมในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูในสถานศึกษา

1) ครูรวมกลุ่ม แต่ละคนบอกเล่า นำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมในชั้นเรียนและสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ๆ และรับฟังเรียนรู้ประสบการณ์จากเพื่อนครู

2) ครูปรับปรุงนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ /สื่อนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาพที่ 1 ระบบดำเนินการพัฒนาครู

ส่วนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบ เป็นการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศว่าการดำเนินการพัฒนาครูตามระบบดำเนินการพัฒนาครูของรูปแบบนี้ บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง

1) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ ทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู อาทิ แบบประเมินความรู้ความเข้าใจการพัฒนานวัตกรรม แบบประเมินทักษะการพัฒนานวัตกรรม เป็นต้น โดยเก็บข้อมูลจากครูกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจให้ครูประเมินตนเอง

2) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นและความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู อาทิ แบบประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนา แบบประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เป็นต้น

หลังจากนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครูไปทดลองใช้พัฒนาครูที่เข้าร่วมวิจัยแล้วประเมินผลพบว่า ครูมีทักษะความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) และครูมีความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบเป็นส่วนประกอบแรกของการพัฒนาครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือพัฒนาครูควรต้องมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการให้เกิดผลอย่างไรกับครูหรือบุคลากร ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ ที่เสนอแนวคิดที่ว่า รูปแบบที่ดีจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่แสดงเป้าหมายที่ชัดเจนและองค์ประกอบหลักของรูปแบบที่แสดงถึงระบบและกลไก หรือกระบวนการเพื่อให้เกิดผลกับครูตั้งแต่จุดเริ่มต้น จนถึงการตรวจสอบความสำเร็จของการพัฒนาตามลำดับขั้นตอน (สมาน อัสวภูมิ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนหรือบุคลากรโดยทั่วไป โดยประกอบด้วย 1) การกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ 2) กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยเน้นการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์ตรงซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ที่สำคัญ และ 3) การประเมินผลเพื่อตรวจสอบการบรรลุจุดมุ่งหมายการเรียนรู้และการพัฒนา จึงอาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการพัฒนาครูหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างเดียวกัน ได้แก่ เป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่คาดหวัง การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้รับการพัฒนาดำเนินการฝึกปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และการประเมินเพื่อตรวจสอบการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องแนวคิดของ Bates, B ที่สรุปว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคที่หลากหลายต่างต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญคือมีเป้าหมาย มีกิจกรรมดำเนินการพัฒนา และการตรวจสอบประเมินผล (Bates, B, 2016) รวมทั้งแนวคิดการวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ Sanzo, K. ที่กล่าวว่า การเรียนรู้และลงมือฝึกปฏิบัติจริง โดยเป็นการพัฒนาที่ดำเนินการในขณะที่ปฏิบัติงานจริงของบุคลากร อีกทั้งครูผู้รับการพัฒนายังต้องนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในการลงมือปฏิบัติ

ด้วยตนเอง อันเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้เกิดการเรียนรู้ในตนเองอย่างแท้จริงด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง (Sanzo, K., 2016)

ส่วนที่ 2 ระบบดำเนินการพัฒนาครู เป็นกระบวนการสำคัญของรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครูโดยยึดแนวทางกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อให้การพัฒนาครูเป็นการปฏิบัติการเพื่อพัฒนาในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนโดยยึดแนวคิดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) วางแผน 2) ปฏิบัติการ และสังเกตผล และ 3) สะท้อนผล ทั้งนี้เพราะเป็นขั้นตอนดำเนินการที่สามารถใช้เพื่อศึกษาคิดค้น แนวทาง/ วิธีการในการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานในองค์กรให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อันเป็นการนำแนวคิดกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่นำไปสู่การค้นพบแนวทาง/ วิธีการแก้ปัญหาของครู ผู้บริหารหรือสถานศึกษา โดยองค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องแนวคิดของ Costello, J.M.P. เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต (Costello, J. M. P., 2003) และการสะท้อนผล และภัทราภรณ์ เกษสังข์ ซึ่งเสนอการวิจัยเชิงปฏิบัติการมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติและสังเกต และการสะท้อนผล (ภัทราภรณ์ เกษสังข์, 2559) รวมทั้งผลการวิจัยของ สิริินภา กิจเกื้อกูล ซึ่งพัฒนาสมรรถนะครูวิทยาศาสตร์ในสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย ขั้นวางแผน ขั้นตอนปฏิบัติ ขั้นสังเกต และขั้นสะท้อนผล (สิริินภา กิจเกื้อกูล, 2557) และผลการวิจัยของ ลักษณะพร เข้มขัน และจิตติมา วรรณศรี พบว่ากระบวนการพัฒนาครู ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการ วิเคราะห์ความจำเป็น การวางแผนออกแบบ การดำเนินการพัฒนา และการประเมินติดตามผล (ลักษณะพร เข้มขัน และจิตติมา วรรณศรี, 2564)

นอกจากนี้ในระบบดำเนินการพัฒนาครูยังมีกิจกรรมภายในระบบหลักคือกระบวนการพัฒนานวัตกรรมในชั้นเรียน ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพปัญหา 2) การสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหา 3) ปฏิบัติการใช้นวัตกรรมในชั้นเรียนของครูเพื่อทดลองใช้นวัตกรรมและสังเกตผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และ 4) การประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมที่ครูสร้างขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาครูให้เกิดผลเชิงประจักษ์ควรส่งเสริมให้ครูเรียนรู้และพัฒนาทักษะนวัตกรรมผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Tidd, J. & Bessant, J., ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และจิตติมา วรรณศรี ที่กระบวนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างนวัตกรรม การใช้นวัตกรรม และการประเมินการใช้นวัตกรรม (Tidd, J. & Bessant, J., 2009); (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2561); (จิตติมา วรรณศรี, 2563) และสอดคล้องงานวิจัยของ Aiyara, A. & Wannasri, J., ซึ่งศึกษารูปแบบการบริหารสู่โรงเรียนแห่งนวัตกรรมพบว่า กระบวนการที่สำคัญได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนเพื่อสร้างนวัตกรรม

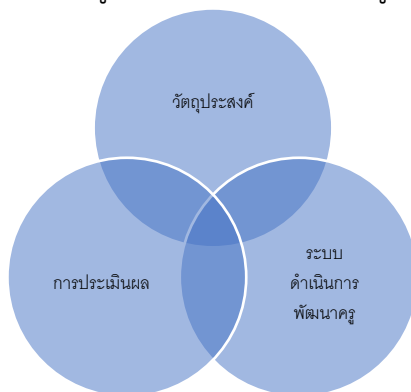

การกำหนดเป้าหมายและสร้างนวัตกรรม การใช้นวัตกรรมในสถานศึกษา และการประเมินเพื่อปรับปรุงนวัตกรรม (Aiyara, A. & Wannasri, J., 2021)

ส่วนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบ เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่มีความสำคัญของระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกองค์กร ซึ่งเป็นการตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าของครูที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมมีความเข้าใจ สามารถดำเนินการพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนได้เพียงใด สอดคล้องผลการวิจัยของ จิตติมา วรณศรี พบว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบหลัก การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ และแนวคิดของสมานอัสวภูมิ (2561) เสนอว่ารูปแบบที่ดีควรประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบหลัก การประเมินผล (จิตติมา วรณศรี, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้คือ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ระบบดำเนินการพัฒนาครู และ 3) การประเมินผลรูปแบบ ดังภาพ

ภาพที่ 2 องค์ประกอบรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อสรุปว่า รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมทักษะการพัฒนานวัตกรรมของครู มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ วัตถุประสงค์ ระบบดำเนินการพัฒนาครู และการประเมินผล โดยยึดแนวคิดและแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ด้านระบบการดำเนินการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการวางแผนร่วมกับครู

ให้คำแนะนำแก่ครูในการคิดออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งในการปฏิบัติการและสังเกตผลที่เกิดขึ้นในขณะที่ครูลงมือสร้างและใช้นวัตกรรมในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยทำให้ครูมีความมั่นใจในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนานวัตกรรมในชั้นเรียนของครู รวมทั้งครูในสถานศึกษา ควรรวมกลุ่มเพื่อร่วมมือและช่วยเหลือกันในการดำเนินการตามกระบวนการพัฒนานวัตกรรมในชั้นเรียนเพื่อร่วมระดมความคิด ออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ หรือสื่อเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งส่งเสริมการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา วรณศรี. (2563). นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์3.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(10), 158-472.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2561). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทราภรณ์ เกษสังข์. (2559). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักษณะพร เข้มขัน และจิตติมา วรณศรี. (2564). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูภาษาอังกฤษในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(4), 298-309.
- สมาน อัสวภูมิ. (2561). ทบทวนแนวคิดและวิธีวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ. วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต, 18(1), 1-10.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2557). กรณีศึกษาการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนขนาดเล็กแห่งหนึ่ง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(2), 165-176.
- Aiyara, A. & Wannasri, J. (2021). The Management Model of Innovation School. Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation, 32(3), 19768-19772.
- Bates, B. (2016). Learning Theories Simplified. Los Angeles: SAGE.
- Costello, J. M. P. (2003). Action Research. New York: Continuum.

- O' Briem, R. (2001). An Overview of the Methodological Approach of Action Research. California: University of Toronto. Retrieved December 20, 2021, from <http://www.web.net/~robrin/papers/arfind.html>
- Sagor, R. (2011). The Action Research Guidebook: A Four-Stage Process for Educators and School Teams. (2nd ed.) California: Corwin.
- Sanzo, K. (2016). Strategies for Developing and Supporting School Leader: Stepping Stones to Great Leadership. New York: Routledge.
- Tidd, J. & Bessant, J. (2009). Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change. (4th Ed.) West Sussex: John Wiley and Sons.
- Weiss, D. S. & Legrand, C. P. (2011). Innovation Intelligence: The Art and Practice of Leading Sustainable Innovation in Your Organization. Ontario: John Wiley & Sons.

การนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้
ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

PROPOSED GUIDELINES FOR DEVELOPING A HEALTH LITERACY
PROMOTING MODEL TO PREVENT ROAD ACCIDENTS FROM
MOTORCYCLING AMONG UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS

ธัญธร แฝงฤทธิ์

Thanyatorn Fangrit

จักรกฤษณ์ พงระชม

Chakkrit Ponrachom

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: ponrachom@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพร่วมกับการประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นฐานในการพัฒนา และ 2) ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบที่ได้คือ STRIVE Model ประกอบด้วย 1) ความสำคัญและวัตถุประสงค์ (S: Significance and objective) 2) ข้อกำหนดและเงื่อนไข (T: Term and condition) 3) การเตรียมความพร้อม (R: Ready to start) 4) แผนกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ (I: Improve health literacy activity plan) ซึ่งบูรณาการเข้ากับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 8 แผนการเรียนรู้ มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงรุกให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าคิด กล้าตัดสินใจ คิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผล มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์

* Received 10 July 2022; Revised 20 July 2022; Accepted 23 July 2022

ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม หรือเป็นบุคคลที่มีความมุ่งมั่นพยายาม (Striver) 5) การตรวจสอบและการประเมินผล (V: Verification and evaluation) และ 6) การจัดการที่มีประสิทธิภาพ (E: Effective management) สำหรับการประเมินคุณภาพของรูปแบบอยู่ในระดับดีมาก การศึกษานี้จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสู่การปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ด้านสุขภาพ มีพฤติกรรมความปลอดภัยและนำไปสู่การลดอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, การขับขี่รถจักรยานยนต์, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย, กระบวนการวางแผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

Abstract

The objective of this research article were to develop a health literacy promoting model to prevent road accidents from motorcycling among upper secondary school students. This descriptive research consisted of 2 steps: 1) develop the model with the concept of health literacy together with the application of intervention mapping as a base for development; and 2) study the quality of the model from 5 experts by purposive sampling. The data were analyzed using mean and standard deviation. The major findings revealed that the STRIVE Model has the following components: 1) S: Significance and objective 2) T: Terms and Conditions 3) R: Ready to start 4) I: Improve health literacy activity plan with 8 integrated learning management plans that integrate with learner development activities in secondary schools that focus on active learning for students to be brave, dare to make decisions, think carefully, rationally, have the ability to think and analyze data appropriately, or being as a striver person. 5) V: Verification and evaluation 6) E: Effective management. The overall quality assessment of the developed model was at a very good level. Therefore, this research suggests that the developed model should be implemented in order to provide students with health literacy with safety behaviors and lead to the reduction of motorcycle accidents.

Keywords: Model Development, Health Literacy, Motorcycle Driving, Upper Secondary School Students, Intervention Mapping

บทนำ

ปัญหาการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลก ที่สร้างความสูญเสียและมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งด้านสุขภาพ ครอบครัวยุติธรรม และเศรษฐกิจ เป็นปัญหาที่ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญและต้องเร่งหาแนวทางแก้ไข สำหรับประเทศไทยก็เช่นกัน จากข้อมูล

การบูรณาการ 3 ฐานข้อมูล ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และบริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ จำกัด ในปี พ.ศ. 2554 - 2559 มีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนเฉลี่ย 21,200 คนต่อปี คิดเป็น 32.6 คนต่อแสนประชากรหรือวันละ 60 คนต่อวัน และในระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2562 พบว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 - 19 ปี เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุเป็นจำนวนมากถึง 26,129 คน นับว่าเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นอนาคตของประเทศชาติที่สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งที่การเสียชีวิตด้วยสาเหตุดังกล่าวสามารถป้องกันได้ (Chanpanich, P. et al., 2020) และพบว่า ผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนส่วนใหญ่เสียชีวิตจากรถจักรยานยนต์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.4 และเกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชน อายุ 15 - 19 ปี มากที่สุด (WHO, 2020) ซึ่งกลุ่มอายุดังกล่าวอยู่ในช่วงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนและส่งผลกระทบต่อความรุนแรงมากที่สุด คือ พฤติกรรมการขับขี่รถจักรยานยนต์ที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การไม่สวมหมวกนิรภัย การขับขี่ขณะมีเมเมา การใช้ความเร็วในการขับขี่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด และการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร (Wang, D. et al., 2019) ; (Thasai, K. et al., 2021) ซึ่งพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในกลุ่มเยาวชนนั้นเป็นสหปัจจัย (Multifactors) อันได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Factors) เช่น ความรู้ เจตคติ การรับรู้ ค่านิยม เป็นต้น ปัจจัยระหว่างบุคคล (Interpersonal Factors) อาทิเช่น แรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อนหรือบุคคลรอบข้าง และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล (External Factors) อาทิเช่น กฎระเบียบ นโยบาย สภาพยานพาหนะ สภาพการจราจร เป็นต้น เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างยั่งยืน ปัจจัยภายในตัวบุคคลจึงเป็นกุญแจสำคัญของการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะสังคมเป็นพลวัต (Social Dynamic) แม้จะมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่างหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ผลการศึกษาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง ดังนั้นหากค้นหาปัจจัยเชิงสาเหตุที่แท้จริงที่มาจากภายในตัวบุคคลได้แล้วนั้น จะนำไปสู่การออกแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมและยั่งยืน ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่สำคัญ (WHO, 1998); (Nutbeam, D., 2000) ; (Kaeodumkoeng, K., 2019) เนื่องจากเป็นทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมของบุคคลในการเข้าถึง เข้าใจ และสามารถสื่อสารสนเทศเพื่อส่งเสริมและรักษาสุขภาพที่ดีของตนเอง หากบุคคลมีความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ดีจะส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ตามมาโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนา “รูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Intervention Mapping : IM) เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบ โดยออกแบบตามสภาพปัญหาและบริบท พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้มีความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการอุบัติเหตุทางถนน ที่จะส่งผลให้ลดผลกระทบต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์

ในท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าว ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เพื่อมุ่งสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน จากการขับขี่รถจักรยานยนต์ และลดผลกระทบจากการเกิดอุบัติเหตุในวงกว้างและระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ **ขั้นตอนที่ 1** พัฒนารูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทาง ถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยแนวคิดความรู้ ด้านสุขภาพร่วมกับการประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นฐานในการ พัฒนา โดยการวิจัยนี้ ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของการพัฒนาโปรแกรมทางการส่งเสริมสุขภาพและ สุขศึกษาด้วย IM จำนวน 6 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินความต้องการหรือการวิเคราะห์ปัญหา โดยขั้นตอนนี้เป็นการ ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการ ขับขี่รถจักรยานยนต์

2. การออกแบบตารางสัมพันธ์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนปัจจัย เชิงสาเหตุ เป็นการนำปัจจัยเชิงสาเหตุที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่ต้องการให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างตารางความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์กับปัจจัยเชิงสาเหตุ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่ รถจักรยานยนต์

3. การกำหนดทฤษฎี กระบวนการ และกลยุทธ์ในการประยุกต์ใช้ โดยขั้นตอนนี้ เป็นการคัดเลือกแนวคิด ทฤษฎี วิธีการและกลยุทธ์ที่คาดว่าจะนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ เลือกรูปแบบและกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา ในขั้นตอนที่ 2

4. การคัดเลือกกระบวนการและกลยุทธ์เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้ง ออกแบบให้ตรงกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายและโรงเรียน โดยการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน ด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน (Ponrachom, C., 2018) ได้แก่ ขั้นที่ 1 กระตุ้นความคิด เป็นขั้น นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 พัฒนาความคิด เป็นขั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมสุขภาพ และขั้นที่ 3 สรุปความคิดและสะท้อนการเรียนรู้ เป็นขั้นสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้

5. การกำหนดแผนงานการดำเนินการเพื่อสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้การดำเนินการเป็นรูปธรรมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และสามารถบูรณาการเข้ากับกิจกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา

6. การสร้างแผนการประเมินผล เป็นการสร้างแผนการวัดและการประเมินผลของการใช้รูปแบบ เพื่อใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

เมื่อดำเนินการทั้ง 6 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น จะได้รูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ดำเนินการโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบและประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นปฏิกิริยาทั่วไปของรูปแบบ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติ ดังนี้ 1) อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน 2) ศึกษานิเทศก์ระดับชำนาญการพิเศษ หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน 3) ครูระดับชำนาญการพิเศษ หรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สอนนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน และ 4) นักวิชาการสาธารณสุขระดับชำนาญการขึ้นไป เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการส่งเสริมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินคุณภาพของรูปแบบ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นปฏิกิริยาทั่วไป ในแต่ละข้อคำถามกำหนดค่าคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็น 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด (1 - 5 คะแนน ตามลำดับ) และมีคำถามปลายเปิดให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำมาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมต่อไป การแปลผลคะแนนมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 5 ระดับ ได้แก่ คุณภาพดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และควรปรับปรุง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการพิจารณาร่างรูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ 2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิโดยการดำเนินการจัดส่งรายละเอียดของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ 3) ติดตามผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณภาพของรูปแบบ ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์ของ Best (Best, J. W., 1977) คือ ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ และค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 มีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ผลการวิจัย

การพัฒนาแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รูปแบบที่ได้ คือ STRIVE Model โดยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ความสำคัญและวัตถุประสงค์ (S : Significance and objective) ปัญหาการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนพบว่าผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่มาจากการขับขี่รถจักรยานยนต์และเกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชน อายุ 15 - 19 ปี มากที่สุด ซึ่งกลุ่มอายุดังกล่าวอยู่ในช่วงการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนและส่งผลกระทบต่อความรุนแรงมากที่สุด คือ พฤติกรรมการขับขี่รถจักรยานยนต์ที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การไม่สวมหมวกนิรภัย การขับขี่ขณะมึนเมา การใช้ความเร็วในการขับขี่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด และการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ซึ่งพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการขับขี่รถจักรยานยนต์ในกลุ่มเยาวชนนั้นเป็นสหปัจจัยเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างยั่งยืน ปัจจัยภายในตัวบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพ เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่สำคัญ เนื่องจากเป็นทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมของบุคคลในการเข้าถึง เข้าใจ และสามารถใช้สารสนเทศเพื่อส่งเสริมและรักษาสุขภาพที่ดีของตนเอง หากบุคคลมีความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ดีจะส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ตามมาโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน

ดังนั้น รูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนในครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายในของ

นักเรียน คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเข้าถึงข้อมูล 2) ความรู้ความเข้าใจ 3) ทักษะการสื่อสาร 4) การจัดการตนเอง 5) การรู้เท่าทันสื่อ และ 6) ทักษะการตัดสินใจ โดยใช้กระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทของของนักเรียนและโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่นำรูปแบบไปใช้ เพื่อให้เกิดการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม และนำไปสู่ความยั่งยืนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่อไป โดยเมื่อสิ้นสุดการใช้รูปแบบ STRIVE Model แล้ว นักเรียนจะมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ 1) มีความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ และ 2) มีพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ที่พึงประสงค์

องค์ประกอบที่ 2 ข้อกำหนดและเงื่อนไข (T : Term and condition) เพื่อให้การนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดความเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ จึงมีข้อกำหนดและเงื่อนไข ซึ่งประกอบด้วยบทบาทของหน่วยงานที่รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) หน่วยงานอำนวยการด้านวิชาการ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน เสนอแนะแก่หน่วยงานอำนวยการด้านการปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติตามรูปแบบ เป็นไปอย่างมีขั้นตอน พร้อมทั้งนำบทเรียนจากผลการดำเนินการของหน่วยงานอำนวยการด้านการปฏิบัติตามถอดบทเรียน และปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้รูปแบบเกิดความเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ 2) หน่วยงานอำนวยการด้านการปฏิบัติ คือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้และการบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียนและโรงเรียน และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดของการนำรูปแบบไปใช้ จึงกำหนดบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทในการสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนน 2) ผู้ใช้รูปแบบ ซึ่งเป็นครูที่ได้รับมอบหมายให้นำรูปแบบไปบูรณาการเข้ากับวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสมตามบริบท และ 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีการขับขี่รถจักรยานยนต์เป็นประจำ เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ซึ่งควรตระหนักและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์

องค์ประกอบที่ 3 การเตรียมความพร้อม (R : Ready to start) การประยุกต์ใช้รูปแบบ STRIVE Model โรงเรียนควรมีการเตรียมความพร้อม โดยเฉพาะสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยการที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งควรมีการเตรียมความพร้อมดังนี้ 1) ทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรบุคคล เอกสาร ตำรา ช่องทางการสืบค้นข้อมูลข่าวสาร และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 2) สถานการณ์ เหตุการณ์ ประเด็นที่ใช้ในการเรียนรู้สามารถประยุกต์ใช้ตามความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน 3) สถานที่จัดกิจกรรม ควรเป็นสถานที่มีความยืดหยุ่นและไม่ตึงเครียด สะดวกต่อการสื่อสารหรือการสนทนาระหว่างผู้ใช้รูปแบบกับนักเรียน 4) กรณีนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกันหรือเป็นการ

พบกันครั้งแรก ควรมีกิจกรรมเสริม กิจกรรมละลายพฤติกรรม เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ใช้รูปแบบกับนักเรียน พร้อมทั้งระหว่างนักเรียนด้วยกัน และ 5) ก่อนการเข้าสู่เนื้อหา ผู้ใช้รูปแบบสามารถใช้กิจกรรมสร้างบรรยากาศเชิงบวกในชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนมีสติจดจ่อ และเตรียมตัวให้พร้อมกับการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยผู้ใช้รูปแบบ สามารถประยุกต์ใช้วิธีการที่เหมาะสมตามบริบท

องค์ประกอบที่ 4 แผนกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ (I : Improve Health Literacy Activity Plan) จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ากระบวนการในการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพมีความหลากหลายตามบริบทของประเด็นปัญหา และบริบทของกลุ่มบุคคล คณะผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ ร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุก ; โดยออกแบบโครงสร้างแผนกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพด้วย “WE CAN Program” (Ponrachom, C., 2018) คือ Way to Enhance Consciousness about Accident Literacy to Normal life ซึ่งหมายถึง โปรแกรมพวกเราได้ : หนทางในการเพิ่มปัญญาเกี่ยวกับความรู้ด้านอุบัติเหตุเพื่อการมีชีวิตที่ดี ประกอบด้วย 1) W : Way to Access หมายถึง หนทางในการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของความรู้ด้านสุขภาพในเรื่อง การเข้าถึงข้อมูล 2) E : Enhancement หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของความรู้ด้านสุขภาพในเรื่อง ความรู้ความเข้าใจ 3) C : Self Conduct หมายถึง การจัดการด้วยตนเองในเรื่องการสื่อสารและการจัดการตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของความรู้ด้านสุขภาพในเรื่อง ทักษะการสื่อสาร และการจัดการตนเอง 4) A : Analytical Skill หมายถึง ทักษะการคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของความรู้ด้านสุขภาพในเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ และ 5) N : Decision for Normal Life หมายถึง การตัดสินใจเพื่อเลือกแนวทางในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของความรู้ด้านสุขภาพในเรื่อง ทักษะการตัดสินใจ ประกอบด้วย 8 แผนการเรียนรู้ รวมระยะเวลา 22 ชั่วโมง (ศึกษาในชั้นเรียน 8 ชั่วโมง และศึกษาด้วยตนเองนอกชั้นเรียน 14 ชั่วโมง) โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างของแผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ด้วย “WE CAN Program”

แผนการจัด การเรียนรู้	ชื่อแผนการ จัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง		ระยะเวลา
			Health Literacy*	WE CAN Program**	
1	“อุบัติเหตุ เรื่องใกล้ตัว”	1. สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนน จากการขับซิ่งจักรยานยนต์ 2. สาเหตุการเกิดอุบัติเหตุทางถนน จากการขับซิ่งจักรยานยนต์ 3. การป้องกันอุบัติเหตุทางถนน จากการขับซิ่งจักรยานยนต์	Co, CS	E, C	1 ชั่วโมง (กิจกรรมนอก ชั้นเรียน 2 ชั่วโมง)
2	“เราไม่กลัว เพราะรู้ทัน”	1. การเลือกหมวกนิรภัยที่ เหมาะสม 2. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	Ac, Co, CS, ML	W, E, C, A	1 ชั่วโมง (กิจกรรมนอก ชั้นเรียน 2 ชั่วโมง)

แผนการ จัดการ เรียนรู้	ชื่อแผนการ จัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง		ระยะเวลา
			Health Literacy*	WE CAN Program**	
		3. ความรู้เกี่ยวกับความเร็วในการ ขับเคลื่อนที่กฎหมายกำหนด 4. ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรไทย			
3	“เก่งเลือกสรร ร้อยพัน ข้อมูล”	วิธีการสืบค้นและเลือกข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อให้เกิด การเรียนรู้สู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุทาง ถนน	Ac, Co, CS, ML	W, E, C, A	1 ชั่วโมง (กิจกรรมนอก ชั้นเรียน 2 ชั่วโมง)
4	“เมื่อรู้เพิ่มพูน บอกต่อเพื่อน ที่”	การพัฒนาการสื่อสารเพื่อให้เกิด การเรียนรู้สู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุทาง ถนน	Ac, Co, CS	W, E, C	1 ชั่วโมง (กิจกรรมนอก ชั้นเรียน 2 ชั่วโมง)
5	“สื่อลวงก็มี สื่อดีจำแนก ได้”	การวิเคราะห์และตรวจสอบสื่อ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สู่การ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกัน อุบัติเหตุทางถนน	Co, SM, ML	E, C	1 ชั่วโมง (กิจกรรมนอก ชั้นเรียน 2 ชั่วโมง)
6	“ก่อนตัดสินใจ คิดใหม่ให้ ช้า”	แนวทางการตัดสินใจเพื่อให้เกิด การเรียนรู้สู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุทาง ถนน	Co, SM, DS	E, C, N	1 ชั่วโมง (กิจกรรมนอก ชั้นเรียน 2 ชั่วโมง)
7	“เชื่อมั่นใน ตัวเอง ไม่เกรง กลัวเราเอา อยู่”	แนวทางการตัดสินใจเพื่อให้เกิด การเรียนรู้สู่การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุทาง ถนน	CS, SM, DS	C, A, N	1 ชั่วโมง (กิจกรรมนอก ชั้นเรียน 2 ชั่วโมง)
8	“เสริมความ รอบรู้ สู่การ ขับเคลื่อน ปลอดภัย”	สถานการณ์เสี่ยงเพื่อการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกัน อุบัติเหตุทางถนน	Ac, Co, CS, SM, ML, DS	W, E, C, A, N	1 ชั่วโมง

หมายเหตุ : * Ac : การเข้าถึงข้อมูล, Co : ความรู้ความเข้าใจ, CS : ทักษะการสื่อสาร, SM : การจัดการตนเอง, ML : การรู้เท่า
ทันสื่อ,

DS : ทักษะการตัดสินใจ

** W : Way to access, E : Enhancement, C : self Conduct, A : Analytical skill, N : decision for Normal
life

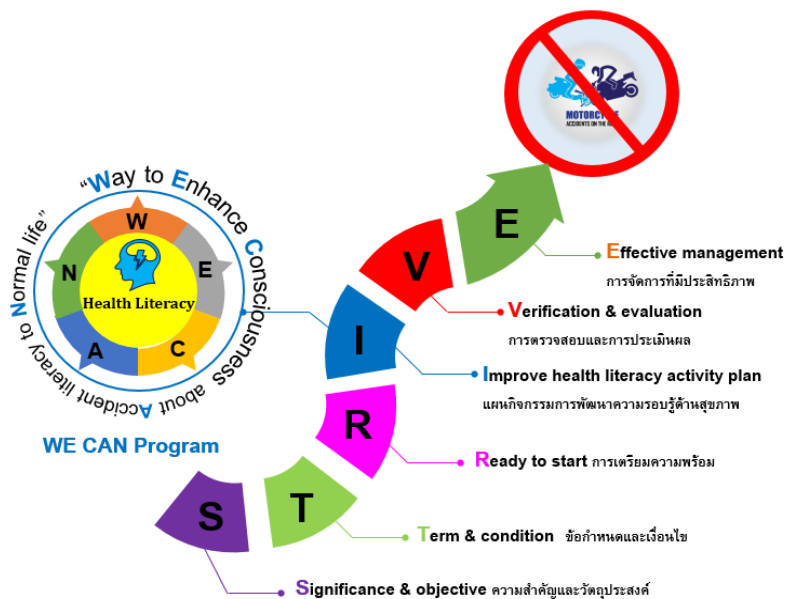
องค์ประกอบที่ 5 การตรวจสอบและการประเมินผล (V : Verification and
evaluation) มีการตรวจสอบและประเมินผลใน 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การตรวจสอบและการ
ประเมินผลก่อนดำเนินการ ระยะที่ 2 การตรวจสอบและการประเมินผลระหว่างดำเนินการ ระยะที่

3 การตรวจสอบและการประเมินผลหลังการดำเนินการ และระยะที่ 4 การตรวจสอบและการประเมินผลเพื่อติดตามความคืบหน้า

องค์ประกอบที่ 6 การจัดการที่มีประสิทธิภาพ (E : Effective management) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการนำรูปแบบไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อควรพิจารณา ดังต่อไปนี้ 1) หน่วยงานอำนวยการด้านการปฏิบัติ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบรูปแบบหลัก โดยทำหน้าที่ในการบริหารงานรูปแบบอย่างเป็นระบบ 2) ผู้รับผิดชอบรูปแบบสามารถดำเนินการโดยการปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบท 3) ผู้รับผิดชอบรูปแบบ ทำหน้าที่ในการรายงานผลการใช้รูปแบบ พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและพัฒนารูปแบบให้ตรงตามบริบทและวิชาการ 4) การสนับสนุนด้านวิชาการ ตลอดจนนโยบายการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่ จากหน่วยงานอำนวยการด้านวิชาการ (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) และ 5) การสนับสนุนวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ได้แก่ เจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าหน้าที่กรมการขนส่งทางบก เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อเอื้อต่อการปรับประยุกต์ใช้รูปแบบได้อย่างเหมาะสม

จากองค์ประกอบของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น รูปแบบที่ได้คือ STRIVE Model ซึ่ง STRIVE คือ ความมุ่งมั่น โดยนัยหนึ่งคือ เป็นรูปแบบที่จะส่งเสริมความมุ่งมั่นให้นักเรียนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและนำไปสู่การมีพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์สามารถสรุปเป็นแผนภาพดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย STRIVE Model

2. ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย STRIVE Model

ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบ STRIVE Model ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.84, SD. 0.195) เมื่อพิจารณาคุณภาพ พบว่า ทุกรายการประเมินมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากเช่นกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ลำดับ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	SD	การแปลผล
1	การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ	4.83	0.204	ดีมาก
2	องค์ประกอบที่ 1 S : Significance and objective	4.91	0.157	ดีมาก
3	องค์ประกอบที่ 2 : T : Term and condition	4.80	0.217	ดีมาก
4	องค์ประกอบที่ 3 : R : Ready to start	4.88	0.179	ดีมาก
5	องค์ประกอบที่ 4 : I : Improve health literacy activity plan	4.87	0.139	ดีมาก
	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 : อุบัติเหตุ เรื่องใกล้ตัว	4.94	0.128	ดีมาก
	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 : เราไม่กลัว เพราะรู้ทัน	4.80	0.313	ดีมาก
	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 : เก่งเลือกสรร ร้อยพันข้อมูล	4.94	0.128	ดีมาก
	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 : เมื่อรู้เพิ่มพูน บอกต่อเพื่อนที่	4.69	0.557	ดีมาก
	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5 : สื่อลงก็มี สื่อดีจำแนกได้	4.89	0.186	ดีมาก
	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6 : ก่อนตัดสินใจ คิดใหม่ให้ชัวร์	4.89	0.156	ดีมาก
	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7 : เชื่อมั่นในตัวเอง ไม่เกรงกลัวเราเอาอยู่	4.91	0.192	ดีมาก
	แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 8 : เสริมความรู้สู่การขับขี่ปลอดภัย	4.91	0.192	ดีมาก
6	องค์ประกอบที่ 5 : V : Verification and evaluation	5.00	0.000	ดีมาก
7	องค์ประกอบที่ 6 : E : Effective management	5.00	0.000	ดีมาก
8	ภาพรวมของรูปแบบ	4.84	0.195	ดีมาก

อภิปรายผล

รูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาขึ้นโดยการประยุกต์ใช้ IM เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบ โดยออกแบบตามสภาพปัญหา บริบทของนักเรียนและบริบทของโรงเรียน และออกแบบโครงสร้างแผนกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพด้วย “WE CAN Program” (Ponrachom, C., 2018) ซึ่งผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า รูปแบบที่ได้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความสำคัญและวัตถุประสงค์ 2) ข้อกำหนดและเงื่อนไข 3) การเตรียมความพร้อม 4) แผนกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ 5) การตรวจสอบและการประเมินผล และ 6) การจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่นักวิจัยในประเทศได้พัฒนาขึ้น (Ponrachom, C., & Boonchuaythanasit, K., 2019); (Siriwat, S. et al., 2020); (Kalawa, A., & Ponrachom, C., 2020) โดยในรูปแบบ STRIVE Model นี้ ประกอบไปด้วยแผนการเรียนรู้ทั้งหมด 8 แผนการเรียนรู้ โดยในแต่ละแผนการเรียนรู้ได้บูรณาการสอดคล้องตามแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ ร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าคิด กล้าตัดสินใจ รอบคอบ มีเหตุผล มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดระบบความคิด (Thinking Systems) (Wattanaburanon, A., & Piyaaramwong, P., 2020) ที่จะทำให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการประเมินคุณภาพของรูปแบบ STRIVE Model โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เนื่องมาจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนความรู้ด้านสุขภาพ อีกทั้งการออกแบบมุ่งเน้นให้เกิดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (Practical) ร่วมกับการบูรณาการ (Integration) ให้เข้ากับกิจกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา อาทิเช่น การบูรณาการเข้ากับวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน และกระบวนการวางแผนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนและเป็นไปตามบริบทและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ IM ซึ่งเป็นแบบจำลองการบูรณาการทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ มีความเป็นตรรกะและเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน (Bartholomew, K. et al., 2006) สะดวกในการวางแผนการออกแบบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพที่เป็นมาตรฐานสากล ได้รับการยอมรับและมีการประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายในระดับนานาชาติ อีกทั้งยังทำให้ผู้ออกแบบสะดวกในการวางแผนการออกแบบรูปแบบหรือโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพให้มีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง (Fernandez, M. E. et al., 2019) ซึ่งแบบจำลอง IM ดังกล่าวได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างมากมาย (Sommart, J., 2013) ; (Ten Hoor, G. A. et al., 2017);

(Koutoukidis, D.A. et al., 2018); (Ponrachom, C., 2018) ซึ่งทั้งหมดประสบความสำเร็จและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้รูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย STRIVE Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายในของนักเรียน คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ เป็นหลัก ส่งเสริมความมุ่งมั่นให้นักเรียนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและนำไปสู่การมีพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความสำคัญและวัตถุประสงค์ 2) ข้อกำหนดและเงื่อนไข 3) การเตรียมความพร้อม 4) แผนกิจกรรมการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ 5) การตรวจสอบและการประเมินผล และ 6) การจัดการที่มีประสิทธิภาพ จากการตรวจสอบและประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าเป็นรูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพที่มีคุณภาพ แต่ยังไม่มีการทดลองใช้จริง จึงเสนอแนะให้ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนมัธยมศึกษา และผู้ที่สนใจรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ต่าง ๆ พร้อมทั้งให้มีการประเมินประสิทธิผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสม เกิดการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม และนำไปสู่ความยั่งยืนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการขับขี่ปลอดภัยของนักเรียนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ พลราช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนครทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

Bartholomew, K. et al. (2006). Planning health promotion program: an intervention mapping approach. (2nd ed). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
Best, J. W. (1977). Research in education. (3rd ed). New Jersey: Prentice hall Inc.
Chanpanich, P. et al. (2020). Public policy. Bangkok: Department of disease control, Ministry of public health.

- Fernandez, M. E. et al. (2019). Implementation mapping: using intervention mapping to develop implementation strategies. *Front Public Health*, 7(1), 1-15.
- Kaeodumkoeng, K. (2019). Health literacy: functional interactive critical. Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public., Ltd (TH).
- Kalawa, A., & Ponrachom, C. (2020). Development of violent behavior prevention and management program in the tertiary level hospital. *Research and Development Health System Journal*, 13(3), 27-35.
- Koutoukidis, D. A. et al. (2018). Use of intervention mapping to adapt a health behavior change intervention for endometrial cancer survivors: the shape-up following cancer treatment program. *BMC Public Health*, BMC Public Health, 18(1), 1-110.
- Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health promotion international*, 15(3), 259-267.
- Ponrachom, C. (2018). The causal structural relationship model and effectiveness of the alcohol drinking behavior modification model on undergraduate students (dissertation). Bangkok: Kasetsart University.
- Ponrachom, C. & Boonchuaythanasit, K. (2019). Handbook “alcohol drinking behavior modification model on undergraduate students” hed_hpro model (2nd ed). Bangkok: Denex Inter corporation Company Limited.
- Siriwat, S. et al. (2020). Parental behavior modification program for pesticide exposure prevention among children in agricultural areas for health promoting hospital. Bangkok: Denex Inter corporation Company Limited.
- Sommart, J. (2013). Applying the intervention mapping for developing and implementing school-based sexuality education for secondary school students in high school, Khon Kaen Province (dissertation). Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Ten Hoor, G. A. et al. (2017). Development, implementation, and evaluation of an interdisciplinary theory- and evidence-based intervention to prevent childhood obesity: theoretical and methodological lessons learned. *Front Public Health*, 5(1), 1-9.

- Thasai, K. et al. (2021). Factors affecting risk behaviors influencing motorcycle accident among senior high school students. *Journal of Safety and Health*, 14(1), 50-67.
- Wang, D. et al. (2019). Road traffic accident severity analysis: a census-based study in China. *Journal of Safety Research*, 70(1), 135-147.
- Wattanaburanon, A. & Piyaaramwong, P. (2020). Health education learning management in schools amidst the COVID-19 pandemic: concepts and guidelines. *J Bamrasnaradura Infect Dis Inst*, 14(3), 192-202.
- WHO. (1998). Health promotion glossary. In Geneva: Division of Health Promotion, Education and Communications, Health education and Health Promotion Unit. World Health Organization.
- _____. (2020). Road safety injuries. Retrieved September 1, 2021, from [https:// www.who.int/health-topics/road-safety#tab=tab_1](https://www.who.int/health-topics/road-safety#tab=tab_1)

ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกาย
เชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย
ในจังหวัดสุรินทร์*

NEEDS AND GUIDELINES OF THE INTEGRATIVE PHYSICAL ACTIVITY
TO ENHANCING EXECUTIVE FUNCTIONS OF EARLY CHILDHOOD IN
SURIN PROVINCE

วาริรัตน์ แยมประดิษฐ์

Wareeratn Yampradit

อนันต์ มลารัตน์

Anan Malarat

สาธิน ประจันบาน

Sathin Prachanban

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: wareeratn.y@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหา ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ในจังหวัดสุรินทร์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสังเคราะห์ และการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาชุดกิจกรรม รวบรวมข้อมูลจาก 3 ส่วน คือ 1) สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมทางกาย กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน 9 คน ผู้บริหาร 9 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เนื้อหาสรุปอุปนัย 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นต่อชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอน 330 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลดัชนีความต้องการจำเป็นประยุกต์ 3) แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ กลุ่มตัวอย่าง คือผู้เชี่ยวชาญ 6 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เนื้อหา สรุปอุปนัย ผลการวิจัย 1) สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมทางกาย พบว่า จัดกิจกรรมทางกายร่วมกับกิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเคลื่อนไหว และจังหวะ กิจกรรมทางกายไม่หลากหลาย และยังขาดกระบวนการเสริมสร้างการคิดเชิงบริหาร

* Received 11 July 2022; Revised 21 July 2022; Accepted 24 July 2022

2) ความต้องการจำเป็นต่อชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ พบว่า ความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านกระบวนการ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.17 3) แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ ดังนี้คือ กิจกรรมทางกายแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ระดับ 1 การสอนทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับกิจกรรม ระดับ 2 ระดับการปฏิบัติที่ออกแรงเพิ่มขึ้น มีการเคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์ ระดับ 3 เป็นระดับท้าทาย มีอุปสรรค หรือเงื่อนไขเพื่อให้เด็กได้คิดวางแผนแก้ปัญหา ออกแบบกิจกรรมทางกาย ให้มีทั้งการเล่นแบบเดี่ยว และแบบกลุ่ม จัดกิจกรรมทางกายสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 50 - 60 นาที

คำสำคัญ: กิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ, การคิดเชิงบริหาร, เด็กปฐมวัย

Abstract

The Objectives of this research article were to study conditions, problems, needs, and guidelines for the development of the integrative physical activity to enhance executive functions of early childhood in Surin province. This synthesis and survey research was conducted to obtain the information necessary for the development of the integrative physical activity. Data were collected from 3 parts as follows. 1) The study about conditions and problems in organizing physical activities - the participants of this part of research consisted of 9 teachers and 9 school administrators where data were collected through an interview. A content analysis was applied to form an inductive summary. 2) The study about the needs for the integrative physical activities - there were 330 teachers participated in this part of the study. Data were collected through a questionnaire and the collected data was analyzed for the modified priority needs index ($PNI_{Modified}$). 3) The study about guidelines to develop the integrative physical activity - there were 6 experts participated according to this part of the study. Data were collected through an interview. A content analysis was applied to form an inductive summary. The study found that: 1) According to conditions and problems in organizing the physical activity, the physical activities are organized together with outdoor and movement activities. In addition, there is not a wide variety of physical activities and lack of processes to enhance executive functions. 2) In term of the needs for the integrative physical activity, the most essential need is the learning process ($PNI_{Modified} = 0.17$). 3) Owing to the guidelines for the development of the integrative physical activity, it is recommended that the physical activity should be divided into 3 levels: Level 1 - teaching basic

movement skills corresponding to the activity; Level 2 - practicing with increased physical exertion with a movement to assemble equipment; Level 3 - challenging where obstacles or conditions for children to plan to solve the problem. Physical activities should be designed for both individual and group play and should be organized 3 times a week about 50 - 60 minutes each time.

Keywords: Integrative Physical Activity, Executive Functions, Early Childhood

บทนำ

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญซึ่งกำหนดให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับความคุ้มครอง ดูแล พัฒนา ให้การเรียนรู้และการศึกษาเหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อมีคุณภาพและเท่าเทียม รวมถึงการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมีการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยและอำนวยความสะดวกในการบริการด้านการคุ้มครองสิทธิ แก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นพื้นฐานของการศึกษา และเป็นพื้นฐาน ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ เนื่องจากเด็กมีช่วงอายุระหว่าง แรกเกิด - 6 ปี เป็นช่วงที่ควรเสริมสร้างความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาได้มากที่สุด หากขาดการเสริมสร้างในช่วงอายุนี้อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ซึ่งจะกระทบต่อการเจริญเติบโตในอนาคต การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากการศึกษาระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานและการพัฒนาทางสมอง (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542)

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้มีการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังที่ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง จนมีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ขึ้นเพื่อโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานตามเป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ , 2560)

เป้าหมายหลักของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 คือ เด็กปฐมวัยต้องมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างสมดุล และมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นอกจากนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยต้องจัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการทำงานของสมองที่พัฒนาการคิดเชิงบริหาร เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการช่วยให้นักเรียนปฐมวัยทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การคิดเชิงบริหาร Executive Function : (EF) เป็นกระบวนการทางด้านความคิดในการทำงานระดับสูงของสมอง ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้ควบคุมอารมณ์ ควบคุมความคิด ของมนุษย์ จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่สามารถก้าวสู่เป้าหมาย (นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล และคณะ, 2560) โดยพบว่า พัฒนาการของสมองที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงบริหาร พัฒนาการของสมองนั้นเริ่มมีการพัฒนาตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา โดยเมื่อแรกคลอดจะมีเซลล์สมองเกือบทั้งหมด และเติบโตไปได้อีกมากในช่วงแรกเกิดถึง 3 ปี ขนาดของสมองในเด็กช่วงวัยนี้จะมีประมาณร้อยละ 80 ของวัยผู้ใหญ่ ถัดจากวัยนี้ไปแล้วจะไม่เกิดการเพิ่มเซลล์สมองแต่จะเป็นการพัฒนาของโครงข่ายเส้นใยประสาทและเมื่อพ้นวัย 10 ปีแล้ว สมองจะ เริ่มเข้าสู่วัยถดถอยอย่างช้า ๆ ไม่มีการสร้างเซลล์สมองมาทดแทน

ดังนั้น การพัฒนาการทำงานของเซลล์สมองในส่วนต่าง ๆ ของเด็กช่วงอายุแรกเกิด - 10 ปี จึงเป็นช่วงอายุที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา การกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ความคิดจะเป็นการฝึกให้เด็กมีทักษะการใช้สมองเพื่อการเรียนรู้ ส่งผลให้เซลล์สมองสร้างโครงข่ายเส้นใยสมองใหม่ ๆ สมองทำงานประสานและเชื่อมโยงกัน ช่วยให้สามารถรับรู้และเรียนรู้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดศักยภาพอนาคตของสภาวะและคุณภาพของชีวิตมนุษย์ (Eric R. Kandall. et al., 2012)

มีงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า หากเด็กที่ได้รับการเสริมสร้างการคิดเชิงบริหาร (Executive Function : EF) เด็กจะให้ความสนใจกับงาน สามารถจดจำคำสั่งและข้อมูล ควบคุมตนเองจากสิ่งเร้าอื่นที่มากกระตุ้น และปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายหากต้องเข้าสู่สังคมใหม่ ๆ จะเป็นเด็กที่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตในทุก ๆ ด้าน (McClelland, M. M. et al., 2006) ในทางกลับกันหากเด็กไม่ได้รับการเสริมสร้างการคิดเชิงบริหาร อาจส่งผลให้เด็กเกิดปัญหาทางด้านพฤติกรรม เช่น มีพฤติกรรมก้าวร้าว เกรง สวมใส่สั้น ปัญหาการเข้าสู่สังคมใหม่ ๆ และ ไม่มีความพร้อมในการเรียน เป็นต้น (Hughes, C. & Ensor, R., 2007) ; (McCabe. et al., 2004) เมื่อเด็กมีการคิดเชิงบริหารที่ดีจะส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ในอนาคต เช่น ด้านการอ่าน การใช้ภาษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น (Roebbers, C. M. et al. , 2011); (Swanson, H. L. et al., 2008) ดังนั้นการคิดเชิงบริหารจะช่วยให้เด็กจดจ่ออยู่กับสิ่งที่กำลังทำ เกิดความจำที่พร้อมนำไปใช้งาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ถูกต้อง

การศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน มุ่งเน้นเฉพาะส่งเสริมความฉลาดทางด้านวิชาการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาพัฒนาการของการศึกษาระดับปฐมวัย การขาดความเข้าใจถึงหลักในการพัฒนาสมองที่ถูกต้อง ส่งผลต่อพัฒนาการที่ล่าช้าทั้งทางด้านสติปัญญา การคิด วิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ภาษา เพราะการเรียนรู้ของเด็กมีปัจจัยหลายสิ่งเข้ามาขัดขวาง เช่น ความเครียด ขัดขวางการคิดและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กที่ได้รับประสบการณ์ที่กระทบกระเทือนจิตใจทำให้เกิดความกลัว เครียด คับข้องใจและไม่มีความสุข จะส่งผลให้เกิด

การสร้างฮอร์โมนที่เกี่ยวข้องกับความเครียด เรียกว่า คอร์ติซอล (Cortisol) ไปทำลายสมอง โดยเฉพาะสมองส่วน คอร์เทกซ์หรือพื้นผิวสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความคิด ความฉลาดกับสมองส่วนฮิปโปแคมปัส หรือสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับอารมณ์และความจำ ความเครียดจึงส่งผลกระทบทำให้สมองส่วนนี้เล็กลง (สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต, 2559)

กิจกรรมทางกาย (Physical Activity : PA) ส่งผลดีต่อการทำงานของสมองและหน่วยความจำในมนุษย์ (Hötting, K. & Röder, B., 2013) กระตุ้นการทำงานของสมอง โดยสมองจะสั่งการให้อวัยวะรับรู้สภาพแวดล้อมขณะทำการเคลื่อนไหว ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในด้านการรับข้อมูลจากการทำกิจกรรมไปด้วยพร้อม ๆ กัน และยังรวมถึงการช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ของระบบประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ ตลอดจนการรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ ของเด็ก

ทฤษฎี Integrative Theory กล่าวถึงการทำงานร่วมกันของสมองส่วนต่าง ๆ ซึ่งสมองส่วนหน้าเปรียบเสมือน CEO ที่ควบคุมความคิด การตัดสินใจ อารมณ์การแสดงออก และการกระทำของมนุษย์ โดยสมองส่วนหน้าทำหน้าที่เป็นหลัก แต่ไม่ใช่สมองส่วนหน้าควบคุมทั้งหมดเพียงอย่างเดียวหากแต่จะทำงานร่วมกัน โดยมีวงจรเส้นใยประสาทที่เชื่อมต่อถึงกัน ทั้งนี้จะต้องใช้สมองและเส้นประสาทต่าง ๆ ร่วมกัน (Miller, E. K. & Cohen, J. D., 2001)

มีงานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมทางกายไม่ได้พัฒนาองค์รวมด้านร่างกายเพียงเท่านั้น หากแต่ยังมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาของสมองอีกด้วย Di Liegro, C. M. et al. ได้ศึกษาเรื่องกิจกรรมทางกายและสุขภาพของสมอง พบว่า กิจกรรมทางกายสามารถพัฒนาการทำงานของสมอง นำออกซิเจนไหลเวียนไปยังสมองเพิ่มมากขึ้น จำนวนของสารสื่อประสาทในสมองเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้มีสมาธิ จดจำการเรียนรู้ และสามารถจัดการความเครียดได้ดี การมีจำนวนนิวโรโทรฟินจากสมองเพิ่มขึ้น ก็ช่วยทำให้เซลล์ประสาทในสมองเพิ่มขึ้น มีผลต่อการเรียนรู้ ความจำ และกระบวนการคิดที่สูงขึ้น (Di Liegro, C. M. et al., 2019) สอดคล้องกับ อิติ ญาณปริชาเศรษฐ์ ที่กล่าวว่า กิจกรรมทางกายมีประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เมื่อนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเป็นประจำ และมีการเพิ่มระดับกิจกรรมทางกายให้สูงขึ้น จะพบว่ามีความสัมพันธ์กับผลการเรียน และด้านความจำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการออกแบบการสอนที่ควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมทางกายในชั้นเรียน โดยหากกิจกรรมที่ทำให้ให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหวร่างกายมากกว่าที่จะนั่งเรียนอยู่กับที่ (อिति ญาณปริชาเศรษฐ์, 2564)

ในรายงานวิจัย การพัฒนาและส่งเสริมการเล่นในบริบทไทยเพื่อสร้างทักษะสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่า เด็กที่มีกิจกรรมทางกายเพียงพอจะมีทักษะทางวิชาการดีกว่าเด็กที่ขาดกิจกรรมทางกายเพียงพอ รวมถึงมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ดี เสริมทักษะด้านการรู้คิด (Cognitive skills) เรียนรู้การแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562) ขณะที่การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมด้วยการเลียนแบบของเด็ก

ผ่านการเล่นและการเคลื่อนไหว ส่งผลต่อความสามารถด้านภาษาความจำ การคิดอย่างมีเหตุผล การวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) รวมถึงการมีกิจกรรมทางกายในสนามเด็กเล่นที่ถูกออกแบบให้มีความหลากหลาย จะช่วยทำให้สมองต้องสั่งการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหว เคลื่อนที่ ทำให้เกิดวงจรสมองที่มีประสิทธิภาพสูงสำหรับนำไปใช้ในการเรียนรู้สิ่งที่ยากและทักษะที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (เพิ่มศักดิ์ สุริยจันทร์, 2557)

จึงกล่าวได้ว่าการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมทางกาย เป็นแนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยแบบสร้างสรรค์ สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและสมอง เพื่อให้เด็กได้เติบโตตามธรรมชาติ ตามจังหวะของตนเองและค้นพบตัวตนได้มากที่สุด ผู้ปกครอง ผู้ดูแล ครู และผู้บริหารทั้งหมดที่อยู่รอบตัวเด็ก จำเป็นต้องมีความเข้าใจ สนับสนุนและส่งเสริม สร้างโอกาสให้เด็กได้ประกอบกิจกรรมทางกาย เพราะนั่นคือการเรียนรู้ คือการสร้างทักษะชีวิต และเป็นการดีต่ออายุอันทรงพลัง แต่จากผลรายงานพัฒนาการของกล้ามเนื้อมัดหลัก (Gross Motor) ของกระทรวงสาธารณสุข (DSPM) พบว่า เด็กปฐมวัย ร้อยละ 5.8 มีปัญหาพัฒนาการของกล้ามเนื้อมัดหลัก (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องของการขาดกิจกรรมทางกายของนักเรียนระดับปฐมวัย และงานวิจัยของนวลจันทร์ จุฑาภักดีกุลและคณะ ทำการประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็ก พบว่า เด็กไทยวัย 2 - 6 ปี มีคะแนนพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหารโดยรวมต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยเล็กน้อยไปจนถึงล่าช้ามาก (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2560)

ซึ่งสะท้อนได้ว่าการจัดประสบการณ์ของการศึกษาระดับปฐมวัย ยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมทางกายและการคิดเชิงบริหาร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาสภาพและปัญหา ความต้องการจำเป็นของการจัดกิจกรรมทางกาย และแนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของนักเรียนปฐมวัยเป็นการวิจัยนี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงสังเคราะห์ (Synthesis Research) และการวิจัยเชิงสำรวจ

(Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษา (Case study) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นรายบุคคล (Individual interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กรณีศึกษาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลและอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 3 โรงเรียนประกอบด้วยโรงเรียนตามสังกัดดังนี้ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์, โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสุรินทร์ และโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์

- กลุ่มครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล 3 ในโรงเรียนกรณีศึกษา ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี โรงเรียนละ 3 คน จำนวน 3 โรงเรียน รวมทั้งหมด 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

- กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนกรณีศึกษา โรงเรียนละ 3 คน จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 3 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ 3 คน และหัวหน้าระดับปฐมวัย 3 คน รวมทั้งหมด 9 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 330 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบอย่างง่าย (Simple random sampling)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจาก 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพลศึกษาจำนวน 2 คน 2) ด้านปฐมวัยจำนวน 2 คน 3) ด้านการคิดเชิงบริหาร จำนวน 2 คน การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) คือ จะต้องสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่น้อยกว่ารองศาสตราจารย์ และมีประสบการณ์ในด้านที่กำหนดไว้ ไม่น้อยกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document synthesis) ซึ่งผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามในแต่ละชุด ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำทดลองสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร อาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัย และอาจารย์สาขาพลศึกษา เพื่อตรวจสอบความเป็นปรนัยของเครื่องมือ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลจริง จากนั้นนำข้อมูลมาสรุปอุปนัยเพื่อพิจารณาว่าคำตอบที่ได้รับสามารถให้ข้อมูลที่ตรงกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่ต้องการเก็บหรือไม่

2. แบบสอบถามความต้องการจำเป็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามขอบเขตที่กำหนด โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพความเป็นจริงของกิจกรรมทางกายเชิงเพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยซึ่งผู้วิจัยหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก (Inclusion Criteria) จากนั้นนำแบบสอบถามความต้องการจำเป็นไปทดลองใช้กับครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน (Try Out and Revised) เพื่อตรวจสอบคุณภาพในด้านความเชื่อมั่น (Reliability)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. กลุ่มครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาล 3 และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ในส่วนของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับหลักสูตร แผนการสอน การจัดกิจกรรมทางกายในชั้นเรียน การส่งเสริมกิจกรรมทางกายของโรงเรียน และปัญหาต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมทางกาย ซึ่งในการดำเนินการสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้ขออนุญาตกลุ่มตัวอย่าง ในการบันทึกเทปเสียงพร้อมการจดบันทึกข้อมูลตลอดการสัมภาษณ์

2. นำแบบสอบถามความต้องการจำเป็นฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 คือ ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลจำนวน 330 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ พร้อมซองเอกสารให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดส่งคืนผู้วิจัย

3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (Individual interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของนักเรียนปฐมวัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จากการศึกษาเอกสารข้อมูลการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) โดยมีการบันทึกเทปเสียงและจดบันทึกเอกสาร ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการสรุปอุปนัย (Analytic induction) และเรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การลดทอนข้อมูลการแสดงผลข้อมูลโดยการสรุป

2. แบบสอบถามความต้องการจำเป็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) เป็นรายข้อ และ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ จากสูตรคำนวณ $S - CVI / Ave$ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์

ข้อมูลค่าคะแนนเฉลี่ย (M) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าดัชนีความต้องการประยุกต์ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความเป็นจริง และผลการวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็น ในการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อชุดกิจกรรมทางกาย มาวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยวิธีการวิเคราะห์ PNI_{modified} โดยใช้สูตรของสุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) จากนั้นดำเนินการจัดลำดับของความต้องการจำเป็นโดยพิจารณาจากค่า PNI_{modified} เรียงจากมากไปหาน้อย

การรับรองจริยธรรมวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการพิจารณาการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 5 เดือน พฤษภาคม 2563 หมายเลขรับรอง SWUEC-G-059/2563

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของนักเรียนปฐมวัย ในจังหวัดสุรินทร์ เกิดข้อค้นพบ และสามารถสรุปผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ 1) สภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นต่อชุดกิจกรรมทางกาย และ 2) แนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยซึ่งรายละเอียดของผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นของครูผู้สอนระดับปฐมวัย ต่อชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 2 และ 3

ตารางที่ 1 สภาพ การจัดกิจกรรมทางกายในปัจจุบันของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	สถานการณ์
ด้านปัจจัยพื้นฐาน (Input)	
บุคลากร	- ผู้บริหารทั้ง 3 สังกัดให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางกายในรูปของนโยบาย จัดการแข่งขันกีฬภายใน-ภายนอกโรงเรียน - ครูผู้สอนทั้ง 3 สังกัด มีความเข้าใจ ว่ากิจกรรมทางกายเป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวพื้นฐาน ซึ่งกิจกรรมทางกายจะพัฒนาทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และมีความจำเป็นต่อเด็กระดับปฐมวัย
แผนการจัดประสบการณ์	- โรงเรียนทั้ง 3 สังกัด มีแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้งปีการศึกษา ซึ่งลักษณะของกิจกรรมทางกายที่ปรากฏในแผนการจัดประสบการณ์ อยู่ในกิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
สิ่งสนับสนุนกิจกรรมทางกาย	โรงเรียน ทั้ง 3 สังกัด มีสิ่งสนับสนุนกิจกรรมทางกาย ทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน ดังนี้ - ภายในห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้ สามารถเคลื่อนย้ายได้โดยสะดวก ทำให้มีพื้นที่

ประเด็นที่ศึกษา	สถานการณ์
	เคลื่อนไหวได้ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ใหญ่ใช้จะอุปกรณ์ที่ทำได้ ง่าย ๆ นำมาประยุกต์ใช้ ปรับเปลี่ยนไปในแต่ละกิจกรรม - ภายนอกห้องเรียน เช่น ลานเอนกประสงค์ และ เครื่องเล่นสนามทั้งในร่มและกลางแจ้ง สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องเล่นสนามที่เป็นเครื่องเล่นถาวร

ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมทางกาย (Process)

กระบวนการจัดกิจกรรมทางกาย	- โรงเรียนทั้ง 3 สังกัด มีการจัดกิจกรรมทางกายร่วมกับกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ และกิจกรรมกลางแจ้ง - การจัดกิจกรรมทางกาย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ในห้องเรียน จะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำตามครู มีการเคลื่อนไหวไม่ซับซ้อน มีการนำการเล่นพื้นบ้านเข้ามาจัดกิจกรรมบ้าง ส่วนที่ 2 นอกห้องเรียน จะให้เป็นการเล่นอิสระ กับเครื่องเล่นกลางแจ้ง - มีการจัดกีฬาภายในโรงเรียน ปีละครั้ง
---------------------------	--

ตารางที่ 2 ปัญหาการจัดกิจกรรมทางกายในปัจจุบันของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา

ประเด็นที่ศึกษา	สถานการณ์
ด้านปัจจัยพื้นฐาน	- ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายมีการจัดกิจกรรมทางกาย แต่ขาดการกำกับติดตามให้เกิดการจัดกิจกรรมทางกายที่แท้จริง - ครูผู้สอน จัดกิจกรรมทางกายภายในห้องเรียน ที่เน้นการเคลื่อนไหวง่าย ๆ เนื่องจากตารางเวลาในการเรียนประจำวันที่ระบุไว้ชัดเจน ครูยังขาดความเชี่ยวชาญการบูรณาการกิจกรรมทางกายร่วมกับการจัดกิจกรรมหลัก ทำให้จัดกิจกรรมทางกายไม่หลากหลาย และไม่เกิดความท้าทายความสามารถของผู้เรียน - แผนการจัดประสบการณ์ ขาดการบูรณาการกิจกรรมทางกายร่วมกับการจัดกิจกรรมหลัก กิจกรรมทางกายไม่หลากหลาย และไม่เกิดความท้าทายความสามารถของผู้เรียน และไม่สะท้อนถึงการเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของผู้เรียน - สิ่งสนับสนุนกิจกรรมทางกาย โรงเรียนมีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมทางกายแต่ไม่มีการใช้ หรือมีการใช้น้อยมาก อุปกรณ์ที่มีอยู่การจัดกิจกรรมทางกายเป็นเครื่องเล่นถาวร และค่อนข้างจำกัดเวลาในการเล่น
ด้านกระบวนการเรียนรู้จัดกิจกรรมทางกาย	- ผู้บริหาร และครูยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมทางกาย ซึ่งจะทำให้ความสำคัญต่อกิจกรรมทางวิชาการมากกว่า - มีการปฏิบัติกิจกรรมทางกายร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ครั้งละ 20-30 นาที ซึ่งถือว่าน้อยเกินไป และเป็นกิจกรรมทางกายที่ใช้กล้ามเนื้อน้อย ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อเล็ก

ตารางที่ 3 ความต้องการจำเป็นของครูผู้สอนในจังหวัดสุรินทร์ ต่อการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย (n=330)

ประเด็น	สภาพที่ควร		สภาพที่เป็นอยู่(D)		PNI _{modified} (I-D/D)	ลำดับ ความสำคัญ
	จะเป็น(I)					
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านปัจจัยพื้นฐาน (Input)	4.52	0.07	3.96	0.145	0.14	2
ด้านกระบวนการ (Process)	4.58	0.53	3.93	0.56	0.17	1
ด้านผลผลิต (Output)	4.58	0.60	4.09	0.71	0.12	3

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ของกิจกรรมทางกายเพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย จำแนกรายด้าน จะพบว่า ความต้องการจำเป็น ด้านกระบวนการเรียนรู้ (Process) เป็นอันดับแรก (PNI_{Modified} = 0.17) รองลงมาคือ ด้านปัจจัยพื้นฐาน (Input) (PNI_{Modified} = 0.14) และด้านผลผลิต (Output) (PNI_{Modified} = 0.12) เป็นลำดับสุดท้าย

2. แนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านพลศึกษา ด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านการคิดเชิงบริหาร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารสำหรับเด็กปฐมวัยสรุปได้ดังนี้

การคิดเชิงบริหารสำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญทุกองค์ประกอบ เนื่องจากทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ประกอบด้วย ด้านการยับยั้งพฤติกรรม ด้านการยืดหยุ่นความคิด ด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านความจำขณะทำงานด้านการวางแผนจัดการ

การเสริมสร้างการคิดเชิงบริหาร ด้วยกิจกรรมทางกาย ควรเป็นกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมกับช่วงวัยและพัฒนาการทางด้านร่างกาย ออกแบบกิจกรรมให้ท้าทายความสามารถ มีการแก้ปัญหา วางแผน ให้ฝึกปฏิบัติจากง่ายไปยาก สามารถนำการเล่นพื้นบ้านที่มีลักษณะเป็นประเภทการไล่จับ การกระโดดข้าม การโยนรับ-ส่ง มีวัสดุอุปกรณ์ มีการกำหนดกฎ กติกา ง่าย ๆ ในการเล่นเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กสามารถนำมาใช้

แนวทางพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารสำหรับนักเรียนปฐมวัย มีดังนี้

1. ผู้บริหาร และครูต้องตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมทางกาย ไม่น้อยไปกว่ากิจกรรมวิชาการ เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายเป็นประจำ ส่งผลดีต่อการทำงานของสมองและหน่วยความจำในมนุษย์ กระตุ้นการทำงานของสมอง โดยสมองจะสั่งการให้อวัยวะรับรู้ขณะทำการเคลื่อนไหว ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในด้านการรับข้อมูล จากการทำกิจกรรมทางกายไปด้วยพร้อม ๆ กัน

2. ครูมีบทบาทหน้าที่ “สร้างโอกาส” โดยการเปิดโอกาสเด็กได้คิด สงสัย เลือก ตัดสินใจ วางแผน ลองผิดลองถูก เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อสะสมประสบการณ์ และให้เกิดความมั่นใจในตนเอง เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ ตลอดจนฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย

3. เลือกกิจกรรมทางกาย โดยนำการเล่นพื้นบ้านมาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมทางกาย เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารสำหรับนักเรียนปฐมวัย ซึ่งการออกแบบกิจกรรม มีแนวทางดังนี้

3.1 ออกแบบกิจกรรมทางกายให้มีระดับความง่าย ไปสู่ความซับซ้อน ของการเล่นเพิ่มขึ้น เนื่องจากความพร้อมของเด็กในการเคลื่อนไหวอาจจะไม่เหมือนกัน และหากให้เด็กเล่นการละเล่นพื้นบ้านเลย อาจจะทำให้เด็กสับสนกับกติกา จนไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งในแต่ละชุดกิจกรรมควรออกแบบกิจกรรมออกเป็นกิจกรรมย่อย 3 ระดับ ดังนี้

กิจกรรมทางกายที่ปฏิบัติระดับ1 โดยการสอนทักษะการเคลื่อนไหว พื้นฐาน ที่สอดคล้องกับมีลักษณะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเล่นนั้น ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจในการเคลื่อนไหวให้เด็ก โดยมีรูปแบบการเคลื่อนไหว คือ การเคลื่อนไหวแบบอยู่กับที่ (Non - Locomotive Movement) และ การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ (Locomotive Movement)

กิจกรรมทางกายที่ปฏิบัติระดับ2 เพิ่มระดับการปฏิบัติมากขึ้น ต่อเนื่องจากระดับที่1 เช่น ระยะที่เพิ่มขึ้น หรือต้องมีการออกแรงเพิ่มขึ้น โดยมีรูปแบบการเคลื่อนไหว คือ การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ (Locomotive Movement) และการเคลื่อนไหวแบบที่มีการใช้อุปกรณ์หรือวัตถุอื่นประกอบ (Manipulative Movement)

กิจกรรมทางกายที่ปฏิบัติระดับ3 เป็นระดับที่มีความยาก ซับซ้อน และต่อเนื่องจากระดับที่2 มีการสร้างอุปสรรค หรือเงื่อนไขเพื่อให้เปิดโอกาสเด็กได้คิด สงสัย เลือก ตัดสินใจ วางแผน ลองผิดลองถูก โดยมีรูปแบบการเคลื่อนไหว คือ การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ (Locomotive Movement) และการเคลื่อนไหวแบบที่มีการใช้อุปกรณ์หรือวัตถุอื่นประกอบ (Manipulative Movement)

3.2 ออกแบบกิจกรรมทางกาย ให้มีทั้งการเล่นแบบเดี่ยว และแบบกลุ่ม เพื่อสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของเด็ก ซึ่งสามารถช่วยครูในการสังเกตเพื่อประเมินการคิดเชิงบริหารในแต่ละองค์ประกอบได้

3.3 ระยะเวลาของการจัดกิจกรรมทางกาย ควรทำอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 50-60 นาที ซึ่งจะสามารถเห็นพัฒนาการการคิดเชิงบริหารของนักเรียนปฐมวัยได้ชัดเจน และครูควรมีการเปิดโอกาสให้ เด็ก ผู้ปกครอง สามารถนำชุดกิจกรรมไปใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมทางกายที่บ้านได้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมทางกายในโรงเรียน พบว่า

ด้านปัจจัยพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1.1) ด้านบุคลากร พบว่า ผู้บริหารทั้ง 3 สังกัดให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางกายในรูปของนโยบาย ครูผู้สอนทั้ง 3 สังกัด มีความเข้าใจว่ากิจกรรมทางกายเป็นเคลื่อนไหวพื้นฐาน ซึ่งกิจกรรมทางกายจะพัฒนาทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และมีความจำเป็นต่อผู้เรียนระดับปฐมวัย 1.2) ด้านแผนการจัดประสบการณ์ พบว่า โรงเรียนมีแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมทางกายที่อยู่ในกิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ และมีการจัดการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน 1.3) ด้านสิ่งสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางกาย พบว่า โรงเรียน ทั้ง 3 สังกัด มีสิ่งสนับสนุนกิจกรรมทางกาย ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ภายในห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้ สามารถเคลื่อนย้ายได้ มีพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมทางกายได้ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ที่ครูผู้สอนใช้ ส่วนใหญ่จะอุปกรณ์ที่หาได้ง่าย ๆ ภายนอกห้องเรียน อาทิเช่น ลานเอนกประสงค์ และ เครื่องเล่นสนามทั้งในร่มและกลางแจ้ง สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องเล่นสนามที่เป็นเครื่องเล่นถาวร และค่อนข้างจำกัดเวลาในการเล่น จากสภาพด้านปัจจัยพื้นฐานสะท้อนให้เห็นปัญหาการจัดกิจกรรมทางกายว่า ครู และผู้บริหารให้ความสำคัญของกิจกรรมทางกายน้อย เน้นการจัดประสบการณ์ทางวิชาการ มีความคาดหวังที่เด็กต้องอ่านออกเขียนได้ ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรของการศึกษาปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยคำนึงถึงการพัฒนาการในทุกด้านอย่างสมดุล ได้แก่ ด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่นที่หลากหลาย ดังที่ ฟร็อบเอล (Froebel) ที่กล่าวว่าการเล่นเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดของเด็ก และพัฒนาการของเด็กจะเกิดขึ้นโดยการเล่น และถือว่าการเล่นเป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ในชีวิตของเด็ก การเล่นส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา สถานศึกษาจึงควรจัดกิจกรรมการเล่นเชิงบูรณาการไว้เป็นส่วนสำคัญของหลักสูตร และเป็นกิจกรรมประจำวันที่ขาดไม่ได้

ด้านกระบวนการการจัดกิจกรรมทางกาย พบว่า โรงเรียนทั้ง 3 สังกัด มีการจัดกิจกรรมทางกาย ร่วมกับหน่วยกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ และกิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมทางกายที่ครูผู้สอนจัดประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่1 ในห้องเรียน จะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำตามครู มีการเคลื่อนไหวง่าย ๆ มีการนำการเล่นพื้นบ้านเข้ามาจัดกิจกรรมบ้าง ส่วนที่ 2 นอกห้องเรียน จะให้เป็นการเล่นอิสระ กับเครื่องเล่นกลางแจ้ง ในส่วนของกิจกรรมทางกายครูยังจัดกิจกรรมได้ไม่หลากหลาย โดยลักษณะของการจัดกิจกรรมส่วน

ใหญ่จะเป็นเพียงการปล่อยให้เด็กเล่นสนาม เล่นเครื่องเล่น บางครั้งอาจจะมีเล่นเกมที่ครูจัดให้ แต่จะเป็นกิจกรรมที่ซ้ำ ๆ และไม่ได้เน้นเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารให้กับนักเรียน จากสภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ครู และผู้บริหารให้ความสำคัญของกิจกรรมทางกายน้อย เน้นการจัดประสบการณ์ทางวิชาการมากกว่า สอดคล้องกับ อรุณี หรดาล ที่กล่าวว่าครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ความสำคัญกับการให้เด็กท่องจำ เร่งเรียนเขียนอ่าน เน้นความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ไม่เหมาะสมกับวัย ทำให้เด็กขาดโอกาสในการพัฒนาเหมาะสมกับวัย (อรุณี หรดาล, 2563) และองค์การอนามัยโลก มีแนะนำให้เด็กช่วงอายุระหว่าง 5 - 17 ปี เป็นกลุ่มควรปฏิบัติกิจกรรมทางกายมากที่สุด ในระดับปานกลางถึงระดับหนัก อย่างน้อย 60 นาทีต่อวัน (World Health Organization, 2019)

2. ความต้องการจำเป็น ต่อชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารครูผู้สอน มีความต้องการจำเป็น ด้านกระบวนการเรียนรู้ เป็นอันดับแรก คือ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีการบูรณาการกิจกรรมทางกายร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และออกแบบกิจกรรมทางกายให้เด็กปฐมวัยควบคุมพฤติกรรมตนเอง ไม่หุนหันพลันแล่น คิดก่อนทำ หยุดพฤติกรรมที่รบกวนผู้อื่น สอดคล้องกับ นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ ที่กล่าวว่าครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัยทุกคนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหารของเด็ก สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็กหรือแก้ปัญหา พฤติกรรมที่เป็นความบกพร่องของการคิดเชิงบริหารในเด็กวัยนี้ได้ (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ, 2560)

3. แนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย มีข้อค้นพบดังนี้

การพัฒนาเด็กในระดับปฐมวัยให้เกิดการคิดเชิงบริหารมีพื้นฐานที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความจำที่ไวใช้งาน การยับยั้งพฤติกรรม การยืดหยุ่นทางความคิด การควบคุมอารมณ์ การวางแผนและการจัดระบบ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนระดับสูงขึ้นไป สอดคล้องกับ จิระพร ชะโน ศึกษาการคิดเชิงบริหารกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า การพัฒนาการคิดเชิงบริหารให้กับเด็ก ประกอบด้วยทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความจำที่นำมาใช้งาน 2) การยั้งคิด 3) การยืดหยุ่นทางความคิด 4) การควบคุมอารมณ์ 5) การวางแผนและการจัดระบบ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะที่มนุษย์เราทุกคนต้องใช้ และมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในชีวิต (จิระพร ชะโน, 2562)

ผู้บริหาร และครูต้องตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมทางกาย เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมทางกายเป็นประจำ ส่งผลดีต่อการทำงานของสมองและหน่วยความจำในมนุษย์ กระตุ้นการทำงานของสมอง โดยสมองจะสั่งการให้อวัยวะรับรู้ขณะทำการเคลื่อนไหว ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาความสามารถในด้านการรับข้อมูล จากการทำกิจกรรมทางกายไปด้วยพร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับ ธิติ ญาณปรีชาเศรษฐ ที่กล่าวว่า กิจกรรมทางกายมีประโยชน์ทั้งใน

ระยะสั้นและระยะยาว จะพบว่ามีความสัมพันธ์กับผลการเรียน และด้านความจำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (อิติ ญาณปริชาเศรษฐ, 2564)

ครูมีบทบาทหน้าที่ “สร้างโอกาส” โดยการเปิดโอกาสเด็กได้คิด สงสัย เลือก ตัดสินใจ วางแผน ลองผิดลองถูก เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อสะสมประสบการณ์ และให้เกิดความมั่นใจในตนเอง เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ ตลอดจนฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหา ในสถานการณ์ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ พาสนา จุลรัตน์ ที่กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนในยุค Thailand 4.0 ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง และรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญด้านต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ (พาสนา จุลรัตน์, 2561)

ออกแบบกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการให้มีระดับความง่าย ไปสู่ความซับซ้อนของการเล่นเพิ่มขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ระดับ 1 การสอนทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับกิจกรรม ระดับ 2 ระดับการปฏิบัติที่ออกแรงเพิ่มขึ้น มีการเคลื่อนไหวประกอบอุปกรณ์ ระดับ 3 เป็นระดับท้าทาย มีอุปสรรค หรือเงื่อนไขเพื่อให้เด็กได้คิดวางแผนแก้ปัญหา ออกแบบกิจกรรมทางกาย ให้มีทั้งการเล่นแบบเดี่ยว และแบบกลุ่ม จัดกิจกรรมทางกายสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 50 - 60 นาที สอดคล้องกับ อัจฉริยา กสิยะพัท ที่กล่าวว่า แผนกิจกรรมสำหรับเด็กควรเริ่มจากง่ายไปยาก และเพิ่มการเคลื่อนไหวที่ซับซ้อนในบางกิจกรรม จะทำให้เด็กค่อย ๆ เกิดการเรียนรู้ มีการใช้ไหวพริบในการตัดสินใจแก้ปัญหา สามารถปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นผลจากการมีกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเป็นที่เพียงพอ (อัจฉริยา กสิยะพัท, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลของการศึกษานี้ทำให้ทราบสภาพและปัญหา ที่พบว่า ผู้บริหารและครู ยังให้ความสำคัญของกิจกรรมทางกายน้อย ครูมีความต้องการจำเป็นในด้านกระบวนการจัดกิจกรรมทางกายเพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหาร แนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกาย คือ ผู้บริหาร และครูต้องตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมทางกายไม่น้อยไปกว่ากิจกรรมวิชาการ ครูมีบทบาทหน้าที่ “สร้างโอกาส” ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อสะสมประสบการณ์ และให้เกิดความมั่นใจในตนเอง เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ ตลอดจนฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย นำการละเล่นพื้นบ้านมาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมทางกาย เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารสำหรับนักเรียนปฐมวัย ซึ่งการออกแบบกิจกรรมทางกายมีแนวทางดังนี้ 1) ออกแบบกิจกรรมทางกายให้มีระดับความง่าย ไปสู่ความซับซ้อนของการเล่นเพิ่มขึ้น ซึ่งในแต่ละชุดกิจกรรมควรออกแบบกิจกรรมออกเป็นกิจกรรมย่อย 3 ระดับ ดังนี้ ระดับ 1 โดยการสอนทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับมีลักษณะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการละเล่นนั้น ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจในการเคลื่อนไหวให้เด็ก โดยมีรูปแบบการเคลื่อนไหว

แบบอยู่กับที่ (Non-Locomotive Movement) และ การเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ (Locomotive Movement) ระดับ 2 เพิ่มระดับการปฏิบัติมากขึ้นต่อเนื่องจากระดับที่ 1 เช่น ระยะที่เพิ่มขึ้น หรือต้องมีการออกแรงเพิ่มขึ้น โดยมีรูปแบบการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ (Locomotive Movement) และการเคลื่อนไหวแบบที่มีการใช้อุปกรณ์หรือวัตถุอื่นประกอบ (Manipulative Movement) ระดับ 3 เป็นระดับที่มีความยาก ซับซ้อน และต่อเนื่องจากระดับที่ 2 มีการสร้างอุปสรรค หรือเงื่อนไขเพื่อให้เปิดโอกาสเด็กได้คิด สงสัย เลือกลง ตัดสินใจ วางแผน ลองผิดลองถูก โดยมีรูปแบบการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่ (Locomotive Movement) และการเคลื่อนไหวแบบที่มีการใช้อุปกรณ์หรือวัตถุอื่นประกอบ (Manipulative Movement) 2) ออกแบบกิจกรรมทางกาย ให้มีทั้งการเล่นแบบเดี่ยว และแบบกลุ่ม เพื่อสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของเด็ก 3) ควรทำอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 50 - 60 นาที ซึ่งจะสามารถเห็นพัฒนาการการคิดเชิงบริหารได้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ โรงเรียนควรมีแผนจัดกิจกรรมทางกายประจำวันให้กับเด็ก และสามารถนำแนวทางการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารได้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการแบบทวิภาคี เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง ชุดกิจกรรมทางกายเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงบริหารของนักเรียนปฐมวัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับการศึกษาปฐมวัย ในจังหวัดสุรินทร์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ให้การแนะนำ อำนวยความสะดวก และสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 : สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนแม่บทการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย พ.ศ. 2561-2573. กองกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพ กรมอนามัย. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://dopah.anamai.moph.go.th/th/activity-plan/download/?did=185662&id=16955&reload=>
- จิระพร ชะโน. (2562). การคิดเชิงบริหารกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13(1), 7-17.

- จิตติ ญาณปริชาเศรษฐ. (2564). กิจกรรมทางกายช่วยเพิ่มความจำและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(2), 45-52.
- นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล และคณะ. (2560). การพัฒนาและหาค่าเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือ ประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1) . กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัย ประสาทวิทยาศาสตร์สถาบัน ชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พาสนา จุลรัตน์. (2561). การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0. วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(2), 2363-2380.
- เพิ่มศักดิ์ สุนทรีย. (2557). การสร้างสนามเด็กเล่นกลางแจ้ง ตามแนวคิดปัญญา. ใน เอกสาร ประกอบการประชุมผู้บริหารสถานศึกษาและครูพลศึกษา ตามโครงการส่งเสริม กิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและโรงเรียนในถิ่น ทุรกันดารกันยายน-ตุลาคม 2557. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: แม็ค.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (พิมพ์ครั้งที่ 9) . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต. (2559). คู่มือการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความผูกพัน ทาง อารมณ์สำหรับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิด 5 ปี ด้วย "กิน กอด เล่น เล่า". (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). โครงการพัฒนาด้านแบบส่งเสริม การเล่นในบริบทไทยเพื่อสร้างทักษะสำหรับเด็กและเยาวชน : THAI-ACP. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณี หรดาล. (2563). สอนอย่างไรให้เด็กปฐมวัยคิดเป็น. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(2), 221-228.
- อัจฉริยา กลียะพัท. (2563). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมกิจกรรมทางกายสำหรับนักเรียน ปฐมวัยอายุ 2-5ปีที่มีต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และ ปัญญา เพื่อนำไปสู่การมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมทางกาย. วารสารวิจัยราช ภัฏเชียงใหม่, 21(3), 49-67.
- Di Liegro, C.M et al. (2019). Physical Activity and Brain Health. Genes, 10(9), 720-733.
- Eric R. Kandal. et al. (2012). Principles of Neural Science. by McGraw-Hill: Fifth.

- Hötting, K. , & Röder, B. (2013). Beneficial effects of physical exercise on neuroplasticity and cognition. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 37 (9, Part B), 2243-2257.
- Hughes, C. & Ensor, R. (2007). Executive function and theory of mind: Predictive relations from ages 2 to 4. *Developmental psychology*, 43(6), 1447-1460.
- Cabe, M. C. et al. (2004). The development of self-regulation in young children: Individual characteristics and environmental contexts. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.), *Handbook of self-regulation : Research, theory, and applications*. (pp. 340). New York : United States.
- McClelland, M. M. et al. (2006). The impact of kindergarten learning - related skills on academic trajectories at the end of elementary school. *Early Childhood Research Quarterly*, 21(4), 471-490.
- Miller, E. K. & Cohen, J. D. (2001). An integrative theory of prefrontal cortex function. *Annual Review of Neuroscience*, 24(1), 167-202.
- Roebers, C. M. et al. . (2011). School enrolment and executive functioning: A longitudinal perspective on developmental changes, the influence of learning context, and the prediction of pre- academic skills. *European Journal of Developmental Psychology*, 8(5), 526-540.
- Swanson, H. L. et al. (2008). Growth in working memory and mathematical problem solving in children at risk and not at risk for serious math difficulties. *Journal of educational psychology*, 100(2), 343-358.
- World Health Organization. (2019). Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age. Geneva: World Health Organization.

ต้นทอง (ต้นจั่ว) ที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีวัฒนธรรมท้องถิ่น
ความเชื่อทางศาสนา คุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพร*
TON THONG TREE (RED KAPOK TREE) RELATED TO LOCAL
CULTURAL TECHNOLOGY, RELIGION BELIEF, FOOD AND HERB VALUE

ปรีดี ปรียานุ

PREDEE PRIYANU

ทองอินทร์ ไหวดี

Thongin Waidee

สมพงษ์ ธงไชย

Somphong Thongchai

ปิยศักดิ์ สีดา

Piyasak Seeda

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: tooky_2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจั่ว) ที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา คุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพร คุณค่าโภชนาการจากต้นทอง (ต้นจั่ว) และวิเคราะห์องค์ประกอบภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจั่ว) ในระบบนิเวศตามคติชนวิทยาและโภชนาการในประเทศไทย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นกลุ่มเกษตรกร พ่อค้าแม่ค้า นักวิชาการป่าไม้ และแม่บ้าน จำนวน 60 คน สักดประเด็นสำคัญจากการวิจัยเชิงคุณภาพแล้วทำข้อกระทงคำถามเพื่อสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลในขั้นการวิจัยเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจงในพื้นที่จำนวน 500 คน วิเคราะห์องค์ประกอบ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วย KMO and Bartlett's Test 2) สักดองค์ประกอบ พิจารณาค่าโอเกน 3) พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 4) หมุนแกนองค์ประกอบแบบอโรคอนอลด้วย วิธีวาริแมกซ์ 5) ตั้งชื่อองค์ประกอบ ผลการวิจัย พบว่า เป็นไม้เนื้ออ่อนยืนต้นขนาดใหญ่รอบลำต้นเต็มไปด้วยหนามทั้งใบหมดก่อนออกดอกสีแดงเต็มต้นในฤดูหนาว นำเกสรของดอกมาตากแห้งใช้ปรุงอาหาร เนื้อไม้ น้ำมัน ฝักใช้ทำประโยชน์ได้ทุกส่วน ยาสมุนไพรนำมาใช้ตามภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมา

* Received 10 July 2022; Revised 20 July 2022; Accepted 23 July 2022

จากบรรพบุรุษในท้องถิ่น ทางความเชื่อที่เป็นคติชนวิทยาท้องถิ่นถือว่าเป็นต้นไม้อวมงคลไม่นิยมนำมาปลูกในบ้านเรือนมีความเชื่อว่าเป็นต้นไม้สองโลกที่สื่อถึงนรกภูมิสำหรับผู้ปฏิบัติผิดศีล 5 ในกาพย์ข้อที่ 3 ส่วนผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภูมิเทคโนโลยี ต้นทอง (ต้นจั่ว) ในระบบนิเวศตามคติชนวิทยาและโภชนาการในประเทศไทยมีค่าไอเกนมากกว่า 1 ทั้งหมด 6 องค์ประกอบ

คำสำคัญ: ต้นทอง, เทคโนโลยีวัฒนธรรม, ศาสนา, อาหารและยาสมุนไพร

Abstract

The Objectives of this research article were to study the context of Ton Thong Tree (Red Kapok Tree) related to local cultural technology, religion belief, food, herb value, nutritional value of Ton Thong Tree. Moreover, it also aimed at analyzing the factors of Ton Thong Tree technology in the folklore ecosystem and nutrition in Thailand. Qualitative research method was applied in this study in order to collect data from in-depth interviews with 60 key informants including farmers, merchants, forestry officers, and housewives. The researcher then considered the key issues from the qualitative research and asked questions to create a data collection tool in the quantitative research stage among purposive sampling of 500 people. Then analyze the components in 5 steps as follows: 1) verify the preliminary agreement with KMO and Barlett's Test. 2) extract the factors and consider Eigen Value. 3) consider the factor loading value. 4) rotate the orthogonal factor axis with Varimax method. 5) entitle the factors. The results showed that it is a large perennial softwood with trunk full of thorns. Leaves fall off before red flowers fully bloom in winter. The pollen of the flowers can be dried and used for cooking. Wood, oil, and pods can also be used for various purposes. Herbal medicine is used according to the wisdom passed on from local ancestors. According to local folklore beliefs, it is considered a misfortune tree that is not popular to be planted at homes. It is believed that it is a tree of two worlds, representing hell for those who violate the 5 precepts of the third verse. The results of Ton Thong factor analysis in the ecosystem according to folklore and nutrition in Thailand showed that Eigen value is greater than 1 for a total of 6 elements.

Keywords: Ton Thong Tree, Cultural Technology, Religion, Food and Herbal Medicine

บทนำ

ต้นทอง (ต้นจั่ว) เป็นไม้เนื้ออ่อน อยู่ในวงศ์ Bombacaceae มีชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Bombax ceiba* Linn. ชนิด *ancepa* Pierre var. ชื่อพื้นเมือง ดอกจั่วแดง หรือจั่วปง จั่วบ้าน เป็นต้น ชื่อภาษาอังกฤษ Kapok Tree, Cotton Tree, Red Cotton มีถิ่นกำเนิดในแถบอันดามัน พบได้ทุกภาคในประเทศไทย (มานพ อารุง, 2552) เป็นต้นไม้ที่มีตำนานความเชื่อผูกพันกับพุทธศาสนาในเรื่องของศีลธรรมการครองตนของคนทีประพตติถือศีลห้าเรื่องของความประพตติในกามได้อย่างเคร่งครัดถูกระบุไว้เป็นอุบายในการสอนศีลห้าของศาสนาพุทธ (พานิชย์ ยศปัญญา, 2557) ใช้สอนสั่งและเป็นเครื่องเตือนใจชายหญิงทั้งหลายให้มีความหวาดกลัวที่จะทำผิดและให้มีสติในศีลข้อ 3 คือ ไม่ประพตติผิดในกาม ต้นจั่วมีหลากหลายพันธุ์ ทั้งจั่วเขียว จั่วดำและจั่วแดง กระจายพันธุ์ได้ดีในสภาพและภูมิอากาศที่เหมาะสมพบต้นจั่วขึ้นได้ดีตามป่าโปร่งในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศในอุษาคเนย์ คำว่า “ต้นทอง” มาจากประวัติการสร้างวัดเชียงทอง เมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเรื่องเล่าของชาวลาวถึงต้นไม้อายุยืนต้นหนึ่งภายหลังถูกโค่นและเอาดินถมบ่อทองคำสร้างวิหารครอบและผนังด้านหลังภายนอกอารามวัดหลวงเป็นภาพประดับกระจกหรือที่ลาวเรียกว่า “ประดับดอกดวง” เป็นรูปต้นไม้อทองหรือต้นจั่ว ในภาษาไทย (เจริญ ตันมหาราน, 2555) อีกทั้งบริเวณที่สร้างวัดแต่เดิมน่าจะเป็นเมืองทองและมีต้นไม้อขนาดใหญ่ที่เรียกว่า “ต้นทอง” ที่ดอกจะออกเต็มต้นและทิ้งใบทั้งหมดในปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาวมีสีเหลืองอมแดงและสีแดงจัดเมื่อแก่เต็มที่ ดอกของต้นทอง (ต้นจั่ว) จะร่วงหล่นเต็มพื้นดินใต้ต้น ท่ามกลางสัตว์หลายชนิดที่แวดล้อมทั้งเต่า นายพรานและนกยูงที่เกี่ยวกับความสามัคคีและเป็นนิมิตหมายถึงชื่อ เชียงทอง เพราะบริเวณนี้เคยมีต้นทองมากมาย และช่วงปลายคัลยพระอาทิตย์สาดแสงทาบลงพอดีทำให้ต้นทองส่องประกายระยิบระยับสมกับเป็นสัญลักษณ์ของเมืองเชียงตอง - เชียงทองในอดีต (ท้าวตุ้ย มณีทอง, 2563) และอีกหนึ่งตำนานคือเรื่องเล่าครั้งที่เขมรแตกเป็นสองพรรค มีพลทหารโคตรบองทำหน้าที่หุงข้าวและไปตัดกิ่งไม้ในป่ามาเป็นไม้คนข้าว ทำให้ข้าวกลายเป็นสีดำไม่ชวนกินข้าถูกบังคับให้พลโคตรบองกินข้าวดำที่หุงมานั้นเพียงคนเดียว หลังจากนั้นตนเองรู้สึกกระปรี้กระเปร่ามีผลกำลังมากมาย จึงกลับไปในป่าที่ตนตัดไม้มาคนข้าวพบว่ากิ่งไม้นั้นมาจากกิ่งของต้นจั่วป่า แต่ต้นจั่วป่าต้นนี้ที่ลำต้นและใบมีสีดำแทนที่จะมีสีเขียว (กิตติการ กิตติกรรม, 2552)

ต้นทอง (ต้นจั่ว) เป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดในแถบอันดามัน เจริญเติบโตทั่วไปตามป่าเบญจพรรณ เป็นไม้ยืนต้นที่พบทั่วไปในประเทศไทย อินเดียและพม่า ในประเทศไทยพบต้นทอง (ต้นจั่ว) ขึ้นอยู่ทั่วไปเกือบทุกภาคยกเว้นภาคใต้ (สุทธทัย วงศ์ชัยคำและคณะ, 2562) เป็นพันธุ์ไม้ทนแล้งขึ้นได้ดีในดินทุกชนิดและเป็นไม้ในกลุ่มไม้โตเร็วโดยเฉพาะในพื้นที่เขตร้อน พบได้ทุกภาคในประเทศไทย ตามท้องไร่ ท้องนา ในเมือง เป็นไม้ยืนต้นที่มีความสูงประมาณ 10 - 30 เมตร ลำต้นตั้งตรง แตกกิ่งก้านสาขาออกเกือบตั้งฉาก ลำต้นเมื่อต้นเล็กมีหนามสั้นแหลมคม

เป็นตุ่มยื่นออกมาตั้งแต่บริเวณโคนต้น สูงไม่เกิน 2 เมตรเท่านั้น เมื่อต้นยังแก่หนามจะหายไปเอง ที่บริเวณกิ่งหรือยอดที่สูงขึ้นไปไม่มีหนาม จึงแตกต่างจากจั่วปามากตรงที่จั่วป่า จะมีหนามแหลมจนถึงยอดหรือกิ่งที่สูงจากโคนต้นขึ้นไปเป็นไม้ผลัดใบขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ จะผลัดใบโดยจะทิ้งใบหมดก่อนออกดอก ออกตามปลายกิ่งหรือปลายยอดดอก (สำนักพัฒนาธุรกิจองค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2554) ดอกจั่วเป็นดอกเดี่ยวออกตามปลายกิ่งหรือปลายยอดดอก ดอกมีขนาดใหญ่สีชมพูแกมเลือดหมู สีแดง สีสด มี 5 กลีบ กลีบรองดอกเป็นสีเขียวมีลักษณะเป็นรูปถ้วยมนแข็ง กลางดอกมีเกสรซ้อนเรียงกันอยู่ 3 ชั้น ตามกลีบดอกมีขนสั้นเป็นเงาปกคลุมอยู่ เวลาที่ออกดอกจะทิ้งใบหมดดอกออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 6 ดอก เมื่อดอกบานเต็มที่จะมีขนาดกว้างประมาณ 8 - 10 เซนติเมตร ปลายกลีบแผ่อกและม้วนกลับมาทางช่อดอก ลักษณะแข็งเลื่อมเป็นมัน หลุดร่วงได้ง่าย ดอกมีเกสรตัวผู้เป็นเส้นยาวส่วนกลางเรียง 3 แถวยาวและยื่นออกมาเป็นเส้นจำนวนมาก เรียงกระจายเป็นวงรอบ สีขาวปนชมพู ส่วนเกสรตัวเมียมี 1 อันสีชมพู ดอกจั่วจะออกดอกและเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ (สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2559) ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ เป็นไม้ต้น ลำต้น มีหนาม ผลัดใบ ใบประกอบแบบนิ้วมือเป็นช่อรูปตีนนกแต่ละช่อมีใบย่อยมี 5 - 7 ใบย่อย ส่วนผล เมื่อดอกออกใบจะร่วงหมดพัฒนาเป็นผลรูปกลมยาว เปลือกแข็ง เรียกว่า “ฝัก” เช่นเดียวกับนุ่น ผลรูปรี ปลายแหลมยาว 6 - 8 นิ้ว เมล็ดสีดำ (สารานุกรมวิกิพีเดีย, 2559) แต่หัวเรียว ท้ายเรียว มีเมล็ดสีดำแข็งจำนวนมากเมื่อฝักแก่เต็มที่จะเป็นสีน้ำตาลเปลือกผลแข็งบุยสีขาวปลิวออกมาตามลม แตกออกเป็นปุยนุ่นปลิวตามลมในช่วงฤดูแล้ง และก็สามารถไปงอกเจริญเติบโตเป็นต้นใหม่ได้ ส่วนใหญ่จะออกดอกติดผลตั้งแต่ระหว่างเดือนธันวาคม ถึงกุมภาพันธ์ (มานพ อารุง, 2552) จั่วให้ปุยที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับว่านุ่น เพราะเป็นเส้นใยกลวงทำให้คืนตัวหรือยืดหยุ่นได้ง่ายเมื่อถูกบีบหรือทับ เมื่อใช้หนุนศีรษะไม่หักป่นเหมือนนุ่น ทำให้ใช้ประโยชน์ได้นานกว่าไม่ต้องเปลี่ยนหมอนหรือที่นอนบ่อย ๆ เนื้อไม้จั่วเป็นไม้ที่มีคุณค่าใช้ทำก้านและกล่องไม้ขีดไฟ ดินสอ ไม้จิ้มฟัน เยื่อกระดาษ เรือโปง แฉว พาย กังหันน้ำ ใบจากเปลือกใช้ทำเชือก น้ำมันจากเมล็ดใช้ปรุงอาหาร ทำสบู่ได้ (เต็ม สมิตินันท์, 2518)

ภาพที่ 1 ลักษณะต้นจั่วแดง (A - B) ดอกจั่วสด (C) เกสรดอกจั่วสด (D) เกสรดอกจั่วแห้ง (E)

ท่ามกลางความแห้งแล้งของป่าเบญจพรรณที่กำลังผลัดใบในฤดูแล้ง จะมีต้นทอง (ต้นจั่ว) ที่เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ผลัดใบ ออกดอกสีแดงหรือส้มบนเหลืองคล้ายสีทองบานสะพรั่งเต็มต้นมองเห็นได้ในระยะไกล และจะร่วงโรยในยามเช้ามีดู่พื้นดิน เพื่อให้คนสามารถเก็บส่วนของดอกและเกสรสด เพื่อนำมาตากแห้งนำไปใช้ประกอบเป็นอาหารประจำท้องถิ่นและนำไปจำหน่ายได้ในราคาสูง ซึ่งเมนูอาหารที่นิยมคือนำเกสรดอกจั่วแห้งมาเป็นส่วนประกอบของอาหารหลากหลายเมนู แต่ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมมากคือ “แกงน้ำเงี้ยว” รับประทานกับขนมจีนเป็นที่นิยมทางภาคเหนือของประเทศไทย และปัจจุบันได้รับความนิยมขยายความไปยังท้องถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทยอีกด้วย และยังมีเมนูอีกหลากหลายที่นิยมรับประทานเป็นอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ แกงแคกระดูกหมูอ่อน น้ำเงี้ยวเส้นแก้ว (บุก) ก๋วยเตี๋ยวหมู - ไก่น้ำเงี้ยว เป็นต้น ประโยชน์และสรรพคุณของต้นจั่วมีมากมาย ทั้งตามตำรับหมอยาพื้นบ้านที่กล่าวไว้ว่าจั่วสามารถกินได้ทุกส่วน ทั้งรากอ่อน ใบอ่อน ผลอ่อน ดอกตูมและกลีบเลี้ยงใช้กินเป็นผักก็ได้ คนอีสานนิยม ตำใส่ไข่มดแดงเพื่อช่วยระบายท้อง ส่วนรากอ่อนมีโปรตีน ไขมันและแป้งสามารถนำมาเป็นอาหารยามขาดแคลน หมอยาพื้นบ้านเชื่อว่ากินดอกจั่วเป็นประจำจะช่วยบำรุงหัวใจ ฟอกเลือดให้สะอาด รากบำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ แก้บวม เปลือกแก้ตกโลหิต แก้ท้องเสีย ทำให้อาเจียน หนาม แก้ไข้ ลดความร้อน ใบแก้อักเสบ ฟกช้ำ แก้ต่อมทอลซิลอักเสบ ดอกกระจับประสาธ แก้กษัย ทาแก้ น้ำร้อนลวก (วาสนา ศรีวรสาร, 2550) และทางกระบวนการทางเภสัชวิทยาในงานวิจัย เรื่อง องค์ประกอบทางเคมีและฤทธิ์ต้านการอักเสบจากจั่ว Chemical Constituents and Anti-inflammatory Activities from *Bombax anceps* Pierre โดยคณะวิจัยของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เมื่อปี พ.ศ.2553 ได้กล่าวไว้ว่า “ดอกจั่วแห้งเป็นส่วนหนึ่งของเกสรของจั่วป่าดอกแดง (*Bombax Insigne* Wall) เป็นหนึ่งในสมุนไพรที่มีฤทธิ์ต้านสารอนุมูลอิสระ เช่น เทอร์ปีนอยด์ (Terpenoids) แอนโทไซยานิน (Anthocyanins) ฟลาโวนอยด์ (Flavonoids) และสารประกอบฟีนอลิกอื่น ๆ รวมทั้งเป็นยาสมุนไพรจีนสำหรับโบราณที่ใช้ในการรักษาอาการท้องเสีย บรรเทาอาการท้องเดิน แก้บิด ไข้หวัด และช่วยขับปัสสาวะ ในประเทศอินเดียจะนำดอกจั่วมาผสมในการทำขนม โดยผสมกับเมล็ดฝิ่น น้ำตาลและนม นอกจากนี้ดอกจั่วยังนำมาเป็นส่วนประกอบของเครื่องดื่มของคนจีนที่เรียกว่า จับเลี้ยง นอกจากนั้นเกสรจั่วยังมีประโยชน์ใช้ในการประกอบอาหาร โดยเกษตรกรจะเก็บรวบรวมดอกจั่วที่ร่วงหล่นใต้ต้นเอากลิ่นดอกและเกสรตัวผู้ออกเหลือแต่ก้านชูเกสรตัวเมีย จากนั้นนำมาตากแดดให้แห้ง เก็บและรวบรวมเพื่อส่งไปจำหน่ายหรือนำมาปรุงอาหารในครัวเรือน” (ประภาพร ภูมิปัญญาคุณและคณะ, 2553) ซึ่งทำให้จั่วมีความน่าสนใจในความเป็นสมุนไพรที่มีศักยภาพสำหรับที่จะนำมาพัฒนาต่อยอดต่อไป

ภาพที่ 2 เกสรดอกจิวแห้งแช่น้ำก่อนนำมาปรุงอาหารและเมนูขนมจีนน้ำเงี้ยวพร้อมเครื่องเคียง

ด้านความเชื่อทางคติชนวิทยาของท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทย เชื่อกันว่าต้นทอง (ต้นจิว) เป็นไม้อวมงคลไม่นิยมปลูกในบ้านเชื่อว่าจะนำโชคร้ายเสนียดจัญไร ห้ามปลูกในบริเวณบ้าน จึงเห็นต้นจิวขึ้นตามป่าที่ว่างตามหัวไร่ปลายนา และในวัดโดยเฉพาะในเขตป่าโปร่ง (แมน วาส ขวลิขิต, 2545) แต่บางท้องถิ่นไม่กล้าปลูกเพราะในสมัยก่อนเมื่อมีคนเสียชีวิต ญาติพี่น้องจะตัดฟันต้นจิวลงมาแปรรูป ซึ่งทำได้ง่ายเพราะเนื้อไม้ไม่แข็ง จากนั้นก็ทำโลงศพให้กับผู้ล่วงลับซึ่งประหยัด รวดเร็ว ส่วนทางท้องถิ่นภาคเหนือ ก็นิยมนำไม้จิวมาทำปราสาทอย่างสวยงามครอบโลงศพอีกทีหนึ่ง และทางอีสานบางจังหวัด ตัดไม้จิวมาทั้งต้นแล้วขูดเหมือนเรือ เพื่อบรรจุศพ เรียกโลงศพลักษณะนี้ว่า “บม” หรือ “โบม” ดังนั้นชาวบ้านมีความเชื่อว่า ใครปลูกต้นจิวเท่ากับแข่งตัวเองหรือเตรียมปลูกต้นไม้ไว้ทำโลงให้กับตัวเอง (พานิชย์ ยศปัญญา, 2557ก) ดังที่กล่าวแล้วในตอนต้นว่าต้นทอง (ต้นจิว) เป็นพรรณไม้ที่รู้จักกันในความเชื่อทางพุทธศาสนาว่าเป็นต้นไม้มงคลแห่งคามภูมิในดินแดนนครดงปรากฏในนิทานชาดกเรื่องกากี กล่าวถึงวิมานฉิมพลีที่อยู่ของพญาครุฑ ที่แห่งนี้ก็คือวิมานต้นจิว ที่เชิงเขาพระสุเมรุ เพราะคำว่า “จิว” ในภาษาบาลีนั้นเรียกว่า “สิมพลี” ซึ่งมีเค้ามาจากเรื่อง “กาคาติชาดก” ที่เปรียบเทียบหญิงมากู้หลายผัวว่าเป็น “นางกากี” มีความว่า “ครั้งหนึ่งพระโพธิสัตว์เกิดเป็นพระราชผู้ครองเมืองพาราณสี มีพระเทวีนามว่า กาคาติ มีพระสิริโฉมงดงามยิ่งราวกับเทพธิดาแล้วยังมีกลิ่นกายหอมชวนหลงใหล เมื่อชายใดจะต้องหรือสัมผัสนางกลิ่นกายนางความหอมจะติดกายไปถึงเจ็ดวัน วันหนึ่งมีพญาครุฑชื่อว่า ท้าวเวนไตย แปลงร่างเป็นมนุษย์มาเล่นสากกับพระราช เมื่อเห็นนางกากาติก็เกิดความรักใคร่จึงแอบพาหนีไปอยู่ที่วิมานฉิมพลีซึ่งเป็นที่อยู่ของตน เมื่อพระราชทราบเรื่องจึงสั่งให้คนธรรพ์ชื่อ กุเวร อาสาพานางกลับมา โดยการแปลงตัวเป็นไรแตรกอยู่ในชนครุฑเพื่อตามไปที่วิมานฉิมพลีของพญาครุฑ แล้วแอบได้เสียกับกากาติ” (อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2561) และความเชื่อเรื่องจิวในหนังสือไตรภูมิอภินิหารกล่าวถึงในนรกภูมิ (เป็นส่วนหนึ่งของอบายภูมิ) มีนรกภูมิหนึ่งชื่อโลหสิมพลีนรก บรรยายสภาพโลหสิมพลีนรกว่า “...ผู้คนอันทำชั่วด้วยเมียนกาก็ดี แลผู้หญิงอันมีผัวแล้วแลทำชั่วจากผัวก็ดี คนผู้นั้นตายไปเกิดในนรกนั้น นรกนั้นมีป่าจิวป่าหนึ่งหลายต้นนักแล ต้นจิวนั้นต้นสูงได้ต้นแลโยชน์ แลหนามจิวนั้นทึบระย่อมเหล็กแดง

เป็นเปลวลุกอยู่ แลหนามจิ้งนั้นยาวได้ 10 นิ้วมือ เป็นเปลวไฟลุกอยู่บ่หอนจะรู้ดับสักคาบแล...
 ฝูงยมบาลก็เอาหอกดาบหลาวแหลนอันคมเทียรย้อมเหล็กแดงแทงตืนผู้ชาย จำให้ขึ้นไปหา
 ผู้หญิงว่าผู้สู้อยู่บนปลายจิ้งไฟขึ้น เร็ว ออย่าอยู่ แลฝูงชายนั้นทนเจ็บบมิได้ จึงปีนขึ้นไปบนตืนจิ้งนั้น
 ครั้นว่าปีนขึ้นไปได้ หนามจิ้งนั้นบาดทั่วตนเขาขาดทุกแห่ง แล้วเป็นเปลวไฟไหม้ตนเขา...”
 จากหนังสือไตรภูมิิกถาตอนนี้ทำให้เกิดคำในสำนวนภาษาไทยขึ้น คือ สำนวน “ปีนตืนจิ้ง”
 หมายถึง ผู้ที่คบชู้เมื่อตายจะต้องไปปีนตืนจิ้งในนรก ดังปรากฏในนิราศภูเขาทองของสุนทรภู่ว่า
 “จิ้งนรกสิบหกกองคุลีแหลม ดังขวากแซบเสี้ยนแทรกแตกไสว ใครทำชู้คู่ท่านครั้งบรรลีย์ ก็ต้อง
 ไปปีนตืนนำชนพอง...” (เดชา ศิริภัทร, 2563)

จากการศึกษาปฐมภูมิและทุติยภูมิบริบทภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ตืนจิ้ง) ที่สัมพันธ์กับ
 เทคโนโลยีวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อ ทางศาสนา คุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพรและศึกษา
 คุณค่าโภชนาการจาก ต้นทอง (ตืนจิ้ง) ในพื้นที่ศึกษา ทางภาคเหนือในจังหวัดเชียงราย พะเยา
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษและ
 อุบลราชธานี ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดสระบุรี ลพบุรี ผู้วิจัยพบว่า ฐานคติจากการสืบค้นในภูมิ
 ปัญญาเทคโนโลยีวัฒนธรรมท้องถิ่นของทุกชุมชนที่ได้ร่วมกันรักษาระบบนิเวศของต้นทอง
 (ตืนจิ้ง) ไว้เพื่อเป็นแหล่งอาหารหรือคลังอาหารในฤดูกาล พร้อมทั้งยังรักษาภูมิปัญญาการ
 ถ่ายทอดในการเก็บรักษาให้มีอายุการใช้งานได้อย่างยาวนานด้วยการถนอมและแปรรูปรักษา
 เพื่อนำมาเป็นอาหารและเป็นยารักษาโรค จนสามารถสืบทอดต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม
 ท้องถิ่นซึ่งทำให้สะท้อนถึงวัฒนธรรมการกินอยู่ในแบบวิถีพอเพียงตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 ทุกชุมชนได้ร่วมกันรักษารูปแบบของกลุ่มชนไว้ตามความเชื่อที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีวัฒนธรรม
 ท้องถิ่นอย่างกลมกลืนและมีความศรัทธาอย่างเหนียวแน่นด้วยความมั่นคงในคำสอน
 ด้านศีลธรรมในพุทธศาสนาซึ่งตามคำสอนและรูปแบบอันเป็นวัฒนธรรมสืบทอดต่อกันมารุ่นต่อ
 รุ่นที่ส่งเสริมให้เกิดความสงบและความสันติสุขอย่างเรียบง่ายในสังคมชนบทอย่างไทย ทั้งยังม
 ีความสามารถในการนำประโยชน์ให้เกิดเป็นคุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพรได้อย่างแยบยล
 อันสมควรที่จะต้องร่วมกันต่อยอดและพัฒนาให้เกิดความเป็นมรดกภูมิปัญญาไว้อย่างยั่งยืนสืบ
 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ตืนจิ้ง) ที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีวัฒนธรรม
 ท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา คุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพร
2. เพื่อศึกษาคุณค่าโภชนาการจากต้นทอง (ตืนจิ้ง)
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ตืนจิ้ง) ในระบบนิเวศตามคติชน
 วิทยาและโภชนาการในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแนวชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Approach) แบบหลายวิธี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการศึกษาระยะยาว เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องนำมารวบรวมตามขอบเขตของเนื้อหาที่ประกอบด้วยบริบทของเทคโนโลยีวัฒนธรรมทางด้านศาสนาและคุณค่าทางด้านอาหารและยาสมุนไพรของต้นทอง (ต้นจ๊ว) และคติชนวิทยาหรือผลผลิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่เป็นมรดกสืบทอดต่อกันไป (กิ่งแก้ว อรรถากร, 2520) จากหนังสือ ตำรา คู่มือนิพนธ์ บทความ เอกสาร งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้อง นำมาดำเนินการวิจัย เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ลงพื้นที่ภาคสนามฝังตัวร่วมกับชุมชนเพื่อสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึกข้อมูลบริบททั่วไป เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาบริบทภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจ๊ว) ที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีวัฒนธรรมท้องถิ่นความเชื่อทางศาสนา คุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพร ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งคุณลักษณะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ไทพวน ไทยลื้อ ลาวแง้ว ไทอีสาน กูย เขมร ที่มีความเกี่ยวข้องตามคติชนกับต้นทอง (ต้นจ๊ว) ทั้งภูมิปัญญาการเก็บมาเพื่อบริโภค การปรุงเป็นอาหาร การปลูกขายเพื่อเป็นรายได้ และประโยชน์ทางด้านสมุนไพรและเภสัชวัตถุ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าไม้ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร เกษตรกรผู้ปลูกผักหวานป่า นักปราชญ์กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า ผู้สูงอายุและแม่ครัวผู้ปรุงอาหาร ผู้รู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ในพื้นที่อาณาบริเวณภูมินิเวศ ชีวมณฑลพนมดงรัก ประเทศไทย จากทิศตะวันออกจรดทิศตะวันตกตามลักษณะของภูมิสัณฐาน ทิวเทือกเขาพนมดงรัก และแนวขอบทิวเขาด้านทิศตะวันตกในจังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรีและทางภาคเหนือ ในจังหวัดพะเยา และเชียงราย ที่มีต้นทอง (ต้นจ๊ว) มีจำนวนไม่น้อยกว่า 60 คน ด้วยเครื่องมือที่สำคัญ คือ ตัวผู้วิจัยเองที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในพื้นที่เพื่อสังเกต ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเป้าหมายในการศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งพัฒนามาจากการสืบค้นข้อมูลเชิงประจักษ์เบื้องต้นและการนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยสภาพบริบททั่วไปเชิงพื้นที่ สภาพสังคม วัฒนธรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความเชื่อ คติชนและความรู้เกี่ยวกับต้นทอง (ต้นจ๊ว) กับความสัมพันธ์ในวิถีชีวิต โดยกำหนดโครงสร้างกรอบการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอนเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด หากคุณภาพของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยเทคนิคการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาตรวจสอบแหล่งเวลา สถานที่และบุคคล เพื่อยืนยันว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ นอกจากจะช่วยยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลแล้ว ยังส่งผลถึงคุณภาพ และการยอมรับของผลการวิจัย

ด้วย (สุรางค์ จันทวานิช, 2540) แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาสังกัดคำสำคัญนำไปพิจารณาดำเนินการตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในขั้นที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยนำคำสำคัญจากขั้นตอนที่ 1 มาสังกัดแล้วจึงร่วมศึกษาตามคติชนวิทยาจากกลุ่มเป้าหมายในขั้นที่ 1 เป็นการสืบค้นคุณค่าทางโภชนาการและประโยชน์ในเชิงนิเวศและเศรษฐกิจ ด้วยการศึกษาผลการศึกษาค้นคว้าทางโภชนาการของต้นทอง (ต้นจั่ว) ที่ได้มีการศึกษาไว้แล้ว จากสถาบันที่เกี่ยวข้องในด้านการวิชาการโภชนาการ ได้แก่ สถาบันโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้วยแบบสังเกตกึ่งมีโครงสร้าง นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านป่าไม้ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร ด้านโภชนาการ และนักปราชญ์ด้านเกษตรกร พิจารณาความเหมาะสมจำนวน 7 ท่าน ถอดบทความจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทางด้านป่าไม้ เกษตรกรรม นักปราชญ์ ด้านสังคมวัฒนธรรมและคติชน ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 20 ท่าน แล้วจึงนำมาพรรณนาเชิงลึก (Thick Description) หาคุณภาพของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยเทคนิคการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาตรวจสอบแหล่งเวลา สถานที่และบุคคล เพื่อยืนยันว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นมีความถูกต้องหรือไม่ นอกจากจะช่วยยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลแล้ว ยังส่งผลถึงคุณภาพ และการยอมรับของผลการวิจัยด้วย (สุรางค์ จันทวานิช, 2540)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจั่ว) ในระบบนิเวศตามคติชนวิทยาและโภชนาการในประเทศไทย ทำการสังเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 และ 2 นำมาพัฒนาสร้างกระถางคำถามแบบสอบถาม จำนวน 50 ข้อ นำไปตรวจสอบกับกลุ่มเป้าหมาย 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.942 แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจากการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ที่เป็นเกษตรกร ผู้สูงอายุ ผู้ประกอบอาหาร ผู้บริโภคอาหาร แม่ค้า บุคคลทั่วไปที่เคยบริโภคหรือรู้จักการประกอบอาหารจากต้นทอง (ต้นจั่ว) ผู้เก็บและแปรรูปขายเพื่อเป็นรายได้ และผู้ที่ทำประโยชน์ทางด้านสมุนไพรและเภสัชวัตถุในพื้นที่ทำการศึกษาร่วมด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ไทพวน ลาวเงี้ยว ไทอีสาน กูย เขมร รวมทั้งหมด 500 คน นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกลงในตารางโปรแกรมสำเร็จรูปตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552) ดำเนินการขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วย KMO and Bartlett's Test 2) สกัดองค์ประกอบโดยพิจารณาค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1.00 ขึ้นไป 3) หมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์โธกอนอล (Orthogonal) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax Method) ตั้งค่า

จำนวนรอบของการหมุนแกนปัจจัยเป็น 2500 รอบ เพื่อให้ค่าสัมประสิทธิ์หรือค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ชัดเจนขึ้น และพิจารณาเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป แต่ละองค์ประกอบจะต้องเป็นอิสระแก่กัน ตัวแปรแต่ละตัวจะต้องอยู่ในองค์ประกอบเดียวเท่านั้น ถ้าตัวแปรใดอยู่มากกว่า 1 องค์ประกอบ ให้พิจารณาอยู่ในองค์ประกอบที่ตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ถ้าตัวแปรใดอยู่มากกว่า 1 องค์ประกอบแต่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบใกล้เคียงกัน แสดงว่าตัวแปรนั้นไม่ชัดเจน ต้องตัดออกจากทุกองค์ประกอบ และแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป และ 4) ตั้งชื่อองค์ประกอบด้วยชื่อที่มีความหมายครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบนั้น ๆ และเรียงตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบตามค่าน้ำหนัก จากมากไปหาน้อย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. จากการศึกษาในพื้นที่ทางภาคเหนือตอนบนมีประเพณีวัฒนธรรมที่หลากหลายทางชาติพันธุ์ในรูปแบบล้านนามีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง มีป่าไม้ปกคลุมมีภูเขาล้อมรอบจากสภาพพื้นที่พืดันทอง (ตันจั่ว) ขึ้นอยู่มากมาย เนื่องจากดอกของตันทอง (ตันจั่ว) เป็นส่วนหนึ่งของอาหารล้านนาและภูมิปัญญาของคนโบราณทางเหนือที่เชื่อว่าดอกจั่วมีประโยชน์ตั้งแต่ใบจนถึงรากที่เป็นทั้งยาสมุนไพรที่บำรุงสมรรถภาพและยารักษาโรค ในแต่ละปีช่วงเดือนมกราคม-เดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่ออกดอกเต็มต้นและดอกจะร่วงหล่นลงพื้นดินให้ได้ไปเก็บเอาเกสรของดอก นำมาตากแห้งแล้วนำไปปรุงเป็นส่วนประกอบของอาหารได้รวมถึงการนำมาปรุงเป็นแกงหัวสดด้านยาและเครื่องต้มสมุนไพร เป็นต้นไม้ที่ทนแล้งและโตไวใช้เวลาเพียง 3 ปี น้ำท่วมมักไม่ตาย ด้านความเชื่อทางศาสนาพุทธยึดถือศีล 5 ในการไม่ประพฤติดิฉันในกามตามศีลข้อ 3 อย่างเคร่งครัด ไม่นิยมนำมาปลูกในบ้านเรือนเช่นเดียวกับภาคกลางและอีสาน

ในภาคกลาง (จังหวัดลพบุรีและสระบุรี) เป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคกลางรอยต่อกับภาคอีสานเป็นเสมือนด่านประตูสู่อีสานที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายชาติพันธุ์ที่มีคติความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธและอำนาจที่เหนือธรรมชาติในหลายสิ่งซึ่งเชื่อว่าคุ้มครองภัยอันตรายและช่วยให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ ความเชื่อเกี่ยวกับปูตาหรือบรรพบุรุษ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและผีการทำพิธีเซ่นไหว้ก็เพื่อช่วยคุ้มครองให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข ขอให้มิโชคลาภจึงเชื่อว่าตันทอง (ตันจั่ว) เป็นต้นไม้ในยมโลกที่มีต้นสูงและเต็มไปด้วยหนามเหล็กแหลมคม สำหรับให้ชายและหญิงที่เป็นชู้กัน จะถูกให้ป็นต้นจั่วหนามและพระยายมจะถือหอกไล่ตีแทงให้ป็นต้นจั่ว จึงเป็นนรกป่าจั่วในนรกขุมที่ 3 ที่กระทำผิดศีล 5 ในข้อที่ 3 จึงไม่นิยมนำมาปลูกไว้ในบริเวณบ้าน เพราะตันทองเป็นไม้ยืนต้นที่สูงใหญ่ ส่วนมากอยู่ตามคันนา หรือตามวัดในหมู่บ้าน ตันทอง (ตันจั่ว) จึงได้ชื่อว่าต้นไม้สองโลกตามคติชนของชาวบ้านที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ในการดำเนินชีวิตและได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงชนรุ่นหลังให้จดจำ

และปฏิบัติ ถ่ายทอดวัฒนธรรมการปรุงอาหารจากต้นจ๊วมาจากภาคเหนือบางรายการเนื่องจากมีบางชาติพันธุ์ที่ถูกอพยพมาจากภาคเหนือแถบลุ่มแม่น้ำโขง

ภาคอีสานตอนล่างเป็นจังหวัดชายแดนมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญและอยู่บนที่ราบสูงมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นทิวเทือกเขาที่กั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชาที่มีต้นไม้ปกคลุมอย่างหนาแน่นเต็มไปด้วยสัตว์และพืชพรรณนานาชนิดโดยบริเวณที่เป็นป่าทึบดินมีลักษณะร่วนปนทรายซึ่งเป็นดินตะกอนเก่าจากภูเขาไฟที่ดับแล้วทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มีประวัติว่ามีชุมชนอาศัยอยู่เมื่อประมาณ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว และยังปรากฏให้เห็นชุมชนโบราณกว่า 59 แห่ง จากสภาพภูมิศาสตร์ ที่มีอาณาเขตต่อเนื่องกับพื้นที่ที่เคยเป็นอาณาจักรขอมโบราณ ทำให้ได้รับวัฒนธรรมขอมมาโดยตลอดเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่ของประชากรที่พูดภาษาต่างกัน ประชากรมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคี ต่างก็รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาของตนไว้เป็นเอกลักษณ์อย่างดี และยังมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เชื่อเรื่องเวรกรรม นรก สวรรค์ ความดี ความชั่ว อีกทั้งได้มีการพึ่งพาธรรมชาติจากป่าในการใช้เป็นอาหารและเภสัชวัสดุ ที่มีความจำเป็นในปัจจุบันพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตได้รับอิทธิพลทางธรรมชาติของบริเวณเทือกเขาพนมดงรัก ทำให้มองเห็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากป่า พืชพันธุ์ (ต้นจ๊ว) จำนวนไม่มากเพราะป่าบริเวณนี้มีสภาพร่มรื่นมีต้นไม้อุดมสมบูรณ์อยู่หนาแน่น จึงพบว่าต้นจ๊วบริเวณนี้ลำต้นสูงผอม ดอกจะมีขนาดเล็กสั้นแข็ง ชาวบ้านไม่ค่อยนำไปใช้ทำประโยชน์ในด้านโภชนาการ

2. คุณค่าทางด้านอาหารการบริโภคของต้นทอง (ต้นจ๊ว) พบว่ามีการบริโภคเป็นอาหารเป็นยารักษาโรคส่วนมากจะบริโภคเกสรของดอกที่นำมาตากแห้ง นำมาเป็นส่วนประกอบของอาหาร เช่น แกงน้ำเงี้ยวหรือน้ำจ๊ว เป็นอาหารทางภาคเหนือซึ่งเป็นอาหารของชาวกะเหรี่ยงที่เป็นกลุ่มชาวไทใหญ่ที่ดัดแปลงมาจากน้ำพริกอ่อง โดยน้ำพริกแกงจะคล้ายแกงส้มภาคกลางมีการใส่แผ่นกล้วยเน่า เพิ่มกระต่ายหนู หนูสับ เลือดไก่ มะเขือส้มเปรี้ยวนำมาทานกับขนมจีนรู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ขนมจีนน้ำเงี้ยว” ซึ่งเพี้ยนมาจากคำว่า “น้ำจ๊ว” บางท้องถิ่นนำมาซุบแบ่งทอดและยัดดอกจ๊ว เป็นต้น ซึ่งการกินอาหารธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นและมีอยู่ตามฤดูกาลเชื่อว่ามีผลดีต่อสุขภาพและช่วยรักษาโรคต่าง ๆ ได้ทำให้ร่างกายสามารถปรับตัวให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ดี ถ้ากินอาหารที่มาจากถิ่นอื่นซึ่งมีสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศแตกต่างไปจะทำให้มีความต้านทานโรคตามธรรมชาติลดลง คุณค่าทางอาหารทางด้านโภชนาการจาก เกสรดอกจ๊วแห้ง 100 กรัม มีคุณค่าและสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ประกอบด้วย พลังงาน (energy) 317 Kcal, น้ำ 17.7 กรัม, โปรตีน 6.60 กรัม, ไขมัน 1.40 กรัม, คาร์โบไฮเดรต 69.40 กรัม,ใยอาหาร (Dietary fibre) 14.9 กรัม, เถ้า (Ash) 4.90 กรัม,แคลเซียม 429 มิลลิกรัม , ฟอสฟอรัส161 มิลลิกรัม, เหล็ก (iron) 8.80 มิลลิกรัม, เบต้าแคโรทีน 60 ug, ไบโตามีนเอรวม 5 ug, ไทอามีน 0.06 มิลลิกรัม, ไรโบเฟวิน (Riboflavin) 0.00 มิลลิกรัม (สำนักโภชนาการ กรมอนามัย, 2561)

3. ผลการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบภูมิเทคโนโลยีต้นทุน (ต้นทุน) ในระบบนิเวศตามคตินิเวศวิทยาและโภชนาการในพื้นที่ศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล จากแบบสอบถาม จำนวน 500 คน พบว่า 1) ร้อยละ 59.8 เป็นเพศหญิง 2) ร้อยละ 18.8 มีอายุ 36 - 40 ปี 3) ร้อยละ 24.0 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 4) ร้อยละ 58.6 เป็นผู้มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 - 6 คน 5) ร้อยละ 44.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท และ 6) ร้อยละ 48.2 มีอาชีพรับจ้าง แสดงถึงผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีความรู้ต่อองค์ประกอบขององค์ประกอบภูมิเทคโนโลยีต้นทุน (ต้นทุน) ในระบบนิเวศตามคตินิเวศวิทยาและโภชนาการในประเทศไทยทำให้ข้อมูลที่ได้ในข้อหาคำถามจากแบบสอบถาม จำนวน 50 ข้อ มีคุณค่าที่ได้อยู่ระดับมากในเกือบจะทุกทิศทางของคำถาม กล่าวคือมีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)อยู่ในระดับมาก โดยค่าของ ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 3.51 - 4.50 แสดงว่าผู้ให้ข้อมูลได้สัมผัสจริงจากการอาศัยอยู่ในวิถีชีวิตจริงร่วมกับประสบการณ์เชิงประจักษ์จากการดำเนินชีวิตในวิถีชีวิตประจำวันตามแนวทางวิถีของชุมชนตามชาติพันธุ์และความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น

ส่วนผลการวิเคราะห์ภูมิเทคโนโลยีต้นทุน (ต้นทุน) ในระบบนิเวศตามคตินิเวศวิทยาและโภชนาการในประเทศไทย โดย 1) ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นหาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในภาพรวมด้วย ค่า MSA ตามวิธี Kaiser - Meyer - Olkin (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.907 ซึ่งมีมากกว่า 0.5 และใกล้เคียง 1.00 มาก แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมที่จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และผลการทดสอบด้วย Bartlett's test ใช้ทดสอบสมมติฐาน H_0 : ตัวแปรต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน H_1 : ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน การแจกแจงแบบไคสแควร์ (Chi-Square) = 16501.206 ได้ค่า Significance = .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 จึงปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1 นั่นคือตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน แสดงว่าข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์มีความเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ 2) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1 มีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือองค์ประกอบที่ 1 เนื่องจากอธิบายหรือตีความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุดได้ถึงร้อยละ 31.783 ส่วนองค์ประกอบที่ 2, 3 จนถึง 6 จะสำคัญรองลงมาตามลำดับ โดยทั้ง 6 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ร้อยละ 58.337 ของความแปรปรวนทั้งหมด 3) ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ (Varimax) เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1 ซึ่งมีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบที่เข้าเกณฑ์ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 - 6 มาดำเนินการ ตั้งชื่อองค์ประกอบให้ความหมายครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบนั้น และเรียงตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรจากมากไปหาน้อย โดยแต่ละองค์ประกอบ วิเคราะห์ตามข้อหาคำถาม 50 ข้อ และน้ำหนักองค์ประกอบได้นำมาคิดสรร 4) ตั้งชื่อองค์ประกอบ

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ มาตั้งชื่อองค์ประกอบให้ความหมายครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบนั้น และเรียงตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรจากมากไปหาน้อย โดยแต่ละองค์ประกอบ วิเคราะห์ตามข้อกระทงคำถาม 50 ข้อและน้ำหนักองค์ประกอบได้ชื่อ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

เชิงคุณภาพ	เชิงปริมาณ
1. ศิล 5 และศีลธรรมในพุทธศาสนา	ชื่อองค์ประกอบที่ 1 ต้นทอง (ต้นจ้าว) ใน “โลหสิมพลินร” นำไปสู่ภูมิเทคโนโลยี นิเวศวิทยาวัฒนธรรมการเรียนรู้ศิลป 5 และศีลธรรม ในพุทธศาสนา
2. สุขภาวะ	ชื่อองค์ประกอบที่ 2 ต้นทอง (ต้นจ้าว) สร้างภูมิเทคโนโลยีวัฒนธรรมสุขภาวะสัมพันธ์ บ้าน - วัด - โรงเรียน ในชุมชน
3. อาหารยาสมุนไพร	ชื่อองค์ประกอบที่ 3 ต้นทอง (ต้นจ้าว) เป็นทั้งอาหารยาสมุนไพรในภูมิเทคโนโลยี วัฒนธรรมอาหารการกินที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศ และการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมของชุมชน
4. บ้าน - วัด - โรงเรียน	ชื่อองค์ประกอบที่ 4 ภูมิเทคโนโลยีนิเวศวิทยา วัฒนธรรมต้นทอง (ต้นจ้าว) มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง ร่วมระหว่าง บ้าน - วัด - โรงเรียน ในชุมชน
5. เศรษฐกิจ	ชื่อองค์ประกอบที่ 5 ภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจ้าว) ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงนิเวศ และสุขภาวะของชุมชน
6. ระบบนิเวศ	ชื่อองค์ประกอบที่ 6 เทคโนโลยีวัฒนธรรมทาง ศาสนาที่เข้มแข็งเปรียบดังรากแก้วที่ยังลึกและ เป็นคติชนในการรักษาระบบนิเวศ

อภิปรายผล

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง ต้นทอง (ต้นจ้าว) ที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา คุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพร ผู้วิจัยอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ศึกษาบริบทภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจ้าว) ที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา คุณค่าทางอาหารและยาสมุนไพร พบว่า ภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจ้าว) เป็นองค์ความรู้หรือประสบการณ์ที่สั่งสมมาหรือได้รับการถ่ายทอดสืบต่อมาจากบรรพบุรุษเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมาด้วยวิธีมุขปาฐะ จากสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสถาบันอื่น ๆ ทางสังคม อีกทั้งความเชื่อมโยงกับประสบการณ์โดยตรงที่ได้จากการประกอบอาชีพและการเรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่สามารถแยกแยะออกเป็นรูปธรรมและนามธรรมที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

มีรูปแบบและลักษณะการถ่ายทอดแตกต่างกันออกไปตามแต่ละวิถีชีวิตของผู้คนที่ศึกษาส่วนใหญ่เน้นถือศาสนาพุทธด้วยเหตุนี้การถ่ายทอดเทคโนโลยีวัฒนธรรมความเชื่อจึงสัมพันธ์กับคติชนความเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยทางคติชนวิทยาของ เอื้อมพร จรนามล ศึกษาเรื่องโลกทัศน์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ที่จำแนกและศึกษาโลกทัศน์ของชาวไทลื้อที่สะท้อนจากนิทานพื้นบ้านและวิเคราะห์โลกทัศน์ของชาวไทลื้อสะท้อนจากนิทานซึ่งเป็นคติชนสะท้อนอารมณ์ชุมชนอย่างดี ในการวิจัยดังกล่าวเทียบเคียงได้ว่าผลลัพธ์ของการวิจัยเชิงคติชนวิทยานำมาสู่การพัฒนาจิตใจเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (เอื้อมพร จรนามล, 2558) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าคติชนหลายอย่างเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ต้นทอง (ต้นจั่ว) เช่นกัน ส่วนระบบนิเวศตามคติชนวิทยาของต้นทอง (ต้นจั่ว) เป็นการนำเอาภูมิปัญญาความรู้เกี่ยวกับคติชนในการรักษาระบบนิเวศและวัฒนธรรมด้านอาหารการกินมาใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อสืบสานโครงการอาหารยาพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภารดี มหาขันธ์ และนันท์ชญา มหาขันธ์ ศึกษาเกี่ยวกับพรรณไม้ในวิถีชีวิตของคนไทย: พรรณไม้ในประเพณี (ปลูกเรือน แต่งงาน การเกิด โทนจุก บรรพชาสามเณร อุปสมบทและการตาย) เป็นการศึกษาประเพณีชีวิตและภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตของบรรพชนไทยที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติซึ่งมีพรรณไม้เป็นตัวแทนอย่างรู้คุณค่าซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างดุลยภาพและเพื่อให้องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ ได้รับการจัดระบบ มีเครือข่ายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สำหรับ “สมุนไพรและยา” เป็นอีกทางเลือกในการรักษาและป้องกันโรคทั้งในรูปแบบของยาและอาหาร สมุนไพรจึงเป็นภูมิปัญญาทางด้านเทคโนโลยีวัฒนธรรมอาหารการกินที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพที่มีความหมายถึงความสมบูรณ์ทั้ง ทางร่างกายและจิตใจ การใช้สมุนไพรรักษาโรคจึงเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการสะสมและสืบทอดมายาวนาน ซึ่งบรรพชนได้ศึกษาค้นพบสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการพึ่งตนเองเพื่อแสวงหาทางออกที่ยั่งยืนให้กับสุขภาพ และประโยชน์ของการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคนำสมุนไพรมาเป็นทั้งอาหารและยาตลอดจนการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพพื้นฐานภูมิปัญญาไทยในวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น (ภารดี มหาขันธ์และ นันท์ชญา มหาขันธ์, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิตย ปันคำมูล ได้ศึกษาฤทธิ์ด้านการอักเสบของสารสกัดเมธานอลจากต้นจั่วดำ การประเมินฤทธิ์ระงับการอักเสบของสารสกัดเมธานอล 4 ชนิด จากแก่นแห้งของต้นที่แห้งตายตามธรรมชาติ (VR-3062) แก่นแห้งที่ได้จากต้นสด (VR-3063) เปลือกแห้งจากต้นสด (VR-3064) และกิ่งก้านแห้งจากต้นสด (VR-3065) ของต้นจั่วดำหรือต้นเครือปลอก (*Ventitago harmandiana* Pierre, Family Rhamnaceae) โดยใช้รูปแบบการทดลองการทำให้เกิดการอักเสบในระยะเฉียบพลันและเรื้อรัง ในการทดลองที่กระตุ้นให้เกิดการอักเสบแบบเฉียบพลัน ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสารที่ให้กับการตอบสนองที่เกิดขึ้นของ

สารสกัดทั้ง 4 ชนิด พบว่าสารสกัดเมธานอลทั้ง 4 ชนิด จากต้นจันทน์ดำสามารถระงับความเจ็บปวดได้ผลดีพอ ๆ กับแอสไพรินในการทดลองที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด ในจำนวนสารสกัด 4 ชนิดพบว่า VR-3062 มีฤทธิ์สูงสุดในการระงับการอักเสบ ในขณะที่ VR-3065 มีฤทธิ์ระงับการอักเสบต่ำที่สุด ซึ่งแสดงว่าสารที่สามารถออกฤทธิ์ได้ดีน่าจะมีอยู่ในแก่นมากกว่าในเปลือก และก้านของต้นจันทน์ดำ (อภิทัย ปันคำมูล, 2540)

2. ศึกษาคุณค่าโภชนาการจากต้นทอง (ต้นจั่ว) พบว่า ทุกพื้นที่ศึกษานำส่วนประกอบของต้นทอง (ต้นจั่ว) มาปรุงเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการหลากหลายเมนูแตกต่างกันไปตามบริบทของลักษณะชุมชนแต่ที่ได้รับความนิยมและรู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ “น้ำเงี้ยว” ซึ่งแผลงมาจากคำว่า “น้ำจั่ว” มีคุณค่าทางโภชนาการที่มีเครื่องเคียงประกอบด้วยผักพื้นบ้านนานาชนิดที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีอยู่ของแหล่งอาหารที่มีความเชื่อมโยงการเข้าถึงแหล่งอาหารธรรมชาติที่ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย สมประสงค์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง พืชอาหารที่บริโภคในชีวิตประจำวันของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านสะเนพ่อง ตำบลโล้ว อำเภอสงขลาบุรีจังหวัดกาญจนบุรี พบว่าพืชอาหารของชุมชนมีทั้งหมด 22 ชนิด ทำการศึกษาใน 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและฤดูแล้ง พบว่าระยะทางมีผลต่อการเข้าถึงแหล่งอาหารธรรมชาติ โดยคนในชุมชนจะหาอาหารในแหล่งอาหารธรรมชาติในระยะทางไม่เกิน 5 กิโลเมตร เนื่องจากใช้เวลาไม่นานและเป็นพืชอาหารที่บริโภคเป็นประจำซึ่งดอกจั่วมักอยู่ในธรรมชาติที่ไม่เกินระยะทางที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บเป็นประจำในฤดูกาล (วินัย สมประสงค์ และคณะ, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา สุตเจริญ ในการประเมินคุณค่าประโยชน์ผักและสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่าผักและสมุนไพร เช่น บวบ กะเพรา ชะคราม ใบยอ ชลู่ เหงือกปลาหมอ รากจืดและพลูมีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ ได้แก่ น้ำ โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรตใยอาหารซึ่งผักท้องถิ่นรวมถึงต้นทอง (ต้นจั่ว) จัดเป็นพืชท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการแปรรูปเป็นอาหารเพื่อสุขภาพให้คุณค่าทางโภชนาการสูง (ยุทธนา สุตเจริญ, 2553)

3. วิเคราะห์องค์ประกอบภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจั่ว) ในระบบนิเวศตามคติชนวิทยาและโภชนาการในประเทศไทย ด้วยเทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า ความสัมพันธ์ของกลุ่มชนในพื้นที่ศึกษาต่างมีคติความเชื่ออย่างเคร่งครัดในคำสอนของพุทธศาสนาที่นำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันและสร้างสังคมในชุมชนในมีความสันติสุขได้ 6 ประการ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ต้นทอง (ต้นจั่ว) ใน “โลหสิมพลินรก” นำไปสู่ภูมิเทคโนโลยีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมการเรียนรู้สี 5 และศีลธรรมในพุทธศาสนา องค์ประกอบที่ 2 ต้นทอง (ต้นจั่ว) เสริมสร้างภูมิเทคโนโลยีวัฒนธรรมสุขภาวะสัมพันธ์ บ้าน - วัด - โรงเรียน ในชุมชน องค์ประกอบที่ 3 ต้นทอง (ต้นจั่ว) เป็นทั้งอาหารยาสมุนไพรในภูมิเทคโนโลยีวัฒนธรรมอาหารการกินที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศและการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมของชุมชน องค์ประกอบที่ 4 ภูมิเทคโนโลยีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมต้นทอง (ต้นจั่ว) มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงร่วมระหว่าง

บ้าน - วัด - โรงเรียน ในชุมชน องค์ประกอบที่ 5 ภูมิเทคโนโลยีต้นทอง (ต้นจั่ว) ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงนิเวศและสุขภาวะของชุมชน องค์ประกอบที่ 6 เทคโนโลยีวัฒนธรรมทางศาสนาที่เข้มแข็งเปรียบดังรากแก้วที่ยังยึดและเป็นคติชนในการรักษาระบบนิเวศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ต้นทอง (ต้นจั่ว) เป็นพืชที่ให้ผลผลิตในการนำดอกมาประกอบอาหารได้ตามฤดูกาลแต่สามารถนำมาถนอมอาหารเก็บไว้ใช้ได้ตลอดปี ส่วนประกอบอื่น ๆ นำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนทั้งใบ ลำต้น ราก ผลและนำมาปรุงเป็นยาสมุนไพรได้ทั้งตำรับแผนพื้นบ้านและแผนปัจจุบันได้รับความสนใจในการนำมาเป็นพืชเศรษฐกิจกลุ่มไม้ประดับมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นต้นไม้ที่มีคติความเชื่อผูกพันทางจิตวิญญาณของกลุ่มชนทุก ชชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาพุทธในความยึดมั่นในศีล ซึ่งผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะการวิจัยด้วยการสังเคราะห์ภาพรวมของการศึกษาดังนี้

- 1) ด้านการรวบรวมองค์ความรู้และบุคลากรผู้ทรงภูมิรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ครู ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม เพื่อร่วมกันระดมความรู้ในการสร้างต้นแบบมาตรฐานในการใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน โดยการจำแนกประเภทและการจัดหมวดหมู่องค์ความรู้เป็นบทเรียนให้กับกลุ่มนักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจได้เข้าถึงเทคโนโลยีวัฒนธรรมอาหารการบริโภคพื้นบ้านและพืชสมุนไพร
- 2) ด้านการสร้างโครงข่ายสถาบันทางสังคม “บ ว ร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน) ในชุมชนท้องถิ่นในการสร้างนวัตกรรมใหม่จากฐานคิดของเทคโนโลยีวัฒนธรรมภูมิปัญญาเดิมให้สอดคล้องกับความต้องการของกระแสสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติในด้านเทคโนโลยีวัฒนธรรมด้านอาหารการบริโภค อีกทั้ง การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงนิเวศและสุขภาวะของชุมชน
- 3) ควรขยายขอบเขตการศึกษาเชิงปฏิบัติการทางด้านห่วงโซ่สัมพันธ์บ้าน วัด โรงเรียน (บ ว ร) เพื่อพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีวัฒนธรรมอาหารการกินทั้งที่เป็นอาหารและยาสมุนไพรนอกเหนือจากการศึกษาตามระบบการศึกษาของประเทศซึ่งเป็นการยกระดับการศึกษาโดยให้ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เยาวชนเพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2552). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร.
- กิ่งแก้ว อัตถากร. (2520). คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิตศักรกรมการฝึกหัดครู โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กิตติการ กิตติกรรม. (2552). สมเด็จพระญาณสังวรเจ้าอาวาส. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน.
- เจริญ ตันมหาพราน. (2555). นครหลวงพระบาง. กรุงเทพมหานคร: เพชรประกาย.
- เดชา ศิริภัทร. (2563). “จั่ว ต้นไม้ในกามภูมิ” คอลัมน์ “ต้นไม้ใบหญ้า” นิตยสารหมอชาวบ้าน เล่มที่ 166 กุมภาพันธ์ 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

- เต็ม สมิตินันท์. (2518). พันธุ์ไม้ป่าเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้.
- ท้าวต๋อย มณีทอง. (7 เมษายน 2563). มัคคุเทศก์หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (นายปรีดี ปรีญ, ผู้สัมภาษณ์)
- ประภาพร ภูมิปัญญาคุณและคณะ. (2553). องค์ประกอบทางเคมีและฤทธิ์ต้านการอักเสบจากจิ้ง. ใน รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พานิชย์ ยศปัญญา. (2557ก). ต้นสายปลายจิ้ง. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2564 จาก http://silpa-mag.com/from-the-fingertip/article_8369
- _____. (2557ข). ต้นจิ้ง วิมานนิมิตของนางากี. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2564 จาก <http://www.dhammadajak.net>
- ภารดี มหาขันธและ นันทขญา มหาขันธ. (2557). พรรณไม้ในวิถีชีวิตของคนไทย: พรรณไม้ในประเพณีชีวิต (ปลูกเรือน แต่งงาน การเกิด โกงจุก บรรพชาสามเณร อุปสมบท และการตาย). วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 22(38), 1-13
- มานพ อารุง. (2552). “พฤษภหาลิมน้ำพริก” ใน พฤษภกับเสียงเพลง. ประพันธ์ ผลเสวก บรรณาธิการ (หน้า 92). กรุงเทพมหานคร: เทคโนโลยีชาวบ้าน มติชนบท.
- แม่นวาส ขวลิต. (2545). พฤษภศาสตร์พื้นบ้านในประเทศไทย : เอกสารทางวิชาการในการสัมมนาระดับประเทศว่าด้วยพฤษภศาสตร์พื้นบ้านในประเทศไทย พ.ศ.2534 และ 2539. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ.
- ยุทธนา สุดเจริญ. (2553). การประเมินคุณประโยชน์ผักและสมุนไพรพื้นบ้าน จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- วาสนา ศรีวรรสาร. (2550). พืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อน ฉบับสมบูรณ์. ปราจีนบุรี: เจตนารมณณ์.
- วินัย สมประสงค์ และคณะ. (2550). การศึกษาพืชอาหารที่บริโภคในชีวิตประจำวันของชุมชนกระเหรี่ยงบ้านสะเนพ่อง ตำบลโ้ว อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์แห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก แผนงานสนับสนุนความร่วมมือในประเทศไทย.
- สารานุกรมวิกิพีเดีย. (2559). จิ้ง (พืช). เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2564 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>
- สำนักพัฒนาธุรกิจ องค์การสวนพฤกษศาสตร์. (2554). จิ้ง ในหนังสือพรรณไม้สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร: องค์การสวนพฤกษศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2564 จาก <http://www.qsbg.org>

- สำนักโภชนาการ กรมอนามัย. (2561). ตารางแสดงคุณค่าทางอาหารไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2564 จาก <https://nutrition2.anamai.moph.go.th/th/thai-food-composition-table>
- สุขฤทัย วงศ์ชัยคำและคณะ. (2562). การศึกษาเชื้อราปนเปื้อนที่พบในดอกจ๊วแห้งจากแหล่งต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือและชายแดนประเทศพม่าและลาว ในรายงานการวิจัย. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2564 จาก <http://wjat.wu.ac.th/index.php/wuresearch>
- สุรางค์ จันทวานิช. (2540). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิทัย ปันคำมูล. (2540). ฤทธิ์ด้านการอักเสบของสารสกัดเมธานอลจากต้นจ๊วดำ. ใน วิทยานิพนธ์แพทยศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเภสัชวิทยา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (29 กุมภาพันธ์ 2561). หัวหน้าคณะวิจัยสัญญากรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (ปริดี ปริญญ์, ผู้สัมภาษณ์)
- เอี่ยมพร จรนามล. (2558). โลกทัศน์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, ปีที่ 1(3), 1-13

การวิเคราะห์ผลกระทบต่อการโต้ตอบภาวะวิกฤตความปลอดภัยของ
สุขภาพจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส กรณีศึกษาบริษัทผู้ให้บริการ
โลจิสติกส์ในประเทศไทย*

INFLUENCING INTERACTIVE CRISIS SAFETY OF HEALTH DURING
VIRUS PANDEMIC: CASE STUDY OF LOGISTICS PROVIDERS (3PLs)
IN THAILAND

ชยพล ผู้พัฒน์

Chayapol Phupatt

วรพล วังขนานนท์

Worapol Wangkananom

วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม

College of Logistics and Supply Chain Sripatum University, Thailand

ธนพงษ์ จำปาหอม

Thanapong Champahom

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

Rajamangala University of Technology Isan, Thailand

E-mail: chayapol.php@spumail.net

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมที่เป็นมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาที่ส่งผลกระทบต่อตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ประกอบด้วยมาตรการต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อตอบโต้ภาวะวิกฤตในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนจากบริษัทผู้ประกอบการขนส่งที่ได้รับมาตรฐาน Q Mark เรียบร้อยแล้ว จำนวนทั้งหมด 324 บริษัททั่วประเทศไทย เครื่องมือในการวิจัยนี้คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้ถูกตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ข้อคำถามถูกวัดด้วยระดับ 1 - 5 ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านปฏิบัติการขนส่ง ด้านพนักงาน ด้านยานพาหนะ ด้านการให้บริการลูกค้า ด้านระบบการจัดการภายในองค์กร ซึ่งมีข้อคำถามย่อยทั้งหมด 18 ข้อคำถาม การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณถูกใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ในแบบจำลองสุดท้ายประกอบด้วย 8 ตัวแปรต้น และมีความสามารถในการทำนายประมาณร้อยละ 65 โดยพบว่า

* Received 12 July 2022; Revised 22 July 2022; Accepted 25 July 2022

กิจกรรมที่ดำเนินการง่าย ๆ และสามารถทำได้ทันที เช่น การวัดอุณหภูมิก่อนเข้าทำงานและตรวจโดยใช้ชุดตรวจหาแอนติเจนของเชื้อไวรัสโคโรนา ด้วยตนเอง การมีนโยบายด้านความปลอดภัย และการอบรมให้กับพนักงานขนส่ง ส่งผลต่อระดับการตอบโต้ภาวะวิกฤตมากที่สุด โดยประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษานี้คือบริษัทผู้ประกอบการขนส่งอื่น ๆ ทั้งที่ผ่านและยังไม่ได้ผ่านมาตรฐาน Q Mark สามารถเลือกมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสไปใช้ได้ และนอกจากนี้หน่วยงานของภาครัฐหรือองค์กรอิสระที่ดูแลผู้ประกอบการรถบรรทุก สามารถเลือกกิจกรรมการป้องกันการแพร่ระบาดไปประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดระดับการตอบโต้การแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: นโยบายด้านความปลอดภัย, บริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์, การแพร่ระบาด, มาตรการการป้องกัน

Abstract

The Objectives of this research article were to activities of Logistics providers (3PLs) to prevent the virus pandemic. This research are qualitative research and applied research It includes measures that affect the response to a crisis during the viral epidemic. A sample is 3PLs who have Q Mark licenses. The total is 324 companies around the country. A tool of this research is a Questionnaire that has been checked by the experts. Questionnaire items are measured by 1-5 rating scale. It consists of 6 subjects; Organization, Transporting Operation, Driver, Vehicle, Customer Service and Inner organization management, which total 18 questions. The dataset has been analyzed by multiple regression to analyze such relationships. The final model included 8 questionnaire items which is predictable approximately 65%. The results found that the simple countermeasures and rapid processing (e.g., measuring body temperature, there are health and safety policy of organization and training transporting staff) are most influence the level of crisis health retaliation. Regarding the contributions of this study, the 3PLs both of having and unhiving Q mark license can select the countermeasure activities to prevent the virus pandemic. Moreover, the public and private organizations who are supervising the truck operations can use the result of this study to promote the effective virus pandemic countermeasure.

Keyword: Safety Policies, Logistics Providers Truck Transportation, Pandemic, Preventive Measure.

บทนำ

ในปัจจุบันกิจกรรมด้านโลจิสติกส์มีบทบาทมาก ซึ่งเห็นได้จากประเด็นการพัฒนาของประเทศไทยได้มุ่งเน้นที่การพัฒนาโลจิสติกส์เป็นหลัก (Ruangsriroj, T. & Donkwa, K., 2020) บริษัทผู้ขนส่งจึงมีบทบาทเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมโลจิสติกส์ขาเข้า (Inbound logistics) หรือ โลจิสติกส์ขาออก (Out bound logistics) (Onputtha, S. et al., 2020); (Baştuğ, S. & Yercan, F., 2021) เมื่อพิจารณาสถานการณ์ในปัจจุบัน Out bound logistics มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกิจกรรมกระจายสินค้าและกิจกรรมที่ส่งสินค้าสำเร็จรูปถึงมือลูกค้า สิ่งเหล่านี้ถูกผูกติดกับความพึงพอใจของลูกค้า รวมไปถึงความจงรักภักดีต่อตัวสินค้า ซึ่งมีงานวิจัยยอมรับมากมาย เช่น Bayoumi, E. et al. ได้ค้นพบว่า lead time มีผลกระทบต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ (Bayoumi, E. et al., 2021) และ Yang, S. et al. ได้ยืนยันอีกว่า บรรจุภัณฑ์ของสินค้าที่ไม่เสียหายมีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า (Yang, S. et al., 2021) Restuputri, D. P. et al. ได้ทำการยืนยันว่า ความพึงพอใจของลูกค้า มีผลกระทบต่อความจงรักภักดีอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นการส่งสินค้าถึงมือลูกค้าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง (Restuputri, D. P. et al., 2021) เมื่อพิจารณาการขนส่งด้วยรถบรรทุกในประเทศไทย จากสถิติของกรมขนส่งทางบก ณ วันที่ 30 เมษายน 2564 มีทั้งสิ้น 1,180,464 คัน คิดเป็นร้อยละ 31.13 และรถบรรทุกส่วนบุคคลคิดเป็นร้อยละ 68.87 หากพิจารณาตามคาบเวลาพบว่าใบอนุญาตรถบรรทุกไม่ประจำทางมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อย (Department of Land Transport, 2021b)

สืบเนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา บริษัทโลจิสติกส์หรือผู้ให้บริการด้านการขนส่งจำเป็นต้องมีการปรับตัว (Ketudat, S. & Jeenanunta, C., 2021); (Restuputri, D. P. et al., 2021) เนื่องจากเชื้อไวรัสมีกระแสระบาดได้ง่าย และรวดเร็วมาก โดยแพร่กระจายเชื้อได้จากละอองฝอยจากระบบทางเดินหายใจของผู้ป่วย ซึ่งหากร่างกายสุดคมเชื้อจากละอองผู้ติดเชื้อดังกล่าวจะสามารถรับเชื้อไวรัสโคโรนาเข้าสู่ร่างกายได้ (Beck, M. J. & Hensher, D. A., 2020); (Singh, S. et al., 2020) บริษัทผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ (Third Party Logistics Service Providers, 3PLs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจที่ให้บริการขนส่งโดยรถบรรทุก จึงต้องมีการปรับปรุงการดำเนินการ เพื่อป้องกันพนักงาน ทั้งพนักงานขับรถหรือพนักงานออฟฟิศ (Walters, L. et al., 2021) ซึ่งมีงานการศึกษารองรับแล้วว่ามาตรการการจัดการสินค้าเพื่อป้องกันเชื้อไวรัส ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ (Bayoumi, E. et al., 2021); (Restuputri, D. P. et al., 2021) ยิ่งไปกว่านั้น (Tsai, C. A. et al., 2021) ได้เสนอไว้ว่าบริษัทผู้ผลิตสินค้าสามารถพิจารณาตัดสินใจเลือกใช้งานบริษัทโลจิสติกส์ภายนอก (Outsourcing Logistics Companies) เพื่อลดต้นทุนในระหว่างช่วงแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส แนวคิดด้านการบริหารคุณภาพ ซึ่งถูกนำมาใช้ในแวดวงบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์อย่างแพร่หลาย คือ วงจรบริหารงานคุณภาพ (Plan-Do-Check-Act,

PDCA) ระบบการบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจที่มีการใช้ปัจจัยนำเข้า (input) จากผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งข้อกำหนดสำหรับความต่อเนื่องทางธุรกิจ โดยผ่านการดำเนินการและกระบวนการที่จำเป็นเพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ของความต่อเนื่องที่เป็นไปตามข้อกำหนด (เช่น การบริหารธุรกิจอย่างต่อเนื่อง) อันเป็นแนวคิดที่สำคัญในการตอบโต้ภาวะวิกฤตทางสุขภาพ สำหรับการดำเนินการป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนามีหลายมาตรการที่บริษัท ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าเลือกใช้ เช่น การสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายและตรวจโดยใช้ชุดตรวจหาแอนติเจนของเชื้อไวรัสโคโรนา ด้วยตนเอง การฉีดหรือพ่นฆ่าเชื้อรถจัดส่งสินค้า เป็นต้น (Butt, A. S., 2021)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากิจกรรมที่เป็นมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาที่ส่งผลต่อการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ ประกอบด้วย มาตรการต่าง ๆ เช่น ด้านนโยบาย ด้านสุขภาพ ด้านลูกค้า ด้านการขนส่ง ที่ส่งผลต่อการตอบโต้ภาวะวิกฤตในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยและแบบสอบถามของการศึกษานี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีแล้ว (รหัสโครงการ HEC-01-64-051) การศึกษาเป็นงานวิจัยปริมาณและวิจัยเชิงประยุกต์ โดยประชากรของการศึกษานี้คือบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ (Third Party Logistics Service Providers, 3PLs) ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการขนส่งสำหรับการดำเนินการรถบรรทุก (Service Quality Standard for Truck Operation, Q Mark) กับกรมขนส่งทางบก ประกอบด้วย 419 บริษัททั่วประเทศ (Department of Land Transport, 2021b); (Department of Land Transport, 2021a) และได้ส่งแบบสอบถามให้กับทุกบริษัทผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) มีส่งแบบสอบถามกลับทั้งสิ้น 324 บริษัท ระยะเวลาการวิจัยนี้มีระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ 1 มกราคม 2565 - 31 ธันวาคม 2565

สำหรับตัวแปรต้นของการศึกษานี้คือ การสอบถามการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ของบริษัทผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ อันได้แก่ ด้านองค์กร ด้านปฏิบัติการขนส่ง ด้านพนักงาน ด้านยานพาหนะ ด้านการให้บริการลูกค้า ด้านระบบการจัดการภายในองค์กร ซึ่งมีจำนวนข้อคำถามย่อย 18 ข้อ ส่วนตัวแปรตามเป็นลักษณะของการประเมินตนเองในการตอบโต้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

1. เครื่องมือการวิจัย

องค์ประกอบของแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ตำแหน่ง ระดับการศึกษา เป็นต้น และในส่วนที่ 2 คือ ข้อคำถามที่ถูกถาม

ในด้านต่าง ๆ ซึ่งข้อคำถามถูกพัฒนาจากการทบทวรรณกรรมทั้งส่วนของมาตรการการตอบโต้ การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ และมาตรการคุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการรถบรรทุก ซึ่งประกอบด้วยหลาย ๆ ด้าน ยกตัวอย่างเช่น บริษัทของท่านมีโครงสร้างที่เป็นหน่วยดูแลรับผิดชอบด้านความปลอดภัยสุขภาพในการขนส่งโดยเฉพาะ ข้อคำถามเหล่านี้ถูกชี้วัดด้วย Likert type 5 scale ซึ่ง 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด สำหรับตัวแปรตามในการศึกษานี้ คือ “ภาพรวมการโต้ตอบภาวะวิกฤตความปลอดภัยด้านสุขภาพ” เป็นลักษณะของการประเมินการดำเนินการด้านสุขภาพของบริษัทตนเอง ถูกชี้วัดด้วยระดับ 1 - 5 ข้อดีของการประเมินตนเอง คือ การเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการดำเนินการ และเห็นการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ปกติจนนำไปสู่สถานการณ์การแพร่ระบาด มีหลายงานวิจัยที่ยอมรับว่าการประเมินตนเองของบริษัทสามารถเป็นตัวแปรตามได้ (Tantrarungroj, P., 2015); (Prakongsai, P. et al., 2020)

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) หรือความสอดคล้องภายในด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ด้วยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ถูกใช้ในการวิเคราะห์ได้จากการตอบแบบสอบถามจากตัวแทนผู้ให้บริการโลจิสติกส์ (Third Party Logistics Service Providers, 3LPs) โดยผู้ที่รับหน้าที่ตอบคำถาม ขึ้นอยู่กับบริษัทจะส่งตำแหน่งเป็นตัวแทนของบริษัทตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งมีตั้งแต่ฝ่ายการจัดการห่วงโซ่อุปทาน การตลาด ผู้บริหาร และอื่น ๆ โดยบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ (3LPs) ที่ถูกสำรวจจะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานอย่างน้อย คือ มาตรฐานการขนส่งสำหรับการดำเนินการรถบรรทุก (Service Quality Standard for Truck Operation, Q Mark) ซึ่งเป็นมาตรการขนส่งโดยรถบรรทุกที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีมาตรการปฏิบัติการด้านการขนส่งที่ชัดเจน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกวิเคราะห์ด้วยการถดถอยพหุ (Multiple regression) ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหรือตัวแปรทำนายหลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว โดยตัวแปรตามในการศึกษานี้คือ 1 ข้อคำถามที่ถูกถามว่า “ภาพรวมการโต้ตอบภาวะวิกฤตความปลอดภัยด้านสุขภาพ” ซึ่งเป็นการประเมินด้วยตนเอง ของการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อภายในบริษัทของตนเอง (Prakongsai, P. et al., 2020) การคัดเลือกตัว

แปรจะถูกดำเนินการด้วยวิธี การเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปร (Forward Selection) ซึ่งเป็นวิธีการเลือกตัวแปรเข้าสู่แบบจำลองทีละตัวแปร และคัดเลือกแบบจำลองที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากที่สุด ซึ่งพิจารณาจากค่าความผันแปรที่สามารถอธิบายได้ / ความผันแปรทั้งหมด (R^2) ตัวแปรในแบบจำลองสุดท้ายจะถูกทดสอบหาความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์การถดถอยบางส่วน (partial – regression coefficient) ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามย่อยและภาพรวมของการโต้ตอบภาวะวิกฤตความปลอดภัยของบริษัทผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยทำนายนายกิจกรรมที่เป็นมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ที่ส่งผลต่อการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์

ตารางที่ 1 แสดงคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง **ตารางที่ 2** แสดงรายละเอียดของตัวแปรที่ถูกใช้ในการศึกษานี้ พร้อมกับคำอธิบาย และแสดงสถิติเชิงพรรณนาของแต่ละตัวแปรสำหรับตัวแปรตาม (Dependent Variable, DV) เป็นการประเมินบริษัทตนเองในด้านการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านความปลอดภัยและสุขภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.35 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.791) แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์มีการตอบโต้วิกฤตด้านสุขภาพอย่างจริงจัง สำหรับตัวแปรอิสระทั้งหมด 18 ตัวแปร โดยภาพรวมของการป้องกันการแพร่ระบาด ถือว่ามีการดำเนินการได้อย่างดี ซึ่งสังเกตได้จากค่าเฉลี่ยที่ค่า 4.03 - 4.34 ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ “บริษัทของท่านมีการประเมินความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อพนักงานจัดส่งสินค้าในด้านมาตรฐานและความปลอดภัย” (ค่าเฉลี่ย 4.34) แสดงให้เห็นว่าภาพรวมของ 3PLs ส่วนใหญ่มีติดตามการให้บริการของตนอยู่ตลอดเวลา สำหรับตัวแปรอิสระที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ “บริษัทของท่านมีการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานขนส่งในช่วงวิกฤต” (ค่าเฉลี่ย 4.03) แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ 3PLs ส่วนใหญ่มีการสำรวจข้อมูล แต่หลายบริษัทยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตัวทั้งหมดในแบบจำลองภาพรวมพบว่าทุกคู่มีนัยสำคัญที่ 0.05 เพื่อให้เห็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นจะต้องไม่เกิน 0.80 โดยภาพรวมค่าสหสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.235 - 0.792 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ตารางที่ 1 แสดงคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

		ความถี่	ร้อยละ
เพศ	ชาย	196	60.5
	หญิง	128	39.5
อายุ (ปี)	<35	131	40.4
	35-55	180	55.6
	55	12	3.7
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	131	40.4
	ปริญญาตรี	77	23.8
	สูงกว่าปริญญาตรี	116	35.8
ตำแหน่ง	ผู้บริหาร	75	23.1
	การตลาด	156	48.1
	โซ่อุปทาน	35	10.8
	อื่น ๆ	58	17.9
ประสบการณ์การทำงาน (ปี)	<5	127	39.2
	5-10	143	44.2
	> 10	54	16.6
จำนวนพนักงานในบริษัท (คน)	< 200	195	60.2
	200-500	99	30.6
	>500	28	8.6

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์

ตัวแปร	คำอธิบาย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
DV	ภาพรวมการโต้ตอบภาวะวิกฤตความปลอดภัยด้านสุขภาพ	4.35	0.791
V1	บริษัทของท่านมีโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายที่เกี่ยวข้อง/ดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยด้านสุขภาพในการขนส่ง และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบฝ่าย	4.31	0.818
V2	บริษัทท่านมีนโยบายดำเนินการเรื่องมาตรฐานด้านความปลอดภัยด้านสุขภาพของพนักงานในการขนส่งสินค้า	4.16	0.795
V3	บริษัทท่านมีนโยบายนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาใช้บริหารจัดการในช่วงภาวะวิกฤตในการบริหารจัดการขนส่ง	4.10	0.857
V4	บริษัทท่านมีการบันทึกผลการปฏิบัติงานขนส่งที่เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพในการจัดส่งสินค้า	4.07	0.977
V5	บริษัทของท่านมีการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานขนส่ง ในช่วงวิกฤต	4.03	0.906
V6	บริษัทของท่านมีการควบคุมพฤติกรรมขณะปฏิบัติงานให้มีมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพในการจัดส่งสินค้า	4.21	0.785

ตัวแปร	คำอธิบาย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
V7	บริษัทท่านมีขั้นตอนการรับสมัครพนักงานขับรถและพนักงานจัดส่งหรือพนักงานที่เกี่ยวข้องด้านการขนส่ง มีการระบุรายละเอียดการคัดกรองด้านสุขภาพ	4.30	0.738
V8	บริษัทท่านมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอยู่ระดับใดในการรองรับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับงานจัดส่งสินค้า	4.14	0.878
V9	บริษัทท่านมีการตรวจวัดระดับอุณหภูมิในร่างกายของพนักงานขับรถ และมีการสรุปผลการตรวจ และมีมาตรการดำเนินการหากอุณหภูมิสูงกว่า 37.5 องศาเซลเซียส	4.24	0.698
V10	บริษัทท่านมีการตรวจเช็คทำความสะอาดเกี่ยวกับฆ่าเชื้อภายในรถจัดส่งสินค้าอย่างสม่ำเสมอ	4.13	0.844
V11	บริษัทท่านมีการจัดทำประวัติการฉีดพ่นหรือฆ่าเชื้อรถจัดส่งสินค้า	4.20	0.802
V12	บริษัทท่านมีแผนการดูแลรถ/ยานพาหนะให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพ	4.20	0.802
V13	บริษัทท่านมีข้อมูลเกี่ยวกับประกาศหรือมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพของบริษัทลูกค้า	4.34	0.698
V14	บริษัทท่านมีการประเมินระดับความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อพนักงานจัดส่งสินค้า ในด้านมาตรฐานและความปลอดภัยด้านสุขภาพ	4.20	0.719
V15	บริษัทท่านมีการประชุมหารือร่วมกับลูกค้าเพื่อทราบความต้องการของลูกค้าเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพ	4.27	0.771
V16	บริษัทท่านมีการเลือกคู่ธุรกิจขนส่งที่มีนโยบายให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสุขภาพ	4.28	0.782
V17	บริษัทท่านมีการวัดผล ติดตาม (Audit) และรายงานผลเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง	4.12	0.891
V18	ผู้บริหารบริษัทท่านมีความมุ่งมั่นและมีส่วนร่วมเกี่ยวกับนโยบายด้านความปลอดภัยของสุขภาพอย่างต่อเนื่องและจริงจัง	4.30	0.731

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบ Forward ซึ่งเป็นการนำตัวแปรอิสระเข้าไปในแบบจำลองทีละตัว และมีการตรวจสอบความเหมาะสมของแต่ละตัวแปร อันประกอบด้วย R-Square ค่า R-Square ที่เปลี่ยนไป และการใช้ F-Statistics เพื่อบ่งบอกว่าตัวแปรที่หยิบเข้าไบนั้นเหมาะสมหรือไม่ ผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย 8 แบบจำลอง ซึ่งเริ่มจากการนำเข้าตัวแปร V9 ถัดไปเป็น V16 และตัวแปรสุดท้ายเป็น V13 ซึ่งค่า F-Statistics มีนัยสำคัญมากกว่า 0.05 โดยแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุดประกอบด้วย 8 ตัวแปรอิสระ อันได้แก่ V9 V16 V10 V8 V4 V1 V18 และ V13 โดยมีค่า R-square สูงที่สุดคือ 0.646 และ Adjusted R-square เป็น 0.637 ซึ่งจากงานวิจัยก่อน ระบุ ค่า R-square ที่เหมาะสม ที่ระบุว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จะต้องมีความมากกว่า 0.5 (Balogun, H. et al., 2021) ซึ่งยืนยันได้ว่าแบบจำลองนี้มีความเหมาะสมและสามารถถูกแปรผลต่อได้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงของปัจจัยที่มีผลต่อการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ การเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปร (Forward Selection)

Model	Variables Entered	R	R Squared	Adjusted R Squared	Std.
1	V9 บริษัทท่านมีการตรวจวัดระดับอุณหภูมิในร่างกายของพนักงานขับรถและมีการสรุปผลการตรวจ และมีมาตรการดำเนินการหากอุณหภูมิสูง กว่า 37.5 องศาเซลเซียส	0.683	0.467	0.465	0.579
2	V16 บริษัทท่านมีการเลือกคู่ธุรกิจขนส่งที่มีนโยบายให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสุขภาพ	0.740	0.548	0.545	0.534
3	V10 บริษัทท่านมีการตรวจเช็คท่าความสะอาดเกี่ยวกับฆ่าเชื้อภายในรถรับจัดส่งสินค้าอย่างสม่ำเสมอ	0.763	0.583	0.579	0.514
4	V8 บริษัทท่านมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอยู่ระดับใดในการรองรับภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นกับงานรับจัดส่งสินค้า	0.776	0.601	0.596	0.503
5	V4 บริษัทท่านมีการบันทึกผลการปฏิบัติงานขนส่งที่เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพในการจัดส่งสินค้า	0.784	0.614	0.608	0.495
6	V1 บริษัทของท่านมีโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายที่เกี่ยวข้อง/ดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยด้านสุขภาพในการขนส่ง และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบฝ่าย	0.793	0.628	0.621	0.487
7	V18 ผู้บริหารบริษัทท่านมีความมุ่งมั่นและมีส่วนร่วมเกี่ยวกับนโยบายด้านความปลอดภัยของสุขภาพอย่างต่อเนื่องและจริงจัง	0.801	0.642	0.634	0.479
8	V13 บริษัทท่านมีข้อมูลเกี่ยวกับประกาศหรือมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพของบริษัทลูกค้า	0.804	0.646	0.637	0.477

ตารางที่ 4 ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.724 - 2.867 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรในแบบจำลองสุดท้ายไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวเองอิสระ (Multicollinearity) (Ogunnusi, O. N., 2021) สำหรับผลค่าพารามิเตอร์จากการวิเคราะห์ถดถอย พบว่าค่าคงที่ไม่มีนัยสำคัญต่อแบบจำลอง แต่ตัวแปรอิสระทุกตัวแปรมีนัยสำคัญต่อตัวแปรตามที่จะระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ โดยค่าค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Standard Coefficients) สูงที่สุดคือ V8 (มีค่า 2.18) “บริษัทท่านมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอยู่ระดับใดในการรองรับภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นกับงานรับจัดส่งสินค้า” ค่าสัมประสิทธิ์ติดลบคือ V4 (มีค่า -0.181) “บริษัทท่านมีการบันทึกผลการปฏิบัติงานขนส่งที่เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพในการจัดส่งสินค้า”

สมการการถดถอยเชิงพหุคูณ เป็นดังนี้

$$Y = 0.199(V9) + 0.178(V16) + 0.126(V10) + 0.218(V8) - 0.181(V4) + 0.198(V1) + 0.137(V18) + 0.097(V13)$$

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงของปัจจัยที่มีผลต่อการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์

Variable	Std. Coefficients	t-stat	Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
				Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
(Constant)	-0.022	-0.111	0.912	-0.412	0.368		
V9	0.199	3.490	0.001	0.098	0.352	0.349	2.867
V16	0.178	3.650	0.000	0.083	0.277	0.476	2.102
V10	0.126	2.567	0.011	0.028	0.209	0.469	2.130
V8	0.218	4.330	0.000	0.107	0.286	0.445	2.246
V4	-0.181	-4.107	0.000	-0.217	-0.076	0.580	1.724
V1	0.198	3.829	0.000	0.093	0.290	0.421	2.373
V18	0.137	2.831	0.005	0.045	0.252	0.479	2.086
V13	0.097	1.983	0.048	0.001	0.218	0.476	2.101

อภิปรายผล

แบบจำลองสุดท้ายที่มีค่า R-square ดีที่สุดคือแบบจำลองที่ 8 ประกอบด้วย 8 ตัวแปร โดยภาพรวมพบว่าทั้ง 8 ตัวแปร มีนัยสำคัญต่อระดับการตอบโต้ภาวะวิกฤตที่นัยสำคัญ 0.05 ประกอบด้วย V1 บริษัทของท่านมีโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายที่เกี่ยวข้อง/ดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยด้านสุขภาพในการขนส่ง และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบฝ่าย V3 บริษัทท่านมีนโยบายนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการในช่วงภาวะวิกฤตในการบริหารจัดการขนส่ง V4 บริษัทท่านมีการบันทึกผลการปฏิบัติงานขนส่งที่เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพในการรับจัดส่งสินค้า V8 บริษัทท่านมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอยู่ระดับใดในการรองรับภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นกับงานรับจัดส่งสินค้า V9 บริษัทท่านมีการตรวจวัดระดับอุณหภูมิในร่างกายของพนักงานขับรถและมีการสรุปผลการตรวจ และมีมาตรการดำเนินการหากอุณหภูมิสูง กว่า 37.5 องศาเซลเซียส V10 บริษัทท่านมีการตรวจเช็คทำความสะอาดเกี่ยวกับฆ่าเชื้อภายในรถรับจัดส่งสินค้าอย่างสม่ำเสมอ V11 บริษัทท่านมีการจัดทำประวัติการฉีดพ่นหรือฆ่าเชื้อรถรับจัดส่งสินค้า V16 บริษัทท่านมีการเลือกคู่ธุรกิจขนส่งที่มีนโยบายให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านสุขภาพ และ V18 ผู้บริหารบริษัทท่านมีความมุ่งมั่นและมีส่วนร่วมเกี่ยวกับนโยบายด้านความปลอดภัยของสุขภาพอย่างต่อเนื่องและจริงจังส่วนใหญ่มีทิศทางเป็นบวก กล่าวคือ การดำเนินการกิจกรรมเหล่านั้นจะสามารถกระตุ้นให้เกิดการตอบโต้ภาวะวิกฤตของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์ที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามมี 1 ตัวแปรที่ในทิศทางติดลบ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานที่มีค่าสูงที่สุด พบว่าคือตัวแปร V8 “บริษัทท่านมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอยู่ระดับใดในการรองรับภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นกับงานรับจัดส่งสินค้า” แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมนี้ถูกดำเนินการเกือบทุกบริษัทที่มีมาตรการการตอบโต้

โรคติดต่อ แสดงให้เห็นว่ามีการดำเนินการที่ไม่ยาก และเป็นสิ่งจำเป็นในการให้ความรู้กับ ผู้ดำเนินการจัดส่งสินค้าไม่ว่าจะเป็น หัวหน้าพนักงานขับรถ หรือตัวพนักงานขับรถเอง สอดคล้องกับการศึกษา Lemke, M. K. et al. ที่พบว่า การอบรมพนักงานถือเป็นการให้ความรู้ และ มีคุณภาพสำหรับการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส (Lemke, M. K. et al., 2020) รองลงมาเป็น V9 “บริษัทท่านมีการตรวจวัดระดับอุณหภูมิในร่างกายของพนักงานขับรถและมีการสรุปผลการตรวจ และมีมาตรการดำเนินการหากอุณหภูมิสูง กว่า 37.5 องศาเซลเซียส” กิจกรรมนี้เป็นไปตามข้อบังคับของกระทรวงสาธารณสุข 3PLs จึงจำเป็นจะต้องมีการ ดำเนินการ (Xie, J. et al., 2020) ถัดมาเป็น V1 “บริษัทของท่านมีโครงสร้างการบริหารงาน ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง/ดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยด้านสุขภาพในการขนส่ง และมีการกำหนด อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบฝ่าย” บริษัทผู้ให้บริการขนส่งส่วนใหญ่มีกมีจำนวนพนักงาน มาก ซึ่งมีข้อกฎหมายบังคับให้ “เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.)” ประจำบริษัท ซึ่ง 3PLs ส่วน ใหญ่มีมักจะกำหนดให้ จป. เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเรื่องนี้ ดังนั้นในการตอบโต้ภาวะวิกฤต ด้านสุขภาพของ 3PLs จึงมีการดำเนินกิจกรรมนี้อย่างสม่ำเสมอ (Shi, J. et al., 2021) ตัวแปร V16 “บริษัทท่านมีการเลือกคู่ธุรกิจขนส่งที่มีนโยบายให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัย ด้านสุขภาพ” การเลือกคู่ค้าที่มีนโยบายด้านสุขภาพที่ชัดเจนถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ให้กับองค์กร (Baştuğ, S. & Yercan, F., 2021) V18 “ผู้บริหารบริษัทท่านมีความมุ่งมั่นและมี ส่วนร่วมเกี่ยวกับนโยบายด้านความปลอดภัยของสุขภาพอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ” การมีผู้บริหารเป็นจุดเริ่มต้นที่จะกำหนดทิศทางการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งค่อนข้างชัดเจนว่า กิจกรรมนี้จะช่วยให้มีการกระตุ้นภาพรวมของการตอบโต้วิกฤตด้านสุขภาพ (Choi, T. M., 2021); (Zhan, J., & Lu, S., 2021) V10 “บริษัทท่านมีการตรวจเช็คทำความสะอาดเกี่ยวกับ ฆ่าเชื้อภายในรถรับจัดส่งสินค้าอย่างสม่ำเสมอ” ตัวแปรนี้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มด้านยานพาหนะ ซึ่งมี เพียงตัวแปรเดียวที่ส่งผลต่อระดับการตอบโต้ฯ อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการ เกี่ยวกับยานพาหนะเพื่อการป้องกันการแพร่ระบาด ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เน้นไปที่การทำ ความสะอาดของตัวรถเพียงเท่านั้น มิติอื่น ๆ เช่น แผนการดูแลรถ หรือประวัติการพ่นฆ่าเชื้อ ของรถรับส่งสินค้า มักไม่ถูกดำเนินการ (Walters, L. et al., 2021) V13 “บริษัทท่านมีข้อมูล เกี่ยวกับประกาศหรือมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพของบริษัทลูกค้า” ปัจจุบันนี้เป็นการ ดำเนินการกิจกรรมเกี่ยวกับข้อตกลงระหว่าง 3PLs และลูกค้า จะสังเกตว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ น้อยที่สุด แสดงให้เห็นถึงเมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ ก่อน ๆ หน้านี้แล้ว กิจกรรมนี้ถูกดำเนินการ ค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม ก็ประกาศมาตรฐานด้านความปลอดภัยให้กับลูกค้าทราบถึงเป็นสิ่งที่ ควรดำเนินการอย่างยิ่ง เนื่องจากการให้บริการขนส่งมีการสัมผัสหรือการเข้าไปในพื้นที่ของ บริษัทลูกค้าอยู่เป็นประจำ หากมีการดำเนินการจะสามารถทำให้ลูกค้ามีความเชื่อมั่นกับ 3PLs มากยิ่งขึ้น (Maemunah, S. & Cuaca, H., 2021) สำหรับตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ติดลบคือ V4 “บริษัทท่านมีการบันทึกผลการปฏิบัติงานขนส่งที่เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยด้าน

สุขภาพในการจัดส่งสินค้า” คำสัมประสิทธิ์ที่ติดลบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพ สิ่งนี้ตีความได้ว่า 3PLs ที่มีมาตรการการตอบโต้สูง ๆ มักจะไม่มี การดำเนินการบันทึกผลการปฏิบัติงานขนส่งที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพสาเหตุอาจมาจากการบันทึกด้านสุขภาพมีความยุ่งยาก และเป็นกิจกรรมประจำวันที่อาจจะไม่เกิดประโยชน์โดยตรงกับกิจกรรมของบริษัท

สำหรับองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในการศึกษานี้ คือการเข้าใจว่ากิจกรรมใดที่เป็นมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาที่ส่งผลต่อระดับการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์มากที่สุด ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษาใดเคยศึกษามาก่อน จากผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ส่งผลกระทบที่สุดสามกิจกรรมแรก ได้แก่ กิจกรรมการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอยู่ระดับใดในการรองรับภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นกับงานจัดส่งสินค้า กิจกรรมการตรวจวัดระดับอุณหภูมิในร่างกายของพนักงานขับรถและมีการสรุปผลการตรวจ และมีมาตรการดำเนินการหากอุณหภูมิสูง กว่า 37.5 องศาเซลเซียส และการมีโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายที่เกี่ยวข้อง/ดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยด้านสุขภาพในการขนส่ง และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบฝ่าย ตามลำดับ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มุ่งเน้นที่จะศึกษากิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสที่ส่งผลต่อภาพรวมสำหรับการตอบโต้ภาวะวิกฤตด้านสุขภาพของบริษัทผู้ให้บริการโลจิสติกส์มากที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนจากบริษัทผู้ประกอบการขนส่งที่ได้รับมาตรฐาน Q Mark เรียบร้อยแล้ว จำนวนทั้งหมด 324 บริษัททั่วประเทศไทย ข้อคำถามถูกวัดด้วยระดับ 1 - 5 ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านปฏิบัติการขนส่งด้านพนักงาน ด้านยานพาหนะ ด้านการให้บริการลูกค้า ด้านระบบการจัดการภายในองค์กร ซึ่งมีข้อคำถามย่อยทั้งหมด 18 ข้อคำถาม การวิเคราะห์หัตถดถอยพหุคูณใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ดังกล่าว แบบจำลองสุดท้ายได้จากการวิเคราะห์การเลือกตัวแปรโดยวิธีเพิ่มตัวแปรซึ่งผลประกอบด้วย 8 ตัวแปร โดยมีความสามารถในการทำนายประมาณร้อยละ 65% ผลการศึกษาพบว่า การอบรมพนักงานเกี่ยวกับโรคติดต่อส่งผลกระทบต่อระดับการตอบโต้สภาวะวิกฤตมากที่สุด ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษานี้คือบริษัทผู้ประกอบการขนส่งอื่น ๆ ทั้งที่ผ่านและยังไม่ผ่านมาตรฐาน Q Mark สามารถเลือกหยิบมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสไปใช้ได้ และนอกจากนี้หน่วยงานของภาครัฐหรือองค์กรอิสระที่ดูแลผู้ประกอบการรถบรรทุก สามารถเลือกกิจกรรมการป้องกันการแพร่ระบาดไปประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดระดับการตอบโต้การแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้นจนกระทั่งลดอัตราการติดเชื้อระหว่างกิจกรรมด้านการขนส่งได้ สำหรับผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุพบว่า กิจกรรมที่เป็นที่นิยมและมีความสัมพันธ์กับระดับการตอบโต้มากที่สุด คือ

การอบรมพนักงานให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสระหว่างการดำเนินกิจกรรม การขนส่ง รองลงมาเป็นกิจกรรมการตรวจวัดอุณหภูมิของพนักงานก่อนเริ่มทำงาน ลำดับถัดไป คือ การมีโครงการการบริหารที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมป้องกันด้านความปลอดภัย อย่างไรก็ตามมีกิจกรรมหนึ่งที่ส่งผลในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับการตอบโต้ คือ มีการบันทึกผลการปฏิบัติงานขนส่งที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขภาพในการรับจัดส่งสินค้า ข้อเสนอแนะสำหรับบริษัทผู้ประกอบการขนส่ง เพื่อเพิ่มระดับการป้องกันการแพร่ระบาดคือการเริ่มจากกิจกรรมง่าย ๆ ที่ลงทุนไม่สูงมาก และสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว เช่น การมีการวัดอุณหภูมิและตรวจโดยใช้ชุดตรวจหาแอนติเจนของเชื้อไวรัสโคโรนา ด้วยตนเอง การอบรมให้ความรู้ เน้นย้ำพนักงานขนส่งให้มีการป้องกันอย่างสม่ำเสมอ และมีการจัดหน่วยงานส่วนหนึ่งขององค์กรที่มีหน้าที่ดูแลหรือให้ความรู้ด้านการป้องกันแพร่ระบาด โดยเฉพาะกับองค์กร สำหรับข้อเสนอแนะต่อองค์กรของภาครัฐหรือองค์กรอิสระ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงมาตรการที่ได้ผล ยกตัวอย่างเช่น การประชาสัมพันธ์รวมไปถึงการจัดอบรมถึง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบริษัทที่ยังไม่ได้รับการรับรองจากมาตรฐาน Q Mark นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์การดูแลความสะอาด ยานพาหนะที่ใช้ในการจัดส่งด้วย งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ คือ สามารถนำผลการศึกษาไปต่อยอดพัฒนาเป็นมาตรการและกระบวนการในทางปฏิบัติเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ยกตัวอย่างเช่น ผลการวิเคราะห์ในการศึกษานี้พบว่าการ อบรมทักษะของพนักงานให้มีความรู้สำหรับการรับมือกับภาวะวิกฤตที่จะเกิดขึ้นกับการทำงาน ส่งผลต่อการตอบโต้ภาวะวิกฤตทางสุขภาพมากที่สุด การศึกษาในอนาคตสามารถนำองค์ความรู้ นี้ไปต่อยอดเพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมที่เหมาะสมกับบริษัทโลจิสติกส์ได้

เอกสารอ้างอิง

- Balogun, H. et al. (2021). Boruta-grid-search least square support vector machine for NO pollution prediction using big data analytics and IoT emission sensors. *Applied Computing and Informatics*, 18(2), 1-13.
- Baştuğ, S. & Yercan, F. (2021). An explanatory approach to assess resilience: An evaluation of competitive priorities for logistics organizations. *Transport Policy*, 103(1), 156-166.
- Bayoumi, E. et al. (2021). Investigating the Impact of COVID-19 on the Logistics Sector: A Case Study on Egypt. *Global Business and Management Research: An International Journal*, 13(3), 167-172.

- Beck, M. J. & Hensher, D. A. (2020). Insights into the impact of COVID-19 on household travel and activities in Australia - The early days under restrictions. *Transport Policy*, 96(1), 76-93.
- Butt, A. S. (2021). Supply chains and COVID-19: impacts, countermeasures and post-COVID-19 era. *The International Journal of Logistics Management*, 33(2), 1-24.
- Choi, T. M. (2021). Risk analysis in logistics systems: A research agenda during and after the COVID-19 pandemic. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 145(1), 1-8.
- Department of Land Transport. (2021a). *Transportation Statistical Report*. Retrieved January 12, 2022, from http://www.dlt.go.th/minisite/m_upload/editor-pic/technplan/files/Apr2564.pdf
- _____. (2021b). *Trucking Service Quality Standard (Q Mark)*. Retrieved January 12, 2022, from <https://www.thaitruckcenter.com/qmarkV2/>
- Ketudat, S. & Jeenanunta, C. (2021). Impact of the COVID-19 pandemic on logistics firms and their resilience: case studies in Thailand. *Engineering Management in Production and Services*, 13(3), 86-98.
- Lemke, M. K. et al. (2020). A novel COVID-19 based truck driver syndemic? Implications for public health, safety, and vital supply chains. *Am J Ind Med*, 63(8), 659-662.
- Maemunah, S. & Cuaca, H. (2021). Influence of Epidemic COVID-19 on Business Strategy, Information Technology and Supply Chain Agility to Firm Performance in Medical Device Industry. *Linguistics and Culture Review*, 5(S1), 661-669.
- Ogunnusi, O. N. (2021). On the Partial Least Square Regression Modeling to Collinear Regressors: Contribution of Transportation Sector to Nigeria Economic Growth. *International Journal of Innovative Science, Engineering & Technology*, 8(4), 231-245.
- Onputtha, S. et al. (2020). Adjustment of Logistics Business Entrepreneurs toward Thailand 4.0 Policy. *Journal of Logistics and Supply Chain College*, 6(1), 117-135.

- Prakongsai, P. et al. (2020). Self-Assessment on Capacity Gaps and Readiness in Attaining National Accreditation for Ethics Committees under Ministry of Public Health of Thailand. *Journal of Health Science*, 29(4), 679-688.
- Restuputri, D. P. et al. (2021). The effect of logistic service quality on customer satisfaction and loyalty using kansei engineering during the COVID-19 pandemic. *Cogent Business & Management*, 8(1), 1-35.
- Ruangsiroj, T. & Donkwa, K. (2020). Influence enhancement factors for service quality on road freight transportation service performance of logistics service providers. *NRRU Community Research Journal*, 14(2), 57-68.
- Shi, J. et al. (2021). Radiology Workload Changes During the COVID-19 Pandemic: Implications for Staff Redeployment. *Academic Radiology*, 28(1), 1-7.
- Singh, S. et al. (2020). Impact of COVID-19 on logistics systems and disruptions in food supply chain. *International Journal of Production Research*, 59(7), 1993-2008.
- Tantrarungroj, P. (2015). Satisfaction with the Online Teacher Self-Evaluation System : A Case Study of Members of the Faculty of Education, Chulalongkorn University. *Journal of Education Studies*, 43(4), 146-157.
- Tsai, C. A. et al. (2021). Model for Evaluating Outsourcing Logistics Companies in the COVID-19 Pandemic. *Logistics*, 5(3), 1-15.
- Walters, L. et al. (2021). Food and Agricultural Transportation Challenges Amid the COVID-19 Pandemic. *Agricultural & Applied Economics Association*, 35(3), 1-8.
- Xie, J. et al. (2020). A Predictive Nomogram for Predicting Improved Clinical Outcome Probability in Patients with COVID-19 in Zhejiang Province, China. In *Engineering (Beijing)*, In press. Zhejiang Province, China.
- Yang, S. et al. (2021). Dynamic impacts of COVID-19 pandemic on the regional express logistics: Evidence from China. *Transport Policy*, 111(1), 111-124.
- Zhan, J. & Lu, S. (2021). Influence of COVID-19 Epidemic on China and Global Supply Chain and Policy Suggestions. *Open Journal of Business and Management*, 9(5), 2497-2512.

การเล่าเรื่องตัวละครคนชราในละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัล*

STORYTELLING ON ELDERLY PEOPLE CHARACTER IN POPULAR THAI TV DRAMA IN DIGITAL AGE

ประกายดาว เสือเปรม

Prakaidao Sueaprem

อรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล

Orawan Sirisawat Apichayakul

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

Email: prakaidaos61@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการเล่าเรื่องตัวละครคนชราที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ยุคนิยมของไทย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาละครยอดนิยมระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2561 ศึกษาละครที่ได้รับความนิยมสูงสุดของแต่ละปี ปีละ 1 เรื่อง จำนวนรวมทั้งหมด 5 เรื่อง โดยทำการวิเคราะห์เชิงแก่นสาระ (thematic analysis) ผ่านกรอบคิดแนวคิดการเล่าเรื่องสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก ผลการวิจัยพบการเล่าเรื่องตัวละครคนชราในละครโทรทัศน์ไทยยุคนิยมสามประการหลัก ได้แก่ หนึ่ง แก่นเรื่องมีสี่ประการหลัก ได้แก่ คนชรากับความช่วยเหลือ คนชรากับความแค้น คนชากับอดีต คนชากับความจู้จี้จุกจิก สอง ตัวละครคนชราเป็นในแบบที่คุ้นชิน ได้แก่ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้วยความรู้และประสบการณ์ที่มากกว่า ได้รับการเรียนขานว่า ย่า ยาย พ่อ แม่ และตามการประกอบอาชีพ มีบุคลิกติดอยู่กับอดีตเรื่องเก่าก่อน ชอบพราสารอนพราบน จุกจิก และแต่งกายสีพื้นไม่ฉูดฉาด และสาม ฉากโดยมากจะเป็นบ้าน วัด และป่า ไม่หลากหลายเท่าตัวละครอื่น ๆ จากผลการศึกษานี้สะท้อนว่า สื่อละครโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลยังคงเล่าเรื่องความชราผ่านตัวละครคนชราในความหมายที่คุ้นชินและเหมารวม ยังไม่ก้าวสู่ความหมายทางเลือกอื่นที่ปรากฏขึ้นในพื้นที่สื่อจำนวนหนึ่งที่ภาพตัวแทนคนชราได้มีการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปจากเดิมมากขึ้น แต่ในการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ยุคนิยมในยุคดิจิทัลที่ทำการศึกษานี้ ยังคงสะท้อนแง่มุมต่าง ๆ ของคนชราในแบบเดิมกล่าวคือ 'ไม่มีจุดเปลี่ยน' ที่สามารถทำให้ผู้ชมได้สัมผัสกับพัฒนาการทางความหมายของคนชราในบริบทดิจิทัลได้

คำสำคัญ: การเล่าเรื่อง, ตัวละคร, คนชรา, ละครโทรทัศน์, ดิจิทัล

Abstract

The Objective of this research article were to study storytelling on elderly people character in popular Thai television drama. It employs qualitative study through popular TV drama between 2557 and 2561 B.E. One most popular drama in each year, five dramas in total, has been analyzed through thematic analysis. It uses three main elements in the concept of storytelling, which are theme, character and setting. There are three main findings. Firstly, four themes have been presented in the dramas, which include elderly people and helpfulness, elderly people and revenge, elderly people and the past, and elderly people and meddling. Secondly, familiar characters of elderly people have been shown. These characters are being the helpers through their accumulated knowledge and experiences, being call as grandpa, grandma, papa and the old, along with their career, being stick with the past old day, being bossy, and dressing in plain or somber clothes. Thirdly, majority of scenes are home, temple, and forest. Its variety is less than other characters in the drama. These findings reflect that the medium 'Thai TV drama' in digital age is still telling the story of elderly people through familiar and stereotype meaning. It has not stepped into alternative meaning that appears in some areas of media which representation of the elderly people which has developed or changed some behaviors a lot from the past. Whilst storytelling in popular TV dramas in digital era, in this study, still has reflected various aspects of typical characteristics. It can be said that 'there is no change' that could allow the audience experiencing the development of meaning of elderly people in the context of digital age.

Keywords: Storytelling, Character, Elderly People, TV Drama, Digital

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเทคโนโลยี หรือแม้กระทั่งการใช้ชีวิตประจำวันองค์กรต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวให้ทันกับการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ บนโลกดิจิทัล เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยไม่ให้เกิดผลกระทบและสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อไป (ปิ่นนัท กาญจนสวัสดิ์, 2559) รวมถึง 'สังคมสูงอายุ' (Aging Society) ถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายภูมิภาคของโลก รวมทั้งในประเทศไทย ในภาคส่วนทั้งรัฐ ธุรกิจเอกชน และสื่อมวลชนให้ความสนใจเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างประชากรที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่าง

ต่อเนื่องและเข้าสู่สังคมสูงวัยเพิ่มมากขึ้น (ชมพูนุช พรหมภักดี, 2556) ในประเทศไทย หลายองค์กรประกาศกลยุทธ์รองรับประชากรในสังคมที่แก่ตัวลง (สุรพงษ์ มาลี, 2561) ภาคเอกชนมีการริเริ่มโครงการที่เกี่ยวข้องกับการดูแล และภาคสื่อมวลชนจะพบการนำเสนอข่าวสารการเข้าสู่สังคมสูงวัยหลากหลายรูปแบบที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีในบริบทสังคมดิจิทัล เช่นการใช้สื่อสำหรับการสร้างกลุ่มและรักษาความสัมพันธ์ในกลุ่มคนชราด้วยกันหรือกับบุตรหลานอย่างแอฟลิเคชั่นไลน์ เป็นต้น

สำหรับนิยามของคนชรานั้น ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 หมายถึง บุคคลที่อายุเกินหกสิบปีขึ้นไป สอดคล้องกับการศึกษาของ ได้จัดแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็นสองกลุ่มด้วยกัน 60 - 75 ปี เป็นผู้สูงอายุตอนต้นถึงกลาง ส่วน ผู้สูงอายุที่อายุมากกว่า 75 ปี เป็นผู้สูงอายุตอนกลาง ถึงปลาย การจัดลักษณะการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุไว้ 3 ประการหลัก ได้แก่ (ก) การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (ข) การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ (ค) การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจสังคม อันเป็นผลมาจากบทบาททางสังคมที่ลดน้อยถอยลง ทำให้มีรายได้ลดลงและส่งผลต่อการอยู่ในสังคม (ฐิตินันท์ นาคผู้, 2561) นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องยังพบว่า มีการนำเสนอถึงคุณลักษณะของผู้สูงอายุคือ “เป็นผู้ที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น” นั่นคือเมื่อถึงจุดหนึ่งภายใต้ความเสื่อมถอยของร่างกายที่เพิ่มตามอายุต้องได้รับการดูแลจากผู้อื่นหรือต้อง ‘พึ่งพิง’ ผู้อื่นนั่นเอง (บุษยา วงษ์ขวลิตกุล, 2561) คุณลักษณะต่าง ๆ ของคนชราที่ปรากฏในนิยามทางสาธารณสุขและงานวิจัยตามที่ได้นำเสนอข้างต้น จะพบว่าสื่อสารมวลชนได้นำเสนอภาพความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวบ่อยครั้ง และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานศึกษาคนชราในสื่อไม่มากนัก เช่นงานของปัญญดา ดาศรี ศึกษาตัวละครคนชราในนวนิยายของโอะงะวะโยโกะพบว่า ตัวละครคนชราในนวนิยายของโอะงะวะโยโกะ คนชราหญิงมักมีกิจวัตรประจำวันค่อนข้างชัดเจนเรียบง่าย ส่วนตัวละครชายมักใช้ชีวิตค่อนข้างลำบาก นอกจากนี้ยังพบว่า คนชราต้องเคยเผชิญกับความสูญเสียมาแล้วทั้งสิ้น ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดคนชราเรื่องจิตใจและสภาพทางสังคมที่นำเสนอข้างต้น ส่งผลให้ตัวละครคนชราโดยมากถูกออกแบบมาเช่นนั้น (ปัญญดา ดาศรี, 2556)

ก่อนยุคดิจิทัลสังคมผู้สูงอายุที่พบเห็นนั้นจะมีลักษณะตามความหมายข้างต้น อย่างเช่นร่างกายทรุดโทรม อยู่แต่บ้าน การแต่งกายก็มีให้เลือกไม่มากนัก เป็นต้น แต่สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันถือเป็นยุคที่ก้าวเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล ไม่เพียงแต่เทคโนโลยีเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทว่า ‘ฐานคิด’ หลายประการก็มีการเปลี่ยนแปลงด้วย อาทิมุมมองต่อกลุ่มคนชายขอบ (peripheral groups) เช่น กลุ่ม LGBTQ+ หรือกลุ่มความหลากหลายทางเพศ สังคมได้เปิดพื้นที่การยอมรับมากขึ้น มีการนำเสนอหรือมีผู้นำเสนอบทบาทหลักในรายการประเภทต่าง ๆ อย่างเช่นสื่อโทรทัศน์ (เอกชัย แสงโสภา และคณะ, 2562) หรือกรณีคนชราเองก็มีแนวคิดของการมองในรูปแบบใหม่ ซึ่งมักปรากฏพบในพื้นที่สื่อออนไลน์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook ‘มนุษย์ต่างวัย’ ที่นำเสนอถึงการเล่าเรื่องคนชราที่ไม่ยึดติดกับฐานคิดเดิม

จากการนำเสนอข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า บริบทโดยรวมในภาคส่วนต่าง ๆ ที่ข้องเกี่ยวกับคนชรา มีการ ‘ปรับ เปลี่ยน และแปลง’ ไปจากเดิมอยู่ไม่น้อย ประเด็นคนชราจึงเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจที่จะศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้วิจัยเห็นว่าสื่อในส่วนของออนไลน์มีการปรับเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในการเล่าเรื่องที่ปรากฏให้เห็นตามที่ได้กล่าวถึงในข้างต้น ทว่าสื่อดั้งเดิม เช่น ‘ละครโทรทัศน์’ ที่มีความผูกพันกับสังคมไทยมากกว่าครึ่งศตวรรษ และกำลังก้าวเดินอยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านจากอนาล็อกเป็นดิจิทัลนั้น จะมีการนำเสนอเรื่องเล่าของคนชราผ่านละครโทรทัศน์ไปในทิศทางใด ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยในฐานข้อมูลงานวิจัยของไทย ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2557 เป็นต้นมา ซึ่งถือว่าซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านระบบการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์จากระบบอนาล็อกเป็นระบบดิจิทัลตามประกาศของกสทช. (ทิพย์ภาศิริ แก้วเทศ, 2561) ปรากฏว่า การศึกษาประเด็นสื่อกับคนชรายังมีจำกัดอยู่ เท่าที่พบจะมีทิศทางไปในเรื่องของการรับมือ การรักษา ปัญหาที่เกิดขึ้น และการช่วยเหลือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “การเล่าเรื่องความชราในละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัล” เพื่อวิเคราะห์ถึงการเล่าเรื่องผ่านตัวละครคนชราที่สะท้อนความหมายในสื่อละครยุคใหม่ที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์ ซึ่งยังไม่พบว่ามีศึกษา โดยคาดหวังให้ผลงานการศึกษานี้เติมเต็มช่องว่างทางการศึกษา และสะท้อนว่าช่องทางการสื่อสารเช่นละครโทรทัศน์ในบริบทสังคมไทยที่อยู่ในยุคดิจิทัลนั้น การเล่าเรื่องตัวละครคนชราจะดำเนินไปอย่างไร?

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเล่าเรื่องผ่านตัวละครที่เป็นคนชราในละครโทรทัศน์ไทยยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเล่าเรื่องความชราในละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัล แนวคิดการเล่าเรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์ แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างงานที่ใช้ในการวิเคราะห์งานวิจัย ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกสามประการหลักด้วยกัน ได้แก่ **หนึ่ง** เป็นละครโทรทัศน์ไทยที่ออกอากาศหลังข่าวภาคค่ำ ระหว่างปี 2557 – 2561 เป็นปีที่ผู้วิจัยเริ่มการศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยงานวิจัยชิ้นนี้ใช้หมุดหมายความเป็นโทรทัศน์ยุคดิจิทัลเริ่มในช่วงปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านระบบการรับ-ส่งสัญญาณโทรทัศน์จากระบบอนาล็อกเป็นระบบดิจิทัล ตาม กสทช. (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2555) **สอง** เป็นละครโทรทัศน์ในเกณฑ์ข้อที่หนึ่งที่ได้รับการจัดอันดับเรตติ้งสูงสุดจำนวน 3 ลำดับแรก โดยใช้การวัดจากการสำรวจความนิยม (rating) ของ AGB Nelsen Media Research (Thailand) และ **สาม** ผู้วิจัยคัดเลือกละครที่จะใช้ในการวิเคราะห์จากเกณฑ์ในข้อหนึ่งและสอง โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เฉพาะละคร

โทรทัศน์ที่ได้รับเรตติ้ง (rating) เป็นอันดับหนึ่งของแต่ละปีที่ศึกษา โดยผู้วิจัยพิจารณาตัวละครคนชราที่มีผลกับเนื้อหาของละครในละครทั้งห้าเรื่องดังกล่าวนี้ หากปรากฏพบตัวละครคนชราตามเกณฑ์ที่นำเสนอข้างต้น จึงเลือกเป็นละครในการศึกษา จากเกณฑ์ทั้งสามข้อข้างต้นนี้ จึงได้ละครยอดนิยมที่ใช้สำหรับการศึกษานี้จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ปี พ.ศ.2557 ‘สุสานคนเป็น’ ช่อง 7 ในปี พ.ศ.2558 ‘นางชฎา’ ช่อง 7 ในปี พ.ศ.2559 ‘นาสี’ ช่อง 3, ในปี พ.ศ.2560 ‘นายฮ้อยทมิฬ’ ช่อง 7 และ ปี พ.ศ.2561 ‘บุพเพสันนิวาส’ ช่อง 3

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบตารางการวิเคราะห์การเล่าเรื่องความชราของละครโทรทัศน์โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่นำเสนอไปในขั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทาง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอการใช้องค์ประกอบหลักของการเล่าเรื่องสามองค์ประกอบที่สะท้อนถึงคนชราในละครผ่านบทความการวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ ตัวละครจะสะท้อนเอกลักษณ์ของตัวละครนั้นให้ผู้รับได้รับรู้สื่อนำทางอารมณ์อย่างไรของตัวละคร แก่นเรื่องทำให้ได้รับรู้ว่าการตัวละครผู้สูงอายุ ผู้ผลิตวางแก่นเรื่องไว้อย่างไรไปในทิศทางแบบไหน และฉากเพื่อทำให้มองเห็นการดำเนินชีวิตของตัวละครว่าเป็นมาอย่างไร องค์ประกอบเหล่านี้เพื่อสะท้อนการเล่าเรื่องตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีแหล่งข้อมูลเป็นวิดีโอย้อนหลังของละครโทรทัศน์ที่เผยแพร่ไปแล้ว ซึ่งมี 2 แพลตฟอร์มหลัก ได้แก่ Bugaboo และ Netflix

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการวิเคราะห์เชิงแก่นสาระ (thematic analysis) ซึ่งมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ สร้างความคุ้นเคยกับข้อมูล สร้างรหัสเริ่มต้น หาธีมหรือแก่นสาระ ทบทวนแก่นสาระ ให้นิยามและชื่อแก่นสาระ และผลิตรายงานผล และใช้แนวทางการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive way) (Virginia Braun and Victoria Clarke, 2006)

ผลการวิจัย

การเล่าเรื่องผ่านตัวละครที่เป็นคนชราในละครโทรทัศน์ไทยยุคดิจิทัลที่ปรากฏในละครที่ทำการศึกษานี้จำนวน 5 เรื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 ถึงปี พ.ศ.2561 ซึ่งเป็นปีที่ผู้วิจัยเริ่มทำการศึกษามีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ละครโทรทัศน์เรื่อง ‘สุสานคนเป็น’ ละครโทรทัศน์ยอดนิยมปี พ.ศ.2557

สุสานคนเป็นละครโทรทัศน์ยอดนิยมสูงสุดปี พ.ศ. 2557 เรตติ้งเฉลี่ยที่ 12.55 จากการสำรวจของ AGB Nielsen Media Research Thailand เรื่องโดยสังเขปคือ ตัวละครเอกชื่อ ‘ลั่นทม’ มีอาการป่วยแบบผิดปกติ คือการนอนแล้วบางครั้งมีอาการไม่หายใจสงบนิ่งเหมือนคนตายแล้ว ซึ่งอาการนี้เป็นจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง ครั้งหนึ่งลั่นทมเกิดอาการสงบนิ่งเหมือนคนตาย เกือบทุกคนคิดว่าลั่นทมเสียชีวิต มีเพียงนางเอกชื่อ ‘อุษา’ ไม่เชื่อจึงได้

ขอให้พ่อของพระเอก (ธารินทร์) ชื่อ ‘หมอผัน’ ช่วยให้พ้นกลับมา ระหว่างนั้นสามีนั่งถามชื่อ ‘ชีพ’ นอกใจและทำให้ล้มตายเป็นอีกครึ่งแบบไม่ฟื้นคืนมา ทำให้วิญญาณล้มตตามลั้งค์

ผลการศึกษาละครเรื่องสุสานคนเป็นพบว่าตัวละครคนชราที่มีผลกับการดำเนินเรื่องของละครคือ ‘หมอผัน’ **ตัวละครหมอผันมีลักษณะดังนี้คือ** เป็นเพศชาย มีคำเรียกขานในเรื่องว่า “พ่อ หมอ อาจารย์ และคุณลุง” อาชีพเป็นหมอยาและหมอผีทำพิธีไสยศาสตร์ การแต่งกายของหมอผันมักใส่เสื้อม่อฮ่อมสีขาว เสื้อเชิ้ตสีดำ หรือเสื้อคอกลมสีขาว กางเกงขายาว กางเกงเล และมักถือหรือห้อยลูกประคำ ห้อยพระ อุปนิสัยของหมอผันคือ จิตใจดีชอบช่วยเหลือ ในเรื่องหมอผันให้ความช่วยเหลือลูกชายและช่วยล้มต แก่นเรื่องหมอผันพบว่า พัวพันอยู่กับความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ วิญญาณ และทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ (the helper) ทั้งคนที่มีชีวิตหรือวิญญาณ เช่น การรักษาคนตายแล้วฟื้นหรือสื่อสารกับวิญญาณ เพื่อทำให้เรื่องราวที่ดำเนินอยู่มีทางออก การกระทำของหมอผันภายใต้แก่นเรื่องนี้ เกิดจากบุคลิกและนิสัยของตัวละครหมอผันที่ถูกสร้างให้ชอบการช่วยเหลือ สำหรับฉากหมอผันมักปรากฏที่ ‘บ้านตนเอง’ และ ‘บ้านล้มต’ และสถานที่ถัดมาคือ ‘วัด’

2. ละครโทรทัศน์เรื่อง ‘นางขง’ ละครโทรทัศน์ยุคนิยมปี พ.ศ.2558

นางขงเป็นละครยุคนิยมสูงสุดของปี พ.ศ. 2558 เรตติ้งเฉลี่ยที่ 11.465 จากการสำรวจของ AGB Nielsen Media Research Thailand เป็นเรื่องของนางเอกชื่อ ‘ลินธณี’ เป็นเด็กกำพร้า มีชีวิตยากจนหาเลี้ยงชีพและส่งเสียตัวเองเรียน ลินธณีสวยและมีความสามารถทางการรำ มีคนหมายปอง และมีคนไม่ดีมาติดพัน ลินธณีมีเพื่อนสนิทคือ ‘ชมพู’ ทั้งสองอยู่ชมรมนาฏศิลป์ มี ‘อาจารย์นาฏ’ คอยฝึกรำและพาออกงานเป็นประจำ และต่อมาวันหนึ่ง ลินธณีได้พบกับพระเอกชื่อ ‘เตชิน’ ทั้งคู่ตกหลุมรักกันและเป็นแฟนกันที่สุดในที่สุด เตชินร่ำรวยและครอบครัวของเขาวางตัวคู่หมั้นไว้คือ ‘ชมพู’ เพื่อนสนิทลินธณี เมื่อชมพูรู้ว่าลินธณีคบหาเตชิน จึงเกิดการผัดใจกัน และระหว่างนั้นลินธณีได้ขัดขืนคนที่มาติดพันทำให้เกิดการแค้น และแม้ชมพูรู้แผนการแต่ไม่พอใจเพื่อนจึงไม่เตือน ท้ายสุดลินธณีตายด้วยการถูกฝังทั้งเป็น จึงกลายเป็นวิญญาณอาฆาตตามลั้งค์

ผลการศึกษาละครเรื่องนางขงพบว่าตัวละครคนชราที่มีผลกับการดำเนินเรื่องของละครคือ ‘อาจารย์นาฏ’ **ตัวละครอาจารย์นาฏมีลักษณะดังนี้คือ** เป็นเพศหญิงมีอาชีพเป็นอาจารย์สอน ‘นาฏศิลป์’ ในมหาวิทยาลัย มีคำที่ได้รับการเรียกขานว่า ‘อาจารย์’ การแต่งกายของอาจารย์นาฏโดยส่วนใหญ่จะใส่เสื้อวินเทจแขนยาว กระโปรงยาวสุภาพ สำหรับอุปนิสัยอาจารย์นาฏ เป็นคนที่ดู เจ้าระเบียบ และขี้น แต่ภายในเป็นคนจิตใจดีชอบช่วยเหลือลูกศิษย์ ตัวละครอาจารย์นาฏจัดเป็นตัวละครประเภทผู้ช่วยเหลือ สำหรับแก่นเรื่องของอาจารย์นาฏพบว่า มุ่งให้ความช่วยเหลือทั้งตัวละครที่เป็นนางเอกอย่าง รินณี และนางรองอย่างชมพู โดยจะแนะนำติติง และเป็นบุคคลที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดจากอดีตของตัวละครสู่ปัจจุบัน ที่ดำเนินเรื่องร่วมกับนางเอก สำหรับฉากของอาจารย์นาฏ มักปรากฏที่ชมรมนาฏศิลป์

ในมหาวิทยาลัย สถานการณ์ภายในฉากมักเป็นการพร่ำสอนลูกศิษย์ในเรื่องของนาฏศิลป์ อีกสถานที่หนึ่งที่อาจารย์นาฏปรากฏคือร้านอาหาร เป็นที่นัดหมายหางานให้กับลูกศิษย์

3. ละครโทรทัศน์เรื่อง ‘นาคี’ ละครโทรทัศน์ยอदनียมปี พ.ศ.2559

นาคีเป็นละครยอदनียมสูงสุดในปี พ.ศ. 2559 เรตติ้งเฉลี่ยที่ 10.902 จากการสำรวจของ AGB Nielsen Media Research Thailand โดยสังเขปเป็นเรื่องพญานาค เรื่องเกิดขึ้นเมื่อ ‘เคน’ สามีของ ‘คำแพง’ ที่กำลังตั้งท้องอยู่จับงูเผือกตัวใหญ่คล้ายพญานาคไปขายโดยไม่รู้ว่าเป็นเจ้าแม่นาคี เจ้าแม่นาคีโกรธทำร้ายจนเสียชีวิต และขณะนั้นคำแพงคลอดลูกกระต๊อตันหันและเห็นว่าตาย แต่ลูกกลับมีชีวิตคืนจากการที่งูเข้าร่าง คำแพงตั้งชื่อลูกว่า ‘คำแก้ว’ เมื่อคำแก้วเติบโตกลายเป็นหญิงสาวที่สื่อสารกับงูได้ ลูกมองว่าเป็นคนประหลาด และในเวลาต่อมากลุ่มนักศึกษาเข้ามาที่หมู่บ้านที่คำแก้วอาศัย ‘ก้านันแยม’ หัวหน้าหมู่บ้านไม่พอใจด้วยเชื่อคำทำนายว่าคนนอกเข้ามาจะเกิดอาเพศ เรื่องราวต่างก็ได้เกิดขึ้นทั้งเรื่องการแค้นและความรัก ผลการศึกษาละครเรื่องนาคีพบว่า มีตัวละครคนชราที่มีผลกับการดำเนินเรื่องของละครจำนวนสองคน ได้แก่ **ตัวละครก้านันแยมและหมออ่วม** โดยจะนำเสนอถึงตัวละครทั้งสองดังต่อไปนี้ **ตัวละครคนชราตัวแรกคือ ‘ก้านันแยม’** เป็นหัวหน้าหมู่บ้านดอนไม้ป่า มีลูกน้องเป็นบริวาร ตัวละครก้านันแยมมีคำเรียกขานในเรื่องว่า ‘ก้านัน’ ลูกก้านันแยมเรียกเขาว่า ‘พ่อ’ การแต่งกายของก้านันแยม ส่วนใหญ่จะใส่เสื้อม่อฮ่อม กางเกงเล ผ้าถุงและผ้าขาวม้า บ่งบอกถึงการเป็นอยู่ในชนบท สำหรับอุปนิสัย ก้านันแยมเชื่อเรื่องลี้ลับและอาคมคุณไสย เป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้น แต่ก็เป็นคนรักลูกมาก และเวลาที่เกลียดใครจะเกลียดแบบสุดขีด เมื่อลูกชายตายจึงคิดแค้นและยอมทำทุกทางเพื่อแก้แค้น ตัวละครก้านันแยมเป็นตัวละครผู้ร้าย (the villain) สำหรับแก่นเรื่องก้านันแยมพบว่า ยึดติดอยู่กับเรื่องความเชื่อและการอาฆาตมาดร้ายที่มีต่อคำแก้ว และในที่สุดตายเพราะถูกคำแก้วที่กลายร่างเป็นเจ้าแม่นาคีฆ่า สำหรับฉากที่ปรากฏ ก้านันแยมอยู่ที่ ‘บ้าน’ ต่อมาเป็น ‘ปราสาทเทวาลัย’ ต่อมาคือ ‘ในป่า’ เชื่อมโยงกับบริบทของละครที่อยู่หมู่บ้านดอนไม้ป่า มีป่าล้อมรอบ และการแก้แค้นของก้านันแยมจะเข้าป่าเพื่อหาเหล็กไหล หรือการหนีเอาตัวรอดตามท้องเรื่อง

ตัวละครคนชราตัวที่สองคือ ‘หมออ่วม’ มีอาชีพเป็นหมอผี คอยดูฤกษ์ยามการบูชาหรือสิ่งที่จะเข้ามาในหมู่บ้าน หมออ่วมคิดว่าคำแก้วเป็นงู พยายามพิสูจนหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ จนกระทั่งคำแก้วทำให้ลูกชายก้านันแยมตาย หมออ่วมจึงร่วมกับก้านันแยมแก้แค้น ตัวละครหมออ่วมได้รับคำเรียกขานว่า ‘หมอ’ การแต่งกายส่วนใหญ่จะไม่ใส่เสื้อ แต่จะห้อยพระคล่องคอพร้อมกับคล้องผ้าขาวม้าด้วย มีบางครั้งใส่เสื้อม่อฮ่อม โสร่ง และมีลูกประกาศา อุปนิสัย หมออ่วมจัดว่าเป็นคนลุ่มหลงในอาคมคุณไสยและความลี้ลับ เจ้าเล่ห์ไม่ยอมใคร เป็นตัวละครประเภทผู้ร้าย (the villain) สำหรับแก่นเรื่องของหมออ่วมพบว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับก้านันแยม คือติดอยู่กับเรื่องความเชื่อและการอาฆาตมาดร้าย ท้ายสุดหมออ่วมถูกเจ้าแม่นาคี

ฆ่าตายเช่นเดียวกับกำนันแยม และสำหรับฉากที่ปรากฏของหมอ่วมส่วนใหญ่เป็นที่ ‘บ้านกำนันแยม’ ต่อมาเป็น ‘บ้านของตัวเอง’ นอกจากนี้แล้วเป็น ‘ปราสาทเทวาลัย’ และ ‘ในป่า’

4. ละครโทรทัศน์เรื่อง ‘นายฮ้อยทมิฬ’ ละครโทรทัศน์ยอตนิยมปี พ.ศ.2560

นายฮ้อยทมิฬเป็นละครโทรทัศน์ยอตนิยมปี พ.ศ. 2560 เรตติ้งเฉลี่ยที่ 8.015 จากผลสำรวจของ AGB Nielsen Media Research Thailand โดยสังเขปเป็นเรื่อง ‘นายฮ้อยเคน’ เป็นผู้นำในการเดินทางพาทัพควายไปขาย เป็นที่นับถือของชาวบ้าน นายฮ้อยเคนเคยเป็นลูกศิษย์ของ ‘เฒ่าโสม’ นายฮ้อยเคนมีเมียชื่อ ‘คำแพง’ กำลังตั้งท้อง คำแพงได้ขอร้องให้นายฮ้อยเคนออกไปค้าควายครั้งสุดท้าย นายฮ้อยเคนตั้งใจทำตามคำขอ แต่ในระหว่างการเดินทางค้าควายครั้งสุดท้ายนั้น มีการแก้แค้นของ ‘เสือคำแสน’ ที่ทำให้พ่อคำแสนตาย และแก้แค้นโดยการฆ่า คำแพง ต่อมาก็เป็นการเดินทางไปค้าควายครั้งสุดท้ายและระหว่างทางก็ได้ผจญภัยในเรื่องต่าง ๆ มากมาย

ผลการศึกษาละครเรื่องนายฮ้อยทมิฬพบว่าตัวละครคนชราที่มีผลกับการดำเนินเรื่องของละครจำนวนสามตัวละคร ได้แก่ **ตัวละครเฒ่าโสม นายฮ้อยผี และย่าเฒ่า** ดังต่อไปนี้

ตัวละครคนชราตัวแรกคือ ‘เฒ่าโสม’ เคยเป็นอาจารย์สอนวิชาอาคมให้นายฮ้อยเคน พระเอกของเรื่อง แต่ผันตัวเป็นโจร ตัวละครเฒ่าโสมเป็นตัวละครที่เก็บความลับมากมายไว้รวมไปถึงเรื่องพ่อที่แท้จริงของคำแพง ใน ตัวละครเฒ่าโสมได้รับคำเรียกขานว่า ‘เฒ่า’ มีลูกสาวที่เรียกว่า ‘พ่อ’ สำหรับการแต่งกาย ส่วนใหญ่ใส่เสื้อแขนยาว เสื้อคอกลมสีขาว กางเกงเลสีเรียบง่าย อุปนิสัยของเฒ่าโสมเป็นคนจิตใจดีชอบช่วยเหลือ แต่ชอบในกามารมณ์ แต่ก็เป็นคนรักลูกรักหลาน เป็นคนที่เอาความคิดตนเป็นใหญ่ ไม่ยอมก้มหัวให้ใครโดยง่าย ประเภทตัวละครเป็นผู้ร้าย (The Villain) ผสมกับบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือ สำหรับแก่นของตัวละครเฒ่าโสมที่ชัดเจนคือรักลูกรักครอบครัว แต่ก็มีนิสัยใจทำร้ายผู้อื่น ตัวละครเฒ่าโสมจัดเป็นตัวละครสีเทา ที่ช่วยเหลือทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้าย ทั้งโดยความเต็มใจ (กรณีช่วยพระเอนกนายฮ้อยเคน) และไม่เต็มใจ (กรณีช่วยตัวร้ายอย่างเสือคำแสน) สำหรับฉากเฒ่าโสม ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตใน ‘บ้าน’ และสถานที่ ‘ธรรมชาติ’ ป่าเขาล้อมรอบ

ตัวละครคนชราตัวที่สองคือ ‘นายฮ้อยผี’ เป็นผู้มีวิชาอาคมแก่กล้า มีความหลังกับพระเอนกด้วยนายฮ้อยผีฆ่าพ่อของพระเอนกนายฮ้อยเคนช่วงเขาเป็นเด็ก และภายหลังคำแก้แค้นทราบนายฮ้อยผีคือพ่อที่แท้จริง ตัวละครในเรื่องเรียกนายฮ้อยผีว่า ‘เฒ่าผี’ การแต่งกายนายฮ้อยผีมักใส่เสื้อแขนยาวสีดำ กางเกงสีดำ ดูลึกลับอยู่ในอำนาจมืด อุปนิสัยนายฮ้อยผีเป็นคนให้ความสำคัญเรื่องบุญคุณสูง แต่มีจิตใจโหดเหี้ยม คิดฆ่าเมียเพื่อนำลูกในท้องมาทำพิธีให้ตนเองมีวิชาอาคมแก่กล้า จัดเป็นตัวละครผู้ร้าย (the villain) สำหรับแก่นตัวละครนายฮ้อยผีเป็นคนมักใหญ่ใฝ่สูง ต้องการมีพลังอำนาจโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม ขนาดทำร้ายภรรยาและบุตร สำหรับฉากที่นายฮ้อยผีปรากฏมักเป็น ‘ป่าเขา’ แต่โทนของสถานที่ต่างกับของเฒ่าโสม ฉากของนายฮ้อยผีจะมีโทนลึกลับ (dark) อยู่เสมอ

ตัวละครคนชราตัวที่สามคือ ‘ย่าเฒ่า’ ตัวละครย่าเฒ่ามีบทบาทในเรื่องมากไม่เท่ากับเฒ่าโสมและนายฮ้อยผี ย่าเฒ่าเป็นหมอดำเฒ่าที่เข้ามามีส่วนในเรื่องกับตัวละครหลักช่วงที่เสื่อคำแสนบุกเข้ามาทำร้ายคำแพงเมียนายฮ้อยเคนจนบาดเจ็บสาหัส ย่าเฒ่าช่วยรักษาคำแพงแต่ไม่เป็นผล ใส่เสื้อม่อฮ่อมและผ้าถุง อุปนิสัยเป็นคนจิตใจดี ชอบช่วยเหลือ เป็นห่วงหลานพริ้งสอนและนับถือผู้นำของหมู่บ้าน เป็นประเภทตัวละครผู้ช่วยเหลือ สำหรับแก่นของตัวละครย่าเฒ่าคือ ดำรงตนด้วยจิตใจที่ดี ให้ความเมตตาช่วยเหลือคนในหมู่บ้านด้วยการทำคลอดและรักษายาสมุนไพร สำหรับฉากตัวละครย่าเฒ่ามักปรากฏที่ ‘บ้าน’ และ ‘ภายในหมู่บ้าน’ เป็นหลัก

5. ละครโทรทัศน์เรื่อง ‘บุพเพสันนิวาส’ ละครโทรทัศน์ยุดนิยมปี พ.ศ.2561

บุพเพสันนิวาสเป็นละครโทรทัศน์ยุดนิยมปี พ.ศ. 2560 ตั้งเฉลี่ยที่ 13.384 จากการสำรวจของ AGB Nielsen Media Research Thailand โดยสังเขปเป็นเรื่องของ ‘เกศสุรางค์’ หญิงสาวที่อาศัยอยู่กับ ‘แม่สีปางค์’ และ ‘ยายนวล’ เกิดอุบัติเหตุและวิญญาณเข้าไปในร่างของ ‘การะเกด’ หญิงสมัยอยุธยา การะเกดตายด้วยมนต์กฤษณะกาลิ ระหว่างที่สองวิญญาณพบกัน การะเกดร้องขอให้เกศสุรางค์ไปอยู่ในร่างของตนสมัยอยุธยา เพื่อสร้างกุศลให้ตนเองที่ทำไม่ดีไว้ด้วยบุพเพสันนิวาสเกศสุรางค์จึงย้อนเวลาไปสมัยอยุธยาอยู่ในร่างการะเกด ได้พบรักกับ ‘หมื่นสุนทรเทวา’ หรือพ่อเดช เรื่องราววนเวียนก็ได้เริ่มขึ้นจากปัจจุบันมายังอดีต

ผลการศึกษาละครเรื่องบุพเพสันนิวาสพบว่าตัวละครคนชราที่มีผลกับการดำเนินเรื่องละครจำนวนสามตัวละคร ได้แก่ **ออกญาโกษาธิบดี ยายปริก และยายนวล** โดยจะขอเสนอถึงตัวละครทั้งสามดังต่อไปนี้

ตัวละครคนชราตัวแรกคือ ‘ออกญาโกษาธิบดี’ เป็นโหราตรวจดวงชะตาในพระราชวังเป็นขุนนางผู้ใหญ่ที่รับใช้กษัตริย์ ตัวละครออกญาโกษาธิบดีได้รับการเรียกขานในเรื่องว่า ‘คุณพ่อ’ โดยขุนเดชผู้ลูก ต่อมาคือ ‘คุณพี่’ โดยคุณหญิงจำปาภริยาเป็นผู้เรียก ต่อมาคือ ‘ท่านออกญา’ โดยคนทั่วไป และอีกคำหนึ่งคือ ‘ท่านโหรา’ การแต่งกายของออกญาโกษาธิบดีโดยมากใส่ชุดผ้าแพร ผ้าถุงโจงกระเบน และชุดสีขาว บ่งบอกถึงสถานะที่สูงส่ง น่าเคารพยำเกรง ส่วนอุปนิสัยคือ จิตใจดีรักลูกหลาน เป็นผู้นำที่ดี คอยแนะนำสอนสั่งเรื่องที่ถูกต้องและเปิดใจรับฟังความคิดอ่านของบุตรหลาน ในเรื่องท่านออกญาให้ความเอ็นดูกับการะเกดเป็นพิเศษด้วยเป็นบุตรสาวของสหายรัก เป็นตัวละครประเภทผู้ช่วยเหลือ สำหรับแก่นเรื่องตัวละครออกญาโกษาธิบดีคือ วางตนอยู่ในความภักดีต่อแผ่นดิน ทำหน้าที่อย่างสุดความสามารถตั้งอยู่ในศีลในธรรม อิงกับโหราศาสตร์ และมีคาถาอาคม สำหรับฉากที่ปรากฏมักเป็นที่ ‘เรือน’ และมีฉากเข้า ‘วังหลวง’ บ้าง เพื่อปฏิบัติงาน

ตัวละครคนชราตัวที่สองคือ ‘ปริก’ เป็นทาสในเรือนของคุณหญิงจำปา คอยติดตามรับใช้ ปริกเกลียดการะเกดเพราะถูกทำร้ายไว้อย่างเจ็บแสบจึงไม่ให้ภัยและคอยใส่ร้ายแต่กาลเวลาทำให้ปริกรักและยอมรับในตัวการะเกด สำหรับคำเรียกขานปริกคือ ‘อี’ ต่อมาคือคำว่า ‘ป้า’ เป็นคำที่เกศสุรางค์ในร่างการะเกดใช้เรียก การแต่งกายของปริกเป็นแบบทาส

สมัยก่อนคือ ใส่เสื้อแขนยาว โจนกระเบน สีนํ้าฉูดฉาด อุปนิสัยเป็นคนรักเจ้านาย ชอบนิทาน เจ้าคิดเจ้าแค้น ไวยวาย คิดมาก สอดรู้ และฝังจำกับอดีต สำหรับแก่นเรื่องของปริกพบว่า ดำเนินชีวิตอย่างทาสรับใช้ผู้รักดีตอนาย ทำหน้าที่เพื่อนาย ทว่าเป็นคนหัวรั้น และมีจิตใจผูกเจ็บหากถูกกระทำเช่นการผูกใจเจ็บต่อการกระทำ แต่ไม่ถึงกับทำร้ายชีวิต และสำหรับฉากของปริกจะเป็นที่ ‘เรือน’ ของออกญาโกษาธิบดีเป็นหลัก โดยทำงานรับใช้ใกล้ชิดคุณหญิงจำปา

ตัวละครคนชราตัวที่สามคือ ‘ยายนวล’ อยู่บ้านกับลูกสาวศิปางค์และหลาน เกศศุรางค์ ยายนวลจะพร่ำสอนงานบ้านงานเรือนให้เกศศุรางค์ เกศศุรางค์ในร่างการะเกด รำลึกถึงยายนวลอยู่เสมอ โดยเป็นภาพของการพร่ำสอน เช่น การเย็บผ้า พับดอกบัว เป็นต้น คำเรียกขานยายนวลคือ ‘คุณยาย’ หรือ ‘ยาย’ การแต่งกายของยายนวลมีลักษณะเรียบง่าย เป็นโทนสีอ่อนแบบสีพื้น และนิยมใส่ผ้าถุง อุปนิสัยของตัวละครยายนวล เป็นคนจิตใจดีมีเมตตา ชอบช่วยเหลือ และสอนหลานไปในทางที่ถูกที่ควร ปล่อยวางในเรื่องต่าง ๆ ได้ง่าย เข้าใจสังขารของโลก จัดเป็นประเภทตัวละครผู้ช่วยเหลือ สำหรับแก่นเรื่องของยายนวล เป็นการใช้ชีวิตกับครอบครัวอย่างเรียบง่ายในช่วงบั้นปลายของชีวิต ให้ความเมตตากับบุตรหลาน และมีจิตใจโอบอ้อมอารี และสำหรับฉากที่ปรากฏคือ ‘บ้าน’ เป็นฉากหลัก โดยจะนั่งอยู่บนเก้าอี้โยก ตัวเดิม คอยทำกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่ได้ใช้กำลังมากนัก และมีบางฉากจะอยู่ที่ ‘วัด’ หรือ การตักบาตรทำบุญ

จากละครโทรทัศน์ยอตนิยม 5 เรื่องที่ทำการศึกษา ตามที่ได้นำเสนอไปในข้างต้นนั้น จะพบว่ามีโครงเรื่องตามองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ อันได้แก่ แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. องค์ประกอบแก่นเรื่อง พบว่าแก่นเรื่องของคนชราในละครโทรทัศน์ยอตนิยม ที่ทำการศึกษามักจะมีใน 4 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ **ลักษณะแรก** แก่นคนชรากับการช่วยเหลือ ถือเป็นแก่นหลักที่เห็นจากบทบาทที่ตัวละครคนชราได้รับในละครแต่ละเรื่อง การช่วยเหลือในที่นี้อาจเป็นการช่วยเหลือตัวเองหรือตัวร้ายก็ตามที แต่ก็จะมีแง่มุมของการยื่นมือเข้าไปช่วยให้ดีขึ้นหรือคลี่คลายสถานการณ์ เช่น ‘หมอผัน’ ในละครสุสานคนเป็น เป็นยุคในปัจจุบันที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคม หมอผันมักคอยช่วยเหลือลูกชาย หลานของลั่นทม และ ลั่นทม เพื่อให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ‘อาจารย์นาฏ’ ในละครนางขงา เป็นละครที่เล่าถึงในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น อาจารย์นาฏมักคอยช่วยเหลือนางเอกที่ต้องหารายได้เลี้ยงตนเอง ‘ย่าเฒ่า’ ในละครนายฮ้อยทมิฬเป็นละครที่เล่าเรื่องในช่วงก่อนปี 2500 สังคมยังไม่มีพัฒนาใช้ชีวิตตามป่าตามเขา ตัวละคร ย่าเฒ่าจะช่วยรักษาอาการเจ็บป่วยของเมียนายฮ้อยเคน ‘ออกญาโกษาธิบดี’ ในละครบุพเพสันนิวาสเป็นละครที่เล่าถึงในยุคกรุงศรีอยุธยา สังคมยังคงล้าหลังที่ยังคงมีป่าทาสคอยรับใช้ผู้มียศ ร่ำรวยเงินทอง ตัวละคร ออกญาช่วยให้ในการหาคนผิดที่พยายามล่อแม่หญิงปานวาดจนเป็นเหตุให้ทาสรับของแม่หญิงปานวาดตาย ‘เฒ่าโสม’ ในละครนายฮ้อยทมิฬ เป็นอาจารย์และช่วยเหลือนายฮ้อยเคน เป็นต้น

ลักษณะที่สอง แก่นคนชรากับความแค้น เป็นแก่นที่นำเสนอภาพของการเจ้าคิดเจ้าแค้น ผิงใจจากอดีต ไม่คิดปล่อยวางจนผูกใจเจ็บคิดหาทางแก้แค้น ตัวอย่างเช่น ‘ก้านนั้ม’ ในละครนาถเป็นเรื่องราวในยุค 2500 ยังไม่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคมนัก มักจะเชื่อเรื่อง ผีสางเทวดา ตัวละครก้านนั้มที่ผูกใจเจ็บจำและต้องการล้างแค้น ทำให้อาฆาตมาตรร่ายต่อชีวิตของคำแก้วในทุกวิถีทาง ‘ปริก’ ในละครบุพเพสันนิวาส ที่ผูกใจจำว่ากระเฑาะทำร้ายตน จึงคอยจับผิดยุแยง และพูดจาใส่ร้ายด้อยเสมอ เป็นต้น **ลักษณะที่สาม** แก่นคนชรากับการคิดถึงอดีต แก่นในลักษณะนี้จะนำเสนอผ่านการเล่าเรื่องในฉากของตัวละครคนชราที่อยู่กับตนเองตลอดจนสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้าง เช่น ‘ยายนวล’ ในละครบุพเพสันนิวาส ที่จะบอกเล่าถึงเรื่องราวอดีตกับเกศสุรางค์ การสอนสั่งในขนบวัฒนธรรมที่มีสืบต่อกันมา ‘อาจารย์นาฏ’ ที่สอนลูกศิษย์ถึงขนบ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีเก่าแก่ตั้งแต่อดีตให้กับศิษย์ และ**ลักษณะที่สี่** คนชรากับความจู้จี้จ้าน ในที่นี้คือเรื่องเล่าของคนชราที่มาพร้อมกับบุคลิกจู้จี้จิก ขี้บ่น สอดแนม คอยบอกคอยสอน ตำหนิตักเตือนว่ากล่าวในสิ่งที่คิดว่าไม่ถูกต้องไม่ควรตามความคิดของตน จนบ่อยครั้งทำให้ตัวละครที่ปฏิสัมพันธ์ด้วยหรือคนดูเกิดความรู้สึกวุ่นวายหรือมีส่วนร่วมในเรื่องนั้นมากเกินไป แก่นแกนของตัวละครคนชราในละครที่ทำการศึกษาที่ปรากฏไปในลักษณะนี้ ตัวอย่างเช่น ‘ปริก’ ทาสรับใช้คุณหญิงภริยาออกญาโกษาธิบดี ในบุพเพสันนิวาส เกือบทุกฉากที่ปริกปรากฏในละครจะจู้จี้จิก สอดแนม ขี้บ่น ‘อาจารย์นาฏ’ ในนางชฎาก็มักจะพร่ำสอน และคอยตำหนิตติเตียนศิษย์เมื่อทำไม่ถูกต้อง เป็นต้น

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างการแต่งกายของคนชราที่อยู่ในละครยอดนิยมที่ทำการศึกษา

2. องค์ประกอบตัวละคร พบว่าตัวละครคนชราที่นำเสนอในละครโทรทัศน์ยอดนิยม นั้น มักนำเสนอคนชราตามคุณลักษณะแบบฉบับดั้งเดิม (Typical Characteristics) โดยเป็นการเหมารวม (Stereotype) คนชราผ่านการแต่งกาย บุคลิกลักษณะนิสัย ตลอดจนการกระทำของตัวละครที่คุ้นชินเพื่อที่นำไปสู่ความหมายที่ต้องการ ตัวอย่างที่ปรากฏชัดเจนเช่น การแต่งกาย ทุกตัวละครคนชรามักจะแต่งตัวเรียบง่ายใส่สีพื้นเรียบธรรมดา ไม่ฉูดฉาด (ดูภาพที่ 1 ด้านบน) นอกจากนี้ ในมิติของตัวละครคนชรา การเล่าเรื่องคนชรามักจะสร้างให้เป็นตัวละครที่มีลักษณะของผู้ช่วยเหลือ (Helper) ตัวละครในเกือบทุกเรื่องจะมีแง่มุมให้ความช่วยเหลือไม่ว่าจะช่วยในฝ่ายดีหรือฝ่ายร้ายของเรื่องก็ตาม นัยหนึ่งสื่อถึงมุมมองของผู้ใหญ่ที่รู้หรือมีทักษะที่มากกว่า เข้าใจโลกด้วยประสบการณ์มากกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่าอาบน้ำร้อนมาก่อน ข้อค้นพบในองค์ประกอบนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคนชรา ที่กล่าวว่าคนชรามักจะคิดว่าตนนั้นมีประสบการณ์มากกว่าวัยอื่น

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างฉากของคนชราที่อยู่ในละครยอดนิยมที่ทำการศึกษา

3. องค์ประกอบฉาก พบว่าตัวละครคนชราในละครที่ทำการศึกษามีสถานที่ปรากฏตัวในเรื่องไม่มาก ฉากและสถานที่มักเป็นแหล่งเดิม ไม่มีการเคลื่อนย้ายหรือตระเวนไปไหนมาไหนเหมือนตัวละครอื่น เท่าที่พบมักอยู่ (ก) ‘บ้าน’ หรือมีกิจกรรม ‘ภายในหมู่บ้าน’ โดยจะเป็นสถานที่แบบซ้ำ ๆ เช่น ‘ยายนวล’ ในบุพเพสันนิวาส ตัวละครถูกออกแบบมาให้คนชราอยู่บ้านนั่งอยู่บนเก้าอี้ตัวโปรด ‘ออกษาโกษาธิบัติ’ ในเรื่องเดียวกันก็เช่นกัน ฉากส่วนใหญ่จะเป็นที่เรือน มีบางฉากเท่านั้นที่เข้าไปในวัง ‘หมอผัน’ ในสุสานคนเป็น ส่วนใหญ่จะเป็นฉากที่บ้านตนเองหรือบ้านล้นทม (ข) ‘วัด’ หรือฉากที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อปรากฏอยู่ในผลการศึกษา เช่น ฉากตักบาตรของยายนวลในบุพเพสันนิวาส ฉากที่วนเวียนอยู่ในปราสาทของกำนันแยมกับหมออ่วมในนาคี และ (ค) ‘ป่า’ หรือฉากที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติป่าเขาต้นไม้ เช่น ฉากของเฒ่าโสม เฒ่าผี และย่าเฒ่า ในนายฮ้อยทมิฬ ที่เป็นป่าเขาต้นไม้โดยส่วนใหญ่ ฉากของกำนันแยมและหมออ่วม ในละครนาคี ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ดูภาพที่ 2 ด้านบน)

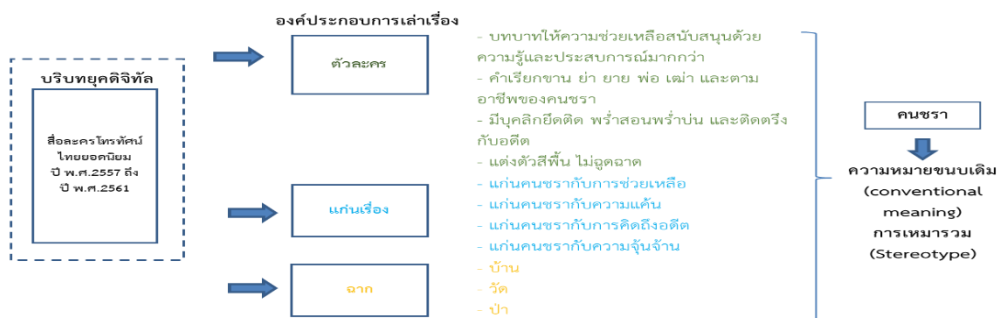
อภิปรายผล

ประเด็นสำคัญสำหรับการอภิปรายผลการศึกษา มีดังนี้ ประการแรก องค์ประกอบตัวละคร สื่อละครโทรทัศน์ที่ทำการศึกษารั้งนี้ ได้เล่าเรื่องผ่านการสร้างตัวละครคนชราที่เป็นไปตามความหมายชนบเดิม (Conventional Meaning) และเป็นภาพการเหมารวม (Stereotype) ของความชรา ทั้งการกำหนดคำเรียกขาน การแต่งกาย บุคลิก นิสัย ความสัมพันธ์ต่อตัวละครอื่น หรือการกระทำของตัวละคร เพื่อที่จะนำไปสู่ความหมายในแบบเดิมของคนชรา ผลการศึกษานี้มีทิศทางไปในทางเดียวกันกับงานวิจัยของ เกศราพร ทองพุ่มพุกษา เรื่อง แม่ เมีย และ “สัตว์โลกแสนสวย” นิยามแห่งความเป็นเพศหญิงในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็ก ซึ่งพบว่า ความหมายของการเป็นเมียและการเป็นแม่ยังคงมี “ความหมายรูปแบบเดิม” คือ คนที่เป็นแม่และเมีย จะต้องเลี้ยงลูก รับผิดชอบ (เกศราพร ทองพุ่มพุกษา, 2563) ทว่าเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับงานวิจัยของสุธิดา สิงหาราชเรื่องการประกอบสร้างภาพตัวแทนนางเอกยุคใหม่ในละครโทรทัศน์ไทย ที่พบว่า นางเอกถูกประกอบสร้างให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเท่าเทียมกันของหญิง

ชาย หรือทัศนคติของผู้หญิงสมัยใหม่ ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า “คนชรา” ในนอกจากจะมี ‘สถานะรอง’ เช่นเดียวกับเพศหญิงเมื่อเป็นแม่และเมียตามที่เกศราพรค้นพบแล้ว เมื่อเทียบกับสถานะกับเพศชายแล้ว ‘ความเป็นคนชรา’ เองยังมีสถานะที่เป็นรองกว่า ‘ความเป็นเพศหญิง’ อีกด้วยในพื้นที่สื่อละครโทรทัศน์ เพราะในขณะที่พื้นที่ละครโทรทัศน์เปิดโอกาสให้ตัวละครผู้หญิงที่เป็นนางเอกมีความหมายใหม่ที่สอดคล้องไปกับยุคสมัยดังปรากฏในงานของสุธิดานันต์ แต่ตัวละครคนชราในการศึกษานี้กลับไม่ได้รับอนุญาตให้มีความเปลี่ยนแปลงได้ในลักษณะเดียวกัน (สุธิดา สิงหาราช, 2558) ประการที่สอง องค์ประกอบฉากและสถานที่ สื่อละครโทรทัศน์เล่าเรื่องของคนชราผ่านฉากและสถานที่ตัวละครคนชราปรากฏ สะท้อนความไม่โลดโผนหรือเคลื่อนไหวมากนัก ฉากของตัวละครคนชรามักจะอยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง ไม่ได้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน หรือตระเวนไปไหนมาไหน เหมือนตัวละครอื่นในเรื่อง หากเปรียบเทียบกับความเป็นจริงของสื่อในสังคมยุคดิจิทัลแล้ว จะเห็นได้ว่าการเล่าเรื่องคนชราจากการศึกษาครั้งนี้ยังเป็นไปในลักษณะดั้งเดิม ด้วยในชีวิตจริงของสังคมยุคเทคโนโลยีดิจิทัลนั้น คนชรานับไม่น้อยที่ยังมีร่างกายแข็งแรงเดินเหินได้ปกติก็จะได้อยู่ติดบ้านหรือสถานที่ไม่กี่ที่เสมอไป ประการที่สาม ต่อเนื่องจากประเด็นที่สองนี้ ผลการศึกษาสะท้อนว่า ในละครที่ทำการศึกษามีความล้าหลังหรือเก่าไม่ทันสมัยในบริบทดิจิทัลในการนำเสนอเรื่องเล่าของคนชราหรือคนชราซึ่งในพื้นที่สื่อยุคดิจิทัลนี้ มีการเปลี่ยนแปลงการนำเสนอเรื่องราวหรือเรื่องเล่าของกลุ่มคนตลอดจนกลุ่มวัยต่าง ๆ ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไม่น้อย จึงอาจกล่าวได้ว่าข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้บ่งชี้ว่า ละครโทรทัศน์ที่มีเป้าหมายการออกอากาศ (On - air) ผ่านสื่อดั้งเดิมเช่นสื่อโทรทัศน์เป็น First Run มีความล้าหลังหรือไม่เท่าทันกว่าการเล่าเรื่องคนชราที่มีการนำเสนอและปรากฏอยู่ในบริบทยุคดิจิทัล สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่าפקฝั่งของผู้ส่งสาร (Sender) ซึ่งได้แก่ผู้ผลิตละครทั้ง 5 เรื่องที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ยังไม่ประสงค์จะนำเสนอการเล่าเรื่องคนชราที่ผิดแปลกออกไปจากขนบหรือความหมายเดิม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

การศึกษาชิ้นนี้ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่าสื่อประเภทละครโทรทัศน์ยอตนิยมในยุคดิจิทัล มีการเล่าเรื่องความชราผ่านตัวละครคนชราที่ยังคงเป็นไปในแนวทางการหมายชนบเดิม (Conventional Meaning) และเป็นการเหมารวม (Stereotype) ของความชรา ดังปรากฏใน ผลการศึกษา ได้แก่ (ก) แก่นเรื่องของคนชราทั้ง 4 ประการ คนชรากับการให้ความช่วยเหลือ คนชรากับความแค้น คนชรากับการคิดถึงอดีต และคนชรากับความจู้จี้จ้าน (ข) คุณลักษณะ ของตัวละคร ได้แก่ คำเรียกขาน การแต่งกาย บุคลิกนิสัย ความสัมพันธ์ต่อตัวละครอื่น หรือ การกระทำของตัวละครก็เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น เป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ด้วยมีความรู้มีประสบการณ์มากกว่า มีอุปนิสัยพร่ำสอนพร่ำบ่น จุกจิก ยึดติดกับเรื่องราวความหลัง ผังใจจำ และ (ค) ฉาก อันได้แก่ บ้าน วัด ป่า ซึ่งพื้นที่ที่สื่อความหมายไปในทางสงบ ราบเรียบ และธรรมชาติ ทั้งหมดนี้เป็นการนำเสนอผ่านการเล่าเรื่องตัวละครคนชราในละครโทรทัศน์ยอตนิยมเพื่อที่นำไปสู่ความหมายในแบบเดิมของคนชรา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้พบว่า การเล่าเรื่องผ่านตัวละครที่เป็นคนชราในละครโทรทัศน์ยุคดิจิทัลนั้น เมื่อพินิจผ่านแนวคิดการเล่าเรื่องสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก มีดังนี้คือ หนึ่ง แก่นเรื่องมีสี่ประการหลัก ได้แก่ คนชรากับการช่วยเหลือ คนชรากับความแค้น คนชรากับอดีต คนชรากับความจู้จี้จ้าน สอง ตัวละครคนชราเป็นในแบบที่คุ้นชิน เช่น การแต่งตัวในแบบเรียบ ๆ สีสภาพ ชอบติดตรึงอยู่กับอดีตเรื่องเก่าก่อน เป็นต้น และสาม ฉากโดยมากจะเป็นบ้าน วัด และป่า ไม่หลากหลายเท่าตัวละครอื่น ๆ และจากผลการศึกษานี้ สะท้อนว่า สื่อละครโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลยังคงเล่าเรื่องผ่านตัวละครคนชราในแบบแผนที่คุ้นชิน (Typical Characteristics) หรือเป็นความหมายในแบบชนบเดิม (Conventional Meaning) ยังไม่ก้าวสู่ความหมายทางเลือกอื่น (Alternative Meaning) ที่ปรากฏขึ้นในพื้นที่สื่อจำนวนหนึ่งในยุคดิจิทัล กล่าวคือ ‘ไม่มีจุดเปลี่ยน’ ที่สามารถทำให้ผู้ชมได้สัมผัสกับพัฒนาการทางความหมายของคนชราในบริบทดิจิทัลได้ และสำหรับข้อเสนอแนะ (ก) ต่อแวดวงวิชาชีพคือ ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อละครโทรทัศน์ควรสร้างตัวละครคนชราโดยมีแนวคิดและเทคนิคการเล่าเรื่องที่แตกต่างออกไป จะช่วยทำให้สังคมได้สัมผัสกับแง่มุมความหมายของคนชราในบริบทดิจิทัลได้อย่างเท่าทัน และเกิดมิติใหม่แห่งความหมายบนพื้นที่สื่อที่เพิ่มขึ้น (ข) ต่อแวดวงวิชาการคือ อาจทำการศึกษาค้นคว้าในละครหลากหลายประเภท (Genre) เพื่อเห็นทิศทางการความหมายที่ประเภทละครอาจเป็นตัวแปรสำคัญได้ ส่วนของผู้วิจัยเองมองว่า การที่ผลิตละครโทรทัศน์ไม่ว่าจะเป็นตัวละครผู้สูงอายุหรือตัวละครอื่น จำเป็นที่จะต้องค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนในเรื่องของความเป็นจริงมากยิ่งขึ้นเพราะอาจจะเป็นประโยชน์ให้กับกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นวัยผู้สูงอายุที่อยากจะปรับเปลี่ยน หรือวัยรุ่นที่เข้าใจและเห็นการพัฒนาของผู้สูงอายุมากขึ้น

อาจจะไม่ใส่ความหมายใหม่ไปหมดทีเดียวแต่เป็นการค่อยปรับแต่ละด้าน ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายค่อยซึมซับไปเรื่อยจนเห็นการเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสาร คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยได้ผ่านการประเมินด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หมายเลขโครงการ: P2-0310/2563 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เรียบร้อยแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- เกศราพร ทองพุ่มพุกษา. (2563). แม่ เมีย และ “สัตว์โลกแสนสวย” นิยามแห่งความเป็นเพศหญิงในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็ก. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 13(1), 29-91.
- ชมพูนุช พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand). เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2562 จาก http://library.senate.go.th/document/Ext6078/6078440_0002.PDF
- ฐิตินันท์ นาคผู้. (2561). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์ . มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทิพย์ภาศิริ แก้วเทศ. (2561). การเปลี่ยนผ่านละครโทรทัศน์ไทยจากยุคแอนะล็อกสู่ยุคดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุษยา วงษ์ชลิตกุล. (2561). ความรู้และทัศนคติของผู้ดูแลผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้ดูแลผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านธรรมปณณโพธิ์กลาง และสถานสงเคราะห์คนชราบ้านธรรมปณณวัดม่วงจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ปณณทัต กาญจนะวสิต. (2559). แนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ของกองทัพกบในยุคน 4.0. ใน วปอ. รุ่นที่ 60 สาขาวิชาการทหาร. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- บุญญดา ดาศรี. (2556). ตัวละครผู้สูงอายุในนวนิยายของโอะงะวะ โยโกะ. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิดา สิงหาราช. (2558). การประกอบสร้างภาพตัวแทนนางเอกยุคใหม่ในละครโทรทัศน์ไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการแสดง. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์.

สุรพงษ์ มาลี. (2561). “ภาครัฐกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัย”. วารสารข้าราชการ, 60(4), 5-8.

เอกชัย แสงโสภา และคณะ. (2562). พิศกะเทยหลากหลายผ่านทิวทัศน์ดิจิทัล: การสื่อสารความเป็นกะเทยในรายการโทรทัศน์ยุคดิจิทัลไทย. วารสารศาสตร์, 12(2), 165-178.

การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรม
ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ระบบทวิภาคี เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก*
NEED ASSESSMENT OF STRENGTHEN INDUSTRIAL HABITS FOR HIGH
VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS UNDER THE DUAL
VOCATIONAL TRAINING SYSTEM EASTERN ECONOMIC CORRIDOR

สุภาพร ศรีนางแย้ม

Supaporn Srinangyam

องอาจ นัยพัฒน์

Ong-Art Naiyapatana

ทวิกา ตั้งประภา

Tavika Tungprapa

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: sm1.supaporn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและวิเคราะห์เมทริกซ์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ จำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ด้าน จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{Modified}$) และการวิเคราะห์เมทริกซ์ (Matrix Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ในภาพรวมมีค่าเท่ากับ .643 เมื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรม พบว่า นักศึกษามีความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างด้านความมีระเบียบวินัย

* Received 14 July 2022; Revised 24 July 2022; Accepted 27 July 2022

และตรงต่อเวลามากที่สุด ($PNI_{Modified} = .784$) รองลงมาคือด้านความรับผิดชอบ ($PNI_{Modified} = .741$) ด้านความขยันและอดทน ($PNI_{Modified} = .721$) และด้านการใฝ่เรียนรู้ ($PNI_{Modified} = .651$) ตามลำดับ 2) ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ พบว่า สภาพความต้องการจำเป็นที่ตกอยู่ในจุดภาคที่ 3 ซึ่งอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างยิ่ง ได้แก่ ด้านความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ด้านความรับผิดชอบ ด้านความขยันและอดทน และด้านการใฝ่เรียนรู้ จากผลการศึกษาครั้งนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิสัยอุตสาหกรรม และนำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการสร้างเสริมนิสัยอุตสาหกรรมให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น, นิสัยอุตสาหกรรม, นักเรียนอาชีวศึกษา, ระบบทวิภาคี, เขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

Abstract

The objectives of this research article were to assess necessary to analyze by using Matrix Analysis the needs of strengthen industrial habits for high vocational certificate students. The samples of study who took questionnaires consisted of 350 students that were studying in a high vocational Certificate under the Dual Vocational training system and working as interns at an organization. The research instrument is an assessment report of necessary needs for strengthening industrial habits. It includes 30 questions of 10 aspects. The statistics of mean, standard deviation, Modified Priority Needs Index Analysis: $PNI_{Modified}$ and Matrix Analysis were used to analyze the data. The research findings are 1) Modified Priority Needs Index Analysis result was .643 in total. When rearranging the necessary needs of strengthening industrial habits, it showed that student's discipline and punctuality was the most necessary need that should be reinforced ($PNI_{Modified} = .784$). The next ones are responsibility ($PNI_{Modified} = .741$), diligence and patience ($PNI_{Modified} = .721$), and the appetite for knowledge ($PNI_{Modified} = .651$). 2) From the Matrix Analysis, the result showed that the stage of needs falls into quadrant 3 which is in the level that needs to be extremely adjusted. This includes discipline, punctuality, responsibility, diligence, patience, and appetite for knowledge. Based on the results of the study, the scope of knowledge and understanding of industrial habits and used as information to organize activities to promote industrial habits for students to create desirable characteristics.

Keywords: Need Assessment, Industrial Habits, vocational students, Dual Vocational Training System, Eastern Economic Corridor

บทนำ

ปัจจุบันการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจและภาคอุตสาหกรรมมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง การที่เราจะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทันโลกของการแข่งขันและทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ซึ่งประการหนึ่งคือการพัฒนาศักยภาพคนให้มีความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) พัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานให้มีวินัย มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่มียุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคนมนุษย์ ที่มุ่งส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้ ทักษะตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อการพัฒนาประเทศให้สามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สอดคล้องกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ Thailand 4.0 เพื่อให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำของเอเชียที่จะสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชน โดยนำร่องในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา เนื่องจากเป็นฐานของอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญของประเทศ ยุทธศาสตร์พัฒนากำลังคนสนับสนุนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2560 - 2564) มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากลรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ นิสัยอุตสาหกรรม ส่งเสริมความร่วมมือกับสถานประกอบการ ยกระดับมาตรฐานการการอาชีวศึกษาทวิภาคี

อย่างไรก็ตามเมื่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในภาคอุตสาหกรรมจึงทำให้สถานประกอบการมีความต้องการแรงงานที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะพฤติกรรมในการทำงานที่พึงประสงค์ เนื่องจากแรงงานเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจต่าง ๆ เมื่อมีการแข่งขันทางเศรษฐกิจมากขึ้นระบบผลิตก็มากขึ้นตามไปด้วยย่อมส่งผลต่อความต้องการกำลังคนในภาคอุตสาหกรรมมาก

ขึ้น จากข้อมูลกองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักปลัดกระทรวงแรงงานได้ศึกษาวิเคราะห์ฐานข้อมูลแรงงานและประมาณการความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) พบว่า การประมาณค่าความต้องการแรงงานในพื้นที่ EEC ใน 10 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2561 - 2570) มีความต้องการจ้างงานเพิ่มจากการจ้างงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันอีก จำนวน 191,119 คน โดยกลุ่มที่มีความต้องการจ้างงานเพิ่มสูงสุด คืออุตสาหกรรมวิชาชีพมีความต้องการจ้างงานเพิ่ม 83,183 คน (ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ, 2562) ซึ่งพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ในส่วนของการจัดการอาชีวศึกษาเน้นความสำคัญของการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยีให้มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยการผลิตกำลังคนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรมเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหา ต้องมุ่งเน้นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ ดังนั้นเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาว่า “การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational Education: DVE)” คือ กระบวนการสำคัญในการผลิตกำลังคนแรงงานที่มีทักษะฝีมือ (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, 2555)

อีกทั้ง สถานการณ์แรงงานไทยในปัจจุบันมีข้อจำกัดทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ในขณะที่ความต้องการแรงงานในสายอาชีวศึกษามีความต้องการเพิ่มขึ้น ปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการกำลังคนและการผลิตกำลังคนของประเทศเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาคอุตสาหกรรมต่างก็ได้รับผลกระทบจากทักษะแรงงานที่สถาบันการศึกษาผลิตบัณฑิตไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งสถานประกอบการจำนวนมากได้สะท้อนปัญหาคุณภาพ คุณลักษณะและทัศนคติในการทำงานของแรงงานที่ลดทอนประสิทธิภาพในการทำงานส่งผลต่อผลผลิตของสถานประกอบการ อาทิ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความมุ่งมั่นอดทนในการทำงาน ขาดระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา มีแนวโน้มที่จะพบปัญหาด้านคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการคล้ายคลึงกัน โดยคุณสมบัติแรงงานที่พบปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขาดความมีวินัย และปัญหาด้านคุณลักษณะที่พบรองลงมา ได้แก่ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความขยันและอดทน และขาดความประหยัด (เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว, 2561) แต่สถานศึกษาโดยทั่วไปมักจะมุ่งเน้นเฉพาะทักษะฝีมือ (Hard Skills) ทักษะทางด้านอารมณ์ (Soft Skills) เป็นนิสัยหรือพฤติกรรมในการทำงานซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของแรงงานที่สถานประกอบการต้องการแต่ มักจะถูกละเลย ขาดการปลูกฝังและพัฒนา ลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นลักษณะนิสัยที่ต้องการของภาคอุตสาหกรรม เรียกว่า “นิสัยอุตสาหกรรม” ซึ่งหมายถึง ลักษณะนิสัยที่จำเป็นสำหรับบุคคลที่จะทำงานในอุตสาหกรรม เป็นนิสัยพื้นฐานซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อความสำเร็จของงาน ในพื้นที่จังหวัดชลบุรีได้ให้ความสำคัญในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมจึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานปฏิรูป

การศึกษา เพื่อตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล โดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นฐาน (Area-Based Education Management) หรือเรียกว่ารูปแบบ CHONBURI Model ในการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของประชากรในวัยเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกระดับการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรมการทำงานและคุณลักษณะนิสัยอุตสาหกรรม (Industrious Behaviors and Characteristics) ใน 10 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยันและอดทน ความปลอดภัย การทำงานเป็นทีม ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ความใฝ่เรียนรู้ ความประหยัด ความคิดสร้างสรรค์ และการมีจิตสาธารณะ (ณัฐพงษ์ โทมัย, 2561) ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนนักศึกษา

เพื่อให้คุณภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ โดยการผลิตกำลังคนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการของภาคอุตสาหกรรมในระบบทวิภาคี ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) มาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการแก้ปัญหาที่ชัดเจนมากขึ้น โดยการศึกษาข้อมูลจากสภาพที่เกิดขึ้นจริง (what is) และสภาพที่คาดหวัง (what should be) แล้ววิเคราะห์หาสภาพความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง จะทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและเกิดประโยชน์สูงสุดในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อวิเคราะห์เมทริกซ์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ประชากร คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ระบบทวิภาคี ปีการศึกษา 2562 ประกอบด้วยจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10 วิทยาลัย รวมทั้งสิ้น 2,345 คน (ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ, 2562)
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ระบบทวิภาคี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 350 คน ซึ่งในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างนั้นผู้วิจัยได้เลือกเกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) มีขั้นตอนโดยการแบ่งขนาดของวิทยาลัยทั้ง 3 จังหวัดเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามการแบ่งขนาดวิทยาลัยของสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา คัดเลือกเฉพาะการศึกษาวิทยาลัยที่มีการจัดระบบทวิภาคี ประเภทวิชาอุตสาหกรรม และเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในแต่ละวิทยาลัยตามสัดส่วน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปโดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 2 ข้อ คือ เพศ และสถานศึกษา ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นเรื่องนิสัยอุตสาหกรรม โดยมีลักษณะคำถามเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับตามมาตราส่วนของลิเคิร์ท (Likert Scale) ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งสิ้น 30 ข้อแบ่งเป็นความต้องการจำเป็น 10 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การใฝ่เรียนรู้ ความขยันและอดทน ความประหยัด ความปลอดภัย ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีจิตสาธารณะ ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้สูตรของ Cronbach มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 9.09

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ปีการศึกษา 2563 โดยทำการส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ แล้วให้ประเมินตนเองเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี ทั้งสภาพที่คาดหวังและสภาพปัจจุบัน จากนั้นทำการเก็บรวบรวมส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 ประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดอันดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index Modified: PNI_{modified})

5.2 สภาพความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้วยการวิเคราะห์เมทริกซ์ความต้องการจำเป็น (Matrix Analysis) โดยมีเกณฑ์ในการตัดสินดังนี้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

จุดภาคที่ 1 หมายถึง มีสภาพดีเกินเกณฑ์ที่กำหนด

จุดภาคที่ 2 หมายถึง มีสภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

จุดภาคที่ 3 หมายถึง มีสภาพที่ต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างยิ่ง

จุดภาคที่ 4 หมายถึง มีสภาพยังไม่ถึงเกณฑ์แต่ยังไม่น่าเป็นห่วง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบังเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ดังนี้

1. ผลประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบังเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 350 คน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10 จำแนกตามสถานศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาอยู่วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40 รองลงมา คือ วิทยาลัยเทคนิคฉะเชิงเทรา และวิทยาลัยเทคนิคจุฬาภรณ์ลาดขวาง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 และวิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุด จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 11.10 ตามลำดับ

1.2 สภาพที่เป็นจริงของนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบังเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพที่เป็นจริงของนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (n = 350)

รายการประเมิน	สภาพที่เป็นจริง		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ความซื่อสัตย์	3.04	1.07	ปานกลาง
ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา	2.79	1.03	ปานกลาง
ความรับผิดชอบ	2.72	1.14	ปานกลาง
การใฝ่เรียนรู้	2.87	1.03	ปานกลาง
ความขยันและอดทน	2.83	1.02	ปานกลาง
ความประหยัด	3.01	1.10	ปานกลาง
ความปลอดภัย	3.40	1.22	ปานกลาง
ความคิดสร้างสรรค์	3.02	1.04	ปานกลาง
การทำงานเป็นทีม	3.09	1.09	ปานกลาง
การมีจิตสาธารณะ	3.01	1.06	ปานกลาง
รวม	2.97	1.07	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นจริงของนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบังเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

โดยด้านความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 1.22) รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 1.09) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 1.07) ตามลำดับ ส่วนด้านความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 1.14)

1.3 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของนิสิตอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

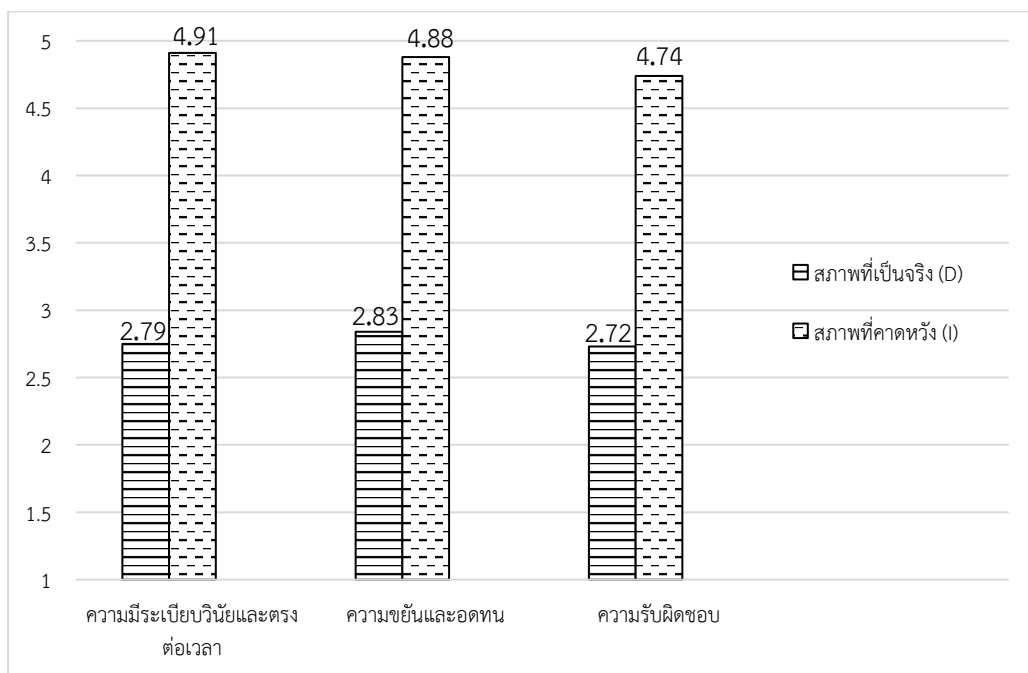
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index Modified: PNI_{modified})

มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D)	ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง (I)	PNI_{modified}	ลำดับ
ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา	2.79	4.91	0.78	1
ความรับผิดชอบ	2.72	4.74	0.74	2
ความขยันและอดทน	2.83	4.88	0.72	3
การใฝ่เรียนรู้	2.87	4.74	0.65	4
ความประหยัด	3.01	4.85	0.61	5
การมีจิตสาธารณะ	3.01	4.74	0.57	6
ความซื่อสัตย์	3.04	4.79	0.57	7
ความคิดสร้างสรรค์	3.02	4.74	0.57	8
การทำงานเป็นทีม	3.09	4.85	0.56	9
ความปลอดภัย	3.40	4.84	0.42	10

จากตารางที่ 2 พบว่า พิสัยของดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.42 - 0.78 สามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ($PNI_{\text{modified}} = 0.78$) ลำดับที่ 2 ด้านความรับผิดชอบ ($PNI_{\text{modified}} = 0.74$) ลำดับที่ 3 ด้านความขยันและอดทน ($PNI_{\text{modified}} = 0.72$) ลำดับที่ 4 ด้านการใฝ่เรียนรู้ ($PNI_{\text{modified}} = 0.65$) ลำดับที่ 5 ด้านความประหยัด ($PNI_{\text{modified}} = 0.61$) ลำดับที่ 6 ด้านการมีจิตสาธารณะ ($PNI_{\text{modified}} = 0.57$) ลำดับที่ 7 ด้านความซื่อสัตย์ ($PNI_{\text{modified}} = 0.57$) ลำดับที่ 8 ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($PNI_{\text{modified}} = 0.57$) ลำดับที่ 9 ด้านการทำงานเป็นทีม ($PNI_{\text{modified}} = 0.56$) และลำดับที่ 10 ด้านความปลอดภัย ($PNI_{\text{modified}} = 0.42$)

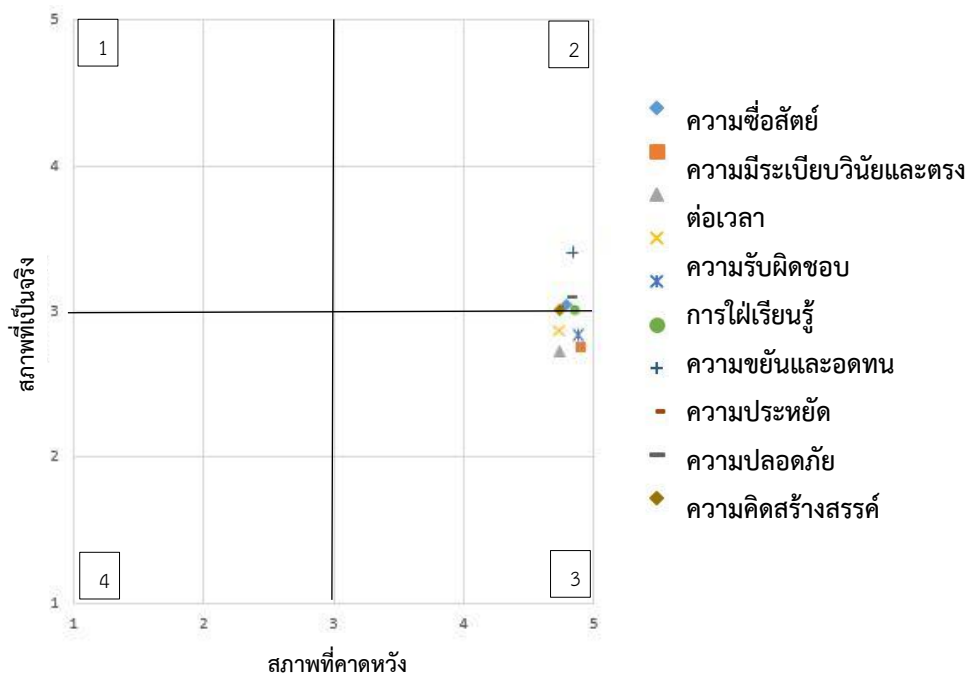
ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) และค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง (I) ของนิสสัยอุตสาหกรรมตามลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 3

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) และค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง (I) ของนิสสัยอุตสาหกรรมตามลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 3

จากภาพที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) และค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง (I) ของนิสสัยอุตสาหกรรมตามลำดับความต้องการจำเป็น พบว่าความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงเท่ากับ 2.75 ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวังเท่ากับ 4.91 มีค่าความแตกต่างเท่ากับ 2.16 รองลงมา คือ ความขยันและอดทน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงเท่ากับ 2.84 ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวังเท่ากับ 4.88 มีค่าความแตกต่างเท่ากับ 2.04 และความรับผิดชอบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงเท่ากับ 2.73 ค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวังเท่ากับ 4.74 มีค่าความแตกต่างเท่ากับ 2.01

2. ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ (Matrix Analysis) ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรม

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์เพื่อศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระยอง เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า สภาพความต้องการจำเป็น 4 ด้าน (ด้านความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา, ด้านความรับผิดชอบ, ด้านความขยันและอดทน และด้านการใฝ่เรียนรู้) ตกอยู่ในจุดภาคที่ 3 แสดงว่าสภาพความต้องการจำเป็นของนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างยิ่ง ส่วนสภาพความต้องการจำเป็นอีก 6 ด้าน (ด้านความประหยัด, ด้านการมีจิตสาธารณะ, ด้านความซื่อสัตย์, ด้านความคิดสร้างสรรค์, ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านความปลอดภัย) ตกอยู่ในจุดภาคที่ 2 แสดงว่าสภาพความต้องการจำเป็นของนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีสภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผล

1. สภาพที่เป็นจริงของนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของ

นักศึกษา สามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ด้านความรับผิดชอบ ด้านความขยันและอดทน ด้านการใฝ่เรียนรู้ ด้านความประหยัด ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านความปลอดภัย อาจเนื่องมาจากสถานศึกษา โดยทั่วไปมักจะมุ่งเน้นเฉพาะทักษะฝีมือ (Hard Skills) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนทำงานได้ แต่ทักษะทางด้านอารมณ์ (Soft Skills) จะเป็นปัจจัยทำให้คนทำงานได้ดีขึ้นเพื่อจะสามารถนำไปประกอบอาชีพ Hard Skills และ Soft Skills จึงเป็นส่วนผสมที่สำคัญในการทำงานในยุคปัจจุบันของผู้ปฏิบัติงาน ดังคำกล่าวที่ว่า “Hard Skills หรือทักษะความรู้ทางวิชาชีพทำให้คุณได้รับการพิจารณาจากองค์กรในการเรียกสัมภาษณ์แต่ Soft Skills จะทำให้คุณได้งานและรักษาตำแหน่งงานของคุณไว้ได้” (พลกริฑ คอนซิลแทนท์, 2564) Hard Skills หรือทักษะความรู้ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการทำงาน หลายทักษะมีส่วนช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมมีเครื่องมือที่ทันสมัย การมีความรู้ในการใช้เครื่องมือเหล่านั้นยังทำให้เกิดการทำงานที่เต็มศักยภาพยิ่งขึ้น ส่วนทักษะทางด้านอารมณ์ (Soft Skills) เป็นนิสัยหรือพฤติกรรมในการทำงานซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของแรงงานที่สถานประกอบการต้องการแต่มักจะถูกละเลย ขาดการปลูกฝังและพัฒนา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเน้นการเสริมสร้างและพัฒนาคนในเชิงคุณธรรมจริยธรรมให้มากพอ ๆ กับการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ โดยแรงงานมืออาชีพที่สถานประกอบการมีความต้องการนั้นจะต้องมีทักษะทางวิชาชีพ มีความเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา บริหารจัดการเวลาได้อย่างเหมาะสม ปรับตัวเข้ากับงานและองค์กร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ขยัน อดทน มีความสนใจ ใฝ่รู้ กระตือรือร้นที่จะทำงานและสามารถทำงานเป็นทีมได้ (บุญสืบ โพธิ์ศรี และคณะ, 2559)

2. สภาพความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระบบทวิภาคี เขตระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จากการวิเคราะห์เมทริกซ์ พบว่า สภาพความต้องการจำเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ด้านความรับผิดชอบ ด้านความขยันและอดทน และด้านการใฝ่เรียนรู้ อยู่ในระดับที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างยิ่ง นั้นแสดงให้เห็นว่านักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานิสัยอุตสาหกรรมทั้ง 4 ด้านนี้ก่อนเป็นอันดับแรก ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับสถานประกอบการจำนวนมากที่ได้สะท้อนปัญหาคุณภาพ คุณลักษณะและทัศนคติในการทำงานของแรงงานที่ลดทอนประสิทธิภาพในการทำงานส่งผลต่อผลผลิตของสถานประกอบการ อาทิ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความมุ่งมั่นอดทนในการทำงาน ขาดระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา มีแนวโน้มที่จะพบปัญหาด้านคุณลักษณะของแรงงานที่ต้องการคล้ายคลึงกัน โดยความคาดหวังทางด้านทักษะอาชีพของสถานประกอบการต่อแรงงานในอนาคตที่จะรับเข้าทำงานหรือลักษณะอัน

พึงประสงค์ของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสายอาชีพที่สถานประกอบการต้องการ คือ มีทัศนคติที่ดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ แรงจูงใจที่จะทำงานสำเร็จ คิดเชิงบวก มีคุณธรรม และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีความสามารถในการทำงาน เช่น ความรู้เกี่ยวกับงาน ทักษะอาชีพ และการพัฒนาทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง มีนิสัยอุตสาหกรรม ความมีวินัย นิยมมุ่งเน้นคุณภาพของงาน (สุวิมล ว่องวานิช, 2558); (วิสุทธิ จิราธิยุต, 2552) อีกทั้งคนไทยในทุกช่วงวัยยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ สอดคล้องกับการจัดการอาชีวศึกษาของประเทศมาเลเซีย ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ที่ทำการศึกษาระดับประกอบของทักษะการจ้างงานที่นายจ้างภาคอุตสาหกรรมต้องการ พบว่าสิ่งที่นายจ้างต้องการ ได้แก่ ความร่วมมือกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น ส่งผลให้เห็นถึงอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2554 - 2564 ควรมีแนวโน้มในการพัฒนาด้านคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทางทักษะวิชาชีพ มีความรู้ ทักษะชีวิต นิสัยอุตสาหกรรม และทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560); (ดวงนภา มกรานุกรักษ์, 2554); (Hodges, D. & Burchell, N., 2003)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพที่เป็นจริงของนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสภาพความต้องการจำเป็นของนิสัยอุตสาหกรรมที่มีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างยิ่ง ได้แก่ ด้านความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา ด้านความรับผิดชอบ ด้านความขยันและอดทน และด้านการใฝ่เรียนรู้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรเพิ่มการวิจัยกับนักศึกษาในสาขาวิชา ประเภทวิชา และสังกัดอื่น ๆ เพื่อหาคุณลักษณะนิสัยอุตสาหกรรมที่ส่งผลต่อการยอมรับของสถานประกอบการและเปรียบเทียบนิสัยอุตสาหกรรมของนักศึกษาในสถานประกอบการต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาในภาพรวมของทั้งประเทศ และได้หาทางแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม 2) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างนิสัยอุตสาหกรรม สำหรับนักเรียนตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์การวิชาชีพ หรือจบการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ เช่น การพัฒนาหลักสูตรเดิม หรือเพิ่มเติมปรับปรุงแผนการฝึก การจัดกิจกรรมการสร้างเสริมนิสัยอุตสาหกรรมให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรตินันต์ ล้วนแก้ว. (2561). ช่องว่างทักษะกับนโยบายที่มีต่อการพัฒนากำลังคนของประเทศ ไทย. เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2561 จาก http://www.econ.tu.ac.th/symposium40/paper/00_3_Symposium40-เกียรตินันต์.pdf
- ชัยพลกษ์ เสรีรักษ์. (2555). ปัญหาแรงงานไทย. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2562 จาก <http://www.dailynews.co.th/content/edu/22515>
- ณัฐพงษ์ ไตมัน. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบนิสัยอุตสาหกรรม สำหรับนักศึกษาครู ศาสตร์อุตสาหกรรมเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 30(105), 82-88.
- ดวงนภา มกรานุกัษ์. (2554). อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2554 - 2564). ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญสืบ โพธิ์ศรี และคณะ. (2559). การบริหารหลักสูตรเพื่อสร้างคุณลักษณะแรงงานฝีมืออาชีพ ในระดับอาชีวศึกษา. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9(1), 1268-1287.
- พละกริต คอนซัลแทนท์. (2564). เรื่อง Soft Skills คืออะไร? เรียกใช้เมื่อ 3 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.palagrit.com/what-is-soft-skills/>
- วิสุทธิ์ จิราธิยุต. (2552). คุณสมบัติอันพึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาสำหรับการทำงานใน ภาคอุตสาหกรรม. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการอาชีวศึกษาไทยภายในปี 2030. กรุงเทพมหานคร: กรมอาชีวศึกษา.
- ศูนย์ข้อมูลแรงงานแห่งชาติ. (2562). ฐานข้อมูลแรงงานและประมาณการความต้องการแรงงาน ของอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2562 จาก <http://nlic.mol.go.th/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2560 - 2579). เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hodges, D. & Burchell, N. (2003). Business graduate competencies: Employers' views on importance and performance. Asia-Pacific Journal of Cooperative Education, 4(2), 16-22.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการบูรณาการซัพพลายเออร์ และการพัฒนาซัพพลายเออร์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย *

EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF SUPPLIER INTEGRATION AND SUPPLIER DEVELOPMENT IN THAI AUTOMOTIVE INDUSTRY

ณิชากร ทองเปลว

Nichakorn Thongplew

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Thailand

E-mail: nichakorn.yui@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบแฝงของการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย นำไปประยุกต์ใช้วางกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการ และกำหนดเป็นตัวแปรในการศึกษาการบริหารซัพพลายเออร์ให้สอดคล้องกับบริบทของโซ่อุปทานยานยนต์ไทย ถึงมิติโครงสร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดผลเชิงบวกสูงสุด และมีมิติการวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ วิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ผลิตยานยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ 172 ราย จากการสำรวจผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยานยนต์ 424 ราย นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจแบบความผันแปรรวมสำหรับหามิติของตัวแปร ผลการวิเคราะห์พบว่า การบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีองค์ประกอบแฝง 4 องค์ประกอบ (ความผันแปรรวมร้อยละ 70.201) ได้แก่ การประสานงานบูรณาการซัพพลายเออร์ (ความผันแปรอธิบายได้ร้อยละ 16.095) การปฏิบัติการบูรณาการซัพพลายเออร์ (ความผันแปรอธิบายได้ร้อยละ 17.960) การพัฒนาซัพพลายเออร์โดยตรง (ความผันแปรอธิบายได้ร้อยละ 24.22) และการพัฒนาซัพพลายเออร์โดยอ้อมและติดตามผล (ความผันแปรอธิบายได้ร้อยละ 11.925) สำหรับการวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์แบ่งได้ 4 องค์ประกอบ (ความผันแปรรวมร้อยละ 72.43) ได้แก่ ผลด้านความสัมพันธ์ (ความผันแปรอธิบายได้ร้อยละ 17.837) ผลดำเนินงานของผู้ผลิต (ความผันแปรอธิบายได้ร้อยละ 20.49) และพบว่าความสามารถของซัพพลายเออร์แบ่งการวัดได้ 2 มิติ คือ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (ความผันแปรอธิบายได้ร้อยละ 15.716) และความสามารถด้านการปฏิบัติการ (ความผันแปรอธิบายได้ร้อยละ 18.389)

* Received 11 July 2022; Revised 22 July 2022; Accepted 26 July 2022

คำสำคัญ: การบูรณาการซัพพลายเออร์, การพัฒนาซัพพลายเออร์, อุตสาหกรรมยานยนต์ไทย, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

Abstract

The Objectives of this research article were to analyze the latent variables of supplier integration and supplier development in Thai automotive industry, and to formulate strategies as well as to define variables for supplier management research especially Thai automotive industry. Those dimensions combine activities are supporting maximum positive results for adoption, in accordance with the context of the Thai automotive supply chain, thus performances measurement with R-Type Component exploratory factor analysis technique. The data from 172 automakers and auto parts supply chain managers based on a survey of 424 auto companies. The result indicated that supplier integration and supplier development have four dimensions (70.201 total percent of trace), including coordinating supplier integration (16.095 percent of trace), operating supplier integration (17.960 percent of trace), direct supplier development (24.22 percent of trace), and indirect supplier development and monitoring (11.925 percent of trace) and supplier integration and supplier development performances have four dimensions (72.43 total percent of trace) including relationship performances (17.837 percent of trace), firms' performances (20.49 percent of trace) and suppliers' performances were found to be divided into two dimensions: suppliers' new product development performances (15.716 percent of trace), and suppliers' operational performances (18.389 percent of trace)

Keywords: Supplier Integration, Supplier Development, Thai Automotive Industry, Exploratory Factor Analysis

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยสำคัญกับเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยแรงงานที่มีความสามารถและเครือข่ายซัพพลายเออร์ที่รวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งโดยเฉพาะในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออก ซึ่งมีผู้ผลิตรถยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ในฐานข้อมูลของสถานียานยนต์ถึง 248 ราย การผลิตรถยนต์มีอิทธิพลต่อโครงสร้างของซัพพลายเออร์ที่จำแนกเป็นลำดับ ทำให้ความสำเร็จของซัพพลายเออร์มีผลจากความสามารถที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่ซัพพลายเออร์

วัตถุดิบจนถึงผู้ผลิตยานยนต์ ผู้ผลิตจึงให้ความสำคัญกับการบริหารซัพพลายเออร์อย่างมาก ด้วยความชำนาญในวัตถุดิบ ชิ้นส่วนประกอบ และเป็นแหล่งแนวคิด เทคโนโลยี รวมถึงข้อมูลสำคัญต่อความสำเร็จของผู้ผลิต โดยเฉพาะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยนวัตกรรมด้านวัตถุดิบและเทคโนโลยีสนับสนุน (Ragatz, G. et al., 2002) การพัฒนาและบูรณาการซัพพลายเออร์จึงเป็นวิธีการที่ผู้ผลิตใช้ยกระดับความสามารถของซัพพลายเออร์ เพื่อให้การประสานความร่วมมือระหว่างกันราบรื่น และเป็นการรักษาไว้ซึ่งฐานซัพพลายเออร์ที่มีความสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ร่วมมือกันในระยะยาว สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

การบูรณาการซัพพลายเออร์ (supplier integration) หมายถึงการรวมซัพพลายเออร์ในทีมงานของผู้ผลิตทำงานร่วมกันทั้งระดับปฏิบัติการและระดับกลยุทธ์ ผู้ผลิตบูรณาการซัพพลายเออร์รายหลักที่มีความสำคัญ และใช้ปัจจัยการผลิตจากซัพพลายเออร์ในการแข่งขัน (Chung, S. & Kim, M. G. , 2003); (Dyer, J. et al., 1998) Cao, M. & Zhang, Q. และ Wagner, M. นิยามว่า เป็นการประสานทรัพยากรและความสามารถของซัพพลายเออร์รายหลักเข้ากับผู้ผลิต เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Cao, M. & Zhang, Q., 2011); (Wagner, M., 2003) Tang, D. & Qian, X. แบ่งการบูรณาการซัพพลายเออร์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) quasi integration บูรณาการซัพพลายเออร์ในช่วงเวลาและกิจกรรมที่กำหนดไว้แน่นอน โดยองค์ความรู้และข้อมูลสำคัญยังอยู่ที่แต่ละฝ่าย และ 2) full integration บูรณาการโดยแลกเปลี่ยนองค์ความรู้อย่างอิสระ (Tang, D. & Qian, X., 2008) ซัพพลายเออร์มีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการโลจิสติกส์ (การจัดส่งแบบทันเวลาพอดี) การบริหารคุณภาพ รวมถึงการจัดซื้อเพื่อสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างโซ่อุปทานสีเขียว (Krause, D., 1997); (Chang, S. et al., 2006); (Sharma, S. K. et al., 2011) Sharma, S. K. et al. แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ no involvement, white box, grey box และ black box (Sharma, S. K. et al., 2011) Danese ให้ความสำคัญกับการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศ การบริหารสินค้าคงคลัง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมโลจิสติกส์ (Danese, P., 2013) ส่วน So, S. & Sun, H. ให้ความสำคัญกับการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศในบริบทของระบบการผลิตแบบลีน (So, S. & Sun, H., 2010) จากการทบทวนงานวิจัยข้างต้น พบลักษณะสำคัญของการบูรณาการ กล่าวคือ 1) ใช้ระบบสารสนเทศร่วมกัน 2) ประสานความร่วมมือตลอดกิจกรรมเป็นทีมงานเดียวกัน แบ่งปันความรู้เฉพาะและทรัพยากรตลอดการดำเนินงาน การศึกษาในอดีตพยายามค้นหาตัวแปรสนับสนุน ตลอดจนพยายามศึกษาผลกระทบจากการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ (Akamp, M. & Muller, M., 2013); (Gu, Q. et al., 2017); (Park, S. & Hartley, J. L., 2002) และพบว่า การบูรณาการซัพพลายเออร์สร้างการรับรู้ ลดเวลาทำความเข้าใจงาน ลดความผิดพลาด ร่วมแก้ไขปัญหาจากความสามารถของทั้งสองฝ่าย ทำให้งานบรรลุผลสำเร็จโดยง่าย นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างของการบูรณาการซัพพลายเออร์เมื่อสภาพแวดล้อมทางอุตสาหกรรม การรับรู้ความสำคัญ ข้อจำกัดของทรัพยากร วัฒนธรรมของ

ประเทศที่มีผลต่อวิธีการและทัศนคติต่อการปกป้องความลับของการผลิต (Chang, S. et al., 2006); (Chung, S. & Kim, M. G. , 2003); (Petroni, A. & Panciroli, B., 2002); (Ragatz, G. et al., 2002); (Liker, J. K. et al., 1996) ที่แสดงถึงความคลุมเครือและแตกต่างกันไปตามบริบท

การพัฒนาซัพพลายเออร์ (supplier development) Krause และ Ellram นิยามว่าเป็นความพยายามของผู้ผลิต (ผู้ซื้อ) ในการยกระดับผลงาน/ความสามารถของซัพพลายเออร์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจัดหาปัจจัยการผลิตทั้งระยะสั้นและระยะยาว และยกระดับความสามารถของซัพพลายเออร์โดยตรง (Krause, D., 1997) Leender นิยามว่าเป็นการกระตุ้นซัพพลายเออร์และใช้ความพยายามร่วมกันในระยะยาว เพื่อยกระดับความสามารถของซัพพลายเออร์ด้านเทคนิค คุณภาพ ต้นทุน การส่งมอบ เพื่อสร้างและรักษาไว้ซึ่งเครือข่ายซัพพลายเออร์ที่มีความสามารถ และพบว่ากิจกรรมการพัฒนาซัพพลายเออร์ถูกแบ่งตามการใช้ทรัพยากร (Leender, M. R., 1996)

การศึกษาจำนวนหนึ่ง (Ghijssen, P. et al., 2010); (Modi, S. B. & Mabert, V. A., 2007); (Wagner, M., 2011) แบ่งกิจกรรมการพัฒนาซัพพลายเออร์ออกเป็น 2 กลุ่มตามลักษณะกิจกรรม 1) การพัฒนาซัพพลายเออร์โดยตรง (direct supplier development) ใช้ทรัพยากรของผู้ผลิตพัฒนาความสามารถของซัพพลายเออร์ ได้แก่ การอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตและประกอบชิ้นงาน การควบคุมคุณภาพ การใช้ระบบสารสนเทศประสานงานระหว่างผู้ผลิตกับซัพพลายเออร์ และการลงทุนในเครื่องมือ เครื่องจักรสนับสนุนเทคโนโลยีการผลิตชิ้นงานแก่ซัพพลายเออร์ ลงทุนในศูนย์ฝึกอบรม และส่งพนักงานไปทำงานร่วมกับซัพพลายเออร์เพื่อให้คำแนะนำด้านเทคนิค และ 2) การพัฒนาซัพพลายเออร์โดยอ้อม (indirect supplier development) คือกิจกรรมที่อาศัยสภาพแวดล้อมกดดันให้ซัพพลายเออร์พัฒนางาน ได้แก่ การประเมินและจัดลำดับซัพพลายเออร์ ให้รางวัลแก่ซัพพลายเออร์ที่พัฒนางาน ใช้ซัพพลายเออร์มากกว่า 1 รายสำหรับชิ้นส่วนรายการเดียวกัน เป็นการกดดันหรือกระตุ้นให้ซัพพลายเออร์ต้องพัฒนาความสามารถเพื่อรักษาผลประโยชน์และความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับผู้ผลิต

การศึกษาในอดีต (Akamp, M. & Muller, M., 2013); (Alam, A., et al., 2014); (Chung, S. & Kim, M. G. , 2003) สามารถสรุปได้ว่า ผู้ผลิตสามารถบูรณาการซัพพลายเออร์ในงานที่สำคัญได้เท่าที่ผู้ผลิตต้องการภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรและทุกขั้นตอนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ตั้งแต่ออกแบบ สร้างตัวต้นแบบและทดสอบตัวต้นแบบ ให้ซัพพลายเออร์ควบคุมการป้อนวัสดุ/ชิ้นส่วนเป็นระบบเดียวกันกับผู้ผลิตสำหรับการบริหารโลจิสติกส์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปรับปรุงต่อเนื่อง ควบคุมคุณภาพชิ้นงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิต รวมถึงการประสานงานผ่านระบบสารสนเทศเพื่อรับ-ส่งข้อมูลสำคัญกับซัพพลายเออร์ ทั้งนี้ผลเชิงบวกจะมีมากขึ้นหากมีการใช้หลายวิธีการร่วมกัน เช่น การมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ร่วมกับการทดสอบตัวต้นแบบ ซัพพลาย

เออร์จะแก้ไขชิ้นงานได้รวดเร็วจากความเข้าใจในแบบและคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ใหม่ การจัดการคำสั่งจัดส่งชิ้นงานร่วมกันระหว่างผู้ผลิตกับซัพพลายเออร์ ควบคู่กับการใช้คัมบังเป็นเครื่องมือในการควบคุมการผลิตจะทำให้การส่งมอบตรงเวลาและลดต้นทุนสินค้าคงคลัง ส่วนการพัฒนาซัพพลายเออร์สามารถดำเนินการในระดับที่ใช้ทรัพยากรจำกัดจนถึงการใช้ทรัพยากรในระดับสูง (Krause, D. & Ellram, L. M., 1997) ได้แก่ การสร้างแรงกดดันให้แข่งขันกันโดยใช้ซัพพลายเออร์มากกว่า 1 รายสำหรับชิ้นส่วนรายการเดียวกัน ไปจนถึงการลงทุนในศูนย์ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาซัพพลายเออร์ ซึ่งอาจสนับสนุนผลเชิงบวกที่เกิดขึ้นกับซัพพลายเออร์เมื่อดำเนินการหลายวิธีประกอบกัน

การศึกษานี้นิยามว่า การบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์เป็นการพยายามประสานรวมทรัพยากรของทั้งผู้ผลิตและซัพพลายเออร์ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านการแบ่งปันองค์ความรู้เฉพาะของทั้งสองฝ่าย ซึ่งต้องอาศัยความไว้วางใจและพันธะสัญญาร่วมกัน การวัดผลจึงจำเป็นต้องวัดจากทั้งผู้ผลิตและซัพพลายเออร์รายหลัก รวมถึงผลด้านความสัมพันธ์จากความร่วมมือระหว่างกัน การศึกษาในอดีตวัดผลจากการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์จากความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ การผลิต การจัดส่งและการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตและซัพพลายเออร์ และความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายที่วัดจากความไว้วางใจและพันธะผูกพัน (Alam, A., et al., 2014); (Blonska, A. et al., 2013); (Das, A. et al., 2006); (Wagner, M., 2003); (Wagner, M., 2006); (Wong, C. W. et al., 2011) สำหรับการศึกษาี้เสนอการวัดผลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและซัพพลายเออร์ ความสามารถของซัพพลายเออร์ด้านปฏิบัติการและผลดำเนินงานของผู้ผลิต และนำไปวิเคราะห์เพื่อจัดมิติการวัดผลต่อไป

การบูรณาการและการพัฒนาความสามารถของซัพพลายเออร์เป็นประเด็นที่ผู้ผลิตต้องพิจารณาอย่างเหมาะสมถึงวิธีการที่สนับสนุนให้เกิดผลเชิงบวกสูงสุด ซึ่งในประเทศไทยยังมีการศึกษาเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย การศึกษาองค์ประกอบในงานวิจัยนี้จะทำให้การออกแบบกิจกรรมการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ของผู้ผลิตยานยนต์ครบถ้วนโดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย รวมถึงกำหนดมิติการวัดผลเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้กำหนดโมเดลวัดสำหรับการศึกษาในประเด็นดังกล่าวได้ชัดเจนสำหรับการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิเคราะห์องค์ประกอบของการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์และการวัดผล การบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ในบริบทของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์จากบริษัทผู้ผลิตยานยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ลงทะเบียนไว้กับสถาบันยานยนต์ไทย จำนวน 424 ราย (ศูนย์สารสนเทศยาน

ยนต์, 2561) โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ตอบกลับมา 172 ชุด (ร้อยละ 40.56)

2. เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามส่งสำรวจผู้จัดการฝ่ายจัดซื้อ/ผู้จัดการฝ่ายบริหารซัพพลายเชนของผู้ผลิตยานยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ เป็นคำถามแบบวัดประมาณค่า 7 ระดับ (Likert's scale) ระดับคะแนน 1 หมายถึง ไม่มีความสำคัญ/ไม่ดำเนินการ ระดับคะแนน 7 หมายถึงให้ความสำคัญมาก สำหรับวัดการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ ระดับคะแนน 1 หมายถึงไม่มีความเชื่อมั่น ระดับคะแนน 7 หมายถึง มีความเชื่อมั่นสูงมาก สำหรับการวัดผลด้านความสัมพันธ์ และระดับคะแนน 1 หมายถึง ต่ำมาก ระดับคะแนน 7 หมายถึงสูงมาก สำหรับการวัดผลความสามารถของซัพพลายเออร์ และผลดำเนินงานของผู้ผลิต ตรวจสอบเนื้อหา และตรวจสอบความเชื่อมั่นรายองค์ประกอบ (Composite reliability) มีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.5 (ตามเกณฑ์ของ) (Hair, J. F. et al., 2011)

3. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) แบบความผันแปรรวม (Component factor analysis) ใช้แนวทางของ Hair, J. et al. สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อหามิติของตัวแปร (R-type factor analysis) (Hair, J. F. et al., 2011) ใช้จำนวนข้อมูลทั้ง 172 ชุด ในการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ 21 ตัวของกิจกรรมบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ (จำนวนข้อมูล 8 เท่า : 1 ตัวแปรสังเกต) และการวิเคราะห์ตัวแปรสังเกตได้ 19 ตัวของการวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ (จำนวนข้อมูล 9 เท่า : 1 ตัวแปรสังเกต) ซึ่งมากกว่าเงื่อนไขจำนวนตัวอย่างที่ยอมรับได้ (5 เท่า : 1 ตัวแปร) โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์ด้วยการทดสอบความเพียงพอของนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy หรือ KMO) และ Bartlett test of Sphericity) KMO ต้องมีค่ามากกว่า 0.5 และ Bartlett test มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ตรวจสอบเมตริกซ์สหสัมพันธ์ พิจารณานัยสำคัญโดยรวม และความสามารถในการแยกองค์ประกอบจากข้อมูล Measure Sampling Adequacy (MSA) (ค่า MSA โดยรวม และรายตัวแปรสังเกตทุกตัวมีค่ามากกว่า .5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บางส่วนต้องไม่เกิน .7)

3.3 สกัดองค์ประกอบ กำหนดจำนวนองค์ประกอบโดยพิจารณาจากค่า Eigenvalue ซึ่งแสดงถึงผลรวมความผันแปรขององค์ประกอบที่สามารถอธิบายได้ มีค่ามากกว่า 1 และหมุนแกนเพื่อจัดองค์ประกอบให้มีโครงสร้างตัวแปรสังเกตได้ที่มีความชัดเจนมากขึ้น

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบซ้ำจากข้อมูลชุดเดิมที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

3.5 แปลความมีต่องค์ประกอบจากโครงสร้างตัวแปรที่จำแนกได้ในแต่ละองค์ประกอบ และกำหนดชื่อองค์ประกอบ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ผลิตยานยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ส่วนใหญ่มีพนักงานตั้งแต่ 500 ถึง 1,000 คน (ร้อยละ 31.39) ดำเนินกิจการมาแล้วเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 81.97) ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับซัพพลายเออร์มากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 64.53) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นบริษัทต่างชาติ (ร้อยละ 67.44) และระบุถึงการมีหุ้นในบริษัทซัพพลายเออร์ร้อยละ 15.69

ผลการทดสอบความเหมาะสมของข้อมูล - การทดสอบ KMO มีค่า .895 ซึ่งมีค่ามากกว่า .5 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย Bartlett's test เพื่อทดสอบความสามารถในการจัดองค์ประกอบ พบว่ามีค่านัยสำคัญ .000 แสดงถึงข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์มีความเหมาะสม ผลการทดสอบเมตริกซ์สหสัมพันธ์ - การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (intercorrelation) ของตัวแปรสังเกต 40 ตัว พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ .001 จำนวน 1,484 คู่ จาก 1,560 คู่หรือ 95.13% ของจำนวนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายคู่ทั้งหมด ความเหมาะสมของข้อมูลโดยรวม (MSA) มีค่า .900 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่า MSA ของตัวแปรสังเกตรายตัว ตัวแปรสังเกตทุกตัวมีค่า MSA มากกว่า .5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บางส่วนไม่สูงกว่า .7 จึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

ผลการสกัดองค์ประกอบ - การสกัดองค์ประกอบของการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 21 ตัว พบว่า โครงสร้างตัวแปรสามารถจำแนกได้ 4 องค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 โดยตัด SD9 ออก จากค่าน้ำหนักกลุ่มเครือสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 70.201 ส่วนการสกัดองค์ประกอบของการวัดผลจากการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ด้วยตัวแปรสังเกต 19 ตัว พบว่า สามารถจำแนกได้ 4 องค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 72.43 ดังแสดงในตาราง 1 และตาราง 2

ตารางที่ 1 การสกัดองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตบางส่วนของการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์

การบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์			
องค์ประกอบ	Eigenvalue	ร้อยละความแปรปรวน	ร้อยละความแปรปรวนสะสม
1	8.875	44.374	44.374
2	2.527	12.635	57.009
3	1.576	7.878	64.888
4	1.063	5.313	70.201

ตารางที่ 2 การสกัดองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตบางส่วนของกระบวนการวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์

การวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์			
องค์ประกอบ	Eigenvalue	ร้อยละความแปรปรวน	ร้อยละความแปรปรวนสะสม
1	9.766	51.401	51.401
2	1.468	7.727	59.128
3	1.371	7.217	66.346
4	1.157	6.090	72.435

ตารางที่ 3 แสดงค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ (Factor loadings) ภายหลังจากการหมุนแกนด้วยวิธี Varimax และตัด SD9 ออกจากการวิเคราะห์ด้วยความคลุมเครือของค่าน้ำหนักสำหรับการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์ ทุกองค์ประกอบอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 70.201 องค์ประกอบที่ 1 มีร้อยละความผันแปรที่อธิบายได้ 24.220 ในขณะที่องค์ประกอบอื่นมีร้อยละความผันแปรที่อธิบายได้ 17.960, 16.095, และ 11.925 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 น้ำหนักองค์ประกอบ (loadings) และ Commu-nality ของตัววัดการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์

ตัวแปรสังเกต	การบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์				Communality
	1	2	3	4	
การบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์					
SI1 วางแผน/ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ร่วมกับซัพพลายเออร์	.255	.035	.776	.079	.674
SI2 ทดสอบต้นแบบร่วมกับซัพพลายเออร์	.212	.217	.774	.150	.713
SI3 แบ่งปันข้อมูลการผลิตและชิ้นส่วนคงคลัง	.041	.353	.685	.172	.625
SI4 วางแผนการผลิตและบริหารชิ้นส่วนร่วมกับซัพพลายเออร์	.162	.510	.619	.112	.682
SI5 ควบคุมการไหลของชิ้นงานด้วยระบบเดียวกัน	.167	.374	.664	.120	.624
SI6 ร่วมกับซัพพลายเออร์แก้ปัญหาทางานโลจิสติกส์	.161	.725	.165	.221	.627
SI7 ร่วมกับซัพพลายเออร์แก้ไขปัญหาคุณภาพ	.057	.793	.104	.224	.694
SI8 ซัพพลายเออร์เป็นส่วนหนึ่งของทีมพัฒนา	.312	.676	.348	-.027	.677
SI9 พัฒนากลยุทธ์ กำหนดเป้าหมายงานร่วมกับซัพพลายเออร์	.294	.715	.373	.129	.754
SI10 ให้ความสำคัญกับการบูรณาการและติดตามผลใกล้ชิด	.187	.682	.357	.323	.733

ตัวแปรสังเกต	การบูรณาการและการพัฒนาชีพพลายเออร์				Communi- -nality
	1	2	3	4	
SD1 ส่งพนักงานทำงานร่วมกับชีพพลายเออร์	.731	.271	.099	.212	.662
SD2 อบรมชีพพลายเออร์ด้านเทคนิคการผลิต/ ประกอบ	.800	.227	.175	.289	.806
SD3 อบรมชีพพลายเออร์ด้านการบริหารคุณภาพ	.753	.272	.006	.369	.777
SD4 อบรมด้านการประสานงาน	.808	.160	.209	.234	.777
SD5 อบรมเกี่ยวกับเทคนิคการทำงานเป็นทีม	.872	.180	.099	.168	.831
SD6 เชิญชีพพลายเออร์มาปฏิบัติงานที่บริษัท	.805	.104	.185	-.048	.695
SD7 ประเมินผลและจัดลำดับชีพพลายเออร์	.271	.157	.236	.743	.706
SD8 ลงทุนในศูนย์อบรม/จัดหาเครื่องจักรแก่ ชีพพลายเออร์	.718	-.050	.261	-.095	.595
SD10 ใช้ชีพพลายเออร์มากกว่า 1 รายสำหรับ ชิ้นส่วนรายการเดียวกัน	.100	.125	.046	.784	.642
SD11 ประเมินผลการพัฒนาชีพพลายเออร์และ ติดตามผลการพัฒนาสม่ำเสมอ	.170	.346	.212	.743	.746
Sum of Squares (eigenvalue)	4.844	3.592	3.219	2.385	14.040
Percentage of trace ^a	24.220	17.960	16.095	11.925	70.201

^aTrace = 40.0 (sum of eigenvalues)

ตารางที่ 4 แสดงน้ำหนักองค์ประกอบของการวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาชีพพลายเออร์หลังการหมุนแกน ความผันแปรของทั้ง 4 องค์ประกอบที่สามารถอธิบายได้ร้อยละ 72.43 ทำให้องค์ประกอบที่ 1 มีร้อยละความผันแปรที่อธิบายได้ 20.495 ในขณะที่องค์ประกอบอื่นมีร้อยละความผันแปรที่อธิบายได้ 18.389, 17.837, และ 15.716 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ หลังการหมุนแกนของการวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาชีพพลายเออร์

ตัวแปรสังเกต	การวัดผลการบูรณาการและพัฒนาชีพ				Communi- -nality
	พลายเออร์				
	1	2	3	4	
การวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาชีพ					
RP1 ปฏิบัติตามสัญญาเคร่งรัด	.311	.373	.685	.170	.733

ตัวแปรสังเกต	การวัดผลการบูรณาการและพัฒนาชีพ พลายเออร์				Communi- -nality
	1	2	3	4	
RP2 ข้อมูลจากชีพพลายเออร์แม่นยำและเชื่อถือ	.173	.374	.722	.246	.751
RP3 ชีพพลายเออร์รักษาผลประโยชน์ร่วมกัน	.144	.202	.812	.257	.786
RP4 ต้องการรักษาความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	.259	.212	.781	.150	.744
RP5 ลงทุนร่วมกับชีพพลายเออร์เพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดี	.335	.110	.539	.279	.492
SP1 ออกแบบชิ้นงานตรงตามข้อกำหนด	.045	.201	.241	.738	.645
SP2 ออกแบบชิ้นงานที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต	.207	.321	.293	.748	.792
SP3 ออกแบบหรือปรับเปลี่ยนแบบได้เร็ว	.344	.191	.190	.780	.799
SP4 ผลิตชิ้นงานมีคุณภาพตามบริษัทต้องการ	.160	.670	.286	.280	.635
SP5 ปริมาณชิ้นงานผิควัสดุสมบัติ(ของเสีย)ลดลง	.280	.604	.238	.350	.622
SP6 ความสามารถในการควบคุมต้นทุนการผลิต	.237	.635	.083	.467	.685
SP7 จัดส่งชิ้นงานตรงเวลา	.208	.820	.280	.079	.801
SP8 ตอบสนองคำสั่งซื้อได้รวดเร็ว	.305	.796	.253	.078	.796
FP1 ผลิต/ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาดเพิ่มขึ้น	.587	.020	.329	.478	.682
FP2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้รวดเร็ว	.689	.022	.241	.514	.797
FP3 ความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต	.709	.351	.245	.217	.733
FP4 ความสามารถผลิตผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ	.716	.366	.301	.040	.740
FP5 ลดเวลาการผลิตและส่งมอบผลิตภัณฑ์/	.811	.280	.164	.099	.772
FP6 เพิ่มยอดขาย/ส่วนแบ่งตลาด	.785	.278	.172	.187	.758
รวม					
Sum of Squares (eigenvalue)	3.894	3.494	3.389	2.986	13.763
Percentage of trace ^a	20.49	18.389	17.837	15.716	72.435

^aTrace = 19.0 (sum of eigenvalues)

เมื่อทำการแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่มแล้ววิเคราะห์ซ้ำ เพื่อทดสอบผลการวิเคราะห์ พบว่าได้ผลเช่นเดิม การแปลความหมายองค์ประกอบ จากผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 5 จากโครงสร้างองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ สำหรับการบูรณาการและการพัฒนาชีพพลายเออร์ และผลการบูรณาการและการพัฒนาชีพพลายเออร์ แสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 โครงสร้างองค์ประกอบของการบูรณาการซัพพลายเออร์ การพัฒนาซัพพลายเออร์และผลการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ	Communi- nality	ชื่อองค์ประกอบ
การบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์			
SI1 วางแผน/ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ร่วมกับซัพพลายเออร์	.776	.674	องค์ประกอบ 1: การปฏิบัติการบูรณาการซัพพลายเออร์
SI2 ทดสอบต้นแบบร่วมกับซัพพลายเออร์	.774	.713	
SI3 แบ่งปันข้อมูลการผลิตและขึ้นส่วนคงคลัง	.685	.625	
SI4 วางแผนการผลิตและบริหารชั้นส่วนร่วมกับซัพพลายเออร์	.619	.682	
SI5 การควบคุมการไหลของชิ้นงานด้วยระบบเดียวกัน	.664	.624	
SI6 ร่วมกับซัพพลายเออร์แก้ปัญหาทางโลจิสติกส์	.725	.627	องค์ประกอบ 2: การประสานงานบูรณาการซัพพลายเออร์
SI7 ร่วมกับซัพพลายเออร์แก้ไขปัญหาคุณภาพ	.793	.694	
SI8 ซัพพลายเออร์เป็นส่วนหนึ่งของทีมพัฒนาคุณภาพ	.676	.677	
SI9 พัฒนากลยุทธ์ กำหนดเป้าหมายงานร่วมกับซัพพลายเออร์	.715	.754	
SI10 ให้ความสำคัญกับการบูรณาการและติดตามผลใกล้ชิด	.682	.733	
SD1 ส่งพนักงานทำงานร่วมกับซัพพลายเออร์	.731	.662	องค์ประกอบ 3: การพัฒนาซัพพลายเออร์โดยตรง
SD2 อบรมซัพพลายเออร์ด้านเทคนิคการผลิต/ประกอบ	.800	.806	
SD3 อบรมซัพพลายเออร์ด้านการบริหารคุณภาพ	.753	.777	
SD4 อบรมด้านการประสานงาน	.808	.777	
SD5 อบรมเกี่ยวกับเทคนิคการทำงานเป็นทีม	.872	.831	
SD6 เชิญซัพพลายเออร์มาปฏิบัติงานที่บริษัท	.805	.695	
SD8 ลงทุนในศูนย์อบรม/จัดหาเครื่องจักรแก่ซัพพลายเออร์	.718	.595	
SD7 การประเมินผลและจัดลำดับซัพพลายเออร์	.743	.706	องค์ประกอบ 4: การพัฒนาซัพพลายเออร์โดยอ้อมและติดตามผล
SD10 ใช้ซัพพลายเออร์มากกว่า 1 รายสำหรับชิ้นส่วนรายการเดียวกัน	.784	.642	
SD11 ประเมินผลการพัฒนาซัพพลายเออร์และติดตามผลการพัฒนาสม่ำเสมอ	.743	.746	
ผลการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์			
RP1 ปฏิบัติตามสัญญาเคร่งครัด	.685	.733	องค์ประกอบ 1: ผลด้านความสัมพันธ์
RP2 ข้อมูลจากซัพพลายเออร์แม่นยำและเชื่อถือได้	.722	.751	
RP3 ซัพพลายเออร์รักษาผลประโยชน์ร่วมกัน	.812	.786	
RP4 ต้องการรักษาความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	.781	.744	
RP5 ลงทุนร่วมกับซัพพลายเออร์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี	.539	.492	

ตัวแปรสังเกต	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ	Commu- nality	ชื่อองค์ประกอบ
SP1 ออกแบบชิ้นงานตรงตามข้อกำหนด	.738	.645	องค์ประกอบ 2: ความสามารถของซัพ พลายเออร์ ด้านการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่
SP2 ออกแบบชิ้นงานที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต	.748	.792	
SP3 ออกแบบหรือปรับเปลี่ยนแบบได้เร็ว	.780	.799	
SP4 ผลิตชิ้นงานมีคุณภาพตามบริษัทต้องการ	.670	.635	องค์ประกอบ 3: ความสามารถของซัพ พลายเออร์ ด้าน ปฏิบัติการ
SP5 ปริมาณชิ้นงานผิดคุณสมบัติ(ของเสีย)ลดลง	.604	.622	
SP6 ความสามารถในการควบคุมต้นทุนการผลิต	.635	.685	
SP7 จัดส่งชิ้นงานตรงเวลา	.820	.801	
SP8 ตอบสนองคำสั่งซื้อได้รวดเร็ว	.796	.796	
FP1 ผลิต/ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาดเพิ่มขึ้น	.587	.682	องค์ประกอบ 4: ผลดำเนินงานของ ผู้ผลิต
FP2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้รวดเร็ว	.689	.797	
FP3 ความสามารถในการลดต้นทุนการผลิต	.709	.733	
FP4 ความสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ	.716	.740	
FP5 ลดเวลาการผลิตและส่งมอบผลิตภัณฑ์/ชิ้นงาน	.811	.772	
FP6 เพิ่มยอดขาย/ส่วนแบ่งตลาด	.785	.758	

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่ากิจกรรมบูรณาการซัพพลายเออร์แบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 กลุ่มโดยแบ่งเป็นกิจกรรมปฏิบัติการที่แสดงการมีส่วนร่วมของซัพพลายเออร์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่และปฏิบัติการด้านโลจิสติกส์ และกิจกรรมประสานงานกับซัพพลายเออร์ตั้งแต่กำหนดเป้าหมาย และทำงานร่วมกันจนสำเร็จจุลวงทั้งการบริหารคุณภาพและงานโลจิสติกส์ เพื่อให้การไหลของชิ้นงานตอบสนองลูกค้าด้วยความราบรื่น ไม่ติดขัด ต่างจากองค์ประกอบและประเด็นวัดที่กำหนดจากการศึกษาในอดีต เช่น Chung, S. & Kim, M. G. และ Sharma, S. K. et al. และ Tang, D. & Qian, X. ซึ่งจำแนกการบูรณาการซัพพลายเออร์เป็นระดับของการบูรณาการ ส่วนการพัฒนาซัพพลายเออร์แบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 กลุ่มที่แสดงถึงการใช้ทรัพยากรของผู้ผลิตคือ การพัฒนาซัพพลายเออร์โดยใช้ทรัพยากรของผู้ผลิตเพื่อพัฒนาซัพพลายเออร์ผ่านการอบรมและการลงทุนพัฒนาซัพพลายเออร์โดยตรง และการพัฒนาซัพพลายเออร์โดยอ้อมและติดตามผล ที่อาศัยสภาพแวดล้อมการแข่งขันกระตุ้นให้ซัพพลายเออร์พัฒนางาน (Chung, S. & Kim, M. G. , 2003); (Sharma, S. K. et al., 2011); (Tang, D. & Qian, X., 2008) สอดคล้องกับ Wagner, M. & Hoegl, M. และ (Akamp, M. & Muller, M. ที่จำแนกการพัฒนาซัพพลายเออร์ออกเป็น 2 กลุ่มตามการใช้ทรัพยากรโดยตรงและโดยอ้อมเช่นเดียวกัน (Akamp, M. & Muller, M. , 2013); (Wagner, M. & Hoegl, M. , 2006) ส่วนการวัดผลการบูรณาการและการพัฒนาซัพพลายเออร์แบ่งมิติการวัดได้ 4 องค์ประกอบ คือ ผลด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและซัพพลายเออร์ ซึ่งวัดความไว้วางใจและพันธะผูกพันที่มี

กับซัพพลายเออร์ และผลดำเนินงานของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่วัดได้ในองค์ประกอบเดียว ในขณะที่การวัดผลดำเนินงานของซัพพลายเออร์จากการวิเคราะห์พบว่า ควรแบ่งออกเป็น 2 มิติวัด คือ 1) ความสามารถของซัพพลายเออร์ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และ 2) ความสามารถของซัพพลายเออร์ด้านปฏิบัติการที่วัดผลจากการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ผลิตเพื่อตอบสนองลูกค้าในอุตสาหกรรมยานยนต์ แม้ว่าผู้ผลิตไม่บูรณาการซัพพลายเออร์ทุกรายในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และงานมีลักษณะเป็นโครงการ ในขณะที่การวัดผลดำเนินงานด้านปฏิบัติการเป็นการวัดผลตามธุรกรรมปกติ การวัดความสามารถที่แยกออกเป็น 2 มิติจะมีความชัดเจนและง่ายต่อการบริหารซัพพลายเออร์

สรุปผล/ข้อเสนอแนะ

การบูรณาการซัพพลายเออร์ในการปฏิบัติการให้ได้ผลเชิงบวกสูงสุด ผู้ผลิตควรร่วมกับซัพพลายเออร์ตั้งแต่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ วางแผนการผลิตและบริหารสินค้าคงคลัง และซัพพลายเออร์ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย และร่วมแก้ไขปัญหาในการผลิตและการควบคุมคุณภาพ เพื่อให้การประสานงานเกิดผลเชิงบวกสูงสุด สำหรับการพัฒนาซัพพลายเออร์ ผู้ผลิตกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาซัพพลายเออร์ตามระดับการใช้ทรัพยากรทั้งการพัฒนาโดยตรงและโดยอ้อม เป็นไปตามผลการศึกษาที่จัดกลุ่มกิจกรรมอย่างชัดเจน การศึกษานี้พบว่า ควรวัดผลดำเนินงานของซัพพลายเออร์ออกเป็น 2 มิติ คือ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และด้านปฏิบัติการ สำหรับการศึกษาอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยในอนาคตควรใช้ตัววัดเหล่านี้เป็นตัวแปรในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ศูนย์สารสนเทศยานยนต์. (2561). สภาวะอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยปี 2560 (มกราคม-กุมภาพันธ์). เรียกใช้เมื่อ 24 เมษายน 2565
- Akamp, M. & Muller, M. (2013). Supplier management in developing countries. *Journal of Cleaner Production*, 56(1), 54-62.
- Alam, A. et al. (2014). The mediating effect of logistics integration on supply chain performance a multi-country study. *The International Journal of Logistics Management*, 25(3), 553-580.
- Blonska, A. et al. (2013). Decomposing the effect of supplier development on relationship benefits: the role of relational capital. *Industrial Marketing Management*, 42(8), 1295-1306.

- Cao, M. & Zhang, Q. (2011). Supply Chain Collaboration: Impact on Collaborative Advantage and Firm Performance. *Journal of Operations Management*, 29(3), 163-180.
- Chang, S. et al. (2006). Supplier involvement and manufacturing flexibility. *Technovation*, 26(10), 1136-1146.
- Chung, S. & Kim, M. G. . (2003). Performance effects of partnership between manufacturers and suppliers for new product development: the supplier's standpoint. *Research Policy*, 32(4), 587-603.
- Danese, P. (2013). Supplier integration and company performance: A configurational view. *Omega*, 41(6), 1029-1041.
- Das, A. et al. (2006). Supplier integration-Finding an optimal configuration. *Journal of Operations Management*, 24(5), 563-582.
- Dyer, J. et al. (1998). Strategic supplier segmentation: the next best practice in supply chain management. *California Management Review*, 40(2), 57-77.
- Ghijsen, P. et al. (2010). Supplier satisfaction and commitment; the role of influence strategies and supplier development. *Journal of Purchasing & Supply Management*, 16(1), 17-26.
- Gu, Q. et al. (2017). The impact of information integration on financial performance: A knowledge-based view. *International Journal of Production Economics*, 191(1), 221-232.
- Hair, J. F. et al. (2011). PLS-SEM: indeed a silver bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139-151.
- Krause, D. & Ellram, L. M. (1997). Success factors in supplier development. *Success factors in supplier development*, 27(1), 39-52.
- Krause, D. (1997). Supplier development: current practices and outcomes. *International Journal of Purchasing and Materials Management*, 33(1), 12-19.
- Leender, M. R. (1996). Supplier development. *Journal of Purchasing and Material Management*, 25(1), 47-62.
- Liker, J. K. et al. (1996). Supplier involvement in automotive component design: are there really large US Japan differences? *Research Policy*, 25(1), 59-89.

- Modi, S. B. & Mabert, V. A. (2007). Supplier development: Improving supplier performance through knowledge transfer. *Journal of Operations Management*, 25(1), 42-64.
- Park, S. & Hartley, J. L. (2002). Exploring the effect of supplier management on performance in the Korean automotive supply chain. *Journal of Supply Chain Management*, 38(1), 46-53.
- Petroni, A. & Panciroli, B. (2002). Innovation as a determinant of suppliers' roles and performances: an empirical study in the food machinery industry. *European Journal of Purchasing & Supply Management*, 8(3), 135-149.
- Ragatz, G. et al. (2002). Benefits associated with supplier integration into new product development under conditions of technology uncertainty. *Journal of Business Research*, 55(5), 389-400.
- Sharma, S. K. et al. (2011). Supplier issues for lean implementation. *Supplier issues for lean implementation*, 3(5), 3900-3905.
- So, S. & Sun, H. (2010). Supplier integration strategy for lean manufacturing adoption in electronic-enabled supply chains. *Supply Chain Management: An International Journal*, 15(6), 474-487.
- Tang, D. & Qian, X. (2008). Product lifecycle management for automotive development focusing on supplier integration. *Computers in Industry*, 59(2-3), 288-295.
- Wagner, M. & Hoegl, M. (2006). Involving suppliers in product development: insights from R&D directors and project managers. *Industrial Marketing Management*, 35(8), 936-943.
- Wagner, M. (2003). Intensity and managerial scope of supplier integration. *Journal of Supply Chain Management*, 39(3), 4-15.
- _____. (2006). A firm's responses to deficient suppliers and competitive advantage. *Journal of Business research*, 59(6), 686-695.
- _____. (2011). Supplier development and the relationship life-cycle. *International Journal of Production Economics*, 129(1), 277-283.
- Wong, C. W. et al. (2011). Value of information integration to supply chain management: Roles of internal and external contingencies. *Journal of Management Information System*, 28(3), 161-199.

รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ*
THE DEVELOPMENT MODEL OF MORAL SCHOOL ADMINISTRATION
OF THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
IN THE NORTHERN REGION

ชาญชิต ทัพพมีย์

Chanchit Tupmee

วิทยา จันทร์ศิลา

Vithaya Jansila

สธิพร ชาวนชัย

Sathiraporn Chaowachai

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: tupmee.ch@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ โดยใช้การวิจัยและพัฒนา แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารและโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 โรงเรียน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม เกี่ยวกับด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ จากกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น จากผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ มี 6 องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ องค์ประกอบที่

* Received 17 July 2022; Revised 26 July 2022; Accepted 29 July 2022

1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยคณะกรรมการ และวิธีการพัฒนาคุณธรรม องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ มี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการพัฒนา และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย ผลที่เกิดกับครู และผลที่เกิดกับผู้เรียน องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ และผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, โรงเรียนคุณธรรม, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to develop the development model of moral school administration of the Primary Educational Service Area Office in the Northern Region. The research were divided into three stages; the first stage is studying guidelines for the development model of moral school administration of the Primary Educational Service Area Office in the Northern Region and the resources including documents and 3 schools with good practice. The second stage is creating and verifying the appropriateness of the development model of moral school administration and the group of informants consisted of 9 experts who had experience in driving moral schools and they are chosen by a specific method. The third stage is the assessment of the development model of moral school administration on the possibilities and usefulness from the sample with stratified random sampling administration by 254 school administrators. The tools used in this study were: interviewing form, group conversation recording form and questionnaires that checked the correctness of the content and use of language by 3 experts and data analysis by content analysis, mean and standard deviation. The finding of this research found that the development model of moral school administration of the Primary Educational Service Area Office in the Northern Region consisted of 6 components and success conditions; the first component is the propose of the model, the second component is the principle of the Model, the third component is import factor of the model that consists of committee and methods to develop Model, the forth component is the process that consists of

4 steps; 1) setting moral goals 2) the preparation 3) performance to develop and 4) evaluation, the fifth component is resultant that consists of teachers and students and the last component is the assessment guidelines and success conditions. And the results of the evaluation of the moral school administration development model revealed that the possibility aspect is at a high level, and the usefulness is at the highest level

Keywords: Development Model, Moral School, The Primary Educational Service Area Office

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเรื่องคุณธรรม จริยธรรมนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ได้รับการกล่าวถึงกันมากในหลายลักษณะ เมื่อเกิดความสับสนวุ่นวายในสภาพสังคมที่ขาดความสงบสุขอันเนื่องมาจากความประพฤติ หรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของบุคคลบางกลุ่มในสังคม มักจะมีการวิพากษ์ วิจารณ์ และกล่าวโทษกันว่า เป็นเพราะขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดความมีน้ำใจ มีความเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแต่งกายที่นิยมตามแฟชั่น การดำรงชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อ ฟูมเฟื่อย รักความสบาย ไม่มีความอดทน ไม่มีความนิยมในการทำงานหนักเพื่อความมั่นคงของชีวิต การใช้ภาษาไม่ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ รวมถึงมีพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบต่อสังคมไทย และสังคมโลก ได้แก่ พฤติกรรม การบริโภคทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ส่งผลกระทบถึงภาวะโลกร้อน และส่งผลให้นักเรียน และเยาวชนไม่สามารถปรับตัว ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้ จึงทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ไม่พึงประสงค์ นักเรียนเกิดปัญหาด้านขาดคุณธรรมจริยธรรม เช่น การทุจริตในการสอบ การขาดความรับผิดชอบ ฟุ้งตนเองได้น้อย ติดเกม อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลให้ยากต่อการเสริมสร้าง และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2555) จึงทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) กำหนดวัตถุประสงค์ มุ่งให้มีการวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี 2) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน 3) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

สภาพปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน จากผลการสำรวจประเด็นความรุนแรงของปัญหาวิกฤตด้านคุณธรรมของผู้เรียน พบว่า นักเรียนบางส่วนขาดความมีระเบียบวินัย เข้าห้องเรียนไม่ตรงเวลาการแต่งกายไม่ถูกระเบียบ ปฏิบัติตามข้อตกลงและกติกาของโรงเรียนและห้องเรียนไม่ได้ ขาดความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ส่งงานตามกำหนด ไม่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งของเครื่องใช้ ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีการเสียสละ และไม่มีสัมมาคารวะ (ศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน) และศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า), 2559) ซึ่งกล่าวมานี้ เป็นปัญหาของสร้างเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ที่ขาดความชัดเจนของแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ หน้าที่ของโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้นำในการวางแผนพัฒนาระบบการดำเนินงานให้มีความชัดเจน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน คุณธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิดและจิตใจที่ถูกต้องดีงามของคน มีลักษณะเป็นนามธรรม ส่วนจริยธรรมเป็นการแสดงออกทางประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายใน ให้เห็นเป็นรูปธรรมบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจรับรู้พฤติกรรมเดียวกัน หรือแตกต่างกัน ซึ่งบางคนเห็นว่ายอมรับได้บางคนอาจเห็นว่าเป็นปัญหา (ประภัทร์ กุดหอม, 2560)

ดังนั้น ปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรมจริยธรรม จำเป็นต้องให้การศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างคนระบบใหม่ โดยใช้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของคุณธรรม ตระหนักถึงการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่แก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในหมวด 1 มาตรา 6 ให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในมาตรา 23 การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ รวมถึงมาตรา 24 (4) ที่กำหนดให้การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ไว้ทุกวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

จากการดำเนินการของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมที่ผ่านมา ยังไม่สามารถ บริหารจัดการให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย จากคุณธรรมของผู้เรียนที่ปรากฏอย่างชัดเจนได้ ประกอบกับ พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ที่ว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง - มีคุณธรรม 3) มีงานทำ - มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองดี รวมถึงแนวปฏิบัติในเรื่อง การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง - มีคุณธรรม ได้แก่ 1) รู้จักแยกแยะ ผิด - ชอบ ชั่ว - ดี 2) ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม 3) ปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดี สิ่งชั่ว และ

4) ช่วยกันสร้าง คนดีให้บ้านเมือง (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, 2560) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ที่จะส่งผลให้ครูและนักเรียนเกิดคุณธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ เป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมด้วยการสังเคราะห์เอกสารแหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยนำแบบสังเคราะห์เอกสารนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาหาค่า และค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ และเหมาะสมกับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ด้วยการศึกษารูปแบบที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนคุณธรรม จากโครงการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือมูลนิธิยุวสถิรคุณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้วิจัยนำผลการศึกษานวการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมด้วยตนเอง และนำร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมในเบื้องต้น จากนั้นนำข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม และจัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมในการตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบเป็นการพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบ การพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม โดยการจัดสนทนากลุ่ม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารและการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม จากนั้นนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ตามฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบการบันทึกการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม มาเป็นกรอบในการสร้างประเด็นการสนทนากลุ่ม จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาหาค่า IOC และค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้และเหมาะสมกับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ

ในการประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมไม่น้อยกว่า 5 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 724 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ที่ได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จำแนกตามจังหวัด จำนวน 254 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของ

ผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละจังหวัด กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และการใช้ภาษาหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาหาค่า IOC และค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้และเหมาะสมกับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลลัพธ์ 6) แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ เพื่อพัฒนาครูให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบอาชีพครูและเสริมสร้างจริยธรรมในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน โดยเน้นความคิดเชิงระบบและผ่านโครงการคุณธรรม และเพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาคุณธรรมโดยใช้หลักการทรงงาน หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความเป็นเจ้าของด้วยความภาคภูมิใจ

องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการทรงงาน หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความเป็นเจ้าของด้วยความภาคภูมิใจ

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ได้แก่ องค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมและหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม 2) วิธีการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ได้แก่ ครูและนักเรียน

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการพัฒนาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และ ประสิทธิผล ในการดำเนินงาน คือ 1) ครู ได้แก่ ความเป็นครูมืออาชีพ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม 2) ผู้เรียน ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม

องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการประเมินผลผลิต 2) ประเด็นการประเมิน 3) วิธีการประเมิน และ 4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่ดี และ 2) การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต้องร่วมมือกันทั้งโรงเรียน โดยดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีฉันทามติว่ามีความเหมาะสม

ผลการประเมินความความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ

รายการประเมิน	ระดับความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.16	0.47	มาก
องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ	4.27	0.56	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า	4.33	0.50	มาก
องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ	4.29	0.46	มาก
องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์	4.38	0.42	มาก
องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน	4.19	0.52	มาก
เงื่อนไขความสำเร็จ	4.22	0.41	มาก
เฉลี่ย	4.26	0.42	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ

รายการประเมิน	ระดับความเป็นประโยชน์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.55	0.43	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ	4.51	0.44	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า	4.51	0.52	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ	4.56	0.55	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์	4.42	0.61	มาก
องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน	4.56	0.54	มากที่สุด
เงื่อนไขความสำเร็จ	4.65	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ย	5.53	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการ 5) ผลลัพธ์ 6) แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แนวทางที่ได้เกิดจากการดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ค้นพบหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาการบริหารงานจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับด้านการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทำให้เกิดความกระจ่างด้านหลักการปฏิบัติ และแนวทางที่ชัดเจนผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ เพื่อพัฒนาครูให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอาชีพครู และเสริมสร้างจริยธรรมในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยเน้น ความคิดเชิงระบบ และผ่านโครงการคุณธรรม และเพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาคุณธรรมโดยใช้หลักการทรงงาน หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความเป็นเจ้าของด้วยความภาคภูมิใจ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมนั้นจำเป็นต้องพัฒนาครูและนักเรียนควบคู่ไปพร้อมกัน หากมีการกำหนดเป้าหมายที่

ชัดเจนโดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมจะสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน จะเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่พัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบและใช้โครงงานคุณธรรมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความดีงามจากการลงมือปฏิบัติจริง มุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนใฝ่หาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา และการพัฒนาศักยภาพครู เพื่อให้สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้บรรลุผลสำเร็จ โดยการพัฒนาศักยภาพครูให้มีความรู้ความสามารถในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนแบบองค์รวมได้ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการทรงงาน หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความเป็นเจ้าของด้วยความภาคภูมิใจ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมนั้นเป็นกระบวนการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่างกันด้วยความเต็มใจ เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยทุกฝ่ายมีหน้าที่ในความรับผิดชอบร่วมกัน จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในงานที่ทำร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ กล่าวถึง หลักการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมไว้ว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน ส่งเสริมการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมยังมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคนที่ ต้องระบุดจากข้างใน รวมถึงการตระหนัก และสำนึกในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบและใช้โครงการคุณธรรม เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ความดี ความงามจากการลงมือปฏิบัติจริงและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมด้วยความภาคภูมิใจ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการ ได้แก่ องค์ประกอบของคณะกรรมการ และหน้าที่ของคณะกรรมการ 2) วิธีการพัฒนาคุณธรรม ได้แก่ ครูและนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ โรงเรียนในฐานะเป็นระบบทางสังคม ที่ประกอบไปด้วยนโยบายของโรงเรียน วัฒนธรรมของโรงเรียน หลักสูตรแกนกลางและรายวิชาที่เรียนพฤติกรรมและวิธีการสอนของครู พฤติกรรมและวิธีการเรียนของนักเรียน สื่อการเรียนการสอน กระบวนการวัดและประเมินผล ปัจจัยนำเข้าป้อนและการมีส่วนร่วมของชุมชน การนิเทศ กำกับ ติดตาม ทักษะความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและการกระทำของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยนำเข้าหรือเงื่อนไขที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับ มนตา ตุลย์เมธการ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการสังเคราะห์

องค์ความรู้กระบวนการขยายผลโรงเรียนคุณธรรมในส่วนภูมิภาคและการประเมินผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมให้ประสบผลสำเร็จไม่ควรใช้การสั่งการหรือบังคับให้ทำแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียนแกนนำ ต้องหาวิธีการที่ทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียน และพร้อมที่จะทุ่มเทร่างกาย แรงใจ และร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียนด้วยความเต็มใจ (มนตา ตุลย์เมธการ และคณะ, 2560) องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายโดยการมีส่วนร่วม ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมการโดยการมีส่วนร่วม ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วม และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลโดยการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมเป็นการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการที่มีขั้นตอนชัดเจน สามารถปฏิบัติงานร่วมกันทั้งโรงเรียน (ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้เสีย) ดำเนินงานด้วยการมีส่วนร่วมและความเต็มใจ จะทำให้ทุกคนได้มีโอกาสในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริงและจะทำให้เกิดโรงเรียนคุณธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ จันทิรา ทวีพลายนต์ ที่ได้ศึกษาการจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนสัตยาไส กล่าวไว้ว่า การใช้หลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมปฏิบัติงานของบุคลากรทุกระดับ ทุกฝ่าย การดำเนินงานจะมีการกำกับ ติดตาม การประเมินการทำงานทุกสัปดาห์ โดยผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ทั้งนี้ จุดเริ่มต้นที่โรงเรียนใช้ดำเนินงานคือ การสร้างความตระหนัก และเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนให้แก่บุคลากรทุกคน (จันทิรา ทวีพลายนต์, 2558) องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และประสิทธิผลในการดำเนินงาน คือ 1) ครู ได้แก่ ความเป็นครูมืออาชีพ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์คุณธรรม 2) ผู้เรียน ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ อุดมการณ์คุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นมีกระบวนการแปรสภาพ ดำเนินการตามทฤษฎีระบบจึงเป็นประโยชน์ในการบริหารเป็นอย่างมากแนวคิดนี้จะช่วยให้การวิเคราะห์การปฏิบัติงาน หรือการบริหารการปฏิบัติงานของสถานศึกษาสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ และยังช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นด้านสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ลูนันเบิร์ก และออสติน (Lunenburg, Fred C. & Ornstein, Allan C.)กล่าวว่า ผลลัพธ์ เป็นกลไกที่สำคัญระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพความสำเร็จที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับผลลัพธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผลการดำเนินงานของครู การเจริญงอกงามของนักเรียนและบุคลากร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับฝ่ายบริหาร ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทัศนคติของนักเรียนต่อสถานศึกษาและความพึงพอใจในงานบุคลากร เป็นต้น (Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C., 2012) องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน ประกอบด้วย 1)

คณะกรรมการประเมิน 2) ประเด็นการประเมิน 3) วิธีการประเมิน และ 4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการประเมิน ประเด็นการประเมิน วิธีการประเมิน และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพบริบท การประเมินจึงเป็นหัวใจของการรับรองความสำเร็จ คุณภาพของการประเมินจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการให้คำรับรองที่เชื่อถือได้ ความเชื่อถือได้ในการประเมินเกิดจากขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน ประเมินที่ทำตามหลักการ ดังที่ ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ระบุถึงโรงเรียนมีคุณธรรมอัตลักษณ์ทำหน้าที่เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม มีโครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติ รวมทั้งการสร้างแบบอย่างที่ดี การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม และการบูรณาการคุณธรรมในชั้นเรียนครบทุกประการแล้ว โรงเรียนต้องจัดทำผลการประเมินผล เพื่อให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) และเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่ดี และ 2) การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต้องร่วมมือกันทั้งโรงเรียนโดยดำเนินงาน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่ดี จะส่งผลให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นและตัดสินใจ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรม บุคลากรมีความทุ่มเท ตั้งใจทำงานตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนด และบริหารจัดการของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม เห็นความสำคัญความตระหนักร่วมกันและมีส่วนร่วมของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า มีความเหมาะสม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการดำเนินการวิจัยได้ดำเนินงานยกร่างรูปแบบโดยใช้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ทำให้ได้ร่างรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่ชัดเจน อีกทั้ง การพัฒนารูปแบบยังดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตามหลักการในการพัฒนารูปแบบโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาตามลำดับ ซึ่งเป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนะ บัวสนธ์ ที่ได้กล่าวถึง การวิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีขั้นตอนต่อเนื่องกันตามลำดับกล่าวคือ ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานในขั้นตอนหนึ่ง ๆ จะได้รับการนำไปใช้สำหรับดำเนินงานในขั้นตอนต่อ ๆ ไป ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอนมิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด แต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน (รัตนะ บัวสนธ์, 2562) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนี้ ผู้วิจัยดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้างหรือการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยยกร่างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน โดยการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพสถานการณ์ต่าง ๆ กำหนดองค์ประกอบในรูปแบบ ผู้วิจัยคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นแล้วปรับปรุง เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม ขั้นที่ 2 การประเมินรูปแบบเพื่อทดสอบดูความเหมาะสมจากแนวคิดดังกล่าว ตาม

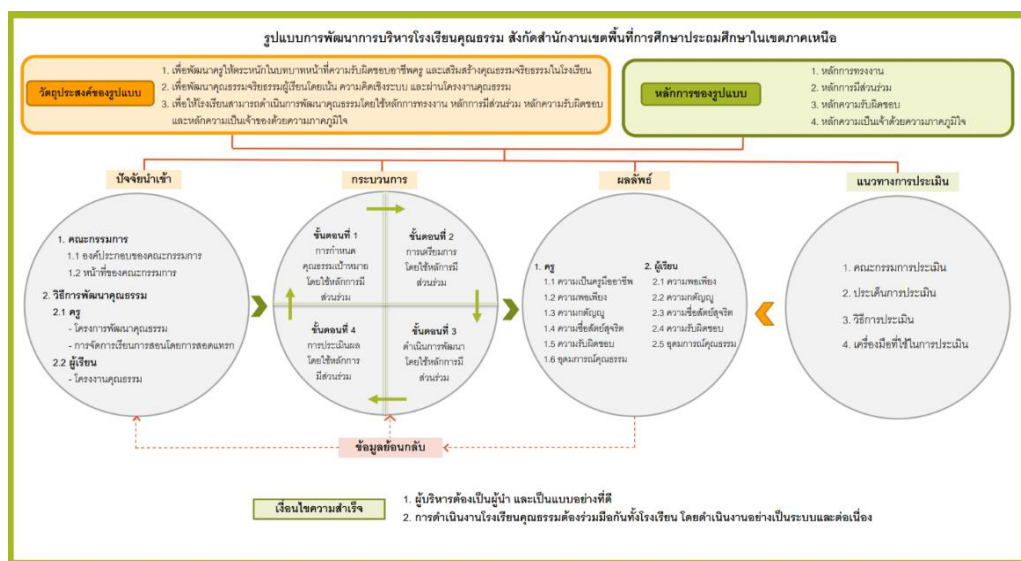

ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบที่เป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ คือ ขั้นตอนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจความคิดเห็น การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น การออกแบบรูปแบบ และการตรวจสอบ

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการพัฒนารูปแบบผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบ ที่มีองค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยง ทั้งวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ ระบบงานและกลไกของรูปแบบ วิธีดำเนินงานของรูปแบบ และแนวการประเมินรูปแบบ ซึ่งมีการอธิบายวิธีการดำเนินงานที่เข้าใจง่าย มีความชัดเจน ที่แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ชัดเจน จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตภา เบ็ญจาธิกุล ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (จิตตภา เบ็ญจาธิกุล, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม

สรุปได้ว่า เมื่อเกิดรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรมที่มีคุณภาพ บนเงื่อนไขความสำเร็จ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ และการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต้องร่วมมือกันทั้งโรงเรียน โดยดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจะส่งผลให้ครู และนักเรียนบรรลุพฤติกรรม บ่งชี้เชิงบวก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่ดี และ 2) การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต้องร่วมมือกันทั้งโรงเรียน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ควรมีการจัดประชุมร่วมระหว่างกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนและผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและแนวปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียนในภาพรวม 1.2) ควรพัฒนาครูทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เพื่อให้ครูทุกคนในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจโครงการโรงเรียนคุณธรรม สามารถเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมให้กับนักเรียนและสังคม 1.3) ควรให้หน่วยงานต้นสังกัด ผู้นำชุมชน และผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลโครงการโรงเรียนคุณธรรม 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบความร่วมมือการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมของเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.2) ควรวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2560). 20 ปี กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (พ.ศ. 2540 - 2560). กรุงเทพมหานคร: กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ.
- จันทรา ทวีพลายนต์. (2558). การจัดการศึกษาแบบคุณธรรมนำความรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนสัตยาไส. ใน หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.
- ฐิตาภา เบี้ยจาดิกุล. (2557). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

- ประภัทร์ กุดหอม. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเมตาคอนิชั่น และการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะ และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มนตา ตูลย์เมธการ และคณะ. (2560). การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการขยายผลโรงเรียน คุณธรรม จริยธรรมในส่วนภูมิภาค และการประเมินผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.
- รัตน์ะ บัวสนธ์. (2562). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า). (2559). โครงการสำรวจสถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทยภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม(องค์การมหาชน).
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). บทเส้นทางสร้างคนดี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2555). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (2012). Educational Administration: Concepts and Practices. (6th Edition) United States of America, Ohio: Wadsworth.

ดวงใจขบถ มธุสโลกันตร์: จริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชาย
ในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร*
DUANGJAI KABOT AND MADHUROSA LOKANTARA: ETHICS
REFLECTED THROUGH MAIN MALE CHARACTERS IN THE NOVEL
COLLECTION “SUPAAP BURUS JOMJONE”

จุฑามาศ ศรีระชา

Chuthamat Srirasa

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

E-mail: chuthamat@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร ประกอบด้วยนวนิยายจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องดวงใจขบถ และเรื่องมธุสโลกันตร์ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือนของสำนักงาน ก.พ. มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสารและเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมของตัวละครเอกชายปรากฏ 2 พฤติกรรม ได้แก่ 1) พฤติกรรมของคนดี และ 2) พฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง ด้านสาเหตุทางจิตใจ พบ 5 ประการ ได้แก่ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) มุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง 3) ความเชื่ออำนาจในตน 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ 5) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม และด้านพื้นฐานทางจิตใจ พบ 3 ประการ ได้แก่ 1) สติปัญญา 2) ประสบการณ์ทางสังคม และ 3) สุขภาพจิตดี จริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมทางจริยธรรม สาเหตุทางจิตใจ และพื้นฐานทางจิตใจ ล้วนมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และไม่สามารถขาดส่วนใดส่วนหนึ่งได้ สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลจะเจริญเติบโตพัฒนาเป็นคนดีมีจริยธรรมย่อมต้องผ่านกระบวนการการขัดเกลา ประสบการณ์ รวมถึงพื้นที่และโอกาสให้บุคคลได้แสดงความคิดและความสามารถ ซึ่งตัวละครเอกชายถือเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม พร้อมทั้งทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ว่า เมื่อเป็นผู้มี

* Received 20 June 2022; Revised 19 July 2022; Accepted 22 July 2022

จริยธรรมแล้วย่อมนำสิ่งดี ๆ มาสู่ชีวิตของตนและผู้อื่น จึงถือได้ว่านวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรเป็นนวนิยายที่นำเสนอเรื่องราวทางจริยธรรมได้อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: ดวงใจขบถ, มธุรสโลกันตร์, จริยธรรม, ตัวละครเอกชาย, นวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร

Abstract

The objectives of this research article were to examine ethics reflected through main male characters in 2 novels namely Duangjai Kabot and Madhurosa Lokantara in the novel collection entitled Supaap Burus Jomjone. Thai Psychological Theory of Moral and Work Behavior proposed by Duangduen Bhanthumnawin and the Manual for Ethical Development and Promotion in Civil Servant of Office of the Civil Service Commission were used as the analysis framework. This study employed documentary research approach and descriptive analysis was used to present the results. The results showed two types of ethical behavior: behavior for well doer and behavior for virtuous and masterful individual. In terms of psychological reasons, there are 5 reasons found including 1) ethical logic, 2) future-orientation and self-regulation, 3) internal locus, 4) achievement motivation, and 5) attitude, morality and value. In terms of psychological basis, there are 3 factors found including 1) intelligence 2) societal experience and 3) good mental health. It can be claimed that ethical behavior, psychological reasons, and psychological basis are interrelated and inseparable. This means nurture, experience and opportunity altogether play important role in incubating ethics in an individual. As seen from the studied characters, they were created to be ethical role models for readers and allow the readers to learn that ones with ethical attributes can gain good to their and other's lives. Therefore, this novel collection well portrays ethics and is a good novel collection for readers.

Keywords: Duangjai Kabot, Madhurosa Lokantara, Ethical principle, Main male characters, Novelcollection "Supaap Burus Jomjone"

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า จริยธรรม ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

กล่าวโดยสรุป คำว่า จริยธรรม หมายถึง หลักการประพัตินให้อยู่บนความดีและความถูกต้องตามหลักธรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดความดีงาม เช่น มีระเบียบวินัยต่อตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รวมทั้งมีความเสียสละต่อผู้อื่น เป็นต้น หลักจริยธรรมมีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะกับการพัฒนาประเทศ เนื่องจากว่าประเทศใดที่จะสามารถพัฒนาให้เกิดความเจริญและทัดเทียมอารยประเทศได้นั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นจากพัฒนาประชากรที่อยู่ในประเทศให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ เพราะเมื่อประเทศมีประชากรที่มีคุณภาพแล้วย่อมทำให้เกิดการขับเคลื่อนและพัฒนาไปในทางที่ดีและเจริญอย่างรวดเร็ว ดังนั้นหลักจริยธรรมจึงเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานที่ประชาชนควรมีและพึงปฏิบัติ

สำหรับประเทศไทยนั้นในด้านการพัฒนาจริยธรรมให้แก่ประชาชนมีการปลูกฝังจริยธรรมมาอย่างยาวนาน เพื่อสร้างประชาชนที่มีคุณภาพจากภายในจิตใจสู่ภายนอก โดยการปลูกฝังจริยธรรมนี้สามารถกระทำผ่านหลายช่องทาง เช่น การสอนเรื่องจริยธรรมโดยตรงผ่านการฟังธรรมะ การสอดแทรกหลักจริยธรรมผ่านการเล่านิทาน การนำเสนอจริยธรรมผ่านตัวละครที่ปรากฏในวรรณคดีและวรรณกรรม รวมถึงการนำเสนอจริยธรรมในละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นต้น อีกทั้งด้านการศึกษายังให้ความสำคัญในเรื่องของการปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยพบว่า มีผู้สนใจศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมในคนไทยตั้งแต่ช่วงวัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง เช่น งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้การละเล่นของเด็กไทย (สุภาวดี ศรีวรรณะ, 2537) งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งร่วมกับกิจกรรมผ่านเฟซบุ๊ก ในรายวิชา วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล เรื่อง จริยธรรมทางวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร (ราชการ สังขวดี, 2559) และงานวิจัยเรื่อง กลวิธีสื่อคุณธรรมและจริยธรรมในนวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม (พ.ศ. 2556 - 2557) (พัชรพร สาลี, 2560) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา มีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมประชากรไทยในหลายกลุ่มบุคคล และเป็นจุดที่น่าสังเกตว่าแม้ระยะเวลาจะผ่านไปซึ่งอาจทำให้วิถีการดำรงชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการดำรงชีวิตที่มีสื่อสมัยใหม่เข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น แต่การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปลูกฝังด้านจริยธรรมยังคงอยู่และมีผลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมที่กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น ยังมีนักวิชาการที่สนใจเกี่ยวกับการศึกษาจริยธรรมในคนไทยและคิดค้นทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาจริยธรรม เรียกว่า “ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม” ผู้คิดค้นทฤษฎีนี้ คือ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้เสนอทฤษฎีที่อธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะทางจิตกับพฤติกรรมของบุคคลได้เป็นอย่างดี ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ให้รายละเอียดไว้ว่า มีส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนดอกและผล ส่วนลำต้น และส่วนราก ส่วนแรกคือ ดอกและผล แสดงถึงพฤติกรรมการ

ทำความเข้าใจความชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ส่วนที่สองคือ ส่วนลำดับประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้านคือ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง 3) ความเชื่ออำนาจในตน 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ 5) ทศณคติ คุณธรรม และค่านิยม และส่วนที่สาม คือ รากของต้นไม้ ซึ่งเป็นจิตลักษณะกลุ่มที่สองมี 3 ด้านคือ 1) สติปัญญา 2) ประสบการณ์ทางสังคม และ 3) สุขภาพจิต (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2539) ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการศึกษาด้านจริยธรรมในสังคมไทย เพราะผู้สร้างทฤษฎีได้ใช้ความรู้ ประสบการณ์ ผลงานวิจัยของตนเองและนักวิจัยท่านอื่น ๆ ที่ศึกษาจากกลุ่มประชากรในสังคมไทยมาอย่างกว้างขวาง จากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านจริยธรรม แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยได้ศึกษาและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมของบุคคลในหลากหลายกลุ่ม หรือแม้กระทั่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรม เช่น นิทาน เรื่องสั้น และนวนิยาย เป็นต้น

นวนิยายหลายเรื่องได้มีการนำเสนอเรื่องราวทางจริยธรรมผ่านการกระทำของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าผลของการกระทำของตัวละครนั้น ในตอนจบของเรื่องจะได้รับผลของการกระทำอย่างไรบ้าง นวนิยายบางเรื่องได้แสดงให้เห็นโดยตรงว่าหากกระทำความดีแล้วก็จะได้รับผลดีเป็นการตอบแทน แต่หากกระทำความชั่วผลที่ตามมาก็จะได้รับความชั่วร้ายเข้ามาในชีวิต ในขณะที่นวนิยายบางเรื่องไม่ได้แสดงผลของการกระทำให้ผู้อ่านทราบโดยตรง แต่ให้ผู้อ่านได้คิดและพิจารณาจากการกระทำของตัวละครว่าจะเกิดผลลัพธ์ที่ตามมาอย่างไร ดังนั้นการแสดงให้เห็นการกระทำและผลที่ตามมาของตัวละครในนวนิยายดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นเรื่องราวการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ผู้อ่านทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถพิจารณาได้ว่าเราควรดำรงชีวิตและปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้เกิดความสุขสงบทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

กล่าวถึงนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรประกอบไปด้วยนวนิยายจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ นวนิยายเรื่องดวงใจขบถและนวนิยายเรื่องมรสุโลกันตร์ นวนิยายชุดนี้เป็นนวนิยายที่มีฉากย้อนยุคอยู่ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2500 มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างตัวละครเอกชายและตัวละครเอกหญิงที่ต้องร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์รักแท้ นวนิยายชุดนี้เกิดจากการร่วมมือระหว่างนักเขียนสองท่าน โดยความพิเศษของนวนิยายชุดนี้คือ ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นฝาแฝดที่มีใบหน้าเหมือนกันแต่ด้านนิสัยและบุคลิกมีความแตกต่างกัน โดยนวนิยายเรื่องดวงใจขบถ ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นแฝดผู้น้อง ซึ่งเป็นตัวแทนของชายที่มีความเป็นสุภาพบุรุษประกอบอาชีพรับราชการทหารในหน่วยรบพิเศษ ส่วนนวนิยายเรื่องมรสุโลกันตร์ ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นแฝดผู้พี่ ซึ่งเป็นตัวแทนของสุภาพบุรุษในคราบของจอมโจร ผู้ซึ่งมีความเก่งกล้าและมีคาถาอาคมทำให้ทางการไม่สามารถจับตัวได้ ในขณะเดียวกันตัวละครเอกฝ่ายชายทั้งสอง

เรื่องได้แสดงการกระทำที่บ่งบอกว่าเป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ใดที่เป็นเหตุให้นำพาไปสู่ความเสียหาย ตัวละครเอกทั้งสองเรื่องจะมีหลักจริยธรรมนำทางชีวิตและไม่ปฏิบัติตนไปสู่หนทางแห่งหายนะ ซึ่งผลจากการกระทำของตัวละครเอกชายทั้งสองเรื่องนั้นทำให้เกิดผลดีต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ดวงใจชลบท มรุตสโลกันตร์: จริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร” ด้วยการนำทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2539) และคู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือนของ สำนักงาน ก.พ. (สำนักงาน ก.พ., 2561) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ซึ่งเป็นการนำทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ศึกษาโดยคนไทยมาวิเคราะห์ผ่าน ตัวละครในวรรณกรรมไทย บทความวิจัยนี้จะแสดงให้เห็นการบูรณาการของศาสตร์ต่างสาขาทางด้านวรรณกรรมไทยกับทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา ซึ่งเป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ในการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นจริยธรรมที่ปรากฏผ่านการกระทำของตัวละครเอกชาย โดยผลการวิจัยจะทำให้ได้รูปแบบการศึกษาจริยธรรมในตัวละครเอกชายผ่านทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ทำให้ผู้ที่สนใจสามารถนำไปเป็นกรอบในการศึกษาจริยธรรมในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร ได้แก่ 1) นวนิยายเรื่องดวงใจชลบท ผู้เขียนคือ ณาตรา พิมพ์รวมเล่มครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2559 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ และ 2) นวนิยายเรื่องมรุตสโลกันตร์ ผู้เขียนคือ อุมาริการ์ พิมพ์ครั้งที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2560 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ

2. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ในประเด็นจริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร โดยผู้วิจัยใช้ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2539) และคู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ของ สำนักงาน ก.พ. (2561) (สำนักงาน ก.พ., 2561) มาปรับเป็นกรอบในการวิเคราะห์นวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร เนื่องจากตัวละครเอก

ชายได้แสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งบ่งบอกว่าเป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตอันปรากฏในนวนิยายชุดนี้อย่างชัดเจน

3. ชั้นสรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

4. ชั้นนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องดวงใจขบถ มธฺรสถกัณตฺร: จริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร ผู้วิจัยพบว่า ตัวละครเอกฝ่ายชายทั้งสองเรื่องได้แสดงการกระทำที่บ่งบอกว่าเป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเกิดเหตุการณ์ใดที่เป็นเหตุให้นำพาไปสู่ความเสียหาย ตัวละครเอกทั้งสองเรื่องจะมีหลักจริยธรรมนำทางชีวิต ซึ่งผลจากการกระทำของตัวละครเอกทั้งสองเรื่องนั้นทำให้เกิดผลดีต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง ดังในนวนิยายเรื่องดวงใจขบถ กล่าวถึงตอนที่พสุต้องเดินทางอยู่ในป่าสองต่อสองกับเจ้าแสงจันทา ซึ่งเป็นเจ้าหญิงแห่งรัฐไทรหลวง พสุต้องพาเจ้าแสงจันทาหนีพวกกบฏที่ตามล่าเธอ การต่อสู้และร่วมเป็นร่วมตายของทั้งสองคน ก่อให้เกิดเป็นความรักขึ้นท่ามกลางการหนีเอาชีวิตรอด เมื่อทั้งสองมีโอกาสดูด้วยกันในป่าตามลำพัง พสุจึงต้องทำตามสัญญาว่าจะรักษาเกียรติของเจ้าแสงจันทา ด้วยการไม่กระทำการอะไรเกินเลยต่อเธอ แม้ว่าบรรยากาศจะเป็นใจ และมีโอกาสให้พสุได้แสดงความรักต่อเจ้าแสงจันทาก็ตาม แต่พสุก็มีคติเตือนใจอยู่เสมอว่า “ลูกผู้ชายต้องให้เกียรติผู้หญิง” โดยการไม่ชิงสุกก่อนห่าม อีกทั้งเจ้าแสงจันทามีคู่มั่นอยู่แล้ว พสุจึงหักห้ามใจไม่ให้เกิดการเกินเลยและรอนันที่จะได้เริ่มต้นชีวิตคู่กับเจ้าแสงจันทาอย่างถูกต้อง ซึ่งการกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมในส่วนของดอกและผล เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ทำร้าย ทำลาย หรือเบียดเบียนให้ผู้อื่นเดือดร้อน เพราะหากพสุได้ล่วงเกินเจ้าแสงจันทาจะส่งผลให้เจ้าแสงจันทาเสื่อมเสียเกียรติและกระทำผิดต่อของคู่มั่นของเธอ ดังนั้นการรักษาเกียรติของเจ้าแสงจันทาคือการแสดงพฤติกรรมการมีจริยธรรมของพสุ ดังเนื้อหาในนวนิยาย ความว่า

“สัญญาของลูกผู้ชาย...เมื่อรับปากแล้ว จะกลืนคำพูดของตัวเองไม่ได้ จนกว่าจะทำให้สำเร็จ”

“ฉันขอโทษค่ะ” เธอพิมพ์น้ำหน้าเศร้า ๆ

“คุณไม่จำเป็นต้องขอโทษเลย ผมดีใจต่างหากล่ะ ที่มีโอกาสได้จับหวาน ๆ จากคุณ” เขาจับคางของเธอขยับไปมาเบา ๆ “เพียงแต่...พ่อกับแม่ของผมสอนผมเสมอว่า ลูกผู้ชายต้องให้เกียรติผู้หญิงและคุณยังเป็นถึง เจ้าหญิงแห่งรัฐไทรหลวง คุณจะมาเสื่อมเสียเกียรติเพราะผมไม่ได้ คุณจะต้องกลับไปอย่างไร้ลทิน”

“คุณทำให้ฉันละอายใจเหลือเกิน” เธอพูดเสียงลั่นเครือ พลูรีบจับมือเธอขึ้นมาจูบ
“ไม่ใช่ความผิดของคุณสักหน่อย ผมต่างหากละที่ชักจูงหญิงสาวไม่ประสาอย่างคุณ
ผมไม่ควรจูบคุณตั้งแต่แรกด้วยซ้ำ แต่ผมก็ห้ามใจตัวเองไม่ได้ ดังนั้นแค่ได้จูบสักนิดก็ยิ่งดี คงทำ
ให้ผมนอนหลับสบายไปทั้งคืน...”

“แต่ฉันก็ยังทำผิดประเพณีอยู่ดี”

“อย่าพูดอย่างนั้นสิเจ้าน้องจ้อย เราห้ามหัวใจไม่ได้ แต่อย่างน้อยเราก็จะไม่ยอมทำผิด
ไปมากกว่านี้ วันหน้าจะมีใครมาว่าเจ้าน้องไม่ได้”

“ค่ะ” เธอยิ้มลั่น ๆ พลูจึงดึงเธอเข้ามากอดอีกครั้ง และโยกตัวไปมาคล้ายปลอบโยน
เล็กน้อย

“ผมจะรอนะ...เจ้าน้องจ้อย รอวันที่คุณไม่มีพันธะใด ๆ อีกแล้ว ถึงวันนั้นเราสองคนคง
จะได้เริ่มต้นอย่างถูกต้อง และยุพราชจะมากล่าวหาผมไม่ได้อีกว่าแย่งคุณมาจากคู่หมั้น”
(ณารา, 2559)

ทางด้านตัวละครภูผาหรือเสือดา ในนวนิยายเรื่องมธุรสโลกันตร์ แม้จะเป็นจอมโจรที่
เก่งกาจและหาตัวจับได้ยาก แต่สิ่งหนึ่งที่เสือดาต้องปฏิบัติเป็นประจำและตรงข้ามกับวิถีปฏิบัติ
ของความเป็นโจรคือการเคร่งครัดในเรื่องศีลห้า สำหรับบุคคลทั่วไปการรักษาศีลให้ครบทั้งห้า
ข้อนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก อาจจะด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยให้สามารถ
ปฏิบัติตามศีลทั้งห้าข้อได้ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภูผาผู้ซึ่งเป็นจอมโจรที่ต้องออกปล้นตามคำสั่ง
ของเสือด่าน ภูผาต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลห้าอย่างเคร่งครัดซึ่งเป็นเรื่องที่ยากกว่าบุคคลอื่นอีก
หลายเท่า เพราะด้วยปัจจัยในการดำรงชีวิตของจอมโจรที่ไม่เอื้อต่อการถือศีลห้า ทำให้เป็น
อุปสรรคอย่างมาก เช่น การดื่มเหล้า การฆ่าคน การพูดปด การประพฤติดินในกาม เป็นต้น แต่ภูผา
ก็พยายามที่จะรักษาศีลห้าไว้ให้ได้มากที่สุด เพราะภูผามีอาคม ของขลัง อีกทั้งจิตใจเบื่องลิก
ของภูผานั้นเป็นคนดี มีศีลธรรม พยายามช่วยเหลือคนยากจน หากไม่จำเป็นภูผาจะไม่เช่นฆ่า
หรือทำร้ายผู้อื่น การถือศีลห้าของภูผานี้ถือเป็นการแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลัก
จริยธรรมในทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมเช่นเดียวกับการกระทำของพลูในนวนิยายเรื่องดวงใจขบถ
คือส่วนของดอกและผลซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมการทำความดี ละเว้นความชั่ว อันเป็น
พฤติกรรมของคนดี ดังในบทบรรยายถึงการถือศีลห้าของภูผา ความว่า

ภูผาเองก็รู้ดีว่าการเล่นอาคมหรืออาบน้ำว่านศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงสักยันต์สำคัญบน
ร่างกาย ทำให้เขาต้องให้สัจจะครูบาอาจารย์ที่สอนวิชาว่าจะต้องรักษาศีลให้ได้อย่างน้อยสอง
หรือสามในห้าข้อในยามปกติ แต่สำหรับวันพระแล้ว จะต้องรักษาให้ได้ครบบริบูรณ์ทั้ง
ห้าข้อ

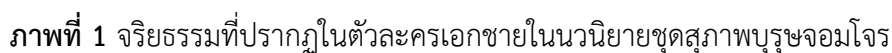
ดังนั้นเมื่อเลี้ยงข้อหนึ่งกับข้อสองไม่ได้ ชายหนุ่มก็ต้องไม่กินเหล้า ไม่พูดปด และไม่ประพฤติดีในกาม

เรื่องกินเหล้านั้น เขากินเฉพาะคราวจำเป็น และไม่เคยเมามายจนขาดสติเหมือนคนอื่นสักที

เรื่องโกหก ภูผาเป็นคนรักษาสัจจะ พูดคำไหนคำนั้น หรือถ้าไม่เช่นนั้นก็ไม่พูดเลยเพื่อเลี่ยงปัญหา เลยดูเหมือนเขาจะเป็นคนเย็นชาและใจดำอยู่บ้าง

ส่วนข้อกาเม ชายหนุ่มจะข้องเกี่ยวกับผู้หญิงที่เต็มใจ หรือพ่อแม่ฝ่ายนั้นเต็มใจยกให้เท่านั้น ที่สำคัญเขาจะไม่นอนกับโสเภณีเด็ดขาด! (อุมาริการ์, 2560)

จากตัวอย่างการวิเคราะห์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรเป็นผู้มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสรุปการศึกษากิจวัตรธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรโดยวิเคราะห์ผ่านกรอบทฤษฎีต้นไม้งานจริยธรรมดังภาพต่อไปนี้

จากการศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรพบว่าพฤติกรรมที่แสดงออกของตัวละครเอกชายจากนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร ตัวละครเอกชายได้แสดงพฤติกรรมของคนดี แบ่งเป็น 2 พฤติกรรม ประกอบไปด้วย พฤติกรรมไม่

เปิดเผยตนเองและพฤติกรรมไม่เปิดเผยผู้อื่น ซึ่งทั้ง 2 พฤติกรรมสามารถแบ่งเป็น พฤติกรรมย่อยได้ดังนี้ พฤติกรรมไม่เปิดเผยตนเอง พบทั้งสิ้น 4 พฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรม รู้จักปล่อยวาง พฤติกรรมสวดมนต์ก่อนเข้านอน พฤติกรรมเลือกคบคนดี และพฤติกรรมเชื่อฟัง คำสั่งสอนของผู้ปรารณาดี ทางด้านพฤติกรรมไม่เปิดเผยผู้อื่น พบทั้งสิ้น 7 พฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมไม่ลอบทำร้ายศัตรู พฤติกรรมช่วยเหลือผู้ที่ลำบาก พฤติกรรมให้เกียรติสุภาพสตรี พฤติกรรมตอบแทนน้ำใจผู้ปรารณาดี พฤติกรรมกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรมรักษาศีลห้า และพฤติกรรมวางตัวเป็นคนรักอย่างเหมาะสม ส่วนพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง แบ่งเป็น 2 พฤติกรรม ประกอบไปด้วย พฤติกรรมรับผิดชอบและพฤติกรรมพัฒนา ซึ่งทั้ง 2 พฤติกรรม สามารถแบ่งเป็นพฤติกรรมย่อยได้ดังนี้ พฤติกรรมรับผิดชอบพบทั้งสิ้น 2 พฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมรับผิดชอบต่อภาระของตนเอง และพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ทางด้านพฤติกรรมพัฒนา พบทั้งสิ้น 2 พฤติกรรม ได้แก่ พฤติกรรมพัฒนาตนเอง ได้แก่ พฤติกรรมฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ พฤติกรรมตั้งใจเรียน ส่วนพฤติกรรมพัฒนาผู้อื่น ได้แก่ พฤติกรรมสนับสนุนการทำงานของผู้อื่น พฤติกรรมปรับเปลี่ยนผู้อื่นให้เป็นไปในทางที่ดี

ในการวิเคราะห์สาเหตุทางจิตใจของตัวละครเอกชาย พบว่าตัวละครเอกชายมีสาเหตุทางจิตใจด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม พบทั้งสิ้น 2 ประการ ได้แก่ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ควบคุมตนเองได้ และยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และการใช้เหตุผลในการเลือกกระทำพฤติกรรม สาเหตุทางจิตใจด้านมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง พบทั้งสิ้น 2 ประการ ได้แก่ การคาดการณ์อนาคตและไม่ประมาท และการควบคุมตนเองทั้งในด้านความคิดและการกระทำ สาเหตุทางจิตใจด้านความเชื่ออำนาจในตน พบทั้งสิ้น 1 ประการ ได้แก่ การเชื่อว่าตนสามารถควบคุมเหตุการณ์และก้าวผ่านไปได้ สาเหตุทางจิตใจด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบทั้งสิ้น 2 ประการ ได้แก่ การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และการทำลายขุมโจรและนำคนผิดมารับโทษ สาเหตุทางจิตใจด้านทัศนคติ คุณธรรม และค่านิยม ด้านทัศนคติ พบทั้งสิ้น 2 ประการ ได้แก่ การรู้ว่าสิ่งใดควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ และ การรู้จักประมาณตน ด้านคุณธรรม พบทั้งสิ้น 2 ประการ ได้แก่ การแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และการทำลายคนชั่วเพื่อช่วยเหลือคนดี และด้านค่านิยม พบทั้งสิ้น 1 ประการ ได้แก่ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจะช่วยยกระดับบุคคลให้มีความเท่าเทียมกัน

อีกประการคือการวิเคราะห์พื้นฐานทางจิตใจของตัวละครเอกชาย พบว่าตัวละครเอกชายมีพื้นฐานทางจิตใจด้านสติปัญญา พบทั้งสิ้น 4 ประการ ได้แก่ การเล็งดูและแบบอย่างจากครอบครัวมีผลต่อการพัฒนาทางสติปัญญา การพิจารณาเหตุผลก่อนตัดสินใจแสดงพฤติกรรม การเป็นบุคคลช่างสังเกต มีปฏิภาณ ไหวพริบ และการหมั่นศึกษาหาความรู้ แม้สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย พื้นฐานทางจิตใจด้านประสบการณ์ทางสังคม พบทั้งสิ้น 2 ประการ ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติภารกิจของหน่วยรบพิเศษ และการเข้าใจและเอาใจใส่บุคคลรอบข้าง ส่วนพื้นฐานทางจิตใจด้านสุขภาพจิตดี พบทั้งสิ้น 2 ประการ ได้แก่ การมีสติ

ไม่วิตกกังวลหรือหวาดกลัวมากเกินไป และการมีเมตตาและช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน

การศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานทางจิตใจกับสาเหตุทางจิตใจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรมของตัวละครเอกชาย การวิเคราะห์นวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรผ่านทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม เปรียบเทียบให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนเสมือนต้นไม้ที่แตกต่างสายพันธุ์กันออกไป จึงเติบโตเป็นต้นไม้ที่แตกต่างกัน มีความสวยงาม มีลักษณะเฉพาะ และผลิดอกออกผลที่แตกต่างกัน แต่สิ่งสำคัญที่จะทำให้ต้นไม้แต่ละต้นเติบโตได้นั้นขึ้นอยู่กับ การเลี้ยงดู การดูแลเอาใจใส่ จึงไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่า การที่บุคคลจะเป็นคนดีและคนเก่งของสังคมได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วยการที่ตัวบุคคลจะต้องมีพื้นฐานที่ดี ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดี รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ช่วยเหลือหล่อหลอมให้เติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม ดังนั้นการนำทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมมาใช้ในการศึกษาตัวละครเอกชายในนวนิยายจึงแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานทางจิตใจกับสาเหตุทางจิตใจที่ส่งผลให้ตัวละครเอกชายแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม

ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า พื้นฐานทางจิตใจและสาเหตุทางจิตใจส่งผลให้ตัวละครเอกชายแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างไร กล่าวคือ การที่ตัวละครเอกชายจะแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมออกมาได้นั้นจะต้องมีพื้นฐานทางจิตใจที่ดีทั้ง 3 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสติปัญญา ประสพการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิตดี ซึ่งพื้นฐานทางจิตใจเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครเอกชายนั้นได้รับการเลี้ยงดูและมีแบบอย่างจากครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ทั้งทางด้านความห่วงใย ความอบอุ่น รวมถึงการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี เมื่อตัวละครเอกชายต้องพบเจออุปสรรคต่าง ๆ ย่อมทำให้ผ่านพ้นไปด้วยความเข้มแข็ง เพราะมีครอบครัวและบุคคลที่รักคอยเป็นกำลังใจและเป็นแรงสนับสนุน ในด้านการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคม ตัวละครเอกชายได้เรียนรู้ประสบการณ์จากการใช้ชีวิตและการทำงาน ทำให้เป็นผู้มีสติ มีความรอบคอบ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ประกอบกับตัวละครเอกชายเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี ส่งผลให้ไม่เกิดความวิตกกังวลมากเกินไปและมีสติในการแก้ปัญหา เมื่อตัวละครเอกชายมีพื้นฐานทางจิตใจที่ดี จึงเปรียบเป็นรากฐานของต้นไม้ที่มีความแข็งแรง คงทน และมั่นคง พร้อมทั้งจะเป็นแหล่งลำเลียงน้ำให้ต้นไม้นั้นให้ดำรงคงอยู่ ทั้งยังเป็นบ่อเกิดพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ดีที่จะช่วยส่งไปยังลำต้นเพื่อลำเลียงไปเป็นดอกและผลที่สมบูรณ์

ในส่วนต่อมาคือ สาเหตุทางจิตใจทั้ง 5 ด้าน ประกอบไปด้วย เหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทัศนคติคุณธรรม และค่านิยม ซึ่งสาเหตุทางจิตใจทั้ง 5 ด้านเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครเอกชายเป็นผู้ที่คุณลักษณะสามารถควบคุม คาดการณ์ ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเองไม่ประมาทให้ความสำคัญกับการศึกษา เป็นผู้มีความทะเยอทะยาน มีแรงจูงใจในการทำสิ่งที่ตั้งเป้าหมายให้สำเร็จ

รวมทั้งเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ล้วนเป็นแรงขับเคลื่อนและผลักดันให้ตัวละครเอกชายสามารถแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมได้ สาเหตุทางจิตใจจึงเป็นกำลังสำคัญในการลำเลียงพื้นฐานทางจิตใจ เพื่อส่งต่อและขับเคลื่อนให้ตัวละครเอกชายแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม

ดังนั้นพื้นฐานทางจิตใจและสาเหตุทางจิตใจเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้ตัวละครเอกชายแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมในทางที่ดีได้อย่างเหมาะสม พฤติกรรมที่ตัวละครเอกชายแสดงออกมาล้วนเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ส่งผลดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น จึงเห็นได้ว่าพื้นฐานทางจิตใจ สาเหตุทางจิตใจ และพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ตัวละครเอกชายแสดงออกมานั้น ล้วนมีความสัมพันธ์ มีความเชื่อมโยง และไม่สามารถขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปได้ โดยการศึกษาจริยธรรมในตัวละครเอกชายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าบุคคลจะเจริญเติบโตพัฒนาไปเป็นคนดี มีจริยธรรมย่อมต้องผ่านกระบวนการการขัดเกลา ประสบการณ์ต่าง ๆ รวมถึงพื้นที่และโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นได้แสดงความสามารถ ซึ่งตัวละครเอกชายจากนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรถือเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม พร้อมทั้งให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ว่า เมื่อเป็นผู้มีจริยธรรมแล้วย่อมนำสิ่งดี ๆ มาสู่ชีวิตของตนและผู้อื่นอย่างไร

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “นวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร: จริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชาย” มีประเด็นที่น่าสนใจและควรพิจารณาทั้งหมด 2 ประเด็น ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของนวนิยายในการให้ความบันเทิงและถ่ายทอดจริยธรรมผ่านตัวละครเอกชายใน นวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร เป็นที่น่าสนใจได้ว่า ปัจจุบันในสังคมไทยเกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเกิดโรคระบาด มลพิษทางอากาศ อาชญากรรม และการทุจริต เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลกระทบต่อให้ตัวบุคคลได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมไทย ดังนั้นในทุกภาคส่วนจึงมีการส่งเสริมและวางแผนเพื่อร่วมมือแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไทยให้มีความเจริญทัดเทียมอารยประเทศ การเริ่มแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไทยให้ได้ผลดีที่สุดนั่นคือการเริ่มพัฒนาที่ตัวบุคคล โดยการฝึกฝนตัวบุคคลให้รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้ว่าสิ่งใดควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ รับผิดชอบหน้าที่ของตน พัฒนาดตนเองอยู่เสมอ ปลูกกระแสสำนึกทำเพื่อส่วนรวม และคำนึงถึงผู้อื่นให้มากขึ้น

ในแวดวงวรรณกรรมถือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ช่วยในการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมเพื่อ ความเป็นบันเทิงและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งพัฒนาสังคมไทย โดยเฉพาะการนำเสนองานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย โดยนวนิยายเกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานของนักเขียนซึ่งเป็นบุคคลในสังคม นวนิยายแต่ละประเภท ไม่ว่าจะเป็นนวนิยายแนวสืบสวน สอบสวน นวนิยายการเมือง นวนิยายสำหรับเยาวชน รวมถึงนวนิยายรัก เป็นต้น ย่อมมีบทบาท

หน้าที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเป็นหลักแล้ว ผู้เขียนนวนิยายแต่ละประเภทยังได้นำเสนอแนวคิดหลักของเรื่อง ตลอดจนแฝงเรื่องราวของคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งสะท้อนสภาพสังคมผ่านการร้อยเรียงตัวอักษร นอกจากนี้นวนิยายยังมีส่วนช่วยส่งเสริมและนำเสนอในเรื่องคุณงามความดีที่ควรปฏิบัติ แสดงให้เห็นผ่านพฤติกรรมของตัวละครว่า หากตัวละครใดที่กระทำพฤติกรรมที่ดีย่อมได้รับผลดี แต่หากตัวละครใดที่กระทำพฤติกรรมที่ไม่ดีย่อมได้รับผลที่ไม่ดีตามมาเช่นกัน ดังในงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมจริยธรรมของตัวละครเอกชาวจีนในนวนิยายไทยของ นิษฐา จันทปัญญาศิลป์ ที่กล่าวเกี่ยวกับการนำนวนิยายมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความว่า

ปัจจุบัน วิถีชีวิตตามกระแสเศรษฐกิจสมัยใหม่ทำให้คนเร่งรีบทำมาหากิน มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ผิดจากศีลธรรมวัฒนธรรม เป็นสังคมที่นำมาซึ่งความสับสนอลเวง มีผลลบต่อการพัฒนา เกิดสภาวะที่ไม่พึงปรารถนามาก เพื่อแก้ปัญหาความเสื่อมจากสภาพการณ์ที่ประเทศชาติเจริญแต่วัตถุแต่ขาดความเจริญทางด้านจิตใจ สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นวนิยายจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการให้ความรู้ ปลุกฝังค่านิยมที่ดี และพัฒนาให้พฤติกรรมจริยธรรมเกิดขึ้น (นิษฐา จันทปัญญาศิลป์, 2541)

เห็นได้ว่านวนิยายเป็นส่วนสำคัญและมีอิทธิพลที่จะทำให้อ่านคล้อยตามและมีพฤติกรรมตามตัวละคร นอกจากนี้นวนิยายบางเรื่องที่ได้รับการนิยมนำไปดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสื่ออื่น ๆ จนกลายเป็นกระแสความนิยมของสังคม ทำให้เกิดอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industries) เกิดการส่งเสริมและถ่ายทอดความเป็นไทยรวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม ผ่านวรรณกรรมสู่สายตาคนทั่วโลก ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคมในด้านคุณภาพของประชากรและด้านเศรษฐกิจ และยังทำให้คนไทยตระหนักเห็นคุณค่าของวรรณกรรมไทยที่เกิดจากการจากความสามารถของนักเขียนไทยอีกด้วย

กล่าวถึงนักเขียนนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร คือ ณาตราและอุมาริการ์ มีผลงานการประพันธ์นวนิยายที่มีชื่อเสียงอยู่หลายเรื่อง นวนิยายของทั้ง 2 ท่านได้รับความนิยมจนมีผู้สร้างละครโทรทัศน์หลายท่านสนใจนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ ละครที่ดัดแปลงมาจากผลงานนวนิยายของณาตรา เช่น ละครเรื่องสุภาพบุรุษจุฑาเทพ ตอน คุณชายธราธร ละครเรื่องรอยรักหักเหลี่ยมตะวัน เป็นต้น ละครที่ดัดแปลงมาจากผลงานนวนิยายของ อุมาริการ์ เช่น เรื่องสร้อยสะบันงา เรื่องเพลิงฉิมพลี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนวนิยายชุดที่ณาตรากับอุมาริการ์เขียนร่วมกันและได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้อ่าน เห็นได้จากการตีพิมพ์นวนิยายเรื่องมธุรสโลกันตร์ถึง 4 ครั้ง อีกทั้งยังมีผู้สร้างละครโทรทัศน์นำไปดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ คือนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร ประกอบด้วยนวนิยาย 2 เรื่อง คือ ดวงใจขอบ ผู้เขียนคือ ณาตรา

และมธุรสโลกันตร์ ผู้เขียนคือ อุมาริการ์ เมื่อละครทั้ง 2 เรื่องออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7 ก็ยังได้รับกระแสตอบรับจากผู้ชมเป็นอย่างดี เห็นได้จาก DARADAILY ได้กล่าวถึงความนิยมของผู้ชมในการดูละครเรื่องดวงใจขบถและละครเรื่องมธุรสโลกันตร์ ความว่า

สำหรับทางช่อง 7HD ซีรีส์ “สุภาพบุรุษจอมโจร” เรื่อง “ดวงใจขบถ” การพบกันของ “ไมค์ ภัทรเดช สงวนความดี” พิสูจน์รักแท้ “นาว ทิสนาฏ ศรีศึก” ก็เดินทางมาถึงตอนอวสาน เช่นกัน ฟาดเรตติ้งตอนจบสูงถึง 7.14 ก่อนจะส่งไม้ต่อให้กับ “มธุรสโลกันตร์” ละครแนว แอ็คชั่น-โรแมนติก ที่สอดแทรกแนวคิด ความรัก มิตรภาพ และการเสียสละเพื่อบ้านเมือง ประเทศชาติ “ไมค์” ประทับคู่ “มุก มุกดา นรินทร์รักษ์” เคมีดีงาม ออกสตาร์ท เรตติ้ง 5.67 5.64 และพุ่งไป 6.45 (DARADAILY, 2562)

จากกระแสการตอบรับของผู้อ่านและผู้ชมละครแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรเป็นนวนิยายที่ให้ความบันเทิง ความสนุกสนาน ผ่างข้อคิดในประเด็นต่าง ๆ ให้ผู้อ่านได้ขบคิดและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลในระยะยาวในการพัฒนาประชากรให้เป็นผู้ที่คลายจากความทุกข์เพราะได้รับความบันเทิงและเป็นประชากรที่มีคุณภาพจากเนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอและผ่างแนวคิด อีกทั้งเมื่อนำไปดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ยังได้รับกระแสตอบรับเป็นอย่างดี ทำให้เห็นการส่งต่อและสืบทอดเนื้อหาจากนวนิยายไปสู่สื่อประเภทละครโทรทัศน์ จึงเป็นการส่งต่อเนื้อหาในนวนิยายจากกลุ่มผู้อ่านนวนิยายไปยังผู้ชมละครโทรทัศน์ซึ่งขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอเรื่องความรัก มิตรภาพระหว่างเพื่อน เรื่องคุณธรรม จริยธรรม การเสียสละเพื่อผู้อื่น รวมถึงการทำเพื่อประเทศชาติ ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับข้อมูลจากเนื้อหาในนวนิยายชุดนี้ได้เห็นพฤติกรรมของ ตัวละคร ได้รับข้อคิดทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงเกิดการนำสิ่งที่ได้จากการอ่านและการชมละครโทรทัศน์ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

2. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของตัวละครเอกชายแสดงให้เห็นความเป็นสุภาพบุรุษและการสืบทอดความเป็นสุภาพบุรุษผ่านนวนิยายแนวโรมานซ์ จากการศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร พฤติกรรมที่ตัวละครเอกชายแสดงออกมานั้นล้วนเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งประกอบสร้างให้ตัวละครพสุและภูผาเป็นสุภาพบุรุษโดยสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตจากการวิเคราะห์พฤติกรรมของคนดีของตัวละครเอกชายว่า ตัวละครเอกชายได้แสดงพฤติกรรมไม่เบียดเบียนตนเองปรากฏทั้งสิ้น 4 พฤติกรรม และพฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่นปรากฏทั้งสิ้น 7 พฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมที่ตัวละครเอกชายแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นมากกว่าพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนตนเอง

หากเป็นพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียนตนเอง พฤติกรรมนั้นจะเป็นไปเพื่อการพัฒนาตนเองและไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่นหรือไม่ทำให้ผู้อื่นลำบากใจ ได้แก่ พฤติกรรมรู้จัก

ปล่อยวาง พฤติกรรมสวมนต์ก่อนเข้านอน พฤติกรรมเลือกคบคนดี และพฤติกรรมเชื่อฟัง คำสั่งสอนของผู้ปรารณาดี ส่วนพฤติกรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่หวังให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ให้เกียรติผู้อื่น และตอบแทนผู้อื่นที่เคยช่วยเหลือตนเองมาก่อน ได้แก่ พฤติกรรมไม่ลอบทำร้ายศัตรู พฤติกรรมช่วยเหลือผู้ที่ลำบาก พฤติกรรมให้เกียรติสุภาพสตรี พฤติกรรมตอบแทนน้ำใจผู้ปรารณาดี พฤติกรรมกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรมรักษาศีลห้า และพฤติกรรมวางตัวเป็นคนรักอย่างเหมาะสม

แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรมีพฤติกรรมที่ไม่สร้างความเดือดร้อนและพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าที่จะคำนึงถึงเรื่องราวของตนเอง พฤติกรรมของตัวละครเอกชายตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงผู้อื่นก่อนตนเองเสมอ จึงถือเป็นคุณสมบัติของสุภาพบุรุษและคุณสมบัติของบุคลากรที่ประเทศชาติต้องการ เพราะถ้าบุคคลใดที่คำนึงถึงผู้อื่น พร้อมช่วยเหลือส่วนรวม เป็นบุคคลที่มีน้ำใจ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ถือเป็นประชากรที่มีคุณภาพ พร้อมที่จะทำความดีเพื่อสังคม หยิบยื่นสิ่งดี ๆ และคอยช่วยเหลือผู้อื่น อันจะนำพาให้สังคมลดความขัดแย้ง และพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้

จากการใช้ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมเป็นกรอบในการวิเคราะห์นวนิยายชุดนี้ ทำให้เห็นว่า ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมดังกล่าวเป็นแว่นส่องทางให้เห็นจริยธรรมในนวนิยายชุดนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อผู้อ่านได้อ่านนวนิยายในเบื้องต้นอาจมองเห็นเพียงความบันเทิงจากเรื่องราวของตัวละคร ซึ่งเป็นนวนิยายแนวโรมานซ์ที่ว่าด้วยเรื่องความรักของชายหนุ่มหญิงสาวตามขนบทั่วไป แต่เมื่อพิจารณาวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีดังกล่าว จะเห็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของตัวละครเอกชายอยู่เป็นจำนวนมากซ้อนทับกันอยู่ ซึ่งพฤติกรรมที่ตัวละครชายแสดงออกมานั้นล้วนเป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกว่าตัวละครเอกชายมีความเป็นสุภาพบุรุษตามชื่อชุดของนวนิยาย

นอกจากนี้นวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรยังแสดงให้เห็นการสืบทอดของความเป็นสุภาพบุรุษที่ถูกถ่ายทอดลงในนวนิยายแนวโรมานซ์ ดังจะเห็นได้ว่าวรรณกรรมของไทยมีการสร้างความเป็นสุภาพบุรุษอยู่จำนวนมากและถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้นมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังมีผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมที่แสดงถึงความเป็นสุภาพบุรุษหรือวีรบุรุษอยู่หลายเรื่อง เช่น งานวิจัยเรื่อง “สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับวรรณกรรมศรีบูรพา ของ สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2551) งานวิจัยเรื่อง พระเอกและผู้ร้ายในภาพยนตร์แนวต่อสู้ผจญภัยของไทย: การวิเคราะห์ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ของ กฤตยา ณ หนองคาย (กฤตยา ณ หนองคาย, 2556) และบทความเรื่อง สดภาพลักษณ์วีรบุรุษนอกกฎหมายของตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้เมืองเดิม ของ รัตนศักดิ์ ก้อนเพชร และกาญจนา วิชญาปกรณ์ (รัตนศักดิ์ ก้อนเพชร และกาญจนา วิชญาปกรณ์, 2561) เป็นต้น จากการศึกษานวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรนี้แสดงให้เห็นการสืบทอดของความเป็นสุภาพบุรุษทั้งที่เป็นสุภาพบุรุษแบบไทยแท้ คือ ตัวละครเอกชายพสุจากเรื่องดวงใจขบถได้แสดงความเป็นสุภาพบุรุษอย่างชัดเจน แสดงออกอย่าง

ตรงไปตรงมา อยู่ในรูปแบบของข้าราชการทหารที่เพื่อประเทศชาติและคนรัก ส่วนตัวละครเอกชายภูผาจากเรื่องมธุรสโลกกัณฑ์ได้แสดงความเป็นสุภาพบุรุษในคราวของจอมโจร เป็นการผสมผสานความเป็นสุภาพบุรุษแบบไทยเข้ากับความเป็นสุภาพบุรุษของตะวันตก หรือที่ในนวนิยายได้กล่าวว่าเป็นสุภาพบุรุษจอมโจรเช่นเดียวกับโรบินฮูด ซึ่งเป็นจอมโจรที่ช่วยเหลือคนยากไร้ หรือถูกกดขี่จากผู้มีอำนาจ ดังนั้นนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรจึงถือว่าเป็นการสืบทอดและแสดงความเป็นสุภาพบุรุษผ่านนวนิยายแนวโรมานซ์ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ในส่วนของณาราและอุมาริการ์ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า นักเขียนทั้ง 2 ท่าน ได้นำเสนอพฤติกรรมทางจริยธรรมในมุมมองของนักเขียนหญิงที่แสดงทัศนคติเกี่ยวกับชายไทยที่เป็นสุภาพบุรุษ อันจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังเช่น รูปร่างหน้าตาดี มีความกล้าหาญ เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความจริงใจ รักครอบครัว และดูแลปกป้องคนรักให้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ เป็นต้น ตัวละครเอกชายต้องมีคุณลักษณะที่ได้ออกมาจากตัวเอง มีหลักความคิดและหลักความประพฤติยึดตามคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คนดีตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ยึดหลักศีล 5 ในการประพฤติตน เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมที่สุภาพบุรุษแสดงออกมานั้นเป็นพฤติกรรมที่คนในสังคมให้การยอมรับว่าเป็นพฤติกรรมของคนดี ความเป็นสุภาพบุรุษ เป็นบุคคลที่น่าคบหาและควรได้รับการยกย่อง เป็นชายในอุดมคติของหญิงสาวหลาย ๆ คนที่ต้องการให้เป็นคู่ครอง รวมทั้งเป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนในสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร ประกอบไปด้วยนวนิยาย 2 เรื่อง ได้แก่ นวนิยายเรื่องดวงใจขบถ ผู้เขียนคือ ณารา และนวนิยายเรื่องมธุรสโลกกัณฑ์ ผู้เขียน คือ อุมาริการ์ นวนิยาย ชุดนี้เกิดจากแรงบันดาลใจของนักเขียนทั้ง 2 ท่านในการสร้างตัวละครเอกชายที่มีใบหน้าเหมือนกัน แต่ลักษณะนิสัยแตกต่างกัน มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างตัวละครเอกชายและตัวละครเอกหญิงที่ต้องร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์รักแท้ ทั้งนี้ตัวละครเอกชายยังต้องพิสูจน์ความสามารถและความดีของตนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับอย่างประจักษ์ แสดงให้เห็นว่าการจะเป็นสุภาพบุรุษได้นั้น ต้องประกอบไปด้วยความเก่งและความดีร่วมกัน นวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจรมีหน้าที่หลักคือทำให้ความบันเทิงจากเรื่องราวความรักหรือความโรมานซ์ของเรื่อง อีกทั้งยังมีจุดที่น่าสนใจในประเด็นความประพฤติที่ดีงามและถูกต้องของตัวละครเอกชาย ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการศึกษาจริยธรรมผ่านทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะคือ ควรศึกษาประเด็นทางจริยธรรมในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ โดยใช้ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ทั้งนี้ผู้ที่สนใจการศึกษาทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสามารถเลือกเฉพาะบางประเด็นในทฤษฎีดังกล่าวมาศึกษาพฤติกรรมของตัวละครในวรรณกรรมได้ เช่น การศึกษาในประเด็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของตัวละคร หรือการศึกษา

ในประเด็นทัศนคติ คุณธรรม และค่านิยมที่ปรากฏในตัวละคร เป็นต้น ซึ่งวรรณกรรมที่เลือกมาศึกษาอาจเป็นวรรณกรรมเยาวชน วรรณกรรมการเมือง วรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวน หรือวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาจริยธรรมและกลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกชายในนวนิยายชุดสุภาพบุรุษจอมโจร” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมประเภทงบประมาณเงินอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้ส่วนงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2564

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา ณ หนองคาย. (2556). พระเอกและผู้ร้ายในภาพยนตร์แนวต่อสู้ผจญภัยของไทย: การวิเคราะห์ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณารา. (2559). ดวงใจขบถ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2539). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิษฐา จันทปัญญาศิลป์. (2541). พฤติกรรมจริยธรรมของตัวละครเอกชายจีนในนวนิยายไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรพร สาลี. (2560). กลวิธีสื่อคุณธรรมและจริยธรรมในนวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม (พ.ศ. 2556-2557). ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัตนศักดิ์ ก้อนเพชร และกาญจนา วิชญาปกรณ์. (2561). สดภาพลักษณ์วีรบุรุษนอกกฎหมายของตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณกรรมของไม้เมืองเดิม. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 6(2), 147-166.
- ราชการ สังขวดี. (2559). การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งร่วมกับกิจกรรมผ่านเฟซบุ๊ก ในรายวิชาวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล เรื่อง จริยธรรมทางวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

- สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ. (2551). “สุภาพบุรุษ” ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับวรรณกรรมศรีบูรพา. ใน ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุริยบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงาน ก.พ. (2561). คู่มือการพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม ข้าราชการพลเรือน. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.ocsc.go.th/node/4078>
- สุภาวดี ศรีวรรณะ. (2537). การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้การเล่นของเด็กไทย. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- อุมาริการ์. (2560). มธูรส์โลกันตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- DARADAILY. (2562). เช็กด่วน! เรตติ้งอวสาน “ดวงใจขบถ-ลิขิตแห่งจันทร์” และตอนแรก “มธูรส์โลกันตร์-ทิวาซ่อนดาว”. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.daradaily.com/news/84903/read>

การได้ การใช้ และการรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสีเขียว
ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*

THE ACQUISITION OF POWER, THE EXERCISE OF POWER AND THE
PRESERVATION OF THE POWER OF GREEN POLITICIAN IN SANSAI
DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE

เกรียงไกร เจริญผล

Kriangkrai Charoenphon

สถาพร แสงสุโพธิ์

Sathaporn Sangsupho

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University, Thailand

E-mail: kriangkrai@mju.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาการได้อำนาจ การใช้อำนาจ และการรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสีเขียว วิธีการวิจัยประกอบด้วยการทบทวนวรรณกรรม และการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักการเมืองท้องถิ่น ตัวแทนองค์กรอิสระ ข้าราชการ อาจารย์ ครู และตัวแทนประชาชนจำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า ผลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมีปัจจัยสำคัญต่อการเมืองสีเขียวอยู่ 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) การได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ตั้งแต่การกำหนดคุณลักษณะของผู้รับสมัครคัดเลือกเป็นตัวแทนของประชาชน จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม มีผลงานเชิงประจักษ์ เป็นที่ยอมรับในสังคม และสามารถประสานงานกับทุกหน่วยงานได้ 2) การใช้อำนาจผ่านการบริหารที่การบริหารงานต้องมีอิสระ การปกครองส่วนภูมิภาคทำหน้าที่พี่เลี้ยงคอยดูแลการปกครองส่วนท้องถิ่น การยึดกฎหมายตามหลักนิติธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล มีกระจายการตัดสินใจให้คนระดับล่าง คือ ประชาชนเสนอความคิดเห็นถึงผู้กำหนดนโยบายถือว่ามีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล ทำให้การทำงานเพื่อบริการประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ประชาชนมีความสุขร่มเย็น และ 3) การรักษาอำนาจด้วยโครงการและนวัตกรรมท้องถิ่น ข้อเสนอแนะ นักการเมืองสีเขียวควรสร้างการเมืองร่มเย็นในท้องถิ่นเพื่อ

* Received 13 July 2022; Revised 27 July 2022; Accepted 30 July 2022

สร้างคุณค่าใหม่ที่เป็นตัวแบบสะท้อนให้การเมืองระดับประเทศ ซึ่งถือเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงการเมืองระดับท้องถิ่นก่อนเพื่อไปเปลี่ยนแปลงการเมืองระดับประเทศต่อไป ส่วนการพัฒนาผู้นำทางการเมืองสีเขียว คือ การพัฒนาศักยภาพผู้นำทางการเมืองสีเขียวบนพื้นฐานความรู้ที่ยึดหลักเกณฑ์ คือ กฎหมาย และหลักการบริหาร และความรู้ที่ยึดสังคม คือ ภูมิปัญญาของชุมชน

คำสำคัญ: การเมืองสีเขียว, การปกครองส่วนท้องถิ่น, การกระจายอำนาจ, การกำหนดนโยบายท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research article were to the acquisition of power, the exercise of power and the preservation of the power of green politician. The research method consisted of literature review and focus group discussion with key informants, local political leaders, representative of independent organizations, government officers, Lecturer, teachers and representatives of the people totaling 30 people. And it was analyzed through the data analysis. Representatives were analyzed for qualitative data using analysis and interpretation of data. The results showed that the effects of decentralization are key to green politics are three major characteristics. 1) Acquisition of political power determine the qualifications of applicants selected to be representatives of the people, need to have appropriate knowledge, competence, empirical work, acceptable in society and able to coordinate with all departments. 2) Administrative power Local government must be independent. The provincial government must act as a mentor who oversees the local government. Local government must adhere to the rule of law and allow people to participate in the administration of the municipality in accordance with good governance. Decentralization also distributes decisions to lower-level people, ie, people made comments to policymakers who are considered to participate in good governance principles, and working to served the people effectively then made people happy. And 3) Preserving power through project and local innovation. Research suggestions green politicians should create peaceful local politics in order to create new values and serve as models nation politics. This is considered to create a change in local politics first in order to change the national politics in the future. As for the development of political prototype, which is considered to

be local innovations for leadership development based on the good knowledge, legal, administrative principal and knowledge-centric society always cared for the community context.

Keywords: Green Politics, Local Government, Decentralization, Local Policy Making

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพภายใต้กฎหมาย มีนักคิดได้นิยามประชาธิปไตย คือ รูปแบบของการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย และระบอบประชาธิปไตยถือว่าเป็นของประชาชน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2556) อำนาจอธิปไตยในระบอบประชาธิปไตยของไทยประกอบด้วยอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ อำนาจของฝ่ายบริหาร และอำนาจของฝ่ายตุลาการ โดยฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการปกครองส่วนกลาง

ส่วนการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยซึ่งเป็นการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนก็มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ดังที่ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ กล่าวไว้ว่า เวลานี้คงกล่าวได้แล้วว่าพัฒนาการของการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านผู้แทนได้ไปถึงจุดหมายปลายทางแล้ว กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ได้แยกข้าราชการส่วนภูมิภาคออกจากการเป็นสมาชิกสภาส่วนท้องถิ่น และการเป็นผู้บริหารส่วนท้องถิ่นโดยเด็ดขาด และรัฐธรรมนูญปี 2540 ยังได้กำหนดด้วยว่าการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมรวมถึงการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคมาสู่ท้องถิ่นอีกด้วย รัฐธรรมนูญ 2550 มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ประชาชนหรือประชาคมใดที่ปรารถนาจะรักษาเอกลักษณ์หรือวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของคนที่สามารถกระทำได้ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552) เมื่อการปกครองทั้งส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นประชาธิปไตยก็ส่งผลให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ทำเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (วิทยากร เชียงกุล, 2560) โดยผลประโยชน์นั้นประชาชนควรมีฐานะเศรษฐกิจ และสังคมที่ดี ระบบการเมืองที่พัฒนาต้องมีสมรรถนะในการเสริมสร้างให้ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ดีด้วย (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2539) ดังที่ระบบการเมืองสีเขียวที่มีปรัชญาการเมืองที่เน้นการยึดหลักความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะของความเกื้อกูลโอบอ้อมอารีต่อกัน (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2553) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาส ท่านได้นิยามการเมืองสีเขียว ไว้ว่า “การเมืองสีเขียวคือ การเมืองร่มเย็น นักการเมืองเปรียบเสมือนต้นไม้ใหญ่ที่ให้ความร่มเย็นแก่ประชาชน” ดังนั้น การเมืองสีเขียว จึงเป็นระบบ

การเมืองที่สามารถทำให้การเมืองที่ร้อนแรงกลับมาร่มเย็นเพื่อนำมาซึ่งความผาสุกของประชาชนคนไทย

เรื่องระบบการเมืองนี้ ณรงค์ สินสวัสดิ์ ได้กล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องที่นักการเมืองต่อสู้ช่วงชิง การรักษาไว้ และการใช้อำนาจทางการเมือง โดยอำนาจทางการเมืองหมายถึงอำนาจในการที่จะวางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสังคม อำนาจที่จะแต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และอำนาจที่จะใช้ข้าราชการ (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2537) งบประมาณหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (ชำนาญ จันทร์เรือง, 2551) ดังนั้นความสง่างามของนักการเมืองจึงอยู่ที่การมีกระบวนการทางการเมืองที่ดี คือ การได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง การใช้อำนาจทางการเมือง และการรักษาอำนาจทางการเมืองเพื่อประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพราะอำนาจของนักการเมืองด้านเศรษฐกิจสามารถสร้างงานให้กับประชาชน และด้านสังคมก็สามารถแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ ดังที่นักการเมืองของเทศบาลตำบลหนองหาร เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว และเทศบาลตำบลแม่แฝกอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ที่มีกระบวนการทางการเมืองที่ดี ส่งผลให้นายกเทศมนตรีทุกคนสามารถครองตำแหน่งได้อย่างยาวนานหลายสมัย โดยเฉพาะนายกเทศมนตรีตำบลหนองหารท่านครองตำแหน่งมา 3 สมัย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ท่านได้กล่าวว่า “ดิฉันไม่มีการซื้อเสียง ใช้เงินทางการเมืองน้อยมาก ใช้ผลงาน ความสามารถจริง ๆ จึงทำให้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีหลายสมัย” จากปรากฏการณ์การครองตำแหน่งทางการเมืองได้อย่างยาวนานงานวิจัยจึงมีคำถามว่า นักการเมืองสีเขียวได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองอย่างไร ใช้อำนาจทางการเมืองอย่างไร และรักษาอำนาจทางการเมืองอย่างไร ที่จะทำให้ครองตำแหน่งทางการเมืองได้อย่างยาวนาน ซึ่งหากศึกษาแล้วสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ครบถ้วนจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางสำหรับนักการเมืองในระบบการเมืองไทยที่จะมีกระบวนการทางการเมือง คือ การได้มา การใช้ และการรักษาอำนาจทางการเมืองเพื่อครองตำแหน่งได้อย่างยาวนาน สามารถทำงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการได้ การใช้ และการรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสีเขียวในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ 1) การวิจัยเอกสารประกอบด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นแนวทางการสนทนากลุ่ม 2) การสนทนากลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่ร่วมสนทนากลุ่มถูกคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยนักการเมืองท้องถิ่น 20 คน ตัวแทนประชาชน 3 คนของเทศบาลตำบลหนองหาร เทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว และเทศบาลตำบล

แม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้บริหารองค์กรอิสระ 2 คน คือ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐประจำจังหวัดเชียงใหม่ ข้าราชการ 2 คน คือ ปลัดเทศบาลตำบลแม่แฝก กำนันอำเภอสันทราย และนักวิชาการ 3 คน คือ อาจารย์จากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา และครูจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งการสนทนากลุ่มเป็นวิธีการเก็บข้อมูลโดยผู้เก็บข้อมูลนัดหมายผู้ให้ข้อมูลมาประชุมร่วมกัน ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เพื่อซักถามเก็บข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ต้องการ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทในเรื่องที่เกี่ยวข้อง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540) การวิเคราะห์ข้อมูลมุ่งเน้นการค้นหาข้อสรุปและการตีความเกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของสาร และพฤติกรรมทางสังคมที่สะท้อนผ่านสาร (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นวิธีการวิเคราะห์ที่มีลักษณะบรรยายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ประเด็นที่ศึกษาหรือรายละเอียดพฤติกรรมที่ปรากฏในรูปของเนื้อหาข้อความคำพูด คำตอบที่มีลักษณะหลากหลาย ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยการตรวจสอบความแม่นยำตรงของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า คือ ด้านข้อมูล ด้านวิธีการ ด้านทฤษฎี การวิเคราะห์เริ่มต้นที่ระบุประเด็น กำหนดรหัสข้อมูลที่สัมพันธ์กับประเด็น ตรวจสอบข้อมูล (ตรวจสอบสามเส้า) จัดระบบหรือจัดกลุ่มข้อมูล เขียนรายงานโดยพรรณนาบรรยายข้อค้นพบที่สะท้อนวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อค้นพบนี้ผู้วิจัยไม่ใส่ความรู้สึกหรือความรู้เดิมที่มีต่อประเด็นเข้าไปในการวิเคราะห์ (ภัทราพร เกษสังข์, 2559)

ผลการวิจัย

การได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง การใช้อำนาจทางการเมือง และการรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสี่เชื้อถือเป็นกระบวนการทางการเมืองของการเมือง มีข้อค้นพบสำคัญ ดังนี้

1. การได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสี่เชื้อ มีที่มาของอำนาจจากคุณลักษณะของนักการเมือง ประกอบด้วย 1) มีการศึกษาดี 2) มีทักษะการบริหาร 3) มีคุณธรรมจริยธรรม

1 การศึกษาดี นักการเมืองสี่เชื้อมีการศึกษาดี ผู้บริหารท้องถิ่นมีการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกเทศบาลตำบล โดยผู้บริหารของเทศบาลตำบลหนองหาร เจดีย์แม่ครัว และแม่แฝก ประกอบด้วยตำแหน่งนายกเทศมนตรี 1 คน และรองนายกเทศมนตรี 2 คนมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกคน เพราะการมีพื้นฐานการศึกษาคือเป็นกุญแจสำคัญในการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และมีผู้ให้ข้อมูลหลักท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

“ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้มีความรู้จบปริญญาตรี แต่ลูกทีมบางคนจบมัธยมแต่ก็พยายามเพิ่มวุฒิการศึกษา” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

2 มีทักษะการบริหาร นักการเมืองสี่เชื้อวมีความสามารถในการบริหาร 2 ด้าน คือ ก. ความสามารถในการวางแผนที่ยึดหลักการ คือ ยึดหลักเกณฑ์ กฎหมาย และประเพณี ของสังคม และยึดสังคม คือ ยึดข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของสังคมในการทำงาน ทั้งการรู้ข้อมูล ความต้องการ และปัญหาของประชาชนแล้วนำไปวางแผนเพื่อช่วยเหลือประชาชน ดังที่ผู้ให้ ข้อมูลหลักกล่าวว่า “นักการเมืองสี่เชื้อวต้องไม่ลืมหกเกณฑ์ ไม่ลืมหกบริบทชุมชน ก็คือ นักการเมืองที่ใช้หลักการยึดตามกฎระเบียบ ประเพณีอันดีงามโดยเคร่งครัด ไม่ลำเอียงเข้าข้าง ตัวเองหรือพรรคพวก และให้ความสำคัญกับบริบทของชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) ข. ความสามารถในการทำงานร่วมกัน ยึดการมีส่วนร่วมของชุมชน นักการเมืองมีทักษะทำงาน ร่วมกับผู้อื่นทำให้การทำงานง่ายขึ้น สามารถทำงานร่วมกับประชาชน เข้าใจแนวคิด พฤติกรรม และแนวทางการทำงานช่วยให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวถึง เรื่องนี้ไว้ว่า “การเปิดทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ และให้ประชาชน เสนอความคิดเห็นถึงผู้กำหนดนโยบายเป็นสิ่งที่ดีสำหรับชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

3 มีคุณธรรมจริยธรรม นักการเมืองสี่เชื้อวใช้หลักธรรมในการบริหารงาน ทุกระดับตั้งแต่ระดับปฏิบัติการจนถึงผู้บริหารให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูงโดยการปกครอง และ บริหารที่ดี (Good Governance) ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “นักการเมืองได้รับการยอมรับ จากประชาชนเพราะเป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมโดยเฉพาะการไม่ซื้อเสียงจาก ประชาชน” ผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านได้กล่าวว่า “ทางแก้ไขคอร์รัปชันก็ด้วยหลักธรรมาภิบาล หลักนิติธรรมผู้บริหารต้องเคารพกติกา หลักคุณธรรมผู้บริหารต้องมีจิตสำนึกของการทำความดี หลักความรับผิดชอบต่อผู้บริหารดำเนินการต่าง ๆ ต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว หลักโปร่งใสโดยการแสดงบัญชีทรัพย์สิน และหลักความคุ้มค่าต้องยึดหลักส่วนรวมให้คนส่วน ใหญ่ใช้งานได้” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

2. การใช้อำนาจของนักการเมืองสี่เชื้อว ประกอบด้วย 1) การบริหารการสนับสนุน 2) ความสัมพันธ์กับองค์กร

1) การบริหารการสนับสนุน นักการเมืองสี่เชื้อวใช้อำนาจสร้างเงื่อนไข ความสัมพันธ์อันดีเป็นที่ยอมรับทำให้ได้รับการสนับสนุนการทำงานจากการปกครองส่วนกลาง และการปกครองส่วนภูมิภาคในรูปของงบประมาณ ด้านวิชาการ และโครงการ ซึ่งผู้ให้ข้อมูล หลักได้กล่าวว่า “หน่วยงานส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณ การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และยังสนับสนุนบุคลากรมาช่วยในการปฏิบัติงานอย่างดีครับ” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

2) ความสัมพันธ์กับองค์กร นักการเมืองสี่เชื้อวใช้อำนาจสร้างความสัมพันธ์ที่ ดีกับองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ ได้แก่ องค์กรศาสนา การปกครองท้องถิ่น เอกชน ซึ่งองค์กรเหล่านี้

ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนการทำงานของนักการเมือง อีกทั้งนักการเมืองสีเขียวมีทีมงานในพื้นที่เพื่อประสานงานกับประชาชน ตามที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “ผู้นำท้องถิ่น เจ้าอาวาส ครู ผู้ประกอบการเอกชนมีการทำงานร่วมกันกับผู้บริหารท้องถิ่นได้ดี” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

3. การรักษาอำนาจของนักการเมืองสีเขียว ประกอบด้วย 1) ผลงานดี 2) นวัตกรรม

1) ผลงานดี นักการเมืองสีเขียวได้สร้างผลงานที่ดีจนเป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะงานการบริการสาธารณะที่สนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน ได้แก่ งานโครงสร้างพื้นฐานการสร้างถนนหนทาง การระบายน้ำ ไฟฟ้า งานคุณภาพชีวิต การบริการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การศึกษา อาชีพ รวมถึงงานส่งเสริมอาชีพ งานศิลปวัฒนธรรมประเพณี ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า “สมาชิกสภาเป็นคนนำความเจริญมาสู่ชุมชน เขาตั้งใจทำงานเพื่อมวลชน ทำงานตามนโยบายที่เคยหาเสียงด้วยความขยันทำให้ได้รับเลือกตั้งหลายสมัย” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

2) นวัตกรรม นักการเมืองสีเขียวได้สร้างสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ ส่งผลดีต่อชีวิตผู้คนในพื้นที่ และมีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม โดยสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ นักการเมืองสีเขียวของเทศบาลตำบลหนองหาร ตำบลเจดีย์แม่ครัว และแม่แฝกได้ทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาการทำงานด้านการเกษตร ได้แก่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการต้นแบบเกษตรกร โครงการทำปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยหมัก เป็นต้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวถึงนวัตกรรมที่นักการเมืองสีเขียวได้ดำเนินการว่า “นักการเมืองควรมีโครงการใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ มาพัฒนาชุมชนให้มีชีวิตที่ดีขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบสำคัญ ผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของประเทศไทย นักการเมืองสีเขียวมีความต่อเนื่องในการทำงาน อยู่ในตำแหน่งทางการเมืองหลายสมัยติดต่อกันได้ก็เพราะปัจจัยระบบทางการเมือง ที่มีกระบวนการทางการเมือง คือ การเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ และการรักษาอำนาจที่ดี ข้อค้นพบดังกล่าวมีนัยยะเชิงทฤษฎีกระบวนการระบบ โมเดลภูเขาน้ำแข็ง หรือ Iceberg Model สามารถอภิปรายผลได้ตามลำดับเหตุปัจจัยจากล่างสู่บน (ตามภาพที่ 1) ดังนี้ **ฐานคิด**ที่เป็นเหตุสำคัญที่นักการเมืองสีเขียวเป็นผู้มี ธรรม คือ ความมีคุณธรรมปฏิบัติงาน โดยยึดพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 พระองค์ได้พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ประโยชน์ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระองค์ทรงดูแลพสกนิกรด้วยหลักธรรมาภิบาล หรือ Good Governance ซึ่งเป็นการปกครองที่ดีโดยรัฐ รัฐบาลเป็นด้านหลัก รัฐ และรัฐบาลมีระบบการใช้กฎหมายที่ดี ธรรมมีความคงเส้นคงวา มีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541) ฐานคิดเรื่อง ธรรม

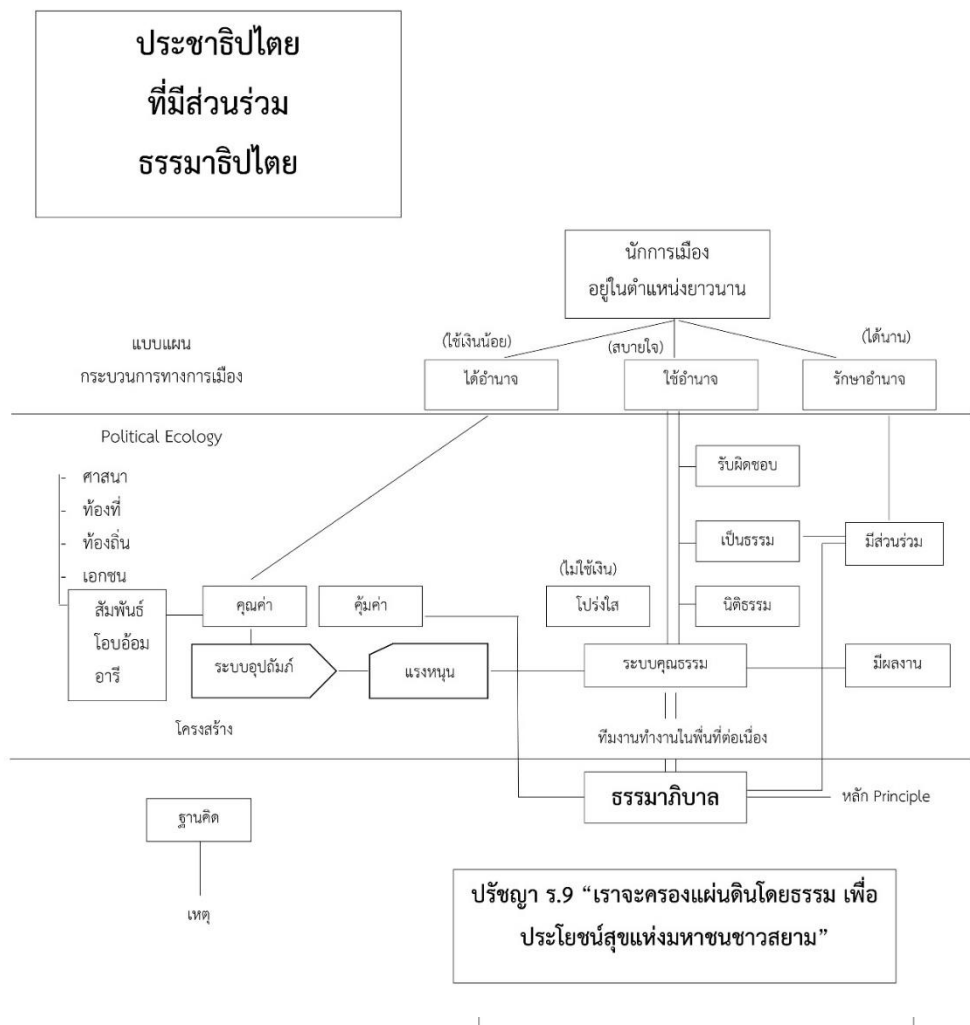

ดังกล่าวได้ส่งผลต่อ**โครงสร้าง**ของสังคมไทยให้เป็นแบบ Political Ecology หรือนิเวศทางวิทยาการเมืองที่มีการยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ และการทำงาน ธรรมาภิบาลประกอบด้วย นิติธรรม เป็นธรรม โปร่งใส มีส่วนร่วม รับผิดชอบ และคุ้มค่า โดยหลักนิติธรรมคือ หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายการปฏิบัติงานยึดกฎหมายการตรากฎระเบียบต้องให้มีความถูกต้องเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกในสังคม (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2551) อีกทั้งผู้นำที่ตินอกจากมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในเชิงบริหารแล้วสิ่งที่ขาดเสียมิได้ ก็คือ ต้องมีคุณธรรมนำใจตลอดเวลา (ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, 2557) ความโปร่งใสเป็นคำศัพท์ที่ให้แง่บวกในเชิงบวกให้ความหมายในเชิงสงบสุข และพฤติกรรมที่รู้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยอำนาจหน้าที่กระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ (สถาบันพระปกเกล้า, 2547) การมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์สำคัญของการทำให้ส่วนท้องถิ่นตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง คือ การถ่วงดุลย์อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการสร้างความเข้มแข็งของประชาชน ชุมชน และเครือข่ายองค์กรประชาสังคมเพื่อให้มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วม และสามารถเข้ามาตรวจสอบดูแลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจัง (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2544) สำหรับความรับผิดชอบนั้นผู้นำที่ดีไม่เพียงกล้าตัดสินใจแต่ต้องกล้าตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์ และต้องกล้ารับผิดชอบต่อผลที่ตามมา (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2537) ส่วนความคุ้มค่าเป็นการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในการใช้ และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน ตลอดจนสนับสนุนการผลิตสินค้า และบริการให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2551)

นอกจากนี้ นักการเมืองสี่เชื้อวยังมีทีมงานทำงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่องทำให้มีคุณค่าต่อสังคมประกอบกับเขามีความสัมพันธ์ และประสานงานที่ดีกับ 4 องค์กร คือ สถาบันศาสนา การปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนต่อการทำงานการเมืองในพื้นที่ เป็นแรงหนุนเสริมให้นักการเมืองสี่เชื้อยทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเรื่องนี้นายแพทย์ประเวศ วะสี มองว่าทั้ง 4 องค์กรคือตัวแสดงที่อยู่ในพื้นที่ที่ต้องทำงานร่วมกันเพราะผู้นำท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้ผูกขาดการพัฒนาท้องถิ่นเพียงลำพังหากแต่ยังมีตัวแสดงอื่น ๆ อีกมากในพื้นที่ทำให้ต้องมาร่วมมือกันซึ่งความร่วมมือไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่มีการพูดคุย และแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรกัน (ปิยะพงษ์ บุขบงก์, 2560) จากโครงสร้างที่สังคมยึดหลักธรรมาภิบาล และมี 4 องค์กรหลักหนุนเสริมส่งผลให้เกิด**แบบแผน**ของกระบวนการทางการเมือง ได้แก่ 1) การได้มาซึ่งอำนาจของนักการเมืองสี่เชื้อยได้มาจากการที่ประชาชนเห็นคุณค่าของการเป็นผู้แทนของประชาชนที่ดีเขาได้รับการเลือกตั้งเพราะไม่มีการซื้อเสียง มีความเป็นอิสระไม่สังกัดกลุ่มการเมืองไม่สังกัดพรรคการเมือง จึงมีความสัมพันธ์ในลักษณะโอบอ้อมอารีกับทุกภาคส่วนในพื้นที่ทั้งภาคประชาชนเอกชน ภาครัฐ และสถาบันศาสนาเป็นไปตามปรัชญาของการเมืองสี่เชื้อยที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันต้องมี

ลักษณะเอื้อเพื่อโอบอ้อมอารี เพื่อให้มนุษย์ได้ฝึกฝนพัฒนาคุณค่าภายในของตนอันจะนำไปสู่สังคมแห่งความสุข (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2553) 2) การใช้อำนาจของนักการเมืองสีเขียวทำงานแบบมีอิสระเพราะไม่ได้ใช้เงินมาก และยึดหลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมเป็นธรรม หลักโปร่งใส หลักรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า จึงทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความสบายใจ หุ้มเทก่าลังกายกำลังใจพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ 3) การรักษาอำนาจของนักการเมืองสีเขียวที่สร้างผลงานใหม่ ๆ ให้แก่ชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานจึงทำให้สามารถรักษาอำนาจหรืออยู่ในตำแหน่งได้นาน เมื่อนักการเมืองสีเขียวมีแบบแผนของการใช้อำนาจ การใช้อำนาจ และการรักษาอำนาจทางการเมืองดังกล่าวจึงทำให้เกิด**ปรากฏการณ์**การอยู่ในตำแหน่งอย่างยาวนานในระบอบประชาธิปไตย แต่มีข้อโต้แย้งว่า ระบอบประชาธิปไตยปัจจุบันที่ยึดหลักเสียงข้างมากพิทักษ์เสียงข้างน้อย การได้มาซึ่งอำนาจมีการใช้เงิน ในเรื่องนี้ ชัยอนันต์ สมุทวณิช กล่าวว่า การเลือกตั้งที่มุ่งสร้างพันธมิตรระหว่างเมืองกับชนบทซึ่งมีช่องว่างมากอยู่แล้วกลับสนใจการแสวงหาเฉพาะคะแนนเสียงโดยใช้เงินซื้อละเลยการดำเนินนโยบาย และการปฏิบัติอย่างจริงจังในการแก้ปัญหาของคนยากจนในชนบท (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541) ดังนั้น การเมืองไทยควรมีนักการเมืองสีเขียวของระบอบธรรมาธิปไตยที่ยึดหลักธรรมเป็นฐานที่มีความเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อนำพาประเทศไทยสู่การเมืองสีเขียวการเมืองร่มเย็น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การได้ การใช้ และการรักษาอำนาจของนักการเมืองสี่เชื้อ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ด้านกระบวนการทางการเมืองของการเมืองสี่เชื้อ คือ การได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง การใช้อำนาจทางการเมือง และการรักษาอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองสี่เชื้อ ซึ่งแนวคิดการเมืองสี่เชื้อระบุเน้นหลักการ ปรัชญา และกลุ่มการเมือง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยได้ข้อสรุป และข้อเสนอแนะดังนี้ การพัฒนาภาคประชาชน นักการเมืองสีเขียวมีระบบการเมืองที่ดีทั้งการได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจทางการเมือง และการรักษาอำนาจทางการเมืองซึ่งอาจจะไม่เพียงพอต่อระบอบประชาธิปไตย จึงควรมีนโยบาย การพัฒนาภาคประชาชน โดยภาครัฐจะต้องสร้างประชาชนให้เป็นพลเมืองที่มีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองร่วมกันกับนักการเมืองสีเขียวในการดำเนินการทางการเมืองทุกขั้นตอน เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง เป็นต้น ส่วน นักการเมืองสีเขียวควรสร้างการเมืองร่มเย็นในท้องถิ่นเพื่อสร้างคุณค่าใหม่ที่เป็นตัวแบบสะท้อนให้การเมืองระดับประเทศ ซึ่งถือเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงการเมืองระดับท้องถิ่นก่อนเพื่อไปเปลี่ยนแปลงการเมืองระดับประเทศต่อไป สำหรับการพัฒนาผู้นำทางการเมืองสีเขียวเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้นำทางการเมืองสีเขียวบนพื้นฐานความรู้ที่ยึดหลักเกณฑ์ คือ กฎหมาย และหลักการบริหาร และความรู้ที่ยึดสังคม คือ ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อการวางแผน

เอกสารอ้างอิง

- ขจิตถัย บุรุษพัฒน์. (2557). ข้าราชการยุคใหม่หัวใจสีขาว. กรุงเทพมหานคร: เดียร์เดียร์.
- จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2553). การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์ เกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). เพลิน. กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2556). ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ชำนาญ จันทรเรือง. (2551). การเมืองคืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2560 จาก <https://www.public.law.net>
- ณรงค์ สีนสวัสดิ์. (2537). ผู้นำทางการเมือง: แนวทางวิเคราะห์และกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ออเรียนแทลสโกล่า.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2544). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: เลิศชัยการพิมพ์.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2551). เครื่องมือการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: รัตนไตร.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2549). ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะพงษ์ บุษบงก์. (2560). การวิเคราะห์นโยบายและการวางแผนแบบปรีกษาหาเรือ. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ภัทรพร เกษสังข์. (2559). การวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2560). สังคมประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

- สถาบันพระปกเกล้า. (2547). ประวัติและพัฒนาการของเทศบาล. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2560 จาก <https://www.Wiki.kpi.ac.th>
- สมบัติ อารังญวงศ์. (2539). การเมือง:แนวความคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เอส แอนด์จีกราฟิค.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เลียง เชียง.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). แปรถิ่นเปลี่ยนฐานสร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการ
ทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา*

INTEGRATED ECONOMICS LEARNING TO DEVELOP MANAGEMENT
SKILLS FOR CREATIVE COMMUNITY RESOURCES BY PROJECT-BASED
LEARNING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

กชพรรณ ต.เจริญ

Kotchaphan Tor.Charoen

ชรินทร์ มั่งคั่ง

Charin Mangkhang

เชษฐภูมิ วรรณไพศาล

Chetthapoom Wannapaian

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand

E-mail: kotchaphan19@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 2) เพื่อศึกษาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 จำนวน 36 คนที่กำลังศึกษาใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา อำเภอบางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จำนวน 6 แผน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) แบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนจากการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการโดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการ

* Received 13 July 2022; Revised 21 July 2022; Accepted 24 July 2022

ทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผ่านกิจกรรม AISARP ทั้งหมด 6 ขั้นตอน นั้นนำไปสู่ทักษะการจัดการพื้นฐาน 3 ประเภท อันประกอบด้วย ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางโน้ตส์ และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 84.81/81.11 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และ 2) ผลการศึกษาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 16.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.77 แสดงให้เห็นว่า ทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ, ทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์, โครงการเป็นฐาน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to design integrated economics learning to develop management skills for creative community resources of Secondary School Students. 2) to develop management skills for creative community resources of Secondary School Students by project-based learning toward integrated economics. The target group was 36 Matthayom Suksa 2/2, during second semester of academic year 2018, Pangsilathong sukso School, Pangsilathong district, Kamphaeng Phet province. The research instruments were 1) 6 integrated economics lesson plans to develop management skills for creative community resources by project-based learning. Data were collected and analysed by means, percentage and standard deviation. 2) management skills test for creative community resources of Secondary School Students by project-based learning. The findings were as follow: 1) The result of the design of integrated economics learning to develop management skills for creative community resources of students, The project was based on 6 plans, through the design of learning management through a total of 6 AISARP activities leading to 3 basic management skills which are technical skills, conceptual skills and interpersonal skills, that had the efficiency criteria (E_1/E_2) at 84.81/81.11 the specified criteria. 2) The results of the study of creative community resource management skills of students who had completed integration economics had a mean ($\bar{X}$) of 16.22 and a standard deviation of 1.77, that the creative community

resource management skills of students who had learned integrated economics were statistically significant higher than before at level of .05.

Keywords: Integrated Economics Learning, Management Skills for Creative Community Resources, Project-based learning

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 24 ข้อ 2 ที่กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ คือ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กรมวิชาการ, 2546) ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสามารถในการแข่งขัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จึงมุ่งส่งเสริมกระบวนการคิดและวิธีการคิดที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียน ได้คิดทบทวน พิสูจน์ผล และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพ ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ซึ่งตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปในลักษณะองค์รวม ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จะทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของศาสตร์สาขาต่าง ๆ สามารถถ่ายโอนความรู้ไปใช้ในชีวิตได้จริง และมีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการคือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผืนิกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ ลดลง ดังนั้นการศึกษาจึงมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในการเตรียมคนในสังคมไทยให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมเปลี่ยนแปลงทางได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดมวลประสบการณ์

หรือองค์ความรู้ที่ยั่งยืนนั้น การใช้ชุมชนที่นักเรียนคุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดี จะช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น ผสมกับการแสวงหาความรู้ในท้องถิ่นเพื่อที่จะได้พัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเองให้สืบทอดต่อไป ทั้งนี้ในแต่ละท้องถิ่นนั้นย่อมล้วนมีเอกลักษณ์ชุมชนและวิถีชีวิตของตนที่แตกต่างกันอย่างเช่นในอำเภอบางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร มีวิถีชีวิตและความเกี่ยวข้องกับการเกษตร และมีพืชเศรษฐกิจอยู่ด้วยกันหลายชนิด ประกอบกับการที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจ ในเนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์โดยอาศัยการยกตัวอย่างจากเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่ใกล้ตัวของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ในสถานศึกษาถือได้ว่ามีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา อินลา, 2560) เพราะเป็นวิชาที่กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ทุกคน ทุกระดับในแง่ของการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ แต่ละท้องถิ่นย่อมมีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติและแตกต่างกันจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่ปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมา และกลายเป็นพื้นฐานอาชีพที่อยู่คู่กับชุมชน ถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่หลากหลายกลายเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งที่อยู่คู่กับชุมชนในอำเภอบางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร และโรงเรียนบางศิลาทองได้มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพด้านความรู้ และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (โรงเรียนบางศิลาทองศึกษา, 2559) การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจึงทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในการที่จะพัฒนา สร้างสรรค์ สิ่งดี ๆ ให้กับชุมชนทั้งยังเป็นสร้างอาชีพให้กับหลายหลายครอบครัวในชุมชน

ตามแนวคิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง ผู้เรียนจะปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล จะมีระดับแตกต่างกันไป เรียกได้ว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลมากขึ้นเป็นลำดับ และผู้เรียนจะควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทฤษฎีสร้างความรู้ใหม่ โดยผู้เรียนเองมีหลักการว่า การเรียนรู้ คือ การแก้ปัญหา ซึ่งขึ้นอยู่กับการค้นพบของแต่ละบุคคล และ ผู้เรียนจะมีแรงจูงใจจากภายใน ผู้เรียนจะเป็นผู้กระตือรือร้น มีการควบคุมตนเองและเป็นผู้ที่มีการตอบสนองด้วยจุดมุ่งหมาย ของการสอนจะมีการ ยึดหยุ่นโดยยึดหลักว่า ไม่มีวิธีการสอนใดที่ดีที่สุด ดังนั้นเป้าหมายของการออกแบบการสอนก็ควรจะ ต้องพิจารณาเกี่ยวกับ การสร้างความคิดหรือปัญญาให้เป็นเครื่องมือ สำหรับนำเอาสิ่งแวดล้อมของการเรียนที่มีประโยชน์มา ช่วยให้เกิดการสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียน การนำเอาทฤษฎีการเรียนรู้การสร้างความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเองมาใช้ (ทิศนา ขัมมณี, 2554)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (ดุขฎิ โยเหลา และคณะ, 2557) เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน เลือกสิ่งที่จะศึกษาหรือโครงงานที่สนใจจะทำด้วยตนเอง เพราะเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงหรือสภาพปัญหาที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน เป็น

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ความคิดที่ลึกซึ้ง เชื่อมโยงสัมพันธ์กันจนได้ความรู้ ใหม่ที่มีความหมายสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ได้ใช้ทักษะที่มีในการทำงานตามความ ต้องการและความสนใจ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง และความรอบคอบ ในการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ และหลักการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ คือ เชื่อมมั่นในศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนภายใต้ หลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในท้องถิ่น (พนิดา สีนสุวรรณ และชินทร์ มั่งคั่ง, 2546) การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็น กระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากให้ ผู้เรียนเลือกหรือกำหนดชื่อโครงงานที่จะศึกษาด้วยตนเองตาม ความสนใจ การจัดทำโครงงาน การวางแผนการดำเนินงาน การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล การดำเนินงานของโครงงานตามแผนที่วางไว้ รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล การ วิเคราะห์ ข้อมูล การเขียนรายงานผลโครงงาน และนำเสนอผลของโครงงาน การจัดการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนัก บริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสนใจตามความเหมาะสมและความต้องการ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการในการแก้ปัญหา การทำงานอย่างมีระบบ การวางแผนคิด วิเคราะห์ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถสรุปออกมาเป็นองค์ความรู้ของตนเอง โดยมี ผู้สอนเป็นผู้จัดเตรียมบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความฉลาดทาง ปัญญา มีความฉลาดทางสังคม และมีความฉลาดทางจิตสำนึกต่อส่วนรวม ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่ จะจัดการเรียนการสอนและการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการโดยใช้ โครงงานเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 A : Analysis วิเคราะห์ชุมชน ขั้นที่ 2 I : Issue ค้นประเด็นปัญหา ขั้นที่ 3 S : Selected กล้าเลือกประเด็น ขั้นที่ 4 A : Action เน้นปฏิบัติ ขั้นที่ 5 R : Reflection จัดกลุ่มสะท้อนคิด และ ขั้นที่ 6 P : Presentation มีวิจรรย์ญาณนำเสนอ ซึ่งนำไปสู่ทักษะการจัดการพื้นฐาน 3 ประเภท ประกอบด้วย ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมนทัศน์ และทักษะทางมนุษย์สัมพันธ์ เพื่อให้ ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเองอันนำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ ผู้เรียน เห็นคุณค่าและความสำคัญของชุมชนของตนเองอีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหากจะ นำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาไปต่อยอดในการสร้างสรรค์หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่างาน ให้กับพืชทางเศรษฐกิจในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการ ทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษา ที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ที่ทำการศึกษาประชากรกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง โดยการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐานผ่านกิจกรรม AISARP ทั้ง 6 ขั้นตอน เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปางศิลาทองศึกษาอำเภอบางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 166 คน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 จำนวน 36 คน ที่เรียนรายวิชาสังคมศึกษา 4 (ส22103) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบยกลกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบ ด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จำนวน 6 แผน จำนวน 18 ชั่วโมง ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง รู้จักชุมชน รู้จักตนเอง จำนวน 3 ชั่วโมง 2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชน จำนวน 2 ชั่วโมง 3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง วิถีชีวิตกับชุมชน จำนวน 3 ชั่วโมง 4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การผลิตสินค้าอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 4 ชั่วโมง 5) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 3 ชั่วโมง และ 6) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง นำเสนอชุมชน จำนวน 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หนังสือเรียน คู่มือครู และข้อบ่งชี้เนื้อหาเศรษฐศาสตร์จากรายวิชา สังคมศึกษา 4 ส22103 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรของสถานศึกษา รวมถึงหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และข้อบ่งชี้เนื้อหา นำมาสร้างแผนกิจกรรมเรียนรู้ตามขั้นตอนทั้ง 6 ขั้น ตามแนวคิด ทฤษฎีที่ศึกษาและสังเคราะห์ไว้แล้ว คือ กิจกรรม AISARP มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน นำมาปรับปรุง แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์

บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยนำไปใช้ทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นนักเรียนที่เคยเรียนผ่านมาแล้ว ปีการศึกษา 2560 ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐานมาทดลองใช้ในการตรวจสอบหาประสิทธิภาพของเครื่องมือตามเกณฑ์ 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2521) พบว่า ประสิทธิภาพของเครื่องมือเท่ากับ 82.59/82.22 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จากการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ บูรณาการโครงงานเป็นฐาน จำนวน 30 ข้อ โดยวัดทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางแนวคิด และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ หลักการ วิธีการ เกี่ยวกับแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ (กิลฟอร์ด, 1957) วิธีการสร้างแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จากนั้นนำแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชน สร้างขึ้นเสนอ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม นำแบบวัดทักษะการจัดการที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษาและความเหมาะสมของคำถาม การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และแก้ไขปรับปรุงข้อสอบที่มีค่า IOC ไม่ถึง 0.5 ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย IOC เท่ากับ 0.94 นำแบบวัดทักษะการจัดการที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหินดาตราชูราษฎร์บำรุง อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าความยากง่าย (P) และค่าดัชนีจำแนกหรือค่าอำนาจจำแนก (r) คำนวณจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งได้ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.52 – 0.69 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.24 – 0.62 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) ของข้อสอบทั้งฉบับเลือกใช้สูตร Kuder Richardson formula 20 (KR-20) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81 นำแบบวัดทักษะการจัดการที่ได้จำนวน 30 ข้อ ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสลับข้อแบบทดสอบ

การดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึง ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยและเก็บข้อมูล และชี้แจงให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยทราบ

2. ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้สร้างแผนกิจกรรมเรียนรู้ตามขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอน ตามแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาและสังเคราะห์ไว้ เรียกว่า กิจกรรม AISARP มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน จำนวน 6 แผน รวม 18 ชั่วโมง ดังนี้ ขั้นที่ 1 A : Analysis วิเคราะห์ชุมชน ขั้นที่ 2 I : Issue ค้นประเด็นปัญหา ขั้นที่ 3 S : Selected กล้าเลือกประเด็น ขั้นที่ 4 A : Action เน้นปฏิบัติ ขั้นที่ 5 R : Reflection จัดกลุ่มสะท้อนคิด และ ขั้นที่ 6 P : Presentation มีวิจารณ์ญานนำเสนอ ซึ่งนำไปสู่ทักษะการจัดการพื้นฐาน 3 ประเภท อันประกอบด้วย ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมนทัศน์ และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อรับการตรวจสอบความถูกต้องทางทฤษฎี ภาษา เนื้อหา รูปแบบกิจกรรม และการวัดผลประเมินผลตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องเหมาะสม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. สร้างแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ จากการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการโครงงานเป็นฐาน จำนวน 30 ข้อ โดยวัดทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางแนวคิด และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน จากนั้นนำแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางทฤษฎี ภาษา เนื้อหา รูปแบบในการจัดกิจกรรม และการวัดผลประเมินผลตรวจสอบคุณภาพ ความถูกต้องเหมาะสม แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำมาใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 36 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2521) ซึ่งมีการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนของนักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และผู้วิจัยได้จัดทำแบบแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์จากการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการโครงงานเป็นฐานเพื่อวัดทักษะพื้นฐาน 3 ประการของผู้เรียน คือ 1) ทักษะทางเทคนิค 2) ทักษะทางมนทัศน์ และ 3) ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ มารวมกัน จากนั้นหาค่าเฉลี่ยมาจัดระดับคุณภาพแบบประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ กำหนดการให้คะแนน คือ 5 คือระดับดีมาก 4 คือระดับดี 3 คือระดับปานกลาง 2 คือระดับน้อย และ 1 คือระดับน้อยที่สุด

แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยรวม ปรับตามเกณฑ์ของ บุญส่ง นิลแก้ว คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง นักเรียนมีทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในระดับดีมาก คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง นักเรียนมีทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในระดับดี คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง นักเรียนมีทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง นักเรียนมีทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในระดับน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง นักเรียนมีทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในระดับน้อยที่สุด (บุญส่ง นิลแก้ว, 2541)

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำเอาเอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการทดสอบสมมติฐานค่า t-test ในการอธิบายข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ และการหาค่าดัชนีความสอดคล้องแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์จากการจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจศาสตร์ บูรณาการโครงการเป็นฐานโดยใช้ IOC (Index of Item Objective Congruence) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

1. ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจศาสตร์บูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้ออกแบบจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัด การทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงการเป็นฐาน จำนวน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง มีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 โดยใช้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จากการศึกษา และสังเคราะห์เอกสาร ตำรา ทฤษฎีต่างๆ ซึ่งได้การออกแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม AISARP ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 A : Analysis วิเคราะห์ชุมชน ขั้นที่ 2 I : Issue ค้นประเด็นปัญหา ขั้นที่ 3 S : Selected กล้าเลือกประเด็น ขั้นที่ 4 A : Action เน้นปฏิบัติ ขั้นที่ 5 R : Reflection จัดกลุ่มสะท้อนคิด และ ขั้นที่ 6 P : Presentation มีวิจารณ์ญานนำเสนอ ซึ่งนำไปสู่ทักษะการจัดการพื้นฐาน 3 ประเภท อันประกอบด้วย ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมโนทัศน์ และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ผ่านแผนการจัดการเรียนรู้เรียนรู้เศรษฐกิจศาสตร์บูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ทั้ง 6 แผน มีรายละเอียดดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง รู้จักชุมชน รู้จักตนเอง กิจกรรมขั้นที่ 1 วิเคราะห์ชุมชน (Analysis) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนสำรวจมวลประสบการณ์ของตนเอง เน้นให้

ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจวิถีชีวิตชุมชนของตนเอง เพื่อจะได้นำประสบการณ์เหล่านั้นมาตั้งประเด็นปัญหา กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และขอบเขตเนื้อหา ในขั้นที่ 1 นี้ พบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจ เกิดการคิดทบทวนถึงสภาพความเป็นอยู่ และบริบทของชุมชนตนเอง โดยบรรยายถึงลักษณะโดยทั่วไป ประวัติความเป็นมาพอสังเขป จุดเด่นของชุมชน ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันซึ่งจะนำไปสู่การค้นประเด็นปัญหาในขั้นที่ 2

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชน ขั้นที่ 2 ค้นประเด็นปัญหา (Issue) ในขั้นตอนนี้ครูจะเป็นผู้แนะนำการตั้งประเด็นปัญหา และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอวิถีชีวิตของคนในชุมชนของตนเอง พร้อมทั้งยกตัวอย่างโดยบูรณาการเนื้อหาให้เข้ากับบริบทชุมชนของผู้เรียน เช่น มองหาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนว่าเพราะเหตุใดสิ่งนี้จึงกลายเป็นจุดเด่นของชุมชน และแต่ละชุมชนมีการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนอย่างไร ให้น่าสนใจ พบว่า ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการตั้งคำถาม และทักษะการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนมีความสนใจและอยากที่จะนำมาเป็นตัวเลือกในประเด็นที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง วิถีชีวิตกับชุมชน ขั้นที่ 3 กล้าเลือกประเด็น (Selected) การค้นประเด็นปัญหา ในขั้นที่ 2 จะนำมาสู่การเลือกประเด็นในขั้นที่ 3 พบว่า จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลของแต่ละชุมชนจะทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นข้อมูลในส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ผู้เรียนได้เลือกประเด็นที่ตนถนัดและสนใจ จากนั้นผู้เรียนมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพราะต้องนำประเด็นดังกล่าวมาบูรณาการกับเนื้อหาสาระเศรษฐศาสตร์ได้ โดยเริ่มตั้งแต่ลำดับขั้นตอนการผลิตสินค้าและบริการจนนำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ รวมถึงผู้เรียนรู้สึกตระหนักในคุณค่าความสำคัญของชุมชนของตนเอง นอกจากนี้ผู้เรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การผลิตสินค้าอย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 4 เน้นปฏิบัติ (Action) ในขั้นที่ 4 นี้ เป็นกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการกลุ่มในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่นักเรียนได้กำหนดไว้พบว่า ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างกระตือรือร้น ใส่ใจในรายละเอียดมากขึ้น อีกทั้งยังได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ การเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูล ตลอดจนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา สร้างการทำงานอย่างมีระบบ ในขั้นที่ 4 นี้ ผู้สอนทำหน้าที่เพียงแค่แนะแนวทางการปฏิบัติงาน และแนะนำเรื่องทักษะการจัดการพื้นฐาน 3 ประเภท คือ ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางสังคม ควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 5 จัดกลุ่มสะท้อนคิด (Reflection) เมื่อผู้เรียนสามารถสรุปสิ่งที่ปฏิบัติออกมาเป็นองค์ความรู้ของกลุ่มตนเองได้แล้วนั้น พบว่า ผู้เรียนมีการนำข้อมูลและผลลัพธ์ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกันในช่วงเรียน มีการประเมินเพื่อสะท้อนความคิด ทักษะ มุมมอง สภาพปัญหาของชุมชนของตน ยอมรับจุดดีจุดด้อยของตน

รวมถึงหาแนวทางแก้ไขร่วมกันซึ่งการสะท้อนคิดจะช่วยให้ผู้เรียนหาคำตอบที่หลากหลายเกิดความสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเติมเต็มผลงานของตนให้สมบูรณ์มากขึ้นก่อนที่จะนำเสนอในขั้นตอนถัดไป

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง นำเสนอชุมชน ชั้นที่ 6 มีวิจารณ์ญานนำเสนอ (Presentation) หลังจากที่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมมาทั้ง 5 ขั้นแล้ว ในขั้นที่ 6 นี้ผู้เรียนจะต้องนำเสนอผลงานของตนเอง ผู้เรียนสามารถออกแบบการนำเสนอและสร้างสรรค์ผลตามได้ตามความถนัด โดยผู้สอนจะทำหน้าที่ประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียน และประเมินทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

แบบทดสอบระหว่างเรียน			แบบทดสอบหลังเรียน			ประสิทธิภาพ E ₁ /E ₂
คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย	E ₁	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย	E ₂	
30	25.40	84.81	20	16.22	81.11	84.81/81.11

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน E₁ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 84.81 และผลคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบหลังเรียน E₂ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 81.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้เรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงการเป็นฐานผ่านกิจกรรม AISARP ทั้งหมด 6 ขั้นตอน เพื่อวัดทักษะพื้นฐาน 3 ประการของผู้เรียน คือ 1) ทักษะทางเทคนิค 2) ทักษะทางมนทัศน์ และ 3) ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ

แบบวัดทักษะ	$\bar{X}$	S.D.
ทักษะทางเทคนิค	4.20	0.68
ทักษะทางมนทัศน์	4.12	0.75
ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์	4.31	0.47
รวมทั้ง 3 ทักษะ	4.21	0.63

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนมีทักษะการจัดการชั้นพื้นฐานแต่ละทักษะอยู่ในระดับที่กำหนด ดังนี้ ด้านทักษะทางเทคนิค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.68 ด้านทักษะทางมนทัศน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.75 ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.47 และทักษะการจัดการทั้ง 3 ประเภท อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63

ทั้งนี้ การพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ มีผลปรากฏดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ก่อนเรียนและหลังเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ

แบบวัดทักษะ	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ทักษะการจัดการก่อนเรียน	36	13.5	2.85	8.84
ทักษะการจัดการหลังเรียน	36	16.22	1.77	

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 13.5 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.85 และคะแนนทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 16.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.77 และการทดสอบค่าที (t-test) เท่ากับ 8.84 แสดงให้เห็นว่า ผลต่างของแบบวัดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ เท่ากับ 0.84 ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ครบถ้วน โดยดำเนินการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม AISARP ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานที่มีครูเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัว

นักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561) ที่ให้ความหมายการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานว่า วิธีการสอนที่เน้นการทำกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในเรื่องของการคิดสร้างโครงงานการวางแผนดำเนินการการออกแบบลงมือปฏิบัติรวมทั้งร่วมกำหนดแนวทางในการวัดผลและประเมินผลโดยมีการชี้แนะและให้คำปรึกษาจากผู้สอน นอกจากนี้แล้วการที่ให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนได้ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถคิดได้อย่างกว้างไกล มีอิสระทางความคิดอันนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน เช่นเดียวกับที่เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ให้ความหมายความคิดเชิงสร้างสรรค์ หมายถึงการขยายขอบเขตความคิดออกไปจากความคิดเดิมที่มีอยู่สู่ความคิดใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

นอกจากนี้แล้วการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานผ่านกิจกรรม AISARP ทั้งหมด 6 ขั้นตอน อันประกอบด้วย ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ชุมชน (Analysis) ขั้นที่ 2 ค้นประเด็นปัญหา (Issue) ขั้นที่ 3 กล้าเลือกประเด็น (Selected) ขั้นที่ 4 เน้นปฏิบัติ (Action) ขั้นที่ 5 จัดกลุ่มสะท้อนคิด (Reflection) และ ขั้นที่ 6 มีวิจารณ์ญานนำเสนอ (Presentation) แสดงให้เห็นว่าบทบาทหรือสิ่งเหล่านี้ที่ครูแสดงออกผ่านกิจกรรม AISARP ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ได้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ บทบาทของครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูเองจะต้องจัด การเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนดังที่ ดุษฎี โยเหลาและคณะ กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ โดยนักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงานและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบรูปธรรม (ดุษฎี โยเหลา และคณะ, 2557) ซึ่งการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนนี้จะส่งผลให้เกิดทักษะการจัดการทรัพยากรเชิงสร้างสรรค์ขึ้น โดยอาศัยการตระหนักสิ่งแวดล้อมสำคัญที่อยู่ในชุมชน ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติที่แตกต่างกัน จึงถือได้ว่าธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและเป็นสิ่งปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมา รวมไปถึงการจัดการทรัพยากรในชุมชนอย่างรู้คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เช่นเดียวกับ การที่ผู้ที่จะทำงานชุมชนต้องเริ่มต้นด้วยการปรับทัศนคติที่มีต่อชุมชนก่อนและเข้าใจว่าชุมชนเป็นรากฐานของชีวิตทางสังคม เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ปรับเปลี่ยนปัจเจกชนสู่ความเป็นส่วนรวม และเป็นจุดเริ่มต้นของ ชีวิตทางศีลธรรมของมนุษยการทำงานชุมชนเป็นวิถีทางสำคัญในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2559)

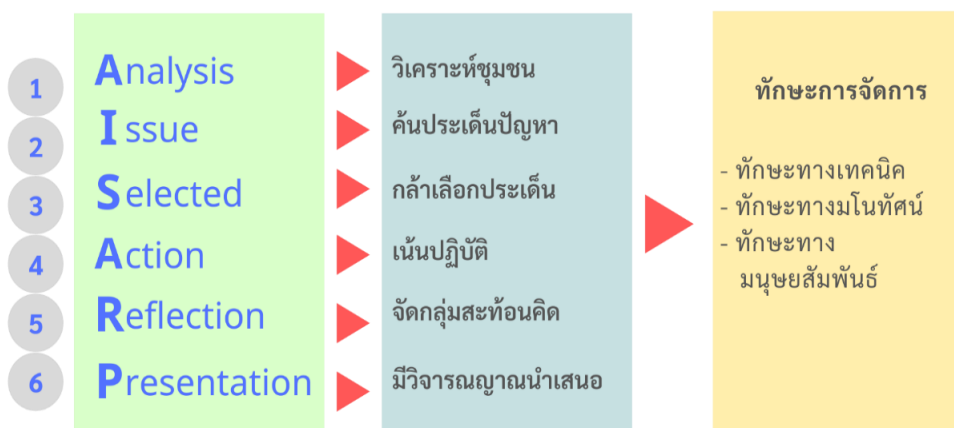
2. ผลการศึกษาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 19.97 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.06 การจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงการเป็นฐานผ่านกิจกรรม AISARP ทั้งหมด 6 ขั้นตอน มีรูปแบบเป็นกระบวนการที่ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน โดยเริ่มต้นตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน การประเมินผลงาน และการสรุปผลงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อันนำไปสู่ทักษะที่เป็นคุณลักษณะหรือความสามารถบางอย่างของผู้เรียนที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตและชุมชนของตนเองได้ ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่เกิดทักษะการจัดการพื้นฐาน 3 ประการ ประกอบด้วย 1) ทักษะทางเทคนิค คือ เป็นทักษะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความสามารถทางเทคนิคที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่คุณเรียนตั้งไว้ ในทักษะนี้พบว่า ผู้เรียนฝึกฝนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการสืบค้นข้อมูล การค้นคว้าด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยี ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเกิดความคิดที่สร้างสรรค์ รวมถึงการคิดแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วย การที่ผู้เรียนเห็นตัวอย่างที่มีความหลากหลาย ถือเป็นการกระตุ้นและสร้างความสนใจให้ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้เรียนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางเทคนิค 2) ทักษะทางมนทัศน์ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับความรู้ เนื้อหาของเรื่องที่เรียนอยู่ สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ การจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม AISARP ถือเป็นการท้าทายผู้เรียนให้อาศัยบริบทของชุมชนในการลงมือปฏิบัติ แต่ผู้เรียนจะต้องคงมนทัศน์ที่เป็นเนื้อหาของวิชาไว้ ซึ่งผู้เรียนก็ปฏิบัติออกมาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย พบว่า ในทักษะนี้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดที่สร้างสรรค์ผลงานโดยอาศัยมวลประสบการณ์เดิมผสมกับการลงมือปฏิบัติควบคู่กัน การให้ความร่วมมือกันในการวางแผน กระบวนการในการปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหา รวมถึงเชื่อมโยงข้อมูลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางมนทัศน์ขึ้น และ 3) ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ เป็นทักษะในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกับชุมชน พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาการในการสื่อสารที่ดีขึ้น เพราะต้องปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนและชุมชน ซึ่งได้จากการกระบวนการกลุ่ม ซึ่งการสื่อสารที่ดีจะช่วยลดความขัดแย้งและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับสมาชิกในกลุ่ม ทั้งนี้ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ทำให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีของชุมชนของตน รวมไปถึงการเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้วย ทั้งนี้การที่ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินมือปฏิบัติจนทำให้เกิดทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์สามารถพัฒนาผ่านการเรียนรู้และประสบการณ์การปฏิบัติงานจริง มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดการเรียนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามที่ Robert K. นักจิตวิทยาสังคมและองค์กรอเมริกัน กล่าวว่า ทักษะการจัดการสามารถกำหนดเป็นคุณลักษณะหรือความสามารถบางอย่าง

ที่ผู้บริหารควรมีเพื่อทำภารกิจเฉพาะในองค์กร รวมถึงความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารในองค์กรขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงสถานการณ์วิกฤติและแก้ไขปัญหาทันทีเมื่อเกิดขึ้น (Robert K., 2015) โดยรวมแล้วการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนถือเป็นการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ใหม่ โดยผู้เรียนเองนี้ จะให้ความสำคัญและเน้นที่ประสบการณ์ตรงของตัวผู้เรียน มากกว่าการรับเอาเนื้อหาหรือรับเฉพาะข้อมูล เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยตนเอง โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่มาใช้เป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ได้สร้างแผนกิจกรรมเรียนรู้ตามขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอน ตามแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาและสังเคราะห์ไว้ เรียกว่า กิจกรรม AISARP มาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 A : Analysis วิเคราะห์ชุมชน ขั้นที่ 2 I : Issue ค้นประเด็นปัญหา ขั้นที่ 3 S : Selected กล้าเลือกประเด็น ขั้นที่ 4 A : Action เน้นปฏิบัติ ขั้นที่ 5 R : Reflection จัดกลุ่มสะท้อนคิด และ ขั้นที่ 6 P : Presentation มีวิจารณ์ญานนำเสนอ ซึ่งนำไปสู่ทักษะการจัดการพื้นฐาน 3 ประเภท อันประกอบด้วย ทักษะทางเทคนิค ทักษะทางมนทัศน์ และทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ดังภาพนี้

ภาพที่ 1 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชน เชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน จำนวน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง พบว่า มีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ เท่ากับ 0.84 ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพสามารถนำไปใช้กับตัวอย่างวิจัยได้ และผลของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม AISARP ทั้งหมด 6 ขั้นตอน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการจัดการขั้นพื้นฐาน 3 ประการ ประกอบด้วย 1) ทักษะทางเทคนิค 2) ทักษะทางมโนทัศน์ และ 3) ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งจากการวัดทักษะการจัดการของผู้เรียน พบว่า ผลการศึกษาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 19.97 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.06 แสดงให้เห็นว่า ทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่สูงขึ้น นอกจากนี้แล้วการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของชุมชนของตนเองอีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหากจะนำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาไปต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไปในอนาคต ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้คือ 1) ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์บูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ผู้สอนควรศึกษาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นให้เกิดความเข้าใจในบริบทสภาพความเป็นอยู่ เพราะจะนำไปสู่ความต้องการของท้องถิ่นที่แท้จริง จะช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมหรือจัดกิจกรรมที่มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ตลอดจนการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนของตนให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น 2) ควรมีการบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หรือสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จะทำให้การจัดกิจกรรมมีความหลากหลายและทำให้ผู้เรียนสนใจอยากที่จะเรียนรู้มากขึ้น 3) ควรมีการพัฒนาทักษะการจัดการทรัพยากรชุมชนเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับทักษะที่จำเป็นด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 หรือทักษะของพลเมืองดิจิทัลร่วมด้วยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับผู้เรียนต่อไป ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ รวมถึงการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). ความคิดเชิงสร้างสรรค์. (พิมพ์ครั้งที่ 6), กรุงเทพมหานคร: ชัค เซส มีเดีย.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2559). วิถีชุมชน เครื่องมือ 7 ชิ้น ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก. (พิมพ์ครั้งที่ 12), นนทบุรี: สุขศาลา.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2521). ระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุฬาลงกรณ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุษฎี โยเหลา และคณะ. (2557). การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์วิสุท.
- ทิตนา แคมมณี. (2554). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญส่ง นิลแก้ว. (2541). วิจัยทางการศึกษา. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พนิดา สินสุวรรณ และชรินทร์ มั่งคั่ง. (2546). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้โครงงานของนักศึกษาบัณฑิต. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา. (2559). เอกสารประกอบหลักสูตรโรงเรียนปางศิลาทองศึกษา พุทธศักราช 2552 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2559). กำแพงเพชร: โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา.
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา อินลา. (2560). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการจัดทักษะแห่งอนาคตใหม่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้น

สมรรถนะทาง สาขาวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน.

Robert K. (2015). Management Skills. Retrieved January 20, 2020, from [rom https ://corporatefinanceinstitute. com/ resources/ careers/ soft- skills/ manage ment-skills/](https://corporatefinanceinstitute.com/resources/careers/soft-skills/management-skills/)

รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานเพื่อสร้างความได้เปรียบ
ทางการแข่งขันของธุรกิจนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีน*
LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT MODEL TO CREATE
A COMPETITIVE ADVANTAGE IN THE BUSINESS OF IMPORTING
CHILDREN'S CLOTHING FROM CHINA

จิระวดี ตั้งสกุลทองपालี

Jirawadee Tangsakulthongpalee

ณัฐปภัสร ฤทธิวัฒนาวิช

Natprapas Ritwatthanavanich

เกวली แก่นจันดา

Kaewalee Kanchanda

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E- mail: natprapas.rit@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ 2) สร้างรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ วิจัยครั้งนี้เป็นการผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ 1) วิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิค เดลฟายเพื่อหาฉันทามติและนำข้อมูลไปสร้างรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 และแบบสอบถามในรอบที่ 2 และ 3 จากผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่าน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยมและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และ 2) วิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามลูกค้าที่ซื้อสินค้าเสื้อผ้าเด็กผ่านช่องทางออนไลน์ 305 คน คำนวณด้วยโปรแกรม G*Power สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การจำแนกแบบพหุเพื่อทดสอบทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ ผลวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการ โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนมีการแข่งขัน สูงจำเป็นต้องมีการวางแผน กลยุทธ์

* Received 15 July 2022; Revised 25 July 2022; Accepted 27 July 2022

บริหารจัดการที่ดี และนำปัจจัยแห่งความสำเร็จมาใช้ในธุรกิจ 2) รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์ และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพของธุรกิจนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนประกอบไปด้วยการนำประโยชน์จากการวางกลยุทธ์ การบริหารจัดการที่ดี และ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจและนำไปสู่ความสำเร็จ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การจัดการ, โลจิสติกส์, ห่วงโซ่อุปทาน, ความได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to study the current situations of logistics and supply management of children's clothing import business from China through online channels; 2) to create efficient logistics and supply chain management models and create a competitive advantage in the business of importing children's clothing from China through online channels. Mixed methods is used as a research methodology to approach this study. A Qualitative research which used Delphi technique which to use interview in the first round and questionnaires in the second and third round with 17 experts to find consensus and to use the data to create an efficient logistics and supply chain management model. Statistics qualitative used for this research were percentage, median, mode and interquartile range and a quantitative research which use questionnaires with 305 customers who bought children's clothing from import business from China through online channels. The G*Power program was used for calculating group samples. Statistics used for quantitative research were percentage median standard deviation and hypothesis testing which use Multiple Classification Analysis (MCA) as data analysis. The results of this research were: 1) The current situation of logistics and supply chain management of the business of importing children's clothing from China through online channels is highly competitive, requiring good planning, strategy, and management and bring success factors to use in business 2) Efficient logistics and supply chain management models and create a competitive advantage in the business of importing children's clothing from China through online channels which consists of taking advantage of strategy. Benefits from management and benefits of success factors to be used in business operations which use to benefit business and lead to success.

Keywords: Management Strategy, Logistics, Supply Chain, Competitive Advantage.

บทนำ

ธุรกิจนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนมีแนวโน้มได้รับความนิยมและมีอัตราเติบโตสูงขึ้น โดยเฉพาะเสื้อผ้าเด็กที่พบว่าสตรีที่มีบุตรร้อยละ 49 แสวงหาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวและราคาไม่แพงจนเกินไป นอกจากนี้ยังมีการคาดการณ์ว่าตลาดเสื้อผ้าเด็กในประเทศจีนจะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นถึง 4 ล้านล้านหยวน หรือประมาณ 18.8 ล้านล้านบาท (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เมืองชิงต่าว, 2564) และปริมาณการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนมาจำหน่ายในประเทศไทยก็เป็นอันดับ 1 ในปี 2564 โดยเฉพาะหมวดหมู่สินค้าประเภทชุดนอนสตรีและเด็กหญิงที่มีปริมาณการนำเข้าถึง 192.74 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 80.92 (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2564) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสาเหตุที่ผู้ประกอบการในประเทศไทยนิยมนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศจีนเพื่อมาจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากสินค้าจากประเทศจีนมีราคาไม่แพงจนเกินไปและมีความทันสมัยตรงตามความต้องการของคนไทย และปัจจุบันการซื้อขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาพบว่าประชาชนที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 68.97 และกลุ่มสินค้าที่ผู้บริโภคนิยมสั่งซื้อผ่านระบบออนไลน์สูงสุด ได้แก่ เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ คิดเป็นร้อยละ 48.75 (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2564) และเทคนิคการขายสินค้าในระบบออนไลน์ของผู้ประกอบการยุคใหม่จำเป็นต้องอาศัยการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management) เข้ามาช่วยในการวางแผนการดำเนินงานผ่านระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน (Logistics and Supply Chain) ที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง ตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงที่จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจ (ณัฐปภัสร์ ฤทธิ์วัฒนาวณิช, 2563)

ในธุรกิจออนไลน์การวางแผนผสมทางการตลาดให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพผู้ประกอบการสามารถนำกลยุทธ์การตลาดครองใจ (A Winning Heart Strategy) ที่เข้าถึงจิตใจของลูกค้าด้วยการแบ่งปันแนวคิดที่ตรงใจ (Mind Share) การนำเสนอสินค้านวัตกรรมที่มีความแปลกใหม่และใช้งานได้ดีเพื่อสร้างความพึงพอใจหรือช่วยในการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share) และการแบ่งปันหัวใจ (Heart Share) ที่สร้างคุณค่าตราสินค้า (Brand Value) ให้เข้าไปอยู่ในจิตใจลูกค้าหรือการสร้างตัวเลือกทางเทคโนโลยีระบบการให้บริการในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถครองใจลูกค้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านคุณภาพการให้บริการเพื่อสร้างความได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน (Natprapas Ritwatthanavanich, 2019) และการสร้างความได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน (Competitive Advantage) ก็คือการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดที่จะทำให้ธุรกิจสามารถเจริญเติบโตและอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน ซึ่งแนวทางการปฏิบัติที่ดีต้องอาศัยการจัดการอุปสงค์ (Demand Management) ของลูกค้า

เพื่อตอบสนองความต้องการที่ตรงใจ การจัดการอุปทาน (Supply Management) ที่มีประสิทธิภาพโดยบูรณาการร่วมกับบุคคลที่อยู่ในโซ่อุปทาน การวางแผนการผลิตที่มีความสอดคล้อง การทดแทนสินค้าอย่างต่อเนื่องโดยการสั่งซื้อสินค้าอัตโนมัติ การวางนโยบายการดำเนินงานที่ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่น และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ (John A. W. & John R. H., 2020) นอกจากนี้การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันตามแนวคิดของ Michael E. P. พบว่า สภาพะด้านการแข่งขันในธุรกิจการค้าของโลกทุกประเทศย่อมพยายามที่จะเลือกใช้กลยุทธ์ที่ดีที่สุดที่จะสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันและมีการนำเสนอเครื่องมือที่จะช่วยสร้างรายได้เปรียบ ได้แก่ การพิจารณาแรงกระทบทั้ง 5 (Five Forces) ที่ประกอบไปด้วย 1) สภาพการแข่งขันภายในธุรกิจจะเห็นได้ว่าผู้ที่สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพจะอยู่ในวงการธุรกิจได้ต่อเนื่อง 2) สภาพการแข่งขันจากภายนอกธุรกิจ หากเริ่มมีคู่แข่งรายอื่นเข้ามาในวงการธุรกิจ การจะป้องกันคู่แข่งที่ต้องอาศัยความแข็งแกร่งที่ธุรกิจได้ดำเนินการมาก่อน 3) สภาพแรงกดดันจากคู่แข่งทางอ้อมหรือสินค้าทดแทน 4) อำนาจต่อรองจากผู้ขายวัตถุดิบให้กับธุรกิจ และ 5) อำนาจต่อรองจากผู้ซื้อ นอกจากนี้ธุรกิจยังต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) ให้กับสินค้าหรือกระบวนการในการดำเนินงาน การมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ (Cost Leadership) และ การเจาะจงในตลาด (Focus) โดยมุ่งเน้นผลิตสินค้าหรือบริการให้กับตลาดเฉพาะ เป็นต้น (Michael E. P., 2004)

จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทอย่างรวดเร็ว ทำให้การซื้อขายแตกต่างไปจากเดิม ในอดีตการทำธุรกิจจะเป็นการซื้อขายผ่านหน้าร้านซึ่งต้องมีเงินทุนสูง และร้านค้าต้องเป็นที่รู้จักและสามารถเข้าถึงลูกค้าได้ในพื้นที่เท่านั้น ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำธุรกิจที่เรียกว่า พาณิชนียอิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะขยายกลุ่มตลาดและเข้าถึงผู้บริโภคให้มากที่สุด (Yang Ying, 2020) และธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนเพื่อนำมาขายต่อในประเทศไทยผ่านช่องทางออนไลน์ก็เป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่มีความนิยมจากผู้ประกอบการ ซึ่งระบบการค้าขายมีการนำสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เข้ามาช่วยเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้า เนื่องจากสื่อเหล่านี้เข้าถึงผู้คนเป็นจำนวนมาก และมีวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว ในการแชร์รูปภาพ หรือวิดีโอ สำหรับการค้นหาข้อมูลผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังสามารถทำการโต้ตอบสื่อสารกันได้อย่างทันท่วงที ทำให้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนไม่ได้ยุ่งยากเหมือนในอดีต ปัจจุบันมีช่องทางการนำเข้าหลายช่องทาง เช่น การสั่งซื้อสินค้าผ่าน Application เช่น Taobao Alibaba Tmall หรือ ผ่านบริษัท Shipping ที่ให้บริการแบบครบวงจร ตั้งแต่การสั่งซื้อจนกระทั่งสินค้ามาถึงประเทศไทย ดังนั้นในตลาดการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนเพื่อนำมาขายต่อผ่านช่องทางออนไลน์จึงเกิดร้านค้ามากมายที่ต้องการแย่งชิงลูกค้าและส่วนแบ่งทางการตลาดส่งผลทำให้เกิดการแข่งขันรุนแรงในธุรกิจ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลยุทธ์การจัดการทางด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพจะส่งต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยเกิดความสนใจว่าอย่างไร ผู้ประกอบการร้านค้าออนไลน์จะประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ โดยศึกษาหารูปแบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพแบบครบวงจรของกระบวนการของโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำเพื่อให้ผู้ประกอบการร้านค้าออนไลน์นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และกำหนดแผนกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพเพื่อที่จะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และทำให้ธุรกิจเป็นที่รู้จัก เพิ่มฐานลูกค้ามากยิ่งขึ้น ที่สำคัญรูปแบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ธุรกิจสามารถดำเนินการได้เป็นอย่างดีและยังเป็นการช่วยให้ทราบถึงความพึงพอใจของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพโดยสร้างผลกำไรสูงสุดให้กับธุรกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Techniquel) 3 รอบ เพื่อจัดเก็บความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 17 ราย โดยให้ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.02 (Thomas T. M., 1971) เป็นการอภิปราย ควบคุมประเด็น เปิดเผยความคิดเห็นและสร้างฉันทามติด้วยการสัมภาษณ์ ใช้หัวข้อคำถามจากการทบทวนวรรณกรรม และหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในหนังสือ ตำรา และเว็บไซต์ต่างๆ ภายหลังจากได้รับข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เป็นฉันทามติ ทำการสรุปผลและนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการสร้างรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยบุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่เป็นคนไทย ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักตลาดพาณิชย์ดิจิทัล ผู้ประกอบการธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนและผู้ประกอบการนำเข้าสินค้าประเภทอื่นจากประเทศจีนและนำมาขายต่อผ่านช่องทางออนไลน์ นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัยและผู้เชี่ยวชาญทางด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน ที่ปรึกษาสภาอุตสาหกรรม รวม 10 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่เป็น

คนจีน ได้แก่ ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายสินค้าในประเทศจีน นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักการตลาด รวม 7 คน รวมผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 กลุ่มทั้งสิ้นจำนวน 17 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.2.1 รอบที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเต็มที่และเสนอแนะองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

1.2.2 รอบที่ 2 และ 3 ใช้แบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) ในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) กำหนดช่วงกว้างของคะแนนเท่ากับ 0.49 โดยในรอบนี้เป็นการนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 มาสร้างแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบในรอบที่ 2 และ 3 และหาฉันทามติที่ตรงกันของผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีทางสถิติ โดยเนื้อหาในแบบสอบถามประกอบไปด้วย กลยุทธ์การจัดการ การบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน และปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 ด้วยแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด รอบที่ 2 และ 3 ด้วยแบบสอบถามปลายปิดที่ผ่านการตรวจค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ด้วยผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.71 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดี เนื่องจากเกิน 0.5 ขึ้นไป ในรอบที่ 1 เมื่อได้รับข้อมูลการสัมภาษณ์ทำการสรุปบทสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน และนำข้อมูลการสัมภาษณ์ไปเป็นส่วนหนึ่งของแบบสอบถามในรอบที่ 2 และ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่านตอบแบบสอบถามอีกครั้ง แล้วนำข้อมูลที่ได้รับไปประมวลผลทางสถิติด้วยโปรแกรม SPSS ผลที่ได้จะนำไปสรุปประเด็นที่สำคัญแล้วทำการสร้างรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์

1.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัธยฐาน (Median) และ ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยมีเงื่อนไขในการแปลความหมายของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นฉันทามติและความสอดคล้องของข้อมูลต้องประกอบไปด้วย ค่ามัธยฐานต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 3.50 ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ต้องมีค่าไม่มากกว่า 1.50 และความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยมและค่ามัธยฐานต้องมีค่าไม่เกิน 1.00 โดยแนวโน้มปัจจัยข้อใดมีเงื่อนไขตามที่กำหนดครบทุกข้อถือว่าแนวโน้มปัจจัยในข้อนั้นมีความสอดคล้องและเป็นฉันทามติ ในทางกลับกันหากแนวโน้มปัจจัยในข้อใดข้อหนึ่งไม่ตรงตามเงื่อนไขครบทุกข้อถือว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในข้อนั้นไม่มีความสอดคล้องและไม่เป็นฉันทามติ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เป็นการศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าเสื้อผ้าเด็กผ่านช่องทางออนไลน์จากประเทศจีนที่มีต่อรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้บริโภคที่ซื้อเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นลูกค้าของบริษัท Babycutie.store ผู้จำหน่ายเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ โดยขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการของบริษัท Babycutie.store ทயอยส่งแบบสอบถามสำหรับลูกค้าที่เข้ามาซื้อเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์และทำแบบสอบถามจนครบจำนวนตามที่ต้องการ วิธีการคำนวณใช้วิธีการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power โดยใส่ข้อมูลต่าง ๆ ลงในโปรแกรมตามเกณฑ์ที่กำหนด ภายหลังการคำนวณได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 305 คน (นิพิฐพนธ์ สนิทเหลือและคณะ, 2562)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close - Ended Question) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพมาทดสอบทัศนคติของลูกค้าโดยเนื้อหาในแบบสอบถามประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพที่มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบไปด้วย กลยุทธ์การจัดการ การบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน และปัจจัยแห่งความสำเร็จ และ ส่วนที่ 3 ทัศนคติของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ ประกอบไปด้วย ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (8Ps) และ ทัศนคติที่เกี่ยวกับการใช้บริการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จสิ้นก่อนการเก็บข้อมูลตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยผู้เชี่ยวชาญ (IOC) 2 ท่าน พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.73 ถือว่าอยู่ในระดับดี ซึ่งมีค่าเกิน 0.5 ขึ้นไป นำไป Try out กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด แล้วนำมาทดลองประมวลผลหลังจากนั้นดำเนินเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 305 ชุด โดยขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการบริษัท Babycutie.store ทายอยส่งแบบสอบถามสำหรับลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าจนครบจำนวนที่ต้องการ หลังเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นจึงทำการประมวลผลทางสถิติต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลผ่านโปรแกรม SPSS ด้วยค่าสถิติที่กำหนดและทำการทดสอบสมมติฐาน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบไปด้วยกลยุทธ์การจัดการ การบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน และปัจจัยแห่งความสำเร็จ และตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ ประกอบไปด้วยทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (8Ps) และ ทัศนคติที่เกี่ยวกับการใช้บริการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

2.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์จำแนกแบบพหุ (Multiple Classification Analysis : MCA) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพการณ์ปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ จากการวิจัยเชิงคุณภาพมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 พบว่า ในด้านกลยุทธ์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของธุรกิจออนไลน์ผู้ประกอบการจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบัน มีการวางระบบการใช้งานที่ดี ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน มีการรักษาความปลอดภัยในการใช้งานของผู้บริโภค กลยุทธ์ทางด้านบุคลากรมีการคัดเลือกและพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ทางการตลาดของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบไปด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ คัดเลือกสินค้าที่มีความโดดเด่น น่าสนใจ ตอบโจทย์ลูกค้าและคุณภาพต้องมียุทธศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับราคาและอายุการใช้งาน ด้านราคา การตั้งราคามีหลายวิธี เช่น การตั้งราคาต่ำกว่าราคาตลาดโดยใช้กลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน การตั้งราคาสูงกว่าตลาดต้องใช้กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง ด้านการกระจายสินค้า มีการกระจายสินค้าไปยังผู้ซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ยึดหลักความมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ปลอดภัย สะดวกรวดเร็ว และเข้าถึงลูกค้าให้ได้มากที่สุด ด้านส่งเสริมการขาย จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าเกิดความสนใจและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าโดยมุ่งเน้นไปที่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว รักษาความลับของลูกค้าโดยไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าไปทำการเผยแพร่ก่อนได้รับอนุญาต ด้านการให้บริการแบบเจาะจงโดยจัดเก็บข้อมูลการซื้อขายสินค้าของลูกค้าทุกรายเพื่อให้ทราบความต้องการของลูกค้าและสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างถูกต้อง ในด้านการบริหารจัดการผ่านช่องทางออนไลน์

ประกอบไปด้วย การจัดหาสินค้าผู้ประกอบการต้องศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการในการนำเข้าสินค้าจากประเทศจีนแบบครบวงจรเพื่ออำนวยความสะดวก รวดเร็ว และต้นทุนต่ำด้านการผลิต เนื่องจากผู้ประกอบการเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านระบบออนไลน์ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากการนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปจากประเทศจีน แต่เมื่อมีการขยายตัวของธุรกิจเพิ่มขึ้นก็จะเริ่มวางแผนการผลิตโดยเน้นกลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนและการสร้างความแตกต่าง การควบคุมสินค้าคงคลังและคลังสินค้า มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความถูกต้องและรวดเร็ว การเลือกรูปแบบการขนส่งพิจารณาจากความเหมาะสมของโครงสร้างธุรกิจ เช่น การวางแผนควบคุมการขนส่งด้วยต้นทุนที่ต่ำหรือเลือกใช้บริการจากบริษัทภายนอกตามความเหมาะสม ช่องทางการกระจายสินค้า กระจายสินค้าผ่านเว็บไซต์ของร้านค้า Application รวมถึงการกระจายสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเน้นการกระจายสินค้าอย่างทั่วถึง การให้บริการลูกค้าทั้งก่อนและหลังการขายมีการนำเสนอสินค้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ลูกค้าได้รับรู้และเข้าถึงสินค้าของธุรกิจโดยเฉพาะลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย มีการให้คำแนะนำลูกค้าอย่างผู้เชี่ยวชาญ และให้ความสนใจในการตอบคำถามอย่างทันท่วงที ไม่ทิ้งระยะเวลานาน และในด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จประกอบไปด้วย การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจ มีการกำหนดทิศทางของธุรกิจให้ถูกต้อง สื่อสารกับทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการปฏิบัติงาน การสร้างนวัตกรรมการจัดการ เน้นการสร้างนวัตกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์และกระบวนการ และ คุณลักษณะของผู้ประกอบการต้องมีคุณลักษณะที่ดี มีการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลคู่แข่งชั้น มุ่งมั่น พยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็วและนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อธุรกิจ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการนำข้อมูลจากรอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันคำตอบในรอบที่ 2 และ 3 พบว่า ข้อมูลที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ได้แก่ ในด้านกลยุทธ์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของธุรกิจออนไลน์ มีการออกแบบเว็บไซต์โดยมีข้อมูลและเนื้อหาที่ถูกต้อง ทันสมัย ลูกค้าเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย การใช้งานไม่ซับซ้อน มีความปลอดภัยในการใช้งาน การคัดเลือกบุคลากรมีการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ มีใจรักการให้บริการ มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและตลาดธุรกิจออนไลน์ ในด้านการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ประกอบไปด้วย กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น น่าสนใจ ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้า คุณภาพมีความสอดคล้องกับราคาและเหมาะสมกับอายุการใช้งาน การตั้งราคาต้องมีการควบคุมต้นทุนเพื่อตั้งราคาต่ำกว่าตลาดหรือสร้างความแตกต่างเพื่อตั้งราคาได้สูงกว่าราคาตลาด การกระจายสินค้า มีการเพิ่มช่องทางการขายโดยผ่านตัวแทนจำหน่าย Applications และสังคมออนไลน์ การส่งเสริมการขายมีการจัดกิจกรรมทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์และโฆษณาผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ลูกค้านิยมใช้งาน

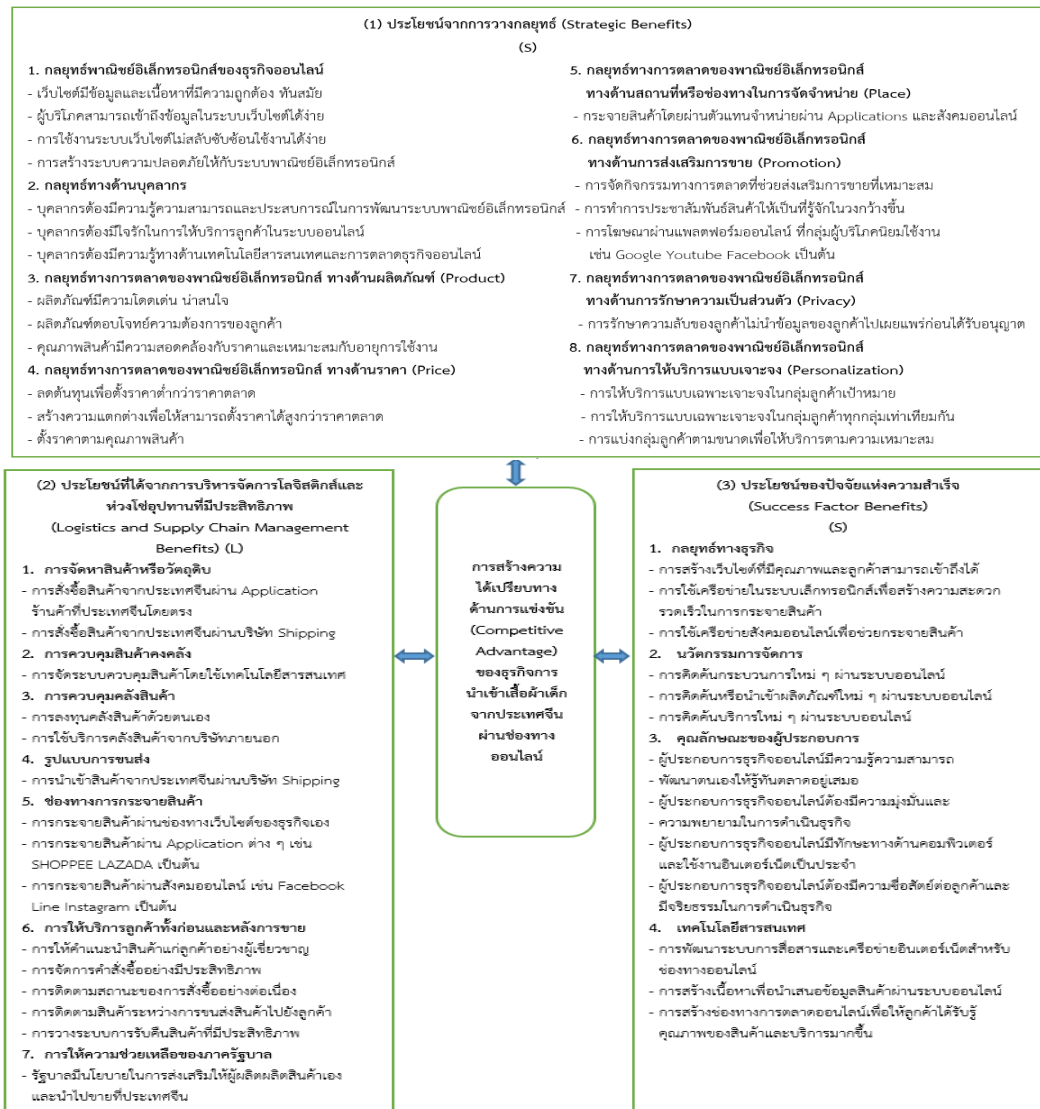

ความเป็นส่วนตัวของลูกค้า รักษาความลับ ไม่นำข้อมูลไปเผยแพร่ก่อนได้รับอนุญาต การให้บริการแบบเจาะจง ให้บริการในกลุ่มลูกค้าเป้าหมายหรือกลุ่มลูกค้าทุกระดับเท่าเทียมกันและแบ่งกลุ่มลูกค้าตามขนาดเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับโครงสร้างองค์การและทรัพยากรของธุรกิจ ในด้านการบริหารจัดการ ประกอบไปด้วย การจัดหาสินค้า เน้นกลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนและการสร้างความแตกต่าง การควบคุมสินค้าคงคลังโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการควบคุม การควบคุมคลังสินค้าดำเนินการด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุดหรือการใช้บริการคลังสินค้าจากบริษัทภายนอกตามความเหมาะสม รูปแบบการขนส่ง เลือกรูปแบบการขนส่งที่อำนวยความสะดวกและรวดเร็วโดยการเปรียบเทียบราคาและมาตรฐานการบริการที่ดี การกระจายสินค้าเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้า เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคมากที่สุด การให้บริการลูกค้าทั้งก่อนและหลังการขาย มีการให้คำแนะนำสินค้าอย่างผู้เชี่ยวชาญ จัดการคำสั่งซื้ออย่างมีประสิทธิภาพ ติดตามสถานะของการสั่งซื้อและการขนส่งสินค้าอย่างต่อเนื่อง และวางระบบการรับคืนสินค้าที่มีประสิทธิภาพ ในด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบไปด้วย การวางกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกธุรกิจ การสร้างนวัตกรรมการจัดการ คิดค้นผลิตภัณฑ์และกระบวนการใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า ในด้านคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ต้องมีความรู้ความสามารถ พัฒนาตนเองให้รู้ทันตลาดอยู่เสมอ มีความมุ่งมั่นและพยายาม มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ ใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็นประจำและมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศต้องมีการพัฒนาระบบการสื่อสารและเครือข่ายสำหรับช่องทางออนไลน์ สร้างเนื้อหาเพื่อนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์เพื่อให้ลูกค้าได้รับรู้คุณภาพของสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง

2. การสร้างรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพของธุรกิจ การนำเข้าเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า จากการนำข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องและมีการลงมติร่วมกันทั้ง 3 รอบ สามารถสรุปเป็นรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ ประกอบไปด้วย การใช้ประโยชน์จากการวางกลยุทธ์ (Strategic Benefits) ประกอบไปด้วย การวาง กลยุทธ์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของธุรกิจออนไลน์ กลยุทธ์ทางด้านบุคลากร กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การใช้ประโยชน์ที่ได้จากการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ (Logistics and Supply Chain Management Benefits) ประกอบไปด้วย การบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ และ การใช้ประโยชน์จากปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Success Factor Benefits) ประกอบไปด้วย การวางกลยุทธ์ทางธุรกิจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การจัดการนวัตกรรม การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ประโยชน์ในธุรกิจ และ คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ดี

สามารถนำพาธุรกิจไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ให้ประสบความสำเร็จ สามารถแสดงรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กนำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ (SLS) ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบ SLS การโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลการผันแปรและการจำแนกแบบพหุของรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้านำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า

3.1 ข้อมูลทัศนคติของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้านำเข้าจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ประกอบไปด้วย ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (6Ps) และการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ ในครั้งนี้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) และพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม พบว่า 1) ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (6Ps) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) สูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ได้แก่ สินค้าที่อยู่ในระบบออนไลน์มีความหลากหลาย 2) ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (6Ps) ด้านราคา (Price) สูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) ได้แก่ การซื้อสินค้าในระบบออนไลน์สามารถทำการเปรียบเทียบราคาของผู้ประกอบการหลายรายก่อนการตัดสินใจซื้อสินค้า 3) ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (6Ps) ด้านสถานที่หรือช่องทางการจำหน่าย (Place) สูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) ได้แก่ การซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ มีช่องทางการชำระเงินหลากหลายวิธีการ 4) ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (6Ps) ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) สูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) ได้แก่ การใช้สื่อโฆษณาผ่านช่องทางออนไลน์สามารถเข้าถึงลูกค้าได้ง่าย 5) ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (6Ps) ด้านการใช้บริการส่วนบุคคล (Personalization) สูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) ได้แก่ การซื้อขายในระบบออนไลน์พนักงานมีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ลูกค้าอย่างผู้เชี่ยวชาญ 6) ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (6Ps) ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว (Privacy) สูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) ได้แก่ ธุรกิจมีการแจ้งนโยบายความเป็นส่วนตัวอย่างชัดเจน และ 7) ทัศนคติที่เกี่ยวกับส่วนผสมทางการตลาด (6Ps) ด้านการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์สูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ได้แก่ การตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ด้วยตนเอง

3.2 ข้อมูลการวิเคราะห์การผันแปรและการจำแนกแบบพหุของรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อทัศนคติของผู้บริโภคและผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันมากที่สุด ได้แก่ 1) ในด้านการวางกลยุทธ์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ประกอบไปด้วย การสร้างเว็บไซต์ของผู้ประกอบการออนไลน์ ต้องไม่ซับซ้อน ลูกค้าสามารถใช้งานง่าย การคัดเลือกบุคลากร ต้องคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถ มีการฝึกอบรมให้มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การวางกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ต้องมีการผลิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับราคาและเหมาะสมกับอายุการใช้งาน การตั้งราคา สามารถนำกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างในตัวผลิตภัณฑ์เพื่อตั้งราคาได้สูงกว่าตลาดหรือกลยุทธ์ในด้านการเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนเพื่อตั้งราคาได้ต่ำกว่าตลาด การส่งเสริมการขายมีการจัดกิจกรรมทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง การรักษาความเป็นส่วนตัว ไม่นำความลับของลูกค้าไปเผยแพร่ก่อนได้รับอนุญาต 2) ในด้านการบริหารจัดการ ประกอบไปด้วย การจัดหาสินค้าใช้การสั่งซื้อสินค้าจากประเทศจีนผ่านบริษัท Shipping แบบครบวงจรเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำเข้า การควบคุมสินค้าคงคลังโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการควบคุม การบริหารคลังสินค้ามีการลงทุนและควบคุมค่าใช้จ่ายในคลังสินค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำ

และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการดำเนินงาน การเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้า โดยการเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้าอย่างทั่วถึงเพื่อให้เข้าถึงลูกค้า การให้บริการลูกค้า โดยการวางระบบการขายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่ก่อนการขาย ระหว่างการขาย และหลังการขาย 3) ในด้านปัจจัยความสำเร็จ ประกอบไปด้วย การวางกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การสร้างนวัตกรรมการจัดการ คิดค้นหรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ผ่านระบบออนไลน์ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ต้องมีความรู้ ความสามารถ พัฒนาตนเองให้รู้ทันตลาดอยู่เสมอ และ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาช่วยในการดำเนินงาน อำนวยความสะดวก และสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์เพื่อให้ลูกค้าสามารถรับรู้คุณภาพของสินค้าและบริการของธุรกิจและสามารถเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า ผู้ประกอบการออนไลน์ยังพบอุปสรรคในด้านการวางแผนกลยุทธ์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ กลยุทธ์ด้านบุคลากรและกลยุทธ์ทางการตลาด การบริหารจัดการ และการสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งการที่ผู้ประกอบการจะทำลายอุปสรรคดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นจำเป็นต้องมีการเลือกใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสมกับโครงสร้างองค์การ ทรัพยากรที่มีอยู่ของธุรกิจ และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกธุรกิจ นอกจากนี้การบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และการสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จของธุรกิจ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมีคุณลักษณะที่ดี มีความมุ่งมั่น แสวงหาความรู้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และการสร้างนวัตกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินและพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพก็จะส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิศศยานันท์ เจริญพูล และ สมทบ แก้วเชื้อ และคณะ ที่พบว่า การวางกลยุทธ์ทางการตลาดที่ประกอบไปด้วยกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านระบบโมบายคอมเมอร์ซ แต่ในทางกลับกันหากการวางกลยุทธ์และการบริหารจัดการไม่ดีก็จะเป็นการสร้างอุปสรรคในการดำเนินส่งผลทำให้ไม่สามารถนำพาธุรกิจไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุค Digital ได้แก่ การสร้างนวัตกรรมการจัดการ กลยุทธ์ทางธุรกิจ เทคโนโลยี สารสนเทศ และคุณลักษณะของผู้ประกอบการ (อลิศศยานันท์ เจริญพูล, 2559); (สมทบ แก้วเชื้อ และคณะ, 2562)

2. รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์

เกิดจากประโยชน์ต่าง ๆ ประกอบไปด้วยการใช้ประโยชน์จากการวางกลยุทธ์ที่ดี การใช้ประโยชน์จากการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และ การใช้ประโยชน์ที่เกิดจากปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การใช้ประโยชน์จากการวางกลยุทธ์ (Strategic Benefits) ประกอบไปด้วย

1) การวางกลยุทธ์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของธุรกิจออนไลน์ ได้แก่ การสร้างเว็บไซต์มีข้อมูลและเนื้อหาที่มีความถูกต้อง ทันสมัย ลูกค้าเข้าถึงข้อมูลในระบบเว็บไซต์ได้ง่าย การใช้งานไม่สลับซับซ้อน ระบบมีความปลอดภัยในการใช้งาน การวางกลยุทธ์ทางด้านบุคลากร ได้แก่ ธุรกิจมีการสรรหาและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มีใจรักทางด้านการบริการ การวางกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบไปด้วยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านส่งเสริมการขาย ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ด้านการให้บริการแบบเจาะจง ในแต่ละด้านต้องมีความเหมาะสมถูกต้องกับสถานการณ์และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งการวางกลยุทธ์ที่ดีทำให้ธุรกิจมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน สามารถวางรูปแบบในการวางแผนที่ดี ช่วยให้ธุรกิจมีการพัฒนาตนเองให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมและทำให้เกิดความชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการกิจและบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องภายในองค์กรเพื่อเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน ที่ระบุว่าองค์ประกอบของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ดี ประกอบด้วยการวางกลยุทธ์โครงสร้างที่ดี มีการวางระบบและวิธีปฏิบัติงาน การจัดคนเข้าทำงานให้เหมาะสมกับทักษะ รูปแบบการทำงานของผู้บริหารและการสร้างค่านิยมร่วมขององค์กรให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และการจัดการเชิงกลยุทธ์ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร นอกจากนี้ในด้านระบบและวิธีปฏิบัติงานที่ประกอบไปด้วยการจัดคนเข้าทำงานและรูปแบบการทำงานของผู้บริหารก็ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน, 2563)

2.2 ประโยชน์ที่ได้จากการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ (Logistics and Supply Chain Management Benefits) ที่ประกอบไปด้วยการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ ประกอบไปด้วย การจัดหาสินค้าที่มีคุณภาพและต้นทุนต่ำ การควบคุมสินค้าคงคลังโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการควบคุม การควบคุมคลังสินค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุดหรือการใช้บริการคลังสินค้าจากบริษัทภายนอกตามความเหมาะสมของโครงสร้างองค์กรและทรัพยากรของธุรกิจ รูปแบบการขนส่งที่มีการวางระบบที่ดีเพื่อนำไปสู่การประหยัดต้นทุน การเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้าผ่าน เว็บไซต์ของธุรกิจ Application และ สังคมออนไลน์ เพื่อการเข้าถึงลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น การให้บริการลูกค้าทั้งก่อนและหลังการขายที่ดีเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีทำให้ธุรกิจสามารถเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการดำเนินงานและนำไปสู่ประสิทธิผล ได้แก่ สามารถลดต้นทุนและเพิ่มกำไรสูงสุดให้แก่ธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุฑา แก่นสุวรรณ และ คณะ ที่พบว่า การบริหารจัดการที่ดีต้องมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีการกระจายอำนาจในการบริหารงานอย่างเป็นธรรม มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในหน่วยงาน สร้างจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า พร้อมการจัดกิจกรรมรณรงค์ลดการใช้ทรัพยากรให้ให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัดต้นทุนก็จะส่งผลทำให้การบริหารจัดการและการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินธุรกิจ (มุฑา แก่นสุวรรณ และคณะ, 2561)

2.3 ประโยชน์ของปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Success Factor Benefits) ได้แก่ การวางกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ดีมีความเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน สามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว โดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายออนไลน์ สร้างพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อให้เข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายมากที่สุด การสร้างนวัตกรรมโดยการคิดค้นผลิตภัณฑ์และกระบวนการในรูปแบบใหม่ ๆ ผ่านระบบออนไลน์ที่มีความแตกต่างจากคู่แข่ง การสร้างคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้รู้ทันตลาดอยู่เสมอ มีความมุ่งมั่นและพยายามในการดำเนินธุรกิจ มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์และการทำงานอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ ที่สำคัญผู้ประกอบการต้อง มีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาระบบการสื่อสารและเครือข่ายสำหรับช่องทางออนไลน์ สร้างเนื้อหาที่ดี นำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจ เพื่อให้ลูกค้าได้รับรู้ถึงคุณภาพของสินค้าและบริการอย่างทั่วถึงส่งผลทำให้เกิดโอกาสทางการตลาดและนำไปสู่การซื้อสินค้าในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมทบ แก้วเชื้อ และคณะ ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัล ประกอบไปด้วย นวัตกรรมการจัดการ กลยุทธ์ทางธุรกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศ และคุณลักษณะของผู้ประกอบการ โดยต้องค้นหาและตอบสนองความต้องการของลูกค้าทันทีเพื่อให้เกิดโอกาสทางการตลาดอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ตามสภาวะทางการตลาดเพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันและประยุกต์ใช้นวัตกรรมการจัดการมาปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อเพิ่มยอดขายและเป็นการขยายตลาดให้มากขึ้นเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าส่งผลทำให้เกิดการสื่อสารทางบวกแบบปากต่อปากของลูกค้าเกิดการซื้อซ้ำ และนำไปสู่ความจงรักภักดีในที่สุด (สมทบ แก้วเชื้อ และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การลงทุนในธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ได้รับความนิยมเป็นจำนวนมากทำให้เกิดการแข่งขันรุนแรงและการที่จะเอาชนะคู่แข่งและแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดได้ต้องมีการวางกลยุทธ์ทางการตลาด การบริหารจัดการทางด้านโลจิสติกส์ ทุกกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ธุรกิจทั้งในด้านผลิตภัณฑ์และกระบวนการ การพัฒนาตนเองของผู้ประกอบการจะช่วยทำ

ให้สามารถค้นพบสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ สร้างความน่าเชื่อถือจากการสร้างคุณค่าตราสินค้า พัฒนาระบบและกระบวนการสั่งซื้ออย่างมืออาชีพ แก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ติดตามลูกค้าอย่างต่อเนื่อง พัฒนามาตรฐานการให้บริการ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ธุรกิจก็สามารถทำการแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพและสร้างความได้เปรียบทางด้านการแข่งขันของธุรกิจการนำเข้าเสื้อผ้าเด็กจากประเทศจีนผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้ประกอบการได้รับประโยชน์และสามารถวางแผนในการดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย การใช้ประโยชน์จากการวางกลยุทธ์ ได้แก่ วางกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ธุรกิจ การใช้ประโยชน์ที่ได้จากการบริหารจัดการที่ดีจะนำไปสู่การสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ การใช้ประโยชน์โดยการสร้างปัจจัยแห่งความสำเร็จโดยการนำนวัตกรรมเทคโนโลยี และสร้างคุณลักษณะที่ดีให้ผู้ประกอบการในการนำพาธุรกิจไป สู่เป้าหมายและความสำเร็จ ซึ่งการนำประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดผลดีก็จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว เกิดการพัฒนาปรับปรุงให้เกิดมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้สามารถแข่งขันส่วนแบ่งตลาดและแข่งขันกับคู่แข่งในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่การขยายธุรกิจให้ก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไปในอนาคต 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องมีการวางแผนและพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับกิจกรรมโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องและครบวงจร โดยเฉพาะการซื้อขายสินค้าผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ที่ต้องมีการวางระบบการดำเนินงานที่ดีตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ ขยายเครือข่ายให้กว้างขึ้นเพื่อเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย และสร้าง Content ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจให้อยู่รอดและยั่งยืนต่อไป ดังนั้นงานวิจัยในครั้งต่อไปผู้วิจัยจะทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับกิจกรรมโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการรายย่อยที่เพิ่มมากขึ้นในยุคดิจิทัลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการประกอบธุรกิจและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จเสร็จสิ้นไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่มอบเงินทุนสนับสนุนการวิจัย ในปีงบประมาณ 2564 ซึ่งผู้วิจัยตระหนักถึงความกรุณาของท่านและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ การรับรองจริยธรรมในมนุษย์งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนครราชสีมา หมายเลขข้อเสนอการวิจัยเลขที่ NMCEC-0032/2564

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐปภัสร์ ฤทธิ์วัฒนาวาณิช. (2563). การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน. กรุงเทพมหานคร: นิโอพรีนซ์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง.
- ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนานพพรสิน. (2563). ศักยภาพกลยุทธ์พันธมิตร: ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 12(4), 1323-1346.
- นิพัทธ์พนธ์ สนิทเหลือและคณะ. (2562). การคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G*POWER. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 5(1), 498-507.
- มุกดา แก่นสุวรรณ และคณะ. (2561). แนวทางการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (จังหวัดสกลนคร นครพนม และ มุกดาหาร). วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(2), 143-156.
- สมทบ แก้วเชื้อ และคณะ. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์ในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, 15(2), 33-44.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2564). พาณิชย์เผย โควิดดันยอดซื้อสินค้าออนไลน์เพิ่มขึ้น 0.45 เท่า. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.price.moc.go.th/price/fileuploader>
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2564). สถิติการค้าระหว่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://tradereport.moc.go.th/Report>
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ เมืองชิงเต่า. (2564). ส่องโอกาสของตลาดผลิตภัณฑ์แม่และเด็กในจีน. เรียกใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2565 จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/732716/732716.pdf.
- อลิศศยานันท์ เจริญพูล. (2559). กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านระบบโมบายคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- John A. W. & John R. H. (2020). Organizational Behavior. (3rd Edition). New York: Taylor & Francis Group.
- Michael E. P. (2004). On Competition. USA: A Harvard Business Review Book.
- Natprapas Ritwatthanavanich. (2019). Service Innovation Quality: A Winning Heart Share Strategy to Service Entrepreneurial Success. Asian Administration and Management Review, 2(2), 1-10.
- Thomas T. M. (1971). The Delphi Technique in Macmillan Thomas T., Paper Presented at Theannual Meeting of the California the California Junior

Colleges Associations Committee on Research and Development.
California: Santa Barbara City Schools.

Yang Ying. (2020). Factors Affecting the Purchase Decision on Fashion Clothes via Social Media (Facebook) of Working Consumers in Bangkok. Bangkok: Bangkok University.

แนวทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ทอและแปรรูปเสื่อกกบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น*

LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT APPROCH OF
COMMUNITY ENTERPRISE GROUP WEAVING AND PROCESSING
REED MATS AT BAN NON SA-AT KHONKAEN

ณัฐปภัสร ฤทธิวัฒนาวิช

Natprapas Ritwatthanavanich

ยุตธนา คล้ายอยู่

Yuttana Klaiyoo

สุรัชฎา เมฆขลา

Suratchada Makhala

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E- mail: natprapas.rit@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะกิจกรรมการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื่อกกบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการ โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื่อกกบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของชุมชนบ้านโนนสะอาด และวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มได้แก่ บุคคลที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ จำนวน 610 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การจำแนกแบบพหุ เพื่อสรุปแนวทางในการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะกิจกรรมการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื่อกกบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคในแต่ละกิจกรรมที่ต้องได้รับการแก้ไข 2) แนวทางการในการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่ม

* Received 15 July 2022; Revised 25 July 2022; Accepted 28 July 2022

วิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื่อกกบ้านโนนสะอาด ได้แก่ พัฒนาการผลิตโดยอาศัยนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และความร่วมมือในการวิจัยร่วมกับหน่วยงานอื่น ควบคุมต้นทุนด้วยการบริหารจัดการที่ดี นำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลายตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง เพิ่มช่องทางการตลาดผ่านระบบออนไลน์ และขยายธุรกิจไปสู่การเป็นพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

คำสำคัญ: การจัดการโลจิสติกส์, ห่วงโซ่อุปทาน, วิสาหกิจชุมชน, ผลิตภัณฑ์ชุมชน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to study characteristics of logistics and supply chain management activities of reed mat weaving community enterprises, Ban Non Sa-at, Khon Kaen Province 2) to propose logistics and supply chain management guidelines of community enterprises weaving and processing reed mats at Ban Non Sa-at Khon Kaen. This research were mixed method consist of qualitative research studies and quantitative research. The qualitative research used an interview with ten experts with in-depth interviews to summarize issues related to logistics and supply chain management activities of Ban Non Sa-ad community. The quantitative research used questionnaires for two sample groups, which were 610 samples. The G*Power program was used for calculation. Statistics used were percentage, mean, and standard deviation. Multiple Classification Analysis (MCA) to summarize the approach to logistics and supply chain management. The results showed that: 1) characteristics of logistics and supply chain management activities of community enterprises weaving and processing reed mats at Ban Non Sa-at Khon Kaen there is continuous improvement, but there are still problems and obstacles in each activity that need to be addressed 2) management guidelines of logistics and supply chains of community enterprises weaving and processing reed mats at Ban Non Sa-at consist of develop production through innovation information technology and cooperation in research with other agencies, control costs with good management, offer continuously a variety of products that meet the needs of customers, increase online marketing channels and expand the business into electronic commerce.

Keywords: Logistics Management, Supply Chain, Community Enterprise, Community Products

บทนำ

การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อชุมชนให้เป็นที่ยอมรับและนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้บริโภค กลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้กลุ่มที่สามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชน ได้แก่ กลุ่มการเกษตร การแปรรูป และการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งหมดได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน จึงเป็นที่มาของการรวมกลุ่มอาชีพที่ก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2562) และเพื่อให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จ ทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นที่รู้จักจนนำไปสู่การสร้างความเป็นอัตลักษณ์และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้ ต้องอาศัยกลยุทธ์ในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย และการนำกระบวนการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพเข้ามาช่วยในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อนำชุมชนไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จ ตอบสนองความต้องการของตลาดโดยใช้กลยุทธ์ทางธุรกิจที่สอดคล้องกับโครงสร้างของธุรกิจ (ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา, 2560) และการสร้างความสามารถในการแข่งขันถือเป็นนโยบายสำคัญ มีเป้าหมายในการยกระดับศักยภาพของประเทศบนพื้นฐานแนวคิดต่างๆ ได้แก่ 1) การต่อยอดในอดีตโดยมองไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติ 2) การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเพื่อปูทางไปสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและการขนส่ง พื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต 3) การสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตด้วยการเพิ่มศักยภาพของชุมชน การปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายสนับสนุนโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ให้มีการพึ่งพาตนเองและมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่นให้มีมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นและชุมชนให้เป็นที่ต้องการของตลาด (คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ, 2562) และวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื่อกกบ้านโนนสะอาด ตำบลนาแพ่ง อำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น ตามลำดับสมาชิกเลขที่ 78861 ตั้งอยู่ที่ 167 หมู่ 2 ตำบลนาแพ่ง อำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้นประมาณ 15 คน เป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่มีการรวมตัวกันในชุมชนเพื่อทำการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทำจากต้นกก และมีการพัฒนาจนเป็นสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงของอำเภอโคกโพธิ์ไชย ในระยะแรกมีการนำต้นกกมาสานเป็นเสื่อใช้ในครัวเรือนหรือนำไปใช้ในเทศกาลต่าง ๆ ทำให้วัฒนธรรมการใช้เสื่อกกยังคงอยู่กับชุมชนมาจนถึงปัจจุบันและมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการผลิตจากการสานมาเป็นการทอ เพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความ

หลากหลาย ส่งผลทำให้ต้นกกเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชนและช่วยสร้างอาชีพและรายได้ของชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่น ที่สำคัญต้นกกคือพืชที่สามารถทำการปลูกและขยายพันธุ์ได้ง่ายจึงสามารถทำการเก็บไปใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปี

บทบาทของการจัดการเชิงกลยุทธ์ของระบบห่วงโซ่อุปทานที่ดี จำเป็นต้องมีการดำเนินงานผ่านระบบ โลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ถูกต้อง ในทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ การเตรียมความพร้อมที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงของโลกในยุคปัจจุบันที่จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจมากที่สุด เช่น สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อความไม่แน่นอนของธุรกิจ ต้องหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดที่จะทำให้องค์กรสามารถอยู่รอดได้และเจริญเติบโตด้วยการสร้างความได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน (John A. W. & John R. H., 2020) และแนวทางการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนโดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมเข้าสู่ระบบการจัดการที่ทันสมัยไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมในรูปแบบใหม่ การวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการชักนำให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบการผลิตสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การขนส่ง การจัดการคลังสินค้า การบริหารสินค้าคงคลัง การกระจายสินค้าและการบริการลูกค้าที่อาจต้องมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามาช่วยในแต่ละกิจกรรม จำเป็นต้องมีการปฏิบัติตามแผนและติดตามตรวจสอบทุกขั้นตอน (Jopinus S. et al., 2020) เพื่อนำไปสู่การสร้างพึงพอใจให้กับลูกค้า ได้แก่ 1) ความพึงพอใจทางด้านผลิตภัณฑ์ (Product Satisfaction) รูปแบบผลิตภัณฑ์ต้องมีความโดดเด่น แสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนผ่านการออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ 2) ความพึงพอใจด้านราคา (Price Satisfaction) มีการตั้งราคาที่เหมาะสม 3) ความพึงพอใจด้านสถานที่ (Place Satisfaction) หรือช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีอย่างทั่วถึงทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ระบบในการสั่งซื้อไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ให้บริการรวดเร็ว ทันใจ และโดยเฉพาะช่องทางออนไลน์หากลูกค้าเกิดความเคยชินในการใช้บริการและไม่อยากเรียนรู้ระบบใหม่ของคู่แข่งก็จะนำไปสู่ความจงรักภักดีในการใช้บริการของธุรกิจ (Yogi Tri Prasetyo et al., 2021) 4) ความพึงพอใจในด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion Satisfaction) กิจกรรมในการสื่อสารที่ดีทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของธุรกิจ 5) ความพึงพอใจในด้านบุคลากร (Person Satisfaction) หน้าที่ของพนักงานที่ถูกกำหนดโดยธุรกิจส่วนมากจะเป็นการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างมีอาชีพที่ต้องอาศัยการฝึกอบรมที่ดีในด้านต่าง ๆ เช่นการพัฒนาบุคลิกลักษณะ ความชำนาญทางด้านภาษาและการให้บริการลูกค้าที่ดี (Fedorova, N. V. et al., 2020) 6) ความพึงพอใจในด้านการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของธุรกิจ (Productivity and Quality Satisfaction) ให้เป็นไปตาม

ความชอบของลูกค้าเป็นหลักและต้องติดตามผลตอบรับ (Feedback) อย่างสม่ำเสมอเพื่อที่ได้นำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (Rezha A. & Agus S., 2018) และ 7) ความพึงพอใจในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Public Relation Satisfaction) เป็นประโยชน์ต่อลูกค้าในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเปิดกว้างไร้พรมแดนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วโลกอย่างในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของธุรกิจ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด ตำบลนาแพง อำเภอดงหลวง จังหวัดขอนแก่น จะเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแต่ยังคงพบปัญหาในการดำเนินงานอยู่หลายด้านไม่ว่าจะเป็นในด้านการผลิตได้แก่การออกแบบและผลิตลวดลายเสื้อกยังไม่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน การเก็บรักษาวัตถุดิบและสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพ กำลังการผลิตที่มีไม่เพียงพอเนื่องจากกลุ่มผู้ทอเสื้อส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุมากกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่นิยมไปทำงานในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศระยะเวลาในการทอที่ยาวนานเนื่องจากการทอมือไม่ได้ใช้เครื่องจักรเข้ามาช่วยเพื่อให้ทำการผลิตได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และปัญหาในด้านการกระจายสินค้า ได้แก่ การเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างทั่วถึง ต้นทุนค่าขนส่งที่สูงขึ้น การจัดการคลังสินค้าและสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้บริการก่อนและหลังการขายที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาแนวทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด ตำบลนาแพง อำเภอดงหลวง จังหวัดขอนแก่น ว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้วิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด มีการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน และสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าเพื่อเป็นการเพิ่มยอดขายและทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถเป็นที่รู้จักและออกสู่ตลาดโลกได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะกิจกรรมการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื้อกบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื้อกบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ศึกษา ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เมื่อได้ข้อมูลสร้างแบบสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face-to-Face) และใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ลักษณะคำถามเป็นการเจาะลึกถึงวงคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีการอธิบายรายละเอียดเนื้อหา และคำอธิบายอย่างละเอียด โดยมีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พูดคุยในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) อาศัยผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเบื้องต้นได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด ประกอบไปด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ประชาชนชุมชน กำนัน ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด ตัวแทนสมาชิกในชุมชน ผู้ขายวัตถุดิบ ผู้ผลิต ตัวแทนจำหน่าย นักพัฒนาการวิชาการที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญทางด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน รวม 10 ท่าน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) เก็บข้อมูลจากแหล่งที่เป็นศูนย์รวมของข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการและนำข้อมูลเหล่านั้นไปจัดทำแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณในลำดับถัดไป

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 10 ท่านที่ได้รับคัดเลือก เพื่อที่จะได้ทราบแนวโน้มรูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำไปยังกิจกรรมปลายน้ำ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ติดต่อประสานงาน จัดทำเอกสารขอเข้าสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ถอดเทปสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปสรุปประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุปประเด็นสำคัญและนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างแบบสอบถามเชิงปริมาณต่อไป

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเชิงปริมาณ

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ที่เกี่ยวข้องและอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาดที่อยู่ในภาคการผลิตและกระจายสินค้า ประกอบไปด้วย สมาชิกวิสาหกิจ

ชุมชน ผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการร้านค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ตัวแทนจำหน่ายหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 305 คน และ 2) ลูกค้าที่ซื้อและใช้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด จำนวน 305 คน โดยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ออฟไลน์ โดยสุ่มเลือกเก็บแบบสอบถามจากลูกค้าที่ซื้อสินค้ากับวิสาหกิจชุมชน ณ จุดขาย ได้แก่บุคคลทั่วไป นักท่องเที่ยว นักเรียนที่นำผลงานชุมชนไปประยุกต์เพื่อทำงานส่งอาจารย์ ลูกค้าที่ซื้อสินค้าจากตัวแทนจำหน่ายที่ขายตามห้างสรรพสินค้า ศูนย์ OTOP และช่องทางออนไลน์ส่งแบบสอบถามให้กับลูกค้าที่ซื้อสินค้าชุมชนผ่านช่องทาง Facebook ของร้านปริมาตร ทั้ง 2 กลุ่มใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบใช้เกณฑ์ผู้วิจัย (Judgmental or Purposive Sampling) เป็นวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ใช้วิธีคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ที่ช่วยคำนวณขนาดตัวอย่างซึ่งมีการประมาณค่าขนาดอิทธิพลสำหรับการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA เพื่อทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรตามในมาตรวัดอันดับมากขึ้น (Interval Scale or Ratio Scale) และตัวแปรต้นเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม (Nominal or Ordinal Scale) ภายหลังการคำนวณโดยใส่ค่าอิทธิพลได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 305 คน โดยค่าอิทธิพลที่ Cohen, J. กำหนดไว้มี 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ (Cohen, J., 1977)

2.2 เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ

แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) ข้อมูลเรียงลำดับ (Ordinal Scale) และมาตราอันดับ (Interval Scale) ใช้แบบ 5 สเตล (Likert's Scale) ชุดที่ 1 เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานส่วนของการผลิตและการกระจายสินค้า ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล รูปแบบและวิธีการในการดำเนินงาน กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน และการสร้างความได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน ชุดที่ 2 ข้อมูลกลุ่มลูกค้าที่เคยซื้อและใช้ผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนของวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน และการสร้างความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อส่วนผสมทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power สร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหาด้วยผู้เชี่ยวชาญ (IOC) 2 ท่าน พบว่ามีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ชุดที่ 1 = 0.70 และ ชุดที่ 2 = 0.73 ถือว่าอยู่ในระดับดี เนื่องจากมีค่าเกินกว่า 0.5 เป็นต้นไป Try out แบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม ๆ ละ 30 ชุด ก่อนดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างจริง ภายหลังเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูล ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาสร้างแนวทางทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาดต่อไป

2.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ประกอบไปด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การจำแนกแบบพหุ (Multiple Classification Analysis: MCA) สำหรับการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ลักษณะกิจกรรมการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและ แปรรูปเสื้อกบ้นโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1.1 กิจกรรมการจัดหาวัตถุดิบ วัตถุดิบหลักในการทอเสื้อกบ้น ได้แก่ ต้นกก สามารถหาได้ตามแหล่งธรรมชาติ ปลูกลง และสั่งซื้อจากผู้จำหน่ายวัตถุดิบบางส่วนสำหรับต้นกกที่ไม่มีในชุมชน วัตถุดิบประเภทสีธรรมชาติเป็นสีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ เช่น เปลือกไม้ ขมิ้น ใบไม้ย้อม ปัญหาและอุปสรรคคือ การเก็บรักษาเส้นกกอาจเกิดเชื้อราหรือคุณภาพไม่ดีทำให้การทอเสื้อไม่มีประสิทธิภาพ, การผสมสีตามความต้องการของลูกค้าเพื่อให้แตกต่างจาก คู่แข่งอื่น และ วัตถุดิบเส้นกกจะมีปัญหาเรื่องเชื้อราทำให้ไม่สามารถจัดเก็บสินค้าจากต้นกกในปริมาณมากได้

1.2 การทอเสื้อกบ้น ใช้วิธีการทอมือ ลวดลายของเสื้อกบ้นปัจจุบัน ที่ทำการพัฒนามากกว่า 20 ลาย และใช้การผสมสีธรรมชาติโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ มีกระบวนการเก็บรักษาวัตถุดิบด้วยน้ำยากันเชื้อรา ตากแดด การแปรรูปเสื้อกบ้นให้เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่น เช่น กระเป๋า ที่รองแก้ว กล้องกระดาดาชิซู ฯลฯ การสร้างบรรจุภัณฑ์ในยี่ห้อปริมาตร แต่ปัญหาและอุปสรรคคือ ความเชี่ยวชาญในการทอเสื้อกบ้น การคิดค้นลวดลายที่แสดงความเป็น อัตลักษณ์ของชุมชนยังไม่ชัดเจน และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายให้กับชุมชนมากขึ้น การใช้แรงงานคนมากกว่าเครื่องจักรทำให้ใช้ระยะเวลาในการทอยาวนานไม่ทันกับความต้องการของตลาดที่มีมากทำให้ผลิตไม่ทัน

1.3 สถานที่สำหรับการจัดเก็บสินค้าเป็นของวิสาหกิจชุมชน สำหรับเก็บสินค้า วัตถุดิบของวิสาหกิจชุมชนเองเพื่อจำหน่าย รับซื้อ รับฝากขาย จากคนในชุมชน ปัญหาและอุปสรรค คือกระบวนการเก็บรักษา สินค้าและวัตถุดิบที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะต้นกกที่มีความชื้นจะทำให้เกิดเชื้อรา ส่งผลทำให้สินค้าและวัตถุดิบเก็บได้ไม่นาน

1.4 การควบคุมสินค้าคงคลัง ข้อมูลการจัดเก็บและการตรวจนับสินค้าคงคลัง ยังไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย การพยากรณ์ยอดขายสั่งซื้อสำหรับจัดเก็บสินค้าคงคลังให้เหมาะสมกับความต้องการ พยากรณ์จากยอดขายย้อนหลัง การคำนวณต้นทุนค่าใช้จ่ายในคลังสินค้ายังไม่เป็นระบบที่แน่นอนชัดเจน ปัญหาและอุปสรรคคือ การจัดเก็บสินค้าคงคลังในปริมาณมากส่งผลต่อต้นทุนในการเก็บรักษาสินค้า เนื่องจากสินค้าที่ผลิตจากต้นกกอาจเกิดเชื้อราต้องมีการควบคุมในการเก็บรักษา การจัดเก็บสินค้าคงคลังน้อยเกินไปทำให้เสีย

โอกาสในการขายกรณีความต้องการมาก การพยากรณ์ยอดซื้อไม่แน่นอนอาจทำให้เกิดความผิดพลาดส่งผลกระทบต่อการค้าการผลิตเพื่อให้มีปริมาณที่ถูกต้องเหมาะสม

1.5 การขนส่งขาเข้า ได้แก่ การจัดซื้อวัตถุดิบประเภทต้นกกที่มีลักษณะพิเศษจากจังหวัดอื่นใช้การขนส่งทางรถยนต์ การขนส่งขาออกได้แก่ การจัดส่งสินค้าไปยังลูกค้าขึ้นอยู่กับวิธีการตกลงว่าผู้ซื้อหรือผู้ขายเป็นผู้รับผิดชอบค่าขนส่งหรือบวกในราคาสินค้า เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรค คือ ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อต้นทุนการขนส่งที่สูงขึ้น และการวางแผนรูปแบบระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพต้นทุนต่ำ

1.6 ช่องทางกระจายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ จำหน่ายผ่านระบบ Facebook ปริมาตร ช่องทางเดียว ช่องทางกระจายสินค้าผ่านระบบออฟไลน์ ได้แก่ ทำการขาย ณ จุดขายของวิสาหกิจชุมชน ฝากขายผ่านห้างสรรพสินค้า ร้าน OTOP หน้าศาลาว่าการจังหวัด ปัญหาและอุปสรรค คือ ช่องทางกระจายสินค้ายังไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ การเพิ่มช่องทางกระจายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ การสร้างเว็บไซต์ของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ การฝากขายผ่าน Applications ต่างๆ ด้วยต้นทุนที่ต่ำ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นที่รู้จัก

1.7 การให้บริการก่อนการขาย ได้แก่ การนำเสนอสินค้า ซึ่งแจกรายละเอียดสินค้าและข้อมูลอื่น ๆ ที่ลูกค้าต้องการทราบข้อมูลผ่านโทรศัพท์และระบบข้อความใน Facebook การให้บริการระหว่างการขาย การให้คำปรึกษาในเรื่องของการผลิตสินค้าชุมชน การสร้างตลาด การผสมสี การแจ้งนโยบายการขาย การให้บริการหลังการขาย การติดตามผลตอบรับของผลิตภัณฑ์และนำมาปรับปรุงแก้ไข ปัญหาและอุปสรรค คือ ปัญหาในการติดต่อสื่อสาร เช่น การติดต่อทางโทรศัพท์สัญญาณโทรศัพท์ไม่ชัดเจน ช่องทางการติดต่อสื่อสารน้อยเกินไปโดยเฉพาะทางออนไลน์ การเข้าถึงเทคโนโลยีในการสื่อสารเพื่ออำนวยความสะดวกของสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนยังไม่เพียงพอเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุมากกว่าคนรุ่นใหม่ การสร้าง Admin ดูแลช่องทางออนไลน์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อตอบปัญหาลูกค้าผ่านระบบออนไลน์ตลอด 24 ชั่วโมงหรือผ่านระบบอัตโนมัติโดยใช้ AI

1.8 การสนับสนุนในส่วนของการเก็บรักษาต้นกก เช่น การทำน้ำยาแช่เพื่อป้องกันเชื้อรา กระบวนการต่าง ๆ ในการเก็บรักษาต้นกก การคิดค้นเครื่องจักรที่จะมาช่วยการทอเส้นให้รวดเร็วยิ่งขึ้น การออกแบบตลาดจากสถาบันการศึกษาของรัฐบาล และการจัดงานแสดงสินค้า OTOP เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรค คือ ถึงแม้จะมีการช่วยจากภาครัฐบาลมาอย่างต่อเนื่องแต่มีข้อจำกัดที่ทำให้การพัฒนาไม่ถึงเป้าหมายที่ต้องการ เช่น การคิดค้นเครื่องจักรที่จะช่วยในการผลิตจากภาครัฐบาล แต่มีเงื่อนไขในเรื่องค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่ต้องออกคนละครั้ง เป็นต้น

2. แนวทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื่อกกบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานจะต้องนำกลยุทธ์การจัดการมาใช้ในการวางแผนให้เกิดประโยชน์และนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้า ประกอบไปด้วย 1) กลยุทธ์ด้านการจัดการวัตถุดิบ ได้แก่ ควบคุมคุณภาพวัตถุดิบที่ดีเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพแตกต่างจากคู่แข่ง 2) กลยุทธ์ด้านการผลิต ได้แก่ ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างจากคู่แข่งในด้านลวดลายที่มีเอกลักษณ์ ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายให้เลือกซื้อใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการผลิต มีการพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ได้อย่างรวดเร็วและมีการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) กลยุทธ์ด้านการควบคุมสินค้าคงคลัง ได้แก่ การจัดเก็บสินค้าคงคลังเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า และนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยควบคุมสินค้าคงคลังทำให้สะดวกรวดเร็วในการให้บริการลูกค้า 4) กลยุทธ์การจัดการทางด้านคลังสินค้า ได้แก่ การมีคลังสินค้าของวิสาหกิจชุมชนเองและบริหารด้วยต้นทุนต่ำ 5) กลยุทธ์การจัดการทางการขนส่ง ได้แก่ วางแผนระบบการขนส่งที่ดีมีประสิทธิภาพพิจารณาเลือกใช้บริการการขนส่งกับบริษัทภายนอก และควบคุมต้นทุนค่าขนส่งให้ต่ำกว่าคู่แข่ง 6) กลยุทธ์การจัดการทางการกระจายสินค้า ได้แก่ เพิ่มช่องทางกระจายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ และ Applications ต่างๆ เพื่อเพิ่มยอดขายและเข้าถึงลูกค้ามากที่สุด 7) กลยุทธ์การจัดการทางการบริการลูกค้า ได้แก่ บุคลากรได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการให้บริการลูกค้า และให้บริการทั้งก่อนและหลังการขายที่ดีกว่าคู่แข่ง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถทำการอภิปรายผลเพื่อเป็นข้อสรุปลักษณะการดำเนินกิจกรรมและเสนอ แนวทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื้อกบฏบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

1. ด้านการจัดหาวัตถุดิบ ควรนำกลยุทธ์กลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่าง และกลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนมาใช้ในการวางแผน ซึ่งการปลูกต้นกกที่เป็นวัตถุดิบเองมากกว่าทำการสั่งซื้อจากแหล่งต่าง ๆ ส่งผลให้ต้นทุนต่ำและสามารถควบคุมคุณภาพของต้นกกได้ และที่สำคัญต้นกกสามารถทำการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี ทำให้ลดปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบประเภทต้นกกที่จะนำมาทอเสื้อ แต่ในกรณีที่ต้องการต้นกกที่มีลักษณะพิเศษและไม่สามารถเพาะปลูกด้วยตนเองอาจใช้การจัดหาจากแหล่งอื่นที่มีมาตรฐานและราคาเหมาะสม และหาแนวทางในการพัฒนาวิธีการในการเพาะปลูกพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะพิเศษเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการลดปัญหาในการสั่งซื้อจาก Supplier รายอื่นที่มีราคาสูงและสามารถสร้างความแตกต่างในด้านคุณภาพและลักษณะของวัตถุดิบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลีรัตน์ สามิว และ คณะ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการคิดต้นทุนการผลิตเสื้อกบฏของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแพง มากที่สุดคือ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนทาง ด้านวัตถุดิบต้องมีการคำนวณต้นทุนและค่าใช้จ่ายเพื่อนำมาเป็นตัวกำหนดราคาเพื่อที่จะทำให้เกษตรกรทราบต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้จากการทอเสื่อกกที่แท้จริง (มาลีรัตน์ สาผิว และคณะ, 2563)

2. ด้านการผลิต ควรนำกลยุทธ์การสร้างแตกต่าง การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน และการส่งมอบอย่างรวดเร็ว มาใช้ในการวางแผนการผลิตอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในปัจจุบันความต้องการเสื่อกกเพื่อนำไปผลิตเป็นสินค้าที่มีความหลากหลายมีมาก เช่น ร้านอาหารอีสานหลายแห่งนำเสื่อกกไปแปรรูปเป็นเบาะรองนั่ง ฝาผนังที่ทำจากเสื่อกก ซึ่งความต้องการเสื่อกกมีปริมาณมากสาเหตุเนื่องมาจากความมีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เสื่อกกที่สามารถนำไปสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ประโยชน์ได้ในหลายรูปแบบ และวัตถุดิบประเภทต้นกกสามารถหาได้จากแหล่งธรรมชาติ สามารถทำการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี อีกทั้งยังมีคำสั่งซื้อจากลูกค้าทั้งตัวแทนจำหน่ายและร้านค้าสินค้า OTOP แต่อุปสรรคที่เกิดขึ้นก็คือไม่สามารถผลิตได้ทันกับความต้องการของลูกค้าเนื่องจากการทอด้วยมือ ใช้ระยะเวลาในการทอยาวนานหรือบางครั้งมีอุปสรรคในการทอเสื่อทำให้การทอเสื่อหยุดชะงักเช่นฝนตกเกิดความชื้น แนวทางแก้ไขคือการคิดค้นเครื่องจักรที่สามารถผลิตผลงานออกมาได้ใกล้เคียงกับการทอด้วยมือเข้ามาช่วยในการทอเสื่อทำให้สามารถผลิตได้ทันและลดระยะเวลาในการทอเสื่อ และการคิดค้นนวัตกรรมในด้านขั้นตอนกระบวนการ เช่น การป้องกันความชื้นที่เกิดจากต้นกกโดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อคิดค้นและวิจัยร่วมกันผ่านงานวิจัยที่ได้รับทุนจากภาครัฐบาลและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา บัวผัน ที่พบว่า การปรับปรุงจำนวนมาตรฐานพนักงานให้เหมาะสมต่อสายการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้น้อยลงหรือใช้ระบบอัตโนมัติแทนแรงงานคน และในด้านเปอร์เซ็นต์การปฏิบัติงานของเครื่องจักรยังคงมีประสิทธิภาพต่ำกว่ามาตรฐานของบริษัทที่กำหนดไว้ทำให้กระบวนการผลิตด้วยเครื่องจักรใช้เวลาน้อยกว่าจึงเกิดการว่างงาน แนวทางในการปรับปรุงต่อไปควรปรับปรุงสายการผลิตให้มีความสมดุลเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องจักรให้มีเปอร์เซ็นต์การปฏิบัติงานมากขึ้น (สุจิตรา บัวผัน, 2563)

3. ด้านการจัดการคลังสินค้า ควรนำกลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนมาใช้ในการวางแผน ซึ่งการบริหารจัดการคลังสินค้าที่ดีต้องมีการจัดการพื้นที่ให้เพียงพอกับสินค้าคงคลัง และการจัดการคลังสินค้าทำให้สามารถขายสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง มีสินค้าเพียงพอสำหรับการขาย การจัดการคลังสินค้าที่ดีจะทำให้ต้นทุนในการเก็บรักษาน้อยลงหากผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า เมื่อมีลูกค้าต้องการมาก สินค้าก็ออกจากคลังได้อย่างรวดเร็ว และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารคลังสินค้าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการควบคุมสินค้าคงคลัง รวดเร็ว และถูกต้อง เช่น คลังสินค้าออนไลน์ที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการบริหาร คลังสินค้าออนไลน์ที่เก็บสินค้าที่ขายผ่านทางระบบออนไลน์ สามารถเช็คจำนวนสินค้าที่อยู่ในคลังสินค้าได้ตลอดเวลา โดยที่ไม่ต้องเสียเวลา

ในการนับสินค้า จัดสินค้า บรรจุสินค้า หรือส่งสินค้าถึงมือลูกค้าโดยมีการทำงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรา อุดมกัลยารักษ์ ที่พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารต้นทุนของการพัฒนาระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับคลังสินค้าบริษัท พีเอ็มพี มอเตอร์ โปรดัคส์ จำกัด มีแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการคลังสินค้า รวมไปถึงระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบการสั่งซื้อ ระบบบัญชี เพื่อให้บริษัทฯ มีการควบคุมประสิทธิภาพเพื่อลดค่าใช้จ่าย ไม่ให้เกิดปัญหาทุนจม และเพิ่มโอกาสทางการแข่งขันให้กับบริษัทฯ ได้แก่ การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการดำเนินงาน ด้านการจัดเก็บและ ด้านบุคลากร (ภัทรา อุดมกัลยารักษ์, 2560)

4. ด้านการขนส่ง ควรนำกลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนและกลยุทธ์การส่งมอบอย่างรวดเร็วมาใช้ในการวางแผน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสั่งซื้อ ผู้ผลิตถือเป็นต้นทุนอย่างหนึ่ง และต้นทุนการขนส่งนับเป็นต้นทุนที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะในปัจจุบันการขนส่งมีความสำคัญต่อธุรกิจ ต้นทุนการผลิตมีผลกระทบต่อต้นทุนรวมของผลิตภัณฑ์และบริการ ต้นทุนของผู้ประกอบ การขนส่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดราคา ค่าขนส่ง ดังนั้นผู้ประกอบการจำเป็นต้องวางแผนกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนในการขนส่ง ได้แก่ กลยุทธ์การใช้พลังงานทางเลือกที่ประหยัดที่สุด กลยุทธ์การปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งให้เหมาะสมกับลักษณะของธุรกิจ กลยุทธ์ศูนย์กระจายสินค้าที่สามารถทำการกระจายและส่งต่อไปยังจังหวัดใกล้เคียง กลยุทธ์การขนส่งสินค้าทั้งเที่ยวไปและกลับ และกลยุทธ์การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อลดต้นทุนโลจิสติกส์และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่ง เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะฉัตร จารุธีรสานต์ ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการขนส่ง ได้แก่ การคำนวณต้นทุนการขนส่ง การคำนวณจุดคุ้มทุนในการดำเนินงาน การคำนึงถึงปัจจัยทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการคมนาคม การสร้างความร่วมมือระบบขนถ่ายและการสร้างสถานีขนส่งสินค้า และควรใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการขนส่งเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้มากที่สุด (ปิยะฉัตร จารุธีรสานต์, 2563)

5. ด้านการกระจายสินค้า ควรนำกลยุทธ์การส่งมอบอย่างรวดเร็วและการสร้างความแตกต่าง มาใช้ในการวางแผนโดยอาจนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย เช่น การกระจายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ในทุกช่องทางเพื่อการเข้าถึงลูกค้าอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจในปัจจุบัน โดยเฉพาะในยุคของอีคอมเมิร์ซ (E-commerce) ที่มีความผันผวนส่งผลทำให้อุปสงค์ผู้บริโภค ซึ่งมีความต้องการสินค้าที่มีหลากหลายในราคาประหยัด พร้อมการจัดส่งที่รวดเร็ว ดังนั้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการกระจายสินค้าจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการจัดการโลจิสติกส์ในธุรกิจที่ช่วยให้การบริหารการไหลเวียนของสินค้าเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ทั้งยังควบคุมต้นทุนให้ต่ำที่สุด ซึ่งช่องทางการกระจายสินค้าของผลิตภัณฑ์ชุมชนในอดีตการจัดจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออฟไลน์หรือ ณ จุดขายอาจไม่

เพียงพอ จำเป็นจะต้องมีการกระจายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการขายผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Instagram Line หรือการฝากขายผ่าน Applications ต่าง ๆ เช่น ผ่าน Lazada shopee และ การสร้างเว็บไซต์ที่เป็นของชุมชนเองต้องมีการปรับปรุงเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบัน ไม่ซับซ้อน ใช้งานง่าย มีระบบควบคุมความปลอดภัย สะดวกในการค้นหาและติดต่อซื้อสินค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง การใช้ AI หรือระบบอัตโนมัติเข้ามาช่วยในการดำเนินการสั่งซื้อ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาสกร รอดแผลง ที่พบว่า ผลการพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์งอบคือได้เผยแพร่วิดีโอกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานงอบไทยลาวแฉ่งทองเอนโดยใช้กระบวนการนำเสนอตามหมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์ รูปแบบเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารประกอบด้วยภาพถ่ายพร้อมมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาพอินโฟกราฟิก การลิงค์วิดีโอ ยูทูบ การแชร์โพสต์ ข้อคิดเห็นและการแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยมีการจัดการคำตอบ การจัดการแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ให้กับลูกค้าผ่านทางหน้าเว็บไซต์หรือช่องทางการกระจายสินค้าของธุรกิจ (ภาสกร รอดแผลง, 2564)

6. ด้านการบริการลูกค้า ควรนำกลยุทธ์การสร้างแตกต่างและกลยุทธ์การส่งมอบอย่างรวดเร็วมาใช้ในการวางแผน ซึ่งการให้บริการที่ดีที่มีต่อลูกค้า และแตกต่างจากคู่แข่ง เช่น ความเอาใจใส่ ให้การดูแลทั้งก่อนและหลังการขายอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารที่ดีเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีที่สุด ดังนั้นช่องทางการสื่อสารต้องมีประสิทธิภาพ มีหลายช่องทางและลูกค้าสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างต่อเนื่อง มีความชัดเจน รวดเร็วทันใจ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ หาวีธีการที่ดีที่สุดในการให้บริการลูกค้าอยู่เสมอ คาดเดาความต้องการของลูกค้า เพื่อให้การบริการที่ดีที่สุด การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานบริการลูกค้า เช่น การสร้างเว็บไซต์ที่มีการใช้งานง่าย ทำการปรับปรุงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพิ่มช่องทางการให้บริการลูกค้าผ่านระบบออนไลน์ในทุกช่องทางเช่น ระบบ Line กล่องข้อความใน Facebook เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้สะดวก เป็นต้น โดยเฉพาะ ช่องทาง Website ที่สามารถเป็นตัวแทนของธุรกิจได้ตลอดและการใช้ระบบ AI หรือระบบอัตโนมัติเข้ามาช่วยในการให้บริการลูกค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง เมื่อลูกค้าต้องการค้นหาข้อมูลก็เป็นการสร้างความประทับใจ และการติดตามผลความพึงพอใจของลูกค้าเพื่อนำมาพัฒนาจากผลสะท้อนกลับในการพัฒนาระดับการบริการให้ดียิ่งขึ้นตลอดไป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิพย์ นิลพัธ ที่พบว่า คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการกลับมาใช้ซ้ำของผู้รับบริการโรงพยาบาลเปาโล รังสิต พบว่า คุณภาพการให้บริการในด้านการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ ความเป็นรูปธรรมของการบริการที่สามารถจับต้องได้ การตอบสนองต่อลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ให้บริการด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ และมีความพร้อมในการให้บริการตลอดเวลา มีความสัมพันธ์กับการกลับมาใช้ซ้ำของลูกค้า-(รุ่งทิพย์ นิลพัธ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ลักษณะกิจกรรมการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื้อกบบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแต่ยังมีปัญหาและมีอุปสรรคในแต่ละกิจกรรมซึ่งต้องได้รับการแก้ไขโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นบุคคลในชุมชนที่เป็นสมาชิกและไม่ใช่มหาชิกร่วมกันแก้ไข ปัญหาในแต่ละด้านหรือการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนที่จะพัฒนาร่วมกันผ่านงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพ 2) แนวทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื้อกบบ้านโนนสะอาด จังหวัดขอนแก่น ในแต่ละกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ถึงกิจกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำ ทำการค้นหาคำตอบได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างแตกต่างโดยอาศัยนวัตกรรมในด้านผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และการบริหารจัดการ มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องจักรมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวกและทำให้เกิดความรวดเร็วในการกระจายสินค้า กลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน ได้แก่ การควบคุมต้นทุนทางด้านการจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การขนส่ง การจัดการคลังสินค้าและสินค้าคงคลัง ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์การการส่งมอบอย่างรวดเร็ว ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพหรือศักยภาพในการผลิต การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว การเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้าให้มากขึ้นโดยศึกษาความต้องการและความนิยมของลูกค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ และการเพิ่มช่องทางการตลาดทางด้านธุรกิจออนไลน์และขยายธุรกิจไปสู่การเป็นพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบเครือข่ายผ่านระบบออนไลน์ และการส่งมอบบริการทั้งก่อนและหลังการขายอย่างรวดเร็วเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าและนำไปสู่ความจงรักภักดีที่ลูกค้ามีต่อวิสาหกิจชุมชน 3) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความต้องการของวิสาหกิจชุมชนในด้านการออกแบบลวดลายที่มีความแปลกแตกต่างจากคู่แข่งและเทคโนโลยีการผลิต ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาและวิจัยในเรื่องของการสร้างลวดลายของการทอเสื้อกให้มีความเป็นอัตลักษณ์ชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือเครื่องจักรที่ทำให้การทอเสื้อเพื่อที่จะสามารถทำการทอเสื้อได้อย่างรวดเร็วและคุณภาพของเสื้อกมีความสวยงามเทียบเท่ากับการทอมือและคงเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จเสร็จสิ้นไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่มอบเงินทุนสนับสนุนการวิจัยในปีงบประมาณ 2564 และวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสะอาด ตำบลนาแพ อำเภอกอพระชัย จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ข้อมูลสนับสนุนการทำวิจัย ผู้วิจัยตระหนักถึงความกรุณาของทุกท่านและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ การรับรองจริยธรรมในมนุษย์งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนครราชสีมา หมายเลขข้อเสนอการวิจัยเลขที่ NMCEC-0031/2564

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). กระเป๋จากเปลือกก. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2565 จาก https://smce.doae.go.th/product_detail.php?smce_id=440220410022&ps_id=9838
- คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ. (2562). แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2562 – 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณะทำงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. (2562). คู่มือประชารัฐรักสามัคคี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประสานงานการพัฒนาเศรษฐกิจและประชารัฐ.
- ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์. (2563). การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งของธุรกิจซื้อขายไปในประเทศไทย. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 7(2), 81-95.
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2560). การจัดการเชิงกลยุทธ์เทคโนโลยีและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรา อุดมกัลยารักษ์. (2560). แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจัดการคลังสินค้าสำหรับโรงงานแปรรูป เหล็ก สแตนเลส และอลูมิเนียม: กรณีศึกษา บริษัท พีเอ็มพี มอเตอร์โปรดักส์ จำกัด. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภาสกร รอดแผลง. (2564). การพัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์ของผลิตภัณฑ์อบกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานงานอบไทยลาวแฉ่งทองเอน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(3), 36-45.
- มาลีรัตน์ สาผิว และคณะ. (2563). วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการทอเสื่อกล้วยธรรมชาติแบบพับขนาด 200x200 ซม. ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแพ่ง หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(3), 254-264.

- รุ่งทิพย์ นิลพัช. (2561). คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการกลับมาใช้ซ้ำของผู้รับบริการโรงพยาบาลเปาโล รังสิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุจิตรา บัวผัน. (2563). การปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตในอุตสาหกรรมประเภทอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการและการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Cohen, J. (1977). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (Revised Ed.). New York: Academic Press.
- Fedorova, N. V. et al. (2020). Modeling the Behavior of an Industrial Enterprise as a Factor of Sustainable Development. *Journal of Physics : Conference Series*. High-Tech and Innovations in Research and Manufacturing, 7(2), 1-9.
- John A. W. & John R. H. (2020). *Organizational Behavior*. (3rd Edition). New York: Taylor & Francis Group.
- Jopinus S. et al. (2020). Supply Chain Operational Capability and Supply Chain Operational Performance: Does the Supply Chain Management and Supply Chain Integration Matters? *Int. J Sup. Chain. Mgt.*, 9(4), 1222-1229.
- Rezha A. & Agus S. (2018). The Influence of Food & Beverage Quality, Service Quality, Place, and Perceived Price to Customer Satisfaction and Repurchase Intention. *Journal of Research in Management*, 1(1), 28-37.
- Yogi Tri Prasetyo et al. (2021). Factors Affecting Customer Satisfaction and Loyalty in Online Food Delivery Service during the COVID- 19 Pandemic: Its Relation with Open Innovation. *Journal of Open Innovatio*, 7(76), 1-16.

การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่
จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์*

A STUDY OF PUBLIC SPACES IN BANGKOK TO DEVELOP AS A
DISTRIBUTION AREA FOR COMMUNITY ENTERPRISE PRODUCTS
UNDER THE CREATIVE ECONOMY CONCEPT

จรรุวรรณ ขำเพชร

Jaruwan Kumpetch

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: kjaruwan@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ดังนี้ 1) เพื่อสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2) เพื่อประเมินคุณภาพของพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีวิธีการศึกษา คือ 1) เอกสารเกี่ยวกับพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร สินค้าวิสาหกิจชุมชน แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเมืองและพื้นที่สาธารณะ 2) การศึกษาภาคสนาม การลงพื้นที่สำนักงานเขต และลงพื้นที่ที่ได้รับการเสนอชื่อจากสำนักงานเขตให้เป็นตัวแทนกลุ่มโซนและเขต การใช้แบบสำรวจและแบบประเมินในการคัดสรรพื้นที่ว่างตามแนวคิดทฤษฎี การสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้อำนวยการเขตหรือผู้แทนของสำนักงานเขตรวม 10 เขต ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจำนวน 10 กลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับกรุงเทพมหานครจำนวน 150 คนเพื่อเสนอปัญหาและทางออกของสินค้าชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานะของพื้นที่ประกอบด้วยพื้นที่ของกรมธนารักษ์ พื้นที่การรถไฟแห่งประเทศไทย พื้นที่การทางพิเศษแห่งประเทศไทย และพื้นที่เอกชน การได้มาของพื้นที่ว่างสาธารณะ การนำพื้นที่มาต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้ผ่านกระบวนการประเมินตามแนวคิดเรื่องพื้นที่ วิสาหกิจชุมชน และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พื้นที่อยู่ในเขตกรุงเทพชั้นในที่ได้รับการรับรองเป็นเขตพาณิชย์กรรมและส่งเสริมการลงทุน 2) การ ประเมินคุณภาพของพื้นที่ว่างสาธารณะ จากการคัดสรรพื้นที่ผ่านแบบประเมิน ร่วมกับเขต การประชุมเชิงปฏิบัติการ การลงสำรวจพื้นที่เป้าหมาย ได้

ข้อสรุปเสนอพื้นที่ของ มศว เพื่อจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนที่มีชื่อว่า Night Market การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการการพรรณนาความจากเนื้อหาพร้อมกับแนวคิดทฤษฎี และข้อมูลภาคสนาม

คำสำคัญ: พื้นที่ว่างสาธารณะ, ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน, ไนท์มาร์เก็ต

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to observe and 2) to evaluate the quality of public spaces in Bangkok to develop the space into distribution area of community enterprise products under the creative economy concept. The study methods are 1) from documents related to Bangkok's space, commercial enterprise products, concept, and research on urban and public space management and 2) from field study at district offices, nominated public spaces to be zone and district representatives by district offices, the use of survey and assessment to assort spaces according to theory concept, in-depth interview with related parties to governmental sector's spaces management, district director and representative from 10 districts, 10 groups of community enterprise operators, workshop with 150 participants residing in Bangkok to raise the issue and solution of community products The result finds that 1) public spaces are under the management of Treasury Department, State Railway of Thailand, Expressway Authority of Thailand, and private owners. The acquisition of public space to sell goods must be in accordance with the rules for using the space. The further development of space to increase income in accordance with creative economy has been evaluated based on the concept of space, commercial enterprise and creative economy. The area in the inner Bangkok has been certified as commercial and investment promotion zone. The result also finds that 2) the quality assessment of public space to develop into community enterprise product distribution area is conducted together with districts through workshop and field observation. The assessment concludes and proposes SWU area to sell community enterprise goods and be called Night Market. The data analysis is done by describing the contents together with the theoretical concept and field data.

Keywords: Public Space, Community Enterprise Products, Night Market

บทนำ

การพัฒนาของโลกเพื่อสร้างการพัฒนาและให้เมืองเจริญขึ้น ส่งผลให้เกิดการเติบโตและขยายตัวทั้งเชิงกายภาพและเชิงคุณภาพในแต่ละพื้นที่เมือง โดยการพัฒนาเมืองเริ่มต้นขึ้นเมื่อช่วงคริสต์ศตวรรษ 1960 เป็นต้นมา การพัฒนาได้เกิดพื้นที่ทิ้งร้างจำนวนหนึ่งที่เรียกว่าพื้นที่ไร้ประโยชน์ (Waste Space) พื้นที่ตาย (Dead Space) ช่องว่างเมือง (Urban Void) พื้นที่เหล่านี้ถูกทิ้งร้างไร้ประโยชน์และนำมาซึ่งปัญหาและความเสื่อมโทรมของพื้นที่ที่มีการรุกราล้ำโดยคนจรจัดเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัยซึ่งอาจเป็นการทำลายเมือง (Urban Devastation) จากการศึกษาของ มัมฟอร์ด (Mumford, L., 1961) ว่าพื้นที่เมืองดังกล่าวเกิดจากการขยายโครงข่ายคมนาคมเพื่อการเติบโตของเมือง ซึ่งแนวคิดในการขยายตัวของเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยการขยายคมนาคมดังกล่าว ทำให้ประชากร และสิ่งก่อสร้าง สาธารณูปโภคต่าง ๆ ขยายตัวออกไปด้วยความต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้คน จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาพื้นที่เมืองอพยพเข้าพื้นที่เมืองมากขึ้นและต่อเนื่อง การพัฒนาพื้นที่เมืองจึงมีความสำคัญในการใช้ชีวิตเพื่อให้เกิดความสุขในการใช้ชีวิตร่วมกัน ผู้คนจึงต้องการพื้นที่เชิงคุณภาพมากขึ้น แต่ประการสำคัญนอกจากพื้นที่ที่อยู่อาศัยแล้ว การหาพื้นที่เพื่อนำมาสร้างรายได้เป็นประเด็นสำคัญอีกประการเพื่อตอบสนองการใช้ชีวิตในเมืองให้มีคุณภาพ จึงต้องสร้างและหาพื้นที่ที่สามารถประกอบอาชีพได้ หากจะพิจารณาถึงแนวคิดการฟื้นฟูเมือง (Urban Regeneration) ที่มีบทบาทในการพัฒนาเมืองมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษ 1990 และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีการขยายการคมนาคมที่กว้างขวาง ทั้งรถไฟฟ้า BTS MRT หรือสะพานข้ามแม่น้ำลินซ์ (Lynch, K. & Southworth, M., 1990) พีรีรา (Perera, L. A. S. R., 1994); (Transik, R., 1986); (นิรมล กุลศรีสมบัติ และยุวดี ศิริ, 2552) พบว่าเมืองที่ขยายออกไปโดยการคมนาคมกลายเป็นพื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์และสร้างปัญหาสังคมตามมา (กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, 2559) ได้สำรวจพบว่ายังมีพื้นที่ว่างกระจายตัวอยู่ในเขตต่างๆของกรุงเทพมหานครอีกจำนวนหนึ่ง แม้ว่าจะได้พยายามพัฒนาพื้นที่ว่างดังกล่าวให้ก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกัน ดังเช่น การจัดพื้นที่ใต้ทางด่วนเป็นศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์ทั้งใต้ทางด่วนเพลินจิต รามอินทรา สีลม เพื่อจำหน่ายสินค้าชุมชนแต่ผลปรากฏว่าไม่ประสบความสำเร็จ

การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ไปสู่การพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนนั้น เกิดขึ้นจากการเห็นสภาพพื้นที่เมือง ที่มีพื้นที่ว่างอีกมากในแต่ละเขตพื้นที่ที่ยังไม่ได้มีการสำรวจศึกษา เพื่อการจัดทำเป็นสถานที่สาธารณะ สร้างให้เกิดเป็นมูลค่าในทางเศรษฐกิจได้ วิสาหกิจชุมชนเป็นช่องทางหนึ่งในการกระตุ้นสภาวะเศรษฐกิจของประเทศในหลายด้าน อีกทั้งพื้นที่ของกรุงเทพมหานครยังสามารถนำมาพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพในเชิงพาณิชย์กรรม ทั้งนี้หากพิจารณาเฉพาะคำว่าพื้นที่เมืองก็จะพบเมืองหลายแห่งในประเทศ

ไทยที่เข้าช่วยความเป็นเมืองเช่นกัน แต่กรุงเทพมหานครเป็นเมืองโตเดี่ยวมาต่อเนื่องและมีการก่อสร้างพัฒนาสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ทำให้เนื้อเมืองบางส่วนถูกทิ้งร้าง มีพื้นที่ว่างใช้ประโยชน์ได้อีกมาก ต่างจากพื้นที่เมืองในจังหวัดอื่นๆที่ไม่ได้ถูกระทบจากโครงสร้างสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ การนำพื้นที่ว่างทั้งถูกระทบจากการพัฒนาหรือพื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เป็นพื้นที่เดิมอยู่แล้วนั้นมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป็นนโยบายส่วนหนึ่งของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เคยนำพื้นที่ริมคลองผดุงกรุงเกษม มาจัดจำหน่ายสินค้าชุมชน และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ผ่านมา พบว่าสามารถสร้างรายได้และมีเงินหมุนเวียนที่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศในระดับที่น่าพอใจ และยังการหารายได้เกิดจากการรวมตัวของคณะบุคคลในนามโครงการวิสาหกิจชุมชนที่เพื่อสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน หรือระหว่างชุมชน พื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการบริโภคและใช้จ่ายของคนที่มีมูลค่ามากหากเทียบกับทุกจังหวัดของประเทศไทย จึงเหมาะสมในการใช้พื้นที่แห่งนี้ศึกษาเพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจทั้งในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดอื่นได้นำสินค้ามาจำหน่าย โดยมีการดำเนินการจัดจำหน่ายมาก่อนแล้ว แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักจากการจัดศูนย์จำหน่ายสินค้าของกรมการพัฒนาชุมชนตามพื้นที่ได้ทางด่วนที่กล่าวมา การได้พื้นที่ที่เหมาะสม การมีสินค้าที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว

การศึกษานี้ได้ใช้แนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิดหลักที่สำคัญคือว่าด้วยเรื่องพื้นที่ว่าง (Space) และแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยพื้นที่ว่างนั้นเป็นพื้นที่ทั้งเชิงกายภาพ (Architectural Space) และพื้นที่เชิงสังคม (Social Space) พื้นที่ว่างทางกายภาพหมายถึงพื้นที่ที่มีมิติ อาจเป็นสองมิติ สามมิติ พื้นที่มีรูปทรง ระบาย เป็นการจำกัดความพื้นที่ที่แผ่อยู่ในกรอบรูปทรง (Form) โครงสร้าง (Structure) หรือสิ่งที่สามารถจับต้องได้ทางกายภาพ (Physical) ทางด้านสถาปัตยกรรมและผังเมือง การศึกษาเรื่องพื้นที่ว่างเป็นหัวใจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบในทุกระดับตั้งแต่หน่วยย่อยในเรื่องการจัดองค์ประกอบของที่ว่างงานออกแบบภายใน งานออกแบบอาคารสู่งานออกแบบระดับชุมชน เมือง ในเรื่องเส้นทางสัญจร ระบบการเชื่อมโยงและผังรวม ซึ่งจะมีการจัดประเภทของการใช้สอยพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ เช่น พื้นที่สาธารณะ (Public Space) พื้นที่เชิงพาณิชย์กรรม (Commercial Space) พื้นที่ที่อยู่อาศัย (Residential Space) พื้นที่เกษตรกรรม (Agricultural Space) เป็นต้น แต่ปรากฏการณ์ของพื้นที่ไม่ได้ถูกแบ่งประเภทด้วยความเหมาะสมของการจัดวางองค์ประกอบของพื้นที่เพียงอย่างเดียว แต่พื้นที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่ที่ถูกกระทำจากผู้ใช้ประโยชน์ที่มีความหลากหลาย จึงทำให้ปรากฏการณ์ของพื้นที่ที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมมีความแตกต่างหลากหลายตามไปด้วย (Foucault, M., 1967) 푸โกต์ได้ศึกษาพื้นที่ว่าง โดยไม่ได้เน้นการตีความหมายหรือคำจำกัดความคำว่าพื้นที่ว่าง หากแต่เป็นการอธิบายปรากฏการณ์หลากหลายที่เกิดขึ้นทับซ้อนในพื้นที่ เช่น ในยุคกลางของตะวันตกมีการจัดลำดับชั้นของพื้นที่ (Hierarchy) ซึ่งฟูโกต์เรียกว่า

พื้นที่การจัดวาง (Space Of Emplacement) ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) พื้นที่เปิด (Open) พื้นที่สวรรค์ (Celestial) พื้นที่เมือง (Urban) พื้นที่ชนบท (Rural) เป็นต้น โดยแต่ละพื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถแยกออกจากกันได้มักจะเป็นพื้นที่ทับซ้อนกันเสมอ และแม้จะมีการสร้างพื้นที่ใหม่ขึ้นมาทับซ้อนพื้นที่เดิม พื้นที่เดิมเหล่านั้นก็ยังไม่ได้ถูกลดความหมาย เพียงแต่พื้นที่เหล่านั้นมีโครงสร้างของการจัดการอยู่เสมอ และการจัดการเหล่านั้นมักจะเป็นกรอบระเบียบของกิจกรรมต่างๆ ซึ่งภายใต้กิจกรรมเหล่านี้เกิดเป็นวาทกรรม เราจึงไม่ได้อยู่ในพื้นที่ว่างเปล่าที่จะวางความเป็นปัจเจกลงไปได้ แต่อยู่ในชุดของ “ความสัมพันธ์” ที่ถูกกำหนดไว้แล้ว หรือที่เรียกว่า ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practice) จากแนวคิดเรื่องพื้นที่ของฟูโกต์ ทำให้แนวคิดในการศึกษาด้านพื้นที่หลุดจากกรอบแนวคิดที่มุ่งจะหาความหมายของพื้นที่ว่าง (Space) ในมิติของปริมาตร รูปทรง พื้นที่ ระบาย ซึ่งเป็นการจำกัดความของพื้นที่ว่างในฐานะที่มองพื้นที่ว่างเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในกรอบของรูปทรง (Form) โครงสร้าง (Structure) หรือสิ่งที่สามารถจะจับต้องได้ทางกายภาพ (Physical) มาเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจ ความหมายของพื้นที่ พื้นที่สาธารณะ พื้นที่พาณิชย์กรรม ฯลฯ ว่าเกิดจากการสร้างและให้ความหมายของผู้ใช้ประโยชน์บนพื้นที่นั้นในแต่ละยุคสมัย หรือที่ฟูโกต์เรียกว่า ปฏิบัติการทางวาทกรรม นั่นเอง ความหมายของพื้นที่จึงมีมิติที่หลากหลายซ้อนทับกันอยู่ การกำหนดพื้นที่ว่างในบทความจึงมีความหมายครอบคลุมพื้นที่โล่ง พื้นที่โล่งว่าง พื้นที่สาธารณะ พื้นที่พาณิชย์กรรม พื้นที่ทางสังคมที่มีความหลากหลายมิติซ้อนทับกันอยู่

การทำความเข้าใจตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อนำมาอธิบายสินค้าวิสาหกิจชุมชน โดยสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ พ.ศ. 2553 ว่าเป็นแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมการสั่งสมและเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นิยามเศรษฐกิจสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ใช้พื้นฐานของสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม (cultural asset-based) ร่วมกับการคิดสร้างสรรค์ (creativity) นวัตกรรม (innovation) หรือเทคโนโลยีในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ (commercialization) หรือคุณค่าทางสังคม (อาคม เดิมพิทยาไพสิฐ, 2554)

การศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ทั้งของไทยและต่างประเทศที่สำคัญ เช่น การศึกษาถนนคนเดินใต้ทางรถไฟยกระดับที่ชุมชนโอเวอร์ทาวน์ (Overtown Pedestrian Mall, Miami) ที่ก่อนจะมีการสร้างทางรถไฟยกระดับขึ้นมา ชุมชนแห่งนี้เป็ย่านพาณิชย์กรรมเก่าแก่และสำคัญของเมืองมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1896 และยังเป็นที่ตั้งของอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่เมื่อมีการก่อสร้างทางรถไฟขึ้นมาทำให้ชุมชนถูกตัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน อาคารประวัติศาสตร์หลายหลัง ร้านค้า และทางเดินเท้าเดิมถูกแทนที่ด้วยพื้นที่ว่างเปล่าใต้ทางรถไฟ เกิดเป็นสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ร้านค้าต่างทยอยปิดกิจการ ล้วนส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจ

และสังคมโดยรวมของชุมชน จนกระทั่งได้มีแผนการฟื้นฟูชุมชนขึ้นมา โดยมีเป้าหมายหลักคือการรื้อฟื้นความเชื่อมโยงของชุมชนประวัติศาสตร์ จึงมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใต้ทางรถไฟยกระดับให้เป็นถนนคนเดินเพื่อการสนทนาและการกิจกรรมทางวัฒนธรรมอื่น ๆ จนกลายเป็นพื้นที่สาธารณะมีชีวิตชีวาตอบสนองทั้งระดับชุมชนและเมืองและยังได้รับรางวัลด้วย ในกรุงปารีส ฝรั่งเศสก็ได้มีการปรับปรุงทางรถไฟสายเก่าที่ชื่อว่าบาสติลล์-วารีอง (Bastille-Varenne Line) ให้เป็นสวนสาธารณะและย่านศิลปะแห่งใหม่ของเมือง โครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการพัฒนาสวนสาธารณะจากพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมหรือสาธารณูปโภคเก่าซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายหลักการพัฒนาเมือง การพัฒนาเป็นโครงการทางเดินสีเขียวลอยฟ้าแห่งนี้ก่อให้เกิดกิจกรรมสาธารณะของคนหลายกลุ่ม กระตุ้นนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เข้ามาร่วมลงทุน จึงเกิดสำนักงาน ร้านอาหาร อพาร์ทเมนต์ตามมา และโครงการนี้ยังเป็นต้นแบบการฟื้นฟูพื้นที่ที่ทิ้งร้างใต้โครงสร้างคมนาคมยกระดับอีกหลายประเทศในโลกนี้ ในส่วนเอเชียเองก็ได้มีการพัฒนาพื้นที่ลักษณะดังกล่าว ที่ได้ทางรถไฟยกระดับ กรุงโตเกียว การปรับปรุงพื้นที่ให้ใช้ประโยชน์ใช้สอยเชิงพาณิชย์เพราะพื้นที่เมืองโตเกียวมีราคาสูงมากการพัฒนาเป็นย่านกินดื่มสังสรรค์ (นิรมล กุลศรีสมบัติ และยุวดี ศิริ, 2552)กล่าวโดยสรุปว่ากรณีศึกษาตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่เมืองในต่างประเทศทั้ง 3 แห่ง ไม่ว่าจะเป็นการฟื้นฟูพื้นที่ว่างเปล่า (ไมอามี สหรัฐอเมริกา) การสร้างพื้นที่ให้กลายเป็นถนนคนเดิน การสร้างสวนสาธารณะและย่านศิลปะแห่งใหม่ของเมือง (ปารีส ฝรั่งเศส) ย่านกินดื่มและพบปะสังสรรค์ (โตเกียว ญี่ปุ่น) ล้วนเป็นแนวทางการพัฒนา พื้นที่พื้นที่ว่างสาธารณะในเมืองให้มีคุณภาพ พัฒนาด้วยความคิดสร้างสรรค์และพลิกฟื้นเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมาได้ ดังประเทศไทยได้นำหลักการมาใช้พัฒนาพื้นที่ใต้ทางด่วนของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. เพื่อประเมินคุณภาพของพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่และรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดยมีวิธีการดังนี้ การพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้อำนวยการเขตหรือผู้แทนของสำนักงานเขตรวม 10 เขต การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

วิสาหกิจชุมชนจำนวน 10 กลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับกรุงเทพมหานครจำนวน 150 คนเพื่อเสนอปัญหาและทางออกของสินค้าชุมชน

1. การทบทวนเอกสาร รวบรวมข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพื้นที่ ภูมิหาย และวิสาหกิจชุมชน

2. การศึกษาภาคสนาม การลงพื้นที่สำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน และสวัสดิการสังคม การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในแต่ละกลุ่มโซนเพื่อร่วมกันคัดเลือกพื้นที่ว่างคุณภาพในกรุงเทพมหานครที่มีความเหมาะสมที่สุด โดยมีกระบวนการในการคัดเลือกพื้นที่ และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาต่อยอดสินค้า โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การร่วมพิจารณา ใช้แบบประเมินคุณลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่คณะวิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดเรื่องการสร้างพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม (creative place making) โดยพิจารณาพื้นที่ร่วมกับฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานคร และสำรวจความพร้อมด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างประชากร สังคม และเศรษฐกิจ จากพื้นที่ที่นำเสนอ

2.2 การวางแผนร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ร่วมกับสำนักงานเขตและสำนักพัฒนาสังคม โดยใช้แบบสำรวจคัดเลือกพื้นที่คุณภาพเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการจัดทำแบบสำรวจมาจากข้อมูลการสัมภาษณ์ถึงผลสำเร็จ ปัญหา และสิ่งที่ต้องการแก้ไข จากการระดมความคิดเห็นในการประชุมเชิงปฏิบัติร่วมกับกรุงเทพมหานครจำนวน 150 คน และคัดสรรมาจัดทำแบบสำรวจเพื่อเสนอปัญหาและทางออกของสินค้าชุมชนร่วมกัน

2.3 สัมภาษณ์ผู้อำนวยการเขตหรือผู้แทน (บางเขตมอบหมายให้รองผู้อำนวยการ) รวมทั้งเจ้าหน้าที่ด้านพัฒนาชุมชนของแต่ละเขตที่รู้จักพื้นที่และสินค้าอย่างดีของแต่ละกลุ่มโซน

การสัมภาษณ์ประธานกลุ่มเพื่อทราบข้อได้เปรียบ ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานราชการ (กรณีเขต) เพื่อร่วมตัดสินใจเขตและพื้นที่สุดท้ายในการเสนอให้เป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมสำหรับจำหน่ายสินค้าชุมชนในที่สุด จำนวน 10 คน

ลำดับถัดมาคือใช้แบบสำรวจแนวทางการต่อยอดสินค้าวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จโดยชุมชน โดยสร้างขึ้นภายใต้แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม การเข้าถึงและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ เพื่อหาหรือถึงแนวทางการพัฒนาต่อยอดสินค้าชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

3. การลงพื้นที่ชุมชนที่มีการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชน

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทำการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องพื้นที่และข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กรมธนารักษ์, กองส่งเสริมอาชีพ สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร, สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร, สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาและวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน, กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, การรถไฟแห่งประเทศไทย, การทางพิเศษแห่งประเทศไทย และสำนักงานเขตใน 6 กลุ่มโซน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในแต่ละหน่วยงานที่สัมภาษณ์เชิงลึก คือผู้บริหารหน่วยงานหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการกำกับติดตามการใช้พื้นที่ ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าแต่ละหน่วยงาน โดยผู้วิจัยได้ส่งเอกสารเพื่อขอสัมภาษณ์และขอข้อมูลกรณีที่มีข้อมูลได้เผยแพร่ทั่วไป เช่น การรถไฟแห่งประเทศไทยที่ให้บริษัทที่ปรึกษาสำรวจและเสนอพื้นที่โดยรอบสถานีรถไฟเพื่อพัฒนาเป็นย่านพาณิชยกรรม การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมภูมิปัญญาและวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินคุณลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะ การสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ว่างในกรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตแต่ละเขต มาทำการวิเคราะห์ร่วมกันทั้งแบบการวิเคราะห์เนื้อหาและความสอดคล้องกับแบบสำรวจดังกล่าว

ผลการวิจัย

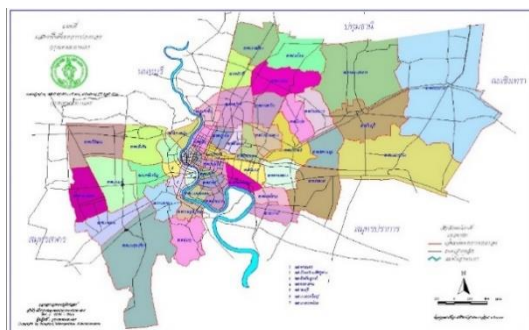
กรุงเทพมหานครเป็นเมืองโตเดี่ยวแห่งหนึ่งของโลก (Primate City) มีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย และศูนย์กลางความเจริญในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การสาธารณสุข ฯลฯ การที่กรุงเทพฯ ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องทำให้มีการใช้พื้นที่อย่างเข้มข้นมานานกว่า 200 ปี ที่ดินภายในกรุงเทพมหานครปัจจุบันที่มี 1,595 ตารางกิโลเมตร ถูกกำหนดการใช้ตามรูปแบบผังเมือง ที่ทางราชการกำหนด โดยราคาที่ดินมีราคาสูงมาก และมีแนวโน้ม (Mega Trend) การพัฒนาของโลกที่ต้องการ สร้างความเจริญของเมืองให้ยิ่งเจริญขึ้น เมืองจึงมีการขยายตัวทั้งกายภาพและคุณภาพที่จัดสรรให้ผู้คนใช้ชีวิตอยู่ในเมือง และจากตัวเลขประชากรโลกในปัจจุบันที่มีการอาศัยอยู่ในเมืองมากกว่าชนบทจากในปี พ.ศ. 2557 ประชากรโลกร้อยละ 54 เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมือง (จำนวนประชากร 7 พันล้านคน ในปี พ.ศ. 2558) คาดว่า ในปี พ.ศ. 2593 ประชากรโลกจะมากถึง 9.2 พันล้านคน และเมืองมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 66 โดยที่ประชากรที่อาศัยในเมืองมากถึง 6.3 พันล้านคน นับว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมาก สำหรับประเทศไทยปัจจุบัน มีประชากรร้อยละ 49 ของประชากรทั้งหมดอาศัยอยู่ในเมืองและคาดว่าในปี 2593 อัตราประชากรไทย ในเมืองจะมีมากถึงร้อยละ

73 การกระจุกตัวของคนเมืองและศูนย์กลางความเจริญจะมีผลต่อรูปแบบความ ซับซ้อนของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมที่จะเป็นสิ่งที่โลกต้องตระหนักมากขึ้น

การสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานคร จากการแบ่งลักษณะการบริหาร กรุงเทพมหานครได้มีการแบ่งแต่ละพื้นที่ตามนโยบายและแผนการพัฒนาออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1.การแบ่งเขตการบริหารงาน 12 กลุ่มเขต คือกลุ่มรัตนโกสินทร์ กลุ่มลุมพินี กลุ่มวิภาวดี กลุ่มเจ้าเจ้าพระยา กลุ่มกรุงธนบุรี กลุ่มตากสิน กลุ่มพระนครเหนือ กลุ่มบูรพา กลุ่มสุวินทวงศ์ กลุ่มศรีนครินทร์ กลุ่มมหาสวัสดิ์ และกลุ่มสนามชัย 2.การแบ่งเขตตามที่ตั้งของพื้นที่ 3 เขต คือ เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอก 3. การแบ่งเขตตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ผังเมือง) 10 บริเวณ ประกอบด้วย ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม คลังสินค้า อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม ชนบทและเกษตรกรรม อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย และสถาบันราชการ 4.การแบ่งเขตการปกครองตามกลุ่มเขต 6 กลุ่ม คือ กลุ่ม กรุงเทพมหานครกลาง กลุ่มกรุงเทพใต้ กลุ่มกรุงเทพเหนือ กลุ่มกรุงเทพตะวันออก กลุ่มกรุงธนเหนือ และกลุ่มกรุงธนใต้ การศึกษาสำรวจพื้นที่ว่างสาธารณะกรณีพื้นที่ที่ถูกทิ้งร้างเพื่อการฟื้นฟูเมือง โดยใช้พื้นที่กรณีได้ทางพิเศษยกระดับในกรุงเทพมหานคร การพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ทรุดโทรมให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีชีวิตชีวาและยังให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เป็นพื้นที่เพื่อจัดจำหน่ายสินค้าชุมชนนั้นได้นั้น จากการศึกษาพบว่ามีการศึกษาเพื่อนำพื้นที่สาธารณะเป็นถนนคนเดินแบบตลาดนัดในเมืองไทยอยู่จำนวนหนึ่ง ทั้งการหาพื้นที่ใหม่ การประเมินพื้นที่ที่เคยเปิดตลาด ควบคู่กับกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ การสร้างเสริมสุขภาพ การฝึกอาชีพ หรือการออกกำลังกายจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้โดยจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนโดยภาครัฐที่เคยจัดพื้นที่บริเวณใต้ทางด่วน 3 แห่ง คือ ใต้ทางด่วนเพลินจิต สีลม และเอกมัย-รามอินทรา เพื่อสร้างรายได้ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันแต่พบว่าไม่ประสบความสำเร็จยังเป็นพื้นที่ทิ้งร้างเช่นเดิม

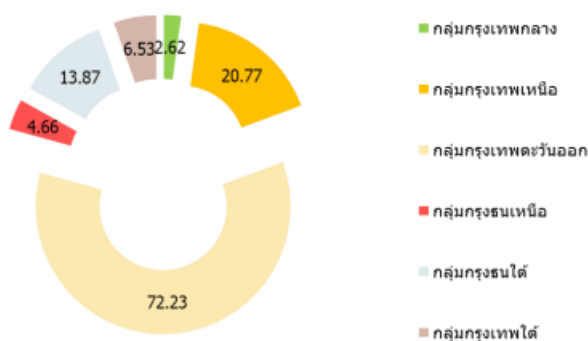

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงเขตในกรุงเทพมหานคร

พื้นที่กรุงเทพมหานครดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่อยู่ในการดูแลของภาครัฐ และเอกชน ซึ่งพื้นที่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานราชการ ประกอบไปด้วย 4 หน่วยงาน ได้แก่ กรมธนารักษ์ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร การรถไฟแห่งประเทศไทย และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย จากการพิจารณาของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่ามีการกระจุกตัวและใช้พื้นที่อย่างเข้มข้นในย่านพาณิชยกรรมใจกลางกรุงเทพมหานคร ฉะนั้นการคัดสรรพื้นที่เพื่อจัดจำหน่ายสินค้า จึงต้องมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาโดยสร้างแบบประเมินคุณภาพของพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยหัวข้อหลักๆ ได้แก่ องค์ประกอบของพื้นที่ องค์ประกอบด้านประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่ และองค์ประกอบสนับสนุน

โดยแผนภูมิด้านล่าง ได้เปรียบเทียบพื้นที่ว่างเปล่าในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ.2549 และ พ.ศ.2558 เพื่อทราบการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ว่างเปล่า ตำแหน่งการกระจายตัวของพื้นที่ว่างเปล่า พบว่าพื้นที่ทั้ง 6 กลุ่มเขตมีปริมาณพื้นที่ว่างแตกต่างกันออกไป โดยกลุ่มกรุงเทพตะวันออกมีพื้นที่ว่างเปล่ามากที่สุด อันประกอบไปด้วยเขตบึงกุ่ม หนองจอก บางกะปิ มีนบุรี คันนายาว ลาดกระบัง คลองสามวา ประเวศ และสะพานสูง (สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร)

ภาพที่ 2 แผนภูมิภาพแสดงขนาดพื้นที่ว่างในแต่ละกลุ่มเขต

ผลการศึกษาเมื่อได้ทราบพื้นที่ที่ว่างจำนวนมากแล้วแต่อยู่ในเขตชั้นนอก หรือมีใช้ย่านพาณิชยกรรมตามแนวทางการจำแนกของกรุงเทพมหานคร และหากนำพื้นที่ที่ได้มาซ้อนทับกับพื้นที่ของแต่ละหน่วยงานพบว่าพื้นที่ที่อยู่ในการดูแลของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลังมีพื้นที่ในการดูแลโดยสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีการจัดสรรพื้นที่ให้เช่าแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและบุคคลทั่วไป มีการแบ่งผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินฯ ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ชุมชนเมือง ผู้เช่ารายย่อยเพื่ออยู่อาศัยและยังชีพเล็กน้อย 2) มูลนิธิ สมาคมหรือองค์กรสาธารณกุศล 3) หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ 4) ผู้เช่าใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยผู้เช่า 3 ประเภทแรกมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ที่ดินทั้งหมดในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินฯ รวมถึงการใช้ประโยชน์ในที่ดินของกรมธนารักษ์ยังถูกใช้ใน

ราชการ พื้นที่จัดให้เช่า พื้นที่ว่าง พื้นที่บุกรุก ถนน และสาธารณประโยชน์ ส่วนสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักการวางผังและพัฒนาเมือง) มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำผังเมือง โดยแบ่งลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ผังเมือง) เป็น 10 บริเวณ พร้อมข้อกำหนดการใช้ประโยชน์จากที่ดินแต่ละแห่ง จึงพบว่าพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรมใช้สีผังเมืองสีแดง และอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน เขตวัฒนา ปทุมวัน เน้นการพัฒนาที่ดินเพื่อเป็นศูนย์พาณิชย์กรรมของชุมชน ในการกระจายกิจกรรมการค้า ศูนย์กลางธุรกิจ การค้า การบริการและนันทนาการที่อำนวยความสะดวกต่อการใช้ชีวิตประจำวัน

สำหรับพื้นที่ในการดูแลของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ลักษณะกายภาพจะเป็นทางยกระดับทำให้มีพื้นที่ใต้ทางด่วนและพื้นที่ในเขตทางพิเศษ เรียกรวมว่า “พื้นที่ในเขตทางพิเศษ” พื้นที่ในเขตเมืองได้อนุญาตให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ เข้าใช้ประโยชน์เพื่อสังคมและสาธารณะ ตามวัตถุประสงค์เพื่อการจัดทำสวนสาธารณะ ลานกีฬา เส้นทางลัด/ทางจักรยาน พื้นที่ให้เช่าและอื่น ๆ ดังที่มีการศึกษาการใช้ประโยชน์พื้นที่ใต้ทางด่วนเพลินจิต สีลมเพื่อนันทนาการและจำหน่ายสินค้าแต่ไม่ประสบความสำเร็จจนถึงปัจจุบัน

การประเมินคุณภาพลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาไปสู่การจัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชน ลำดับถัดมาคือคัดสรรพื้นที่ในแต่ละกลุ่มโซน แต่ละกลุ่มจะนำเสนอพื้นที่ในเขตของโซนนั้นที่คิดว่าเหมาะสมโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับทุกสำนักงานเขต และให้นักพัฒนาชุมชนของแต่ละเขตคัดเลือกพื้นที่ของตนเพื่อส่งเข้าโหวตในการเป็นตัวแทนแต่ละโซน ตามแบบประเมินคุณลักษณะพื้นที่ว่าง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มกรุงเทพมหานคร (ประกอบด้วยเขตพระนคร ดุสิต สัมพันธวงศ์ ห้วยขวาง พญาไท ราชเทวี วังทองหลาง ดินแดง ป้อมปราบศัตรูพ่าย) ไม่มีพื้นที่เนื่องจากเป็นพื้นที่ชั้นในที่หนาแน่นมาก กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ (ประกอบด้วยเขตจตุจักร บางซื่อ ลาดพร้าว หลักสี่ ดอนเมือง สายไหม บางเขน) ได้นำเสนอของพื้นที่ ณ วัดลาดปลาเค้า กลุ่มกรุงเทพตะวันออก (ประกอบด้วยบางกะปิ สะพานสูง บางกะปิ คันนายาว ลาดกระบัง มีนบุรี คลองสามวา หนองจอก ประเวศ) ได้เสนอพื้นที่ ณ วัดพระยาสุเรนทร์ กลุ่มกรุงเทพใต้ (ประกอบด้วยเขตปทุมวัน บางรัก บางคอแหลม วัฒนา พระโขนง สวนหลวง บางนา ยานนาวา คลองเตย) กลุ่มโซนนี้ได้เสนอ 2 พื้นที่คือ ณ วัดมหาบุศย์ (อยู่ในเขตสวนหลวง) และพื้นที่ มศว (อยู่ในเขตวัฒนา) กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ (ประกอบด้วยเขตธนบุรี คลองสาน จอมทองบางกอกใหญ่ บางกอกน้อย บางพลัด ตลิ่งชัน ทวีวัฒนา) ได้เสนอพื้นที่ ณ สำนักงานเกษตรพื้นที่ 3 ตลิ่งชัน (อยู่ในเขตตลิ่งชัน) กลุ่มกรุงเทพใต้ (ประกอบด้วยเขตภาษีเจริญ บางแค หนองแขม บางบอน ราษฎร์บูรณะ ทุ่งครุ บางขุนเทียน) เสนอพื้นที่ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง (บางขุนเทียน)

การนำพื้นที่ที่ได้รับการนำเสนอจากการประชุมเชิงปฏิบัติการในระดับกลุ่มเขตที่นำเสนอตัวแทนพื้นที่ในแต่ละกลุ่มโซนมาประเมินคุณลักษณะของพื้นที่ว่าง โดยพื้นที่ที่นำเสนอ นำเข้ามาสู่แบบประเมินอันประกอบไปด้วยหัวข้อ ด้านองค์ประกอบกายภาพของพื้นที่

ประกอบไปด้วยหัวข้อย่อย ได้แก่ ทำเลที่ตั้ง ความสะดวกในการเข้าถึง ความเชื่อมต่อของพื้นที่ ภาพลักษณ์สวยงาม สะอาด ภาวะที่สบาย องค์ประกอบด้านประโยชน์การใช้สอยของพื้นที่ คือ มีความหนาแน่นของอาคารและผู้คนที่เหมาะสม สาธารณชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ มีกิจกรรมดึงดูดความสนใจและองค์ประกอบสนับสนุนคือนโยบายภาครัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชนและจากผลการประเมินที่ได้รับมาจากการประชุมเชิงปฏิบัติร่วมกับทุกเขต และได้เสนอตัวแทนเขตเข้ามาคัดเลือก และนำเข้าสู่การประเมินเฉพาะพื้นที่ตามหัวข้อดังในตารางที่ 2 พบว่าพื้นที่ มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒมีองค์ประกอบที่ครบถ้วน

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์พื้นที่ผ่านแบบประเมินคุณลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม

พื้นที่	องค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่				องค์ประกอบด้านประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่				องค์ประกอบสนับสนุน	
	ทำเลที่ตั้ง	ความสะดวกในการเข้าถึง	ความเชื่อมต่อของพื้นที่	ภาพลักษณ์สวยงาม สะอาด ภาวะที่สบาย	มีความหนาแน่นทั้งอาคารและผู้คนที่เหมาะสม	สาธารณชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้	มีกิจกรรมดึงดูดความสนใจ	นโยบายของรัฐ	การมีส่วนร่วมของประชาชน	
วัดลาดปลาเค้า	✓		✓		✓	✓	✓			✓
วัดพระยาสุเรนทร์	✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓
สำนักงานเขตพื้นที่ 3 กทม.	✓		✓			✓	✓	✓		✓
พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ สำนักงานเขตบางขุนเทียน	✓			✓		✓	✓	✓		✓
วัดมหาบุศย์	✓	✓	✓	✓		✓				✓
มศว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

อีกประเด็นที่สำคัญในการหาพื้นที่คือเพื่อจำหน่ายสินค้าชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีความหมายถึง “เป็นกระบวนการผลิตสินค้าที่อยู่บนพื้นฐานของความริเริ่ม สร้างสรรค์และเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน” ซึ่งกระบวนการผลิตสินค้านี้จะทำให้สินค้าวิสาหกิจชุมชน เป็นสินค้าที่ยากต่อการลอกเลียนแบบ มีเอกลักษณ์เฉพาะ และขายได้ราคา ซึ่งนำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับสินค้าวิสาหกิจชุมชน (สุดสวาท ดิศโรจน์ และคณะ, 2539) วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการที่รวมกระบวนการคิด การจัดการ ผลิตและทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยมีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชน หรือเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมและสร้างการเรียนรู้ มิได้มีเป้าหมายเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคมได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย วิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครมีทั้งสิ้น 400 กว่าแห่ง จำแนกเป็นประเภทกิจการ 2 ประเภทคือการผลิตสินค้าและการให้บริการ การผลิตสินค้านี้ทั้งการผลิตอาหาร สมุนไพร เครื่องดื่ม หรือการผลิตของชำร่วยของที่ระลึก เครื่องหนัง อัญมณี ฯลฯ ส่วนวิสาหกิจชุมชนประเภทการให้บริการ ได้แก่ ร้านค้าชุมชน ออมทรัพย์ชุมชน ท้องเที่ยว สุขภาพ

ซ่อมเครื่องจักรกล และบริการอื่น ๆ จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับสำนักงานเขตในเรื่องการพัฒนาต่อยอดสินค้ากับกลุ่มผู้ผลิตสินค้า ประธานชุมชน ในแต่ละสำนักงานเขตพบว่า ได้ข้อมูลที่สอดคล้องในเรื่อง การบรรจุภัณฑ์และรูปลักษณ์ให้ทันสมัย การแปรรูป ส่งเสริมการสร้างแบรนด์สินค้า การคัดเลือกสินค้าเป้าหมายว่าจะเพื่อรายได้หรือเพื่อการอนุรักษ์ การส่งเสริมพื้นที่การจำหน่ายสินค้าในหลายช่องทาง

อภิปรายผล

จากการเป็นเมืองโตเดี่ยวของกรุงเทพมหานครทำให้ผู้คนรวมตัวกันอยู่ในเมืองมากขึ้น พื้นที่เมืองไม่สามารถขยายเพิ่มออกไปได้ ทำให้ต้องมีการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด พื้นที่ของเมืองที่ถูกทิ้งร้างหรือเป็นพื้นที่ไร้ประโยชน์ (Waste Space) พื้นที่ตาย (Dead Space) หรือพื้นที่ที่มีช่องว่างของเมืองจะต้องถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยไม่ถูกทิ้งร้างและทำให้เสื่อมโทรมที่จะทำให้เกิดปัญหาการรुक้าและอาจเป็นการทำลายเมืองขึ้นมาได้

เมื่อได้พื้นที่ตามกระบวนการดังกล่าวแล้ว พื้นที่ที่มีความเหมาะสมจะถูกนำไปใช้เพื่อจัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชน โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การอธิบายประการหนึ่งคือแนวคิด เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความของ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ว่าเป็น “แนวคิดการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์ งาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การส่งสมความรู้ของ สังคมและเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่”

การอธิบายด้วยแนวคิดพื้นที่ที่จะคัดสรรมาได้ยังวิเคราะห์ว่าพื้นที่เป็น 1 ในองค์ประกอบสำคัญของการวิเคราะห์กลยุทธ์การตลาดหรือส่วนประสมการตลาด 4Ps เรื่องพื้นที่จำหน่าย (Place, Space) โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการกับหลายฝ่าย สรุปว่าพื้นที่แต่ละกลุ่มเขตนำเสนอประกอบไปด้วยกลุ่มกรุงเทพเหนือเสนอ วัดลาดปลาเค้า (ในเขตลาดพร้าว) กลุ่มกรุงเทพตะวันออก เสนอวัดพระยาสุเรนทร์ (เขตคลองสามวา) กลุ่มกรุงเทพใต้เสนอวัดมหาบุศย์ (เขตสวนหลวง) และ พื้นที่ มศว (เขตวัฒนา) กลุ่มกรุงธนเหนือ เสนอ สำนักงานเกษตร (ในเขตตลิ่งชัน) กลุ่มกรุงธนใต้ เสนอศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง (ในเขตบางขุนเทียน) และ เมื่อนำมาพิจารณาตามองค์ประกอบพื้นที่และข้อมูลของกองนโยบายและแผน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ที่จัดแบ่งโซนพื้นที่พาณิชยกรรม พบว่า พื้นที่ของ มศว มีคุณสมบัติตามองค์ประกอบ การพัฒนาพื้นที่เป็นพาณิชยกรรมและพื้นที่แห่งการสร้างสรรค์

การคัดสรรพื้นที่ที่เหมาะสมจากแบบประเมินคุณลักษณะพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่พาณิชยกรรมมีองค์ประกอบทั้งทางกายภาพทั้งด้านประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่และองค์ประกอบสนับสนุนการนำพื้นที่เข้าสู่การสร้างพื้นที่พาณิชยกรรมตามแนวทาง Creative Place Making ที่ประกอบไปด้วยการเข้าถึง และการเชื่อมต่อ ภาพลักษณ์สถานที่ผู้ใช้งานและกิจกรรม และการเป็นสังคมในพื้นที่นั้น การพิจารณาคัดสรร

พื้นที่ว่างได้ใช้วิธีการโดยการคัดเลือกพื้นที่ร่วมกับสำนักพัฒนาสังคมกรุงเทพมหานครที่มีหน้าที่ดูแลสินค้าในชุมชนต่างๆ สำนักงานเขตต่างๆ ในกรุงเทพมหานครโดยรูปแบบพื้นที่ที่เหมาะสมต้องตรงตามคุณสมบัติได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพของพื้นที่ (ทำเลที่ตั้ง, ความสะดวกในการเข้าถึง, ความเชื่อมต่อของพื้นที่, ภาพลักษณ์สวยงาม) องค์ประกอบของประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่ (ความหนาแน่นของผู้คนและอาคาร, สาธารณชนเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ มีกิจกรรมดึงดูดความสนใจ) องค์ประกอบด้านการสนับสนุน (นโยบายภาครัฐและการมีส่วนร่วมของประชาชน) คุณภาพของพื้นที่ว่างนั้นต้องสลับการใช้งานใน 4 ปัจจัยหลัก คือ 1) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access & Linkages) 2) สถานที่สบายและภาพลักษณ์ที่สวยงาม (Comfort & Images) 3) ผู้ใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้น (User & Activities) และ 4) ลักษณะ Sociability โดยคุณลักษณะสำคัญของพื้นที่ว่างนั้นต้องสะดวกในการเข้าถึงมีกิจกรรมดึงดูดน่าสนใจ คุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดี

โดย มศว ตั้งอยู่บนถนนอโศกมนตรี ถนนสุขุมวิท 23 และถนนเพชรบุรีตัดใหม่ สามารถมีการเข้าถึงได้อย่างสะดวก ทั้งรถส่วนตัว และขนส่งสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นรถโดยสารประจำทาง รถไฟฟ้า และเรือโดยสาร

องค์ความรู้ใหม่

การได้พื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยการรวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในกรุงเทพมหานครได้เสนอพื้นที่ของมศว โดยตั้งอยู่ในเขตวัฒนา ซึ่งเป็นเขตที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมีระบบสาธารณูปโภค และระบบคมนาคมที่สะดวกในการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะทุกรูปแบบ และยังมีถนนสายหลักในการเชื่อมต่อไปยังใจกลางเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางธุรกิจ (Centre Business District: CBD) และด้านพาณิชยกรรมที่ตั้งอยู่ตามแนวระบบขนส่งมวลชนสายหลักและสายรองของเขตวัฒนา เขตวัฒนายังถูกนำมาคิดสรรให้เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมในการส่งเสริมการลงทุน หรือ BOI (Board of Investment) ควบคู่กันอีกทางหนึ่งในเขตพื้นที่นี้มีชาวต่างชาติเข้ามาทำงานและพักอาศัยเป็นจำนวนมาก กระทั่งได้ชื่อว่าเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวต่างชาติหรือเมืองหลวงของชาวต่างชาติ

การจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สิ่งสำคัญประการแรกที่ต้องมี คือ สถานที่ เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ของเอกชน แต่ต้องสามารถตอบโจทย์กับชนชั้นกลางในเมืองให้ใช้พื้นที่ในความหมายทางสังคม เศรษฐกิจ และการพักผ่อน โดยปัจจัยที่กำหนดพื้นที่ต้องแสดงถึงความยิ่งใหญ่ของอำนาจทางธุรกิจและสิ่งก่อสร้าง ทั้งด้านขนาด รูปแบบอาคาร และพื้นที่โล่งโดยรอบ ทั้งนี้ สันติ เสวตวิมล กล่าวว่ารากเหง้าของตลาดทั่วโลกมาจากตลาดนั้นเนื่องจากอดีตมนุษย์มีการพึ่งตนเอง ผลิตภัณฑ์เพื่อใช้รับประทานในครัวเรือน และสามารถผลิตได้

ในปริมาณที่มากกว่าเกินความต้องการจึงเกิดการแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ฉะนั้นองค์ความรู้จากการวิจัยที่ได้ค้นพบว่าพื้นที่ของมศวนอกจากเป็นพื้นที่ของภาครัฐที่มี 100 ไร่ 2 งาน 25 ตารางวา ภายในมหาวิทยาลัยมีการบริหารการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ยังเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ค้าภายนอกเข้ามาหารายได้ภายในมหาวิทยาลัยบริเวณทางเดินระหว่างอาคาร นวัตกรรม ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี และอาคารบริการ ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ให้เป็นตลาดนัด มศว ที่จัดมาอย่างยาวนาน เป็นแนวทางในการจัดการตลาดนัด มศว เพื่อบรรลุในการเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่รับใช้สังคม ซึ่งเป็นพันธกิจอย่างหนึ่งของ มหาวิทยาลัยที่ให้บริการสังคม ให้โอกาสผู้ค้าในการสร้างรายได้จากพื้นที่ของมหาวิทยาลัย (สันติ เศวตวิมล, 2544)

การศึกษาได้พื้นที่ในกรุงเทพมหานครคือ พื้นที่ มศว เพื่อจัดจำหน่ายยกระดับคุณภาพ ชีวิตประชาชนเพื่อเพิ่มรายได้ โดยผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ การสร้างแบบประเมินเพื่อคัดสรรพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ในการดูแลของหน่วยงานต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครได้แก่ กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง การรถไฟแห่งประเทศไทย การทางพิเศษแห่งประเทศไทย สำนักงานวางผังและพัฒนาเมือง (สำนักผังเมือง) กรุงเทพมหานคร โดย 1) แบบการวิเคราะห์พื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม 2) แบบประเมินพื้นที่จัดจำหน่ายสินค้าว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ โดยให้สำนักงานเขตดำเนินการ 3) หลักเกณฑ์การสร้างพื้นที่ตามแนวทาง Creative Place Making โดย มศว ที่ถูกคัดเลือกด้วยความลงตัวของพื้นที่กลางเมือง สภาพแวดล้อมด้วยผู้คนที่ย่างงานชาวไทยในพื้นที่และย่านที่มีชาวต่างชาติอยู่มาก มศว เองในฐานะหน่วยงานการศึกษาที่มีองค์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ มีการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์ และทักษะเชิงธุรกิจเพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าวิสาหกิจชุมชนสร้างสรรค์ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) Technological Creativity (Innovation) ได้แก่การพัฒนา การค้นพบเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ ทำให้เกิดเครื่องมือหรือปัจจัยทุนที่มีศักยภาพสูงขึ้นไปใช้ในกระบวนการผลิต 2) Economic Creativity (entrepreneurship) ความคิดที่เกี่ยวกับการประกอบการทั้งการพัฒนาองค์กร การคิดค้น การประกอบธุรกิจแนวใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ด้านการประกอบการจะช่วยเพิ่มสัดส่วนของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระบบเศรษฐกิจ 3) Artistic Creativity (Cultural Creativity) ความคิดด้านศิลปะ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่สินค้าให้เป็นที่รู้จัก โดยขั้นตอนสุดท้ายคือการได้พื้นที่คุณภาพเชิงสร้างสรรค์ คือพื้นที่จัดตลาดของ มศว ที่อยู่ในเขตวัฒนา เพราะเป็นเขตหนึ่งที่ได้รับส่งเสริมการลงทุน การวางแผนธุรกิจ จัดตั้งเป็นตลาดจำหน่ายสินค้า มีวัตถุประสงค์ให้เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างผู้ประกอบการสินค้าวิสาหกิจชุมชนและผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร และเพื่อสนับสนุนให้หลายภาคส่วนเล็งเห็นถึงความสำคัญของสินค้าวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีการจัดสรรพื้นที่ในแต่ละโซนให้สอดคล้องกับสินค้า ผลิตภัณฑ์ และกิจกรรม มีแผนการตลาดและ

การวิเคราะห์คู่แข่งเทียบกับตลาดนัดที่เด่นๆของกรุงเทพมหานครและพบจุดเด่นข้อได้เปรียบในการแข่งขันทั้งลักษณะสินค้า/บริการ คุณภาพสินค้า ชื่อเสียง และนำเสนอภาพร่าง 3 มิติของการจัดพื้นที่ให้มีประโยชน์และสร้างสรรค์

ภาพที่ 3 ตัวอย่างภาพ 3D Perspective ตลาด Night Market ใน มศว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเพื่อหาพื้นที่ว่างที่เหมาะสม ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การจัดให้เป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมของวิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อการหาพื้นที่ที่เหมาะสมและการประเมินพื้นที่ว่างตามรูปแบบการประเมินพื้นที่ในเชิงสถาปัตย์โดยการทำงานร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับสำนักงานเขตแต่ละกลุ่มโซนและสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานครรวมทั้งการเข้าร่วมประชุมและการสัมภาษณ์กับผู้แทนองค์กรที่ดูแลพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร ได้สรุปพื้นที่ที่เหมาะสมและเสนอพื้นที่ที่เป็นตัวแทนในกลุ่มโซนกรุงเทพใต้ เขตวัฒนา โดยเลือกใช้พื้นที่ มศว เพราะมีคุณสมบัติตามคุณลักษณะการประเมินพื้นที่ว่างที่มีคุณภาพ โดยการจัดทำตลาดที่เสนอรูปแบบขึ้นมาหนึ่งแห่งคือ Night Market ในการจัดจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชน ด้วยปัจจัยหนึ่งชีวิตเพื่อการคัดสรรคือกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ หรือกฎหมายที่จะอนุญาตให้ใช้พื้นที่ได้ พบว่าตลาดนัดกลางคืนแห่งนี้จะมีจุดเด่นเอกลักษณ์ในเชิงพื้นที่และสินค้าที่จัดจำหน่าย บนย่านที่สะดวกต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวนานาชาติ สินค้ามีคุณภาพด้วยผลิตจากภูมิปัญญาและความสร้างสรรค์ (Personal Creativity) จึงมีคุณภาพสูงภายใต้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เน้นความแตกต่างของสินค้า ราคาการจัดจำหน่าย ในพื้นที่ที่สะดวกในการเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนักท่องเที่ยวต่างชาติแล้วยังรองรับ คนวัยทำงาน ที่มีสถานที่ทำงานย่านโอโศก รัชดา เพชรบุรี สุขุมวิท ความสำเร็จของตลาดยังขึ้นกับ ความโดดเด่นสินค้าที่ผนวกรวมทั้งทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ที่รวมความรู้เดิมผสานความรู้ใหม่และ มีการต่อยอด จากการสั่งสมโดยทุนมนุษย์ (Human Capital) ทุนวัฒนธรรม (Culture Capital) ทุนสังคม (Social Capital) และการประยุกต์

(Adaptive Skills) ต่อสินค้า เพราะทุกสิ่งคือการนำมาผสานกันภายใต้แนวคิด การรวมกลุ่มกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อผลิตสินค้าและยกระดับรายได้ คุณภาพชีวิตประชาชน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรเพิ่มช่องทางนำสินค้าชุมชนที่โดดเด่นในแต่ละกลุ่มเขตไปวางขายในตลาดนัดของมหาวิทยาลัย และพื้นที่ในส่วนอื่น ๆ ต่อไป รวมทั้งจัดหาพื้นที่ว่างเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2559). รายงาน : การเปรียบเทียบพื้นที่ว่างเปล่าในเขตกรุงเทพมหานครระหว่างพ.ศ.2549 และ2558. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2565 จาก <https://docs.google.com/gview?embedded=true&url=http://cmc.bangkok.go.th/bmaitev/web/uploads/57.pdf>
- นิรมล กุลศรีสมบัติ และยุวดี ศิริ. (2552). พื้นที่ทิ้งร้างกับการฟื้นฟูเมือง : กรณีพื้นที่ใต้ทางพิเศษยกระดับในกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 58(2), 77-92.
- สันติ เสวตวิมล. (2544). ตำนานตลาดไทย. กรุงเทพมหานคร: ประพันธ์สาสน์.
- สุดสวาท ดิศโรจน์ และคณะ. (2539). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การศึกษาปรากฏการณ์อาคารสูงในเขตชั้นในและชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมืองกรุงเทพ.
- อาคม เติมพิทยาไพสิฐ. (2554). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2560 จาก <http://www.thaiembassy.org/seoul/contents/files/business-20130905-090903755759.pdf>
- Foucault, M. (1967). Space, knowledge, and power, in Paul Rabinow, ed.. The Foucault reader. New York: Pantheon Books.
- Lynch, K. & Southworth, M. (1990). Wasting Away. San Francisco: Sierra Club Books.
- Mumford, L. (1961). The City in History: Its Origin, Its Transformations, and Its Prospects, The Harvest Book. New York: Harcourt Brace & Company.
- Perera, L. A. S. R. (1994). Accommodating Informal Sector Enterprises in the Urban Built Environment. Bangkok: Asian Institute of Technology, HSD Monograph no.36.
- Transik, R. (1986). Finding Lost Space: Theories of Urban Design. New York: Van Nostrand Reinhold.

กลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่า คณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

STRATEGIES OF LANGUAGE USE AND BELIEF IN LI- KE -PA PLAY AT RUAMMITR PRADITSILPA TROUPE, SURAT THANI PROVINCE

สุวิมล เวชวิโรจน์

Suwimon Vatviroj

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: suwimon026@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษา และความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่าคณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหว ข้อมูลภาคสนามในศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมลิเกป่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยนักแสดงลิเกป่า จำนวน 7 คน และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏในลิเกป่า จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การใช้ภาษาในบทขับร้องเพลงลิเกป่า จำแนกได้เป็น 4 ประเภท เช่น คำบุรุษสรรพนาม คำฉายานาม คำภาษาถิ่น และคำซ้อน การใช้คำถามวาทศิลป์มักพบในบทเกี่ยวพาราสีในการตั้งคำถามเพื่อประชดความรักหรือเป็นการตัดพ้อกับความรัก การใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นการบอกกล่าวในลักษณะถ่อมตนเพื่อให้ได้รับความเมตตาจากผู้ชม การใช้ทัศนภาวะประกอบด้วยการใช้ทัศนภาวะบอกความมั่นใจและการใช้ทัศนภาวะบอกความคาดหวังในการแสดง และการใช้สำนวนขยายหรือเน้นความเข้าใจในการขับร้อง ส่วนด้านความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่า จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการอธิฐานขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีการระบุชื่อครูลิเกป่าให้ทำการแสดงราบรื่น ความเชื่อในเรื่องร่องรอยของการเดินป่า ความเชื่อในเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องการดำเนินชีวิต และความเชื่อเกี่ยวกับค่านิยมในสังคมไทย จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นการใช้ภาษาที่ปรากฏในลิเกป่าว่ามีความเชื่อเพื่อให้การแสดงประสบความสำเร็จไร้ข้อติดขัดและเป็นที่รักชื่นชอบจากผู้ชม

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษา, ความเชื่อ, ลิเกป่า, คณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The Objectives of this research article were to study the strategies of the language use and the belief shown in Li – Ke - Pa play at Ruammitr Praditsilpa Troupe, Surat Thani. It was the qualitative research technique by collecting the data from documents, videos, and field trips at Li – Ke - Pa Culture Learning Center. The informants consisted of 7 Li – Ke - Pa players along with field observation. The research results were that there are 5 aspects of the strategy of its language use including the language use of Li-Ke-Pa songs can be classified into 4 types such as personal pronouns epithet nouns dialect words and superlatives, the use of rhetorical questions which were frequently found in flirtation scenes to show the confidence or to speak sarcastically to the lover, the use of antonym meaning of words which showed the humble manner in order to ask for the audiences' kindness, and the use of viewing which showed the confidence and the expectation to the play. The idioms were used to explain the meaning and emphasize the understanding of the songs. The 5 aspects of belief in Li-Ke-Pa play were the belief of sacred power and praying to the sacred power Kru Li Ke is specified to make the performance smooth, the belief of trekking traces, the belief of karma and laws of karma, the belief of life living, and the belief of Thai social value. The study showed that its language use contained the beliefs that led to the successful and smooth play and became the audiences' favorite play.

Keywords: Strategy of Language Use, Belief, Li – Ke - Pa Play, Ruammitr Praditsilpa Troupe

บทนำ

นักมานุษยวิทยาได้จัดภาษาให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม โดยทั้งภาษาและวัฒนธรรมได้รับการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งผ่านการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตซ้ำ จนกลายเป็นแบบแผน การปฏิบัติ อันเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตนของกลุ่มคนเหล่านั้น (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2542) และสิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนภาษาและวัฒนธรรมได้เด่นชัดคือศิลปะการแสดง เนื่องจากสามารถบอกถึงภูมิปัญญา ความเชื่อ ความรู้สึก และวิถีชีวิตของผู้คนได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ลิเกป่าซึ่งจัดเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเภทหนึ่งทางภาคใต้ จากเดิมพบว่าลิเกป่าเรียกอีกชื่อว่า “ดิเกร์” และเพี้ยนมาเป็นยี่เก ลิเก ตามเสียงของคนแพร่หลายมากทางฝั่งตะวันออกตั้งแต่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช จนถึง

สงขลา แต่ปัจจุบันค่อย ๆ ลดความนิยมลงจนเกือบหาชมไม่ได้แล้วนอกจากจะมีเทศกาลงานพิเศษเท่านั้น (เรณู โกศินานนท์, 2540)

จากประวัติศาสตร์อันยาวนานของลิเกป่าคณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์ในพื้นที่ตำบลหนองไทร อำเภอบุพผิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เล่าสืบต่อกันมาว่ามีมาตั้งแต่สมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) หรือประมาณ 100 ปีผ่านมาแล้ว ความรู้ด้านการแสดงลิเกป่าของคณะได้รับการสืบทอดจาก “ยายสาย” ไม่ทราบนามสกุล ถิ่นฐานเดิมไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดบ้างก็ว่ามาจากภาคอีสานบ้างก็ว่ามาจากภาคกลางและได้เดินทางเข้ามาในชุมชน ยายสายได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องลิเกป่าให้แก่ยายแฉ่ว ไชยธานี และได้รวมกลุ่มชาวบ้านจัดตั้งคณะลิเกป่าขึ้น จนกระทั่งใน พ.ศ. 2500 เมื่อนายสงบ ทัพบิมทอง เครือญาติรุ่นลูกหลาน มีอายุได้เพียง 15 ปี ขอฝากตัวเป็นศิษย์และจัดตั้งคณะลิเกป่าทำการแสดงตามงานบุญ งานกฐิน งานผ้าป่า หรือเรียกได้ว่าเมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะมีการแสดงลิเกป่าเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดงาน ต่อมาใน พ.ศ. 2554 นายสงบจึงมีความคิดที่จะฟื้นฟูการแสดงลิเกป่าขึ้นมาอีกครั้ง โดยได้ตั้งชื่อคณะลิเกป่าว่า “คณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์” โดยพยายามรวบรวมสมาชิกกลุ่มที่เคยร่วมแสดงกันมา และฝึกหัดลิเกป่าให้นักเรียนโรงเรียนบ้านยางงาม ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำชุมชนจนสามารถเกิดคณะลิเกป่าของทางโรงเรียนขึ้น และฝึกหัดนักเรียนจนสามารถทำการแสดงลิเกป่าร่วมกับทางคณะในหลายโอกาส (ทริสดี ก่อสกุล, 2557) จนปัจจุบันเริ่มมีหน่วยงานราชการมาร่วมผลักดันให้ลิเกป่าที่นับวันจะหาชมได้ยาก กลับมามีชีวิตอีกครั้งจากการผลักดันของชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไทร โรงเรียนบ้านยางงาม คณะลิเกป่าและวิศวกรสังคมประจำตำบลหนองไทรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีได้สร้างศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมลิเกป่าขึ้นในโรงเรียนบ้านยางงาม เพื่อให้เยาวชน ชุมชนและผู้สนใจมีช่องทางของการเรียนรู้วัฒนธรรมในแขนงนี้ ภายในศูนย์มีการจำลองเวทีและมีการแสดงของคณะลิเกป่ารุ่นอาวุโสคอยสร้างสีสันให้กับการแสดง การสาธิตการร้อยลูกปัด จำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น แมสผ้า เสื้อ ผ้า และตุ๊กตาและที่สำคัญมีการบูรณาการเรียนลิเกป่าเข้าสู่ชั้นเรียนในรายวิชาภาษาไทย

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าลิเกป่าจัดเป็นศิลปะการแสดงที่ใช้เป็นเครื่องมือบันทึกและถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ (สมสวัสดิ์ เตชพลุฑินันท์, 2557) ความเชื่อดังกล่าวสะท้อนผ่านภาษาที่ปรากฏในบทขับร้องเพลงลิเกป่า ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจศึกษาภาษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ปรากฏในลิเกป่าเพื่อป้องกันการสูญหายไปในอนาคต และอาศัยการเก็บข้อมูลในรูปแบบของงานวรรณกรรมตามศาสตร์ภาษากับวัฒนธรรมในด้านกลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อในสังคมไทยที่ปรากฏในลิเกป่า ผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์และใช้เป็นแบบแผนโครงสร้างของภาษากับวัฒนธรรมในสังคมไทยอีกรูปแบบหนึ่ง อีกทั้งเป็นข้อตระหนักสำหรับคนในสังคมไทยถึงอิทธิพลความเชื่อที่ยังคงอยู่ในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏในลิเกป่าคณะรวมมิตรประดิษฐ์ศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่าคณะรวมมิตรประดิษฐ์ศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของกลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่า ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหวการแสดงลิเกป่า ข้อมูลภาคสนามในศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมลิเกป่า และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดขอบเขตเฉพาะการแสดงลิเกป่าคณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์ ตำบลหนองไทร อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยนักแสดงลิเกป่า จำนวน 7 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอใบรับรองจริยธรรมในมนุษย์ก่อนที่จะลงสนามวิจัย เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยเริ่มตั้งแต่แสดงเอกสารชี้แจง และเอกสารแสดงความยินยอมแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการเก็บข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของกลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏในลิเกป่า ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการใช้ภาษา เป็นแนวคิดหลัก ในการแสดงลิเกของ ศุภมน อภานันท์ จำแนกคำในการสื่อสารออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ 1) การใช้คำราชาศัพท์ 2) การใช้คำบุรุษสรรพนาม 3) การใช้คำฉายานาม 4) การใช้คำภาษาอังกฤษ 5) การใช้คำซ้อน 6) การใช้คำสองแง่สองงาม 7) การใช้คำหยาบ และ 8) การใช้คำสแลง การใช้คำถามวาทีศิลป์ (Rhetorical Question) การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน (Irony) การใช้ทัศนภาวะ (Monality) และการใช้สำนวนขยายความหรือเน้นความเข้าใจมาเป็นกรอบแนวทางในการศึกษา ในส่วนการวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่า (ศุภมน อภานันท์, 2554) ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องความเชื่อ และความเชื่อที่ปรากฏในสังคมไทยของกึ่งแก้ว อตถการ จำแนกความเชื่อที่ปรากฏในสังคมไทยออกเป็น 11 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อเรื่องบุคคล ความเชื่อเรื่องสิ่งแวดล้อม ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องเพศ ความเชื่อเรื่องสุขภาพ ความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องความฝัน ความเชื่อเรื่องเครื่องราง ความเชื่อเรื่องภูต ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ และความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์เป็นกรอบในการศึกษา นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง (กึ่งแก้ว อตถการ, 2519)

ผลการวิจัย

การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่ามีประเด็นวิเคราะห์ 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. กลวิธีการใช้ภาษาที่ปรากฏในลิเกป่า ผลการวิเคราะห์พบวิธีการใช้ภาษาที่น่าสนใจ 5 ประเภท ดังนี้

1.1 การใช้ลักษณะภาษาสื่อสารในการแสดงลิเกป่า สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1.1.1 การใช้คำบุรุษสรรพนาม เป็นคำแทนตัวผู้พูด ผู้ฟัง หรือใช้เมื่อผู้แสดงลิเกป่ากำลังพูดสื่อสารกับผู้ชมในฐานะที่เป็นตัวตน หรือเป็นตัวละครตามบทของเรื่อง แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1.1.1 การใช้คำแทนตัวนักแสดง สามารถจำแนกคำพูดแทนตัวนักแสดงได้ 2 แบบ คือ 1) คำแทนตัวผู้พูด คำแทนตัวเมื่อต้องการพูดหรือสื่อสารกับผู้ชมโดยตรง นักแสดงมักจะเลือกใช้คำบุรุษสรรพนามประเภท “ระดับคำสามัญ” เป็นคำแทนในฐานะผู้พูด ได้แก่ พี่ ผม ลูก บ่าว (พี่) สาว (น้อง) เป็นต้น ดังตัวอย่างบทร้องเพลงตัวแสดงออก “หากผมร้องรำทำผิดถือว่าเป็นมิตรน้องใหม่” เป็นบทร้องแทนตัวเจ้าเมืองที่ร้องกลอนลิเกให้ผู้ชมฟัง และ 2) คำแทนตัวในฐานะที่เป็นตัวละคร เมื่อนักแสดงใช้ชื่อของตัวละครรวมถึงคุณลักษณะของตัวแสดง หรือบทบาทของตัวละครที่แสดงเป็นคำพูดแทนตัวขณะทำการแสดง ดังตัวอย่างบทร้องเพลงทยอยออก “ยกข้อมูณีแล้วตาฤๅษีเฒ่า ยกขึ้นหัวเข้าไม้เฒ่าแข็งเพ็ก มูณีแล้วตาฤๅษีเฒ่า” เป็นบทร้องแนะนำตัวของฤๅษีให้ผู้ชมฟังในฐานะที่เป็นตนเอง คือ นักแสดงตัวฤๅษี โดยได้รับตำแหน่งหน้าที่เป็นคำแทนตัวว่า “ฤๅษีเฒ่า” ซึ่งหมายถึง นักแสดงรับบทเป็นคนเฒ่าหรือคนชราที่แสดงเป็นตัวฤๅษี

1.1.1.2 การใช้คำแทนตัวผู้ชม จำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้

(1) สรรพนามวลี คือ วลี หรือกลุ่มคำที่ขึ้นต้นด้วยสรรพนาม เช่น ทานกรรมการ ดังตัวอย่างบทร้องเพลงตัวแสดงออก “ขอขอบคุณท่านกรรมการที่บริหารโรงเรียนมา” การใช้คำลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าคณะลิเกป่าให้เกียรติและให้ความเคารพนับถือผู้ชม ทั้งนี้เพราะถือว่าผู้ชมทุกคนเป็นผู้อุปการะคุณของคณะลิเกป่า

(2) คำเรียกญาติ นักแสดงลิเกป่าจะใช้คำเรียกญาติเป็นคำแทนตัวผู้ชมเป็นส่วนใหญ่ แบ่งได้ 2 แบบ คือ 1) แบบที่ใช้เป็นคำซ้อน หรือคำกล่าวถึงแทนตัวผู้ชม ได้แก่ แม่ป้า พ่อแม่ ดังตัวอย่างบทร้องเพลงว่าดอกชาย “เดี๋ยวแม่ป้ารำคาญ พ่อแม่รำคาญหัวใจ” และ 2) แบบที่ใช้ประกอบกับคำอื่น คำเรียกญาติมักตามด้วยคุณลักษณะของผู้ชม เช่น น้องบ่าว (น้องชาย) พี่ยา (พี่ชาย) ดังตัวอย่างบทร้องเพลงอวยพร “หนึ่งร้อยน้องส่งมา น้องบ่าวเออ พี่ยาดีใจ” ทั้งนี้ การใช้คำเรียกญาติช่วยเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะลิเกป่าและผู้ชมแล้วยังแสดงให้เห็นว่าคณะลิเกป่าต้องเป็นคนที่ช่างสังเกตรายละเอียดของผู้ชมอีกด้วย

(3) ชื่อกิจการ หรืออาชีพของผู้ชม การใช้ชื่อกิจการ หรืออาชีพเป็นคำแทนตัวผู้ชม เช่น คำว่า “บริหารโรงเรียน” หมายถึง ผู้ชมคือกรรมการ

1.1.2 การใช้คำฉายานาม เป็นชื่อตั้งตามลักษณะที่หมายรู้กันในหมู่คณะ เช่น ลักษณะเด่นทางกายภาพของนักแสดง ดังตัวบทร้องเพลงฤๅษีออก “ยกข้อมุนีแล้วตาฤๅษีเฒ่า ยกขึ้นหัวเข้าไม้เท้าแข็งเพ็ก ลูกยกมณีตาฤๅษีเสริม” มันเป็นนักแสดงแต่กัณฐา” จากตัวอย่างเป็นคำเรียกตัวฤๅษี มีฉายาว่า ฤๅษีเฒ่า ฤๅษีเสริม (เสริม หมายถึง สมมติ) เป็นต้น มีการใช้คำฉายานามเรียกขานเพื่อสร้างความขบขันในการแสดง

1.1.3.1 ใช้เพื่อสื่อความหมาย จากการวิเคราะห์พบการใช้คำภาษาถิ่นใต้ในการสื่อความหมาย มักพบคำทั่วไปที่คนใต้ส่วนใหญ่สามารถเข้าใจได้โดยไม่ต้องแปล เช่น เสรี (สมมติ) ไร (อะไร) ตู (ประตู) แข็งเพ็ก (แข็งมาก) หัวเข้า (รุ่งเช้า) ยกขึ้น (ตื่นขึ้น) ดังตัวอย่างบทร้องเพลงทยอยออก “ยกขอมุณีแล้วตาทยิเฒ่า ยกขึ้นหัวเข้าไม้เท้าแข็งเพ็ก ลูกยกมุณีตาทยิเสรี มั่นเป็นนักลงเล่นแต่กัญชา วันพระแปดค่ำเสรีไม่ทำโรปิตยกไคไปวิดปลา”

1.1.3.2 ใช้เพื่อสร้างความขบขัน การใช้คำภาษาถิ่นเพื่อสร้างความขบขัน หมายถึง การร้องคำภาษาถิ่นที่เป็นคำภาษาง่าย ๆ หรือคำอุทานเพื่อให้ผู้ชมขบขัน จากการวิเคราะห์ พบทั้งคำร้องภาษาถิ่นในภาษาถิ่นใต้ มักใช้คำว่า “เออ” และภาษาถิ่นของกลุ่มคนมุสลิม มักใช้คำว่า “ฮัลเล วังยา” ทั้งนี้นักแสดงจะใช้คำภาษาถิ่นเพื่อใช้สื่อความหมาย และสร้างความขบขันขณะแสดงเรื่องแล้ว ยังนำคำภาษาถิ่นมาใช้แต่งบทร้องประเภทกลอนของลิเกป่า ทำให้เห็นถึงปฏิภาณไหวพริบของนักแสดงในการเพิ่มคำศัพท์ ทำให้มีคำสำหรับแต่งบทร้องที่ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ของกลอนลิเกป่าเพิ่มมากขึ้นด้วย

1.1.4 การใช้คำซ้อน คำที่เกิดจากการนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเรียงต่อกัน โดยแต่ละคำมีความสัมพันธ์กันในด้านความหมายเหมือนกันหรือตรงข้ามเพื่อให้ความหมายที่ชัดเจน สามารถจำแนกได้ 2 แบบ คือ 1) ใช้เป็นคำเรียกแทนตัวบุคคล เช่น แม่ป้า พ่อแม่ ดังตัวอย่างบทร้องเพลงว่าดอกชาย “เดี๋ยวแม่ป้ารำคาญ รำสองคนเอาเสียนาน พ่อแม่รำคาญ หัวใจ” นักแสดงลิเกป้าใช้คำซ้อนเรียกญาติกับคนแสดง และ 2) ใช้เป็นคำเสริมความหมาย หรืออธิบายความรู้สึก เช่น รีบรับมาเร็วไว ดังตัวอย่างบทร้องเพลงอวยพร “หนึ่งร้อยน้องส่งมา น้องบ่าวเออ พียาดีใจ รีบรับมาเร็วไว ชื่นใจพี่ชาย” จากบริบทหมายถึงเร่งรีบ เพื่อเน้นย้ำว่ารีบรับเงินมาเพื่อแสดงให้เห็นว่าดีใจ ภูมิไฉที่ได้มาเป็น การบอกผู้ชมว่าเงินที่

ได้รับมาแม้จะมากน้อยผู้รับในฐานะนักแสดงก็รู้สึกดีใจ เป็นการแสดงให้เห็นเจตนาของผู้ขับร้อง และแสดงอวัจนภาษาเพื่อให้เกิดอรรถรสในการชมและเกิดอารมณ์ขบขัน

1.2 การใช้คำถามวาทศิลป์ (Rhetorical Question)

ตามปกติการขับร้องจะนิยมใช้ประโยคในรูปคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบหรือเรียกว่าคำถามวาทศิลป์ ซึ่งเป็นคำถามที่ผู้พูดรู้อยู่แล้วว่าผู้ฟังจะเข้าใจได้ ส่วนใหญ่การร้องเพลง ที่เป็นการตั้งคำถามลักษณะนี้จะเป็นคำถามที่ไว้ถามเพื่อประชดความรัก หรือเป็นการตัดพ้อกับความ รัก ดังตัวอย่างบทร้องเพลงแจกดอก “เราร้อนไปทั้งตัว เจ้านี้มีผิวแล้วหรือยัง รักกันเอ๋ย พรรคนี้ อีกซักกี่ปีจะได้กอด จริงจริงของเขาแม่สาวน้อย ใครใช้ เอ๋ย ใครสอย” จากเนื้อร้อง มีลักษณะเป็นเพลงเกี่ยวพาราสีที่มีการใช้คำถามแบบไม่ต้องการคำตอบเป็นคำถามถึงการมี คู่ครองแล้วหรือยัง เช่น “เจ้านี้มีผิวแล้วหรือยัง” คนถามแน่ใจอยู่แล้วในคำตอบแต่เป็นการถาม เพื่อให้มั่นใจ หรือคำถามว่า “อีกซักกี่ปีจะได้กอด” และตัวอย่างบทรับที่ถามว่า “ใครใช้ เอ๋ย ใครสอย” คำถามนี้เป็นการถามเพราะรู้อยู่แล้วว่าใครคือคนครอบครองหัวใจ แต่ก็ถาม เหมือนประชดประชันในสิ่งที่ตัวเองเจอในขณะนั้น การกล่าวคำถามในบทขับร้องเป็นส่วนหนึ่ง ในการสร้างความสนใจจากผู้ชมได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.3 ถ้อยคำนัยผกผัน (Irony)

ถ้อยคำนัยผกผัน คือการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งเพื่อให้ความหมายในทางตรงข้าม ซึ่งลักษณะการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในบทขับร้องจะเป็นในลักษณะของการประชดประชัน หรือมี ลักษณะของการเหน็บแนม ดังตัวอย่างบทร้องเพลงตัวแสดงออก “หากผมร้องรำทำผิดถือว่า เป็นมิตรน้องใหม่ ขอให้คุณแม่และคุณป้า จงช่วยเมตตาและเห็นใจ” จากตัวอย่างมีการใช้ ถ้อยคำนัยผกผัน เช่น ที่บอกว่า “ผมร้องรำทำผิดถือว่าเป็นมิตรน้องใหม่” ที่ต้องการสื่อสารให้ ผู้ชมแสดงทัศนคติในด้านบวกด้วยความรู้สึกรู้สึกเอ็นดูและเห็นใจ เพื่อจะบอกว่าหากกระทำ ผิดพลาดหรือไม่ถูกใจในการแสดงก็ยังคงได้รับความเมตตาจากผู้ชมอยู่

1.4 การใช้ทัศนภาวะ (Modality)

ทัศนภาวะ คือ การตัดสินใจของผู้พูดในความเป็นไปได้ โดยแสดงความคิดผ่าน การอ้างถึง และการทำนายเนื้อหาของถ้อยคำ การบ่งบอกลักษณะข้อเท็จจริง ระดับความแน่ใจ หรือไม่แน่ใจ ความไม่ชัดเจน ความเป็นไปได้ ความจำเป็น พบทัศนภาวะ 2 ลักษณะ ได้แก่

1.4.1 การใช้ทัศนภาวะบอกความมั่นใจ

ลักษณะความคิดที่บ่งบอกถึงความมั่นใจผู้พูดแสดงความมั่นใจใน เรื่องการแสดง ความปรารถนาว่าจะได้หรือไม่ได้มาซึ่งความเมตตาจากผู้ชม คำแสดงความมั่นใจ เช่น ตั้งจิต ตั้งใจ ต้อง ประกาศ ฯ ดังตัวอย่างข้อความ

ตัวอย่างบทกาดครู

(บทร้อง) “ไหว้หลวงพ่อบำบัดหนองไพร ลูกตั้งจิต ตั้งใจร้อง

เรียกหา”

(บทร้อง) “ลูกนั่งหน้าพ่อแม่มานั่งหลัง (ลูกคู่รับ) ลูกนั่งหน้าพ่อแม่มานั่งหลัง

(บทร้อง) “ต้องมาระวังคุมซ้ายคุมขวา (บทรับ)”
(บทร้อง) “สับหกชั้นฟ้าสับห้าชั้นดิน (ลูกคู่รับ) สับหกชั้นฟ้าสับห้าชั้นดิน”

ประกาศทั่วถิ่นในถิ่นโลกา (บทรับ)

ตัวอย่างข้างต้น มีการใช้ถ้อยคำแสดงทัศนภาวะที่บอกความมั่นใจ เช่น มีการย้าคำว่า “ตั้งใจ ตั้งใจ” เพื่อให้มั่นใจถึงความต้องการของตนเอง หรือใช้คำว่า “ต้อง” เพื่อแสดงความมั่นใจในตนเอง และคำว่า “ประกาศ” ก็เป็นคำแสดงความเชื่อมั่นหรือมั่นใจได้เช่นกัน ซึ่งคำที่แสดงความมั่นใจในที่นี้เป็นความปรารถนาให้สามารถทำการแสดงลิเกป่าให้ถูกใจผู้ชม หรือเป็นการพิสูจน์แสดงความมั่นใจต่อผู้ชมให้มั่นใจในการแสดงอีกทางหนึ่งด้วย

1.4.2 การใช้ทัศนภาวะบอกความเป็นไปได้

ลักษณะความคิดที่บ่งบอกความเป็นไปได้ในเรื่องของการแสดง ความปรารถนาซึ่งมีคำที่แสดงถึงความคาดหวังต่าง ๆ เช่น ถ้า เหมือนจะ ฯ ดังตัวอย่างบทร้อง บทเพลงเชิดครู “ถ้าเป็นเอ็นดูราชครูรักษา เสียงดังแจ้วแจ้วเหมือนจะเห็นหน้า” มีการใช้คำแสดงทัศนภาวะที่บอกความเป็นไปได้ด้วยคำว่า “เหมือนจะ” หรือใช้คำแสดงเงื่อนไขว่า “ถ้า” เป็นการคาดคะเนความเป็นไปได้เช่นกัน ลักษณะการใช้คำแสดงทัศนะถึงความเป็นไปได้นั้นจะเป็นไปในเรื่องของการแสดงความคาดหวัง คาดคะเน ความเป็นไปได้ว่าจะได้รับความเอ็นดูเมตตาจากครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการแสดง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันวอวยพรให้ทำการแสดงให้ถูกอกถูกใจผู้ชม

กล่าวโดยสรุปการใช้ทัศนภาวะในที่นี้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ทัศนภาวะบอกความมั่นใจ และบอกความเป็นไปได้ ซึ่งในส่วนของการให้ความมั่นใจนั้นจะเป็นการให้ความมั่นใจในความเมตตา เอ็นดู เพื่อให้ทำการแสดงให้เป็นที่ชื่นชอบ ชื่นชมของผู้ชม ขณะที่บอกความเป็นไปได้ในที่นี้ส่วนใหญ่จะเป็นขอพรจากครูบาอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำการแสดงให้ออกมาประทับใจคนดู ซึ่งการขับร้องเพลงลิเกป่าโดยทัศนภาวะเหล่านี้เพื่อตอบสนองความต้องการของคนแสดงให้สมหวังดังปรารถนา

1.5 การใช้สำนวนขยายความหรือนั่นความเข้าใจ

สำนวนไทยเป็นเครื่องมือให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของภาษาไทย เพราะเป็นถ้อยคำที่คมคายกว่าคำพูดธรรมดา ผู้พูดไม่ต้องอธิบายบางสิ่งบางอย่างให้ยืดเยื้อ ถ้าหยิบยกเอาสำนวนมาประกอบการขับร้องก็จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น คำว่า “ตัดกล้วยไว้หวี ตัดปลีกล้วยไว้” คล้ายสำนวน “ตัดบัวไม่เหลือใย” มีการใช้สำนวนขยายความมีที่มาจากธรรมชาติ ผู้ขับร้องใช้พืชที่มีอยู่ในชุมชนคือพืชสวนเช่น กล้วยและหัวปลี มาเปรียบเปรยเป็น

สำนวน ทั้งนี้อาจเกิดจากการสังเกตการตัดกล้วยและหัวปลีแม้หักออกจากกันก็ยังมียะเหลือต่อดิดกันอยู่ เหมือนความสัมพันธ์ของคนรักที่เคยมีต่อกันมานาน แม้จะตัดสัมพันธ์แล้วใจก็ยังมียะใยผูกพันอยู่ และยังมีสำนวนเปรียบ “ตัดโคนโยนด้าม” สำนวนนี้ความหมายคล้าย “โยนหินถามทาง” เป็นการหยั่งปฏิกิริยาจากคนรัก เพราะเชื่ออย่างหนึ่งว่าคนที่รู้สึกเช่นเดียวกันจะยังคงตอบรับสถานะที่มีให้แก่กัน

ผลจากการวิจัยภาษาที่ปรากฏในเพลงลิเกป่า พบการใช้ภาษาแสดงความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การใช้ลักษณะภาษาในการสื่อสาร การใช้ทัศนภาวะ การใช้คำถามวาทศิลป์ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน และการใช้สำนวนขยายความหรือเน้นความเข้าใจ ซึ่งกลวิธีทั้งหมดทำให้เห็นความรักที่สมหวังจากบทเกี่ยวพาราสีหรือบทเพลงแจกดอกผสมผสานไปกับความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์มักพบในบทกาคครูและบทเพลงเชิญครูที่เป็นความเชื่อจากผู้ขับร้องสะท้อนให้เห็นสังคมไทยในแง่ของความอ่อนน้อมเคารพบูชาครูลิเกป่า และบุคคลผู้ล่วงลับที่เคารพนับถือเพื่อให้มาปกป้องภัยให้สามารถทำการแสดงได้ประสบความสำเร็จ

2. ความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่า

ความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่าจำแนกได้ 5 ประเภท ดังนี้

2.1 ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการอธิษฐานขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์

เนื่องจากการขับร้องเพลงเชิญครูมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเชิญครูต่าง ๆ ที่คณะลิเกป่านับถือจึงพบข้อมูลที่กล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือเพื่ออธิษฐานขอพรให้คณะลิเกป่าทำการแสดงได้อย่างราบรื่น เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม ดังตัวอย่างเพลงเชิญครู

(บทเกริ่นนำ) สองสามท่มชุมชุม <u>นุราชครู</u>	(ลูกคู่รับ) สองสามท่มชุมชุม
ราชครูถ้าเป็นเอ็นดูราชครูรักษา	(ลูกคู่รับ) ถ้าเป็นเอ็นดูราชครูรักษา
(บทร้อง) ทั้ง <u>ครูแขก</u> พ่อเอ๋ย <u>ครูไทย</u>	(ลูกคู่รับ) ครูแขก พ่อเอ๋ย ครูไทย
(บทร้อง) <u>โต๊ะแดงกับโต๊ะรันยี่</u>	(ลูกคู่รับ) โต๊ะแดงกับโต๊ะรันยี่
(บทร้อง) ทั้ง <u>แม่สายรวมเข้าด้วยกัน</u>	(ลูกคู่รับ) ทั้งแม่สายรวมเข้า

ด้วยกัน

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยใช้คำเรียก “ราชครูรักษา” ได้แก่ ครูแขก ครูไทย โต๊ะแดง โต๊ะรันยี่ และแม่สาย ซึ่งมีการระบุชื่อที่แน่ชัดที่เชื่อว่าชื่อบุคคลเหล่านั้นเป็นบรมครูลิเกป่าที่คณะลิเกป่าให้ความเคารพนับถือและเป็นผู้ดลบันดาลให้การแสดงสำเร็จตามจิตขอร้องต่อสิ่งที่ตนถือว่าศักดิ์สิทธิ์ มินัยยะถึงการวอนขอพลังอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดลบันดาลให้ทำการแสดงราบรื่น

ทั้งนี้ การขับร้องเพลงเชิญครูในลิเกป่าดังกล่าวข้างต้น เปิดเผยให้เห็นคุณธรรมจริยธรรมอันงดงาม สำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณในเรื่องของการเคารพครูบาอาจารย์ คนเรา

จะทำการแสดงให้ประสบความสำเร็จ เป็นที่รักได้รับความเมตตาเอ็นดูของผู้ชมและป้องกัน เสนียดจัญไร สิ่งไม่ดีให้ห่างไกลคณะลิเกป่าได้นั้น บางครั้งอยู่นอกเหนือวิสัยของมนุษย์ที่จะหยั่งรู้และบังคับให้ห้วงตามที่ตนปรารถนา หากแต่ขึ้นอยู่กับครูหมอลิเกป่า และบุคคลอันเป็นที่เคารพที่อยู่ที่ “เบื้องหลัง” ซึ่งอาจหมายถึง ครู ที่มีการเอียนมาอย่างเจาะจงตามที่นับถือกันในแต่ละศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ (ครูไทย) ศาสนาอิสลาม (ครูแขก) จึงมีการร้องประกาศเพื่อเรียนเชิญให้ผู้มีพระคุณทุกท่านเข้ามาอยู่ร่วม มาช่วยปกป้องรักษาดลบันดาลให้ทำการแสดงประสบความสำเร็จ

2.2 ความเชื่อในเรื่องร่ายรอยของการเดินป่า

เนื่องจากเพลงฤๅษีลา เป็นเพลงที่คนแสดงบทฤๅษีใช้ในการร้องอำลาตัวละครอื่นในเรื่องและเป็นการร้องลากลับเข้าฉาก การขับร้องเพลงนี้เล่าจากมุมมองของฤๅษีที่มีความเชื่อในการดำรงตนอยู่ในป่าเขาลำเนาไพร ดังตัวอย่างเพลงฤๅษีลา “เจ้าป่าเจ้าเขาอยู่ลำเนาไพร เมื่อลูกจากไป คุ่มกันรักษา” จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นการกล่าวถึง “เจ้าป่า เจ้าเขา” ซึ่งเป็นใหญ่ในผืนป่า บางครั้งก็เรียกว่าเทพารักษ์ แต่ถ้าสถิตอยู่ในต้นไม้ ก็เรียกว่า รุกขเทวดา แปลว่า ผู้เป็นใหญ่แห่งป่า โดยอิทธิฤทธิ์ของเจ้าป่าเจ้าเขานั้นสามารถให้คุณ หรือให้โทษได้ จึงเลือกใช้คำว่า “คุ้มครองรักษา” ที่ปรากฏในคำร้องเปิดเผยความคิดของผู้ขับร้องว่ามีความเชื่อเรื่องเจ้าป่าเจ้าเขา เป็นพื้นที่ที่เทพารักษ์ที่สถิตอยู่ในต้นไม้ได้คุ้มครองปกป้องรักษาผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ในป่าให้แคล้วคลาดปลอดภัย

2.3 ความเชื่อเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม

ในทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อว่าการกระทำหรือผลจากการกระทำซึ่งมีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ดังนั้นเมื่อกระทำความดีแล้วย่อมได้ผลแห่งกรรม หรือเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมว่าบุคคลทำกรรมเช่นใดก็ย่อมได้รับผลของกรรมเช่นนั้น การขับร้องเพลงฤๅษีลาในลิเกป่ามีปรากฏความเชื่อในเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมเด่นชัด ดังตัวอย่างบทร้องเพลงฤๅษีลาว่า “ให้แพ้แก่พระ ชนแถมมาร ศัตรูผู้พาล อย่ากรายลูกยา” สะท้อนให้เห็นสังคมไทยมีรากฐานมาจากพุทธศาสนาที่เชื่อเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ด้วยการหยิบยกเป็นสำนวนสุภาษิตที่ว่า “แพ้เป็นพระชนะเป็นมาร” ที่กล่าวถึงพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมว่าการยอมคู่กรณีเพื่อไม่ให้เรื่องราวบานปลาย แต่ถ้าหากไม่ยอมแพ้ก็จะมีปัญหาและอาจจะกลายเป็นเรื่องลุกลามใหญ่โตขึ้นได้

2.4 ความเชื่อเรื่องการดำเนินชีวิต

รูปแบบการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปแล้วสามารถบ่งบอกถึง ทศนคติ ค่านิยม ศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมาช้านาน จึงเกิดมีประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ชาวพุทธมีความเชื่อและศรัทธา เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา ด้วยการทำบุญตามเทศกาล เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนในศาสนาเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน ดังตัวอย่างบทร้องเพลงฤๅษีออก “วันพระแปดค่ำเสร็จไม่ทำไร ปิดตุยกโตไปวัดปลา” สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่

มีในทางพระพุทธศาสนาในช่วงวันพระ หรือวันประชุมถือศีลฟังธรรมในทางพุทธศาสนา คือในวันพระขึ้น 8 ค่ำ ชาวพุทธจะถือเป็นวันสำคัญ ควรไปวัดเพื่อทำบุญ ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ และฟังธรรม นอกจากนี้ชาวพุทธยังถือว่าวันพระไม่ควรทำบาปใด ๆ การทำบาปหรือไม่ถือศีลทำในวันพระถือว่าเป็นบาปยิ่งกว่าวันอื่น

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับค่านิยมในสังคมไทย

ค่านิยม (Values) สิ่งที่เราเชื่อว่ามีคุณค่าหรือมีคุณค่าในชีวิตอันจะนำไปสู่การมีจริยธรรมหรือการกระทำที่ดี ซึ่งมักจะได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ส่งผลในด้านบุคลิกภาพ และอุปนิสัยใจคอของคนไทย ดังตัวอย่างบทร้องเพลงถูกซึ้งออก “คนเราเกิดมาตั้งหน้าสร้างแต่ความดี ถ้าความชั่วไม่มี คนดีเค้าก็เียนโย” จากตัวอย่างเป็นค่านิยมในด้านการเชิดชูยกย่องคุณงามความดี หรืออาจกล่าวได้ว่าค่านิยมจะเป็นตัวควบคุมการตัดสินใจของคนในสังคม จึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและอุปนิสัยใจคอให้มีพฤติกรรมไปทางใดทางที่ดี เพื่อให้สังคมยกย่องหรือยอมรับ

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยเรื่อง “กลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่าคณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ที่ผ่านมาข้างต้น ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การขับร้องเพลงลิเกป่ามีการใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลาย ได้แก่ การใช้ลักษณะภาษาในการสื่อสาร การใช้ทัศนภาวะ การใช้คำถามวาทศิลป์ การใช้ถ้อยคำนัย ผกผัน และการใช้สำนวนขยายความหรือเน้นความเข้าใจมักพบในเพลงพื้นบ้านที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักในลักษณะรำพึงเพื่อให้ได้รับความสุขสมหวังและความยำเกรงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืออาจกล่าวได้ว่ากลวิธีทั้งหมดทำให้เห็นความรักที่สมหวังจากบทเกี่ยวพาราสิหรือบทเพลงแจกดอกผสมผสานไปกับความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์มักพบในบทภาครูและบทเพลงเชิญครูที่เป็นความเชื่อจากผู้ขับร้องสะท้อนให้เห็นสังคมไทยในแง่ของความอ่อนน้อมเคารพบูชาครูลีเกป่า และบุคคลผู้ล่วงลับที่เคารพนับถือ เพื่อให้มาปกป้องภัยให้สามารถทำการแสดงได้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ากลวิธีการใช้ภาษาในเพลงพื้นบ้านที่ปรากฏในลิเกป่ามีความเหมือนและความต่างกับรายงานการวิจัยการศึกษาเนื้อหาของลิเกลูกบทของเจ็ดฉันท์ ดอกแก้ว ปรากฏการใช้ภาษาสอดคล้องกันในเรื่องการเลือกใช้คำ และสำนวนโวหารเหมาะสมกับเนื้อเรื่องทำให้ผู้ชมเกิดจินตนาการตามได้ (เจ็ดฉันท์ ดอกแก้ว, 2543) แต่ในบทความวิจัยการศึกษาภาษาและความเชื่อในเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากล (ณฐ อังศุวิริยะ และคณะ, 2563) พบกลวิธีทางภาษาที่เหมือนกันในเรื่องการใช้คำถามวาทศิลป์ การใช้ทัศนภาวะ และการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน แต่แตกต่างกันในส่วนเพลงไทยสากลจะถ่ายทอดมความรักเพียงอย่างเดียวและส่วนใหญ่มักสะท้อนความรักที่ผิดหวังมากกว่าสมหวัง แต่ในการขับร้อง

เพลงพื้นบ้านลิเกป่าจะกล่าวถึงบทเกี่ยวกับพราสดีที่มีการถ่ายทอดมมความรัก และความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนในสังคมไทยผ่านบทเพลงพื้นบ้านและทำให้สามารถขยายมุมมองในกลวิธีทางภาษาที่ถ่ายทอดผ่านการขับร้องในการแสดงพื้นบ้านจากการใช้ภาษาถ่ายทอดออกมาให้ได้รับความเมตตา เห็นใจหากเกิดข้อผิดพลาดในการแสดง

ประเด็นที่ 2 การขับร้องเพลงลิเกป่าพบความเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อที่ปรากฏในเพลงลิเกป่ากับกลวิธีการใช้ภาษา กล่าวคือ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการอธิษฐาน สะท้อนผ่านกลวิธีการใช้ทัศนภาวะ การใช้คำบุรุษสรรพนาม คำชยานาม และการใช้คำถามวาทศิลป์ ความเชื่อเรื่องกรรมและความเชื่อเรื่องค่านิยมในสังคม สะท้อนผ่านวิธีการใช้สำนวนขยายความหรือเน้นความเข้าใจ ความเชื่อเรื่องการดำเนินชีวิต สะท้อนผ่านกลวิธีการใช้คำภาษาถิ่น และความเชื่อในเรื่องร่องรอยของการเดินป่าสะท้อนผ่านกลวิธีการใช้คำซ้อน กลวิธีการใช้ภาษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ยำเกรงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความคิดเรื่องกฎแห่งกรรมและเชื่อว่าโชคชะตาของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบนที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ดังนั้นจึงพบการใช้คำถามวาทศิลป์เพื่อร้องขอ อ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขณะที่ใช้กลวิธีทัศนภาวะเพื่อสื่อถึงความคาดหวังหรือสร้างความมั่นใจในการแสดงให้เป็นไปด้วยความราบรื่น การวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่ามีทั้งความเหมือนและความต่างกับรายงานการวิจัยการศึกษาความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์ของ พงศ์ศักดิ์ สังขนิญโญ ปรากฏความเชื่อที่สอดคล้องกันในเรื่องความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยเนื้อหาในเพลงลิเกป่าจะมองสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้ที่อยู่เบื้องบนมีสายสัมพันธ์เป็นครูลิเกป่ามีการเอ่ยนามสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างชัดเจน (พงศ์ศักดิ์ สังขนิญโญ, 2543) แต่ในบทความวิจัยการศึกษาความเชื่อในเรื่องเพลงไทยสากลของ ณฐ อังศุวิริยะ และคณะ จะกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผู้ที่อยู่เบื้องบนโดยไม่ระบุชื่อให้ชัดเจน และความต่างที่เห็นได้อย่างเด่นชัดได้แก่ความเชื่อในเรื่องร่องรอยของการเดินป่า ความเชื่อดังกล่าวไม่พบในเพลงสุนทราภรณ์และเพลงไทยสากล เนื่องจากการศึกษาความเชื่อในลิเกป่ามีการดำเนินเรื่องที่ผูกโยงกับป่า ดังคำเรียกเพลงลิเกป่า ความเชื่อที่พบในการขับร้องเพลงลิเกป่าสะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมไทยยังมีความเชื่อในสิ่งที่ไม่อาจหาคำตอบได้ (ณฐ อังศุวิริยะ และคณะ, 2563) ดังที่สุรพล วิรุฬห์รักษ์ กล่าวว่า “การแสดงพื้นบ้านสะท้อนความคิดและรสนิยมของผู้เล่นและผู้คนในสังคม” ดังนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเป็นทางออกในการอธิษฐานและร้องขอเพื่อให้สามารถทำการแสดงประสบความสำเร็จ จึงสรุปได้ว่าแม้การแสดงพื้นบ้านจะมีการปรับตัวด้านการแสดงไว้ในศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมลิเกป่า แต่เป็นเครื่องยืนยันได้ถึงความพยายามที่ชุมชนยังคงรักษาอัตลักษณ์ประจำถิ่นลิเกป่าไว้ให้คงอยู่คู่ท้องถิ่นต่อไป (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2522)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่าคณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปด้านกลวิธีการใช้ภาษาในเพลงลิเก

ป่า พบกลวิธีการใช้ภาษา 5 ประเภท คือ 1) การใช้ลักษณะภาษาในการสื่อสาร การแสดงลิเกป่าจะเน้นนักแสดงเป็นผู้เล่าเรื่อง การใช้ภาษาเพื่อบอกเล่าอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และตัวละครสลับกันไปมา เช่น คำบุรุษสรรพนาม คำชำนาม คำภาษาถิ่น และคำซ้อน

2) การใช้คำถามวาทศิลป์ เป็นการใช้คำถามแบบไม่ต้องการคำตอบ มักพบในบทเกี่ยวพาราสีหรือเพลงแจกดอก ซึ่งเป็นการถามเพื่อประชดหรือต้องการตอกย้ำเพื่อให้มั่นใจ 3) การใช้ถ้อยคำนัยแฝง มักปรากฏในเพลงตัวแสดงออกส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารให้ผู้ชมรู้สึกเอ็นดูและเห็นใจหากเกิดข้อผิดพลาดในการแสดงเพื่อให้ยังคงได้รับความเมตตาจากผู้ชมอยู่ 4) การใช้ทัศนภาวะ เป็นการสะท้อนมุมมองและความคิดที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในระดับการใช้ทัศนภาวะบอกความมั่นใจและระดับการใช้ทัศนภาวะบอกความเป็นไปได้ส่วนใหญ่จะเป็นการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ มักปรากฏในเพลงกาตครูและเพลงเชิญครูเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการแสดงให้ออกมาประทับใจคนดู และ 5) การใช้สำนวนขยายความมาประกอบการขับร้อง จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจง่ายขึ้น ส่วนด้านความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่า พบความเชื่อ 5 ประเภท คือ

1) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในเนื้อเพลงมีการเอ่ยนามสิ่งศักดิ์ที่เคารพนับถือ ได้แก่ ครูลิเกป่าทั้งในศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม สะท้อนให้เห็นความกตัญญูรู้คุณ และการแสดงความเคารพในความต่างของแต่ละศาสนาได้อย่างลงตัว 2) ความเชื่อเรื่องร่องรอยของการเดินป่า มักปรากฏในเพลงฤๅษีลาโดยมีความเชื่อว่าเจ้าป่าเจ้าเขามีเทวดาคอยปกปักรักษาให้ปลอดภัย

3) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เกิดจากความเชื่อทางพุทธศาสนาสอนการอยู่ร่วมกันในสังคมให้รู้จักมองโลกอย่างอ่อนโยนเพื่อช่วยลดทอนปัญหา 4) ความเชื่อเรื่องการดำเนินชีวิต เช่น ชาวพุทธมีความเชื่อและศรัทธาเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาโดยเฉพาะวันพระขึ้น 8 ค่ำ ชาวพุทธจะนิยมไปวัดเพื่อทำบุญ ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ฟังธรรม และไม่ควรกระทำความบาป และ

5) ความเชื่อเรื่องค่านิยมในสังคม ในด้านการเชิดชูยกย่องคุณงามความดี มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและอุปนิสัยใจคอของคนให้มีพฤติกรรมไปทางใดทางที่ดี เพื่อให้สังคมยกย่องหรือยอมรับ ข้อเสนอแนะ ผลจากการนำองค์ความรู้ในการนำกลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อที่ปรากฏในลิเกป่าไปใช้สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ ใช้เป็นกรณีศึกษาในรายวิชา “ภาษากับวัฒนธรรม” และ “คติชนวิทยา” ของสาขาวิชาภาษาไทย

2) ด้านนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด การท่องเที่ยวและหน่วยงานท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของทางจังหวัด และสร้างเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งให้กับทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ

3) ด้านสังคมและชุมชน ชุมชนได้รูปแบบของการใช้ภาษาที่ส่งเสริมให้โรงเรียนในชุมชนนำไปเป็นแบบเรียน หรือใช้หีบยกเป็นตัวอย่างในรายวิชาภาษาไทยอันจะนำไปสู่การปลูกฝังความรักและความภูมิใจในท้องถิ่นของตน และชุมชนทราบสถานภาพปัญหาของการแสดงลิเกป่าเพื่อดึงพลังทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดการเรียนรู้ในพื้นที่ของตนเอง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจควรจะศึกษาเพิ่มเติมได้อีกโดยเฉพาะลักษณะ

อื่นที่ไม่ได้อยู่ในถิ่นสุราษฎร์ธานี เช่น ลิเกเขมร ลิเกพายัพ ลิเกกลองยาว ทั้งนี้เพื่อนำมาเปรียบเทียบและหาข้อสรุปว่าการแสดงลิเกในท้องถิ่นอื่น ๆ มีรูปแบบการใช้ภาษาและความเชื่อในการสื่อสารกับผู้ชมเป็นแบบใด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีที่สนับสนุนทุนวิจัยโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (U2T) ปี 2565 รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว อัดถากร. (2519). คติชนวิทยา. เอกสารนิเทศการศึกษานับที่ 184. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์.
- เจิดฉัตร ดอกแก้ว. (2543). การวิเคราะห์เนื้อหาของลิเกลูกบท. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณฐ อังศุวิริยะ และคณะ. (2563). กลวิธีการใช้ภาษาและความเชื่อในเรื่องความรักที่ปรากฏในบทเพลงไทยสากลปัจจุบัน. วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(2), 156-182.
- ทรีสตี ก่อสกุล. (2557). ดนตรีประกอบการแสดงลิเกป่าคณะรวมมิตร ประดิษฐ์ศิลป์ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงศ์ศักดิ์ สังขสิทธิ์. (2543). รายงานวิจัยการศึกษาความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์. นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- เรณู โกศินานนท์. (2540). การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- ศุภมน อาภาพันธ์. (2554). การแสดงลิเกคณะทวีป-ชัยณรงค์ วงศ์เทวัญ : การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมสวัสดิ์ เตชพฤตินันท์. (2557). ความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องภูแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2522). ลิเก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2542). ภาษาศาสตร์สังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากร
ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย*
THE MEASUREMENT MODEL OF SAFETY BEHAVIOR
OF FIRE AND RESCUE OFFICER

คณิศ จุฬศุคนธ์

Khanet Junsukhon

ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร

Pinkanok Wongpinpech

มานพ ชูนิล

Manop Chunin

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: khanet.j@fte.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 1, 2 และ 4 สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.439 ถึง 0.736 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.926 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า โมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ Chi-Square Statistics = 154.309 ที่องศาอิสระ = 133 ระดับนัยสำคัญ = 0.100, ค่า Relative Chi-square (Chi-square/df) = 1.160, ค่า Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.028, ค่า Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) = 0.064, ค่า Normed Fit Index (NFI) = 0.955, ค่า Non-Normed Fit Index (NNFI) = 0.989 และค่า Comparative Fit Index (CFI) = 0.992 โดยประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติตามมาตรฐานความ

* Received 15 July 2022; Revised 26 July 2022; Accepted 29 July 2022

ปลอดภัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.898 ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 7 ตัว ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.425 ถึง 0.712 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.706 ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 12 ตัว ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.449 ถึง 0.751 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: โมเดลการวัด, องค์ประกอบเชิงยืนยัน, พฤติกรรมความปลอดภัย, บุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ข้อมูลเชิงประจักษ์

Abstract

The Objectives of this research article were to analyze and investigate the validity of safety behavior measurement model of Fire and Rescue Officer with empirical data. The study was quantitative research. The research samples were 200 people from Fire and Rescue Brigade Division 1, 2 and 4 at Bangkok Fire and Rescue Department. The sampling method was Multi-stage Random Sampling. The research instrument had content validity (The item objective congruence: IOC) between 0.60 - 1.00, the item discrimination was between 0.439 to 0.736 and the overall reliability was 0.926. Data were analyzed by confirmatory factor analysis. The results indicated that the safety behavior measurement model of Fire and Rescue Officer fitted with empirical data: Chi-Square = 154.309 df = 133, $p = 0.100$, Relative Chi-square (Chi-square/df) = 1.160, Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.028, Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) = 0.064, Normed Fit Index (NFI) = 0.955, Non-Normed Fit Index (NNFI) = 0.989, Comparative Fit Index (CFI) = 0.992. Safety behavior measurement model consists of 2 components. Safety compliance had the standardized factor loadings of 0.898. The standardized factor loadings of 7 observed variables were statistically significant at the level of .01 level, and they were from 0.425 to 0.712. Safety participation had the standardized factor loadings of 0.706. The standardized factor loadings of 12 observed variables were statistically significant at the level of .01 level, and they were from 0.449 to 0.751.

Keywords: Measurement Model, Confirmatory Factor, Safety Behavior, Fire and Rescue Officer, Empirical Data

บทนำ

สถานการณ์สาธารณสุขภัยของประเทศไทยและกรุงเทพมหานครในปัจจุบันมีภัยพิบัติที่เป็นสาธารณสุขเกิดขึ้นมากมายและทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเนื่องมาจากปัจจัยและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้แก่ ภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทสู่สังคมเมือง และแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จากการวิเคราะห์สถานการณ์และข้อมูลสถิติสาธารณสุข ทำให้ทราบถึงประเภทภัยที่มีความเสี่ยงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยจัดลำดับความเสี่ยงภัยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ภัยจากการคมนาคมขนส่ง ภัยจากอัคคีภัย ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย วาตภัย ภัยแล้ง ภัยจากแผ่นดินไหวและอาคารถล่ม อุทกภัย ภัยด้านความมั่นคง นอกจากนี้ยังมีภัยจากโรคระบาดในมนุษย์และโรคระบาดในสัตว์ที่จะต้องติดตามเฝ้าระวังป้องกัน และแก้ปัญหาอีกด้วย (คณะกรรมการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขภัย กรุงเทพมหานคร, 2558)

บุคลากรงานป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ. 2550 ได้กำหนดไว้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย, 2553) ซึ่งมีลักษณะงานที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย รวมถึงภัยธรรมชาติอื่น ๆ เช่น วาตภัย อุทกภัย อุบัติเหตุ การก่อวินาศกรรม การป้องกันและระงับอัคคีภัย การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน การดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง (คณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร, 2560) ในขณะที่พยายามปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ บุคลากรงานป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยอาจต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถควบคุมได้ ปริมาณงานที่หนักหน่วงสัมผัสกับสารเคมีและสารพิษ และความเครียดในระดับสูง (Szubert, Z. & Sobala W. , 2002) เนื่องจากไม่สามารถจัดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานได้ วิธีการลดความเสี่ยงก็คือการแสดงพฤติกรรมความปลอดภัย (Freaney, C., 2011) ซึ่งพฤติกรรมความปลอดภัยถูกนิยามไว้ว่าเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงเกือบทั้งหมดในงานเพื่อส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ลูกค้ำ ประชาชน และสิ่งแวดล้อม (Burke, M. J. et al., 2002) นอกจากนี้ยังเป็นเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนที่จะได้รับความปลอดภัย และเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด หากบุคลากรงานป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานย่อมที่จะส่งผลเสียต่อการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนอย่างแน่นอน (นริศ สีหะรัตน์, 2556)

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความปลอดภัย พบว่า แนวคิดของ Neal, A. & Griffin, M. A. แบ่งองค์ประกอบของพฤติกรรมความปลอดภัยจากแนวคิดพฤติกรรมปฏิบัติงาน โดยแบ่งเป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่

(Task Performance) และการปฏิบัติงานตามสถานการณ์ (Contextual Performance) ดังนั้นพฤติกรรมความปลอดภัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย (Safety Compliance) หมายถึง กิจกรรมหลักที่บุคคลต้องดำเนินการเพื่อรักษาความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน พฤติกรรมเหล่านี้ประกอบด้วย การยึดมั่นในมาตรฐานขั้นตอนการทำงาน และสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย (Safety Participation) หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อความปลอดภัยส่วนบุคคลแต่เป็นพฤติกรรมที่ช่วยในการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างความปลอดภัย พฤติกรรมเหล่านี้ประกอบด้วยกิจกรรม เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครความปลอดภัย ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานที่มีปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัย และเข้าร่วมการประชุมด้านความปลอดภัย (Neal, A. & Griffin, M. A., 2006) ซึ่งการศึกษาพฤติกรรมความปลอดภัยที่ผ่านมามีพบว่าเครื่องมือที่ใช้วัดพฤติกรรมความปลอดภัยในต่างประเทศที่ถูกพัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือที่ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์ คนงาน พนักงานโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ เป็นต้น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามวัดความคิดเห็นและแบบสอบถามวัดความถี่ของการเกิดพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งการศึกษาส่วนใหญ่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทั้งหมดได้รับแจ้งว่าคำตอบของพวกเขามีความสำคัญ และจะไม่นำมาใช้เพื่อส่งเสริมหรือเพื่อตัดสินใจทางด้านการรักษาบุคคล (Zhang, J. & Wu, C. , 2014)แต่ก็ยังมีการศึกษาบางส่วนที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินโดยหัวหน้างานหรือผู้จัดการ โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามปกติก่อน หลังจากนั้นหัวหน้างานถูกแยกออกมาและประเมินพฤติกรรมความปลอดภัยของผู้ใต้บังคับบัญชา (Zhang, J. et al., 2013)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจในการตรวจสอบโมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 1 - 6 สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยที่ได้เป็นการขยายขอบเขตองค์ความรู้ในประเด็นของพฤติกรรมความปลอดภัยให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อองค์การสายงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในการพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความตรง

เชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 1 - 6 สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Comrey, A. L. & Lee, H. B. จำนวน 200 คน ซึ่งเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 1992) โดยใช้ในการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก (Lottery Method) ซึ่งผลจากการจับสลากจึงได้กองปฏิบัติการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กองปฏิบัติการ ได้แก่ กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 1 กองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 2 และกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 4 จากนั้นเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งนำนิยามศัพท์ตามแนวคิดของ Neal, A. & Griffin, M. A. มาพัฒนาให้สอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมความปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่าง (Neal, A. & Griffin, M. A., 2006) ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 19 ข้อ จำแนกเป็นองค์ประกอบการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย จำนวน 7 ข้อ และองค์ประกอบการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยจำนวน 12 ข้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งแบบสอบถามมีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมิน และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item-Objective Congruence) หากข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาสามารถนำข้อคำถามนั้นไปใช้ได้ (ซูศรี วงศ์รัตน์, 2553) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน เพื่อหาความอำนาจจำแนกรายข้อ (Discriminant Power) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบ Item-Total Correlation ซึ่งเป็นการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนรวมทั้งฉบับ ข้อคำถามจะต้องสัมพันธ์กันตั้งแต่ระดับ 0.2 ขึ้นไป (Field, A., 2005) พบว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.439 ถึง 0.736 ต่อมาดำเนินการหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค

(Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามต้องมีค่าตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป (Murphy, K. R. & Davidshofer, C. O., 1988) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.926 แบ่งเป็นองค์ประกอบการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยเท่ากับ 0.824 และองค์ประกอบการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยเท่ากับ 0.909

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินตนเอง (Self-report) ผู้วิจัยมีการดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลติดต่อผู้ประสานงานถึงผู้อำนวยการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร และดำเนินการนำแบบสอบถามส่งให้กับผู้ประสานงานของแต่ละสถานีดับเพลิงกองปฏิบัติการดับเพลิงและกู้ภัย 1, 2 และ 4 ด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงข้อมูลในการวิจัย จากนั้นเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนจากผู้ประสานงานของแต่ละสถานีดับเพลิงด้วยตนเอง โดยตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามที่มีข้อมูลสมบูรณ์นำมาใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 200 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) ค่า KMO (Kaiser – Meyer – Olkin Measure of Sampling Adequacy) และค่า Bartlett's Test of Sphericity เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบ ประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาค่าสถิติตามแนวคิดของ Hooper, D. et al. ได้แก่ ค่า Chi-Square Statistics $p > .05$, ค่า Relative Chi-square (Chi-square/df) < 2 , ค่า Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) $< .08$, ค่า Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) $< .08$, ค่า Normed Fit Index (NFI) $\geq .95$, ค่า Non-Normed Fit Index (NNFI) $\geq .95$, และค่า Comparative Fit Index (CFI) $\geq .95$ (Hooper, D. et al., 2008)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

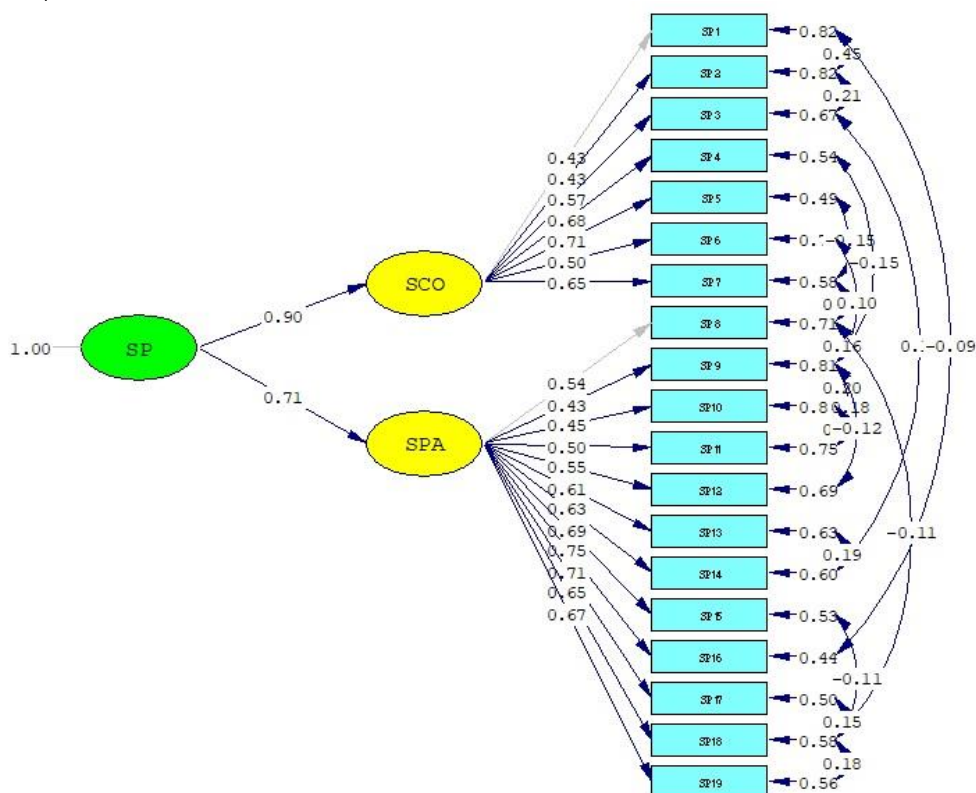
การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยพิจารณาค่า KMO และ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ค่า KMO เท่ากับ 0.869 ค่า Bartlett's Test of Sphericity เท่ากับ 1457.987 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) ซึ่งแสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบระดับมาก และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ (Correlation Matrix) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Person Product-Moment Correlation Coefficient) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.099 ถึง 0.626 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .05 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันไม่มากเกินไป เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ไม่มีตัวแปรสังเกตได้คู่ใดมีความสัมพันธ์กันมากกว่า 0.85

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบสอบถามพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากร ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากร
ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเชิงยืนยันของพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

	β	SE	t	R ²
การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย (Safety Compliance: SCO)	0.898	0.193	4.642**	0.806
1. ข้าพเจ้าดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดไว้ (SP01)	0.425	-	-	0.181
2. ข้าพเจ้าปฏิบัติหน้าที่โดยยึดตามคู่มือการปฏิบัติงาน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเคร่งครัด (SP02)	0.426	0.037	6.309**	0.182
3. ข้าพเจ้าจัดเตรียม ดูแล บำรุงรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ตลอดจนยานพาหนะต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตามระเบียบปฏิบัติประจำ (SP03)	0.574	0.068	4.988**	0.329
4. ก่อนเข้าระงับเหตุเพลิงไหม้ในอาคาร ข้าพเจ้าสวมใส่ชุดผจญเพลิงซึ่งประกอบด้วยเครื่องช่วยหายใจ เสื้อคลุมดับเพลิง กางเกงดับเพลิง หมวกดับเพลิง ผ้าคลุมศีรษะ ถุงมือดับเพลิง และรองเท้าดับเพลิง (SP04)	0.679	0.067	5.333**	0.461
5. ขณะจับสัตว์เลื้อยคลาน ข้าพเจ้าสวมถุงมือและรองเท้านิรภัยเพื่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน (SP05)	0.712	0.078	5.273**	0.506
6. ข้าพเจ้าสามารถเลือกใส่ชุดป้องกันสารเคมีได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อเข้าระงับเหตุจากสารเคมีและวัตถุอันตราย (SP06)	0.499	0.069	4.653**	0.249
7. หากต้องปฏิบัติงานบนที่สูง ข้าพเจ้าใช้เข็มขัดนิรภัย เชือกนิรภัย และอุปกรณ์ป้องกันการตกจากที่สูง (SP07)	0.645	0.074	5.084**	0.417
การมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย (Safety Participation: SPA)	0.706	0.121	5.826**	0.498
8. ข้าพเจ้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน (SP08)	0.537	-	-	0.289
9. ข้าพเจ้าเข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัย นอกเหนือจากหลักสูตรที่หน่วยงานกำหนด (SP09)	0.432	0.051	5.662**	0.187
10. ข้าพเจ้าศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเทคนิคการปฏิบัติงานที่มีความปลอดภัย และนำมาฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ (SP10)	0.449	0.047	5.188**	0.201
11. ข้าพเจ้าแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานให้มีความปลอดภัยมากขึ้น (SP11)	0.502	0.048	5.641**	0.252

	β	SE	t	R ²
12. เมื่อเพื่อนร่วมงานประสบปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ข้าพเจ้ายินดีให้ความช่วยเหลือเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพ (SP12)	0.554	0.053	6.050**	0.307
13. ข้าพเจ้าส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานทำตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อลดอันตรายจากการปฏิบัติงานร่วมกัน (SP13)	0.611	0.054	6.441**	0.373
14. ข้าพเจ้าให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานที่มีความปลอดภัยแก่เพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างถูกต้อง (SP14)	0.633	0.056	6.632**	0.401
15. ภายใต้สถานการณ์ที่มีความเสี่ยง ข้าพเจ้าพยายามป้องกันเพื่อนร่วมงานจากการบาดเจ็บเพื่อให้การปฏิบัติงานร่วมกันมีความปลอดภัย (SP15)	0.686	0.058	6.914**	0.471
16. ข้าพเจ้าและเพื่อนร่วมงานร่วมกันวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดความผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน และหาแนวทางแก้ไขให้มีความปลอดภัย (SP16)	0.751	0.058	7.282**	0.564
17. ข้าพเจ้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ความปลอดภัยกับเพื่อนร่วมงาน (SP17)	0.706	0.057	7.027**	0.498
18. ข้าพเจ้าและเพื่อนร่วมงานผลัดกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยที่ได้รับจากการฝึกอบรม (SP18)	0.646	0.059	6.146**	0.418
19. ข้าพเจ้าและเพื่อนร่วมงานปรึกษาหารือเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน (SP19)	0.667	0.053	6.799**	0.444

หมายเหตุ: ** P - value < .01 (ค่า t มากกว่า 2.58)

จากภาพที่ 1 และ ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดของพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่าการปฏิบัติตามมาตรฐาน ความปลอดภัย และการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยเป็นองค์ประกอบในการวัดพฤติกรรมความปลอดภัย ของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.898 และ 0.706 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ เท่ากับ 0.806 และ 0.498 เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย ประกอบไปด้วย 7 ข้อคำถาม โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.425 ถึง 0.712 และมีค่าสัมประสิทธิ์ การพยากรณ์อยู่ระหว่าง 0.181 ถึง 0.506 ด้านการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย

ประกอบด้วย 12 ข้อคำถาม โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.432 ถึง 0.751 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ อยู่ระหว่าง 0.187 ถึง 0.564

ตารางที่ 2 ค่าสถิติและเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลพฤติกรรม ความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ดัชนีตรวจสอบ ความสอดคล้อง	เกณฑ์	ค่าสถิติ ก่อนปรับโมเดล	ค่าสถิติ หลังปรับโมเดล	ผลการพิจารณา
Chi-Square Statistics	$p > .05$	0.000	0.100	ผ่านเกณฑ์
Chi-square/df	< 2	$441.673/151 = 2.925$	$154.309/133 = 1.160$	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	$< .08$	0.098	0.028	ผ่านเกณฑ์
SRMR	$< .08$	0.078	0.064	ผ่านเกณฑ์
NFI	$\geq .95$	0.881	0.955	ผ่านเกณฑ์
NNFI	$\geq .95$	0.908	0.989	ผ่านเกณฑ์
CFI	$\geq .95$	0.919	0.992	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากร ในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูล เชิงประจักษ์ พบว่า Chi - Square Statistics เท่ากับ 154.309 ที่องศาอิสระ 133 ระดับนัยสำคัญ 0.100 ค่า Relative Chi-square (Chi - square/df) เท่ากับ 1.160 ค่า Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) เท่ากับ 0.028 ค่า Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) เท่ากับ 0.064 ค่า Normed Fit Index (NFI) เท่ากับ 0.955 ค่า Non - Normed Fit Index (NNFI) เท่ากับ 0.989 และค่า Comparative Fit Index (CFI) เท่ากับ 0.992 แสดงว่าโมเดลพฤติกรรมความปลอดภัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

พฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.898 ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 7 ตัว ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.425 ถึง 0.712 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.706 ประกอบด้วยตัว

แปรสังเกตได้ทั้งหมด 12 ตัว คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.449 ถึง 0.751 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด เชิงทฤษฎี ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีความสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา โดยพฤติกรรมความปลอดภัยประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย และการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย ซึ่งโมเดลพฤติกรรมความปลอดภัยมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chughtai, A. A., 2015); (Lu, C. S. & Yang, C. S., 2010); (Turner, N. et al., 2012)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การวิเคราะห์และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โมเดลการวัดพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 7 ตัว และการมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 12 ตัว มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบหลัก ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ แบบสอบถามได้ออกแบบและพัฒนาเพื่อประเมินพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำให้ผู้บริหารเกี่ยวกับงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สามารถนำไปประเมินพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรและนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการจัดโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยได้ ข้อจำกัดในการนำโมเดลไปใช้ สามารถนำแบบสอบถามนี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีบริบทการทำงานใกล้เคียงหรือต้องเผชิญความเสี่ยงกับอันตรายในปฏิบัติงาน เช่น คนงานเหมือง พนักงานปิโตรเลียม นักบิน ตำรวจ เป็นต้น แต่ต้องมีการพัฒนาแบบสอบถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง อีกทั้งจากผลการวิจัย คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานบางข้อคำถามมีค่าต่ำ ซึ่งอาจทำให้สามารถอธิบายพฤติกรรมความปลอดภัยของบุคลากรในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ไม่เพียงพอ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรพัฒนาแบบสอบถามพฤติกรรมความปลอดภัยให้เป็นแบบสอบถามที่ประเมินโดยเพื่อนร่วมงาน หรือผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความปลอดภัยที่แตกต่างจากการประเมินตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. (2553). คู่มือการปฏิบัติงาน เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2563 จาก http://law.disaster.go.th/upload/minisite/file_attach/201/5f90fafe7bfca.pdf.
- คณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร. (2560). มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2563 จาก http://office.bangkok.go.th/csc/images/Files/files/standart_position/7engineer/3-7-002-n.pdf.
- คณะกรรมการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร. (2558). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2558. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2564 จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER9/DRAWER016/GENERAL/DATA0000/00000026.PDF>.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นริศ สีหะรัตน์. (2556). การประเมินตนเองในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดับเพลิง สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Burke, M. J. et al. (2002). General safety performance: A test of a grounded theoretical model. *Personnel Psychology*, 55(2), 429-457.
- Chughtai, A. A. (2015). Creating safer workplaces: The role of ethical leadership. *Safety Science - Journals*, 73(1), 92-98.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. (2nd ed). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associated.
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics Using SPSS*. (2nd ed). London: Sage Publications, Ltd.
- Freaney, C. (2011). Safety Culture and Safety Behaviors Among Firefighters. In *Doctoral Dissertations Health and Human Sciences*. University of Tennessee.
- Hooper, D. et al. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Lu, C. S. & Yang, C. S. (2010). Safety leadership and safety behavior in container terminal operations. *Safety Science*, 48(2), 123-134.

- Murphy, K. R. & Davidshofer, C. O. (1988). *Psychology Testing Principles and Applications*. (6th ed). New Jersey: Pearson Education.
- Neal, A. & Griffin, M. A. (2006). A study of the lagged relationships among safety climate, safety motivation, safety behavior, and accidents at the individual and group levels. *Journal of Applied Psychology*, 91(4), 946-953.
- Szubert, Z. & Sobala W. . (2002). Work-related injuries among firefighters: sites and circumstances of their occurrence. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 15(1), 49-55.
- Turner, N. et al. (2012). Job Demands–Control–Support model and employee safety performance. *Accident Analysis & Prevention*, 45(1), 811-817.
- Zhang, J. & Wu, C. (2014). The influence of dispositional mindfulness on safety behaviors: A dual process perspective. *Accident Analysis and Prevention*, 70(1), 24-32.
- Zhang, J. et al. (2013). Task complexity matters: The influence of trait mindfulness on task and safety performance of nuclear power plant operators. *Personality and Individual Differences*, 55(4), 433-439.

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิต
ข้าวแต๋น อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง*

LOCAL WISDOM KNOWLEDGE MANAGEMENT OF PRODUCTION AND
REDUCING THE COST OF KHOW-TAN PRODUCTION AT KO KHA
DISTRICT LAMPANG PROVINCE

สุจิตรา ปันดี

Sujitra Pandee

ดุซฎี สิตลวรารัง

Dussadee Sritalawarang

เกษตร วงศ์อุปราช

Kaset Wonguppalad

อัมเรศ เนตาสิต

Amaret Netasit

สิริมาส แก้วกันทา

Siramas Kaewkanta

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University, Thailand

E-mail: aj.sujitra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต๋น อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการความรู้ 2) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต๋น 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต๋น กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้ 1) ครูผู้สอนจำนวน 3 คน และนักเรียนโรงเรียนเกาะคาวิทยาคม จำนวน 30 คน 2) ผู้ประกอบการข้าวแต๋น หมู่ที่ 5 บ้านเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 9 คน ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

* Received 15 July 2022; Revised 23 July 2022; Accepted 27 July 2022

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา ดังนี้ 1) การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ (KM) ได้องค์ประกอบของกระบวนการจัดการความรู้ 4 ประการ ได้แก่ 1.1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1.2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน 1.3) การรวบรวมความรู้ และ 1.4) การฝึกฝังความรู้ 2) องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปข้าวแต๋นด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิต ได้องค์ความรู้ 2 ชุด ได้แก่ 2.1) ภูมิปัญญาจำแนกได้ 3 ระดับ คือระดับดำรงชีพ ระดับสร้างรายได้ในครัวเรือน และระดับธุรกิจอุตสาหกรรม 2.2) การผลิตในวงจรธุรกิจจำแนก 2 ระดับคือระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือนและระดับอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักร 3) ความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการความรู้ โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก ประกอบไปด้วยด้านความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการจัดการความรู้และด้านทัศนคติต่อกระบวนการจัดการความรู้

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การผลิตข้าวแต๋น, สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, ลำปาง

Abstract

The purposes of this research were to manage local wisdom knowledge of production and to reduce cost of Khow-Than production at Ko Kha District, Lampang Province, comprised as 1) to develop knowledge management process 2) to study local wisdom knowledge and 3) to study opinion of knowledge management process. The samples were 9 entrepreneurs' Khow-Than production Ko Kha District, 3 teachers and 30 students at Ko Kha Witthayakom School. Mixed methods consisted of Qualitative Research and Participatory Action Research (PAR). The tools included a questionnaire, a non-structured interview form, focus group discussion form and an opinion assessment form. The data were analyzed for frequency, per cent, mean, standard deviation and descriptive analysis. The results of the research were as follows: 1. Knowledge Management Innovation Development (KM), the result of the research revealed that knowledge management process consisted of 4 steps: 1.1) knowledge sharing 1.2) externalization 1.3) combination and 1.4) internalization. 2) A body of knowledge on local wisdom of Khow-Than processing with production and reducing the cost of production acquired 2 bodies of knowledge: 2.1) Local wisdom was divided into 3 levels; livelihood level, household income level, and manufacturing business level. 2.2) Production of the business cycle was divided into 2 levels; household industry level, and machinery industry level. 3) The

samples' opinions toward the knowledge management process as a whole were at a high level of agreement. They agreed on the knowledge and the attitude toward the knowledge management process at a high level.

Keywords: Knowledge Management, Local Wisdom, Production of Khow-Tan, Geographical Indication, Lampang

บทนำ

การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาลที่ต้องการผลักดันในยุคสังคมปัจจุบันเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้การส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้วยกระบวนการพัฒนาชุมชนผ่านระบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน จังหวัดลำปางเป็นเมืองที่ได้ชื่อด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน แลโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมาย กระจายตัวอยู่ในอำเภอต่าง ๆ อำเภอเกาะคาเป็นอีกหนึ่งอำเภอที่มีอัตลักษณ์และความโดดเด่นด้านผลิตภัณฑ์ “ข้าวแต๋น” จนได้รับการยกระดับเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือ จีไอ (GI: Geographical Indication) หมายถึง สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดลำปาง (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2556) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยจากผลการศึกษาเอกสารงานวิจัยและการลงพื้นที่พบว่าในเขตตำบลเกาะคามี ผู้ประกอบการข้าวแต๋นมากกว่า 10 ราย แยกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ประกอบการที่มีความพร้อมในด้านสถานที่ผลิตและกระบวนการผลิต โดยมุ่งเน้น การรับรองมาตรฐาน 5 ส มีจำนวนทั้งสิ้น 6 สถานประกอบการ คือ ข้าวแต๋นนุชา ข้าวแต๋นนงนุช ข้าวแต๋นกำไรทอง ข้าวแต๋นระพีพัฒน์ ข้าวแต๋นล้านนาไทย และข้าวแต๋นนันทเทพ กลุ่มผู้ผลิตข้าวแต๋นรายใหญ่มีการรับซื้อข้าวแต๋นมาจากกลุ่มผู้ผลิตครัวเรือนและกลุ่มผู้ผลิตรายย่อยที่มีการผลิตแบบดั้งเดิม ลักษณะของ “ข้าวแต๋น” เป็นขนมพื้นบ้านดั้งเดิมในอดีต ไม่สามารถสืบค้นได้ว่าต้นกำเนิดมาตั้งแต่เมื่อใด ซึ่งจะมีลักษณะเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เช่น ทางภาคใต้เรียกว่า “ข้าวพอง” ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียกว่า “นางเล็ด” โดยลักษณะการทำมาจากข้าวเหนียวถือเป็นอาหารหลักของคนไทย วัชรพงศ์ ยังยืน ศึกษาคุณค่าทางโภชนาการของข้าวแต๋นผลิตในหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ข้าวแต๋นมีคุณค่าทางโภชนาการครบประกอบด้วยพลังงาน โปรตีน ไขมัน และคาร์โบไฮเดรต (วัชรพงศ์ ยังยืน, 2555)

จากการลงพื้นที่บ้านเกาะคา หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะคา เบื้องต้นพบปัญหาในการผลิต กล่าวคือในบางช่วงเวลาวัตถุดิบตลอดจนแรงงานในการผลิตขาดแคลน เช่น ในฤดูกาลทำนา จะทำให้ขาดแคลนแรงงานเพราะคนในชุมชนบางส่วนมีอาชีพรับจ้างทำนา เกี่ยวข้าว เป็นต้น ตลอดจนวัตถุดิบ เช่น ในยุคแรกเริ่มชุมชนได้ทำข้าวแต๋นจากพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ชื่อ “บะต่าน” และ “ข้าวขาวพื้นเมือง” ต่อมายุคสมัยเปลี่ยน ข้าวพันธุ์พื้นเมืองสูญหายไป ข้าวที่ใช้จึงเปลี่ยนเป็น ข้าวพันธุ์ กข6 ที่หาซื้อได้ในท้องตลาดทั่วไป ดังนั้น แนวทางการควบคุมต้นทุนคือ

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตต้องอยู่ในท้องถิ่นและมีจำนวนเพียงพอ ต้นทุนแรงงาน ต้นทุนวัสดุที่ใช้ คัมค่าและเหมาะสม การควบคุมต้นทุนเครื่องจักร เครื่องมือและการควบคุมต้นทุนในการ ปฏิบัติงาน ทุกองค์ประกอบต้องอยู่ในระดับร้อยละ 60 ขึ้นไป จึงจะช่วยลดปัญหาที่เกิดจาก ต้นทุนให้ต่ำลง (พิชญา เพิ่มไทยและสรุสนุช บุญวุฒิ, 2558)

จากปัญหาที่เกิดขึ้นยังไม่มีการจัดการข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานสำคัญให้กับผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยพัฒนา ส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าสืบทอดต่อไปยัง คนรุ่นใหม่ได้อย่างยั่งยืน การจัดการความรู้ต้องสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สั่งสม (ลักษณะ เกยุราพันธ์, 2561) ดังนั้นเพื่อให้ทุกคนสามารถ เข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงควรมีการ จัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยที่ความรู้มี 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ใน คน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละ บุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือ ลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม 2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่ สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือ ต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม (Nonaka, I. & Takeuchi, H., 1995) และ การจัดการความรู้สามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ 1) บรรลุเป้าหมายของงาน 2) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน 3) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กร ไปเป็นองค์กรเรียนรู้ 4) บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการคงอยู่ขององค์ความรู้ในพื้นที่ผ่านการสืบค้น และสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยชุมชน (วิจารณ์ พานิช, 2551); (เอกชัย พุ่มดวง และยุสนีย์ โสม ทศน์, 2555)

การวิจัยนี้สนใจศึกษาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหาร คือ ข้าวแต่น ที่เกิดจาก ภูมิปัญญาด้านอาหารและวัฒนธรรม จึงควรจะได้มีการวิจัยเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนใน พื้นที่ด้านการรักษาภูมิปัญญานี้ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำกระบวนการจัดการความรู้ไปสู่การสกัด ความรู้ด้านภูมิปัญญาของกลุ่มผู้ประกอบการข้าวแต่น อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ที่จะทำ ให้เกิดองค์ความรู้และสามารถเผยแพร่สู่สากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิต ข้าวแต่น
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านอาหารและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต่น
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการความรู้ด้านการผลิตและการลด ต้นทุนการผลิตข้าวแต่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต่นของกลุ่มผู้ประกอบการข้าวแต่น อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญา และประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตของกลุ่มผู้ประกอบการข้าวแต่น อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ทำการศึกษาภูมิสังคม ทรัพยากรท้องถิ่น และภูมิปัญญาเกี่ยวกับข้าวแต่น

กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบไปด้วย ผู้ประกอบการข้าวแต่นในอำเภอกะเคา จำนวน 9 คน มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพข้าวแต่นเป็นเวลา 10 ปี ขึ้นไปและเป็นคนที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอกะเคาที่อาสาสมัครเข้าร่วม และโรงเรียนกะเคาวิทยาคม ประกอบด้วย ครูผู้สอนจำนวน 3 คนและนักเรียน จำนวน 30 คน โดยมีคุณสมบัติคือเป็นผู้สอนรายวิชา/กิจกรรมเกี่ยวกับข้าวแต่น และนักเรียนที่ได้เรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว เป็นผู้อาศัยอยู่ในอำเภอกะเคา รวมทั้งสิ้น 42 คน

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ระยะที่ 1 ดำเนินการศึกษาริบทของการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต่นพื้นที่อำเภอกะเคาในสถานประกอบการและระดับสถานศึกษา วิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียน/ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลวิจัย รวมถึงขอความอนุเคราะห์เป็นนักวิจัยร่วม
2. ประชุมกลุ่มผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลทุกครั้งก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจเป้าหมายการเก็บข้อมูล นัดหมายวันเวลา
3. จัดสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในบรรยากาศแบบไม่เป็นทางการ ขอบเขตคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การผลิตข้าวแต่นและวัตถุดิบในการผลิต

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาคหกรรมและรายวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน นักเรียนจำนวน 30 คน และผู้ประกอบการผลิตข้าวแต่น จำนวน 9 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ (KM) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดของกระบวนการจัดการความรู้
2. พัฒนากระบวนการจัดการความรู้โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ ผลการสังเคราะห์ได้กระบวนการ 4 ประการ ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน 3) การรวบรวมความรู้ และ 4) การฝึกฝังความรู้

3. จัดสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อตรวจสอบคุณภาพโดยพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของกระบวนการจัดการความรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอนผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงพื้นที่

4. ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตของกลุ่มผู้ประกอบการข้าวแต่นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

เครื่องมือ ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการนำกระบวนการจัดการความรู้ (KM) ไปใช้ มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. แบ่งทีมวิจัยออกเป็น 3 ทีมเพื่อนำกระบวนการจัดการความรู้ 4 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยสร้างไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน 3) การรวบรวมความรู้ และ 4) การฝึกฝังความรู้

2. รวบรวมข้อมูลทั้งจากการลงพื้นที่ในสถานประกอบการนำมาประชุมปฏิบัติการ

3. กิจกรรมถอดบทเรียน โดยผู้วิจัยลงพื้นที่นำข้อมูลร่วมแลกเปลี่ยนกับผู้ประกอบการเพื่อตรวจสอบความถูกต้องขององค์ความรู้ภูมิปัญญา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) นักวิจัยในโรงเรียน ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 3 คนและนักเรียนโรงเรียนเกาะคาวิทยาคม จำนวน 30 คน ดำเนินการจัดกิจกรรมในช่วงโม่งลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ 2) นักวิจัยในชุมชน ได้แก่ ผู้ประกอบการข้าวแต่น หมู่ที่ 5 บ้านเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 9 คน

เครื่องมือ ได้แก่ กระบวนการจัดการความรู้ (KM) 4 ขั้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วย

การวิเคราะห์เนื้อหา แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการความรู้ (KM) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต่น มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต่นของผู้ประกอบการข้าวแต่น อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประกอบการข้าวแต๋น

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน จำแนกเป็นประเด็น ดังนี้ 1) สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ให้ข้อมูลและผู้ร่วมงานในพื้นที่เป็นผู้ประกอบการข้าวแต๋น ในอำเภอเกาะคา จำนวน 9 คน ตั้งถิ่นฐานในชุมชนใกล้เคียง ส่วนใหญ่เป็นหญิง อยู่ในช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป จบการศึกษาค่ากว่า ม.6 ขนาดและลักษณะการผลิตส่วนใหญ่เป็นขนาดการผลิตระดับใหญ่ รองลงมาคือ ขนาดการผลิตระดับกลางและการผลิตขนาดเล็ก ทั้งหมดอยู่ในลักษณะการผลิตระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือนและอุตสาหกรรมเครื่องจักร 2) ปัญหาในกระบวนการผลิต และเป็นต้นทุนการผลิต นั่นคือ 2.1) เครือข่ายวัตถุดิบ 2.2) ต้นทุน ที่เป็นส่วนแบ่งรายได้ที่แท้จริงที่ของชุมชน และ 2.3) วัฒนธรรมการใช้ชีวิตที่เกี่ยวข้อง 3) ผลการสอบถามขั้นต้นเรื่องข้าวแต๋นใน บริบท “แบบสำรวจภูมิสังคม” กับนักเรียนโรงเรียนเกาะคาวิทยาคมระดับชั้น ม.1 - ม.6 จำนวน 104 คน จัดคำถามได้ 4 กลุ่ม คือ 3.1) ความรู้สึกต่อตนเองเมื่อทราบว่า ข้าวแต๋นเป็นสินค้าบังคับทาง ภูมิศาสตร์ของจังหวัดลำปาง พบว่าร้อยละ 80 มีความรู้สึกภาคภูมิใจ 3.2) สภาพการรับรู้เรื่อง ข้าวแต๋นในครอบครัว พบว่าร้อยละ 90 ไม่มีความรู้ในเรื่องข้าวแต๋น 3.3) การระบุกลุ่มผู้ผลิต ข้าวแต๋นในชุมชน พบว่า ร้อยละ 75 ไม่สามารถระบุได้ว่าใครในหมู่บ้านตนเองผลิตข้าวแต๋น และ 3.4) หากโรงเรียนจะทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องข้าวแต๋น นักเรียนจะเรียนเรื่องอะไร พบว่า ร้อยละ 83 ต้องการเรียนเรื่องวิธีทำข้าวแต๋น

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้

ผลจากการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านพบว่า มีองค์ประกอบการจัดการ ความรู้ที่หลอมรวมความรู้ในองค์ระหว่างความรู้ลึกประสบการณ์กับความรู้ที่ระบุชัดแจ้ง 4 ประการ เพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ (Tacit knowledge) ซึ่งกันและกัน ได้แก่ การระดมสมองที่มาจากการแบ่งปัน ประสบการณ์เฉพาะบุคคล เฉพาะเรื่อง เฉพาะกลุ่ม เฉพาะพื้นที่ภายใต้สถานการณ์แวดล้อมเดียวกัน

2. การสกัดความรู้ออกจากตัวคน เป็นการยกระดับองค์ความรู้ระหว่างความรู้ ผลึกประสบการณ์ (Tacit knowledge) กับความรู้ระบุชัดแจ้ง (Explicit knowledge) โดยมี ลักษณะการกลั่นกรองก่อนที่จะถ่ายทอดออกมาถือเป็นการเปลี่ยนฐานความรู้ใหม่เพื่อนำไปใช้ สร้างสิ่งใหม่หรือกระบวนการใหม่ของแต่ละบุคคล

3. การรวบรวมความรู้ เป็นการรวมกันของความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) บูรณาการความรู้ที่หลากหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน นำไปสู่การได้ความรู้ใหม่ การตกผลึกความรู้ในรูปแบบใหม่สามารถเผยแพร่ให้กับสมาชิกภายใต้สถานการณ์เฉพาะ

4. การฝึกฝังความรู้ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ภายในที่มีการส่งต่อความรู้ที่ระบุชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ไปใช้ในระดับบุคคล กลุ่มคนโดยวิธีการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ จากความรู้เฉพาะบุคคลกลายเป็นความรู้สาธารณะ

ระยะที่ 3 ผลการใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM)

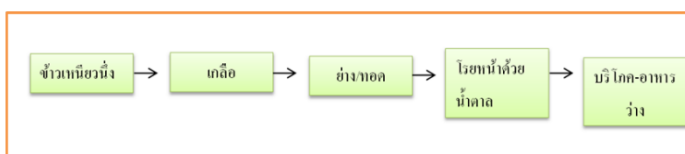
จากที่ผู้วิจัยได้นำกระบวนการที่พัฒนาขึ้นไปจัดการความรู้ (KM) ทำให้ได้ผล ดังนี้

1. องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแปรรูปข้าวแต่นด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตของกลุ่มผู้ประกอบการข้าวแต่น อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง พบดังนี้

1.1 ภูมิปัญญาจำแนกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ Model 1 ระดับดำรงชีพ Model 2 ระดับสร้างรายได้ในครัวเรือน และ Model 3 ระดับธุรกิจอุตสาหกรรม

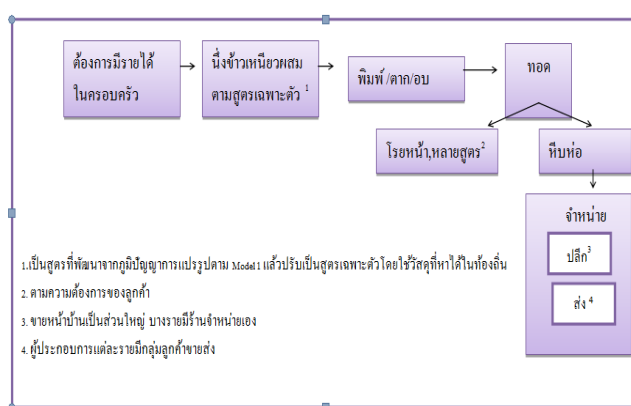
1.2 การผลิตในวงจรธุรกิจ ที่แยกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือน 2) ระดับอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรกล ดังจะแสดงรูปภาพการจำแนกภูมิปัญญาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

รูปที่ 1 Model ระดับดำรง

ภาพที่ 1 ผลิตจากวัตถุดิบคือข้าวเหนียวหนึ่งเมื่อกินเกลือจึงคิดจะถนอมอาหารโดยโรยเกลือและนำไปย่างหรือทอดจากนั้นโรยด้วยน้ำตาลทำบริโภคในครัวเรือนถือเป็นระดับดำรงชีพ

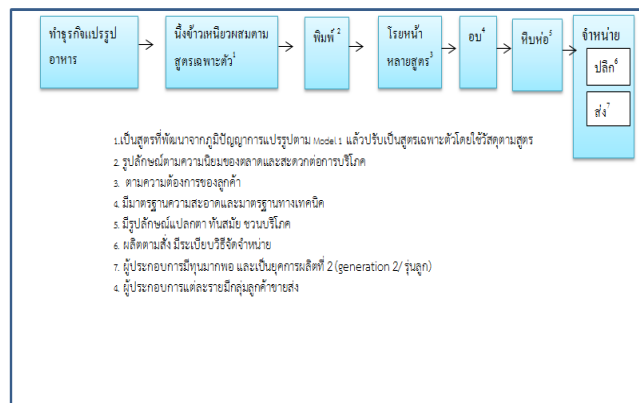
รูปที่ 2 Model ระดับสร้างรายได้ใน

ภาพที่ 2 การแปรรูปข้าวแต่นโดยทำจากเหนียวและผสมตามสูตรเฉพาะในท้องถิ่น มีการผลิตพิมพ์ข้าวแต่นเป็นรูปทรงกลม นำไปตากหรืออบจากนั้นจึงไปทอด บรรจุหีบห่อ มีการทำขายส่งและขายปลีกที่บ้านถือเป็นการสร้างรายได้ในครัวเรือน

รูปที่ 3 Model ระดับธุรกิจ

ภาพที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบแปรรูปโดยมีการทำข้าวแต่นหลายสูตร หลายหน้าเช่น น้ำอ้อย หมูหยอง กล้วยไข่และมีพิมพ์ที่หลากหลายรูปแบบ หลายขนาด มีการใช้เตาอบเพื่อรักษาคุณภาพของข้าวแต่น บรรจุหีบห่อที่สวยงามและพร้อมจำหน่ายในหลายช่องทางภายใต้เครื่องจักรที่ทันสมัยและมาตรฐานการผลิตที่สูงขึ้นถือเป็นการผลิตในระดับใช้เครื่องจักรอุตสาหกรรม

2. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อกระบวนการจัดการความรู้ (KM)

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อกระบวนการจัดการความรู้ (KM)

2 ด้าน

ด้าน	รายการ	$\bar{X}$ (N = 42)	S.D. (N = 42)	ระดับความคิดเห็น
ด้านความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการจัดการความรู้	1. กระบวนการให้ความรู้ เรื่องการจัดการความรู้	3.76	0.58	ระดับมาก
	2. กระบวนการช่วยให้มีความรู้ที่เห็นชัดเจนและ	3.90	0.48	ระดับมาก
	ความรู้ที่ฝังลึก			
	3. กระบวนการใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่น	4.33	0.48	ระดับมาก
	4. กระบวนการมุ่งให้วิเคราะห์ศักยภาพของ	4.21	0.68	ระดับมาก
	ตนเอง			
รวม ด้านที่ 1	5. กระบวนการเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความรู้	4.17	0.62	ระดับมาก
	ซึ่งกันและกัน			
	6. กระบวนการส่งเสริมวิธีการเรียนรู้โดยการลง	4.57	0.55	ระดับมาก
	มือปฏิบัติและรวมกลุ่มนักปฏิบัติ			ที่สุด
ด้านทัศนคติต่อกระบวนการจัดการความรู้	7. ส่งเสริมให้รู้จักการเข้าถึงความรู้และใช้ความรู้	3.67	0.48	ระดับมาก
	8. ยินดีที่ได้เข้าร่วมกระบวนการจัดการความรู้	4.62	0.49	ระดับมาก
	9. ภาคภูมิใจที่ได้เห็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตนเอง	4.29	0.51	ระดับมาก

ด้าน	รายการ	$\bar{x}$ (N = 42)	S.D. (N = 42)	ระดับความ คิดเห็น
	10. นำกระบวนการไปใช้จัดการความรู้ในเรื่อง อื่นๆ ได้	3.79	0.61	ระดับมาก
	11. สร้างเสริมความสามารถในการสกัดความรู้ จากตัวเองและผู้อื่น	3.90	0.53	ระดับมาก
	12. พึงพอใจต่อกระบวนการจัดการความรู้	4.29	0.55	ระดับมาก
	รวม ด้านที่ 2	4.09	0.53	ระดับมาก
	รวมทุกด้าน	4.13	0.55	ระดับมาก

จากตาราง พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อกระบวนการจัดการความรู้ (KM) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการจัดการความรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.16 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ กระบวนการส่งเสริมวิธีการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติและรวมกลุ่มนักปฏิบัติ ค่าเฉลี่ย 4.57 รองลงมาคือ กระบวนการใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.33 และกระบวนการมุ่งให้วิเคราะห์ศักยภาพของตนเอง ค่าเฉลี่ย 4.21 ตามลำดับ ด้านทัศนคติต่อกระบวนการจัดการความรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.09 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ยินดีที่ได้เข้าร่วมกระบวนการจัดการความรู้ ค่าเฉลี่ย 4.62 รองลงมาคือ ภาคภูมิใจที่ได้เห็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตนเองและพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการความรู้ ค่าเฉลี่ย 4.29

อภิปรายผล

ผลการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้

การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้อาศัยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ การระดมสมองที่มาจากการแบ่งปันประสบการณ์เฉพาะบุคคล เฉพาะเรื่อง เฉพาะกลุ่ม เฉพาะพื้นที่ภายใต้สถานการณ์แวดล้อมเดียวกัน ทั้งนี้ให้ความสำคัญกับการใช้ประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ความชำนาญ และสัญชาตญาณเพื่อกำหนดสภาพแวดล้อมและกรอบการทำงานที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลโดยการนำประสบการณ์กระบวนการทำงาน วิธีการปฏิบัติเป็นปัจจัยเชื่อมโยงความรู้ของแต่ละคน (Davenport, T. H. & Prusak, L., 1998) 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน เป็นการยกระดับองค์ความรู้ระหว่างความรู้ลึกประสบการณ์กับความรู้ระบุชัดแจ้ง โดยมีลักษณะการกลั่นกรองก่อนที่จะถ่ายทอดออกมาถือเป็นการเปลี่ยนฐานความรู้ใหม่เพื่อนำไปใช้สร้างสิ่งใหม่หรือกระบวนการใหม่ของแต่ละบุคคล ซึ่งการจัดการความรู้ควรมีกลยุทธ์ที่สำคัญนั่นคือการแลกเปลี่ยนและนำความรู้จากประสบการณ์ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับ และปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร (O'Dell et al.,

1998) 3) การควบรวบความรู้ เป็นการรวมกันของความรู้ชัดแจ้ง บุรณาการความรู้ที่หลากหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน นำไปสู่การได้ความรู้ใหม่ และ 4) การฝึกฝังความรู้ เป็นความสัมพันธ์ภายในที่มีการส่งต่อความรู้ที่ระบุชัดแจ้งไปใช้ในระดับบุคคล กลุ่มคนโดยวิธีการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ จากความรู้เฉพาะบุคคลกลายเป็นความรู้สาธารณะ ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจากลักษณะการเรียนรู้ 3 รูปแบบ คือ การเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ (เอกชัย พุ่มดวง และยุสนีย์ โสมทัศน์, 2555) สำหรับการจัดการความรู้อย่างยิ่งย่นควรประกอบไปด้วยการสร้างหรือแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ (อุกฤษฏ์ พรธนะ และคณะ, 2564)

ผลการใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM)

การนำกระบวนการที่พัฒนาขึ้นไปจัดการความรู้ทำให้ได้ข้อค้นพบ ดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต้น สามารถจำแนกภูมิปัญญาทั่วไปเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ระดับดำรงชีพ ระดับสร้างรายได้ในครัวเรือน และระดับธุรกิจอุตสาหกรรม องค์ความรู้ที่ค้นพบเกิดขึ้นพร้อมกับยุคสมัยสัมพันธ์กับผลการวิจัยที่ได้ดังนี้ แรกเริ่มเป็นยุคของปู่ย่าตายายจะมีการดำเนินการในลักษณะดั้งเดิมถือเป็นระดับดำรงชีพ เช่น รูปแบบผลิตภัณท์ ข้าวแต้นตามสูตรดั้งเดิมเป็นแผ่นแบนกลม เนื่องจากกดลงในพิมพ์วงกลมจากตอกไม้ไม่มีขนาดตามที่ผู้แปรรูปสะดวก เช่น เส้นผ่าศูนย์กลาง 5 - 6 นิ้วเมื่อทอดเสร็จ เป็นช่วงของการทำกินตามชอบและเผื่อขายถือเป็นการจัดการของเหลือให้ได้ใช้ประโยชน์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความสมดุลของชีวิต ชุมชนจะพึ่งตนเองได้มาจากการพัฒนาภายในกลุ่มและการสร้างความรู้ที่ได้รับจากภายนอกกลุ่มและการแบ่งปันความรู้ของชุมชน (กมลวรรณ วรรณธง, 2553) ยุคที่ 2 เป็นรุ่นพ่อแม่ ถือเป็นระดับสร้างรายได้ในครัวเรือนเมื่อมีทักษะในการผลิต มีลักษณะการรวมกลุ่มขึ้นทำให้ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของภาครัฐด้านความรู้ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนารูปแบบการผลิตข้าวแต้นเพื่อ สำหรับยุคที่ 3 ระดับธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นรุ่นลูก มีการสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษซึ่งมีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติที่อาศัยสภาพท้องถิ่นเดียวกัน มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สั่งสม สืบทอดกันมา (ลักขณา เกยุราพันธ์, 2561) ข้อค้นพบของการวิจัยยังพบว่าด้านการผลิตในวงจรธุรกิจแยกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือนและระดับอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรกล ซึ่งเห็นชัดเจนด้านรูปแบบการผลิตข้าวแต้น มีการปรับลดขนาดของชิ้นข้าวแต้นจากขนาดเดิมที่เคยผลิตมาเป็นขนาดพอดีคำเพื่อเข้าสู่วงจรการผลิตในระดับอุตสาหกรรม โดยมีการจัดจำหน่ายบนห้างสรรพสินค้าเพิ่มช่องทางการตลาด ผู้ประกอบการมีการปรับกระบวนการแปรรูปด้วยระบบการผลิตที่ทันสมัยตามมาตรฐานโรงงานที่ดี (GMP)

2. ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อกระบวนการจัดการความรู้ (KM) ภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งด้านความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการจัดการความรู้ และด้านทัศนคติต่อ

กระบวนการจัดการความรู้เพราะนักปฏิบัติมีความยินดีและภาคภูมิใจที่ได้ค้นพบตัวเองด้วย สามารถเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยการลงมือทำในลักษณะการถ่ายทอดความรู้ภูมิ ปัญญารูปแบบสาดิตและการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งการถ่ายทอดกระบวนการดังกล่าวเป็นการ ถ่ายทอดโดยตรง และเป็นวิธีเดียวกันในการถ่ายทอดให้ผู้เรียนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ วิธีการ ถ่ายทอดความรู้ที่ได้ผลดีที่สุดส่วนใหญ่จะสอนแบบตัวต่อตัวหรือสอนเป็นรายคนถือเป็นวิธีสอน แบบดั้งเดิม พนารัตน์ เดชกุลทอง จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้เป็นประโยชน์อย่าง ยิ่ง ถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยสกัด ถอดบทเรียน ค้นพบและตกผลึกในตัวเองออกมาภายใต้ บรรยากาศของการร่วมคิดร่วมทำในชุมชนนักปฏิบัติ (พนารัตน์ เดชกุลทอง, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวแต่น อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า 1) กระบวนการจัดการความรู้ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1.2) การสกัดความรู้จากตัวคน 1.3) การรวบรวมความรู้ และ 4)การฝึกฝังความรู้ 2.องค์ความรู้ภูมิปัญญามี 2 ชุด ได้แก่ 2.1) ภูมิปัญญาจำแนกได้ 3 ระดับ คือระดับดำรงชีพ ระดับสร้างรายได้ในครัวเรือนและระดับธุรกิจอุตสาหกรรม 2.2) การ ผลิตในวงจรธุรกิจจำแนก 2 ระดับคือระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือนและระดับอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักร 3) ความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการความรู้ โดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก ประกอบไปด้วยด้านความรู้ความเข้าใจต่อกระบวนการจัดการความรู้และด้านทัศนคติต่อ กระบวนการจัดการความรู้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการจัดการภูมิปัญญาด้านการผลิตและ การลดต้นทุนการผลิต คือ 3.1) หน่วยงานภาครัฐ องค์การส่งเสริมสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของ ชุมชนควรจะนำผลการวิจัยไปต่อยอดการพัฒนาข้าวแต่นในชุมชนอำเภออื่น ๆ ของจังหวัด ลำปางหรือจังหวัดอื่นที่สนใจเพื่อให้สืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน และเพิ่ม ศักยภาพการผลิตข้าวแต่นในระดับอุตสาหกรรมให้มีความทันสมัย มีคุณค่าทางโภชนาเหมาะ กับวิถีชีวิตของคนปัจจุบัน 3.2) ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการผลิตสินค้า ผ่านชุมชน องค์การภาครัฐ เอกชนในการส่งเสริมการผลิตข้าวแต่นให้เป็นที่ยู้งักกว้างขวางยิ่งขึ้น 3.3) ควรพัฒนาหลักสูตรข้าวแต่นเพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือ สถาบันการศึกษาเพื่อรักษาท้องถิ่นความรู้ด้านการผลิตข้าวแต่นตลอดจนการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้านอาหารของคนในท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ วรรณนัง. (2553). ทูทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่ชุมชนพึ่งตนเอง. ใน ดุษฎี นิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2556). ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง การขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวแต่นลำปาง ทะเบียนเลขที่ สข 56100055. กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพย์สินทางปัญญา.
- พนารัตน์ เดชกุลทอง. (2560). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านนาเสียวต.นาเสียว อ.เมือง จ.ชัยภูมิ. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 4, 600-608. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- พิชญา เพิ่มไทยและสรุณช บัญญัติ. (2558). แนวทางการควบคุมต้นทุนของผู้ประกอบการธุรกิจข้าวแต่นในเขตอำเภอเมืองและอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15 (หน้า 113-123). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ลักขณา เกยุราพันธ์. (2561). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา :อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(2), 75-65.
- วัชรพงศ์ ยั่งยืน. (2555). ศึกษาคุณค่าทางโภชนาการของข้าวแต่นผลิตในหมู่บ้านทุ่งม่านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาโภชนาการศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2551). การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- อุกฤษฏ์ พรณะ และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการและนวัตกรรมเพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ สู่ความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะวันตก, 6(10), 148-164.
- เอกชัย พุ่มดวง และยุสนีย์ โสมทัศน์. (2555). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน ตำบลโคก โคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- Davenport, T. H. & Prusak, L. (1998). Working Knowledge. Boston: Massachusetts: Press.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). The Knowledge Creating Company. New York: OxfordUniversity Press.
- O' Dell et al. (1998). The Concept of Knowledge Management. Newbury Park: Sage Publication.

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ
เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*

DEVELOPMENT OF A COMMUNITY PARTICIPATORY HEALTH
LITERACY PROMOTION MODEL TO PREVENT COMPLICATIONS
IN OBESE DIABETICS

อัจฉรพรรณ ค้ายาดี

Ajcharapan Kayadee

ประภาเพ็ญ สุวรรณ

Prapapen Suwan

สุรีย์ จันทโมลี

Suree Chantamolee

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: peemprime@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ 2) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 สำรวจความรอบรู้สุขภาพ และการรับรู้พฤติกรรม การดูแลตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง จำนวน 351 คน และกลุ่มภาคีเครือข่ายสุขภาพ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยกลุ่มภาคีเครือข่ายสุขภาพ ใช้กระบวนการ A-I-C ทดลองใช้รูปแบบฯ กับผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เปรียบเทียบตัวแปรต่าง ๆ ก่อนหลังการทดลองใช้ ระยะที่ 3 ประเมินผลรูปแบบฯ ผลจากการวิจัย พบว่า

* Received 9 November 2021; Revised 15 July 2022; Accepted 18 July 2022

ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุงมีทักษะความรู้สุขภาพ 6 ทักษะ และระดับทักษะ อยู่ในระดับไม่ดี รวมทั้งพฤติกรรมสุขภาพ 302ส. อยู่ในระดับต่ำ ทดลองใช้ 12 สัปดาห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะความรู้สุขภาพ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $<.05$ ($\bar{X} = 28.47$, $\bar{X} = 31.80$) และติดตามผลต่อเนื่องอีก 6 สัปดาห์ พบว่า ความแปรปรวนของรูปแบบฯกับสถานะสุขภาพ ทั้ง 3 กลุ่ม และทักษะความรู้สุขภาพ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และไม่พบโรคแทรกซ้อน

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ, ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the problem and the need for enhancing health literacy 2) Develop a model for enhancing health literacy to prevent complications in diabetic patients who are obese by community participation 3) Evaluate the model of enhancing health literacy. This research is Research and Development (R&D). The research procedures consisted of 3 phases. Phases 1 health literacy survey and self-care behavior perception the sample groups consisted of obese diabetics 351 students and health network members 12 students. The research tools consisted of: 1) questionnaires 2) In-depth interview. The statistics used in the data analysis were: 1) Qualitative data were analyzed by content analysis. 2) Quantitative data were descriptive statistics include percentage, mean, standard deviation. Phases 2 model development applying the A-I-C. Plan was pretested, it was found that: the obese diabetics technique the sample groups 30 students. Compare variables analyze descriptive information before and after the experiment Phases 3 Compare variables analyze. The results showed that the overall 6 literacy skills and 3 Or 2 Sor were found to be at the low level. technique 12 weeks. After the Activity Plan was pretested, it was found that: the obese diabetics had significantly higher level of overall health literacy mean score for preventing complications than before the pretest $<.05$ ($\bar{X} = 28.47$, $\bar{X} = 31.80$), and followed - up at the 6 weeks, it was found that the variance of the pattern with health status in all 3 groups and health literacy skills no statistically significant difference of .05 and no complications were found.

Keywords: Health Literacy Promotion Model, Obese Diabetic, Community participation

บทนำ

โรคเบาหวานมีอัตราการเกิดโรคที่เพิ่มมากขึ้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเกิดโรคคือ โรคอ้วน โดยคนที่มีน้ำหนักเกินจะป่วยได้มากกว่า 2 - 3 เท่า ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ส่งผลในด้านลบต่อสุขภาพ (ภัทรพร ชูศรี, 2562) ภาวะอ้วนลงพุง (Metabolic syndrome) เป็นภาวะที่เกิดจากการผิดปกติของกระบวนการเผาผลาญต่าง ๆ ในร่างกายทำให้เกิดภาวะดื้ออินซูลิน ส่งผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน และเกิดกระบวนการอักเสบเกิดโรคหลอดเลือด และหัวใจตามมา (Engin, A., 2017) การคาดการณ์ของสมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ (International Diabetes Federation: IDF) ในปี พ.ศ. 2583 ประชากรทั่วโลกจะป่วยเป็นโรคเบาหวานมากถึง 642 ล้านคน ผู้ป่วยโรคเบาหวานกว่า 193 ล้านคนทั่วโลก ไม่ได้รับการตรวจวินิจฉัย และมีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคแทรกซ้อนในระยะยาว (Chawla, A. et al., 2016) หากมีระดับน้ำตาลในเลือดสูงเป็นระยะยาว มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจเพิ่มขึ้น 2 ถึง 3 เท่าของผู้ที่ไม่เป็นโรคเบาหวาน และเป็นสาเหตุที่สำคัญของการตาบอด ร้อยละ 2.6 และคาดการณ์ว่าโรคเบาหวานจะสาเหตุการตายอันดับ 7 ของการตายในปี พ.ศ. 2573 (World Health Organization, 2016)

ประเทศไทยมีความชุกของประชากร ที่มีภาวะอ้วนลงพุงสูงเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ร้อยละ 8.50 โดยหากเปรียบเทียบในระดับภูมิภาค พบว่าคนไทยอ้วนลงพุงสูงสุดเป็นอันดับ 2 จากทั้งหมด 10 ประเทศอาเซียน รองจากมาเลเซียเท่านั้น (Zainuddin A. A. et al., 2016) ภาวะอ้วนลงพุง ยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีปมด้อยและอับอาย เมื่อถูกล้อเลียนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ อีกทั้งจะพบว่าคนไข้มีภาวะ ฟังฟังครอบครัวยากกว่าคนปกติรวมทั้งส่งผลกระทบต่อ ตนเองในชีวิตประจำวัน จนไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ (Saelai M., et al., 2018) สำหรับการแก้ปัญหาภาวะอ้วนลงพุงในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์สาธารณสุขได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์สุขภาพวิถีชีวิตไทย (Thailand healthy lifestyle strategy) ระยะยาวเวลา 10 ปี (ดิเรก อาสานอก, 2560) โดยกระทรวงสาธารณสุขมีการรณรงค์วัดรอบเอวประชากร อายุ 15 ปีขึ้นไป และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ เพิ่มแนวคิด ลดหวาน มัน เค็ม เน้นกินผัก ออกกำลังกาย ส่วนหนึ่งเกิดจากเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ดูแลสุขภาพตนเองน้อยลง เกิดความไม่สมดุลของร่างกาย โดยเฉพาะพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ เช่น อาหารจานด่วน น้ำอัดลม และอาหารที่ขาดคุณค่าทางโภชนาการ เป็นต้น รวมถึงการมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบแบบคนเมือง การมีกิจกรรมทางร่างกายลดลงและการใช้เวลากับสื่อออนไลน์มากขึ้น เป็นต้น จนก่อให้เกิดภาวะอ้วนลงพุงเพิ่มขึ้น

สาเหตุสำคัญของผู้ป่วยเบาหวานไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้นั้น การให้ความรู้และสร้างทักษะเพื่อการดูแลโรคเบาหวานด้วยตัวเอง และการช่วยเหลือสนับสนุนให้ดูแลตนเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการรักษาผลลัพธ์ของการให้ความรู้โรคเบาหวานและสร้างทักษะเพื่อการดูแลตนเองทำให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีสุขภาพดีขึ้น (กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2561) ทำให้เกิดความยากลำบากในการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมที่ถูกต้องในการจัดการโรคของตนเอง การพัฒนาปัจจัยภายในปลูกฝังให้ประชาชนเกิด “Health Literacy” หรือ “ความรู้รอบรู้สุขภาพ” เกิดความสามารถ และทักษะในการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์ ประเมิน และจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพให้แก่บุคคล ครอบครัว และชุมชนได้ ในปี พ.ศ. 2559 หลังการประชุมนานาชาติ (9th Global Conference on Health Promotion, Shanghai, China) การสร้างเสริมสุขภาพเป็นกลยุทธ์สำคัญสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี พ.ศ. 2573 (Sustainable Development Goals (SDGs)) และจะนำไปสู่ความสำเร็จของการส่งเสริมสุขภาพ (Health Literacy and Social Mobilization) (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2562) ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา เลือกใช้แนวคิดความรู้รอบรู้สุขภาพ (health Literacy) และทฤษฎีสุขภาพมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในการตัดสินใจแก้ปัญหาสุขภาพที่ถูกต้อง และเหมาะสมส่งผลในการป้องกันโรคแทรกซ้อนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง
2. พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง ประชากรกลุ่มที่ 1 คือ ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง จำนวน 2,676 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Daniel, W. W. (Daniel, W.W., 2010) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน เก็บข้อมูลด้วย แบบประเมินทักษะความรู้

สุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. โดยดัดแปลงมาจากแบบประเมินทักษะ ความรอบรู้สุขภาพของอ้วนลงพุง ของกองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.85 (Nunnally, J. C., 1978) อยู่ในเกณฑ์มีคุณภาพสามารถดำเนินการได้ ซึ่งแบ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ BMI ระยะการป่วยด้วยโรคเบาหวาน โรคแทรกซ้อน ตอนที่ 2 แบบประเมินทักษะความรู้สุขภาพ 6 ด้าน ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับเป็น 5 ระดับ และตอนที่ 3 แบบประเมินพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับเป็น 5 ระดับ และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและ (In - depth Interview) จาก กลุ่มภาคีเครือข่ายสุขภาพ จำนวน 12 คน ได้แก่ อายุรแพทย์ พยาบาลวิชาชีพ เภสัชกร นักโภชนาการ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ดูแลผู้ป่วย ผู้นำชุมชน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบไปด้วยเก็บข้อมูลด้วยแนวคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ค้นหาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ และโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบฯ นำผลการศึกษาความต้องการ ค้นหาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ และโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง ที่ได้จากระยะที่ 1 มาร่างรูปแบบฯ โดยใช้เทคนิค (A-I-C: Appreciation Influence-Control) ผู้สร้าง และพัฒนารูปแบบฯ ในขั้นตอนนี้ คือ กลุ่มภาคีเครือข่ายสุขภาพกลุ่มเดียวกับระยะที่ 1 ได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน ผู้วิจัยได้เสนอแผนกิจกรรมต้นแบบที่ร่างขึ้นกับผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุงเครื่องมือวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล และได้ปรับปรุงแผนกิจกรรมฯ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำมาทดลองใช้ (Pretesting) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง ที่มารับบริการคลินิกเบาหวานที่โรงพยาบาลบ้านไร่ ตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 คน การดำเนินการในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest - Posttest Design เก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง ใช้เวลาทำการศึกษาเป็นเวลา 12 สัปดาห์

ระยะที่ 3 ประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ติดตามผลการใช้รูปแบบที่ได้ในระยะเวลาที่ 2 ต่อเนื่องอีก 6 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างในระยะนี้ ได้แก่ ผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง 30 คน ที่กลุ่มภาคีเครือข่ายสุขภาพ และผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ในช่วง 12 สัปดาห์ ใน**ระยะที่ 2** และได้ติดตามประเมินผลการเปรียบเทียบตัวแปรต่าง ๆ ระยะติดตามผล ในสัปดาห์ที่ 6 การดำเนินการใน

ขั้นตอนนี้ใช้วิธีการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Group เปรียบเทียบคะแนนระยะก่อน หลัง และระยะติดตามผลของการใช้รูปแบบฯ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนเมื่อมีการวัดซ้ำ (Repeated Measure ANOVA) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2559) หลังการใช้รูปแบบฯต่อเนื่อง ประเมินผลความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่ได้รับ รวมถึงการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มภาคีเครือข่ายสุขภาพ 10 คน ที่พัฒนารูปแบบฯ

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2560 ตามรหัสโครงการเลขที่ HE-WTU542674

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง พบว่า

1. กลุ่มผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.53 อยู่ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 50.42 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 61 ปี อายุต่ำสุด 26 ปี สูงสุด 88 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 78.92 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 80.91 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 44.16 โดยมีระยะการเป็นเบาหวาน อยู่ในช่วง 6-10 ปี ร้อยละ 45.29 BMI อยู่ในเกณฑ์ 25 - 29.9 โรคอ้วน ระดับ 1 มากที่สุด ร้อยละ 35.89 ไม่มีโรคแทรกซ้อนมากที่สุด ร้อยละ 59.82 ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง มีความรอบรู้สุขภาพ 6 ทักษะ ไม่ดีพอ และระดับความรู้สุขภาพทั้ง 3 ระดับ ไม่ดี และพฤติกรรมการดูแลตนเองเกี่ยวกับ 3อ.2ส. ทั้งด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การปฏิบัติตัวและอารมณ์ การปฏิบัติที่จะนำไปสู่การเกิดโรคแทรกซ้อน อยู่ในระดับต่ำ และจากการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับภาคีเครือข่ายสุขภาพพบว่า ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการรับประทานยาตามแพทย์สั่ง ซึ่งสภาวะเหล่านี้จะนำไปสู่การเกิดโรคแทรกซ้อนได้ง่าย และต้องการสร้างเสริมทักษะความรู้สุขภาพให้กับผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2. ข้อมูลทักษะความรู้สุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทักษะความรู้สุขภาพ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการสื่อสารข้อมูลสุขภาพ และด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับไม่ดีพอ ยกเว้น ด้านการจัดการตนเอง ด้านการรู้เท่าทันสื่อที่ผู้ป่วยเบาหวานส่วนใหญ่ อยู่ในระดับพอใช้ ดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามทักษะความรู้สุขภาพ (N = 351)

ทักษะความรู้สุขภาพ	ระดับความรู้สุขภาพ	จำนวนผู้ป่วย เบาหวาน (คน)	ร้อยละ
	สุขภาพ		
การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ	ไม่ดีพอ	337	96.01
	พอใช้	14	3.99
	ดีมาก	0	0
	$\bar{x}$	9.74	
	S.D.	2.51	
ความรู้ความเข้าใจ	ไม่ดีพอ	237	67.52
	พอใช้	113	32.19
	ดีมาก	1	0.28
	$\bar{x}$	9.74	
	S.D.	2.51	
การสื่อสารข้อมูลสุขภาพ	ไม่ดีพอ	200	56.70
	พอใช้	124	35.60
	ดีมาก	27	7.70
	$\bar{x}$	9.74	
	S.D.	2.51	
การตัดสินใจ	ไม่ดีพอ	281	80.06
	พอใช้	168	19.37
	ดีมาก	2	0.57
	$\bar{x}$	15.14	
	S.D.	5.77	
การจัดการตนเอง	ไม่ดีพอ	96	27.35
	พอใช้	185	52.71
	ดีมาก	68	19.37
	$\bar{x}$	9.66	
	S.D.	3.49	
การรู้เท่าทันสื่อ	ไม่ดีพอ	96	27.35
	พอใช้	185	52.71
	ดีมาก	68	19.37
	$\bar{x}$	9.66	
	S.D.	3.49	
		351	100

3. ระดับทักษะความรู้สุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับทักษะความรู้สุขภาพพื้นฐาน อยู่ในระดับ พอใช้ คิดเป็นร้อยละ 49.29 ระดับทักษะความรู้สุขภาพ ปฏิสัมพันธ์อยู่ในระดับ ไม่ดีพอ คิดเป็นร้อยละ 76.92 และระดับทักษะความรู้สุขภาพ วิจารณ์ญาณอยู่ในระดับ พอใช้ คิดเป็นร้อยละ 57.85 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้สุขภาพ

ระดับความรู้สุขภาพ		$\bar{x}$	SD	จำนวนผู้ป่วย เบาหวาน (คน)	ร้อยละ
ระดับพื้นฐาน	ไม่ดีพอ	17.75	2.22	128	36.47
	พอใช้	24.11	2.07	173	49.29
	ดีมาก	29.00	0.85	50	14.24
ระดับ ปฏิสัมพันธ์	ไม่ดีพอ	26.03	3.17	270	76.92
	พอใช้	35.75	2.30	81	23.08
	ดีมาก	0.00	0.00	0	0.00
ระดับ วิจารณ์ญาณ	ไม่ดีพอ	20.69	1.97	78	21.49
	พอใช้	37.81	2.67	210	57.85
	ดีมาก	27.51	4.20	75	20.66
โดยภาพรวม				351	100

4. พฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุงในอำเภอบ้านไร่ มีระดับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 53.84 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 34.19 และความคิดเห็นของสมาชิกเครือข่ายสุขภาพ เกี่ยวกับสถานการณ์ ปัญหา การดำเนินงานการดูแลผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุงที่ผ่านมา และแนวทางแก้ไข ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. (N351)

พฤติกรรมดูแลตนเอง	จำนวนผู้ป่วยเบาหวาน (คน)	ร้อยละ
ระดับต่ำ	189	53.84
ระดับปานกลาง	120	34.19
ระดับสูง	42	11.97
โดยภาพรวม	351	100

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้รูปแบบฯจากภาคี

เครือข่ายสุขภาพ โดยผ่านขบวนการ A-I-C เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมฯ และตัดสินใจร่วมกันดำเนินกิจกรรมฯ ตามบริบท และตามปัญหาที่เกิดขึ้น 3 กิจกรรม ประกอบด้วย

กิจกรรมที่ 1 รู้จักตนเอง มุ่งหวังให้ ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุงเข้าใจสภาวะสุขภาพตนเอง แบ่งเป็น 3 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมย่อย 1 เข้าถึงข้อมูลสุขภาพ โดยการเข้าใจข้อมูลสภาวะสุขภาพ ประเมินสภาวะสุขภาพตนเอง ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง มีทักษะในการเข้าถึงและเข้าใจสภาวะสุขภาพของตนเองได้ กับค่าสภาวะสุขภาพปกติ โดยสร้างสัมพันธภาพ และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าใจข้อมูลสภาวะสุขภาพของตนเอง และเกณฑ์มาตรฐาน ร่วมประเมินสภาวะสุขภาพของตนเอง

กิจกรรมย่อย 2 สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเบาหวาน และโรคแทรกซ้อนโรคอ้วนลงพุง โดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจโรคเบาหวาน และโรคแทรกซ้อนผ่านฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน ได้แก่ ฐานอาหารกับโรคแทรกซ้อน, ฐานออกกำลังกาย, ฐานอารมณ์, ฐานบุหรี่ยาสูบและสุรา ผูกการจัดการตนเองเรื่อง 3อ2ส. ใช้ทฤษฎีการจัดการตนเอง การตั้งเป้าหมายร่วมกัน ผ่านการบันทึกข้อมูลสภาวะสุขภาพตนเอง และฝึกลงข้อมูลในคู่มือสุขภาพด้วยตนเอง

กิจกรรมย่อย 3 เยี่ยมบ้าน สัปดาห์ ละ 1 ครั้ง ใช้ทฤษฎี แรงสนับสนุนทางสังคม โดยการจัดทำผังการดูแลในชุมชนภาคีเครือข่ายสุขภาพ 1 คนต่อผู้ป่วยเบาหวาน 3 คน, ตั้ง line กลุ่ม ชี้แจงการแจ้งเตือนใน line, เยี่ยมบ้านผู้ป่วยแต่ละรายโดยกลุ่มภาคีเครือข่าย, ประเมินการปฏิบัติตนเองเรื่อง 3อ2ส.ที่บ้าน และเสริมแรงให้ผู้ป่วยทั้งทางบวก โดยการกล่าวชมเชย เมื่อสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ และกระตุ้นเมื่อผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามเป้าที่ตั้งไว้

กิจกรรมที่ 2 สร้างทักษะความรู้สุขภาพ 6 ทักษะ แบ่งเป็น 2 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมย่อย 1 พัฒนาทักษะความรู้สุขภาพ 6 ด้าน 1) การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ และบริการสุขภาพ 2) การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ 3) ทักษะการสื่อสาร 4) ทักษะการตัดสินใจ 5) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยผ่านฐานการเรียนรู้ในแต่ละด้าน

กิจกรรมย่อย 2 เยี่ยมบ้าน สัปดาห์ ละ 1 ครั้ง ใช้ทฤษฎี แรงสนับสนุนทางสังคม ในการกระตุ้นให้ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุงให้จัดการตนเอง และเสริมแรงตนเอง เสริมแรงให้ผู้ป่วยทั้งทางบวก โดยการกล่าวชมเชย เมื่อสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ และกระตุ้นเมื่อผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามเป้าที่ตั้งไว้

กิจกรรมที่ 3 สร้างพลังชุมชนเสริมทักษะความรู้สุขภาพ 3 กิจกรรมย่อย

กิจกรรมย่อย 1 เยี่ยมบ้าน เยี่ยมบ้านผู้ป่วยแต่ละราย ประเมินการปฏิบัติตนเองเรื่อง 3อ2ส.ที่บ้าน ทั้งที่ปฏิบัติได้ และปฏิบัติไม่ได้ เสริมแรงทางบวก และทางลบ

ทบทวนการปฏิบัติตัวที่ผ่านมาผลการปฏิบัติที่ผ่านมาของผู้ป่วยแต่ละราย

กิจกรรมย่อย 2 ทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาร่วมกัน เยี่ยมบ้านผู้ป่วยแต่ละราย โดยกลุ่มภาคีเครือข่าย ประเมินการปฏิบัติตนเองเรื่อง 3 ข้อที่บ้าน ทั้งที่ปฏิบัติได้ และปฏิบัติไม่ได้ เสริมแรงทางบวก และทางลบ เสริมแรงให้ผู้ป่วยทั้งทางบวก โดยการกล่าวชมเชย เมื่อสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ และกระตุ้นเมื่อผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามเป้าที่ตั้งไว้ ทบทวนการปฏิบัติ ตัวที่ผ่านมา กิจกรรมย่อย 3 สรุปประเด็นการเรียนรู้ที่ผ่านมาร่วมกัน โดยจับกลุ่มแลกเปลี่ยนผลการทำกิจกรรมร่วมกัน

การทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า

- ทักษะความรอบรู้สุขภาพเกี่ยวกับโรคแทรกซ้อนสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบทักษะความรอบรู้สุขภาพก่อนและหลังการใช้แผนกิจกรรมฯ (n = 30)

ทักษะความรอบรู้สุขภาพ	N	ก่อนใช้แผนกิจกรรมฯ		หลังการใช้แผนกิจกรรมฯ		T	Sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ	30	15.9	4.34	19.77	3.18	4.939	0.0000
ความรู้ความเข้าใจ	30	6.32	1.22	7.71	1.53	6.197	0.0000
การสื่อสารข้อมูลสุขภาพ	30	17.19	4.45	24.48	3.39	7.678	0.0000
การตัดสินใจ	30	10.74	2.27	12.94	3.00	3.857	0.0001
การจัดการตนเอง	30	13.42	3.36	19.81	3.94	7.777	0.0000
การรู้เท่าทันสื่อ	30	13.29	3.84	20.90	3.38	0.125	0.0000
โดยภาพรวม	30	76.13	10.15	105.61	11.71	22.537	0.0000

df = 30, p<.05

- ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะความรอบรู้สุขภาพก่อนและหลังการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุงมีระดับทักษะความรอบรู้สุขภาพสูงกว่าก่อนเข้าร่วมแผนกิจกรรมฯอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 3 ระดับ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบระดับทักษะความรอบรู้สุขภาพของผู้ป่วยก่อนและหลังการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ (n = 30)

ประเภทของความรอบรู้สุขภาพ	n	ก่อนใช้แผนกิจกรรมฯ		หลังการใช้แผนกิจกรรมฯ		t	sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
พื้นฐาน	30	21.48	4.90	27.48	3.71	7.348	0.0000
ปฏิสัมพันธ์	30	27.94	4.60	37.42	4.88	9.568	0.0000

ประเภทของความรอบรู้สุขภาพ	n	ก่อนใช้แผน		หลังการใช้แผน		t	sig
		กิจกรรมฯ		กิจกรรมฯ			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
วิจารณ์ญาณ	30	26.71	5.34	40.71	6.30	11.354	0.0000
โดยภาพรวม	30	76.13	10.15	105.61	11.71	22.537	0.0000

df = 30, $p < .05$

- ผลระดับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. พบว่า ก่อนการทดลองกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง มีระดับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.อยู่ในระดับ ปานกลาง ร้อยละ 86.66 และหลังเข้าร่วมแผนกิจกรรมฯกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.อยู่ใน ระดับสูง ร้อยละ 60 ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลอง จำแนกตามมีระดับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. (n = 30)

ระดับพฤติกรรม	จำนวนผู้ป่วยเบาหวาน (คน)	ร้อยละ
ก่อนการทดลอง		
ระดับต่ำ	2	6.67
ระดับปานกลาง	26	86.66
ระดับสูง	2	6.67
หลังการทดลอง		
ระดับต่ำ	0	0
ระดับปานกลาง	12	40
ระดับสูง	18	60
โดยภาพรวม	30	100

- ผลเปรียบเทียบสถานะสุขภาพของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ (ค่าดัชนีมวลกาย รอบเอว HbA1c ความดัน ค่า SBP, DBP) พบว่า กลุ่มทดลอง หลังเข้าร่วมแผนกิจกรรมฯมีการเปลี่ยนแปลงของค่าสถานะสุขภาพในเรื่องค่าดัชนีมวลกาย คิดเป็นร้อยละ 53.33 รอบเอวไม่มีการเปลี่ยนแปลง ค่า HbA1c ลดลง คิดเป็นร้อยละ 50 ในกลุ่มที่ลดลง มีค่า HbA1c ≤ 7 คิดเป็นร้อยละ 60 ค่าความดันโลหิตตัวบนลดลง คิดเป็นร้อยละ 53.33 และค่าความดันโลหิตตัวล่างลดลง ร้อยละ 56.66 ไม่มีโรคแทรกซ้อน ร้อยละ 100 ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบสถานะสุขภาพของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ (ค่าดัชนีมวลกาย, รอบเอว, HbA1c} ความดันค่า SBP,DBP) (n = 30)

สถานะสุขภาพ	n	ก่อนใช้แผน		หลังการใช้แผน		t	sig
		กิจกรรมฯ		กิจกรรมฯ			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
BMI	30	26.5663	1.3895	26.2367	1.54846	2.629	.014
ค่าเส้นรอบเอว	30	85.50	1.15	85.50	1.15		
HbA1c	30	8.103	.5928	7.487	.7133	6.546	.000
SBP	30	142.57	12.241	140.53	12.373	4.881	.000
DBP	30	78.47	10.461	76.27	10.596	4.253	.000

df = 30, $p < .05$

- ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับค่าความดันโลหิตตัวบน Systolic และระดับความดันโลหิตตัวล่าง Diastolic ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยระดับความดันโลหิตตัวบน (Systolic) และค่าเฉลี่ยระดับความดันโลหิตตัวล่าง (Diastolic) มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความดันโลหิตตัวบน (Systolic) และระดับความดันโลหิตตัวล่าง (Diastolic) ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมแผนกิจกรรมแผนกิจกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับค่าความดันโลหิตตัวบน (Systolic) และระดับค่าความดันโลหิตตัวล่าง (Diastolic) ของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ

ความดันโลหิต	n	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	sig
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ค่าความดันโลหิตตัวบน (Systolic)	30	146.43	7.40	134.57	8.97	7.072	.000
ค่าความดันโลหิตตัวล่าง (Diastolic)	30	92.37	3.09	80.53	5.89	9.793	.000

P = .05

3. ประเมินผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการให้กลุ่มทดลองดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องไปอีก 6 สัปดาห์ ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนของทักษะความรู้สุขภาพ พบว่า

3.1 รูปแบบฯ กับทักษะความรู้สุขภาพ ทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแปรปรวนของรูปแบบฯ กับทักษะความรู้สุขภาพระหว่างกลุ่ม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล

ทักษะความรู้สุขภาพ	Squares	Mean Square	F	Sig.
การเข้าถึงข้อมูลและ บริการสุขภาพ	1890.489	945.244	522.246	.000
ความรู้ความเข้าใจ	396.800	198.400	453.039	.000
การสื่อสารข้อมูล สุขภาพ	2661.956	1330.978	380.071	.000
การตัดสินใจ	829.489	414.744	587.667	.000
การจัดการตนเอง	1609.156	804.578	606.921	.000
การรู้เท่าทันสื่อ	2142.467	1071.233	603.479	.000

3.2 เปรียบเทียบความแปรปรวนของรูปแบบฯ กับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ของกลุ่มทดลอง ก่อน หลังการทดลอง และติดตามผล พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนของกับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความแปรปรวนของรูปแบบฯ กับพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ของกลุ่มทดลอง ก่อน หลังการทดลอง และติดตามผล

ข้อความ	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
			Lower Bound	Upper Bound
พฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.	.829	.000	-4.98	-1.69

3.3 เปรียบเทียบความแปรปรวนของรูปแบบฯ กับสถานะสุขภาพ (ค่าดัชนีมวลกาย รอบเอว ความดัน ค่า SBP, DBP) ของกลุ่มทดลอง ก่อน หลังการทดลอง และติดตามผล พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนของกับสถานะสุขภาพ (ค่าดัชนีมวลกาย รอบเอว ความดัน, SBP, DBP) ทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และไม่พบโรคแทรกซ้อนหลังจากการติดตามประเมิน ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบความแปรปรวนของรูปแบบฯ กับสถานะสุขภาพ (ค่าดัชนีมวลกาย รอบเอว ความดัน ค่า SBP, DBP) ของกลุ่มทดลอง ก่อน หลังการทดลอง และติดตามผล

สถานะสุขภาพ	Squares	Mean Square	F	Sig.
BMI	54.736	27.368	.801	.452
รอบเอว	.000	.000	.000	1.000
ค่าความดันโลหิตตัวบน (Systolic)	338.289	169.144	1.135	.326
ค่าความดันโลหิตตัวล่าง (Diastolic)	392.600	196.300	1.955	.148

3.4 ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนแตกต่างกัน พบว่า ทักษะความรู้สุขภาพ ระหว่าง หลังการทดลองกับการติดตามประเมินผล ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนแตกต่างกัน พบว่า ทักษะความรู้สุขภาพ ระหว่าง หลังการทดลองกับการติดตามประเมินผลของการใช้รูปแบบ

Dependent Variable	(I) Model	(J) Model 1	Mean Difference	Std. Error	Sig.
ทักษะความรู้สุขภาพ	1	2	-10.367 [*]	.344	.000
		3	-10.333 [*]	.344	.000
	2	1	10.367 [*]	.344	.000
		3	.033	.344	.923
	3	1	10.333 [*]	.344	.000
		2	-.033	.344	.923

อภิปรายผล

1. ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพเพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทักษะความรู้สุขภาพ อยู่ในระดับไม่ดีพอ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการสื่อสารข้อมูลสุขภาพ และด้านการตัดสินใจ สอดคล้องกับ World Health Organization ที่พบว่า ถ้าผู้ป่วยเบาหวานที่มีความรอบรู้ทางสุขภาพต่ำ มักขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล หรือบริการการทางสุขภาพ ขาดความรู้ในการปฏิบัติตน (World Health Organization, 2016) และความสามารถของคน กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือประชากร ในสังคมโดยรวมในการค้นหาคำตอบที่ต้องการเข้าถึงแหล่ง ข้อมูลที่จำเป็นตรวจสอบและทำความเข้าใจ ข้อมูลที่ได้รับมา และประพฤติปฏิบัติโดยใช้ประโยชน์จากข้อมูลด้านสุขภาพได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ความจำเป็นในอดีตจนถึงปัจจุบัน (Health Education Division, Ministry of Public Health, 2018)

2. พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า เป็นกระบวนการสร้างทีม โดยการนำเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลลงสู่ชุมชน มีการดูแลผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุงทั้งในสถานบริการ และในชุมชน ลดช่องว่างในการดูแล ตามกระบวนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิค A-I-C ทำให้กลุ่มผู้ร่วมงานรับทราบปัญหาร่วมกัน และร่วมกันในการวางแผนตัดสินใจร่วมสร้างความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนการที่ประชาชนสามารถจัดทำแผนงาน/โครงการ และหากวิถีดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมกับวิถีของชุมชนจึงทำให้แผนงาน/โครงการเกิดความต่อเนื่อง และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแบบแผนการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

(Chronic care model) ที่มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2560)

2.1 รูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย

- กิจกรรมรู้จักตนเอง ทำให้ผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง สอดคล้องกับคณะผู้จัดทำแนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, สมาคมโรคต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2560) ได้กล่าวว่า การให้ความรู้โรคเบาหวานและสร้างทักษะ เพื่อการดูแลตนเอง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อการดูแลตนเองอย่างถูกต้อง ให้ความร่วมมือในการรักษาทำให้บรรลุเป้าหมายของการรักษาโรคเบาหวานได้ ผลลัพธ์ของการให้ความรู้โรคเบาหวานและสร้างทักษะเพื่อการดูแลตนเองทำให้ผู้ป่วยเบาหวานมีสุขภาพดีขึ้น ลดการเกิดภาวะแทรกซ้อนทั้งชนิดเฉียบพลันและชนิดเรื้อรัง และเพิ่มคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับดวงหทัย แสงสว่าง และคณะ พบว่า ถ้าผู้ป่วยโรคเบาหวานมีการรับรู้ด้านสุขภาพไม่ว่าจะเป็นการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความรุนแรง ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ให้บริการสุขภาพพึงตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จะส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน (ดวงหทัย แสงสว่าง และคณะ, 2561)

- กิจกรรมสร้างทักษะความรอบรู้สุขภาพ 6 ทักษะ และเยี่ยมบ้านกับผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง เป็นการให้กำลังใจ ซึ่งผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้กลุ่มทดลองได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลตนเอง ทั้งที่ประสบ ความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ได้ชี้แนะแนวทาง แก้ไข ให้กำลังใจผู้ที่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน (Health Education Division, Ministry of Public Health, 2018) ดังนั้น ความรอบรู้ด้านสุขภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรม มีความสามารถในการรับรู้ ความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงข้อมูล รวมไปถึงผู้เข้าร่วมโปรแกรมจะสามารถเข้าใจ และใช้ ข้อมูลโดยผู้เข้าร่วมโปรแกรมสามารถนำข้อมูลทั้งหมดมาคิด วิเคราะห์ และเข้าใจข้อมูลพื้นฐานด้านสุขภาพและบริการ ที่จำเป็นมาใช้ในการตัดสินใจด้านสุขภาพ (Samruayruen, K. & Kitreerawutiwong, N., 2018)

2.2 การทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ก่อนการทดลองกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง มีระดับพฤติกรรมสุขภาพ 30.28 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 86.66 และหลังเข้าร่วมแผนกิจกรรมกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมสุขภาพ 30.28 อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 60 ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนของทักษะความรอบรู้สุขภาพ พบว่ารูปแบบกับทักษะความรอบรู้สุขภาพ ทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิทยา ไพบูลย์ศิริ ที่พบว่า ความรอบรู้ด้าน สุขภาพโดยรวมและพฤติกรรมสุขภาพมี ความสัมพันธ์กัน คือ ถ้าความรอบรู้ด้าน สุขภาพโดยรวมเพิ่มขึ้นพฤติกรรมสุขภาพจะดีขึ้น (พิทยา ไพบูลย์ศิริ, 2561) แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ผู้ป่วยที่มีความรอบ รู้ด้าน

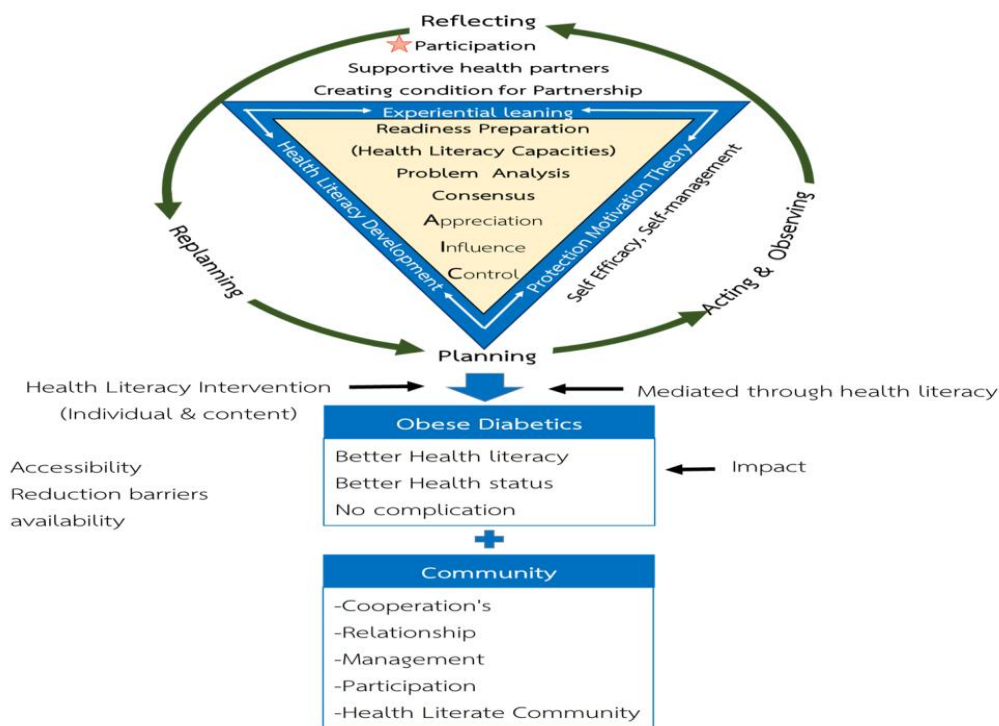

สุขภาพไม่ดี มีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับดี ร้อยละ 53.57 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมสุขภาพที่ดีอาจไม่ได้เป็นผลมาจากความรู้ด้านสุขภาพของตัวบุคคลเพียงอย่างเดียวที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิเช่น ความรอบรู้ด้าน สุขภาพของคนในครอบครัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ป่วยหรือการมีผู้ดูแลผู้ป่วย เป็นต้น พฤติกรรมสุขภาพที่ดีอาจไม่ได้เป็นผลมาจาก ความรอบรู้ด้านสุขภาพของตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิเช่น ความรอบรู้ด้าน สุขภาพของคนในครอบครัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ป่วยหรือการมีผู้ดูแลผู้ป่วย เป็นต้น (อภิญญา บ้านกลาง และคณะ, 2559)

3. ประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ โดยการติดตามผลการใช้รูปแบบฯของกลุ่มทดลองต่อเนื่องอีก 6 สัปดาห์ พบว่า การเปรียบเทียบความแปรปรวนของรูปแบบฯกับทักษะความรู้สุขภาพ ระหว่างกลุ่ม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับ Protheroe, J. ที่ศึกษาความฉลาด ทางสุขภาพ การป้องกันโรคเบาหวานและการจัดการตนเอง พบว่า ความฉลาดทางสุขภาพเป็นปัจจัย หนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นสาเหตุไปสู่การควบคุมระดับน้ำตาลของผู้ป่วยโรคเบาหวาน (Protheroe, J, et al., 2016) เช่นเดียวกับ Karina Friis et. al. ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานประเทศเดนมาร์ก พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสุขภาพ (Karina F, et al., 2016)

องค์ความรู้ใหม่

การเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ ให้กับผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง ในการป้องกันโรคแทรกซ้อนที่ต้นันไม่มีรูปแบบที่ตายตัว นำขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมต้นแบบ (Prototype Activity Plan) โดยผ่านกระบวนการ A-I-C: Appreciation-Influence-Control) ร่วมกันกำหนดทิศทางการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งบุคลากรสาธารณสุข บุคคลในครอบครัว ตลอดจนชุมชน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาการดูแลผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยนำแนวคิดด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีแรงจูงใจป้องกันโรคของโรเจอร์ส (Roger's Protection Motivation Theory) การจัดการตนเอง (Self-management) และทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) มาเสริมสร้างให้ผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง เพิ่มพูนความสามารถพัฒนาทักษะความรู้สุขภาพ (Health Literacy Skill) ในการเข้าถึงข้อมูลการดูแลพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ การสูบบุหรี่ และการดื่มแอลกอฮอล์) ทำให้เกิดพฤติกรรมในการป้องกันโรคแทรกซ้อนที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปเป็นรูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานที่อ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้สุขภาพ เพื่อป้องกันโรคแทรกซ้อนในผู้ป่วยเบาหวานอ้วนลงพุง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ และการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพที่เน้น ทักษะ (Health literacy skills) รวมถึงครอบคลุมผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนาความรอบรู้สุขภาพที่วัดได้จริง อันได้แก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพ (Health Behaviors) และผลลัพธ์สุขภาพ (Health Outcomes) ในด้านการเกิดภาวะแทรกซ้อน จะเป็นการวัดที่สามารถวัดได้จริง และเห็นผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่แท้จริง สิ่งเหล่านี้จะช่วยในการพัฒนางานด้านความรอบรู้สุขภาพให้ก้าวหน้า เป็นพื้นฐานสำหรับงานวิจัยต่อ ๆ ไป และเพื่อการพัฒนางานด้านการแพทย์และสาธารณสุขของประเทศไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2561). การเสริมสร้างและประเมิน ความรอบรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพ ฉบับปรับปรุง ปี 2561. กรุงเทพมหานคร: กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- ดวงหทัย แสงสว่าง และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดระดับน้ำตาลในเลือดของกลุ่มตัวอย่างโรคโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 8(1), 103-117.
- ดิเรก อาสานอก. (2560). ผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีภาวะอ้วนลงพุง. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2562). การพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งความรอบรู้ด้านสุขภาพ. วารสารสุขศึกษาและสื่อสารสุขภาพ, 1(1), 12-26.
- พิทยา ไพบูลย์ศิริ. (2561). ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ 3อ 2ส ของผู้บริหารภาครัฐ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 8(1), 97-107.
- ภัทรพร ชูศร. (2562). ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะอ้วนลงพุงในวัยทำงาน (15-59 ปี) อำเภอภูทับ จังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเวชปฏิบัติชุมชน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2559). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, สมาคมโรคต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2560). แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน.พ.ศ.2560. กรุงเทพมหานคร: บริษัทรุ่งอรุณมีเดียจำกัด.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2560). คู่มือบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เล่มที่ 4 การบริหารงบประมาณการควบคุม ป้องกันและรักษาโรคเรื้อรัง. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์.
- อภิญา บ้านกลาง และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม สุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น, 23(1), 85-95.
- Chawla, A. et al. (2016). Microvascular and macrovascular complications in diabetes mellitus: Distinct or continuum? Indian Journal of Endocrinology and Metabolism, 20(4), 546-553.

- Daniel, W.W. (2010). Biostatistics: a foundation for analysis in the health sciences. (9th ed.) New Jersey: John Wiley & Sons.
- Engin, A. (2017). The definition and prevalence of obesity and metabolic syndrome.
- Health Education Division, Ministry of Public Health. (2018). Literacy (promoting and evaluation) and health literacy behavior. Retrieved June 25, 2020, from <https://www.scribd.com/document/406967113/220120180914085828-linkhed-pdf>.
- Karina F, et al. (2016). Health Literacy Mediates the Relationship Between Educational Attainment and Health Behavior: A Danish Population-Based Study. *Journal of Health Communication*, 21(2016), 54-60.
- Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory. New York: McGraw-Hill.
- Protheroe, J, et al. (2016). The Feasibility of Health Trainer Improved Patient Self-Management in Patients with Low Health Literacy and Poorly Controlled Diabetes A Pilot Randomised Controlled Trial . *Journal of Diabetes Research*, 1(2016), 1-11.
- Saelai M, et al. (2018). Effects of program promoting aerobic hula hoop exercise and nutritional education with social support on body mass index, waistline and blood lipid in persons at risk of metabolic syndrome. *Journal of Phrapokklao Nursing College*, 29(1), 54-67.
- Samruayruen, K. & Kitreerawutiwong, N. (2018). Understanding on assessing health literacy. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 12(3), 1-13.
- World Health Organization. (2016). GLOBAL REPORT ON DIABETES WHO Library Cataloguing-in-Publication Data Global report on diabetes. Retrieved June 25, 2020, from http://www.who.int/about/licensing/copyright_form/index.html
- Zainuddin AA. et al. (2016). Prevalence and socio-demographic determinant of overweight and obesity among Malaysian adult. *International Journal of Public Health*, 6(1), 66-69.

รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม ในยุคประเทศไทย 4.0*

THE MODEL OF PRIVATE SCHOOL ADMINISTRATION FOR CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THAILAND 4.0

สรายุทธ ช่างงาม

Sarayuth Changngam

พินสุตา สิริรังศรี

Pinsuda Siridhrungsri

อุทัย บุญประเสริฐ

Uthai Bunprasert

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

Dhurakij Pundit University, Thailand

E-mail: schooldrivery@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 และ 2) นำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประชากร คือ โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาทั่วประเทศ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน 1) สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร ครู และกรรมการจากโรงเรียนเอกชนที่มีอายุการก่อตั้งมากกว่า 10 ปีขึ้นไป 6 โรงเรียน 2) สอบถามผู้บริหารและครู 700 คน จาก 350 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนเอกชนมีสภาพปัจจุบันในการรับผิดชอบต่อสังคมโดยการสอดแทรกลงไปในการเรียนการสอนในห้องเรียน การให้บริการความรู้และทรัพยากรแก่ชุมชน สำหรับปัญหาประกอบด้วยความไม่ชัดเจนในแนวทางการจัดกิจกรรม ภาระงานของครู งบประมาณที่ไม่เพียงพอ พื้นที่ที่จำกัด ส่วนแนวทางการบริหารควรที่จะพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นวิทยาศาสตร์ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ สิ่งแวดล้อม รวมถึงการเอาใจใส่ผู้เรียน 2) รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 2.1) หลักการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ธรรมชาติของโรงเรียน ความเสมอภาคเท่าเทียม เศรษฐกิจพอเพียง บริหารเชิงกลยุทธ์ 2.2) แนวคิดการเป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนดิจิทัล โรงเรียนสีเขียว โรงเรียนชุมชน โรงเรียนแห่งความสุข 2.3) องค์ประกอบ ได้แก่ นโยบายการบริหาร

* Received 21 July 2022; Revised 31 July 2022; Accepted 31 July 2022

หลักสูตร สิ่งแวดล้อมศึกษา บุคลากร เครือข่ายชุมชน 2.4) จุดเด่น ได้แก่ ใช้ได้กับทุกโรงเรียน ผสานได้กับภาระงานเดิม ทุนน้อยสามารถทำได้ พัฒนาทักษะใหม่ 2.5) ข้อจำกัด ได้แก่ ความพร้อมของผู้เรียน เวลาเรียนที่จำกัด ขาดแคลนอุปกรณ์ 2.6) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ กำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วม เรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นทักษะเทคโนโลยี ความร่วมมือจากชุมชน และการปรับใช้ตามบริบท

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชน, ความรับผิดชอบต่อสังคม, ประเทศไทย 4.0

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the current condition, problems and guidelines for private school administration for corporate social responsibility in Thailand 4.0 era and 2) propose a model of private school administration for corporate social responsibility in Thailand 4.0 era. This study used a mixed research method. The population of this research included private schools of general education across the country, divided into 2 stages. 1) In-depth interviews with administrators, teachers and committees from 6 private schools that have been established for more than 10 years. 2) Inquiring with 700 administrators and teachers from 350 schools. Data were analyzed using descriptive statistics. The results of the research indicated that 1) private schools had a current state of corporate social responsibility by inserting them into activities both inside and outside the classroom as well as providing knowledge and resources to the community. As for the problem, it consisted of unclear approaches to organizing activities, the teacher's workload, Insufficient budget, limited space. As for the management approach, it should develop learning that emphasizes science, life skills, vocational skills, environment, and attention to learners. 2) The model of private school management consists of 2.1) principles of corporate social responsibility, good governance, equality, sufficiency economy, strategic management. 2.2) Concept of being a science school, digital school, green school, community school, happy school. 2.3) Components include management policy, curriculum, environmental education, personnel, community network 2.4) Highlights are that it can be used in all schools and can be combined with the original workload, can afford less capital, development of new skills. 2.5) Limitations include student availability, limited study time, equipment shortage 2.6) Conditions for success include policy making,

engagement, lifelong learning, focusing on technology skills, community collaboration, and contextual deployment.

Keywords: Model of Private School Administration, Corporate Social Responsibility, Thailand 4.0

บทนำ

ประเทศไทย 4.0 เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจตามวิสัยทัศน์ของการบริหารประเทศที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” เพื่อยกระดับประเทศจากประเทศที่มีรายได้ต่ำไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจฐานคุณค่า (Value - Based Economy) หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ผ่านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีวัฒนธรรมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สุวิทย์ เหมสันทรี, 2558) ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาประเทศก้าวไม่พ้น “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” เปรียบเช่น “ทำมากแต่ได้น้อย” เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม คนยากจนจำนวนมากขาดโอกาสในพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง เช่น สุขภาพ การศึกษา และรายได้เข้าสู่วงจร “โง่ จน เจ็บ” (จิรพันธุ์ จรัสภัทรโรจน์ และคณะ, 2560) ขณะที่คนรวยซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของประเทศถือครองทรัพย์สินที่มีมูลค่ามหาศาล รวมถึงการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้มีการรุกร้าทำลายธรรมชาติ การใช้พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่สมดุล ทำให้สิ่งแวดล้อมมีสภาพเสื่อมโทรม เกิดมลภาวะที่เป็นภัยอันตรายต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คน

โรงเรียนเอกชนเป็นสถานศึกษาประเภทหนึ่งที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนและสังคมมาเป็นเวลาช้านาน มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมบ่มเพาะเยาวชนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สร้างทรัพยากรที่มีคุณภาพออกสู่สังคมและประเทศชาติ ซึ่งถือว่าการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างหนึ่งของโรงเรียน

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่านโยบายประเทศไทย 4.0 นั้น โรงเรียนเอกชนสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายผ่านภาระงานปกติของโรงเรียนได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการบริหาร รวมถึงรูปแบบของการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อตอบสนองรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาเรื่องนี้จะทำให้โรงเรียนเอกชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้สร้างคุณค่าให้กับสังคมเปรียบเสมือนมิตรแท้ที่คอยแก้ไขปัญหาร่วมกันพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อตอบสนองรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0

2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 ผู้วิจัยดำเนินการโดย 1) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบเนื้อหา 2) การสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 3) การสอบถามความคิดเห็น โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 3,760 โรงเรียน แบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่มีระยะเวลาก่อตั้ง 10 ปีขึ้นไปจำนวน 6 โรงเรียนใน 6 ภูมิภาค คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ โรงเรียนเอกชนจำนวน 350 โรงเรียน โดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi- Stage Random Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนละ 2 คนรวมทั้งสิ้น 700 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) และ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการบริหารโดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.968

1.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนจำนวน 6 โรงเรียน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทั้งสิ้น 700 ฉบับ และได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 582 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.14

1.4 การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดหมวดหมู่และสาระของข้อมูล นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นความเรียง ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตาราง และความเรียง

2. การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0

ผู้วิจัยดำเนินการร่างรูปแบบโดยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นทำการตรวจสอบความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หลังจากทำการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบแล้วจึงได้นำเสนอรูปแบบให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา และดำเนินการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 มีดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ 1) การบริหารบุคคล 2) การบริหารทั่วไป 3) การบริหารวิชาการ และ 4) การบริหารงบประมาณ โรงเรียนเอกชนมีการบริหารโดยการสอดแทรกความรับผิดชอบต่อสังคมในกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน มีการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อชุมชนอยู่บ้าง โรงเรียนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนาเครือข่ายเพื่อสังคมด้านต่าง ๆ มีการช่วยเหลือและบริการสังคมอยู่เสมอ โรงเรียนมีการแก้ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของโรงเรียน โรงเรียนเอกชนได้ใช้หลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียนเอกชน การดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้

1.2 ปัญหาของการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 สำหรับปัญหาประกอบด้วยความไม่ชัดเจนในการจัดกิจกรรม จำนวนครู ขาดงบประมาณ การมีพื้นที่จำกัด พบประเด็นสำคัญ คือ 1) ขาดแนวทางการทำกิจกรรมเพื่อสังคมที่หลากหลาย 2) การเรียนรู้ผ่านทุนทางสังคมและวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีไม่มากเท่าที่ควร 3) การจัดบริการวิชาการแก่ชุมชนมีน้อย 4) งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอกับการดำเนินกิจการ 5) มีบุคลากรที่มีอายุเกิน 60 ปี 6) ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงเร็วกว่าความสามารถในการจัดการ และ 7) ผลกระทบจากสังคมที่มีผลต่อสุขภาพจิตของผู้เรียน

1.3 แนวทางของการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ 1) การบริหารทั่วไป 2) การบริหารวิชาการ 3) การบริหารงบประมาณ และ 4) การบริหาร

บุคคล พบประเด็นสำคัญ คือ ผู้บริหารของโรงเรียนต้องเป็นผู้กำหนดนโยบาย และให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีการ 1) พัฒนาหลักสูตรที่เน้นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเชื่อมโยงกับท้องถิ่น 2) เน้นจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมุ่งสร้างนวัตกรรม 3) จัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา 4) แสวงหาเครือข่ายความร่วมมือ 5) เร่งพัฒนาสมรรถนะของครูยุคใหม่ 6) ดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือผู้เรียน และ 7) ร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย

4.0 ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

2.1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการ แนวคิด และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักธรรมาภิบาล หลักความเสมอภาคและเท่าเทียม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์

2.1.2 แนวคิดของรูปแบบ ได้แก่ แนวคิดโรงเรียนวิทยาศาสตร์ แนวคิดโรงเรียนดิจิทัล แนวคิดโรงเรียนสีเขียว แนวคิดโรงเรียนชุมชน และแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข

2.1.3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ เพื่อบริหารจัดการองค์ประกอบและกระบวนการของรูปแบบให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบของรูปแบบ และกระบวนการบริหารรูปแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ ด้านนโยบายการบริหารจัดการโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการจัดการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคลากร และด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน

2.2.2 กระบวนการบริหารรูปแบบ ได้แก่ การเตรียมการ การดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (PDCA)

2.3 จุดเด่น ข้อจำกัด และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1) จุดเด่นของรูปแบบ ได้แก่ 1) มีแนวทางการบริหารที่มีสาระครอบคลุมกับความรับผิดชอบต่อสังคมและนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งสามารถใช้ได้กับโรงเรียนทุกขนาด ทุกระดับการศึกษา ทุกสังกัด และทุกสภาพของพื้นที่ตั้งของโรงเรียน 2) นำรูปแบบไปใช้ได้กับโครงสร้างการบริหารงานเดิม โดยไม่ต้องจัดโครงสร้างงานใหม่ 3) รูปแบบนี้ไม่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ สามารถปรับงบประมาณให้เหมาะสมกับความพร้อมของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนได้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วหรือประยุกต์ใช้งานโปรแกรมประเภทฟรีแวร์ 4) ครูและบุคลากรที่ใช้รูปแบบนี้จะมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ มีทักษะเทคโนโลยีและ

มีความสุขในยุคประเทศไทย 4.0 5) มีกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตนอกห้องเรียนอยู่ตลอดเวลา 6) รูปแบบนี้จะส่งเสริมแนวคิด “Act Local Think Global” เรียนรู้ลงมือศึกษาวิจัยในที่ตั้งแต่สามารถเผยแพร่นวัตกรรมได้ในระดับโลก

2.3.2 ข้อจำกัดของรูปแบบ ได้แก่ 1) กิจกรรมบางกิจกรรมอาจไม่เหมาะกับ เพศ ช่วงวัย ความรู้และความสามารถของผู้เรียน 2) การจัดเรียนรู้แบบโครงงานบางโครงงานต้องใช้ระยะเวลานาน อาจมีเวลาเรียนไม่เพียงพอ 3) ผู้เรียนบางคนอาจขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีที่จำเป็นในการเรียนรู้

2.3.3 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ได้แก่ 1) ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจน 2) ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน 3) ต้องมอบหมายหน้าที่และกระจายอำนาจให้แก่ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน 4) โรงเรียนต้องสร้างวัฒนธรรมของโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยและพัฒนา และการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 5) โรงเรียนต้องส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการ การเรียนรู้ และประโยชน์อื่น ๆ โดยสนับสนุนการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีสมรรถนะที่เท่าทันกับโลก 6) เครือข่ายและชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน 7) โรงเรียนต้องประชาสัมพันธ์การดำเนินงานต่าง ๆ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบ และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 8) โรงเรียนที่จะนำรูปแบบไปใช้ต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และปรับเปลี่ยนประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของแต่ละโรงเรียน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยข้างต้นสามารถนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางของการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อมารับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0

จากสภาพปัจจุบันที่โรงเรียนเอกชนมีการบริหารโดยการสอดแทรกความรับผิดชอบต่อสังคมในกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน มีการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อชุมชนอยู่บ้าง โรงเรียนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนาเครือข่ายเพื่อสังคมด้านต่าง ๆ มีการช่วยเหลือและบริการสังคมอยู่เสมอ โรงเรียนมีการแก้ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานของโรงเรียน โรงเรียนเอกชนได้ใช้หลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียนเอกชน การดำเนินงานของโรงเรียนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเอกชนให้ความสำคัญต่อการบริหารวิชาการ งานบุคคล และงานงบประมาณเพื่อมารับผิดชอบต่อสังคมอยู่ ถือเป็นการมีส่วนร่วมการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมต่อไปในอนาคต แต่อย่างไรก็

ตามโรงเรียนเอกชนที่ไม่มีความพร้อม เช่น โรงเรียนเอกชนขนาดเล็กก็ยังคงต้องพิจารณาในเรื่องการบริหารงบประมาณและบุคลากรอันมีจำกัด และการที่โรงเรียนเอกชนได้ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนเอกชนก็มีระบบธรรมาภิบาลในการดำเนินกิจการโรงเรียนเอกชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนเอกชนเป็นกิจการกึ่งธุรกิจจะต้องมีการบริหารจัดการงบประมาณอย่างเป็นระบบ และรอบคอบ การใช้จ่ายต่าง ๆ ต้องเป็นไปด้วยความคุ้มค่า มีเหตุมีผลที่ต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใส รับผิดชอบ และตรวจสอบได้ ดังที่ สุวณี อึ้งวรการ เยาวพา เดชะคุปต์ และรัตนชัย ศรสุวรรณ ได้เสนอว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเป็นการแสดงถึงความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องในการบริหารจัดการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบไปด้วย การใช้ธรรมาภิบาล การผลิตสินค้าและบริการที่ปลอดภัย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การบริหารโรงเรียนเอกชนยังมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักการจัดการที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนเอกชนคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีประสิทธิผล ความมีประสิทธิภาพ และการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับการป้องกันและพร้อมรับปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดแคลนบุคลากร ปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ดังที่คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียน ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง การดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการใส่ใจและดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้ หลักจริยธรรม การกำกับกิจกรรมที่ดี และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ เพื่อนำไปสู่ การดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยไม่ผิดศีลธรรมจรรยา ไม่เบียดเบียนทุกฝ่าย สร้างสรรค์ความสุขที่แท้จริงให้กับตนเอง ธุรกิจ รวมทั้งสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (สุวณี อึ้งวรการ, 2557); (เยาวพา เดชะคุปต์, 2553); (รัตนชัย ศรสุวรรณ, 2557)

ส่วนประเด็นปัญหาความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนเอกชนในยุคประเทศไทย 4.0 ที่สำคัญคือ ความไม่ชัดเจนในการจัดกิจกรรม จำนวนครูที่ไม่เพียงพอ การขาดงบประมาณ การมีพื้นที่จำกัด ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้กับโรงเรียนเอกชนที่ยังขาดความพร้อม เช่น โรงเรียนเอกชนขนาดกลางหรือขนาดเล็กเป็นต้น ในขณะเดียวกันปัญหาหนึ่งที่พบก็คือการเปิดให้ชุมชนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนยังไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความคิดที่ว่าโรงเรียนเอกชนเป็นสถานที่ส่วนบุคคล รวมทั้งการเปิดให้ชุมชนได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ จำเป็นต้องเพิ่มภาระในการบริหารจัดการทั้งบุคลากร สถานที่ และงบประมาณ ซึ่งในหลักการความเป็นจริง โรงเรียนควรจะต้องเปิดกว้าง และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้ สอดคล้องกับ คณิกา ธรรมะ ที่กล่าวว่า โรงเรียนสามารถเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทั้งด้านวิชาการและการประกอบอาชีพของคนในชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอาชีพ การส่งเสริมหลักสุขอนามัย

การให้ความรู้ด้านสาธารณสุข การเกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน และการนันทนาการ เป็นต้น (คณิกา ฐระธรรม, 2555)

ส่วนแนวทางในการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 พบว่า ผู้บริหารของโรงเรียนต้องเป็นผู้กำหนดนโยบาย และให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเชื่อมโยงกับท้องถิ่น เน้นจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมุ่งสร้างนวัตกรรม จัดหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา แสวงหาเครือข่ายความร่วมมือ เร่งพัฒนาสมรรถนะของครูยุคใหม่ ร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี จะมีบทบาทสำคัญที่โรงเรียนเอกชนต้องให้ความสำคัญและดำเนินการในการจัด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 1) ส่วนนำ ได้แก่ หลักการ แนวคิด และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) เนื้อหา ได้แก่ องค์ประกอบ กระบวนการบริหาร รูปแบบ 3) จุดเด่น ข้อจำกัด และเงื่อนไขความสำเร็จ

1. ส่วนนำ ได้แก่ หลักการ แนวคิด และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เป็นหลักการ ที่ประกอบด้วย 1) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม 2) หลักธรรมาภิบาล 3) หลักความเสมอภาคและเท่าเทียม 4) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ แสดงให้เห็นว่า การนำหลักการดังกล่าวมาประกอบเป็นรูปแบบนี้นั้น เพื่อให้โรงเรียนเอกชนต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้านใด ๆ ที่อาจจะมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ส่วนแนวคิดของรูปแบบ ได้แก่ แนวคิดโรงเรียนวิทยาศาสตร์ แนวคิดโรงเรียนดิจิทัล แนวคิดโรงเรียนสีเขียว แนวคิดโรงเรียนเพื่อชุมชน และแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนเอกชนควรส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นหนักด้านวิทยาศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่ส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และเป็นวิชาที่มีฐานของการวิจัยและพัฒนาวัตกรรม สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้สารสนเทศซึ่งสามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ส่วนแนวคิดโรงเรียนสีเขียว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนเอกชนควรส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรักษาและพัฒนาสีเขียวในทุก ๆ ส่วน เพื่อให้ผู้เรียนและชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกในการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัว (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) สอดคล้องกับวิชาญ สุวรรณวงศ์ ที่กล่าวถึงการจัดการการสอนด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนนั้นเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม รมรื่น

เป็นระเบียบ มีบรรยากาศที่ดี และมีความปลอดภัย อีกทั้งยังเป็นแรงผลักดันให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับบ้าน โรงเรียน และชุมชนต่อไป เกิดความเพลิดเพลิน ความชอบ ความสนใจ และยินดีทำงานในหน้าที่ของตน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการองค์ประกอบและกระบวนการของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อมารับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (วิชาญ สุวรรณวงศ์, 2549)

2. เนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบ และกระบวนการบริหารรูปแบบ ซึ่งองค์ประกอบของการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อมารับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายการบริหารจัดการโรงเรียน ด้านการบริหารและการจัดการหลักสูตร ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการจัดการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคลากร และด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ส่วนกระบวนการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อมารับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 ได้แก่ การเตรียมการ การดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการที่โรงเรียนจะบริหารความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น จำเป็นต้องบริหารอย่างมีส่วนร่วมโดยมีการบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และวัดผลเชิงประจักษ์ เน้นการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning) เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านประสบการณ์จริง เพื่อแสดงให้เห็นถึงการจัดการงานวิชาการให้มีการลงมือปฏิบัติ อันเป็นรากฐานของการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ (Active Learning) ว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูง (Higher order thinking) ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การประเมินตัดสินใจ และการคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะจูงใจให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ และผ่านกิจกรรมที่ครูได้เตรียมไว้ ผู้เรียนจะเลือกเรียนรู้เรื่องต่างๆตามความสนใจและความถนัดของตนเอง และยังสามารถรับกับแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligence) อีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ตลอดจนการเสริมสร้างจิตลักษณะและค่านิยมร่วมเพื่อมารับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนอย่างเด่นชัด อนึ่ง ในการบริหารโรงเรียนเอกชนให้สอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมจำเป็นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาซึ่ง ประกอบด้วย การสร้างกระบวนการพัฒนาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังเจตคติที่ดีมีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือกับผู้อื่น และ การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของโรงเรียนในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติที่ดี

ต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เรียนและชุมชน นอกจากนั้นการพัฒนาครูและบุคลากร เนื่องจากครูมีส่วนสำคัญในการอบรมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเป้าหมายของโรงเรียน ครูจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อแนวทางการพัฒนาของแต่ละบุคคล ส่วนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน อาจเนื่องมาจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนนั้น ประกอบด้วยการสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อชุมชน การสร้างและประสานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน และการร่วมมือกับชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะอาชีพเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กไทยยุค 4.0 เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรและบุคลากรที่มากมายในการร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน รวมถึงการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะอาชีพให้กับเด็กทั้งหมดในชุมชน สอดคล้องกับสภาธุรกิจโลกเพื่อความยั่งยืน (World Business Council Sustainable Development: WBCSD) ที่ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรว่าเป็นความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องของธุรกิจในการประพฤติตนอย่างมีจริยธรรมและมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของพนักงานและครอบครัวตลอดจนชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

3. จุดเด่น ข้อจำกัด และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ

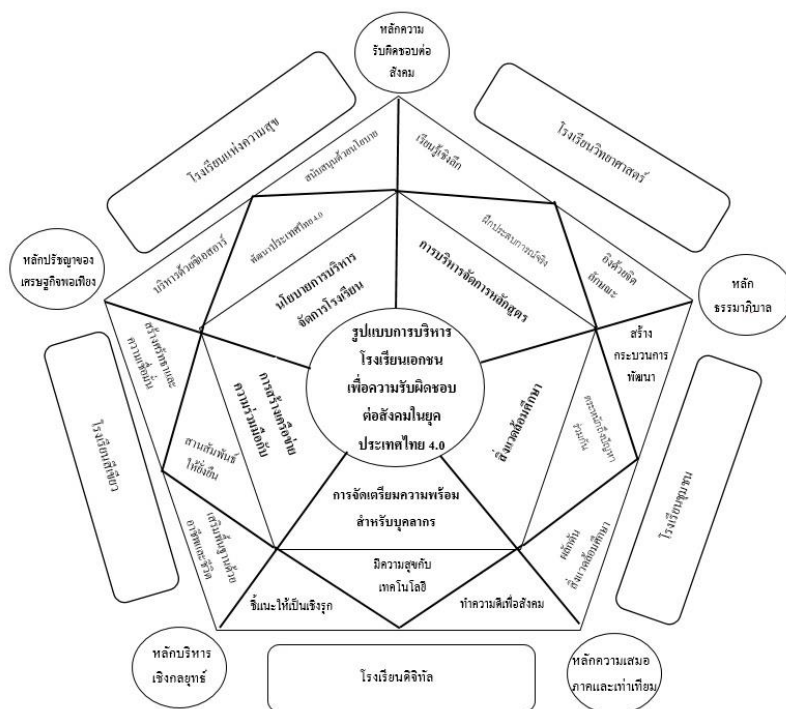
ทั้งจุดเด่น ข้อจำกัด และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จของรูปแบบ ซึ่งรูปแบบนี้สามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนทุกประเภทและทุกสังกัดโดยสามารถบูรณาการได้กับภาระงานเดิม และสามารถทำได้แม้มีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่มีไม่มากพอ แต่ทั้งนี้จะต้องปรับใช้รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนด้วย ซึ่งแต่ละโรงเรียนนั้นมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่แตกต่างกัน รวมถึงเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ เช่น การกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าผู้บริหารต้องนำการบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษาไปปรับใช้ สอดคล้องกับ สลิลรัตน์ พลอยประดับ ที่เสนอรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออก 4 กลยุทธ์ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การนำองค์การ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง และการวางแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย แรงจูงใจในงาน และวัฒนธรรมองค์กร กลยุทธ์ที่ 3 ประกอบด้วย การจัดการความรู้ ประกอบด้วย องค์การแห่งการเรียนรู้ และเอกลักษณ์องค์กร และกลยุทธ์ที่ 4 ประกอบด้วย คุณภาพวิชาการ และโรงเรียนมาตรฐานสากล (สลิลรัตน์ พลอยประดับ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาข้างต้นทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 โดย ประกอบด้วย

1) หลักการของรูปแบบ คือ หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักธรรมาภิบาล หลักความเสมอภาคและเท่าเทียม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) แนวคิดของรูปแบบ คือ การเป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนดิจิทัล โรงเรียนสีเขียว โรงเรียนชุมชน และโรงเรียนแห่งความสุข 3) องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ นโยบายการบริหาร หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา บุคลากร เครือข่ายชุมชน

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม
ในยุคประเทศไทย 4.0

ส่วนกระบวนการบริหารรูปแบบจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบดังกล่าวจำเป็นต้องใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน Plan – Do – Check - Act หรือ วางแผน - ปฏิบัติ - ตรวจสอบ - ปรับปรุง เป็นกระบวนการที่ใช้ปรับปรุงการทำงานขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม
ในยุคประเทศไทย 4.0

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โรงเรียนเอกชนเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในชุมชนมาอย่างยาวนาน การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ประเทศไทยมีนโยบายการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนมีรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0 โดยมี 1) หลักการของ คือ หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักธรรมาภิบาล หลักความเสมอภาคและเท่าเทียม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) แนวคิดของรูปแบบ ได้แก่ แนวคิดโรงเรียนวิทยาศาสตร์ แนวคิดโรงเรียนดิจิทัล แนวคิดโรงเรียนสีเขียว แนวคิดโรงเรียนชุมชน และแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข 3) องค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ ด้านนโยบายการบริหารจัดการโรงเรียน ด้านการ

บริหารและจัดการหลักสูตร ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการจัดการเตรียมความพร้อมสำหรับบุคลากร และด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ในทางปฏิบัติ ผู้บริหารควรวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน การสื่อสารสร้างความเข้าใจ การกำกับ ติดตาม และการเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่าย ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพื่อหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ และควรมีการวิจัยเพื่อสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณิกา ฐระธรรม. (2555). โรงเรียนชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2564 จาก <https://guru.sanook.com/7586/>
- จิรพันธุ์ จรัสภัทรโรจน์ และคณะ. (2560). ลักษณะทางประชากรและสังคมของบุคคลที่เสี่ยงต่อวงจรอุบาทว์ “โง่-จน-เจ็บ”: ข้อค้นพบจากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2558. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 11(2), 195-204.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2553). การพัฒนารูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาในบริบทของสังคมไทย. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา, 2(1), 133-145.
- รัตนชัย ศรสุวรรณ. (2557). การบูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชาญ สุวรรณวงศ์. (2549). การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2 ตามการรับรู้ของครู. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สลิลรัตน์ พลอยประดับ. (2561). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออก. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สุวณี อึ้งวรการ. (2557). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่โรงเรียนวิทยาศาสตร์ : กรณีศึกษา โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ตรัง. ฐานข้อมูลงานวิจัยทางการศึกษา สำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2564 จาก <http://www.thaiedresearch>

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2558). 'โมเดลประเทศไทย 4.0' ผลึกความคิด (31 สิงหาคม 2558). เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2562 จาก <http://www.thansettakij.com/content/9309>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีกครั้ง ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภพ”

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, / ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาณุภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง(ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

[illegible]

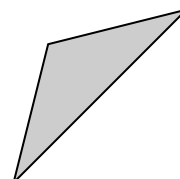
.....

.....

.....

.....

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้.....รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt)

.....

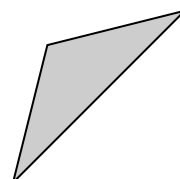
.....

.....

.....

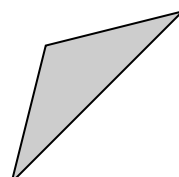
.....

Keywords: 3-5 words

(16 pt).

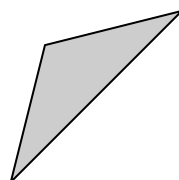
(16 pt)

..(16 pt)..

118 p.

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

